

Ex Libris J. B. Collins

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

LIBRI V.

Cum COMMENTARIO
JOANNIS DAVISII.

EDITIO SECUNDA,

AUCTIOR ET EMENDATIOR.

CANTABRIGIÆ:

TYPIS ACADEMICIS.

Sumptibus CORNELII CROWNFIELD, Cele-
berrimæ Academiæ Typographi. Prostant apud
JACOBUM KNAPTON, ROB. KNAPLOCK,
& PAULLUM VAILLANT, Bibliopolas LON-
DINENSES. MDCCXXIII.

M. TULLII CICERONIS

TUSCULANARUM

DISPUTATIONUM

LIBRI V.

Cum COMMENTARIO

JOANNIS DAVISII

AUGUSTUS

CANTABRIGIAE

Typis Academicis

Sumptibus Cornelli Groussin
peritum Academicum Typographum
JACOBUM LAMBERTUM
et PAULUM VALLATUM
DINENSES MDCCXXIII

REVERENDISSIMO PRÆSULI

JOANNI MORO

EPISCOPO ELIENSI

S. P. D.

JOANNES DAVISIUS.

QUOD à plerisque fit,
illustrissime Præsul, qui
curas suas præclaris no-
minibus inscribunt, id mihi ag-
grediendum non existimo: ii
enim qui in alto positi muneribus
suis egregiè funguntur, se
suas-

D E D I C A T I O .

suaſque virtutes in apertâ luce collocârunt. Hinc inſignes Tuæ dotes nullis carent Encomiis: nam ſanctiſſimi & humaniſſimi mores adeò in Te elucent, ut orbem eruditum, quacunque patet, Tui præconem fecerint: Te omnes religioſiſſimi Epiſcopi, Te omnes doctiſſimi Viri partes implere cunctis dudum innotuit.

Me privati officiî ratio monet, ut Tibi pro ſingulari Tuâ benevolentia animum, quantum po- teſt, gratiſſimum profitear: Tu enim non modo eas mihi copias præbuiſti, quibus emendatiores prodeunt Tuſculanæ; verum etiam me beneficiis prorsus in- numeris maſtâſti: quæ ut mihi
maxi-

DEDICATIO.

maximo sunt honestamento,
ita Tibi, spero, non erunt de-
decori.

Deum O. M. supplex vene-
ror, ut vitam Tuam, simul ac
firmam valetudinem, diutissime
conservet producatque. Quod
cum facio, & Ecclesiæ & Reip.
Literariæ optima quæque sum
precatus: eæ enim Tibi sunt
vires ut possis, is est animus
ut velis, utriusque commoda
summo studio procurare. Vale,
Præsul illustrissime, meque inter
devotissimos Tui nominis cul-
tores numera.

Cantabrigiæ.

Idib. Octobr.

MDCCVIII.

Mortuus

*Mortuus est benignissimus hic Episcopus pri-
die Kalendas Augusti MDCCXIV. Non tamen
è vivis prius excessit quam plura benevolentiae
suae mihi dedit testimonia : hinc enim Sacerdotio
Fendittoniensi, hinc Eliensi Canoniatu fruor ;
eximique illius viri memoria mihi erit in
eternum chara. Hæc eò dixi quod ἔσιν ἔχ
ἔτος ἀχάριστος μόνον, ὅσις εὖ παθὼν δρᾷ
κακῶς ἢ λέγει· ἀλλὰ καὶ ὅσις σιωπᾷ καὶ
ἀποκρύπτει, λήθῃ παραδιδὼς καὶ ἀφανίζων
τὰς χάριτας. Verba sunt Juliani Orat. III,
pag. 102.*

LECTORI

LECTORI

S.

QUAM paucissimis exsequar, quæ præfanda censeo, nè longa verborum ambage mihi scribenti, non minus ac Tibi legenti, creetur tædium.

Editionem Roberti Stephani cum duobus optimis MSStis collatam mihi mutuo dedit Reverendissimus Antistes JOANNES MORVUS. Hos Eliensem primum ac secundum nominavi. Iis nunc accessit ab eadem manu tertius in pergamena scriptus. Quin & præter Elienses illos usus sum Codicibus quatuor, quos viri doctissimi Thomas Bakerus, Thomas Stukefius & Josephus Waffius mecum benignè communicarunt.

His subsidiis instructus multas, nisi fallor, mendas susuli, quibus vel solennis incuria Librarium vel audacia nimia Criticorum Ciceronem maculârant. In reliquis animadversionibus id egi, ut dogmata paullò obscuriora aut historias non ità notas illustrarem: tritas enim & obvias non attingendas putavi. Frustra itaque de Herculis laboribus, de Alcmaeonis & Orestis insaniâ, de Sardanapali luxu, ac id genus aliis, hic quærentur commentarii. Ubi que prostant Lexica, ex quibus affatim hauriri potest talium naniarum cognitio.

Plerof

P R Æ F A T I O.

Plerosque Græcorum scriptorum locos, quos vertit Cicero, jamdudum indicarunt Petr. Victorius, Joach. Camerarius, & Henr. Stephanus. In nonnullis etiam testimoniis ad historiam spectantibus præiit Fr. Fabricius: sed ea perpauca sunt & vix unquam sine auctario prolata. Hæc fuerunt memoranda, quoniam candoris est per quos profecerim ingenuè profiteri. Forsan etiam utiles fuissent M. A. Mureri Notæ in primam Tusculanam: sed eas, quamvis sedulo quæsitæ, reperire non contigit.

Fieri potest ut mireris, quod in hisce notis passim dicatur locus sic vulgò legi, cum tamen nulla mutationis reddita sit ratio. Rem igitur sic habe. Meis notis omnibus prælo paratis, recensionem suam, quam plerumque sequor, mihi in manus tradidit celeberrimus Richardus Bentleius; secumque statuit in animadversionibus huic libro adjungendis ostendere, quibus fundamentis nixæ sint emendationes suæ. Sed cum eruditissimus ille vir multis negotiis adeò sit impeditus, ut promissis stare non possit; isto thesauro careas oportet impræsentiarum. Nè tamen dubites, quin fidem datam cumulatè sit liberaturus; postquam labores literarii, quibus distinetur, ei concesserunt otium. Vale.

In libris de N. D. nuper editis pag. 139. col. 2. dele à vocibus *miror tamen* ad finem notæ, & earum loco reponere; De re, quæ hic agitur, adi Ciceronem Offic. lib. 1. cap. 29.

M. TULLII

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

AD

M. BRUTUM

LIBER PRIMUS.

DE CONTEMNENDA MORTE.

CUM defensionum laboribus senatori-
isque muneribus, aut omnino aut
magna ex parte, effem aliquando li-
beratus; retuli me, Brute, te hor-
tante maxume, ad ea studia, quae retenta animo,
remissa temporibus, longo intervallo intermissa
revocavi. Et cum omnium artium quae ad re-
ctam vivendi viam pertinerent ratio & disciplina
studio sapientiae, quae Philosophia dicitur, conti-
neretur; hoc mihi Latinis literis inlustrandum

1 *Tusculanarum Disputationum*]
Vulgg. *quaestionum*; quam quidem
lectionem, licet à recentioribus non-
nullis Codd. suffultam, jure repudi-
avimus, quod & ante nos fecerat
Paulus Manucius. Alteram sanè scrip-
turam non modò repræsentant MSS.
Pall. Vatic. Gemblac. Colon. & Babel.
verum etiam eo titulo hosce libros
insignit *Lactantius Div. Inst. III,*
13. & *M. Tullius secundo Tuscula-*
narum disputationum libro laudat *Bo-*

etius in Topic. lib. v. p. 839. Hiero-
nymus Proem. in libb. contrà Pelag.
p. 554. Quorum sententias & Tullius
in Tusculanis disputationibus expli-
cat. Nec aliter ipse scriptor. Vide
lib. v. Tusc. cap. 1. lib. II. Divin.
Proem. lib. de Faro cap. 2. & lib.
xv. ad Artic. Epp. 2, 4. At Nonius,
Charisius, & Priscianus simpliciter
Tusculanas vocant; parique modo
Servius, Donatus, Augustinus, Lupus
Abbas Ep. 8, aliique.

A

puta-

putavi. Non quia philosophia¹ Graecis & literis & doctoribus percipi non posset: sed meum semper iudicium fuit, omnia nostros aut invenisse per se sapientius, quam Graecos; aut accepta ab illis fecisse meliora, quæ quidem digna statuissent in quibus elaborarent. Nam mores & instituta vitae, resque domesticas ac familiaris nos profecto & melius tuemur & lautius; rem vero publicam nostri majores certe melioribus temperaverunt & institutis & legibus. Quid loquar de re militari? in qua cum virtute nostri multum valuerunt, tum plus etiam disciplina. Jam illa quæ natura non literis adsecuti sunt, neque cum Graecia neque ulla cum gente sunt conferenda: quæ enim tanta gravitas, quæ tanta constantia, magnitudo animi, probitas, fides, quæ tam excellens in omni

¹ *Græcis & litteris & doctoribus* Vatic. libris. Vulgata tamen lectio non est deferenda, quæ reliquis nititur MSSis. Vide nos ad lib. II. de Divin. cap. 2.

² *Annis enim fere ccccx]* Vulgg. ccccx. at dubio procul excidit numerus centenarius. Testatur quidem *Ursinus* in suo MSto legi 10XIV. librariumque ex DXIII. facili lapsu DXIV. fecisse censet. In fastis sanè Claudii & Tuditani consulatus ad A. U. C. DXIII. refertur. At quemadmodum testatur *Cicero* in *Bruto* cap. 18. *Livius primus fabulam, C. Claudio Caci filio & M. Tuditano consulibus, docuit, anno ipso, antequam natus esset Ennius; post Romanam conditam autem, quarto decimo & quingentesimo; adeo ut ille Codex calculum suppediter, quem alibi Tullius est secutus. Immo verò nullus dubito, quin ex hoc loco refectus sit*

fit iste liber; noster enim paucos annos sciens prætermisit, quia non erat cur Chronologiam nimis anxie traderet. De ea vide *Jos. Scaligerum* ad *Eusebii* Chron. n. MDCCCXXX.

³ *Fabulam dedit, C. Claudio Cæci filio]* *Ursini* MStus repræsentat, fabulam docuit, C. Claudio Centhone. *Agellius* N. A. XVII, 21. *Consulibus Claudio Centone, Appii caci filio, & M. Sempronio Tuditano, primus omnium Livius Poëta fabulas docere Roma capit.* Sanè Græci passim *didonei degustata*, Latini docere fabulas dicunt. Vide sis *Is. Casaubonum* ad *Athenai* VI, 7. *Ciceronem* in *Bruto* cap. 18. & *Horatium* Art. Poët. VI, 385. Sed quum fabulas dare non minus sit Latinum, quàm docere, ceterique Codices summo consensu vulgatam lectionem retineant, unicum illum librum vel ex *Agellio*, vel ex nostro de *Senect.* cap.

genere virtus in ullis fuit, ut sit cum majoribus nostris comparanda? Doctrina Graecia nos & omni literarum genere superabat; in quo erat facile vincere non repugnantis. Nam cum apud Graecos antiquissimum e doctis genus sit Poëtarum; siquidem Homerus fuit & Hesiodus ante Romam conditam, Archilochus regnante Romulo: serius Poëticam nos accepimus. ² Annis enim fere cccccx post Romam conditam Livius ³ fabulam dedit, C. Claudio Caeci filio, M. Tuditano consulibus; anno ante natum Ennium, ⁴ qui fuit major natu, quam Plautus & Naevius. Serò ² igitur à nostris poëtae vel cogniti vel recepti: quamquam ⁵ est in Originibus, solitos esse in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum vitutibus. Honorem tamen huic ge-

14. emendatum pronuntio.

4 Qui fuit major natu, quam Plautus & Naevius] Pronomen relativum non ad Ennium, sed ad Livium respicere censet G. J. Vossius de Hist. Lat. lib. I. cap. 2. Incommodè quidem; præterquam quod nulla fuit unquam controversia, quin Livius Nævium & Plautum ætate præcesserit, siquidem Romanorum primus fabulam dederit. Vide *Quintilianum* Inst. Orat. lib. x. cap. 2. Ego sanè quum multis exemplis Tullium non *ἐν τῷ ἀδελφῷ* esse deprehenderim, nullus dubito, quin *σφῶν μνημονίων* hic admiserit; Nævius enim fuit Ennio ætustior. Vide *Ciceronem* in Bruto cap. 15; 18, 19. & *Agellium* N. A. lib. xvii. cap. 21. Immo Plautus ipse prius fato cessit quam Ennius, sed quot annos natus obierit, haud constar.

5 Est in Originibus] M. Porcii Catonis opus, qui senex scribere histo-

rias instituit, quarum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum P. R. Secundus & tertius, unde quæ civitas orta sit Italica, ob quam rem omnes ORIGINES videtur appellasse, ut ait *Corn. Nepos* in vit. cap. 3. *Eliens.* tert. & *Petrens.* hic exhibent, gravissimus auctor Cato in Originibus solitos dicat esse canere convivas ad tibicinem, quod glossema est ex lib. iv. cap. 2. huc traductum, ubi hæc sunt verba: Gravissimus auctor in Originibus dicit Cato morem apud majores hunc Epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent ad tibiam clarorum hominum laudes atque virtutes. Eandem consuetudinem memorant Varro apud Nonium in *assa*, Cicero in Bruto cap. 19. *Valerius Maximus* lib. ii. cap. 1, 10. & *Quintilianus* lib. i. cap. 10. Eamque lege sancitam voluit noster de legg. lib. II. cap. 24.

neri non fuisse declarat oratio Catonis, in qua objecit ut probrum Marco Nobiliori, quod is in provinciam poëtas duxisset. ¹ Duxerat autem consul ille in Aetoliam, ut scimus, Ennium. Quominus igitur honoris erat poëtis, eo minora studia fuerunt. Nec tamen ² sic, qui magnis ingeniis in eo genere extiterunt, non satis Graecorum gloriae responderunt. An censemus, ³ si Fabio nobilissimo homini laudi datum esset quod pingeret, non multos etiam apud nos futuros ⁴ Polycletos & Parrhasios fuisse? ⁵ Honos alit artis, omnesque incenduntur ad studia gloria, jacentque ea semper, quae apud quosque improbantur. ⁶ Summam eruditionem Graeci sitam censebant in nervorum vocumque cantibus. Igitur & Epaminondas princeps, meo judicio, Graeciae fidibus praeclare cecinisse dicitur: Themistoclesque

¹ Duxerat in Aetoliam Ennium] Vide Ciceronem in Bruto cap. 20. pro Archia cap. xi. Senecam Epist. cii. Symmachum Epist. xxi. & alios.

² Sic, qui] Vulgg. si qui.

³ Si Fabio ----- laudi datum esset, quod pingeret] Immo verò artem pictoriam Fabio fuisse laudi satis indicat cognomen ex ea tractum. Hieronymus ad Heliodorum de morte Nepotiani p. 23. Nobilissimum virum Q. Fabium miratur antiquitas, qui etiam Romana scriptor historia est, sed magis EX PICTURA, quam ex literis, nomen invenit. Vide & Plinium H. N. lib. xxxv. cap. 4.

⁴ Polycletos & Parrhasios] Sic MSSi. nec cum Joach. Camerario locum corruptum esse statuerim; eaque de causa P. Manucium, D. Lambinum & Fr. Fabricium non audio,

qui Polygnotos & Parrhasios reponunt: licet enim de pictoribus habeatur oratio; Polycletus non minus picturâ, quam arte statuariâ fuit clarus, ut disertè testatur Tzetzes Chil. viii, 320. Quin & apud Alianum V. H. xiv, 8. Polycletus δὲ ζωγράφος dicitur, si Codicibus scriptis credimus; nec ego quidem eorum fidem suspectam habeo, quum similem proisus historiam de pictore ἀντιγόνης referat Dion Chrysostomus Orat. Lxxviii. pag. 656. Vide sis & Scholiasten ad Luciani Philops. Tom. II. pag. 35.

⁵ Honos alit artes --- improbantur]

Ab antiquo Poëta mutuatus est Cicero, pro cuius sententia laus alit artes. Vide Senecam Epist. cix. Totam verò poëtam laudat Augustinus lib. v. C. D. cap. 13. In eandem mentem dixit Plato lib. viii. de Rep. pag. 174.

aliquot

aliquot ante annos, ⁷ cum in epulis recusaret lyram, est habitus indoctior. Ergo in Graecia Musici floruerunt; discebantque id omnes; nec qui nesciebat satis excultus doctrina putabatur. In summo apud illos honore Geometria fuit: itaque nihil Mathematicis inlustrius. At nos metiendi ratiocinandique utilitate huius artis terminavimus modum. At contra, ³ Oratorem celeriter complexi sumus; nec eum primo eruditum, aptum tamen ad dicendum; post autem eruditum. Nam Galbam, Africanum, Laelium, doctos fuisse traditum est: studiosum autem eum, qui his aetate anteibat, Catonem: post vero, Lepidum, Carbonem, Gracchos: inde ita magnos nostram ad aetatem, ut non multum aut nihil omnino Graecis cederetur. Philosophia jacuit usque ad hanc aetatem, nec ul-

ed. Cant. Ἀσκήται δὲ τὸ αἰετὶ πρῶτον, ἀμαλῆται δὲ τὸ ἀπμαζόμενον. Ad hoc dictum respiciunt *Synesius* de Prov. pag. 103. & *Themistius* Or. iv. pag. 54. xv. pag. 195. xvi. pag. 204. ac xxxi. pag. 353.

6 *Summam eruditionem* — vocumque cantibus] Secundum nonnullos, horum numero eximendi sunt Lacedaemonii, qui cum reliquis disciplinas spernebant, tum μουσικῆς ἀπειρώς εἶχον, ut testatur *Ælianus* V. H. lib. xii. cap. 50. Hinc scriptor ἀνάνυμος inter Opusc. Galean. Diff. II. pag. 712. Λακεδαιμονίους τοὺς παῖδας μὴ μανθάνειν μουσικὴν καὶ γυμνάσια, καλόν. Contrā tamen *Athenaeus* lib. IV. pag. 184. Ἐμελετοῖς πᾶσι πᾶσιν Ἕλλησι μουσικῆς διόπεο καὶ ἡ αὐλητικὴ πρὸς σπέρματος ἦν. Χαιμαλέων γὰρ ὁ Ἡεροκλέους ὃν τῶ ἐπιγραφόμενῳ παρτρει-

τικῶ Λακεδαιμόνιον ὅτις ἐστὶ καὶ Θηβαῖος πάντας αὐλεῖν μαθήσκειν. *Quintilianus* lib. I. cap. 10. *Lycurgus* durissimarum Lacedaemoniis legum auctor Musices disciplinam probavit. Vide sis etiam *Plutarchum* Tom. II. pag. 238. & *Boetium* de Mus. cap. I. Attamen Λακεδαιμόνιοι εἰ μὴ ἐκείνων τὴν μουσικὴν, ἐδὲν λέγουσι. Verba sunt ipsius *Athenaei* lib. xiv. pag. 618.

7 *Cum in epulis recusaret lyram*] Ratio est, quod ἔθος ἦν πηλαιόν, μετὰ τὴν συνεσίπην, ἀπτεδὲς λύρας καὶ ἀδεῖν, uti dicit *Isidorus* Pelusiota lib. II. Ep. 146. Historiam verò, quam noster tradit, referunt *Quintilianus* Inst. Orat. lib. I. cap. 10. & *Augustinus* Epist. lvi. ad Diofcorum pag. 89. ed. Colon.

lum habuit lumen literarum Latinarum: quae inlustranda & excitanda nobis est; ¹ ut, si occupati profuimus aliquid civibus nostris, profimus etiam, si possumus, otiosi. In quo eo magis est nobis elaborandum, quod multi jam esse ² libri Latini dicuntur scripti * inconsiderate ab optimis illis quidem viris sed non satis eruditis. ³ Fieri autem potest, ut recte quis sentiat, & id quod sentit polite eloqui non possit: sed ⁴ mandare quemquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere nec inlustrare possit, nec delectatione aliqua adlicere lectorem; hominis est intemperanter abutentis & otio & literis. Itaque suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam adtingit, praeter eos qui eandem licentiam scribendi sibi permitti volunt. Quare si aliquid

¹ *Ut si occupati---otiosi*] Profert haec Nonius in *occupatus*.

² *Libri Latini---non satis eruditus*] Amasanium notat aliosque nonnullos ex Epicuri grege, quos eo nomine perstrinxit etiam lib. 1. Acad. cap. 2. Adi sis & Tusc. IV, 3.

* *Inconsiderate*] Doctissimus Bentleius legit *incondire*.

³ *Fieri autem potest*] P. Manucius mavult, *ferri autem potest*, planè contra mentem Ciceronis. Nemo sanè dubitet, quin fieri possit, ut quis sit γῶναι μὲν περὶ τοὺς ἐμπνεύσαι δὲ ἀπίετοτος, quod Philostratus in Secundi Sophistae vitâ tradit pag. 344.

⁴ *Mandare quemquam---& otio & litteris*] Hunc locum citat Eginhartus in Procem. ad vit. Caroli M. pag. 8.

⁵ *Oratoria laudi*] Vulgg. *laudis*, quod bene se non habere Cl. Bentleius animadvertit.

⁶ *Vir summo ingenio, scientiæ copiam*] In suo MSto quo postrema

verba non legi testatur Ursinus. Quùm verò ea reliqui servant Codd. reponendum videtur *scientia & copiam*, quemadmodum monuimus ad lib. II. de Divin. cap. 1. Nec quemquam malè habeat loquendi ratio; nam pari modo *commodiorem hominem, adventum, tempus* dixit Terentius Andr. Act. V. Sc. II, 3. Cicero in Verrem lib. IV. cap. 58. *Requisisse dicitur etiam Archimedes illum summo ingenio hominem ac disciplina. Minucius Felix Octav. c. 2. Relicta domo, conjuge, liberis.* Et quæ sunt hujusmodi plura. Doctissimo autem Bentleio placet *vir summa ingenii & scientiæ copia*.

⁷ *Motus esset Isocratis Rhetoris gloria*] Huc faciunt verba Ciceronis de Orat. lib. III. cap. 35. *Ipsæ Aristoteles cum florere Isocraten nobilitate discipulorum videret---mutavit repente totam formam prope disciplina sua, versumque quendam de Philocteta paulo secus dixit; ille enim turpe sibi ait*

⁵ Orato-

5 Oratoriae laudi nostra adtulimus industria,
 multo studiosius Philosophiae fontis aperiemus,
 e quibus etiam illa manabant. Sed ut Ari- 4
 stoteles, 6 vir summo ingenio, scientiae co-
 pia, cum 7 motus esset Isocratis Rhetoris glo-
 ria, 8 dicere etiam coepit ad adulescentis, &
 prudentiam cum eloquentia jungere: sic no-
 bis placet, nec pristinum dicendi studium de-
 ponere, & in hac maiore & uberiore arte ver-
 sari: hanc enim perfectam philosophiam semper
 judicavi, quae de maximis quaestionibus copiose
 posset ornateque dicere. 9 In quam exercitatio-
 nem ita nos studiose operam dedimus, ut jam e-
 tiam 10 Scholas Graecorum more habere audere-
 mus: ut nuper tuum post discessum in Tuscu-
 lano, cum essent complures mecum familiares,

racere, cum Barbaros (sic rectè F. Ur-
 sinus & MSSi Oxon. pro barbaris,
 quod editi retinent) hic autem cum
 Isocrate pateretur dicere. Quinti-
 lianus Inst. Orat. lib. III. cap. 1.
 Pomeridianis scholis Aristoteles prae-
 cipere artem oratoriam coepit: noto qui-
 dem illo, ut traditur, versu ex Philo-
 sseta frequenter usus,

Ἀισχρὸν σιωπᾶν, κ' ἰσοκράτην ἑὸν λέγειν.
 sic enim locus est refingendus. Quin-
 & Euripideum illud,

Ἀισχρὸν σιωπᾶν, βραχέως δ' ἑὸν λέγειν.
 de Xenocrate ἀπαρῶδης Stagirita.
 Vide Diogenem Laertium lib. V. §. 3.

8 Dicere etiam coepit ad adulescentes]
 Vulgg. dicere etiam coepit adulescen-
 tes docere. Sed cum nonnulli Codices
 docere praetermittant, acutissimus
 Bentleius eam, quam recepit, ex-
 tudit lectionem.

9 In quam exercitationem ita nos
 studiose operam dedimus] D. Lambi-

nus & Fr. Fabricius, auctoritate, prout
 aiunt, veterum librorum, operam de-
 lent. Tum demum noto loquendi
 genere Tullius est usus. Omnes ta-
 men nostri istam vocem represen-
 tant; eaque servata, Cl. Bentleius re-
 scribit operam contulimus.

10 Scholas] Disputationes; quo
 sensu pomeridianas scholas dixit Quin-
 tilianus III, 1. Noster infra III, 34.
 Separatim certa Scholae sunt de exilio
 --- Hac Graeci in singulas scholas, &
 in singulos libros dispartiunt. Et de
 Fin. II, 1. Ne me tanquam philoso-
 phum putetis Scholam aliquam vo-
 bis explicaturum. Augustinus C. D.
 lib. II. cap. 7. An forte nobis Philo-
 sophorum scholas disputationesque me-
 morabunt? Sic τὴν γενομένην ΣΧΟ-
 ΛΗΝ ἀπὸ τῶ ἀκρίβειν memorat Plu-
 tarchus Tom. II. pag. 37. Vide sis
 & Arrianum Epiet. lib. IV. cap. IX.
 pag. 424. & Diogenem Laertium
 X, 26.

A 4

tentavi,

TUSCUL. DISPUTATIONUM

temptavi, quid in eo genere possim. Ut enim antea declamitabam causas, ¹ quod nemo me diutius fecit: sic haec mihi nunc senilis est declamatio. Ponere jubebam, de quo quis audire vellet: ad id aut sedens aut ambulans disputabam. Itaque dierum quinque *Scholas*, ut Graeci appellant, in totidem libros contuli. Fiebat autem ita, ut, cum is qui audire vellet dixisset quid sibi videretur, tum ego contra dicerem. Hæc est enim, ut scis, vetus & Socratica ratio contra alterius opinionem differendi: nam ita facillume, ² quid veri simillimum esset, inveniri posse Socrates arbitrabatur. Sed quo commodius disputationes nostrae explicentur, sic eas exponam, quasi agatur res, non quasi narretur. Ergo ita nascetur exordium. ³ A. Malum mihi videtur esse mors. M. Hisne qui mortui sunt, an his quibus moriundum est? A. Utrisque. M. Est miserum igi-

¹ Quod nemo me diutius fecit] *Vatic.* habet *ditius*; inepte: nam *Thesibus* Cicero jam princeps in *Rep.* exerceri solebat, ut docet *Quintilianus* lib. x. cap. 5. quod etiam patet ex lib. xii. cap. xi. & ex *Tusc.* ii. 3. Plures veterum locos in hanc rem congeffit *Pithæus* ad Auctorem de *Causis Corr. Eloq.* cap. 35. Hunc verò morem graviter castigat *Synesius* de *Insomn.* pag. 157.

² Quid verissimillimum esset] *MS. Col.* dat, quid verum esset verive simillimum. Minus quidem congrue; cum *Socrates* in omnibus fere sermonibus ita disputet, ut nihil affirmet ip-

se, refellat alios; nihil se scire dicat nisi id ipsum; eoque prastare ceteris, quod illi quæ nesciant scire se putent; ipse se nihil scire, id unum sciat, ut ait noster *Acad. Quæst.* I, 4. Hinc sequaces ejus *Academici* omnia in rebus humanis dubia, incerta, suspensa, magisque omnia VERISIMILIA QUAM VERA statuerunt. Verba sunt *Minucii Felicis* in *Oct.* cap. 5. Hæc pluribus ostendere, nullum esse negotium; sed in re clara stylo temperandum. Adi tamen sis *Augustinum* contra *Acad.* lib. II. capp. 6, 11, 13. & nostrum infra cap. 9.

³ A. Malum mihi &c.] Uterque tur,

tur, quoniam malum. A. Certe. M. Ergo & hi quibus evenit jam ut morerentur, & hi quibus eventurum est, miseri. A. Mihi ita videtur. M. Nemo ergo non miser. A. Prorsus nemo. M. Et quidem, si tibi constare vis, omnes quicumque nati sunt eruntve, non solum miseri, sed etiam semper miseri. Nam si solos eos diceres miseros quibus moriundum esset; neminem tu quidem eorum, qui viverent, exciperes: (moriundum est enim omnibus) esset tamen miseriae finis in morte: quoniam autem etiam mortui miseri sunt; in miseriam nascimur sempiternam: necesse est enim miseros esse eos, qui centum milibus annorum ante occiderunt, vel potius omnis quicumque nati sunt. A. Ita prorsus existumo. M. Dic, quaeso, num te illa terrent? ⁴ triceps apud inferos Cerberus? Cocyti fremitus? transvectio Acheruntis? *mento summam aquam attingens enectus siti Tantalus?* ⁵ tum

Codex Eliens. Atticum collocutorem agnoscit; nec aliter Pet. Alcyonius de Exil. pag. 43. & Joach. Camerarius. Iis praeivit Lactantius Div. Inst. lib. I. cap. 15. ubi, postquam ex hujusce libri cap. XIII. nonnulla laudaverat, ita subdit: *Testatus est videlicet ATTICI conscientiam ex ipsis mysteriis intelligi posse, quod omnes illi homines fuerunt, qui coluntur.* Immerito: Atticus enim tum temporis senex erat; juvenis autem ille, qui cum Cicerone disputavit, ut patet ex lib. 11. cap. 12. Hanc igitur literam, quod etiam Lambinus vidit, *Adolescens* denotari puto, licet mihi, simul ac viro illi docto, nec hæc, nec

alia, quæ in nonnullis exstant Codicibus, personarum notæ à Tullii manu fuisse videantur.

⁴ Triceps ----- Tantalus] Hi sunt versus Trochaici, si modo, voce transposita, legas

----- Triceps apud inferos
Cerberus, Cocyti fremitus, Acherontis transvectio,

Mento summam aquam attingens enectus siti Tantalus.

Excepto tamen ultimo, Poeta veteris esse, quod statuit Janus Gulielmus, non videntur. Is à Nonio laudatur in *summu*. Vide & Priscianum lib. IX. col. 861.

⁵ Tum] Vulg. num.

¹ Illud

¹ ——— *Illud quod Sisyphus versat*

Saxum sudans nitendo, neque proficit hilum?

fortasse etiam inexorabiles iudices Minos & Rhadamanthus; apud quos nec te L. Crassus defendet, nec M. Antonius: nec, quoniam apud Graecos iudices res agetur, poteris adhibere Demofthenen: tibi ipsi pro te erit maxuma corona causa dicenda. Haec fortasse metuis, & idcirco mortem censes esse sempiternum malum.

- 6 A. Adeone me delirare censes, ut ista esse credam? M. An tu haec non credis? A. Minime vero. M. Male hercule narras. A. ² Cur, quaso? M. Quia disertus esse possem, si contra ista dicerem. A. Quis enim non in ejusmodi causa? aut ³ quid negoti est, haec poetarum & pictorum portenta convincere? M. Atqui pleni libri sunt contra ista ipsa differentium philosophorum. A. Inepte sane: quis enim est tam excors, quem ista moveant? M. Si ergo apud inferos miseri non sunt, ne sunt quidem apud inferos ulli. A. Ita prorsus existimo. M. Ubi sunt ergo hi, quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? ⁴ si enim sunt, nusquam esse non possunt. A. Ego vero nusquam esse illos puto.

¹ *Quod --- hilum*] Versus sunt ex antiquo Poëta desumpti, quos sub Ciceronis nomine laudat Nonius in *hilum* & *niti*.

adolecentis erat eloquentiam suam ostendere.

³ *Quid negotii --- convincere*] Hunc locum adducit Nonius in *portenta*.

² A. Cur, quaso? M. Quia disertus esse possem] Priora Tullio, posteriora Manucius adolescenti tribuit. Absurde quidem; non enim

⁴ Si enim sunt, nusquam esse non possunt] H. Stephanus Castig. in Cicer. pag. 111. mutata distinctione legit, si enim sunt nusquam, esse non

M. Igitur ne esse quidem. A. Prorsus isto modo; & tamen miseros, ob id ipsum quidem quia nulli sunt. M. Jam mallem Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres. A. Quî tandem? M. Quem esse negas, eundem esse dicis. Ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum, qui non sit, dicis esse. A. Non sum ita hebes, ut istud dicam. M. Quid dicis igitur? A. Miserum esse, verbi causa, M. Crassum, qui illas fortunas morte dimiserit: miserum Cn. Pompejum, qui ⁶ tanta gloria, dignitate tanta sit orbatus: omnis denique miseros, qui hac luce careant. M. Revolveris eodem; sint enim oportet, si miseri sunt: tu autem modo negabas eos esse, qui mortui essent: si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem sunt. A. Non dico fortasse etiam, quod sentio: nam istuc ipsum, non esse cum fueris, ⁷ miserrimum puto. M. Quid miserius, quam omnino numquam fuisse? Ita qui nondum nati sunt, miseri jam sunt quia non sunt: & nos ipsi, si post mortem miseri futuri sumus, miseri fuimus, antequam nati. Ego autem non commemini, antequam sum natus, me miserum.

possunt. Sed ejus interpunctionem menti *Ciceronis* contrariam esse, clarè probant sequentia.

5 Quî tandem] Vulgg. quid.

6 Tanta gloria, dignitate tanta] *Elens.* pr. sec. & *Baker.* dant tanta dignitate, tanta gloria. Vulgg. duas ultimas voces omnino nesciunt. At cum glossam non oleant, eas à non-

nullis Codd. exclusit, uti puto, *Librariorum* negligentia. Quapropter illas revocandas censui, secutus ordinem, quem præstant *Victor. Vatic. & Ven. 1491.*

7 Miserrimum puto -- antequam nati] Totam præterea ita disponit *CL. Bentleius*: miserrimum puto: quia miserius quam omnino numquam fuisse. M. Ita -- & nos, qui post mortem &c.

1 Tu

7 ¹ Tu si meliore memoria es, velim scire, ecquid de te recordare. A. Ita jocularis, quasi ego dicam eos miseros, qui nati non sunt: ² & non eos, qui mortui sunt. M. Esse ergo eos dicis. A. Immo quia non sunt cum fuerint, ³ eo miseros esse. M. Pugnancia te loqui non vides? quid enim tam pugnat, quam non modo miserum, sed omnino quicquam esse, qui non sit? An tu egressus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Serviliorum, Metellorum sepulchra vides, miseros putas illos? A. Quoniam me verbo premis, posthac non ita dicam, *miseros esse*, sed tantum *miseros*, ob id ipsum quia non sunt. M. Non dicis igitur, *miser est M. Crassus*; sed tantum *miser M. Crassus*. A. Ita plane. M. Quasi non necesse sit, quicquid isto modo pronunties, id aut esse, aut non esse. An tu dialecticis ne inbutus quidem es? in primis enim hoc traditur: Omne ⁴ pronuntiatum (sic enim ⁵ mihi in praesentia occurrit, ut appellem ἀξιωμα, utar post alio, ⁶ si invenero melius) id ergo est pronuntiatum, quod est ⁷ aut verum aut falsum. Cum

¹ Tu si meliore memoriâ es, velim scire, ecquid de te recordare] Alii recordere, quo servetur Latinitas. At vulgaram lectionem retinent omnes MSSi. Orationem igitur sic distinguas: Tu si meliore memoria es, velim scire. Ecquid de te recordare?

² Et non eos, qui mortui sunt] Vulg. eos miseros. At vocem non necessariam bene prætermittunt Eliens. pr. & Bak. eamque Lambinus ex conjecturâ delendam censuit.

³ Eò miseros] Vulgg. eos. Nos autem MS. Bak. sequimur. Vide Gadesi. Stewechium de Part. L.L. p. 66.

⁴ Pronuntiatum ---- ἀξιωμα] Ad hunc locum respicit Agellius N. A. XVI, 8. Quicquid ita dicitur plena atque perfecta verborum sententia, ut id necesse sit aut verum aut falsum esse, id à Dialecticis ΑΞΙΩΜΑ appellatum est ---- à M. Cicerone pronuntiatum, quo ille vocabulo tantisper uti se ostendit, quoad melius, inquit,

igitur

igitur dicis, *Miser M. Crassus*, aut hoc dicis, *Miser est M. Crassus*, ut possit judicari verum id falsumne sit: aut nihil dicis omnino. A. Age, jam concedo non esse miseros, qui mortui sunt: quoniam extorsisti ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse posse. Quid? qui vivimus, cum moriundum sit, nonne miseri sumus? quae enim potest in vita esse jucunditas, cum dies & noctis cogitandum sit, jam jamque esse moriundum? M. Ecqui ergo intellegis, quantum mali de humana conditione dejeceris? A. Quonam modo? M. Quia, si mori etiam mortuis miserum esset, infinitum quoddam &⁸ sempiternum malum haberemus in vita. Nunc video calcem; ad quam cum sit decursus, nihil sit praeterea extimescendum. Sed tu mihi videris ⁹ Epicharmi, acuti nec insulsi hominis ut Siculi, sententiam sequi. A. Quam? non enim novi. M. Dicam, si potero, Latine: scis enim me Graece loqui in Latino sermone non plus solere, quam in Graeco Latine. A. Et recte quidem: sed quae tandem est Epicharmi ista sententia?

invenero. Hieronymus in Rufin. lib. 1. col. 385. ed. Bened. Quid significat ἀξίωμα, quod nos pronuntiatum possumus dicere. Hæc satis ostendunt eos à recta viâ deerrasse, qui verbum Aristotelicum ἀπόρων ἀντὶ τοῦ ἀξιώματι hoc in loco reponunt. Quod si alia veterum loca desideres, ea sup-
 pediat *Æg. Menagius* ad *Laërtii* VII, 65.

5 Mihi in praesentia occurrit, ut appellarem ἀξίωμα] Bal, exhibet, appellem

ἀξίωμα, quod melius est & Latinius.

6 Si] Vulgg. sed si.

7 Aut verum] Aut vulgo deest.

8 Sempiternum malum haberemus in vita] Non intelligo, quid huc faciant duæ voces ultimæ, &, nisi fallor, omnino sunt inutiles. Eas equidem è fine superioris capitis huc irrepsisse, adeoque delendas esse, censeo.

9 Epicharmi, acuti nec insulsi hominis, ut Siculi] Si *Laërtio* fides VIII. 78. erat Κῶος --- τοῖς μὲν δὲ ἰ-

M.

¹ M. *Emori nolo: sed me esse mortuum nihil aestumo.*

A. Jam agnosco Graecum: & quoniam coëgi-
sti, ut concederem, qui mortui essent eos mise-
ros non esse; perfice, si potes, ut ne moriun-
dum quidem esse miserum putem. M. Jam istuc
quidem nihil negoti est: ² & majora mo-
lior. A. Quomodo hoc nihil negoti est? aut
quæ sunt tandem ista majora? M. ³ Quia, quo-
niam post mortem mali nihil est, ne mors qui-
dem est malum; cui proximum tempus est post
mortem, in quo mali nihil esse concedis: ita ne
moriundum quidem esse, malum est: id est enim,
perveniriundum esse ad id, quod non esse malum
confitemur. A. Uberius ista, quaeso: haec enim
spinosa, prius, ut confitear, me cogunt, quam
ut adsentiar. Sed quæ sunt ea quæ dicis te ma-
jora moliri? M. Ut doceam, si possim, non mo-
do malum non esse, sed bonum etiam esse mor-
tem. A. Non postulo id quidem; aveo tamen
audire: ⁴ ut enim non efficias quod vis; tamen,

παρχων ἀπνέχθην τῆς Σικελίας εἰς Μά-
γαρα. Hinc ejusdem libri §. 7. Ἡ-
λοβαλῆς ὁ Ἐπιχάρμης τῶ ΚΛ'ΟΥ πα-
τίεα memorat. Sanè de ejus patriâ
inter auctores non convenit, ut ex
Suidâ liquet. Plerique tamen eum
Siculum dicunt; is autem populus
ob acumen erat nobilis. Cicero in
Bruto cap. xii. Ait Aristoteles, sub-
latis in Sicilia tyrannis -- quod esset A-
CUTA illa gens -- artem & præcepta
Siculos Coracem & Tisiam conscrip-
sisse. Firmicus Mathes. lib. I. cap. i.
ACUTI Siculi, luxuriosi semper Asiani.
Vide sis & cap. 4. Hinc iis facetias
tribuit noster de Orat. lib. II. cap. 54.

¹ Emori nolo &c.] Epicharmi ver-
siculo exstat apud Sextum Empiricum
adv. Mathem. pag. 54.

Ἀποθανεῖν ἢ τεθνάναι. ἔ μοι διαφέρει.
Hærent autem interpretes, unde fa-
ctum, ut ex eo hunc sensum ex-
sculpsit Cicero. Nec mirum; quippe
locus, si noster ad alium non respex-
it, dubio procul est mendosus. Eo
posito, legendum crediderim

-- Ἀπὸ θανάτου ἢ τεθνάναι ἔ μοι διαφέρει,
ut pars sit Trochaici; qui plenus erit &
integer, his vel similibus verbis additis,

Πόρρω μὲν ἀπὸ θανάτου &c.

Absit longè à me mori: esse mor-
tuum refert nihil.

mors ut malum non sit, efficies. Sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo. M. Quid? si te rogavero aliquid, nonne respondebis? ⁵ A. Superbum id quidem esset: sed, nisi quid necesse erit, ⁶ malo non roges. M. Geram tibi morem, & ea quae vis, ut potero, explicabo: nec tamen quasi Pythius Apollo; certa ut sint & fixa quae dixero: sed ut homunculus unus è multis, probabilia conjectura sequens. Ultra enim quo progrediar, quam ut veri similia videam, non habeo: certa dicent hi, qui & percipi ea posse dicunt, & se sapientis esse profitentur. A. Tu, ut videtur: nos ad audiendum parati sumus. M. Mors igitur ipsa, quæ videtur notissima res esse, quid sit, primum est videndum. Sunt enim qui discessum animi à corpore putent esse mortem. Sunt qui nullum censeant fieri discessum, sed una animum & corpus occidere, ⁷ animumque in corpore exstingui. Qui discedere animum censeant;

Siquidem mors misera non est; aditus ad mortem est miser. Vide Lactantium Div. Inst. lib. III. cap. XVII, 32.

² Et majora] Vulgg. sed etiam majora.

³ Quia, quoniam post mortem] Vulgg. omissa prima vocula, representant, quoniam, si post mortem nihil est mali. Benè quidem, si MSS-torum fide nititur illa lectio; sed nos in nostris Codd. alteram reperimus.

⁴ Ut enim ---- efficies] Hunc locum ex duobus MSS-tis insigniter corruerat Janus Gebhardus; edidit enim, ut enim efficias quod vis, tamen,

mors ut malum non sit, non efficies, adversantibus tam reliquis Codicibus, quam ipsa re; nam certè, si bonum esse mortem doceret Tullius, eam non esse malum dubio procul efficeret. Vult Adolefcens Ciceronem, licet bonum esse mortem non persuadeat, saltem tamen, ut malum non videatur, effecturum.

⁵ Superbum id quidem esset] Vulgg. est.

⁶ Malo non roges] Vulgg. ne roges, contrà Codicum fidem

⁷ Animumque in corpore exstingui] Hæc est omnium MSS-torum lectio, ea-que omninò vera: non sanè quod animus exstinguitur statim; corpus sensim

alii

alii statim dissipari, alii diu permanere, alii semper. Quid sit porro ipse animus, aut ubi, ¹ aut unde, magna dissensio est. Aliis cor ipsum animus videtur: ex quo *excordes*, *vecordes*, *concor-desque* dicuntur; ² & Nasicus ille prudens bis consul *Corculum*; &

³ *Egregie cordatus homo catus Aelius Sextus.*

⁴ Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. Aliis pars quaedam cerebri visa est animi principatum tenere. Aliis nec cor ipsum placet nec cerebri quamdam partem esse animum: sed ⁵ alii in corde, alii in cerebro dixe-

extabescit, ut ineptè statuit Gebhardus; sed hæc sententia ei est contraria, quæ statuit animos è corporibus *discedere*, statimque dissipari. Hinc etiam patet hæc immeritò Glossematis ab *Ursino* damnari: qui tamen haud est culpandus; siquidem editi, quibus utebatur, præ se ferebant *animumque cum corpore extinguere*: nam verborum proximè præcedentium videri possunt explanatio.

¹ *Aut unde --- dicuntur*] Laudat Nonius in *excordes concordesque*.

² *Nasicus ille prudens, bis consul, corculum*] Ratio est, quia *corculum à corde dicebant antiqui solertem & acutum*, uti testatur *Festus*. Scipionem verò Nasicum *corculum* fuisse dictum memoriæ prodiderunt Cicero in Bruto capp. 20, 58. Plinius H. N. XII, 31. & *Aur. Victor* de viris Illustr. cap. XLIV.

³ *Egregie cordatus &c.*] Versiculus est *Ennii*, quem pariter laudat *moster* de Orat. lib. I. cap. 45.

⁴ *Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem*] Huic philosopho eandem opinionem tribuunt *Tertullianus* de Anim. cap. 5. & *Ma-*

crobius in Somn. Scip. lib. I. cap. 14. nec deerat *ansa*, cur ita se gererent;

Αἷμα γὰρ ἀρδρῶντος περιέχοντες ἐστὶν ὁνύμα,

ut ille cecinit. Exstat apud *Stobæum* Eclog. Phys. p. 131. & eos, quos laudat *Menagius* ad *Laërtii* VII, 159. Ejus tamen auctorem Critianum facit *Philoponus* ad *Aristotelem* de Anim. C. 8. & is sanè animum è sanguine constare dixit, ut perhibent veterum multi. Eadem fuisse videtur *Hebræorum veterum* sententia, quibus *וְהָאָדָמָה הָיָה דָּם*, ut loquitur *Moses* Deuter. XII, 23. quod de hominum non minus quam Brutorum animis statuerunt, quemadmodum patet ex Genes. IX, 5. Verum, ut puto, non ipsum sanguinem esse animum, sed animi sedem existimavit *Empedocles*; hoc enim disertè tradit *Plutarchus* Plac. Phil. lib. IV. cap. 5. & in *Stromat.* apud *Eusebium* P. E. lib. I. cap. VIII. pag. 24. Immo necesse est ita se res habeat, siquidem animorum æternitatem docuit, ut inrer alios referunt *Laëtantius* III, 18. & *Theodoretus* Therap. V. pag. 73. Hinc ille,

ΕΥΝΕ

runt animi esse sedem & locum. ⁶ Animum autem alii animam, ⁷ ut fere nostri. Declarat nomen: [nam & agere animam & efflare dicimus, & animosos, & bene animatos, & ex animi sententia] ipse enim animus ab anima dictus est. Zenoni Stoico animus, ignis videtur. Sed haec quidem, quae dixi, ⁸ cor, [sanguinem,] cerebrum, animam, ignem, volgo: reliqua fere singuli: ⁹ ut multi ante veteres, proxime autem Aristoxenus Musicus idemque philosophus, ipsius ¹⁰ corporis intentionem quamdam, velut in cantu & fidibus, quae harmonia

Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὕμιν θεὸς ἀμείροτος, ἐκ ἐπὶ θνήσκος

Πωλεῖμαι μετὰ πᾶσι τυτμάνος ---
Adi Diogenem Laërtium VIII, 62.
Sextum Empiricum adv. Mathem. pag. 60. Anthol. lib. 1. cap. 86. Philostratum vit. Apollonii I, 1. & Suidam in Ἑμπεδοκλῆς.

⁵ Alii in corde, alii in cerebro] Id stauabant Stoici, Epicurei, medicique nonnulli; hoc Erasistratus, Herophilus & Pythagorici. Vide sis Aeg. Menagium ad Laërtii VII, 159. & ipsum Laërtium VIII, 30. Atheneum lib. 11. pag. 65. ac xv. pag. 687. denique Plutarchum Plac. Philosoph. lib. 1 v. cap. 5.

⁶ Animum autem alii animam] Ventum sive aërem. Lactantius de Opif. Dei cap. 17. Nonnulli animam dixerunt esse ventum, unde anima vel animus nomen accepit, quod Græcè ventus ἀνεμος dicitur. Nec aliter Isidorus Orig. lib. 11. cap. 1. Hanc anima significationem passim tribuit nonster, aliique scriptores optimi. Vide Nonium in anima & Servium ad Virgilii VIII, 403.

⁷ Ut fere nostri: declarat nomen: --- Ipse enim animus] Vulgg. ut fere

nostri declarant nomen -- ipse autem &c. Emendata sunt ex acutissimi Bentleii sententia, qui voces etiam uncis cinctas delendas esse, pro ea qua pollet perspicacia, vidit.

⁸ Cor, sanguinem] In vulgatis deest vox ultima, cui sedem suam dedimus ex antiquo Codice, quem laudat Paulus Manucius. Ratio est in promptu; hanc etiam sententiam inter reliquas numeraverat Cicero, quam memorat etiam postea capp. 11, 25. Eam Critia tribuunt, præter Tertullianum ac Macrobius, Aristoteles de Anim. lib. 1. cap. 2. Theodoretus Ther. v. pag. 72. Nemesius de N. H. pag. 38. auctor Opin. de anima, quem Joan. Tarinus edidit; pag. 628. & Hermias in Irtif. Gentil. cap. 2.

⁹ Ut multi ante veteres, proxime autem] Vulgg. plenam post veteres ponunt distinctionem. Perpetam, ut vidit Cl. Bentleius.

¹⁰ Corporis intentionem] Τὸ σῶμα-τος ἐπιτασιν, non enim erat, cur P. Manucius de postremæ vocis integritate dubitaret. Plato in Phædon. p. 388. Οἶμαι ἐγὼ καὶ αὐτὸν σε τὸ ἐντεθυμῶδες, ὅτι τοῖς τοῖς μέλυσιν ὑπολαμβάνουσιν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὅσπερ dicitur:

dicatur: sic ex corporis totius natura & figura varios motus cieri, tamquam in cantu sonos. Hic ab artificio suo non recessit, & tamen dixit aliquid, quod ipsum quale esset, erat multo ante & dictum & explanatum ¹ à Platone. Xenocrates animi figuram ² & quasi corpus negavit esse, verum numerum dixit esse, cuius vis, ut ³ jam ante Pythagorae visum erat, in natura maxima esset. Ejus doctor Plato ⁴ triplicem finxit animum: cuius principatum, id est, rationem, in capite sicut in arce posuit: * ei ⁵ duas partis parere voluit, iram & cupiditatem, quas

ἐν τῷ κεφαλῇ τὴν ἀρετὴν ἡμῶν. La-
stantius Div. Inst. VII, 13. Quid A-
ristoxenus, qui negavit omnino ullam
esse animam, etiam cum vivit in cor-
pore? Sed sicut in fidibus ex inten-
tione nervorum effici concordem sonum
&c. Idem de Opif. Dei cap. XVI,
13. Musici enim intentionem concen-
tumque nervorum in integros modos
sine ulla offensione consonantium har-
moniam vocant. Volunt igitur animum
simili ratione constare in homine, quā
concors modulatio constat in fidibus.
Valeant igitur ii, qui intentionem hic
esse reponendam statuērunt. Hanc
autem opinionem refellunt Aristote-
les de Anim. lib. I. cap. 4. & Lucre-
tius III. pag. 300.

1 A Platone] In Timæo pag. 528.
ed. Lugd. Vide & Phædonem p. 388.

2 Et quasi corpus negavit esse, ve-
rum numerum dixit esse] Sigonii li-
ber representabat, corpus negavit esse
ullum, verum numerum dixit esse. Sic
& Eliens. sec. pro varia lectione, nec
abit Bak. nisi quod illum, non ullum,
exhibeat. Hinc Paullus Manucius
reponit, corpus negavit esse ullum,
numerum dixit esse, vocula contra
fidem Codicum deleta. Eliens. pri-

mus dat & quasi corpus negavit esse,
illum verò numerum dixit esse. Qua
quidem lectio, sicut arbitror, ceteris
est præferenda. Cum verò Xenocra-
tes animum numerum se moventem,
ἀριθμὸν ἐαυτὸν κινεῖν, dixerit, uni
testantur Macrobius in Somn. Scip.
lib. I. cap. 14. Theodoretus Ther. V.
pag. 72. Nemesius N. H. pag. 70. &
auctor celeberrimus de Anim. Opin. à
Joan. Tarino editus pag. 652. quod
etiam noster hoc in loco confirmat;
mirum videri posset, cur Acad. Quæst.
lib. IV. cap. 39. pro Xenocratis sen-
tentia animum esse MENTEM nul-
lo corpore statuerit. Sed hæc re con-
veniunt, verbis tantum discrepant.
Plutarchus Plac. Phil. lib. IV. cap. 2.

Πυθαγόρας (ἀπεφάνητο τὴν ψυχὴν) ἀ-
ριθμὸν ἐαυτὸν κινεῖν, Τὸν Δὲ
Ἀριθμὸν Ἀντί τὸ τοῦ Νοῦ
παρελαμβάνει. Excerptor ejus Sto-
bæus Eclog. Phys. lib. I. pag. 93.
Πυθαγόρας animam dixit ἀριθμὸν αὐ-
τὴν (Leg. αὐτὴν) κινεῖν, Τὸν Δὲ
Ἀριθμὸν Ἀντί τὸ τοῦ Νοῦ
παρελαμβάνει ὁμοίως δὲ ἡ Σειρογόρα.
Leg. Σειρογόρας. Vide & lib. I. Acad.
Quæst. c. XI. Eorum doctrinam, qui
animum esse contendunt ἀριθμὸν ἐ-

locis

locis disclusas, iram in pectore, cupiditatem subter prae cordia locavit. Dicaearchus autem in eo sermone, quem Corinthi habitum tribus libris exponit doctorum hominum disputantium, primo libro multos loquentis facit: duobus Pherecraten quemdam Phthiotam senem, quem ait à Deucalione ortum, differentem inducit, Nihil esse omnino animum, & hoc esse nomen totum inane, frustra que animalia & animantes appellari; neque in homine inesse animum vel animam, nec in bestia; vimque omnem eam, qua vel agamus quid vel sen-

αὐτὸν κινῆται, refellit *Aristoteles* lib. I. de Anim. cap. 4.

3 Jam ante] Vulgg. antea.

4 Triplicem finxit animum] Vulgg. animam. Malè, ut vidit Cl. Bentleius.

* Ei duas partes] Vulgg. &.

5 Duas partes separare voluit] Sic vulg. Nos verò Codicem *Varicanum* sequimur, id quod res ipsa postulat; alioquin enim ineptè ταυτολόγησιν erit *Cicero*. *Nemesius* de Nat. Hom. cap. XVI. pag. 177. Καλεῖται δὲ ταῦτα (τὰ ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς) ἰπιπεῖον λόγον, ὅτι πῶς αὖτε αὖτε λόγον καὶ ΤΗΠΟΤΑΣΣΕΣΘΑΙ καὶ κινεῖσθαι. αἷς δὲ ὁ λόγος καλεῖται ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων ἀνθρώπων. *Apuleius* de Habit. Doctr. *Platon*. lib. I. pag. 586. Cum

tres partes animae dicat esse (Plato;) Rationabilitatem, id est mentis optimam portionem, ait capitis arcem tenere: Irascientiam verò, procul à ratione, ad domicilium cordis deductam esse, OBSEQUIQUE eam & in loco respondere sapientia: Cupidinem atque appetitum &c. Infinitus essem, si locos huc facientes exscriberem. Vide modo *Alcinoum* Doctr. *Plat.* cap. XXIII. *Maximum* *Tyrium* Diss. VI. *Hieroclem* in *Aur. Carm.* LXIX. nostrum Offic.

I, 28. ac *Tusc.* II, 19, 20, 21. *Senecam* Epist. 92. init. & alios quam plurimos.

6 Locis disclusas, iram] Vulgg. disclusit: iram &c.

7 Inesse animum vel animam] Ita loquitur, quòd animo animaque miscemur, ut ait *Tertullianus* *Apolog.* cap. xxxi. *Juvenalis* de brutorum & hominis differentia *Satir.* xv, 148.

--- Indulsit communis conditor illis

Tantum animas, nobis animum quoque. Pariter è Græcis nonnulli τὸ αἰσθητικὸν seu τὴν νῆν & τὴν ψυχὴν distinguebant. Vide auctorem celeberrimum de Anima Opin. p. 630, 631. *Theodoretum* *Hæc.* Fab. lib. IV. c. 8. & *H. Hammondum* in 1. *Thessal.* V, 23. Licet igitur duas voces ultimas à quibusdam Codd. abesse testetur *Lambinus*, eas tamen retinendas arbitror. *Dicaerchi* verò sententiam præter eos, quos indicat V. C. J. A. *Fabricius* ad *Sexti* *Pyrrh.* Hypot. lib. II. cap. V, 31. explicant idem *Sextus* adv. *Mathem.* lib. VII. §. 349. & *Tertullianus* de Anim. cap. xv. ne *Plutarchum* *Plac.* Phil. IV, 2. aut *Stobæum* *Eclog. Phys.* pag. 93. memorem; secundum quos animum ἀρμονίαν esse τῶν τεσσάρων στοιχείων statuit. Vide & pag. 108.

B 2

tiamus,

tiamus, in omnibus corporibus vivis acquabiliter esse fusam, nec separabilem à corpore esse; quippe quae nulla sit: nec sit quidquam nisi corpus unum & simplex, ita figuratum ut temperatione naturae vigeat, & sentiat. Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) praestans & ingenio & diligentia, cum quattuor ¹ nota illa genera principiorum esset complexus è quibus omnia orerentur, quintam quamdam naturam censet esse, è qua sit mens: cogitare enim, & providere, & discere, & docere, & invenire aliquid, & tam multa alia, meminisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, lactari; haec & similia eorum in horum quattuor generum inesse nullo putat. Quintum genus adhibet vacans nomine; & sic ipsum animum ² ἐνδελέχειν appellat novo nomine, quasi quamdam continuatam motionem & perennem.

¹ Nota illa genera --- quintam naturam censet esse] Nota principiorum genera sunt ignis, aqua, aër, & terra. Primam verò vocem, quam temere prætermittunt Lambinus & Gebhardus, ἐμστis & veteribus editis revocavimus. Porro de hac Aristotelis opinione videas licet nostrum lib. I. Acad. Quæst. c. 7. Diogenem Laërtium v, 32. Origenem in Celsum lib. iv. p. 202. & Philof. c. xx. pag. 139.

² 'Ενδελέχειν appellat --- perennem] Vulgg. ἐντελέχειν, sed Cicero ἐνδελέχειν scripsit, ut habet Ven. 1491. & inde factum ut continuatam motionem designari somniarit. Notum illud Choerili,

Κοιλαίνει πύργον πάνις ὕδατος ἐνδελέχει.

Vide Politianum Miscell. cap. 1. & Budæum de Asse lib. 1. pag. 33. Ful-

gentius de Virgil. Cont. pag. 141. Endelechias Aristoteles inverfat. Sic Martianus Capella; sic & alii nonnulli. Observat autem D. Lambinus lapsum esse Ciceronem, ἐντελέχεια enim, inquit, non est motio, sed vis per se continenter & perpetuò movens, qualis est animus. Verum ipso Tullio non minus erravit vir doctissimus; nam Aristoteles omnem motum animo denegavit. Justinus Martyr Cohort. ad Græc. c. vii. p. 88. Ἀεὶ ποτέ τις δὲ αἰνιχτοῦ αὐτὴν (ψυχὴν) εἶναι φησὶν. πάσης κινήσεως τροχὸς μένει. Sic etiam Macrobius Somn. Scip. lib. ii. c. 14. Atticus apud Eusebium P. E. lib. xv. c. 9. Stobæus Ecl. Phys. p. 94, 110. aliique; nè verò alienam ei videantur affinxisse sententiam, facit ipse Stagirita, qui lib. 1. de Anim. c. 3. fuit contrà Platonicos animæ motum tribuentes disputat. 'Εντελέχεις voce

Nisi quae me forte fugiunt, ³ haec sunt fere de animo sententiae. Democritum enim magnum illum quidem virum, sed ⁴ levibus & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus: nihil est enim apud istos, quod non atomorum turba conficiat. ⁵ Harum sententiarum quae vera sit, deus aliqui viderit; quae veri similluma, magna quaestio est. Utrum igitur ⁶ inter has sententias dijudicare malumus, an ad propositum redire? A. Cuperem equidem utrumque, si posset: sed ⁷ est difficile confundere. Quare si, ut ista non differantur, liberari mortis metu possumus, id agamus: sin id non potest nisi hac quaestione animorum explicata, nunc, si videtur, hoc; illud, alias. M. Quod malle te intellego, id puto esse commodius; efficiet enim ratio, ut, quaecumque vera sit earum sententiarum quas ex-

quantum assequor, philosophus nihil intellexit præter formam, quæ corpus inanime reddit animatum rationisque particeps. Eam verò hoc insignivit nomine οἷον τῆ ὕλη τοῦ τέλειον ἐπεισέχεσθαι, ut loquitur *Aeneas Gazæus* in Theophr. pag. 376. *Stobæus* Eclog. Phys. pag. 93. τὴν ἐπιτέλειαν ἀκρίβειαν ἀντὶ τῆ εἰδὸς καὶ τῆς ἐπιτελείας. Vide & pag. 108. ac *Aldobrandinum* ad *Laërtii* v, 32. Hinc *Nemesius* N. H. pag. 21. Ὅτι μὲν ἄλλοι τὴν ψυχὴν εἶναι λέγουσιν ὅτιαν Ἀριστοτέλης δὲ ἀνέστη. Vide lib. II. de Anim. cap. 1. *Chalcidius* in *Platonis* Tim. pag. 310. & *Plotinum* apud *Eusebium* Prop. Evang. lib. xv. cap. 10.

3 Hæc sunt fere de animo] Vulgg. hæc sunt fere omnium de animo.

4 Levibus & rotundis] Λεῖβος καὶ

σφαγγεῖδες. Vide *Aristotelem* de Anim. lib. I. cap. 2. & *Plutarchum* de Plac. Philos. IV, 3.

5 Harum sententiarum ---- viderit] Laudat *Laëtantius* Div. Inst. VII, 8.

6 Inter has sententias dijudicare] *Elensis* pr. tert. in has sententias; *Lambinus* autem præpositionem delendam censuit; & ita sane loqui solent Scriptores. Plerorumque verò MSSorum fides est sequenda, quum non alia loquendi ratione sit usus *Labeo* Diggl. lib. IV. Tit. III. Leg. IX, 3.

8 Est difficile confundere] *Elensis* pr. confutare, reliqui vulgatam lectionem servant quæ tamen est incommoda. Forsan rescribendum conjungere, hoc est, de utroque impræsentiarum agere. Vel, si mavis, ultima vox à Librariis addita censetur.

posui, mors aut malum non sit, aut sit bonum potius. Nam si cor aut sanguis aut cerebrum est animus; certe, quoniam est corpus, interibit cum reliquo corpore: si anima est, fortasse dissupabitur: si ignis, exstinguetur: si est Aristoxeni harmonia, dissolvetur. Quid de Dicaecharcho dicam, qui nihil omnino animum dicat esse? His sententiis omnibus nihil post mortem pertinere ad quemquam potest: pariter enim cum vita sensus amittitur. ¹ Non sentientis autem, nihil est, ullam in partem quod intersit. Reliquorum sententiae spem adferunt, si te hoc forte delectat, posse animos, cum è corporibus excesserint, in caelum quasi in domicilium suum pervenire. A. Me vero delectat: idque primum ita esse velim; deinde, etiamsi non sit, mihi persuaderi tamen velim. M. Quid tibi ergo opera nostra opus est? num eloquentia Platonem superare possumus? Evolve diligentius ² ejus eum librum qui est de animo: amplius quod desideres, nihil erit. A. Feci mehercule, & quidem saepius; sed nescio quo modo, dum lego, adsentior: cum posui librum, & mecum

¹ Non sentientis autem &c.] Hinc confecit Epicurus, mortem nihil ad nos esse. Vide Lactantium Div. Inst. lib. III. cap. xvii, 30. & Laërtium x, 139. Ei tamen praeiverunt alii. Adi sis Aeschinis Axioch. §. 14. & Sextum Empiricum adv. Mathem. lib. i. cap. xiii, 273, 284.

² Ejus eum librum, qui est de animo] Phædonem dicit, qui Φαιδων ἢ περὶ ψυχῆς inscribitur.

³ Do verò: quod si &c.] Vulgus A. Do vero. M. Quid si maneat? A. Beatos esse concedo. M. Si intereant. A. Non esse miseros &c.

⁴ Quid si maneat --- non esse miseros] Ita argumentati sunt Ethnici quod Poëtarum dicta de pœnis apud inferos pro nugis habuerint. Vide Platonis Apol. pro Socr. pag. 461 quam Latine reddit noster infra cap. xli. Seneca Epist. xxv. Nemo tam puer est, ut Cerberum timeat & tenet ipse

ipse de immortalitate animorum coepi cogitare, adfensio illa omnis elabitur. M. Quid? hoc asine, aut manere animos post mortem, aut morte ipsa interire? A. ³Do vero: ⁴quod, si mancant, beatos esse concedo, ⁵sin intereant, non esse miseros, quoniam ne sint quidem? jam istuc coacti à te paulo ante concessimus. M. Quo modo igitur, aut cur, mortem malum tibi videri dicis; quae aut ⁶beatos nos efficiet, animis manentibus; aut non miseros, sensu carentis? A. Expone igitur, nisi molestum est, ¹²primum, si potes, animos remanere post mortem; tum, si minus id obtinebis, (est enim arduum) docebis carere omni malo mortem: ego enim isthuc ipsum vereor ne malum sit, non dico carere sensu, sed carendum esse. M. Auctoribus quidem ad istam sententiam, quam vis obtineri, uti optumis possumus: quod in omnibus causis & debet & solet valere plurimum: & primum quidem omni antiquitate; quæ quo propius aberat ab ortu & divina progenie, hoc melius ea fortasse, quæ erant vera, cernebat. Itaque unum illud erat insitum prisca illis, ⁷quos

Vulgg. bras, & Larvarum habitum nudis offi-
aneantibus coherentium. Mors nos aut con-
sumit aut emittit. Emissis meliora re-
stant: consumtis nihil restat; bona pa-
ritur malaque submota sunt. Simili-
ter in Conf. ad Polybium cap. 27.
& ad Marciam cap. 19. Adi verò La-
tanium Div. Inst. lib. III. cap. 19.
& hujusce libri cap. 30.
§ Sin intereant] Vulgg. si. At à
nobis stant Eliens. terr. & Bak. nec
aliter Cicero loqui solet.

⁶ Beatos nos efficiet] Baliol. effi-
cit; non malè.

⁷ Quos Cascos appellat Ennius] In
illo versiculo, quem laudat Varro L.
L. lib. vi. pag. 50.

Quam primum calci populi genuere
Latini.

Plura vide sis apud Hier. Columnam ad
Ennii Fragm. p. 14. Quin & cascade loqui
dixit Agellius N. A. lib. i. cap. 10.

Cascos appellat Ennius, esse in morte sensum, neque ¹ excessu vitae sic deleri hominem, ut funditus interiret. Idque cum multis aliis rebus, ² tum è pontificio jure & è ceremoniis sepulchrorum intellegi licet; quas maxumis ingeniis praediti nec tanta cura coluissent, nec violatas tam inexplabili religione sanxissent, ³ nisi haereret in eorum mentibus, mortem non interitum esse omnia tollentem atque delentem; sed quamdam

¹ *Excessu vitae*] Lambinus reponendum coniecit *excessu e vita*, nec dubitari potest, quin alibi Tullius ita sit locutus. Quum verò receptam lectionem tueantur omnes omnino MSSi; ea temerè non est deferenda, si loquendi modus, probus inveniatur. Sic igitur Valerius Maximus lib. VII. cap. II. 1. extern, *O immensam illam sapientiam, qua ne in ipso quidem vitae excessu oblivisci sui potuit!* Similiter *ἔξωδος τῆς ζωῆς* Græcis passim dicitur.

² *Tum è pontificio jure & è ceremoniis*] Penultima vox est ab *Eliens.* pr. & *Bak.* nam præpositiones hoc modo repetere solitus est noster. Eadem autem est *ἑρως* Prudentii Catherem. Hymn. x. 53.

Quidnam sibi saxa cavata,

Quid pulchra volunt monumenta?

Res quod nisi creditur illis

Non mortua, sed data somno.

Ad rem ipsam quod attinet, pontificio jure sanctitudo Sepulchrorum, ut ait Cicero apud Nonium in sanctitudo. Idem Philipp. IX. c. 6. Sepulchrorum Sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri neque deleri potest. Videtis etiam de Legg. lib. II. cap. 22. Topic. cap. XXIII. n. 90. & Diogenem Laërtium III. 83. Hinc eorum violatio pessimum facinus habebatur; id quod elegantè docet Phadrus lib. I. Fab. 37. Seneca Epigr. IV.

Sacrilega bustis abstinuere manus.

Maximus Tyrius Diss. XLI. *Ὁυδέ τις νοσῶν τὸ σῶμα. συκοφαντεῖ. ἢ ΤΤΜ-ΒΩΡΥΧΕΙ. ἢ ληίσται ἢ πᾶλλο δρᾶ καὶ μίχα.* Dan. quidem Heinsio rescribendum videbatur *πυρρὸν* sed non erat, cur à MSSis abiret diversus: pariter enim *τυμωρύχης* inter hominum sceleratissimos numerat Celsus apud Origenem lib. III. pag. 147. Adeantur etiam Galenus Protr. ad Artes init. Phocylides vl. 95. ac Theodoretus in Rom. VII. 17. Hanc ob causam graves poenæ in istius sceleris reos sunt constitutæ, de quibus egerunt Jac. Gutherius de Jur. Man. lib. III. cap. 25. & Joan. Kirchmannus de Funer. lib. III. cap. 26.

³ *Nisi haereret*] Vulgg. *hassisset.*

⁴ *In ceteris humi retineretur, & permaneret tamen*] Tres Codices Lambiniani in ceteris humi retineret & permaneret tamen: cum quibus ferè conveniunt & alii MSSi. Nec tamen etiamnum locus sanus videtur & integer. Legendum puto, cum ceteros humi retineret, ut permaneret tamen. Sensus est, mortem animos hominum vitiis deditorum humi retinere, ita tamen ut non pereant, sed durent adhuc maneatque. Multorum sanè philosophorum mentibus inhaesit, bonos cor-

quae

quasi migrationem conmutationemque vitae: quæ in claris viris & feminis dux in caelum toleret esse, ⁴ in ceteris humi retineretur, & permaneret tamen. Ex hoc & nostrorum opinionione ⁵ *Romulus in caelo cum Dis agit ævum*, ut famæ adsentiens dixit Ennius: & apud Graecos, indeque perlapsus ad nos, & ⁶ usque ad Oceanum, Hercules tantus & tam præsens habetur Deus. ⁷ Hinc Liber Semela natus,

pore liberatos in cælum rectà pergere; malorum verò animas circa tumulos oberrare. Adi *Lactantium* in *Statii Thebaid.* VI, 885. *Servius* ad *Æn.* VI, 127. *Secundum philosophorum* altam scientiam, qui deprehenderunt bene viventium animas ad superiores circulos --- redire --- Malè viventium verò, diutius in his permorari corporibus permutatione diversâ, & esse apud inferos semper. *Macrobius* in *Somn. Scip.* lib. I. cap. 9. inter alia sic loquitur: *Animæ virtutes ipsa conscientia nobilitatis induitur, quibus post corpus evecta, eo, unde descenderat, reportatur --- Anima, quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformavit ex homine, absolutionem corporis perhorrescit --- sed nec post mortem facile corpus relinquit --- sed aut suum oberrat cadaver, aut novi corporis ambit habitaculum &c.* Hanc opinionem luculenter explicant *Plato* in *Phædon.* pag. 386, 398. & *Hierocles* in *Aur. Carm.* 69, 70. eamque secutus est *Origenes*. Vide lib. VII. in *Cels.* pag. 334. & *P. D. Huetii* *Orig.* lib. II. qu. VI, 17. seq. Plura suppeditabit *Just. Lipsius* *Phys. Stoicæ* lib. III. cap. 14.

⁵ *Romulus in caelo cum Diis agit ævum*] *D. Lambinus*, probante *Fr. Fabricio*, dedit,

Romulus in caelo cum Diis genitalibus ævum

Degit:

nec aliter cecinit *Ennius*, ut docet *Servius* ad *Æn.* VI, 764. Nihil tamen hoc in loco contra *Mæstorum* fidem mutandum puto; non rarò enim accidit, ut veteres non ipsa verba sed sensum modo voluerint exprimere.

⁶ *Usque ad Oceanum*] Mare Atlanticum intelligit; Gadibus enim Hercules fuit cultus, eaque insula terrarum finis habebatur. Vide *Theodoretum* *Therap.* VIII. pag. 113. *Æneam Gazeum* in *Theophr.* pag. 394. *D. & Nonnum* in *Gregorii Stelit.* II. *Hist.* 34. *Silius Italicus* lib. III, 30.

Extemplo positos finiti cardine mundi

Victor adit populos, cognataque limina Gades.

Isidorus *Orig.* lib. XIII. cap. 15. *Hercules cum Gadibus pervenisset, (Leg. Gades usque venisset) columnas ibi posuit, sperans illic esse orbis terrarum finem.* Hinc ἱερατόωντα Γάδεα vocat *Dionysius* vers. 65, 457. non quòd Herculis columnæ ἐν τῷ ἱερατῷ μέρει τῶν Γαδεΐων fuerint collocatæ, prout malè *Paraphrastes* *Oxonii* editus.

⁷ *Hinc Liber Semela natus*] *Valgg.* hinc *Liber Deus, Semele natus.*

eademque

eademque famae celebritate Tyndaridae fratres, qui ¹ non modo adjutores in praeliis victoriae populi Romani, sed etiam nuntii fuisse perhibentur. Quid? Ino Cadmi filia, nonne ² Λευκοθέα nominata à Graecis, Matuta habetur à nostris? quid? totum prope caelum, ne pluris persequar, nonne humano genere completum est?

13 Si vero scrutari vetera, & ex his ea quae scriptores Graeciae prodiderunt eruere coner; ipsi illi, ³ majorum gentium Dî qui habentur, hinc à nobis profecti in caelum reperiuntur. Quaere, ⁴ quorum demonstrantur sepulchra in Graecia: reminiscere, quoniam es initiatum, quae traduntur mysteriis: tum denique, quam hoc late pateat, intelleges. Sed qui non-

¹ Non modo adjutores in praeliis victoriae populi R. sed etiam nuntii] Eliens. pr. & Bak. ordine verborum mutato, dant populi R. victoria. Lambinus autem reponendum statuit, non modo adjutores in praeliis populi Romani, sed etiam victoriae nuntii fuisse perhibentur. At, ut opinor, praestat recepta lectio, nam bello Macedonico, quo devictus est Perses, & quo praecipue respicit noster, Tyndaridae victoriam eadem die, qua FECERANT, nunciaverunt. Verba sunt Minucii Felici in Octav. cap. VII. Latinus Patens Pan. XII. cap. XXXIX, 4. Credidere majores Castoras geminos, albensibus equis & stellatis apicibus insignes, pulverem cruoremque Thessalicum aquis Tiberis abluentes, & nuntiasse victoriam, & IMPUTASSE militiam. Hic succinunt scriptores quos laudat Joan. Freinshemius ad Flori lib. II. cap. 12.

² Λευκοθέα --- à Graecis, Matuta --- à

nostris] Similiter Romanos Ασυροθέα Μαῦραν ὀνομάζοντες testatur Plutarchus de Frat. Amor. Tom. II. pag. 492. Sic, inter alios, etiam Servius ad Aen. V, 241. & Lactantius ad Statii Theb. I, 12. Hunc verò locum laudat Nonius in manu.

³ Majorum gentium Dî] Ad hunc locum respicit Augustinus C. D. lib. VIII. cap. 5. Majorum verò gentium Deos, quos etiam Consentes vocabant, hoc Disticho complexus est Ennius:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Id exhibent Apuleius de Deo Socr' pag. 667. & Martianus Capella lib. I' pag. 15.

⁴ Quorum demonstrantur sepulchra --- quae traduntur mysteriis] Vulgg. tradum

um ea quæ multis post annis tractari coepissent Physica didicissent, tantum sibi persuaferant, quantum natura admonente cognoverant: rationes & causas rerum non tenebant; visis quibusdam sæpe movebantur, hisque maxime nocturnis, ut viderentur hi qui vita excefferant vivere. 'Ut porro firmissimum hoc adferri videtur cur deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit inmanis, cujus mentem non inbuerit decorum opinio. Multi de Dîs prava sentiunt: id enim vitioso more effici solet: omnes tamen esse vim & naturam divinam arbitrantur. Nec vero id conlocutio hominum aut consensus efficit: non institutis opinio est confirmata, non legibus. Omni au-

dantur. Liber autem *Pithæanus* dabat *my-
sticis*; de quo sibi disquirendum putavit
Gulielmus. Sed non opus est, ut in hanc
disquisitionem multum temporis ab-
sumamus, cum reliqui Codices vulga-
tam lectionem tueantur, ac ita scrip-
sisse *Ciceronem* abundè doceant *La-
ctantius* Div. Inst. lib. I. cap. 15. &
Augustinus de Conf. Evang. lib. I.
cap. 23. ubi *pñs* hæc tota laudatur.
Hic autem repræsentat, quorum de-
monstrentur *sepulchra* --- quæ tradan-
tur *mysteriis*; ille verò, *demonstran-
tur* & *traduntur*; ac ad alteturrum
modum *Tullii* refingenda sunt exem-
plaria. Adolescentem verò ad my-
steria remittit noster, quoniam ea ni-
hil aliud fuêre, quam repræsentatio re-
rum ab iis qui colebantur gestarum,
dum in vivis erant. Id patet ex om-
nibus Apologericis; maximè quidem
ex *Firmico* de Err. Prof. Rel. pag. 2,
seqq. & *Clemente* Alexandrino in

Protr. pag. 10. cujus verba profert
etiam *Eusebius* Pr. Evang. lib. II.
cap. 3.

[Ut porro *firmissimum*] Cum ni-
hil sit in sequentibus, quod huic si-
militudinis particulæ respondeat, ro-
ta *pñs* ad hunc modum legenda vi-
detur & distinguenda: Ut porro -- im-
buerit; (multi -- arbitrantur) nec ve-
rò id collocutio hominum aut consensus
efficit; non institutis opinio est confir-
mata, non legibus: omni ITEM in
re consensio omnium gentium, lex na-
tura putanda est: nam quod ait noster
lib. I. N. D. cap. 17. de quo omni-
um natura consentit, id verum esse ne-
cesse est. Causa, quæ facit ut locum
mendi suspectum habeam, *Lambinum*
quoque, credo, in eandem suspicio-
nem duxit; is enim ea propter, uti
reor, edidit, at porro *firmissimum*.
Sed adversantur MSSi & orationem,
nisi fallor, melius connectit ea quam
dixi ratio.

tem

tem in re consensus omnium gentium lex naturæ putanda est. Quis est igitur qui suorum mortem primum non eo lugeat, quod eos orbatos vitae commodis arbitretur? Tolle hanc opinionem: luctum sustuleris. Nemo enim moeret suo incommodo. Dolent fortasse, & anguntur: sed illa lugubris lamentatio fletusque moerens ex eo est, quod eum quem dileximus vitae commodis privatum arbitramur, idque sentire. ¹ Atque hoc ita sentimus natura
 14 duce, nulla ratione nullaque doctrina. Maximum vero argumentum est naturam ipsam de immortalitate animorum tacitam judicare, quod omnibus ² curae sunt, & maximae quidem, quae post mortem futura sint. *Serit arbores, quae alteri saeculo profint*, ³ ut ait Statius in Synephebis: quid spectans, nisi etiam postera saecula ad se pertinere? Ergo arbores feret diligens agricola, quarum aspiciet bacam ipse numquam? vir magnus ⁴ leges, instituta, rempublicam non feret? Quid procreatio liberorum, quid propagatio nominis, quid ⁵ adoptiones filiorum, quid testamentorum diligen-

¹ Atque hoc] Vulgg. *haec*.

² *Curae sunt, & maximae quidem*] Vulgg. *maximae*: sed edidi *maxima*, iubente sensu; quod & Fr. Fabricium priorem vidisse video.

³ *Ut ait Statius in Synephebis*] Nè minimè quidem dubitari potest, quin Cæcilius Statius, huiusce fabulae sit auctor. In MSSis tamen plurimis legitur *Ennius in Synephebis*: in reliquis Poëtarum nomen prorsus omittitur. Hæc cum

ita sint, repono, ut *EST in Synephebis*, & tum demum omnia benè se habent.

⁴ *Leges, instituta, Remp.* non feret?] Veteres editi, pluresque MSSi neglecta interrogationis nota dant *conferet*. At *Ursino* placet, ergo *arbores feret diligens Agricola, quarum aspiciet bacam ipse nunquam: vir magnus leges, instituta, quæ deseret. Qua quidem conjecturâ nihil vidi facilius, mirorque virum doctrinâ tam coactam, tam*

ia, quid ipsa sepulchrorum monumenta, quid e-
 logia significant, nisi nos etiam futura cogitare?
 Quid? illud num dubitas, quin specimen na-
 turæ ⁶ capi debeat ex optima quaque natura?
 Quæ est melior igitur in hominum genere na-
 tura, quam eorum qui se natos ad homines ju-
 vandos, tutandos, conservandos arbitrantur? Ab-
 iit ad deos Hercules: numquam abisset, nisi,
 cum inter homines esset, eam sibi viam munivis-
 set. Vetera jam ista, & religione omnium con-
 secrata. Quid in hac republica tot tantosque viros ¹⁵
 ob rempublicam interfectos cogitasse arbitramur?
 isdemne ut finibus nomen suum quibus vita
 terminaretur? Nemo umquam sine magna spe
 immortalitatis se pro patria offerret ad mortem.
 Licuit esse otioso Themistocli; licuit Epaminon-
 dae; licuit, ne & vetera & externa quaeram, mi-
 hi: sed nescio quomodo inhaeret in mentibus
 quasi sacclorum quoddam augurium futurorum;
 idque in maxumis ingeniis altissimisque animis
 existit maxume, & apparet facillume. Quo qui-
 dem dempto; quis tam esset amens, qui sem-
 per in laboribus & periculis viveret? Loquor

parum Latinam hariolationem, opti-
 mam judicasse, cum *Lambinus* vulga-
 tam lectionem, quæ elegans est & *Ci-*
cerone digna, ex suis Codicibus jam
 protulerat; quibuscum faciunt *Eliens.*
primus & *Pall.* tres. *Quint.* autem,
Eliens. sec. & *Baliol.* *Resp. non feret?*

5 Adoptiones filiorum] Sic *E-*
liens. sec. tert. *Bak.* & à prima ma-
 nu *Petrensis.* *Sallustius* Jugurth. cap.
 xi. Ipsum illum tribus proximis annis

adoptione in regnum pervenisse. *A-*
gellius lib. V. cap. 19. Quod per *Præ-*
torum fit, adoptatio dicitur. Sic e-
 tiam loquitur *Tertullianus* ad *Nat.*
 lib. II. cap. 1. Vulgg. adoptiones; sed
 nos verbum, quod in usu rarius est,
 revocandum censuimus.

⁶ Capi debeat] Ita *Lambinus*, quem,
 codicibus licet invitis, sum secutus.
 Vulgg. debeat, quod respuit Latini
 sermonis ratio.

de

de principibus. Quid? poëtae nonne post mortem nobilitari volunt? unde ergo illud?

*Aspicite ô cives senis Enni imaginis formam,
Hic vestrū¹ pinxit maxuma facta patrum.*

Mercedem gloriæ flagitat ab his, quorum patres adfecerat gloria. Idemque,

Nemo me lacrimis coret —

— *Cur? voluto vivos per ora virum.*

Sed² quid putas? Opifices post mortem nobilitari volunt. Quid enim³ Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervæ, cum inscribere non liceret? Quid nostri philosophi? nonne in his libris ipsis, quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? Quod si omnium consensus naturæ vox est; omnesque, qui ubique sunt, consentiunt esse aliquid quod ad eos pertineat, qui vita⁶ excesserint; nobis quoque idem existumandum est. Et si, quorum aut ingenio aut virtute animus excellit, eos ar-

¹ Pinxit maxima facta patrum] Alii panxit, quod passim de Poëtis dicitur. At cum MSSis Gebhardianis faciunt Eliens. pr. tert. Bak. & Petrens. quos sequendos arbitror; nam pingere *μυρταποιός* describere significat. Sulpicius Severus de Hieronymo Dial. I. cap. 8. PINXISSE mihi videtur vitia multorum. Simili translatione dixit noster lib. V. Tusc. cap. 39. Ejus (Homeri) PICTURAM, non possin, videmus. Accedit quod argutius sit Epigramma, si petat Ennius, ut ejus imaginem aspiciant cives, quippe qui paternæ eorum facta pinxerat, quàm si modo legatur altero.

² Quid putas? Opifices post mortem] Vulgg. quid poëtas? Opifices etiam post mortem.

³ Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervæ] Hanc historiam refert Aristoteles de mundo cap. VI. Ejus verba sic Latine reddit Apuleius pag. 746. Phidiam illum --- vidi ipse in clypeo Minervæ --- oris sui similitudinem colligasse; ita ut si quis olim artificis voluisset exinde imaginem separare, solutâ compage, simulacri totius incolumitas interiret. Eodem respiciunt Valerius Maximus lib. VIII. cap. XIV, 6. & noster de Orat. II, 17.

⁴ Cum inscribere non liceret] Moris erat, ut fictores nomina sua statuis insculperent. Plinius H. N. Præf. pag. 9. Pingendi fingendique conditores invenies absoluta opera --- pendenti titulo inscripsisse, ut Apelles faciebat aut Polycletus. Basilus de Socrate

trantur,

bitramur, quia natura optima sunt, cernere naturae vim maxime: veri simile est, cum optimum quisque maxime posteritati serviat, esse aliquid cuius is post mortem sensum sit habiturus. Sed ut deos Esse natura opinamur, Qualesque sint ratione cognoscimus; sic permanere animos arbitramur consensu nationum omnium: qua in sede maneant qualesque sint, ratione discendum est: cuius ignoratio finxit inferos easque formidines, quas tu contemnere non sine causa videbare. In terram enim cadentibus corporibus, hisque humo tectis, è quo dictum est *humari*, sub terra consepant reliquam vitam agi mortuorum. Quam eorum opinionem ⁷ magni errores consecuti sunt; quos auxerunt poëtae: frequens enim confessus theatri, in quo sunt mulierculae & pueri, movetur audiens tam grande carmen:

⁸ *Adsum atque advenio Acherunte vix via alta atque ardua,*

Hom. xxiv. pag. 577. Ἐμπύχου δὲ τῷ ματώπῳ λέγεται, ὅσπερ ἈΝΑΠΙ-
ΑΝΤΙ ΤΟΝ ΔΗΜΙΟΤΡΙΟΝ, ὁ δὲ ἔ-
να ἐπείκει. Vide sis etiam Tzetzem in
Epist. quam publici juris fecit Ky-
sterus ad Suidam in Ἀγκόρην, ut &
Chil. VIII, 930. Hæc sunt iis ad-
denda, quæ congescit Marq. Gudius
ad Phadri lib. v. Prol. 2.

⁵ Quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt] Huc respicit Hieronymus lib. III. Comm. in Epist. ad Galat. ed. Victor. Torn. vi. pag. 155. Videas plerosque (quod etiam Tullius ait) libros suos de contemnenda gloria inscribere & causa gloria proprii nominis titulos prænotare. Idem notat Valerius Maximus lib. VIII. cap. XIV, 3. ext. Gloria

nè ab his quidem, qui contemptum ejus introducere conantur, negligitur; quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adjiciunt, ut, quod professione elevant, usurpatione memoria consequantur. Vide & Ciceronem pro Archia cap. xi.

⁶ Excesserint] Vulg. cesserint.

⁷ Magni errores consecuti sunt] H. Stephanus Castig. in Ciceronem p. 99. reponit terrores, & paulò post tantumque valuit terror; sed commodior est recepta lectio, quam præstant omnes MSSi. Nec exinde stabilitur ejus commendatio, quod paulò ante formidinum meminit Tullius; error enim falsus est opinio, quæ terrores potest, non minus ac alios affectus, procreare.

⁸ Adsum atque advenio ---- caligo

Per

*Per speluncas saxis structas asperis, pendentibus,
Maxumis, ubi rigida constat crassa caligo inferum.*
Tantumque valuit error, qui mihi quidem jam
sublatus videtur, ut, corpora cremata cum sci-
rent, tamen ¹ea fieri apud inferos fingerent, quae
sine corporibus nec fieri possent nec intellegi.
Animos enim per se ipsos viventis non pote-
rant mente complecti; formam aliquam figu-
ramque quaerebant. Inde ²Homeri tota νεκυία:
inde ³ea quae meus amicus Appius νεκυομαντεῖα
faciebat: inde in vicinia nostra ⁴Averni lacus,

inferum] Huic Tristicho respondet
initium Hecubae Euripideae.

Ἦκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότος πύ-
λας

Διπλῶν, ἢ ἄδης χάρις ὄψασαι Θεῶν.
Priorem verſum ſic παρωδεί Aristophanes apud Athenaeum lib. xii.
pag. 551.

Καὶ πῶς νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότος
πύλας

Ἔτλη κατελθεῖν---

Hinc, ut id obiter dicam, memoriae
falsum esse Tzetzem liquet, qui hoc
modo locum expreſſit Chil. X, 162.

Ἦκω νεκρῶν κευθμῶνά τε καὶ πύλας
ἀφείς

Σκότος--

Quin & receptam lectionem ſervat
Lucianus Necyom. Tom. i. pag. 325.

¹ Ea fieri apud inferos fingerent,
quae ſine corporibus nec fieri poſſent.]
Vide Juſtinum Martyrem Cohort. ad
Giac. cap. xxvii. pag. 101, ſeqq.

² Homeri tota Νεκυία.] Ita vocatur
Odyſſ. A. quod in eo libro Ulyſſes
infetos adiiffe, & cum umbris collo-
cutus eſſe fingitur. Vide Eufſtathium.

³ Ea, quae meus amicus Appius
Νεκυομαντεῖα faciebat.] Vūlgg. quam
meus amicus---faciebat. Lectionem
verò, quam ſequimur, repraeſentant
optimi Codices ſcripti non minus ac
editi. Nec tamen vitio caret hæc

ſcriptura; non enim νεκυομαντεῖα, ſeu
locos ubi reſponſa dant manes evo-
cati, facere, ſed iis uti ſolebat Appius.
Vide lib. I. de Divin. cap. 58. For-
ſan igitur, cum nonnulli libri νεκυο-
μαντεῖα, alii ψυχμαντεῖα, reliqui
νεκυομαντεῖα dent; ea varietates Li-
brarii produnt additamentum, meri-
tòque Petr. Ciacconius illud verbum,
quodcunque ſit, abundare ſtatuit; aut,
quod probabilius videtur, cum acu-
tiſſimo Bentleio legendum, νεκυομαν-
τεῖα CONSULEBAT.

⁴ Averni lacus, unde animæ.] Ibi
νεκυομαντεῖον erat, quod hoc modo
deſcripſit Maximus Tyrius Diſſ. xxvi.
Ἦν δὲ πῶς τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν με-
γάλην Ἑλλάδα περὶ λίμνην Ἀερινὸν ἔτι
καλεσμένην. μαντεῖον ἀντρῶν. καὶ δεξα-
μευτῆρας τῶν ἀντρῶν ἄνδρες ψυχαραγοί,
ἑταῖς ὀνομαζόμενοι ἐκ τῆς ἔργης. ἐνταῦ-
θα ὁ δέόμενος ἀφικόμενος, εὐχόμενος,
ἐνταμὼν σφάμα, χεῖρ μένος, ἀν-
καλεῖτο ψυχὴν, ὅτε δὴ τῶν πατέρων ἢ
φίλων, καὶ αὐτῶ ἀπὸ τῆς εἰδωλῶν ἀμυ-
δρὸν μὲν καὶ ἰδεῖν ἀμφισβητήσιμον, φθεγγ-
τικὸν δὲ καὶ μαντικόν, καὶ συγγενόμενοι
ὑπὲρ ὧν ἐβόητο, ἀπὸλλύττετο. Τότε
μοι δοκεῖ τὸ μαντεῖον καὶ Ὀμήρου γνῶσις,
προδίδει τῷ Ὀδυσσεύϊ τὴν ἐπ' αὐτῷ
ἰδδν. Non aliter Strabo lib. v. pag.
374. Ἐμύθεον δ' οἱ πρὸ ἡμῶν ἐν τῇ
Ἀερινῇ τῇ περὶ τὴν νεκυῖαν τὴν Ὀμη-

Unde

*Unde animae excitantur,⁵ obscura umbra opertae,⁶ ostio
alti Acheruntis, falso sanguine,⁷ imagines mortuorum.*

Has tamen imagines loqui volunt; quod fieri nec sine lingua, nec sine palato, nec ⁸ sine faucium, laterum, pulmonum vi & figura potest. Nichil enim animo videre poterant: ad oculos omnia referebant. Magni autem est ingenî ⁹ sevocare mentem à sensibus, & cogitationem ab consuetudine abducere. Itaque credo equidem etiam ¹⁰ alii tot saeculis; sed, quod literis exstet, ¹¹ Phe-

μικρὴν καὶ ὅτι καὶ νεκρομαντείῳ ἰσορροπῶν
ἐπὶ τῷ γανίῳ, καὶ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ το
ἀφικνῶν. Νεκρομαντεῖα etiam τὴ ἐ
τῷ Ἀδριανῷ meminit lib. I. pag. 46.
Hæc à me olim notata, sua fecit V.
C. Jof. Barneſius ad Odyſſ. Δ, 25.
καὶ τὰ, prout arbitror, τὰ τῶν φίλων
exiſtimans.

[Obscura umbra operta] Vulgg.
obscura umbra, aperto ostio &c.

6 Ostio alti Acherontis] Alii Codices alto. Non malè. Sic alta ostia
Ditis habet Virgilius Æn. viii, 667.

7 Imagines mortuorum] Jano Guilielmio placet mortuorum imagines, uti quidem dant Eliens. tert. & Petrenſ. eaque mutatio (si modo verſus eſſet Tiochaicus, quod illi videbatur) prorsus eſt neceſſaria. Has autem imagines εἰδῶλα καμόντων Homerus vocat, simulacra luce carentum, Lucretius & Virgilius: non quod animas imaginibus speculorum similes poſuerint, quæ, quamvis noſtram referant ſpeciem, corporeæ naturæ expertes omnino ſunt, ut perperam Hier. Columna in Ennii Fragm. pag. 246. cui prævit Porphyrius de Styge apud Stobæum Eclog. Phys. p. 129. ſed quoniam definierunt eſſe quoddam ſimulacrum, quod ad noſtri corporis effigiem fictum inferos petat, ut loquitur Servius in Æn. iv, 654. Vide ſis &

eundem ad Æn. vi, 134. Plutarchum de facie in orbe Lunæ Tom. II. pag. 944. Scriptorem vitæ Homericæ inter Opusc. Galeana pag. 342. Horatium Od. lib. I, 24. Giſb. Cuperum in Apoth. Homer. pag. 20. & nos ad lib. III. N. D. cap. 16.

8 Sine faucium, laterum, pulmonum vi] Vulgg. laterumve & pulmonum; ſed voculas illas rectè prætermittunt Eliens. tert. & Bak.

9 Revocare mentem à ſenſibus] Laudat hunc locum Auguſtinus ad Voluſ. Epist. 3. & habet ſevocare, quod etiam repræſentâſſe videtur Eliens. tert. à prima manu. Noſter N. D. lib. III. cap. 8. Non quod difficile ſit mentem ab oculis ſevocare; ſed quo magis ſevoco, eo minus, quod tu vis, poſſum mente comprehendere. Infra cap. xxx. Quibus fuiſſet minima cum corporibus contagio, ſequè ab his ſemper ſevocâſſent. Vide & cap. 31.

10 Alii] Vulgg. alios.

11 Pherecydes Syrius primus dixit animos hominum eſſe ſempiternos] In vulgariſ male Syrus primum. Hoc mutavit cum Lambino Bentleius; illud ego: nam Syri inſulæ τὸ ἰθρυικὸν eſt Σόλος, quod nec Urſinum latuit. Eadem macula tamen in non paucis reſtat veterum locis. Sic Luciano Macro. Tom. II. p. 474. & Achilli

C

recydes

recydes Syrius primus dixit animos esse hominum sempiternos: antiquus sane: fuit enim meo regnante gentili. Hanc opinionem discipulus ejus Pythagoras maxime confirmavit: qui, cum Superbo regnante in Italiam venisset, tenuit magnam illam Graeciam ¹cum more & disciplina, tum etiam auctoritate; ²multaque saecula postea sic viguit Pythagoreorum nomen, ut nulli alii docti
 17 viderentur. Sed redeo ad antiquos: rationem illi sententiae suae non fere reddebant, nisi quid erat numeris aut descriptionibus explicandum. Platonem ferunt, ut Pythagoreos cognosceret, ³in Italiam venisse, & didicisse Pythagorea omnia, primumque de animorum aeternitate non solum ⁴sensisse idem, quod Pythagoran, sed rationem etiam adtulisse; quam, nisi quid dicis, praetermittamus, & hanc totam spem immortalitatis relinquamus. A. ⁵Ain' tu? cum me in summam ex-

Tatio Isag. ad Arati Phaenom. cap. III. p. 125. Φερικύδης dicitur ὁ ΣΤΡΟΦΟΣ. Leg. Σύροτος; immanis enim est error Tzetzi & Augustini, quorum illi Chil. II, 869. huic contra Acad. lib. III. cap. 17. & ad Volusianum Epist. 3. Assyrius est noster Pherecydes. In iis tamen litteris rectè tradit Episcopus Hipponensis, Pherecyden animorum immortalitatem docuisse; falliturque Tatianus, qui Orat. ad Græcos cap. XLI. sic loquitur: Ὁ δὲ Ἀριστέλης τοῦ Φερικύδους δδρυμένος κληρονόμος ὧν, ἢ τῆς ψυχῆς διαλλάξ τῇ ἀθανασίᾳ. Vide Lactantium Div. Instit. Lib. VII. cap. 7, 8. At non est dissimulandum scriptoribus inter se non convenire, qui primi dogma de animorum æter-

nitate tradiderint. Pausanias Messen. cap. 32. Ἐγὼ Χελδαίους ἢ Ἐνδῶν τοὺς μάλιστα παρ' ὧν οἶδα εἰπόντας, ὡς ἀθανάτους εἶναι ἀνθρώπου ψυχῇ. Egyptios autem hac laude macant Herodotus lib. II. cap. 123. & Clemens Strom. lib. VI. pag. 752. Athenæo si credimus lib. XI. pag. 507. Ἡ ψυχὴ ἀθάνατος. παρὰ παρ' ὧν οἶδα εἰπόντας Ὀμήρου. Vide & scriptorem vitæ Homericæ inter Opuscula Galeana p. 341. Id à nonnullis Pythagoræ, ab aliis Thaleti tribuitur. Adi Diogenem Laertium I, 24. Maximum Tyrium Diss. XXVIII. Porphyrium vit. Pythag. pag. 188. & Hieronymum in Rufin. lib. III. cap. X. pag. 537.

1 Cum more & disciplina] Vulg. cum honore & disciplina.

spectatio-

speculationem adduxeris, deseris? Errare mehercule malo cum Platone, quem tu quanti facias scio & quem ex tuo ore admiror, quam cum istis vera sentire. M. Maeste virtute: ego enim ipse cum eodem ipso non invitus erraverim. Num igitur 'dubitamus, sicut pleraque, (quamquam hoc quidem minime; persuadent enim Mathematici,) terram in medio mundo sitam ad universi caeli complexum quasi puncti instar obtinere, quod *κεντρον* illi vocant: eam porro naturam esse quattuor omnia gignentium corporum, ut quasi partita habeant inter se & divisa momenta: terrena & humida suo pte nutu & suo pondere ad paris angulos in terram & in mare ferantur: reliquae duae partes, una ignea, altera animalis; ut illae superiores in medium locum mundi gravitate ferantur & pondere, sic haec sursum rectis lineis in caelestem locum subvo-

2 *Multaque saecula postea* &c.] Laudat hæc Nonius cap. ix. §. 12. Ad rem tamen, quæ ibi agitur, nihil omnino faciunt.

3 *In Italiam venisse*] In vet. editis post hæc verba legitur & in illâ (vel eâ) cum alios multos, tum Archytam, Timæumque cognovisse; quæ, cum ab optimis Pall. abessent. Jano Gebhardo non esse Ciceronis videbantur. Exulant etiam à MSSis Bodleiano & Balin. nec quin hoc jure merito fiat ullus dubito; siquidem Codices illi, qui hoc agnoscunt Emblemata, ferè repræsentant, & in illa cum alios multos tum Archytam Timæumque cognovit; unde ea docto cuidam Scholiastæ deberi satis apparet. Vide notitiam de Fin. lib. v. cap. 29. Valeri-

um Maximum lib. viii. cap. vii. 3. ext. Apuleium de Habit. Doct. Plat. p. 569. & Hieronymum in Rufin. lib. iii. pag. 537.

4 *Sensisse idem quod Pythagoran sed rationem etiam adtulisse, quam &c.*] Vulgg. Pythagoras. Bak. autem noster aliique nonnulli Codd. dant sed rationes etiam adtulisse, quas &c..

5 *Ain' tu? cum me*] Vulgg. An tu, cum me &c.

6 *Dubitamus sicut pleraque* &c.] Vulgg. dubitamus an sicut pleraque, sic & hoc. Sed voculas illas, quæ malum pedem huc intulerant, amovendas esse monuit doctissimus Bentleus, cui etiam debetur optima hujus loci interpunctio.

lent, ¹ sive ipsæ natura superiora adpetentes, ² sive quod à gravioribus leviora natura repellantur. Quæ cum consent; perspicuum debet esse animos, cum è corpore excefferint, sive illi sint ³ animales id est spirabiles, sive ignei, sublime ferri: si vero aut numerus quidam sit animus (quod subtiliter magis quam dilucide dicitur) aut quinta illa non nominata magis quam non intellecta natura; ⁴ multo etiam integriora ac puriores sunt, ut à terra longissime se ecferant. Horum igitur aliquid est animus, ne tam vegeta mens aut in corde cerebrove, aut in Empedocleo sanguine ¹⁸ demersa jaceat. Dicaearchum vero cum Aristoxeno aequali & condiscipulo suo, doctos sane homines, omittamus: quorum alter ne condoluisse quidem umquam videtur, qui animum se habere non sentiat; alter ita delectatur suis cantibus, ut eos etiam ad hæc transferre conetur. Harmonian autem ex intervallis sonorum nosse possumus; quorum varia compositio etiam harmo-

¹ Sive ipsæ--adpetentes] Vulgg. ipsa--adpetente.

² Sive quod--consent] Adducuntur hæc à Nonio in constar.

³ Animales id est spirabiles] Vatic. spiritabiles; Pal. quart. spiritales; Petrenf. spirituales; ac ita legendum conjecerat Janus Gulielmus. Frustrà quidem & immeritò. Noster cap. xxix. Fac igneam, fac spirabilem. Sic & alibi. Servius ad Æn. III, 600. Spirabile, vitale, quo spiramus, & est sermo Ciceronis, quamquam ille spiritabile dixerit in libris de Deorum natura. Empedocles ex versione Chalcidii in Timæum pag. 131.

Humorem liquido, nostro spirabile flatu.

Eundem versum nonnihil immutatum profert pag. 305. Vide sis etiam pag. 403. ed. Meursi. Aberravit verò P. Manucius, qui tres ultimas voces Glossæmatis damnavit.

⁴ Multo etiam integriora ac puriores sunt, ut à terra longissime se ecferant] Vulgg. integriora ac puriora sunt; ut--ecferant.

⁵ Quam quisque--exerceat] Hoc modo Græci,

"Ἐρδὴ τις ἢ ἱεραὸς εἰδὴν τῶν ἡμῶν. Extat apud Aristophanem in Vespu-

five
atur.
ani-
sint
lime
mus
) aut
ntel-
urio-
orum
s aut
guine
toxe-
e ho-
luisse
abere
ibus,
Har-
e pos-
armo-

ias efficit pluris; membrorum vero situs & figura corporis vacans animo quam possit harmoniam efficere non video. Sed hic quidem, quamvis eruditus sit, sicut est, haec magistro concedat Aristoteli; canere ipse doceat: bene enim illo Graecorum proverbio praecipitur,

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

Illam vero funditus ejiciamus individuorum corporum levium & rotundorum concursionem fortuitam: ⁶quam tamen Democritus concalefactam & spirabilem id est animalem esse volt. ⁷is autem animus, ⁷qui, si est horum quattuor generum unde omnia constare dicuntur, ex inflammata anima constat, (ut potissimum videri video Panaetio) superiora capeſſat necesse est: nihil enim habent haec duo genera proni, & supra se semper petunt. ⁸Ita, si dissipantur, procul a terris id evenit: si permanent & conservant habitum suum, hoc etiam magis necesse est ferantur ad caelum, & ab his perrumpatur

spirabile
1422. & Suidam in *epith.* Similia veterum loca congeſſit Th. Gatakerus V. C. de Stylo N. T. cap. 25.

⁶ Quam tamen Democritus concalefactam & spirabilem id est animalem esse vult. Vulg. voluit, contra MSS Stoicorum fidem. Scilicet philosophus ille corpusculum *σπειροειδὴ πῦρ ἐν ψυχῇ*, prout auctor est Aristoteles lib. 2. de anima cap. 2. Portenti verò simile videri possit, quod noster hoc in loco *spirabilem id est animalem* dicit, quum supra cap. xvii. legatur, *si illi sint animales id est spirabiles*. Hinc certe dubitari non potest, quin *animale spirabile* censerit obscurius.

Eodem igitur modo sumendus est hicce locus ac ii de quibus egimus lib. 111. c. 27.

⁷ Qui, si est horum quattuor generum, ex quibus omnia] Lambinus edidit horum quattuor generum ex aliquo, ex quibus omnia. Sed eas voces adici non pariuntur MSSi simul ac Nonius in constat.

⁸ Ita, si dissipantur, procul a terris id evenit] Vulg. ita, si dissipantur procul a terris, id evenit. Nos ex ipsa re, simul ac MSSis Eliens. tert. & Petr. vitiosam distinctionem sustulimus, quæ cunctas, quas vidimus, editiones maculârat.

& dividatur crassus hic & concretus aër qui est terræ proximus: calidior est enim vel potius ardentior animus, quam est hic aër quem modo dixi crassum atque concretum: quod ex eo sciri potest, quia corpora nostra terreno principiorum genere confecta, ardore animi con-
 19 calescunt. Accedit, ut eo facilius animus evadat ex hoc aëre quem sæpe jam appello, eumque per-
 rumpat, quod nihil est animo velocius, nulla est celeritas, quæ possit cum animi celeritate contendere. Qui si permanet incorruptus sui-
 que similis; necesse est ita feratur, ut penetret & dividat omne caelum hoc, in quo nubes, imbres, ventique coguntur; quod & humidum & caliginosum est propter exhalationes terrae. Quam regionem cum superavit animus, naturamque sui similem contigit & agnovit; ¹ junctis ex anima tenui & ex ardore solis temperato ignibus insistit, & finem altius se efferendi facit. Tum enim sui similem & levitatem & calorem adeptus, tanquam paribus examinatus ponderibus, nullam in partem movetur; eaque ei demum naturalis est sedes, cum ad sui simile penetravit, in quo nulla re egens aletur & ² sustentabitur

¹ Junctis--facit. Tum enim--adeptus.]
 Vulg. junctus--facit. Cum enim adeptus est.

² Sustentabitur iisdem rebus, quibus astra sustentantur & aluntur.] Veteres stellas animatas esse terreisque & aqueis vaporibus ali censuere. Cicero N. D. lib. II. cap. 46. Sunt autem stella naturâ flammea; quocirca terra, maris, aquarum vaporibus aluntur iis qui à sole ex agris repesactis & ex aquis

excitantur; quibus alia renovataque stella atque omnis aether refundunt eadem & rursus trahunt indidem, nihil ut fere intereat, aut admodum paululum, quod astrorum ignis & aetheris flamma consumat. Servius ad Æn. I. 612. Physici pasci aquis marinis sidera id est ignes caelestes dicunt. Vide & Lucianum in Icaromen. Tom. II. p. 190, 191. Plura veterum loca suppeditabunt Lipsius. Phys. Stoic. II,

iisdem

hisdem rebus, quibus astra sustentantur & aluntur. Cumque corporis facibus inflammari soleamus ad omnis fere cupiditates; eoque magis incendi, quod his aemulemur qui ea habeant quæ nos habere cupiamus: profecto beati erimus, cum, corporibus relictis, & cupiditatum & aemulationum erimus expertes: quodque nunc facimus, cum laxati curis sumus, ut spectare aliquid velimus & visere; id multo tum faciemus liberius, totosque nos in contemplandis rebus perspicendisque ponemus: propterea quod & natura³ inest in mentibus nostris insatiabilis quaedam cupiditas veri videndi; & orae ipsæ locorum illorum, quo pervenerimus, quo faciliorem nobis cognitionem rerum caelestium, eo majorem cognoscendi cupiditatem dabunt. Haec enim pulchritudo etiam in terris⁴ patriam illam & avitam (ut ait Theophrastus) philosophiam cognitionis cupiditate incensam excitavit. Praecipue vero fruentur ea, qui tum etiam, cum has terras incolentes circumfusi erant caligine, tamen acie mentis dispicere cupiebant. Et enim si nunc aliquid adsequi se putant,⁵ qui²⁰ ostium ponti viderint, & eas angustias, per quas

14. & Menagius ad Laërtii VII, 145.

3 Inest in mentibus] Sic Lambini Verus Codex, nostriq[ue] MSSi: in vulgatis enim deest præpositio.

4 Patriam illam & avitam] Sic omnes MSSi. Patritiam tamen legit Nonius, quem secuti sunt P. Manucius, D. Lambinus, ceterique recentiores. Mihi sanè tanti non est Marcellus, ut ejus libros cunctis Ciceronis exemplaribus præferam, cum pravas & vitiosas

passim det lectiones. Accedit, quod Tullius patria bona, patrias fortunas, & reliqua generis ejusdem, singulis ferè paginis adhibeat, voce verò patriam nullus utatur. Quin & Aët. prima in Verrem cap. 5. rem patriam & avitam, ut hic patriam & avitam philosophiam, dixit.

5 Qui ostium Ponti viderint--qui Oceani freta illa viderint] Vulgg. viderunt utrobique.

penetravit ea quae est nominata ¹ Argo, quia

— *Argivi in ea delecti viri*

Vecti petebant pellem inauratam arietis;

aut hi, qui Oceani freta illa viderint,

² *Europam Libyamque rapax ubi dividit unda;*

quod tandem spectaculum fore putamus, cum totam terram contueri licebit; ejusque cum situm, formam, circumscriptionem, tum & habitabilis regiones, & rursus omni cultu propter vim frigoris aut caloris vacantis? Nos enim ne nunc quidem oculis cernimus ea quae videmus: neque enim est ullus sensus in corpore: sed (ut non physici solum docent, verum etiam medici qui ista aperta & patefacta viderunt) viae quasi quaedam sunt ad oculos, ad aures, ad naris à sede animi perforatae. Itaque saepe aut cogitatione aut aliqua vi morbi impediti, apertis atque integris & oculis & auribus, nec videmus, nec audimus: ut facile intellegi possit, ³ animum & videre & audire, non eas partis quae quasi fenestrae sint animi: quibus tamen sentire nihil queat mens, nisi id agat & adsit. Quid, quod eadem mente res dissimillimas comprehendi-

¹ Argo--arietis] Ennii sunt versus ex Euripidis Medea vl. 4. translati,

-- Μὴδ' ἐπιμῶσαι χίεας
Ἀνδρῶν ἀείσω, οἱ τὸ πᾶν χρυσὸν
δίεας

Παλὴα μετῆλθον--

Sed Cicero vel data opera vel vacillante memoria nonnihil eos videtur immutasse; scriptor enim ad Herennium lib. II. cap. 22. & Priscianus de metr. Com. col. 1325. ita laudat:

Argo, qua vecti Argivi, delecti viri,

Petebant illam pellem inauratam arietis;

ubi pronomen ἐμοιπικῶς est accipiendum, ut frustra sint, quibus placuit, petebant VILLO pellem inaurato arietis. Inter eos numerandi sunt D. Lambinus & Hieron. Columna ad Ennii Fragm. pag. 200.

² Europam---unda] Hunc versum profert etiam noster lib. III. N. D. cap. 10. & intelligitur fretum Herculeum sive Gaditanum.

³ Animum & videre & audire] mus,

mus, ut colorem, saporem, calorem, odorem, sonum? quæ numquam quinque nuntiis animus cognosceret, nisi ad eum omnia referrentur, & is omnium iudex solus esset. Atque ea profecto tum multo puriora & dilucidiora cernentur, cum, quo natura fert, liber animus pervenerit. Nam nunc quidem, quamquam foramina illa, quæ patent ad animum à corpore, callidissimo artificio naturæ fabricata est; tamen terrenis concretisque corporibus sunt intersepta quodammodo: cum autem nihil erit præter animum; nulla res obiecta inpediet, ⁴quo minus perspiciat, quale quidque sit. Quamvis copiose hæc diceremus, si res ²¹ postularet, quam multa, quam varia, quanta spectacula animus in locis caelestibus esset habiturus. Quæ quidem cogitans, soleo sæpe mirari nonnullorum insolentiam philosophorum, qui naturæ cognitionem admirantur, ⁵eiusque inventori & principi gratias exsultantes agunt, eumque venerantur ut deum. Liberatos enim se per eum dicunt gravissimis dominis, terrore sempiterno, & diurno ac nocturno metu, Quo ter-

Theodoretus Therap. I. p. 15. Κατὰ γὰρ οὐδὲ τὸ Ἐπιχάρμουν, τὸν Πυθαγόρειον λέγει.

Nunc ὅρῃ καὶ νῦν ἀρχαί· τὰλλα κωρὰ καὶ τὸ πάλαι,
ut frustra sit Ursinus, hunc Menandro versum tribuens. Idem pater ex Tzetze Chil. v. 52. xii, 440. & ad Lycophronis vi. 17. ut eos præteream, quos laudarunt Intr. ad Clementis Alexandrini Strom. II. pag. 442. Contr. Rittershusius ad Porphyrii vit. Pyth. n. 46. aliique.

⁴ Quo minus perspiciat] Est à doctissimo Bentleio. Vulgg. percipiat.

⁵ Ejusque inventori & principi gratias exsultantes agunt] Ridet Epicureos, qui maxima quæque de suo Duce prædicabant. Præcipue verò respicere videtur ad Lucretii lib. V, 8. ubi sic ille de Epicuro:

-- DEUS ille fuit, DEUS, inclute Memmi,

Qui princeps vita rationem invenit
eam, quæ

rore?

rore? quo metu? Quae est anus tam delira, quae timeat ista, quæ vos videlicet, si physica non didicissetis, timeretis; ¹ *Acherusia templa alta Orci, Pallida leti obrubila tenebris loca?* Non pudet philosophum in eo gloriari, quod haec non timeat, & quod falsa esse cognoverit? E quo intellegi potest, quam acuti natura sint, ² quoniam haec sine doctrina credituri fuerunt: praeclarum autem nescio quod adepti sunt, qui didicerunt, se, cum tempus mortis venisset, totos esse perituros. ³ Quod ut ita sit, (nihil enim pugno) quid habet ista res aut laetabile aut gloriosum? Nec tamen mihi sane quicquam occurrit, cur non Pythagorae sit & Platonis vera sententia. Ut enim rationem Plato nullam adferret, (vide, quid homini tribuam) ipsa auctoritate me frangeret: tot autem rationes adtulit, ut velle ceteris, sibi certe
 22 persuasisse videatur. Sed plurimi contra nituntur, animosque quasi capite damnatos morte multant: neque aliud est quicquam, cur incredibilis his ani-

Nunc appellatur sapientia; quique
 per artem

Fluctibus o tantis vitam tantisque
 tenebris

In tam tranquillo, & tam clara luce
 locavit.

Adi sis & vll. 18, § 1. Nam, quod rectè notavit Tan. Faber, falsus est Lactantius, qui Div. Inst. lib. III. cap. 14. de Pythagora vel Thale hæc esse dicta pronunciat. Non dissimilia sunt quæ jactat Poëta, cum alibi sæpe, tum lib. VI. initio. Hinc *σέλας* & *ὀμβρία*, quibus magistrum suum *ῥέδον* Epicurei, memorat Plutarchus advs. Colot. p. 1117. Adi sis & lib.

I. N. D. cap. 16. Quin & Epicurus ipse statuit *ἐκ εἴων ἀνυ γουσιλογίας ἀκαταίτης τὰς ἡδονὰς ἀπολαύειν*. Vide Laërtium lib. X. §. 143. & Plutarchum Tom. II. pag. 1092.

¹ *Acheruntia*---*obrubila*, obsita tenebris loca] Si, quod eruditis credibile videtur, hi versus sunt ex Ennii Andromacha desumpti, quorum priorem laudavit Varro L. L. lib. VI. p. 47.

Acherusia templa alta Orci salvete infera;

Poëtam reliquisse crediderim,

Acherusia templa alta Orci salvete infera;

Pallida, Lethæa, nubila tenebris loca.

morum

morum videatur aeternitas, nisi quod nequeunt, qualis animus sit vacans corpore, intellegere & cogitatione. comprehendere. Quasi vero intellegant, qualis sit in ipso corpore; quae conformatio, quae magnitudo, qui locus: ut, si jam possent ⁴in homine vivo cerni omnia quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit ejus tenuitas ut fugiat aciem. Haec reputent isti, qui negant animum sine corpore se intellegere posse: videbunt, quem in ipso corpore intellegant. Mihi quidam naturam animi intuenti, multo difficilior occurrit cogitatio multoque obscurior, qualis animus in corpore sit, tanquam alienae domi, quam qualis, cum exierit, & in liberum caelum quasi domum suam venerit. Nisi enim, quod nunquam vidimus, id quale sit, intellegere non possumus; certe & Deum ipsum & divinum animum corpore liberatum ⁵cogitatione complecti possumus. Dicaearchus quidem & Aristoxenus, quia difficilis erat animi

Nunc singula videamus, quo melius emendationis nostrae ratio constet. Et *Acherusia* quidem legimus, *Varronis* & MSSorum *Vatic.* & *Eliens.* sec. fide nixi, eamque formam cum *Lucetius* adhibet, tum alii. Verum, iniquies, unde factum, ut binæ voces in omnibus *Ciceronis* exemplaribus omittantur? Non id arbitror Librariorum vitio contigisse, sed ipse *Tullius* eas, utpote quæ nihil ad rem suam facerent, sciens ac volens prætermisit. Igitur apud eum sic distingue

Acherusia templa, alta *Orci*—

Pallida, *Lethæa*, nubila tenebris loca. *Lethæa* verò legetim *G. J. Vossius*

secutus, & hanc sanè conjecturam tantum non ratam facit *Eliens.* sec. qui *Lethes* repræsentat. Nubila, non obnubila, dant *Gebhardiani* nostrique Codices, iidemque obsita nesciunt.

2 Quoniam hac sine doctrina] Vulgg. qui hac.

3 Quod ut sit] Vulgg. quod ut ita sit. At voculam penultimam non agnoscunt nostri Codices, & formula, quam suppeditant, elegans est & *Tullio* familiaris.

4 In homine vivo] Vulgg. uno.

5 Cogitatione complecti possumus] Vulgg. cogitatione complecti non possumus; quæ quidem lectio menti *Cice.*

quid

quid aut qualis esset intellegentia, nullum omnino animum esse dixerunt. Est illud quidem vel maximum, animo ipso animum videre: & nimirum hanc habet vim ¹praeceptum Apollinis, quo monet, Ut se quisque noscat. Non enim, credo, id praecipit, ut membra nostra aut staturam figuramve noscamus. Neque nos corpora sumus; nec ego ²tibi haec dicens corpori tuo dico. ³Cum igitur Nosce te dicit, hoc dicit Nosce animum tuum: nam corpus quidem quasi vas est aut aliquod animi receptaculum; ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur nosse, nisi ⁴divinus esset, non esset hoc acrioris cujusdam animi praeceptum, tributum ut Deo sit. ⁵[hoc est, se ipsum posse cognoscere.] Sed si, qualis sit animus, ipse animus

¹quid prorsus est contraria; si enim, quod numquam vidimus intelligere possumus; qui sit, ut animum corpore liberatum cogitatione complecti non possumus? Immo, concessa Hypothesi, nihil impedit, quò minus animum sine corpore possumus mente comprehendere. Nos igitur particulam negantem exturbavimus, eamque praetermittunt *Eliens.* pr. tert. *Bak. Cantab. & Petry*, a prima manu.

²Praeceptum Apollinis, quo monet, ut se quisque noscat] Hoc ἀπόδειγμα Thaleti, Soloni, Chiloni, aliisque multis adscriptum fuisse docebunt *Erasmus* Adag. pag. 306. ed. Hanov. & *Menagius* ad Laërtii I, 40. Iis, quæ laudarunt viri illi doctissimi, plurima possent adjici; sed id nunc non agimus. Monebo duntaxat Apollini tribuisse non modo *Platonem* nostrumque lib. I. de Legg. capp. 22, 23. sed etiam *Plutarchum* Tom. II. pag.

49, 116. *Philostrophum* vit. Apoll. VII, 14. *Julianum* Orat. VI. pagg. 183, 188. denique scriptorem vit. Pythag. apud *Photium* Cod. CCXLIX.

²Tibi haec dicens] Pronomen tibi nesciunt *Victor. Bal. & Baker.* In aliis est, tibi dicens hoc. Nos autem *Eliens.* pr. sec. tert. & *Petrus*, nostræ lectionis auctores habemus.

³Cum igitur, NOSCE TE, dicit, hoc dicit nosce animum tuum] Ex *Platonis* Alcib. I. p. 36. Ψυχὴν, inquit, ἀπὸ τοῦ σώματος καλεῖται γνωστέον ὁ ἑαυτοῦ ἑαυτὸν. Vide *Stobaeum* Serm. XXI. Et animam quidem ipsum esse hominem dicunt auctores. *Aeschines* Axiocho cap. 5. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐσμὲν ψυχὴ. Ἐὖτε ἀδελφάτων ἐν θυμῷ κατεργαμένον ὁμοῖον &c. quæ profert etiam *Stobaeus* Serm. CXX. p. 612. *Arnobius* lib. II. pag. 51. Audetis videre nos, quod animarum nostrarum provideamus salutem, id est ipsi nobis? Quid enim sumus ho-

nescite;

nesciet; dic quaeso, ne esse quidem se sciet? ne moveri quidem se? ex quo illa ratio nata est Platonis, quae à Socrate est in ⁶Phaedro explicata, à me autem posita est in sexto libro de Republica. ⁷ *Quod semper movetur, aeternum est: 23 quod autem motum adfert alicui, quodque ipsum agitur alicunde, quando finem habet motus, 8 vivendi finem habeat necesse est. Solum igitur, quod se ipsum movet, 9 quia numquam deseritur à se, numquam ne moveri quidem desinit. Quinetiam ceteris, quae moventur, hic fons, hoc principium est movendi. Principii autem nulla est origo: nam è principio oriuntur omnia: ipsum autem nulla ex re alia nasci potest: nec enim esset id principium, quod gigneretur aliunde. Quod si numquam oritur, ne occidit quidem unquam: nam principium extinctum*

mines, nisi anima corporibus clausa. Vide & p. 76. Philonem de Prof. p. 360. B. Nonnum ad Gregorii Naz. Stelit. I. Hist. 14. eaque, quae congeffit Joan. Schef-ferus in *Elia* Var. Hist. lib. I. c. 16.

4 Nisi divinus esset--tributum ut] Vulgg. nisi divinum esset--sic ut tributum &c.

5 Hoc est, se ipsum posse cognoscere] Haec voces Glossematis merito dam- nantur P. Manucius & D. Lambinus; licet enim refragetur Janus Gebhardus, naso tamen careat necesse est qui Glossam non olet. Simili ferè ra- tione Plutarchus: 'Αλλὰ γὰρ ἴσως, in- quit, ἡ πᾶντες ἡν τὸ Γνωθὶ σαυτὸν ἔ- χῃν προχέειν. οὐκ ἀν' ἑδῶν προέσταιμα διονέειν. In Demosth. Tom. I. p. 847.

6 In Phaedro] Pag. 344. ed. Lugd.

7 Quod semper movetur, aeternum est] Huc respicit Servius ad Aen. VI, 727. Ut Cicero dicit in Tusculanis, Aeternum est, quicquid in aeterno motu est. Ubi sensum, non verba

laudat; quod facit etiam Lactantius Div. Inst. lib. VII. cap. 8. Totam verò πῶνν videre licet apud Macro- binum in Somn. Scip. lib. II. cap. 13.

8 Vivendi finem habeat necesse est] Vulgg. vocula praetermissa dant, vi- vendi habeat necesse est. Lectionem, quam è MSSis Eliens. pr. sec. tert. Bak. Petrensi. recepinus, confirmant ipsa Platonis verba. ΠΑΤΑΑΝ, inquit ἔχον κινήσας, ΠΑΤΑΑΝ ἔχει ζῶνς. Quin & ita legitur apud Macrobinum.

9 Quia nunquam deseritur à se] Lambino placet desinitur. Quid au- tem fuerit in causa, cur vulgatam lectionem loco movendam censuerit, equidem comminisci non possum. Eam certe servant Macrobinus, & omnia Ciceronis exemplaria; eamque postulant verba Platonis, εἴτε ἐκ ΑΠΟ- ΔΕΙΠΝΟΝ ἔχον, quae Lactantius ita reddit, quia DESERI à semet ipso non potest. Vide lib. VII. Div. Inst. c. 8. Pari modo noster animum negat finem mo-

nec ipsum ab alio renascetur, ¹ nec ex se aliud creabit; siquidem necesse est à principio oriri omnia. Ita fit, ut motus principium ex eo sit, quod ipsum à se movetur. Id autem nec nasci potest, nec mori: ² vel concidat omne caelum omnisque terra & consistat necesse est, nec vim ullam nanciscatur, qua primo impulsu moveatur. Cum pateat igitur, aeternum id esse, quod se ipsum moveat: ³ quis est, qui hanc naturam animis esse tributam neget? Inanimum est enim omne, quod pulsu agitur externo. ⁴ Quod autem est animal, id motu cietur interiore, & suo. Nam haec est propria natura animi atque vis: quae si est una ex omnibus, quae se ipsa semper moveat; neque nata certe est, & aeterna est. Licet concurrant omnes plebei philosophi (sic enim hi, qui à Platone & Socrate & ab ea familia diffident, appellandi videntur) non modo nihil um-

tus habiturum, quia nunquam se ipse fit RELICTURUS. De Senect. c. XXI.

¹ Nec à se aliud creabit] Sic Macrobius. Item Plato, "Οὐτὶ ἀλλοῦ ἐξ ἐαυτοῦ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ. Non erat igitur cui Lambinus rescribendum conjiceret RECREABIT, nullis libris ad-dicentibus.

² Vel concidat omne caelum, omnisque natura consistat necesse est, nec vim ullam nanciscatur, quā primo impulsu moveatur] Ita Vulgg. Græca vero sic se habent, "Ἡ πάντα τε ἑαυτὴν ποιεῖν τε γὰρ συμπεπαισμέναι, καὶ μήποτε αὐτὰς ἐχθρὸν ΣΤΗΝΑΙ, ὅθεν κινεῖν τε γινώσκουσιν. Secundum illud γίνεσθαι delet M. A. Muretus Var. Lect. lib. VIII. cap. 3. at pro eo reponendum videtur ἑαυτὰς; aliter enim mutila restabit sententia. Ad verbum sic vertes: Vel omne caelum omneque terram in unum locum

concidentia stare, neque rursus habere continget, unde moveantur. Cicero sanè paullò liberius; ita tamen ut à sensu non erraverit; si modo cum Mureto, Lambino ac Fabricio rescribas vel concidat omne calum omnisque terra & consistat necesse est. Eò certe ducunt ipsa Platonis verba; nec mihi dubium videtur, quia ita scripserit Tullius.

³ Quis est, qui hanc naturam animis esse tributam neget?] Plato pag. 344. D. Ψυχὴς ἐστὶν τε καὶ λόγον ἴσχυρὸς αὐτὸ τοῦ σώματος καὶ αἰσχυρὸς αὐτοῦ. Legisse videtur Cicero, Ψυχὴς ἐστὶν τε καὶ λόγον ἴσχυρὸς αὐτὸ τοῦ σώματος καὶ αἰσχυρὸς αὐτοῦ; Hoc observasse debuit Muretus Var. Lect. VIII, 3. Ita verò loquitur, quòd ab ipsis philosophiæ primordiis animum se perpetuò movere statuerunt. Plutarchus de placit. lib. IV.

quam

quam tam eleganter explicabunt, sed ne hoc quidem ipsum, quam subtiliter conclusum sit, intellegent. Sentit igitur animus se moveri: quod cum sentit, illud una sentit se vi sua, non aliena, moveri, nec accidere posse, ut ipse unquam à se deferatur. Ex quo efficitur aeternitas; nisi quid habes ad haec. A. Ego vero facile sum passus ne in mentem quidem mihi aliquid contra venire: ita isti faveo sententiae. M. Quid? illa tandem num leviora censes? quae declarant inesse in animis hominum divina quaedam: quae si cernerem quemadmodum nasci possent, etiam quemadmodum interirent viderem. ⁵ Nam sanguinem, bilem, pituitam, ossa, nervos, venas, omnem denique membrorum & totius corporis figuram videor posse dicere, unde concreta & quo modo facta sint: ⁶ animum ipsum, si nihil

cap. 2. *Θεὸς ἀπερίεστο πέποιε τὸ ψυχλὸν, οὗτον ἀεικίνητον ἢ αὐτοκίνητον.* Hæc exhibet etiam *Stobæus* Eclog. Phys. pag. 93. Id tamen postea negavit *Aristoteles*, cujus rationes suppedabit *Macrobius* in Somn. Scip. lib. II. cap. 14. Vide *Eusebium* P. E. lib. XV. cap. xi.

4 *Quod autem est animale*] In aliis est *animatum*. Vulgg. *animal*, & ita tres nostri. *Macrobio* in Somn. Scip. lib. II. c. 13. legitur *anima*. Perperam. Nos *Elieus* primi lectionem sequimur, quæ *Platonis* ἐμψύχω *belle* responder.

5 *Nam sanguinem, bilem &c.*] D. *Lambino* rescribendum videtur, nam *sanguis, bilis, pituita, ossa, nervi, vena, omnis denique membrorum & totius corporis figura*, nisi quis dicat nostrum

Græcorum more locutum esse. Nihil tamen est mutandum, siquidem eo modo passim loquuntur tam *Græci*, quam *Latini*. Hoc multis ostendimus ad lib. I. N. D. cap. 26.

6 *Animum ipsum*] Vulgg. *per animum ipsum*, quod jurantis & sanctè affirmantis esse credidit *Hadr. Turnebus* *Advers.* X, 24. Sed cum libri antiqui *propositionem* nescirent, *Lambinus* rescribendum conjecit *animo ipso*. Nos *Codices* scriptos sequendos omnino ducimus; idem enim valeat hæc *περὶ αὐτοῦ*, ac quod ad *animum ipsum* attinet. Sic *Plautus* *Capt.* *Prol.* vs. 1. *Hos quos videtis stare hic captivos duos, Illi qui adstant, hi stant ambo, non sedent.* Nec aliter *Act.* I. *Sc.* II, 1. & alibi passim. Vide modo *Rudent.* *Act.* IV. *Sc.* III, 23. *Petronius* *Sar.* cap. 134. *Hunc adolescentem, quem esset*

esset in eo, nisi id ut per eum viveremus, tam natura putarem hominis vitam sustentari, quam vitis, quam arboris: haec enim etiam dicimus vivere. Item, si nihil haberet animus hominis, nisi ut adpeteret ¹ aut fugeret, id quoque esset ei commune cum bestiis. Habet primum memoriam, & eam infinitam rerum innumerabilium, quam quidem Plato recordationem esse volt vitae superioris; nam in illo libro, ² qui inscribitur *Menon*, pusionem quendam Socrates interrogat quaedam geometrica de dimensione quadrati: ad ea sic ille respondet, ut puer: & tamen ita faciles interrogationes sunt, ut gradatim respondens ³ eo demum perveniat, quō si geometrica di-

vides, malo astro natus est. Pari modo loquitur *Herodotus* lib. V. cap. 103. *Seneca* Conf. ad Marciam cap. 24. *Hac, qua vides, ossa circumvoluta nervis, & obductam cutem, vultumque, & ministras manus, & cetera, quibus involuti sumus, vincula animorum tenebraeque sunt.* *Homerus* *Odyss.* A, 275.

ΜΗΤΕΡΑ δ', ἢ ἰ θυμὸς ἀφ' ὧν
γαμίδι,

ἌΥΤΩ εἰ μέγαρον πατρὸς μέγα
δυναμένω.

Non erat enim cur *ἐκείνη σολοικισμῷ* Poetam insimularet *Eustathius*, aut emendare locum conaretur minor Scholiastes. *Xenophon* *Cyrop.* lib. II. pag. 39. ΤΟΤΕ μὲν τοι ἙΛΛΗΝΑΣ ΤΟΤΕ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ΟΙΚΟΤΝΤΑΣ, ἐδὲν σφῶς λέγεται, εἰ ἰπύονται. *Paulus* I. Cor. X, 16. Τὸν ἄρτον. ὃν κλώμεν, ἐχὶ κοιρανία τῷ σώματι τῷ Χριστοῦ ἐσθίν; Huiusmodi multa congestere *Γερμανικῶν πατρὶς* è quibus vide *Servium* ad *Æn.* I. 577. & *J. F. Gronovium* ad *Seneca* *Benef.* lib. IV. cap. 32. Si tamen hæc non arrideant, mutatis interpun-

tionibus, legerim, *nam sanguinem, bilem—videor posse dicere—quō modo facta sint; NON animum ipsum.* Si nihil esset &c.

¹ Aut fugeret] Vulg. aut refugeret, contrā quā jubent Codices, quantum constat, omnes. Cur autem iis credulitatem suam, prout loquitur, addicere non ausus sit *Gebhardus*, plane nescio. Scio tamen ita passim dixisse tam *Ciceronem*, quam alios probi commatis auctores. *Seneca* *Epist.* 71. Quoties quid fugiendum sit aut perendum volēs scire. Idem *Epist.* 82. Quæ sit illa ratio, quæ appetenda ac fugienda discernat. Vide sis etiam *Epp.* 89, 92, 94, 104. Pari modo φύγειν adhibet *Græci*. Adeatur *Arrianus* *Epiq.* lib. I. cap. 3, 11. & *Enchir.* cap. 20, 38. ² Qui inscribitur *Menon*] Vide *Menonem* pag. 17.

³ Eo demum perveniat, quo si *Geometrica didicisset*] Vulg. quasi, quod cum sit importunum, *Lambini* conjecturam sequor, quam pro varia lectione dat *Elensis*, sec.

didicisset.

dicisset. Ex quo effici volt Socrates, ut discere nihil aliud sit nisi recordari. Quem locum multo etiam accuratius explicat in eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit à vita: docet enim quemvis, qui omnium rerum rudis esse videatur, bene interroganti respondentem declarare se non tum illa discere, sed reminiscendo recognoscere; nec vero fieri ullo modo posse, ut à pueris tot rerum atque tantarum infinitas & quasi consignatas in animis notiones quas *ἐννοίας* vocant haberemus; nisi animus, antequam in corpus intravisset, in rerum cognitione viguisset. Cumque nihil esset, (ut omnibus locis à Platone differitur: nihil enim ille

4 In eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit à vita] Platonis Phædonem dicit; is enim sermones, quos emortuali diè habuit Philosophus, Echecrati refert. Ac de recordatione quidem agitur illius Dialogi pag. 382. seqq. eandemque rem eleganter disputat Maximus Tyrius Diss. XXVIII. Boëtius Conf. Phil. lib. III. Merr. XI.

Haeret profecto semen introrsum veri, Quod excitatur ventilante doctrina. Nam cur rogati, sponte recta censes,

Ni mersus alto viveret fomes corde? Quid si Platonis Musa personat verum,

Quod quisque discit, immemor recordatur.

Sed hanc sententiam refellunt Tertullianus de Anim. cap. 24. ac Arnobius contra Gentes lib. II. pag. 71. ed. Herald. Quin & vir sapiens ineptissimæ Poëtis credidisse videtur Lactantio Div. Inst. lib. VII. cap. 22. Is tamen à Pythagorico dogma, non à Poëtis

hausit. Vide modo Lucianum Bionis *πρόλογος* Tom. I. pag. 371. & Hieronymum in Rufin. lib. III. p. 537.

5 Nihil enim ille putat esse, quod oriatur & intereat] Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. III. cap. 5: Πλάτων γινόμενα μὴ, ὄντα δὲ εἰδέναι, καὶ τὰ σώματα. Ex Platonis mente Diogenes Laërtius lib. III. §. 10: Ταῦτα δ' (αἰδνητά) ἐστὶν, ὃν αἰεὶ γίνεσθαι, ὅσα δὲ μὴδέποτε πέφυκε νοητὴν δὲ εἶναι μὴδὲν ἀπογίνεσθαι μὴδὲ περὶ γίνεσθαι. Vide & §. 64. Hoc autem clarissime docuit ipse Plato in Timæo pag. 526. Τί τὸ ὄν μὴ αἰεὶ, γίνεσθαι δὲ καὶ ἔχει; καὶ τί τὸ γινόμενον μὴ, ὄν δὲ εἰδέναι, τὸ μὴ δὴ νῦν μετὰ λόγον περιληπτὸν αἰεὶ κατὰ ταῦτα ὄν τὸ δὲ δοξῆ μὴ αἰδνηστὸς ἀλόγως δοξάζον, γινόμενον καὶ ἀπολλόμενον. ὅπως δὲ εἰδέναι ὄν. Ea laudant Iustinus M. Cohort. ad Græc. cap. xxii. Eusebius Præp. Evang. lib. XI. cap. 9. Theodoretus Therap. II. p. 26. & Zacharias Scholasticus de Opif. mundi p. 501. Adducit etiam Cyrillus in Julianum.

D

putat

putat esse, quod oriatur & intereat, idque solum esse, quod semper tale sit, 'quale εἶδ'αν appellat ille, nos speciem) non potuit animus haec in corpore inclusus agnoscere, cognita adtulit: ex quo tam multarum rerum cognitionis admiratio tollitur. Neque ea plane videt animus, *cum repente in tam insolitum tamque perturbatum domicilium inmigravit: sed cum se conlegit atque recreavit, tum agnoscit illa reminiscendo. Ita nihil est aliud discere nisi recordari.' Ego

lib. I. pag. 23. ubi pro γνώσει μετὰ λόγῳ, lege νόσει μετὰ λόγῳ περιληπτόν. In iisdem vocibus peccatur apud Suidam in Πλάτων Tom. III. pag. 125. habet enim, νόσει τῷ λόγῳ περιληπτόν. Rescribendum νόσει ΜΕΤΑ λόγῳ περιληπτόν. Hoc cum non observasset Kusterus, locum prorsus incommode vertit. Vide sis & Apuleium de Hab. Doct. Platon. p. 574.

1 Quale εἶδ'αν appellat ille, nos speciem] Vulgg. qualem; nos verò Bal. & Eliens. tertium sequimur. Porro ideæ secundum Platonem sunt æterna quædam & νοῦτα rerum corporearum exemplaria. Vide Ciceronem Acad. I, 8. Tertullianum de Anim. cap. 18. Apuleium de Habit. Doct. Plat. lib. I. pag. 573. & Diogenem Laertium III, 13, 77. Alcinoi cap. 9. 'Ορίζονται δὲ τὴν ἰδέαν, παρὰ δὲ τῶν κατὰ φύσιν αἰώνιον. Stobæus Eclog. Phys. cap. XV. pag. 30. 'Ἰδέα ἐστὶν ἑσὶ σώματος (Leg. σώματος) -- αὐτὴ μὲν ὑφ' ἑωσά καὶ ἐαυτὴν, ἐνικονίζουσα δὲ τοῖς ἀμόρφους ὕλῃς καὶ αἰτίᾳ γιγνομὲν τῆς τέτων διατάξεως (scribendum δείξεως) πατρὸς ἐπὶ χεῖρ (forfan ἐπὶ χεῖρα) τοῖς αἰσθητοῖς τάξιν. Adi Plutarchum Plac. Phil. lib. I. c. 10. Origenes Philos. cap. XIX. pag.

110. Τὸ δὲ παρὰ δὲ τῶν κατὰ φύσιν τῷ Θεῷ εἶναι, ὃ καὶ ἰδέαν καλεῖ, ὁνομαζομένη (Leg. ὃ οὖν εἰκονίζουσα) προσέχων ἐν τῇ ψυχῇ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἰδὲν ἔχει. Ubi mirandum non est si diversus à Stobæo & aliis quam plurimis abeat Origenes, cum ipse Plato ιδέας ποτὲ μὲν εἰσας καὶ ὑφ' ἑωσά καὶ ἐαυτὰς διὰ ὑπὸρίζεται, ποτὲ δὲ καὶ ἑωσά εἶναι δαὶ διορίζεται, ut ait Cyrillus in Julian. lib. II. pag. 66. Si plura cupias, adeatur vir doctissimus Joan. Clericus Art. Crit. P. II. S. II. cap. V, 4. seqq.

2 Cum repente in tam insolitum] Vulgg. cum tam repente in insolitum. Multò autem commodior est is ordo, quem Victorinus est secutus, nostrique MSSi representant.

3 Aut unde natam] Vulgg. naturam; quapropter mendum suspicatus P. Manucius reponit, aut unde nam. Felicius est D. Lambini medicina, qui corrigendum censuit, aut unde natam; sic enim dant Eliens. tert. & Petrens. à prima manu, quos sequor.

4 Quantà memoriā Simonides] Is artem memoriæ primus ostendisse dicitur. Vide Quintilianum Inst. Orat.

autem

autem majore etiam quodam modo memoriam
admiror. Quid est enim illud, quo meminimus?
aut quam habet vim? aut unde natam? Non
quaero quanta memoria Simonides fuisse dica-
tur, quanta Theodectes, quanta is, qui à Pyrrho
legatus ad senatum est missus, Cineas, quanta
nuper Charmadas; quanta, qui modo fuit, Scep-
sius Metrodorus; quanta noster Hortensius: de
communi hominum memoria loquor, & eorum
maxume, qui in aliquo majore studio & arte
versantur: quorum quanta mens sit, difficile est

lib. XI. cap. 2. Plinium H. N. VII, 24. & Alianum H. A. VI, 10.

Quantà Theodectes] D. Lambi-
no placet Themistocles, & sic ex MSto
Fr. Fabricius. At si ullus exstat ejus-
modi Codex, à sciolo quodam fuit
emendatus; nam licet Themistoclis
memoriam celebrent plurimi, se re-
cte tamen habet vulgata lectio, quàm
semel auditos quamlibet multas versus
protinus dicatur reddidisse Theodectes, ut
auctor est Quintilianus Inst. Orat.
lib. XI. cap. 2. eique artem memo-
riæ fuisse tradit Alianus H. A. lib.
VI. cap. 10.

Cineas] Vulgg. Cyneas. Malè.
Græcis enim Κύντας. non Κυνίας di-
citur. Vide Cl. Salmasium Exerc. Plin-
pag. 49. Ejus memoriam hinc ver-
bis celebrat Seneca Controv. Proëm.
Cineas ---- missus à Pyrrho legatus ad
Romanos, postero die novus homo &
Senatum & omnem urbanam circum-
fusam plebem nominibus suis persalu-
tavit. Adi sis & Plinium H. N.
VII, 24.

Quanta nuper Charmadas -- Scep-
sius Metrodorus] In vulgatis est Car-
madas, ac ita quoque Turnebus Advers.
X, 16. Cum verò Græcis Χαρμάδας,

non Καρμάδας, dicatur; proborum
Codicum lectionem recipiendam pu-
tavimus. Vide Cl. Salmasium Exerc.
Plin. pag. 50. Bak. & ex editis multè
hic, ut & lib. II. de Orat. cap. 88.
Carneaden repræsentant, sed is ratio
temporum repugnat, ut fuse docet
Joan. Fonsius Hist. Phil. lib. II. c. 24.
Ei sane placet Charmides, quod eodem
redit. Quintilianus tamen Instit. Orat.
lib. XI. c. 2. Quare & Carneades, &
Scepsius, de quo modo dixi; Metrodorus;
quos Cicero dicit usos hac exercitatione
(lib. II. de Orat. extr.) sibi habeant
sua. Legendum Charmadas vel Char-
mides, jubente Chronologia.

Noster Hortensius] Hujus excel-
lentem memoriam deprædicat Cicero
in Bruto cap. 88. Seneca Controv.
Proëm. Hortensius à Sisenia provo-
catus, in auctione persedit diem totum,
& omnes res, & pretia, & emptores
ordine suo recensuit, argentariis recog-
noscentibus, ita ut in nullo falleretur.
Adi sis Latinum Pacarum Pan. XII.
cap. 18. ac Quintilianum Inst. Orat.
lib. X. cap. 6. & lib. XI. cap. 2.

De communi hominum memoria]
Vulgg. omnium. Sed editores veteres
sequendos duximus.

25 existumare; ita multa meminerunt. ¹ Quorsus igitur haec spectat oratio? quae sit illa vis, ² & unde sit intellegendum puto. Non est certe nec cordis, nec sanguinis, nec cerebri, nec atomorum. ³ An animae sit ignisve, nescio: nec me pudet, ut istos, fateri nescire quod nesciam. Illud si ulla alia de re obscura adfirmare possem, sive anima sive ignis sit animus, cum jurarem esse divinum. Quid enim? obsecro te: terrane tibi, * hoc nebuloso & caliginoso caelo, aut fata aut concreta videtur tanta vis memoriae? Si quid sit hoc non vides: at, quale sit, vides: si ne id quidem: at, quantum sit, profecto vides. Quid igitur? utrum capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanquam in aliquod vas ea quae meminimus infundantur? Absurdum id quidem; qui enim fundus, aut

¹ Quorsus igitur haec spectat] Sic noster etiam lib. I. de Legg. cap. 24. Sed quorsus haec pertinent. Nam ita dant Codices. Nè verò probitas vocis in dubium revocetur, adi Senecam de Ira lib. II. cap. 2. & lib. III. cap. 5. Vulgg. quorsum; & perparum refert, utro legatur modo. MSSi tamen vel in minimis sequendi videbantur.

² Et unde sit] In vulgg. deest vox ultima, quam nos ex Victor. Babil. Eliens. tert. & Bak. recipiendam censuimus, nec aliter Cicero loqui solet.

³ Anima sit ignisve, nescio] Sic vulgg. Leg. an anima sit ignisve, nescio, ut optime Bentleius, quem vide.

* Hoc nebuloso] Vulgg. aut hoc, contra fidem MSSi Gryph.

⁴ Qua porro tam immensa magnitudo, qua illa tam multa possit effingere] Suspecta est vox ultima; non enim magnitudo res ullas effingit, sed

in illa ha effinguntur. Lego qua illa tam multa possit excipere, vel in qua illa tam multa possint effingi.

⁵ Concretus esse] Vulgg. concreta ea.

⁶ Quod summa sapientia Pythagorae visum est] Theodotus in Eclog. ex Scrip. Prophet. c. 32. Πυθαγόρας ἤειπεν, μὴ μόνον λογισμάτων, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ὑπερῶς τῶν σφῶν τὸν δέμονος τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασι. Et hanc Pythagorae fuisse sententiam patet ex Iamblich. §. 56. Idem §. 82. secundas tantum partes huic sapientiae tribuit. Τί, inquit, τὸ σοφισμάτων; ἀεὶ μὲν. Αὐτῶν δὲ, τὰ τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα πηθεμένων. Vide & Alianum V. H. IV. 17. Ut ut sit, inde nata est hae opinio, quod nomina vim cuique rei insitam declarare censuerint, adeoque non hominum institutione sed natura significare decreverint. Vide Philonem de Opif. Mundi pagg. 25,

quae

quae talis animi figura intellegi potest? aut quae tanta omnino capacitas? An inprimi quasi ceram animum putamus, & esse memoriam signatarum rerum in mente vestigia? Quae possunt verborum, quae rerum ipsarum esse vestigia? ⁴ quae porro tam inmensa magnitudo, quae illa tam multa possit effingere? Quid? illa vis quae tandem est, quae investigat occulta, quae inventio atque excogitatio dicitur? Ex hacne tibi terrena mortalique natura & caduca ⁵ concretus esse videtur, aut qui primus, ⁶ quod summae sapientiae Pythagorae visum est, omnibus rebus inposuit nomina? aut qui dissipatos homines congregavit, & ad societatem vitae convocavit? aut qui sonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis literarum notis terminavit? aut qui errantium stellarum cursus, ⁷ regressiones, insti-

26. Hinc Anonymus scriptor apud Suidam in Ἀδῶμ, postquam de impositione nominum laudarat Genes. II, 19, ita pergit; Τί τῆς σοφίας ταύτης καὶ διαγνώσεως ὑψηλότερον; Ἐκάλεισιν ὀνόματα, τὴν φύσιν αὐτὴν καὶ τὴν ὑπόστασιν ἐν ἑαυτῇ ζωῇ ὡς περ ὑπογράφοντες &c. Agellius N. A. lib. X. cap. 4. Nomina verbaque non posita fortuito sed quadam vi ratione natura facta esse P. Nigidius ----- docet, rem sane in philosophia dissertationibus celebrem; quare enim solitum apud philosophos, φύσει τὰ ὀνόματα εἶναι ἢ διόσει. Et priores quidem partes late tuetur Plauto in Cratulo pag. 257. Adeatur Eusebius Pr. Evang. lib. XI. cap. 6. Sic etiam Stoici; nec valde dissimilis erat Epicuri sententia, ut patet ex Origene contra Cels. pag. 18. & Diogene Laërtio X, 75. Ex hoc dogmate factum est, ut Theophilus ad Autol.

lib. II. pag. 98. τὴν ὀνομαθεσίαν Dei solius esse crediderit; nec aliunde manavit, quod alia verba aliis videbantur efficaciora. Clemens Alex. Strom. I. pag. 405. Αἱ δὲ πρῶται καὶ γενικαὶ διαλεκταί, βάρβαροι μὲν φύσει δὲ τὰ ὀνόματα ἔχουσιν. ἘΠΕΙ καὶ τὰς εὐχὰς ὁμολογεῖσιν οἱ ἄνθρωποι δυνατότερας εἶναι τὰς βιβάσας φωνῇ λεγόμενας. Idem sentit discipulus ejus Origenes lib. I. in Cels. pag. 19, 20. & lib. v. pag. 261. Hinc illa scitii Zoroastris.

Ὀνόματα βάρβαρα μὴ πότε ἀλλάξῃς
Ἐστὶ γὰρ ὀνόματα παρ' ἐκείνοις θεόσδοτα

Δύναμιν ἐν τελευτῇς ἄρρητον ἔχοντα.

Exant in Collect. Stanleian. Sec. XI. vl. 316.

7 Progressiones, institutiones] Institutiones reponunt Manucius, Lambi-

tiones notavit? Omnes magni: etiam superiores, qui fruges, qui vestitum, qui tecta, qui cultum vitae, qui praesidia contra feras invenerunt; à quibus mansuefacti & exculti, à necessariis artificiis ad elegantiora defluximus: nam & auribus oblectatio magna parata est, inventa & temperata varietate & natura sonorum; & astra suspeximus, cum ea quae sunt infixae certis locis, tum illa ¹ non re sed vocabulo errantia. Quorum conversiones omnisque motus ² qui animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus esset in caelo. Nam ³ cum Archimedes lunae, solis, quinque errantium motus in sphaeram inligavit; effecit idem quod ille qui in Timaeo mundum aedificavit Platonis deus: ⁴ ut tarditate & celeritate dissimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine deo non potest, ne in sphaera quidem eisdem motus Archimedes sine divino ingenio

nus, alii, nec, ut videtur, immerito: licet enim Codices nihil variant, minime capio, quem locum habere possint *institutiones*. Alteram vocem sicco pede praetereunt interpretes; eandem tamen potestatem obtinet, ac *cursus*, nec *ταυτολόγως* putandus est Cicero. *Elensis*. sec. *pragressiones*. Scribo *regressiones*; nam Planetas nunc stare, nunc regredi, nunc praecurrere videri, notissimum.

¹ Non re, sed vocabulo errantia] Platoniorum fuit sententia, stellas erraticas non vago motu, sed certis legibus, agitari; quod etiam recentioribus videtur Astronomis, qui diversa illa *ταυτολόγως* vario Planetarum & Terrae inter se sibi tribuunt.

Vide sis Ciceronem N. D. lib. II. cap. 20. Apuleium de Habit. Doct. Platon. lib. I. pag. 581. de Deo Socr. pag. 666. aliosque complures.

² Qui animo videt] Vulgg. *animus*. Perperam. Vide Cl. Bentleium.

³ Cum Archimedes Solis, Lunae -- motus in Sphaeram inligavit] Ovidius Fast. VI, 277.

Arte Syracosia suspensus in aëre clauso
Stat globus, immensi parva figura poli.
Cicero N. D. II, 35. Archimeden arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaera conversionibus, quam naturam in efficiendis. Ad quem locum nos plura congesimus.

⁴ Ut tarditate & celeritate] Respicit ad Timaeum p. 529, 530. ed. Lugd.

potuisset

potuisset imitari. Mihi vero ne haec quidem ²⁶ notiora & inlustriora carere vi divina videntur; ut ego haud poetam grave plenumque carmen sine caelesti aliquo mentis instinctu putem fundere, aut eloquentiam sine maiore vi quadam fluere, abundantem sonantibus verbis uberibusque sententiis. * Philosophia vero omnium mater artium quid est aliud, nisi ut Plato *donum*, ut ego *inventum deorum*? Haec nos primum ad illorum cultum; deinde ad jus humanum, quod situm est in generis humani societate; tum ad modestiam magnitudinemque animi erudit: eademque ab animo tamquam ab oculis caliginem dispulit, ut omnia supera, infera, prima, ultima, media videremus. Prorsus haec divina mihi videtur vis, quae tot res efficiat & tantas. Quid est enim memoria rerum & verborum? quid porro inventio? Profecto id, quo nec in deo quicquam majus intellegi potest.

5 Ut ego haud Poëtam] Vulgg. aut poëtam, quod sensum parit menti Ciceroniana repugnantem; quapropter nos Eliens. secundi fidem sequimur. Sin hoc displicet, saltem legas oportet ut ego aut Poëtam--NON putem fundere. Ad rem ipsam quod atinet, sic Seneca de Tranq. cap. xv. Si credimus Platoni, frustra Poëticas fores compos sui pepulit. Lucianus in Demosth. Encom. Tom. II. pag. 687. Πολλὸς δὲ τῆς μανίας ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ. Noster pro Archia cap. VIII. A summis hominibus eruditissimisque accepimus --- Poëtam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi DIVINO QUODAM SPIRITU inflari. Huc facientia

quidem Platonis dicta nos indicavimus ad lib. I. de Divin. cap. 37. Eadem fuit aliorum sententia. Hinc enim Pindarus Olymp. III, 18. εὐδοκῆς dixit θεομύσους. Nimirum ἀγαθὸν καὶ σοφὸν κατὰ Δαίμονα ἄνθρωπος, ut ait idem Olymp. IX, 41. Vide sis & XI, 20.

6 Philosophia ----- quid est aliud, nisi ut Plato donum ----- Deorum] Vulgg. ut Plato ait. Respicit ad verba Platonis in Timæo pag. 533. D. Ἐξ ὧν ἐπονομασμένη φιλοσοφία γένεσθαι οὐ μείζον ἀγαθὸν οὐτ' ἥλθεν, ἐθ' ἥξει ποτὶ τῷ θυντὶ γίνοιτο ΔΩΡΗ-ΘΕ'Ν ἐκ Θεῶν. Ea Latine reddiderunt Chalcidius pag. 57. & noster de Univ. cap. 14.

¹ Non enim ambrosia deos aut neectare, Juventa-
te pocula ministrante, lactari arbitror: ² nec Home-
rum audio, qui Ganymeden ab Dīs raptum ait
propter formam, ³ ut Jovi bibere ministraret:
non iusta causa, ⁴ cur Laomedonti tanta fieret
injuria. ⁵ Fingebat haec Homerus, & humana
ad Deos transferebat: divina mallet ad nos.
Quae autem divina? vigere, sapere, invenire,
meminisse. Ergo animus (⁶ qui, ut ego dico, di-

¹ Non enim ambrosia Deos aut ne-
ectare, aut Juventate --- latari arbitror.]
Præstantissimus Bentleius legit, aut
neectare, Juventate pocula ministrante,
latari arbitror. Nec repugno. At
cum Bak, noster det aut & neectare;
duplex olim ferebatur lectio. Quare
forsan rescribi possit, non enim ambro-
sia Deos & neectare, aut Juventate
--- latari arbitror. Juventas est Hebe.
At Ἡβην οἱ παλαιοὶ τὸ τέρας καὶ
ταῖς ἐνὶ οὐρανῷ προσκυνοῦσαν. Καὶ ὁ ποι-
ητής --- τὴν Ἡβην --- διὰ τὸ τοῦ θεοῦ
ὀνομασθῆναι παρεστησέναι. Verba sunt
Scholiastæ in Aristophanis Vespas v. l.
851. Præter Juventatem, Vulcanum
& Ganymedem, Harmonia & Mer-
curius à nonnullis Deorum habiti
sunt ὀνομασθέντες. Vide Athenæum lib.
XI. pag. 425. & Lucianum Tom. I.
p. 233, 342.

² Nec Homerum audio, qui Gany-
medem &c.] Versus hi sunt Il. T, 234.
Τὸν δὲ ἀντρεΐσαντο θεοὶ Διὶ οὐνο-
χρύσειν

Κάλεσθαι εἶναι οἷον ---

Dicebatur enim

Μηρόντι ἐπαίθων τὴν Διὸς τυραννίδα,
ut ait Aeschylus in Κολχίαν apud A-
theneum lib. XIII. pag. 602. F. Po-
eta ferè Catamitum ab aquila raptum
tradunt, quod non incommode La-
etantius Div. Inst. lib. I, cap. XI.
videtur interpretatus. Herodianus lib.
I. cap. 35. alique nonnulli hoc Tan-

talo facinus adscribunt; ejus tamen
auctorem facit Minoem Echemenes
apud Athenæum lib. XIII. pag. 601.
Videatur Suidas in Ἰλίων & Μίνως.

³ Ut Jovi bibere ministraret.] In
anterioribus editis legebatur pocula
ministraret; alteram verò scripturam
Janus Gebhardus ex decem Codicibus
recepit, quibus accedunt nostri sex.
Et merito quidem. Servius in Aen.
I, 32. Remota Hebe filiâ Junonis, qua
Jovi bibere ministrabat. Vide Dona-
tum ad Terentii Andr. A& III. Sc. II,
4. Antiquitus hac in re biber usur-
pabant, ut ostendit Charisius Inst.
Gramm. lib. I. col. 99.

⁴ Cur Laomedonti tanta fieret in-
juria.] Nostro σφάλμα μνημονικὸν
impingunt Joach. Camerarius, Aldus
nepos & Fulv. Ursinus: quasi Troi,
non Laomedonti, fuisset scribendum.
Verum ut de raptore, sic de parte
Ganymedis magnæ sunt inter aucto-
res discrepantiæ. Plerisque Trois est
filius; Hygino Fab. cccxlv. Asla-
raci; at Fab. cclxxi. Erichthonii
natus dicitur. Eum Laomedontē ge-
nitum confirmat Cycli scriptor apud
Scholiast. in Euripidis Orest. v. l. 3392.

Ἀμπέλον, ἣν Κρονίδης ἐπορεύει & παι-
δὸς ἀποινα,

Χρυσεῖν οὐλαῖσιν ἀγανθίσιν κομύ-
ωσαν

Βότρυς, τὰς Ἡρακλῆος ἐπακλήσας πα-
τρὶ δῶκεν,

vinus)

vinus) est, ut Euripides dicere audet, deus. Et quidem, si deus aut anima aut ignis est, idem est animus hominis: nam ut illa natura caelestis & terra vacat & humore: sic utriusque harum rerum humanus animus est expers. Sin autem est quinta quaedam natura ab Aristotele ⁷inducta primum; haec & deorum est, & animorum. Hanc nos sententiam secuti, his ipsis verbis in ²⁷ consolatione hoc expressimus: ⁸*Animorum nulla*

Αὐτὰρ ὁ Λαομέδωντι πόπην Γανυμή-
δεος ἀντί.

Quo loco Ciceronem tuerur Tan. Faber lib. II. Ep. 58. Tzetzes sanè ad Lycophronis vl. 34. Laomedontem narrat equos immortales Herculi promississe, οἱ ἐδόθησαν αὐτῷ ἀντίποινον παρὰ τῆ Διὸς ἢ Γανυμήδην ἀρπάζαν-
τῷ, ἀδελφὸν ὄντα τῆ Λαομέδοντος. Satis quidem commodè; non enim Ganymeden Laomedonte prognatum fuisse, ῥητῶς asserit noster; patrèque mortuo, fratrem contingit injuria.

5 Fingebat ----- Divina mallet ad nos] Hæc laudat Augustinus C. D. IV, 26. & Confess. I, 16. Optime Longinus περὶ ὑψ. §. 9. Ὅμοιον γὰρ μοι δοκεῖ, παραδιδούς τράγυμματα θεῶν, εἴσεις, τιμωρίας δάκρυα, δόμα, πάθη πάμπαν, τὰς μὲν ἐν τῶν Ἰλιακῶν ἀνθρώπων ὅσον ἐν τῇ δουδ-
μει, θεὸς ποιοῦναι, τὰς δὲ θεὸς δὲ ἀνθρώπων. Idem querebatur Xenophanes. Vide Menagium ad Laërtii IX, 18.

6 Qui, ut ego dico, divinus, est, ut Euripides audet dicere, Deus] Sic MSSi. Manucius autem & Lambinus primam vocem delent. Hæc tamen emendatione nihil opus, si verbum substantivum, quod sæpe fit, intelligas. Eliens. pr. Euripidis loco dat Empedoclem. Malè. Theon Progymn. c. V. pag. 79. Εὐριπίδης ὁ ποιητὴς τὸν τὴν ἡμῶν ἰδέσθαι ἰσχυρὸν εἶναι θεόν. Si-

militer alii. Plato apud Fulgentium Virgil. Contin. pag. 144. Νῦν ἀνθρώ-
πινος θεός. Sensus hominis Deus est. Xenocrates apud Aristotelem Topic. lib. II. cap. 2. Ψυχὴν ἰδέσθαι εἶναι dixit δειμῶνα. Seneca Epist. xxxi. Quid aliud voces hunc, (animum,) quam DEUM in humano corpore hospitantem. Noster apud Macrobius in Somn. Scip. lib. II. cap. 12. Mens cujusque is est quisque --- Deum te igitur scito esse, siquidem est Deus, qui viget, qui sentit, qui meminit &c. Macrobius ipse paullo post: Animam Deum & prisca philosophorum & Tullius dixit. Sic & plures; quorum nonnullos laudavit Th. Gatakerus ad Antonini lib. XII. §. 26. Iis insuper addes hæc Plotini verba; qui dixit se περὶ αὐτῶν τὸν ἐν ἡμῶν θεόν ἀνίστασθαι περὶ τὸ ἐν τῷ παντὶ θεόν. Exstant apud Porphyrium vit. Plotin. c. 2.

7 Inducta primum: hac] Vulgg. inducta: primum hac.

8 Animorum nulla in terris &c.] Hicce locus a Lactantio citatur de Ira Dei cap. 10. Sed partim memoria, partim Librariorum vitio, apud illum haud ita benè se habet. Ad idem argumentum pertinent, quæ ex Porphyrii gradibus servavit Stobæus Eclog. Phys. pag. 91. Præ primis autem egregia sunt, quæ disputat Longinus apud Eusebium Præp. Evang. lib. xv. cap. xxi.

in terris origo inveniri potest: nihil enim est in animis mixtum atque concretum, aut quod ex terra natum atque fictum esse videatur; nihil ne aut humidum quidem aut flabile aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat; quod & praeterita teneat & futura provideat & complecti possit praesentia: quae sola divina sunt; nec invenietur umquam, unde ad hominem venire possint, nisi à deo. Singularis est igitur quaedam natura atque vis animi, sejuncta ab his ¹ visitatis notisque naturis. ² Ita quicquid est illud, quod sentit, quod sapit, ³ quod vivit, quod viget, caeleste & divinum, ob eamque rem aeternum sit necesse est. ⁴ Nec vero deus ipse, qui intellegitur à nobis, alio modo intellegi potest, nisi mens soluta quaedam & libera, segregata ab omni concretionem mortali, omnia sentiens & movens, ipsaque praedita motu sempiterno. Hoc è genere atque eadem è natura est humana mens. Ubi igitur aut qualis est ista mens? Ubi tua aut qualis? potesne dicere? an si omnia ad intellegendum non habeo quae habere vellem; ne his quidem quae habeo mihi per te uti licebit? Non valet tantum animus, ⁵ ut se ipse videat: at ut oculus, sic animus se

¹ Visitatis notisque naturis] Legendum visitatis, ut monuimus ad lib. II. de Divin. cap. 21.

² Ita---divinum] Vulgg. itaque ---divinum est.

³ Quod vivit, quod viget] In Pall. aliisque Codd. duplex hujus loci ferretur lectio; dant enim, quod vult vi-

vit. At nostri sex cum Vaticano representant, quod vivit: & eam scripturam, cum recta videretur, receperunt: nam vivere & vigere passim jungit Cicero. Vide Tertullianum de Anim. cap. 19.

⁴ Nec vero Deus ---sentiens & movens] Hæc profert Lactantius Inst.

non videns alia cernit. Non videt autem, quod minimum est, formam suam. Fortasse: quamquam id quoque: sed relinquamus: vim certe, sagacitatem, memoriam, ⁶ motus celeritatem videt. Haec magna, haec divina, haec sempiterna sunt: qua facie quidem sit, aut ubi habitet, ne quaerendum quidem est. Ut cum videmus speciem primum candoremque caeli, dein conversionis celeritatem tantam, quantam cogitare non possumus; tum vicissitudines dierum ac noctium, conmutationesque temporum quadrupertitas, ad maturitatem frugum & ad temperationem corporum aptas; eorumque omnium moderatorem & ducem solem; lunamque accretione & diminutione luminis ⁷ quasi fastorum notantem & signantem dies; tum in eodem orbe in duodecim partis distributo quinque stellas ferri, eisdem cursus constantissime servantis, disparibus inter se motibus; nocturnamque caeli formam undique sideribus ornatam; tum globum terrae eminentem è mari, fixum in medio mundi universi loco, duabus oris distantibus habitabilem & cultum; quarum altera, quam nos incolimus,

Sub axe posita ad stellas septem, unde horriser

Div. lib. I. cap. 5. & ex eo *Salvianus* Gub. Dei lib. I. cap. 1.

5 *Ut se ipse videat*] Vulgg. ut se ipsum ipse videat.

6 *Motus celeritatem*] Vulgg. motum, celeritatem.

7 *Quasi fastorum notantem & signantem dies*] Sic *Eliphs.* sec. Vulgò

significantem. Manilius I, 594.

Et per quinque notas signantes tempora fines.

Seneca Const. ad Marciam cap. 18.

Miraberis ----- solem quotidiano cursu diei noctisque spatia SIGNANTEM.

Quæ loca lectionem, quam recepimus, abundè stabiliunt.

Aqui-

Aquilonis stridor gelidas molitur nives,
 altera Australis, ignota nobis, ¹ quam vocant
 Graeci Ἀντίχθονα; ceteras partis incultas, quod aut
 frigore rigeant aut urantur calore; hic autem,
 ubi habitamus, non intermittit suo tempore

Caelum ² nitescere, arbores frondescere,
Vites lactificae pampinis pubescere,
Rami bacarum ubertate incurvescere,
Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fontes scatere, herbis prata convestirier;

tum multitudinem pecudum partim ad vescen-
 dum, partim ad cultus agrorum, partim ad ve-
 hendum, partim ad corpora vestienda; homi-
 nemque ipsum quasi contemplatorem caeli ac
 deorum, ipsorumque cultorem; atque hominis
 utilitati ³ agros omnis & maria parentia; haec
 igitur⁴ & talia innumerabilia cum cernimus; pos-
 sumusne dubitare, quin his praesit aliquis vel
 effector, (si haec nata sunt, ut Platoni videtur)
 vel (si semper fuerunt, ut Aristoteli placet) mo-
 derator tanti operis & muneris? Sic mentem ho-
 minis, quamvis eam non videas, ut Deum non

¹ *Quam vocant Graeci ἀντίχθονα*] Editiones ad Gebhardum usque da-
 bant ἀντίχθονα, quae vox est nihili.
 Hanc igitur lectionem merito recepit
 vir ille doctus; candoris verò lau-
 dem tulerat, si διόρθωσιν illam sagaci
 Petr. Ciacconii conjecturae se debuisset
 restatus esset. Huc quasi manu du-
 cunt cum alii MSSi, tum maxime
 Bak, noster qui repraesentat ἀντίχθο-
 να. Verbo Graecè scripto, lineolâ-
 que addita, habes ANTIXΘONA.

² *Nitescere --- latifica*] Vulgg. mi-
 tescere --- latifescere.

³ *Agros omnes & maria parentia*] Eliens. pr. & Cantab. habent paten-
 tia: hæc autem lectio minus atti-
 det præ eâ, quam repraesentant vulgg.
 Virgilius Aen. I, 3.

⁴ *Ut quamvis avido parerent arva*
 colono.

Hinc, usus mortalium semper ancillâ
 terra dicitur Plinio H. N. lib. II. c. 63.

⁴ *Et talia*] Est ex Gulielmii con-

vides;

vides; tamen, ut Deum agnoscis ex operibus ejus, sic ex memoria rerum & inventione & celeritate motus omnique pulchritudine virtutis vim divinam mentis agnoscito. In quò igitur loco est? ²⁹ Credo equidem in capite; & cur credam, adferre possum: ⁵ sed alias ubi sit animus, certe quidem in te est. Quae est ei natura? Propria puto & sua. Sed fac igneam, fac spirabilem: nihil ad id, de quo agimus. Illud modo videto; ut ⁶ Deum noris, etsi ejus ignores & locum & faciem: sic animum tibi tuum notum esse oportere, etiam si ignores & locum, & formam. In animi autem cognitione, dubitare non possumus, nisi plane in Physicis plumbei fumus, quin nihil sit animis admixtum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cum ita sit, certe nec secerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest; nec interire igitur. Est enim interitus quasi discessus & ⁷ secretio ac diremptus earum partium, quae ante interitum junctione aliqua tenebantur. His & talibus rationibus adductus Socrates ⁸ nec patronum quaesivit ad judicium capitis, nec iudicibus supplex

jectura. Vulgg. & alia.

⁵ Sed alias, ubi sit animus] vulgg. sed alias. Nunc ubi &c.

⁶ Deum noris, etsi ejus ignores] Vulgg. vocem penultimam nesciunt, quam MSSorum & editorum veterum fide recepimus. Eandem mox, eisdem iubentibus, ejeci.

⁷ Secretio ac diremptus] Vulgg. direptus. Lectionem, quam damus, exhibent Pall. duo nosterque Bak. nec aliter ediderunt Mannicius & Lam-

binus. Merito quidem; non enim diripiendi, sed dirimendi potestas huc convenit. Gebhardus tamen errare, quam bonos duces sequi, maluit.

⁸ Nec patronum quaesivit ad judicium capitis] Quum Socrati scriptam Lysias attulisset orationem, quam edisceret, ut pro se in judicio uteretur; rejecit eam philosophus veluti parum fortem & virilem. Nostrium de Orat. lib. I. cap. 54. ac Valerium Maximum lib. VI. cap. IV. 2.

fuit;

qui autem se integros castosque servavissent, quibusque fuisset minuma cum corporibus contagio, seseque ab his semper sevocavissent, essentque in corporibus humanis vitam imitati deorum, his ad illos, à quibus essent profecti, reditum facilem patere. Itaque commemorat, 'ut cygni, qui non sine causa Apollini dicati sunt, sed quod ab eo divinationem habere videantur, qua providentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur; sic omnibus bonis & doctis esse faciundum. Nec vero de hoc quiscquam dubitare posset, nisi idem nobis accideret diligenter de animo cogitantibus, quod his saepe usu venit, 'qui cum acriter oculis deficientem solem intuerentur, ut aspectum omnino amitte-

de & Terentium Adelph. Act. IV. Sc. V, 33. ac Senecam de Tranquil. cap. 15.

4 Vel domesticis viriis] Vulgg. velut. Sed nos accuratissimum Ben-
eleium sequimur: ejusque fide paulò ante dedidissent, non dedissent, legimus.

5 Ut cygni ---- moriantur] Lam-
bino scribendum videtur cygnis. At Ser-
vius ad Æn. I, 397. vocem cygni tu-
etur. MS. verò Bak. & Ven. 1491.
quia providentes. Leg. quasi providen-
tes --- cum cantu & voluptate moriun-
tur. Et moriuntur disertè quidem Ba-
biol. Hic autem locus ex Platonis
Phædon. pag. 387. est expressus. Ver-
ba, quæ etiam profert Stobæus Serm.
CXIX. pag. 607. sic se habent: Ἀλλὰ
μὴν οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου ὄντες
Vide Synesium Dion. pag. 54. A)
ἀντινοὶ τε εἰσι, καὶ προσδότες τὰ ἐν
αὐτοῖς ἀγαθὰ, ἀδύνατον τε καὶ τέρπονται ἐ-
κείνῳ τὴν ἡμέραν διαφερόντως ἢ ἐν τῷ
πρὸς ἑαυτοὺς χρόνῳ. Et cygnorum qui-

dem in morte cantum testimoniis
suis confirmant veterum plurimi. In-
ter alios vide Themistium Orat. XVIII.
pag. 223. Artemidorum Oneir. lib. II.
pag. 108. & Tzetzem ad Lycophronis
v. 426. Quin & cygni moribundi
cantum se planè exaudivisse nuper
testatus est Fr. Hesselius in Epist. De-
dic. Vibio Sequestri præmissa. Plinius
tamen H. N. X, 23. Olorum in morte
narratur flebilis cantio: falso, ut ar-
bitror aliquot experimentis. Cum eo
faciunt Alexander Myndius apud A-
thenæum lib. IX. pag. 393. Elianus
V. H. II, 14. & Lucianus de Electro
Tom. II. pag. 371.

6 Qui cum acriter oculis deficientem
solem &c.] Lambinus contra li-
brorum fidem dedit, qui acerbis ocu-
lis. MSSi verò Martin. Eliens. text.
& Petrens. habent oculis deficientibus,
ac ita legit Janus Gulielmus. Ast o-
culos vel sanissimos diuturnior Solis
aspectus eiueret. Hinc Democritus
rent :

rent: sic mentis acies ¹ se ipsa intuens, nonnumquam hebescit; ob eamque causam contemplandi diligentiam amittimus. Itaque dubitans, circumspectans, haesitans, ² multa adversa reverens, tamquam ratis in mari immenso, nostra vehitur oratio. Sed haec & vetera, & à Graecis. Cato autem sic abiit è vita, ut causam moriundi nactum se esse gauderet. ³ Verat enim dominans ille in nobis deus injussu hinc nos suo demigrare: cum vero causam justam Deus ipse

Chryseum constituit contra exortum

Hyperionis

Oculos effodere ut posset splendore aereo.

Ita radiis Solis aciem effodit luminis;

ut ait *Laberius* apud *Agellium* N. A. X, 17. Noster ad *Platonis* *Phædon*. §. xxxiv. ed. *Cantab.* respexit: Μη πάροιμι, ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον ἔκλειποντα θεωρῶντες καὶ σκοπόμενοι πάχυνον διαφθείρονται καὶ περὶ τοὺς αἰσθητά, εἴην μὴ ἐν ὕδατι ἢ ἐν πυρὶ τοιαύτῳ σκοποῦνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. *Pariter Iamblichus* vit. *Pyth.* §. 67. Τοῖς οὐχ ὅσοις τὴν ἌΤΗΝΕΣ ἑώραν ἐν τῷ ἡλίῳ διὰ τὴν τῶν ἀκτίνων ὑπερβολὴν ἐν βυθῷ συστῆναι ὕδατος, ἢ καὶ διὰ τὴν αἰσθητικὴν πύκνυν, ἢ κατὰ τὴν πύκνυν μελανουργίαν, δεικνύειν ἐπινοῶμεν τὰς ἘΚΛΕΙΨΕΙΣ &c. Vide & *Themistium* *Orat.* IV. pag. 51. Retineamus igitur deficientem solem; sed locus hoc modo videtur constituendus: Qui TAM acriter oculis &c. Facile fieri potest, ut oculis nimium fidentes, Solem laborantem diutius aspiciant, eorumque jacturam faciant.

¹ Se ipsa intuens.] Vulgg. ipsam; sed veteris Codicis à *Lambino* citari & *Eliens.* primi spernere non poruimus elegantiam.

² Multa adversa reverens tamquam ratis--nostra vehitur oratio] Vulgg. revertens tamquam in rate---nostra vehitur oratio. Sed in *Eliens.* tert. est reverens, eamque lectionem saniozem merito judicavit *Ph. Beroaldus*. Ratis manavit à *Victorio*, cui tantum non accedit *MS. Cantab.* Ratio vero, non oratio, *Camerario* *Lambinoque* placuit. Male: hanc enim compactionem mutuatus est à *Platonis* *Phædon*. §. xlii. Δεῖ ----- τὸν βέλτερον τῶν ἀνθρώπων λόγον λαβόντα καὶ διασείλεσθαι τὸν ἐν τῷ ὅχῳ ΜΕΝΟΝ, ὡς περ' ἐπὶ ΣΥΒΑΔΙ'ΑΣ, κινδυνεύοντα διαπλεύσαι τὸ πλῆθος. Similiter *Catullus* *Epigr.* xiv.

Et insolenter aestus veluti minuitur
magno

Deprensa navis in mari, vesaniens
vento.

Ovidius in *Epist.* *Cydippes* *Acontidis* vi. 41.

Ipsa, velut navis, jactat, quam con-
tus in altum

Propellit Boreas, aestus & undae
resert.

Sedulius *Epist.* ad *Macedonium*. V. pōte qui---tam immentum paschali pelagus majestatis---parva tiro lingua conturberim. Videatur & *Gregorius*

dederit

dederit, ut tunc Socrati, nunc Catoni, saepe multis; nae ille medius fidius vir sapiens lactus ex his tenebris in lucem illam excesserit: nec tamen illa vincla carceris ruperit: leges enim vetant: sed tamquam à magistratu aut ab aliqua potestate legitima, sic à Deo evocatus atque emissus exierit. *Tota enim ⁴philosophorum vita*, ut ait idem, *commentatio mortis est*. Nam quid ³r aliud agimus, cum à voluptate id est à corpore, cum à re familiari quae est ministra & famula

Nazianzenus in Carminum à Jac. Tol-
lio editorum II, 51.

3 Vetat enim dominans] Platonico-
rum aliorumque sapientium dogma,
quod à Pythagoreis acceperunt. Vi-
de nos ad Epit. Lactantii cap. xxxix.
pagg. 98, 99. Athenaeus lib. iv. pag.
157. Εὐξίβιος ὁ Πυθαγορικός---- ἔλε-
γαν ἐνδεσθῆναι τῷ σώματι καὶ τῷ διῶ-
ρίῳ τῶν ἀπάντων ψυχᾶς τιμωρίας
χάριν, καὶ διαπάσθαι τὴν θυσίαν, ὡς εἰ
μὴ μινῶσιν ἐπὶ τέτοις, ἵνα ἂν ἐκὼν
αὐτοὺς λύσῃ, πλείονα καὶ μείζονα ἐμ-
πισθῆναι τότε λύματι &c. Ex hac
sententia Virgilius de iis, qui sibi
manus attulerunt, Aen. vi, 437.

--- Quam vellent athere in alto
Nunc & pauperiem & duros perferre
labores!

Phavorinus apud Stobaeum Serm.
cxviii. p. 601. Θεόδωρος μὲν γὰρ ὁ Κυ-
θηραῖος ἐδελμῖαν ἱκανὴν πρόφασιν ἐφοσκεν
εἶναι τῇ σοφίᾳ πρὸς τὴν τῆ βίης κατάλυ-
σιν. Seneca Epist. LXX. Invenies e-
tiam professores sapientiam, qui vim af-
ferendam vitæ suæ negent, & nefas ju-
dicent ipsum interemptorem sui fieri:
expectandum esse exitum, quem natura
decrevit. Stolicorum autem de spon-
tanea morte decreta, quibus paruit
Cato, videbis apud Lipsium manu.

ad Phil. Stoic. lib. III. Diss. 22.

4 Philosophorum vita --- commenta-
tio mortis est] Plato in Phaedone
pag. 379. G. Τὸ μάλιστα αὐτὸ τῶν
ἐστὶ τῶν φιλοσόφων, λύπης καὶ χαλεποῦ
ψυχῆς ἀπὸ σώματος. Pari modo p. 386.
Theodoretus Ther. viii. pag. 118.
Πλάτων τὴν φιλοσοφίαν θάνατον μελέ-
την ἐκτέλει. Hieronymus ad Heliod.
de morte Nepot. pag. 23. Platonis
sententia est, omnem sapientium vi-
tam, meditationem esse mortis. Et
in Epitaph. Marcellæ pag. 122. Plato
philosophiam meditationem mortis esse
dixit. Ad iis & lib. III. advf. Ruf-
fin. pag. 537. & Apuleium de Habit.
Doctr. Plat. pag. 619. Ab eo hanc
philosophiæ definitionem mutuârunt
Græci recentiores, Vide Joann. Da-
mascenum Dial. capp. 3, 68. Nimi-
rum ὁ θάνατος διπλῆς, ὁ μὲν συνεγ-
νωσμένος, λυομένη τῇ σώματος ἀπὸ τῆς
ψυχῆς, ὁ δὲ τῶν φιλοσόφων, λυομένης
τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς σώματος. Verba
sunt Porphyrii apud Stobaeum Serm.
cxvii. pag. 600. Vide & sententias
ad Intell. ducentes §. 9. Clementem
Strom. iv. pag. 569. Nemesium Nat.
Hom. pag. 98. & Synesium Dion.
pag. 50. Hæc fit cum peregre est ani-
mus sine corpore velox, ut loquitur
Horatius lib. I. Epist. xii, 13.

E

corporis;

corporis, cum à Republica, cum à negotio omni
sevocamus animum? quid, inquam, tum agimus,
nisi animum ad se ipsum advocamus, secum esse
cogimus, maxumque à corpore abducimus? Se-
cernere autem à corpore animum, ¹ nec quid-
quam aliud, est mori discere. Quare hoc
commentemur, mihi crede, disjungamusque
nos à corporibus; id est, consueſcamus mori.
Hoc &, dum erimus in terris, erit illi caeleſti
vitae simile; & cum illuc ex his vinculis emiſſi
feremur, minus tardabitur cursus animorum.
Nam qui in compedibus corporis ſemper fue-
runt, etiam cum ſoluti ſunt, tardius ingrediun-
tur; ut hi, qui ferro vincti multos annos fue-
runt. Quo cum venerimus, tum denique vive-
mus: ² nam haec quidem vita mors eſt; quam
lamentari poſſem, ſi liberet. A. Satis tu qui-
dem in Conſolatione es lamentatus; quam cum
lego, nihil malo quam has res relinquere; his
vero modo auditis, multo magis. M. Veniet

¹ Nec quidquam aliud, eſt mori diſ-
cere] Sic eruditiffimus Bentleius.
Vulg. nec quidquam aliud eſt, quam
emori diſcere.

² Nam hac quidem vita mors
eſt] Laudat Auguſtinus Epist. LII.
ad Macedonium pag. 80. A quam-
plurimis proferitur illud Euripideum:

Τὸ οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μᾶλλον κατ-
δαίειν.

Τὸ κατδαίειν δὲ ζῆν.

Vide Menagium ad Laertii ix, 73. &
Gatakeri Adverſ. Poſt. cap. XVI.
pag. 565. Ex Poëta Phryxo an ex
Hippolyto ſumatur, incertum. Adi
ſcholia in Ariſtophanis Ranas vii.

1114, 1525. Juncus apud Stobaeum
ſerm. cxx. pag. 611. Ὁ θάνατος αἰ-
δύλον μὲν εἰ οὖσαν ἔχει τῆς ἀλθιότη-
τος, τὴν δὲ ζῆν ὑπὸ πικρῆς ἀποφθνήσκου-
ς καὶ πόθου. Huc apprimè faciunt ver-
ba Platonis, quæ vel ibidem legas
vel in Gorgia pag. 300. A. editio
Lugd.

³ Sive retrahabis ſive properabis
Cantab. probabis. Lego parebis, quæ
facillima videtur Ciceronis emendanda
diſſi ratio: nam vulgatam lectionem
nullo modo ferendam puto.

⁴ In hoc ſermone dimittam] Ex
hoc ſermone legit D. Lambinus con-
jecturâ fretus.

tempus

rempus, & quidem celeriter, & ³ sive retractabis
 sive properabis: volat enim aetas. Tantum au-
 tem abest ab eo, ut malum mors sit, quod tibi
 dudum videbatur; ut verear, ne homini nihil sit,
 non malum aliud certe, sed nihil bonum aliud
 potius; si quidem vel Dî ipsi, vel cum Dîs
 futuri sumus. Quid refert? Adsunt enim qui
 haec non probent. Ego autem numquam ita te
⁴ in hoc sermone dimittam, ⁵ ulla ut ratione
 mors tibi videri malum possit. A. Quî potest,
 cum ista cognoverim? M. Quî possit, rogas? Ca-
 tervae veniunt contradicentium, ⁶ nec solum Epi-
 cureorum, quos equidem non despicio, sed ne-
 scio quo modo ⁷ doctissimus quisque contemnit:
 acerrume autem deliciae meae Dicaearchus
 contra hanc immortalitatem differuit. Is enim
 tris libros scripsit, (qui Lesbiaci vocantur, quod
 Mytilenis fermo habetur) in quibus volt effi-
 cere animos esse mortalis. Stoici autem ⁸ u-
 suram nobis largiuntur tamquam cornicibus;

⁵ Ulla uti ratione mors tibi] Vulgg.
 ulla uti ratione, ut mors tibi videri
 malum possit. Nos autem Manucium
 secuti sumus; Latinitati enim & sen-
 sui cedant oportet Librarii.

⁶ Nec solum Epicureorum] Vulgo
 non.

⁷ Doctissimus quisque contemnit]
 In antiquo libro non fuisse vocem
 ultimam testatur Manucius, & ut illi
 videtur, rectè. Sed omnino fallitur;
 neque enim Cicero doctissimum quem-
 que contra animorum immortalita-
 tem differuisse confirmaret.

⁸ Usuram nobis largiuntur tanquam

cornicibus] Cornicum vivacitatem ce-
 lebrant auctores bene multi. Hefio-
 dus apud Plutarchum de Orac. def.
 pag. 415.

Ἐννέα τοὶ ζῶει γενεαὶ λακέρυζα κο-
 ρῶνι.

Laudat & Etymologici M. scriptor in
 ἀγροτέραις ἐλάφαις, & Scholiastes ad
 Aristophanis Aves v. 610. Latine sic
 reddit Ausonius Eidyll. xviii, 3.

Hos novies superat vivendo garrula
 cornix.

Ne plures memorem, vide Ovidium
 Amor. lib. II. El. vi, 35. & Pli-
 nium H. N. vii, 48.

¹ diu mansuros aiunt animos; semper, ne-
 32 gant. ² Numne vis igitur audire, cur, e-
 tiam si ita sit, mors tamen non sit in malis?
 A. Ut videtur: sed me nemo de immorta-
 litate depellet. M. Laudo id quidem; ³ etsi
 nihil nimis oportet confidere: movemur enim
 saepe aliquo acute concluso: labamus muta-
 musque sententiam, clarioribus etiam in rebus:
 in his est enim aliqua obscuritas. Id igitur si
 acciderit, simus armati. A. Sane quidem: sed
 ne accadat providebo. M. Numquid igitur est
 causae, quin amicos nostros Stoicos dimittamus?
 eos dico, qui ajunt manere animos, cum è cor-
 pore excefferint, sed non semper. A. Istos vero;
⁴ qui, quod tota in hac causa difficillimum est,
 suscipiant, posse animum manere corpore vacan-
 tem: illud autem, quod non modo facile ad-
 credendum est, sed, eo concessio quod volunt,
 consequens ⁵ idcirco, non dant ut, cum diu

¹ *Diū mansurōs aiunt animos; semper, negant*] E Stoicis nonnulli cunctorum animos tantisper manere sunt arbitrati; sed reliqui, stultorum brevi, sapientium verò mentes cum mundo simul interire statuerunt; ut patet ex Laertii VII, 157, ad quem locum videndus Menagius. Adf. sis & Just. Lipsium Phys. Stoic. lib. III. cap. XI. & Th. Gatakerum ad Anonini IV, 21. Nos paucula, quæ doctissimos illos viros fugerunt, hic apponemus. Terrullianus de Anim. c. LIV. Qui aliquod illi tempus indulgent, ab excessu usque in conflagrationem universitatis, ut Stoici, suas solas, id est, sapientium animas, in supernis mansionibus collocant -- Quos equidem miror, quod imprudentes animas circa

terram posservant, cum illas à sapien-
 tibus multò superioribus erudiri adfir-
 ment. Theodoretus Therap. v. pag. 71.
 Oī δὲ Στωικοὶ τὰς χαλεζομένους τὰς
 σοφιστῶν ψυχὰς, διαρκεῖς μὲν καὶ
 αὐτὰς εἶναι ἔφησαν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἀ-
 διαστέχειν ἐν ὀλίγον, τὴν δὲ γὰρ ἰσχυρὰ
 μέχει τῆς αὐτῆς ἐκπύρωσις. Vi-
 de sis & pagg. 73, 74. Falsus autem
 est Epiphanius, qui lib. I. Hæc. 8.
 Stoicos ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἠγεί-
 docet. Ita tamen Origenes etiam
 Philos. cap. XXI. Idem innuit &
 Lactantius Div. Inst. lib. III. cap.
 XVIII, 5.

² *Numne vis*] Vulgg. num vis.

³ *Etsi nihil nimis*] Vulgg. animis.

⁴ *Qui, quod tota in hac causa difficillimum est, suscipiant*] Malim si

perman-

permanferit, ne intereat. M. Bene reprehendis & se isto modo res habet. ⁶ Credamus igitur Panaetio, à Platone suo dissentienti? quem enim omnibus locis *divinum*, quem *sapientissimum*, quem *sanctissimum*, quem *Homerum philosophorum* appellat, huius hanc unam sententiam de immortalitate animorum non probat. Volt enim, quod nemo negat, quicquid natum sit, interire; nasci autem animos, quod ⁷ declaret eorum similitudo, qui procreentur; quae etiam in ingeniis non solum in corporibus appareat. Alteram autem adfert rationem: nihil esse, quod doleat, quin id aegrum esse quoque possit; quod autem in morbum cadat, id etiam interiturum: dolere autem animos, ergo etiam interire. Haec re-³³ felli possunt: sunt enim ignorantis, cum de aeternitate animorum dicatur; de mente dici, quae omni turbido motu semper vacet, non de partibus his, in quibus aegritudines irae libidinef-

Sapientia *adfirmant*; sequitur enim, illud autem non DANT.

[Idcirco non dant] Vulgg. id certe non dant.

⁶ Credamus igitur Panaetio à Platone suo dissentienti? Panætius, licet Stoicus, animos cum corpore mortui iudicavit; id quod eleganter ostendit Auctor Epigrammatis Anthol. lib. I. cap. 44. cui titulus, εἰς τὸ Φαίωνα διάλογον Πλάτωνος ΝΟΘΕΤΟ- ΜΕΝΟΝ ὑπὸ Παναίτιος. Id sic se habet.

Ἐγὼ μὲν Πλάτωνα εὖ γράψας, δὴ αὖτε γέγοντο Πλάτωνα.

Σαχαρακῶν ὁράων ἀγθεα πάντα φέρω.

Ἀλλὰ ΝΟΘΟΝ μ' ἐπέλεσε Παναίτιος· ὅς ῥ' ἐπάλασσε

Καὶ ψυχὴν θνητὴν καὶ μὲν ῥόθον τιλίσσαι.

Quid autem doctissimo Menagio facies, qui ad Laertii III, 62. hinc statuit fuisse, qui Phædonem, Panætii Stoici esse, contenderunt? Scilicet eum ipsa res abunde refellit; ex eo vero natus est error, quod νοθεύμενον pro supposito vel adulterato sumserit, cum spurium habitum denoter: ut apud Athenaeum lib. X. pag. 455. C. οἱ νοθεύοντες Ἀδὸς αὖ Ἑρμινέως τὴν ἀσχημον ὁδὸν, sunt ii, qui Oden illam notham esse statuunt. Sic & alibi non raro.

⁷ Declaret--procreentur] Vulgò declarat--procreantur.

que versentur, quas is, contra quem haec dicantur, ¹ semotas à mente & disclusas putat. Jam similitudo magis apparet in bestiis, quarum animi sunt rationis expertes. Hominum autem similitudo in corporum figura magis exstat: & ipsi animi magni refert quali in corpore locati sint. Multa enim è corpore existunt, quae acuant mentem; multa, quae obtundant. ² Aristoteles quidem ait, *omnis ingeniosos melancholicos esse*, ut ego me tardiorē esse non moleste feram. Enumerat multos; idque quasi constet, rationem cur ita fiat adfert. Quod si tanta vis est ad habitum mentis in his, quae gignuntur in corpore: ea sunt autem, quaecumque sunt, quae similitudinem faciant: nihil necessitatis adfert, ³ cur nascatur, animi similitudo. ⁴ Omitto dissimilitudines. Vellem adesse posset Panaetius. ⁵ vixit cum Africano: quaererem ex eo, cuius suorum similis fuisset Africani fratris nepos? facili vel patris: vita, omnium perditorum ita similis ut esset facile deterrumus. Cuius etiam similis P.

¹ Semotas à mente & disclusas putat] Plato videlicet in capite rationem ponit; iram verò in pectore locat, cupiditatem subter praecordia. Vide supra cap. X. & Diogenem Laertium III, 67.

² Aristoteles quidem ait] Hoc ponit & rationibus confirmat Stagira Problem. XXX. quaest. 1. Seneca de Tranq. cap. xv. Aristoteli nullum magnum ingenium sine mixtura demonstiae fuit. Plutarchus in Lyandr. p. 334. Ἀριστοτέλης δὲ τὰς μεγάλας ψυχὰς ἀποφαίνειν μελαγχολίας, ἰσορροπίας ἄνιστον εἶναι, ἀλλὰ προσ-

εῦτερον ὄντα, τῇ μελαγχολίᾳ πλεονεῖν. Favorinus etiam Philosophus in eadem, ac Aristoteles, fuit haec. Scitote, inquit, tamen intemperiem istam qua μελαγχολία dicitur, non parum nec abjectis ingeniis accidere, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τοῖς ἡρώδεσιν. Apud Agellium N. A. lib. xviii. cap. 7. ³ Cur nascatur animi similitudo] Jactat D. Lambinus se restituisse eas nascentur animi, similitudo; sed non erat, cur ob eam emendationem perbiret vir doctissimus; ita enim jamdudum correxerat P. Manutius quod verbulo notasse candidi fuit

Crassi & sapientis & eloquentis & prinii hominis nepos, multorumque aliorum clarorum virorum, quos nihil attinet nominare, nepotes & filii? Sed quid agimus? Oblitine fumus, hoc nunc nobis esse propositum, cum satis de aeternitate dixissemus, ne si interirent quidem animi, quicquam mali esse in morte? A. Ego vero memineram; sed te de aeternitate dicentem aberrare à proposito facile patiebar. M. Video te alte spectare, & velle in caelum migrare. Spero fo-³⁴ re, ut contingat id nobis: sed fac, ut isti volunt, animos non remanere post mortem. A. Video nos, si ita sit, privari spe beatioris vitae. M. Mali vero quid adfert ista sententia? fac enim sic animum interire ut corpus: num igitur aliquis dolor, aut omnino post mortem sensus in corpore est? Nemo id quidem dicit: etsi Democritum insimulat Epicurus, ⁶Democritei negant. Ne in animo quidem igitur sensus remanet: ipse enim nusquam est. Ubi igitur malum est? quoniam nihil tertium est. An, quoniam ipse animi dis-

genii. Codices omnes cum nostri, pag. 777. & *Menagium* ad *Laertii* tum aliorum, vulgatam lectionem VII, 39. Parum suo generi responde- constanter exhibent; nec male quidem, si modo, virgula immissa, legas re liberos, exemplis ostendunt *Hieronymus* ad *Furiam* Epist. X. pag. 81. cur nascatur, animi similitudo. & *Spartianus* in *Severo* pag. 72. ed.

4 Omitto dissimilitudines] Vulgg. Paris. Vide & *Stobaeum* Serm. LXXXV.

5 Vixit cum Africano] *Velleius* In *Eliensi* sec. legitur, statim *Democritici* negant; sed is Codex nimis est *Paterculus* I, 13. Scipio tam elegans interpolatus, quam ut soli turò credatur. Respexit autem, nisi fallor, *liberalium studiorum omnisque doctrina* & auctor & admirator fuit, ut *Polybium* *Panætiumque*, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque secum habuerit. Vide *Plutarchum* Tom. II.

6 Democritici negant] Sic Vulgg. *Epicurus* ad reviviscendi promissam *Democrito* vanitatem; de qua *Plinius* H. N. lib. VII. cap. 55.

cessus à corpore non fit sine dolore? ¹ Ut credam ita esse, quam est id exiguum! & falsum esse arbitror: & fit plerumque sine sensu, nonnumquam etiam cum voluptate; ² totumque hoc leve est, quaecumque est: fit enim ad punctum temporis. Illud angit, vel potius excruciat, ³ discessus à bonis his, quae sunt in vita. Vide, ne à malis dici verius possit. Quid ego nunc lugeam vitam hominum? ⁴ vere & jure possum. Sed quid necesse est, cum id agam ne post mortem miseros nos putemus fore, etiam vitam efficere deplorando miseriorem? fecimus hoc in eo libro, in quo nosmet ipsi, quantum potuimus, consolati sumus. A malis igitur mors abducit, non à bonis; verum si quaerimus. Et quidem hoc ⁵ à Cyrenaeico Hegesia sic copiose disputatur; ut is à rege Ptolemaeo prohibitus

¹ Ut credam ita esse] Malim, ut cedam ita esse; nam cedere propriè dicitur, qui contra sententiam suam alteri consentit, ut ait Servius ad Aen. II, 704.

² Totumque hoc leve est] Breve dant Bak. & Eliens. pr. pro varia lectione.

³ Discessus à bonis his, quae sunt in vita] Vulgg. discessus ab omnibus his, quae sunt bona in vita.

⁴ Verè & jure possum] Si humanae conditionis incommoda depicta videre cupias, adi Plinium H. N. lib. VII. Proöm. & Aeschini Axiochum capp. 7, seqq. Huc spectant, quae dicit Artabanus apud Herodotum lib. VII. cap. 46. Origenes in Cels. lib. II. p. 85. & Stobaeus Serm. cxix.

⁵ A Cyrenaeico Hegesia] Plutarchus περί φιλοσ. pag. 497. D. Ἡγεσίπας διαλεγόμενος πολλὰς ἐποίησεν ἀποκρυφίσαι τῶν ἀπερωμένων. Valerius

Maximus lib. VII. cap. ix, 3. ext. Hegesias Cyrenaeicus sic mala vita representabat, ut eorum miseranda imagine audientium pectoribus inserta, multis voluntaria mortis oppetenda cupiditatem ingeneraret. Ideoque à Rege Ptolemaeo ulterius hac de re differere prohibitus est. Hinc πεισθάνατος est dictus, uti docent Laertius II, 86. & Suidas in Ἀείσιππος.

⁶ Callimachi quidem Epigramma] Vide Callimachi Epigr. xxiv. & ibi notata; non enim repetemus, quae jamptidem observârunt eruditi. Nonnus ad Gregorii Nazianzeni Stelit. I. hist. 16. Κλέμειρος Ἀμλεμώτης ἐντυχὼν τῷ Φαιδῶνι, τῷ περὶ ψυχῆς διαλόγῳ Πλάτωνος, καὶ μαθὼν, ὡς δεινὸν ἐστὶ τῇ ψυχῇ ὁ χωρεῖσμός τῃ σῶματι, ἔρριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχεος καὶ τῶν ἡνῶν. Hinc Ovidius in Ibin vl. 493.

esse dicatur illa in scholis dicere: quod multi his auditis mortem sibi ipsi consciscerent. ⁶ Cal- limachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est: quem ait, cum ei nihil accidisset adversi, è muro se in mare abjecisse lecto Platonis libro. Ejus autem, quem dixi, Hegesiae liber est ⁷ Ἀποκαρτερῶν, ⁸ in quo à vita quidam per inediam discedens revocatur ab amicis: quibus respondens, vitae humanae enumerat incommo- da. Possem id facere; etsi minus quam ille, qui omnino vivere expedire nemini putat. Mit- to alios: etiamne nobis expedit, qui & domesti- cis & forensibus solatiis ornamentisque privati certe si ante occidissemus, mors nos à malis non à bonis abstraxisset? Sit igitur aliquis, qui ³⁵ nihil mali habeat, nullum à fortuna volnus ac- ceperit. Metellus ille ⁹ honoratis quattuor filiis.

Vel de precipiti venias in Tartara saxo,

Ut qui Socraticum de nece legit opus.
Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. 18.
Quid Ambraciotas ille, qui cum eun-
dem librum (Phædonem) perlegisset,
precipitem se dedit nullam aliam ob
causam nisi quod Platoni credidit. Sed
philosophi mentem nullus cepit iste
Cleombrotus; quod etiam vidit Au-
gustinus C. D. lib. I. cap. 22, nam
Plato mortem tantum philosophicam
intelligit, *quæ sit cum anima adhuc in*
corpore constituta corporeas illecebras,
philosophia docente, contemnit, ut fuse
docet Macrobius in Somn. Scip. lib.
I. c. 13. Adde quæ diximus ad hu-
jusce libri cap. xxx.

⁷ Ἀποκαρτερῶν] Hac voce signi-
ficatur is, qui cibo abstinet, ut à
vita per inediam discedat; non in-

tolerantissimus, ut imperite censuit Al-
dus nepos. Contrario prorsus vitio
Metaphrastes Athenæi lib. VI. cap. v.
pag. 234. ἀποθανεῖν ἀποκαρτερόσαντα,
vertit mortem a quo animo tulisse. Debit
inedia periisse. Timocles in Cauniis
apud eundem pag. 240.

--Οὐκ ἀποκαρτέρησε γὰρ
'Εκείνος, ἀλλ' ἐκαρτέρησ', ὡς φίλοι,
Πίνων.

Quem quidem locum rectè cepit idem
interpres. Tertullianus Apol. cap.
XLVI. Lycurgus apocarteresin optavit,
quod leges ejus Lacones emendassent.
Vide Quinilianum Inst. Orat. lib.
VIII. cap. 5. Lucianum Macrob. Tom.
II. pag. 473. Arrianum Epiet. lib. II.
cap. xv. pag. 210. & Diogenem Laer-
tium lib. VI. §. 94.

⁸ In quo à vita] Vulgg. quod,

⁹ Honoratis] Vulgg. honoratus.

At

At quinquaginta Priamus, ¹ è quibus septemdecim iuxta uxore natis. In utroque eandem habuit fortuna potestatem; ² sed usa in altero est. ³ Metellum enim multi, filii, filiae, nepotes, neptes, in rogam inposuerunt: Priamum tanta progenie orbatum, cum in aram confugisset, hostilis manus interemit. Hic si vivis filiis incolumi regno occidisset,

— ⁴ *astante ope barbarica,*

⁵ *Tectis caelatis, laqueatis,*

utrum tandem à bonis, an à malis discessisset? Tum profectò videretur à bonis: at certe ei melius evenisset; nec tam flebiliter illa carentur,

Haec omnia vidi inflammari,

Priamo vi vitam evitari,

¹ E quibus septemdecim iuxta uxore nati] Sic rectè Ven. 1491. & Erasmi Frobeniana, nec aliter edidit Lambinus. Vulgg. quibus septem & decem ---- natis; ac ità fere MSSi. sed parum, ut videtur, commodè. Porro noster memorià lapsus est, nisi forte Librariis debeat error; nam Hecuba Priamo XIX liberos peperit. Vide Homerum II. Q. 496. & Tzetzen Chil. VII, 344. Fatendum tamen inter auctores de numero filiorum non convenire. Theocritus Idyll. XV, 139.

Οὐδ' ἔκτωρ ἔργας ὁ γαλατῆρας
ΕΙΚΑΤΙ παῖδων
Ubi vide Scholiasten. At Apollodorus Bibl. lib. III. cap. XI. §. 5. quatuordecim tantum memorat.

² Sed usa in altero est] Pall. tres seclusa, quam lectionem veritus est

in textum recipere Jan. Gebhardus. Et meritò quidem; nam planè est inepta, licet eam quoque repræsentent Eliens. pr. tert. Baliol. Bak. & Perrens. a prima manu. Si enim fortuna in altero seclusa est, fieri nequit, ut in utroque eandem habuerit potestatem.

³ Metellum enim multi filii] Hujus felicitatem commemorant noster de Fin. lib. V. cap. 27. Valerius Maximus lib. VII. cap. 1. aliique. Vide G. G. J. F. Vossium ad Vellei Paterculi lib. I. cap. XI.

⁴ Adstante ope barbarica] Janus Gulielmus legit acstante: nec aliter exhibet Eliens. tert. Ineptè tamen, ut patet ex lib. III. c. 19. ubi rursus laudantur. Barbarica verò, non maxima denotat, quod perperam statuit Hieronymus Columna ad Ennii Fragm. pag. 237. sed Phrygia; quia πᾶς μὲν ἔλλο

Jovis

Jovis aram sanguine turpari.

⁶ Quasi vera ista, vel quicquam tum potuerit ei melius accidere. Quod si ante occidisset, ⁷ talem eventum omnino amisset: hoc autem tempore sensum amisit malorum. ⁸ Pompejo nostro familiari, cum graviter aegrotaret, Neapoli melius est factum: ⁹ coronati Neapolitani fuerunt: nimirum etiam Puteolani: volgo ex oppidis publice gratulabantur: ineptum sane negotium, & Graeculum; sed tamen fortunatum. Utrum igitur, si tum esset extinctus, à bonis rebus an à malis discessisset? ¹⁰ certe à miseris. Non enim cum socero bellum gessisset; non inparatus arma sumpsisset; non domum reliquisset; non ex Italia fugisset; non exercitu amisso nudus in fervorum ferrum & manus incidisset;

Βασιλεως; nam & Homerus *Phrygas* barbaros appellat. Ita loquitur *Servius* ad *Æn.* II, 504. *Ovidius* in *Epist.* *Helenæ Paridi* vs. 63.

Si jam divitiis locus hic numeroque virorum

Vincitur; at certe barbara terra tua est.

Quin & Paris apud Lucianum in *Dearum jud.* pag. 226. se *Βασιλεως* vocat. Vide & pag. 277. Sic & *Trojanos Hector apud Euripidem* in *Rheio* vs. 404.

⁵ *Tectis calatis, laqueatis*] *Lacuaris* legit *Servius* ad *Æn.* I, 730. quem vide. Sed *laqueatis* favet auctorum usus. Adi sis *Lambinum* ad *Horatii* lib. II. *Od.* 16.

⁶ *Quasi vera ista, vel quicquam*] Vulgg. *quasi vero ista vel quicquam.* Alii *quasi vero ista vi quicquam; quam*

Petr. Crassi, Viterbiensis Episcopi, conjecturam calculo suo probarunt *P. Manucius*, *H. Stephanus*, *D. Lambinus*, alij.

⁷ *Tamen eventum*] *Henr. Stephanus* Castig. p. 103. reponit *tum eventum* & ita dant MSS. *Bak.* & *Baliol.* Legetim ipse, *quod si ante occidisset* (sic *Victor.* & *Eliens.* pr. sec. *Bak.* non *occidisset* ut vulgg.) talem *eventum omnino amisset.* Vide *Juvenalem Satir.* X, 258.

⁸ *Pompeio -- melius est factum*] *Convaluit*, pristinam valetudinem recuperavit *Pompeius*.

⁹ *Coronati Neapolitani*] *Coronas* in publica læticia gestas fuisse docebit inter alios *Car. Paschalius* de *Coron.* lib. II. cap. XI.

¹⁰ *Certe à miseris. Non enim cum socero &c.*] *Bak.* habet *miseriis*, quod

non

non liberi defleti; non fortunae omnes ¹ à victoribus possiderentur. Qui, si mortem tum obisset, in amplissimis fortunis occidisset; is propagatione vitae quot, quantas, quam incredibilis ² ha-
³⁶ sit calamitates? Hæc morte effugiuntur; etiam si non evenerint, tamen quia possunt evenire: sed homines ea sibi accidere posse non cogitant. Metelli sperat sibi quisque fortunam: proinde quasi aut plures fortunati sunt quam infelices; aut certi quicquam sit in rebus humanis; aut sperare sit prudentius quam timere. Sed hoc ipsum concedatur, bonis rebus homines morte privari: ³ ergo etiam carere mortuos vitae commodis? idque esse miserum? certe ita dicant necesse est. An potest is, qui non est, re ulla *carere*? triste enim est nomen ipsum carenti: quia subjicitur hæc vis; Habuit, non habet, desiderat, requirit, indiget: hæc opinor incommoda sunt carentis.

lubens amplector. Sic autem hac de re Velleius Paterculus lib. II. cap. 48. Pompeius, si gravissima tentatus valetudine decessisset in Campania, (quo quidem tempore universa Italia vota pro salute ejus. — suscepit) defuisset fortuna destruendi ejus locus; & quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam detulisset ad inferos. Huc pertinentia Juvenalis & Plutarchi loca citarunt ejus interpretes; prætermitti verò non debuit Seneca: Si, inquit, Cn. Pompeium — Neapoli validudo abstulisset, indubitatus populi R. princeps excesserat. At nunc exigui temporis adjectio fastigio illum suo depulit. Vidit legiones &c. Consol. ad Marciam cap. XX.

possiderentur, & ita plerique Codices. At huic lectioni cum præcedente participio non bellè convenit; quapropter Eliensem sec. & editionem Manucianam sequuti sumus.

² Hausit calamitates] Pertulit, subiit. Eliens. tert. & alii nonnulli auxit. Perperam. Cicero pro Domo sua cap. XI. Si utile Reip. fuit, haurire me unum pro omnibus illam indignissimam calamitatem. Servius ad Æn. III, 603. Veteres dicebant, cladem hausi, id est, pertuli. Vide & Statium Theb. I, 369. Pariter Græci. Lucianus de merc. cond. Tom. I. pag. 458. Πρὸς τοῖς ἀνδράσι πολλὰ τὴν δὲ λείαν ἤΝΤΑΗΚΟ' ΤΩΝ. Et ἀντὶ τὴν τύχην dixit Æschylus Prom. Vinc. vi. 375.

[A victoribus possessa] Vulgg.

Caret

Caret oculis? odiosa caecitas: liberis? orbitas. Valet hoc in vivis: mortuorum autem, non modo vitae commodis sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. De mortuis loquor, qui nulli sunt. Nos qui sumus, num ⁴ etsi cornibus caremus aut pinnis, sit qui id dixerit? certe nemo. Quid ita? Quia cum id non habeas, quod tibi nec usu nec natura sit aptum; non careas, etiam si sentias te non habere. Hoc premen- dum etiam atque etiam est argumentum, con- firmato illo, de quo, si mortales animi sunt, du- bitare non possumus, quin tantus interitus in morte sit, ut ne minuma quidem suspicio sensus relinquatur. Hoc igitur probe stabilito & fixo, illud excutiendum est ut sciatur quid sit CARERE; ne relinquatur aliquid erroris in verbo. CARERE igitur hoc significat, egere eo quod habere velis: inest enim velle in carendo; nisi cum sic ⁵ tam-

3 Ergo etiam cavere mortuos vita commodis? idque esse miserum? certe ita dicant, necesse est.] Vulgò notas interrogandi prætermittunt, quas com- modè adjecit Cl. Bentleius. Alio- quin enim mortuos carere vitæ com- modis, adeoque miseros esse con- cederet Cicero; & eo modo sua ip- se cæderet vineta.

4 Aut si cornibus] Ex Eliens. sec. legendum etsi cornibus; postulante sensu. Eliens. tert. dat aut & corni- bus caremus aut pennis, qui hoc dixe- rit. Rescribi potest, num aut cornibus caremus aut pinnis? Ecquis id dix- erit? Similiter Plutarchus. Κρητων γαρ η πτερων εδεις εδεις ανθρωπος εστιν. οτι μιν εδεις τετων &c. Ad- vers. Stoicos pag. 1068. C.

5 Tanquam in febris] His adnect- unt quidam MSS. quæ carere junc- dum, quod glossema videtur à Sciolo nescio quo intrusum, licet id probare videatur Hadr. Turnebus Advers. X, 16. Cicero XVI. Fam. Epist. 15. Mi- hi nuntiavit te planè febris carere. Corn. Fronto apud Agellium XIX, 8. Morbo quidem, inquit, cares, sed ver- bi vitio non ares. Et alibi sæpè. Lu- cretius tamen II, 4.

Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est

Sic etiam Lactantius Div. Inst. III, 8. & Seneca Epist. CXVII. Vide & Horatium Epod. XVI, 16. Sed alia in his locis est verbi notio.

quam

quam in febris dicitur, alia quadam notione verbi. ¹ Dicitur enim illo modo etiam Carere, cum aliquid non habeas, & non habere te sentias, etiamsi id facile patiare. ² Carere in morte non dicitur; ³ nec enim esset dolendum: dicitur illud, bono carere, quod est malum. Sed ne vivus quidem bono caret, si eo non indiget: sed in vivo intellegi tamen potest, ⁴ regno te carere. Dici autem hoc in te satis subtiliter non potest: posset in Tarquinio, cum regno esset expulsus: at in mortuo ⁵ ne intellegi quidem. Carere enim sentientis est: nec sensus in mortuo: nè carere quidem igitur in
 37 mortuo est. Quamquam quid opus est in hoc philosophari, cum rem non magnopere philosophia egere videamus? ⁶ Quotiens non modo doctores nostri, sed universi etiam exercitus ad non dubiam mortem cucurrerunt? quae quidem si timeretur, non L. Brutus, arcens eum reditu tyrannum quem ipse expulerat, in praelio concidisset: non cum Latinis decertans pater Decius, cum Etruscis filius, ⁷ cum Pyrrho nepos, se hostium telis objecissent: non uno bello pro patria cadentis, Scipiones Hispania vi-

¹ Dicitur enim illo modo etiam] Vulgg. alio.

² Carere enim in morte] Editiones veteres dant carere in malo vel carere enim malo non dicitur; ac ita sanè legerim nisi quod enim vel deletem cum Eliens. tert. & Cantab. vel in autem mutarem.

³ Nec enim esset dolendum] Vulgg. non. Nos Eliens. pr. sequimur.

⁴ Regnote carere] Vulg. regno carere.

⁵ Ne intellegi quidem] Vulgg. addunt potest, contra fidem Codicum.

⁶ Quotiens--cucurrerunt] Vulgg. concurrerunt. Habuit ex Catonis Originibus. Is apud nostrum de Senect. c. XX. Recordor--legiones nostras (quod scripsi in Originibus) in eum saepe locum profectas atque animo & robore, unde se nunquam redituras arbitrarentur. Vir-

disset, Paullum & Geminum Cannae, Venusia Marcellum, Latini Albinum, Lucani Gracchum. Num quis horum miser hodie? ne tum quidem post spiritum extremum: nec enim potest esse miser quisquam, sensu perempto. At id ipsum odiosum est, sine sensu esse. Odiosum, si id esset carere. Cum vero perspicuum sit nihil posse in eo esse, qui ipse non sit: quid potest esse in eo odiosum, qui nec careat nec sentiat? Quamquam hoc quidem nimis saepe: sed eo quod in hoc inest omnis animi contractio ex metu mortis. Qui enim satis viderit, id quod est luce clarius, animo & corpore consumpto totoque animante deleto & facto interitu universo, illud animal quod fuerit factum esse nihil: is plane perspiciet, inter Hippocentaurum qui numquam fuerit & regem Agamemnonem nihil interesse: nec pluris nunc facere M. Camillum hoc civile bellum, quam ego illo vivo, fecerim Romam captam. ⁸ Cur igitur & Camillus doleret, si haec post trecentos & quinquaginta fere annos eventura putaret? & ego doleam, si ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram poti-

de sis infra cap. XLII.

7 Cum Pyrrho nepos] Licet plerique scriptores patrem tantum & filium se pro patriâ devovisse memorent; (qua de re, præter Historicos, vide nostrum de Senect. cap. 20. Senecam Epist. LXVII. Servium ad Aen. VI, 825. & Scholiasten Juvenalis ad Sat. VIII, 254) Cicero tamen de Fin. lib. II. cap. 19. de Nepote sic loqui-

tur: Neque porro ex eo natus cum Pyrrho bellum gerens consul cecidisset in pralio, seque è continenti genere tertiam victimam Reip. praeberet. Cum eo facit etiam Zonaras Annal. VIII, 5. 8 Cur igitur & Camillus doleret-- & ego cur doleam] Penultimam vocem suppeditavit Eliens. sec. Lege vero, cur igitur AUT Camillus doleret--AUT ego cur doleam.

turam

turam putem? Quia tanta caritas patriæ est; ut eam non sensu nostro sed salute ipsius metiamur. Itaque non deterret sapientem mors (quæ propter incertos casus cotidie imminet, propter brevitate vite numquam longe potest abesse) quominus in omne tempus Reipublicæ suisque consulat; & posteritatem ipsam, cujus sensum habiturus non sit, ad se putet pertinere. Quare licet, etiam mortalem esse animum judicantem æterna moliri: non gloriæ cupiditate, quam ¹ sensurus non sis; sed virtutis, quam necessario gloria, etiam si tu id non agas, consequatur. Natura vero se sic habet; ut, quo modo initium nobis rerum omnium ortus noster adferat, sic exitum mors. Ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. In quo quid potest esse mali? cum mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos: alteri nulli sunt,

¹ *Sensurus non sis*] Vulgg. *sit*. Nos *Cl. Bentleio* credimus.

² *Alteros non attingit*] Male vulgg. cum *Bak.* nostro & *Ven.* 1491. attinget; omnes enim, qui jam vivunt, serius ocus mortem subeant necesse est. *Aeschines* *Axiocho* cap. XIV. *Θάνατος οὐδὲ τὰς ζῶντας ἐκείνους, οἱ δὲ ἀποθανόντες ἐκείνους αἰσθάνονται οὐδὲν ὄν, ἔστι γὰρ τὸ θάνατον ἔστι, εἰ πᾶσι τοῖς ἐκείνους οὐ γὰρ ἐκείνους. Laudat & *Stobæus* CXIX. p. 607. Hanc in rem multa *Plutarchus* *Cons.* ad *Apoll.* p. 109, 110.*

³ *Quam quo leniorem faciunt*] Vulgg. *quam qui leviores faciunt*.

⁴ *Quasi verò quisquam -- non modo ipse*] *Lambinus* auctoritate librorum

veterum tres voces ultimas eiecit: ego quidem totam hanc *πᾶν* addidiciam censeo. Nam cum noster id agat, ut mors malum non sit, sua ipse vinera caderet, eam abominandam esse statuens, si somno similis esset. Hoc certe causam, quam defendit, haud adjuvat, sed evertit. Deinde prorsus repugnat iis, quæ non modo viri sapientes posuerunt, sed & ipse *Tullius* suo confirmavit suffragio. Sic paullo post: *Habes somnium imaginem mortis, eamque quotidie induis. & dubitas quin sensus in morte nullus sit, cum in ejus simulacro videas esse nullum sensum.* Iterum cap: *XLII.* *Si mors ei somno similis est, qui nonnumquam, etiam sine visis somniorum, placatissimam quietem affert: Dii boni!*

⁵ *alteros*

²alteros non adtingit. ³Quam quo leniorem faciant, somni simillumam volunt esse. ⁴Quasi vero quisquam ita nonaginta annos velit vivere, ut cum sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id velint, non modo ipse. ⁵Endymion vero, si fabulas audire volumus, ⁶ut nescio quando in Latmo obdormivit ⁷qui est mons Cariae, nondum, opinor, est experrectus. Num igitur eum curare censes, cum Luna laboret? à qua consopitus putatur, ut eum dormientem oscularetur. Quid curet autem, qui ne sentit quidem? Habes somnum imaginem mortis, eamque cotidie induis: & dubitas, quin sensus in morte nullus sit? cum in ejus simulachro ⁸videas esse nullum? Pellantur ergo istae in-³⁹eptiae paene aniles, ante tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus? Naturaene? at ea quidem dedit ⁹usuram vitae tanquam pecuniae,

quid lucri est emori? aut quam multi dies reperiri possunt, qui tali nocti anteponantur? Cui si similis futura est perpetuitas omnis consequentis temporis, quis me beator? Et cap. XLIX. Si supremus ille dies perimit ac delet omnino, quid melius quam in mediis vitae laboribus obdormiscere, & ita conniventem somno consopiri sempiterno. Hujusmodi plura colligi possint; sed necesse non est, cum nihil, ut opinor, esse queat clariùs. Vide tamen sis Plutarchum Conf. ad Apoll. pag. 107. D.

⁵ Endymion verò] Si suppositicia sit, quod mihi planè persuasi, pueri antecedens, legendum Endymion ergo. Nota est fabula, cujus rationes varias reddunt varii. Vide Plinium H. N.

II, 9. Lucianum De Astr. Tom. I. p. 852. Anonymum de Incred. cap. 12. Artemidorum Oneir. lib. IV. c. XLIX. pag. 229. Heraclitum de Incred. cap. 38. & Scholiasten Apollonii Rhodii ad lib. IV, 57.

⁶ Ut nescio quando] Vulgò deest ur.

⁷ Qui est mons Cariae] Hæc Grammatici cujusdam scholion esse putat Ant. Augustinus. Ei non adsentior, parique jure fluvium, qui ab Europa parte in Pontum influit, quæ leguntur c. 39. Glossæmatis possint damnari.

⁸ Videas esse nullum] Vulg. videas esse nullum sensum.

⁹ Usuram vitæ tanquam pecunia, nullâ præstituta die] Hunc locum sic imitatus est Pedo Eleg. I, 369.

F

nulla

nulla praestituta die. Quid est igitur quod querere, si repetit cum volt? ea enim conditione acceperas. Idem, si puer parvus occidit, aequo animo ferendum putant: si vero in cupis, ne querendum quidem. Atqui ab hoc acerbius exegit natura, quod dederat. ¹ Nondum gustaverat, inquit, vitae suavitatem: hic autem jam sperabat magna, quibus frui coeperat. At ² id quidem in ceteris rebus melius putatur, aliquam partem quam nullam adtingere: cur in vita secus? Quamquam ³ non male ait Callimachus, *multo saepius lacrimasse Priamum, quam Troilum*. Eorum autem, qui exacta aetate moriuntur, fortuna laudatur. Cur? nam, reor, nullis, si vita longior daretur, posset esse jucundior: nihil est enim profecto homini prudentia dulcius: quam, ut cetera auferat, adfert certe senectus. Quae vero aetas longa est? aut quid omnino homini longum? Nonne

Vita data est utenda, data est sine faenore nobis

Mutua, nec certâ persolvenda die.

Seneca Conf. ad Polyb. cap. xxix. Si quis pecuniam creditam soluisse se molestè ferat, eam praesertim, cuius usum gratuitum acceperit, nonne injustus habebitur? Dedit natura fratri tuo vitam, dedit & tibi; qua suo jure usa, à quo voluit, debitum suum citius exegit. Vide & Conf. ad Marciam cap. 10. ac Plutarchum Conf. ad Apoll. pagg. 106, 116.

¹ Nondum gustaverat, inquit] Vulgg. inquirunt: at nos Eliens. tert. & Bak. meritò secuti sumus; scriptores enim hâc utuntur formulâ, quum sibi quidpiam opponi fingunt. Vide sis eru-

ditissimum Bentleium ad Horatii lib. I. Serm. IV, 79. Clemens Hom. III. c. 17. Ἀλλὰ, ΦΗΣΙΝ, ἀμάρτυρον κατέλειπον τὸ θεῖον πνεῦμα. Iterum Hom. IV. c. 21. Ἀλλὰ διὰ τί, ΦΗΣΙΝ, ὁ ἀνὴρ ἔ πολεμῶν. Ac Hom. X. cap. 23. Νῆϊ, ΦΗΣΙΝ, ἀλλὰ περνοῖα αὐτῶν ἰπποδάμοισιν. Sic & Hom. XI. cap. 7, 9, 10, &c. In hisce locis, ut apud Ciceronem, indefinite sumitur. Adi & Des. Heraldum ad Arnobii. lib. I. pag. 12.

² Id quidem] Vulgò id quidem ipsum.

³ Non male ait Callimachus, multo saepius &c.] Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 113. Ε. Μαῖον γὰρ ἔστιν Τροίλος ἰδὲ Πριάμου ἢ Πριάμου. Si Callimachi verba representavit Philo-

³ Modo

⁴ *Modo pueros, modo adolescentis, in cursu à tergo insequens,*

Nec opinantis adsecuta est

senectus? Sed quia ultra nihil habentius, ⁵ hoc longum dicimus. Omnia ista, perinde ut cuique data sunt pro rata parte, ⁶ ita longa aut breviter dicuntur. ⁷ Apud Hypanim fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit, Aristoteles ait bestiolas quasdam nasci, quae unum diem vivant. Ex his igitur hora octava quae mortua est, proecta aetate mortua est: quae vero occidente sole, decrepita: eo magis, si etiam solstitiali die. Confer nostram longissimam aetatem cum aeternitate; in eadem propemodum brevitate, qua illae bestiolae, reperiemur. Con-⁴⁰ temnamus igitur omnis ineptias, ⁸ (quod enim lenius huic levitati nomen imponam?) totamque vim bene vivendi in animi robore ac magnitudine, & in omnium rerum humanarum contem-

Sophus Chæronensis ita distingue:

Μείον γάρ ὄντως Τρωίλος γ' ἰσθμύριον.

⁴ *Modo pueros &c.*) Hos esse ver-

iculos primus vidit Cl. Bentleius.

⁵ *Hoc longum dicimus*) Sic Babil. & Eliens. tert. Vulgò ducimus.

⁶ *Ita longa*] Vulg. à vita longa.

⁷ *Apud Hypanim -- Aristoteles ait*]

Ejus hæc sunt verba lib. V. Hist. A-

nim. c. 19. Περί δὲ τῷ Ὑπανίῳ ποταμῷ

ἔστι περὶ βόσπορον ἢ Κιμμερικόν, ὑπὸ

τῷ ποταμῷ θάλασσα καταρρέουσα ὅπῃ τὸ

ποταμὸν οἶον θάλασσαν μείζων ὁρᾷ.

ὅτι ῥιζυμμένων ἐξέρχεται ζωὸν πτε-

ρόν, τετραπύην. ἥ δὲ καὶ πέτεται

ἄλλως δὲ λέγεται κατὰ τὴν ἑλληνικὴν

λίαν, ἀπομαρτύνεται καὶ ἀμα δυνάμει ἀποθνήσκει, βιῶν ἡμέραν μίαν, διό καὶ καλεῖται ἡμέριον, quæ tantum non exscriptit Plinius H. N. lib. XI. cap. 36. nisi quod hanc volucrem ἡμέριον vocatam testetur. Meminit etiam Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. cxi. *Ælianus* H. A. lib. V. cap. xliii. Περί τὸν Ὑπανίον ποταμὸν γίνεσθαι τὸ ζῶον τὸ ΜΟΝΗΜΕΡΟΝ ἑστὸν καλεῖται Ἀριστοτέλης φησὶ πτόμενον μὲν ἀμα τῷ κνέφει, ἀποθνήσκον δὲ ὅπῃ δύσματος ἡλίου τρεπομένη. Forſan ibi legendum τὸ ζῶον τὸ ΕΦΗΜΕΡΟΝ, sic enim vocat *Aristoteles* & ex eo *Athenæus* lib. viii. pag. 353.

⁸ *Quod enim lenius huic levitati nomen imponam?*] Vulgò *levius*.

ptione ac despicientia, & in omni virtute ponamus. Nam nunc quidem ¹cogitationibus mollissimis effeminamur; ut, si ante mors adven-
tet, quam Chaldaeorum promissa consecuti sumus, spoliari magnis quibusdam bonis, inlusi, destitu-
tique videamur. Quod si expectando & desi-
derando ²pendemus animis, cruciamur, angimur:
pro Dî immortales, quam illud iter jucundum
esse debet, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla
solicitudine futura sit! Quam me delectat The-
ramenes, quam elato animo est! Et si enim fle-
mus, cum legimus; tamen non miserabiliter vir
clarus emoritur: qui, cum conjectus in carcerem
triginta jussu tyrannorum venenum ut sitiens

¹ Cogitationibus mollissimis] Vulgo
molestissimis.

² Pendemus animis] Ursinus ex
suo MSto reponit *animi*. Nec in
dubium potest revocari, quin Latina
sit hæc locutio. Vide modo Tusc.
lib. IV. cap. 16. & lib. I. de Legg.
cap. 3. Sed non minus Latina est
vulgata lectio, quam retineri jubet
reliquorum Librorum consensus. No-
nius in *Eventus*: Cicero consularis
sui lib. II.

Atque animo pendens noctus eventa
timebat.

Lucretius lib. VI, 50.

----Pavidis cum pendent mentibus
sepe,

Efficiunt animos humiles formidine
Divum.

Igitur frustra fuit magnus ille Criti-
cus J. Fr. Gronovius, qui ad Livii
VII, 30. *φεισεν* hanc ex hoc Cicero-
nis loco & ex altero Curtii subla-
tam voluit.

³ Obduxisset] Nonnulli Codices

obbibisset, vel *ebibisset*, ex Glossemate.
Veram lectionem primus reposuit
Pet. Victorius. Seneca de Proy. cap.
III. *Malè tractatum Socratem judicai,*
quod illam potionem publicè mixtam,
non aliter, quam medicamentum immor-
talitatis OBDEXIT? Sic multis pul-
tarium OBDEXERE dixit Petro-
nius Sat. cap. XLII.

⁴ Propino hoc pulchro Critia] Xeno-
phon lib. II. Έμην. pag. 470. Τὸ
λεπόμενον ἴφισεν ἀποκοιτάσσαντα εἰ-
πεῖν αὐτὸν. (Theramenem) Κριτία
τὸν ἕω τῷ καλῷ. Historiam refert
etiam Valerius Maximus lib. III. cap.
II, 6. ext. Vide & Plutarchum Conf.
ad Apoll. pag. 105. B. & Suidam in
Θρακίῳ.

⁵ Graci enim in conviviis] Athe-
neus lib. XI. pag. 498. Έν Ἰλιάδι
(I, 224.)

Πηλοπόλεος δ' οἶνος δῖπας δέιδεν
Ἀχιλλεύς

πληρύντες γὰρ πρόπινον ἀνδράσας μετὰ

⁴ obduxisset

3 obduxisset, reliquum sic è poculo ejecit ut id resonaret: quo sonitu reddito adridens, 4 *Propino*, inquit, *hoc pulchro Critiae*, qui in eum fuerat teterrimus: 5 Graeci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. Lufit vir egregius extremo spiritu; cum jam prae cordiis conceptam mortem contineret, vereque ei, 6 cui venenum praebiberat, mortem est eam auguratus, quae brevi consecuta est. 7 Quis hanc maxumam animi aequitatem in ipsa morte laudaret; si mortem malum judicaret? 8 Vadit in eundem carcerem atque in eundem paucis post annis scyphum Socrates; eodem scelere iudicium, quo tyrannorum Theramenes. Quae est igitur ejus

ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ. Cum tamen hicce mos inter reliquos Graecos obtinebat, eo Lacedaemonii non sunt usi; quod ostendit idem lib. X. pag. 432.

6 Cui venenum praebiberat] Vulgg. qui venenum praeberat. Eleganter J. M. Bruti notam hic legisse non poenitebit. "Cui venenum", inquit, praebiberat habet Gryphii liber; quae mihi germana lectio, atque eadem clarissima videtur: nam verbum "praeberat", cum ad Critiam referendum sit cujus fuerat sententia Theramenes damnatus, haud satis aptè quadrare videtur. Est enim "praeber", ejus qui manu tradit & porrigit; non ejus, qui aliquid praebendum, alteri dat. Et si autem non ignoro verbum praebere non temerè apud Classicos auctores inveniri; non video tamen, cum minimè Analogiae ratio repugnet & sit verbi compositio haud inusta, cur non debeat cuivis, optimo exemplari & vetustissimo suf-

"fragante, probari. Certè nè cui mea fides suspecta sit, locum viris doctissimis ostendi, de quorum sententia ita mihi esse edendum existimavi." Hæc eruditus ille vir. Accedunt ferè Pall. tert. quart. & Eliens. prim. in illis enim est qui venenum praebiberat. Ignora tamen aliis auctoribus non est praebendi vox. Apuleius Metamorph. X. pag. 334. Simul, quod ei praebiterim, commineto. Hieronymus Epist. XXII. pag. 142. Alia verò sterilitatem praebibunt, & necdum sati hominis homicidium faciunt. Ac Epist. LXV. pag. 485. Nec venena jam timebo, quum antidotum praebibero. Haud sanè Romanis est aliud verbum merè Latinum, quo Graecorum ἀπονεύειν expriment.

7 Quis hanc maximam animi aequitatem] Vulgg. quis hanc animi maximi aequitatem.

8 Vadit in eundem] Eliens. pr. tert. Baliol. Cantab. & Bak. dant, vadit enim in eundem. Lege autem.

oratio, qua facit cum Plato usum apud iudices,
 4 Iam morte multatum? ¹ *Magna me, inquit, spes
 tenet, iudices, bene mihi evenire, quod mittar ad
 mortem. Necesse est enim sit alterum de duobus;
 ut aut sensus omnino omnis mors auferat, aut in
 alium quendam locum ex his locis morte migretur.
 Quamobrem, siue sensus exstinguitur, morsque ei
 somno similis est qui nonnumquam etiam sine visis
 somniorum placatissimam quietem adfert, di boni!
 quid lucri est emori? aut quam multi dies reperiri
 possunt, qui tali nocti anteponantur? ² cui si similis
 futura est perpetuitas omnis consequentis temporis,
 quis me beatior? Sin vera sunt quae dicuntur, mi-
 grationem esse mortem, in eas oras, quas qui è vita
 excesserunt incolunt; id multo iam beatius est. ³ Te-
 ne cum ab his qui se iudicum numero haberi vo-
 lunt evaseris, ad eos venire qui vere iudices ap-
 pellentur; Minoem, Rhadamanthum, Aeacum, Tri-
 ptolemum? ⁴ convenireque eos, qui iuste & cum
 fide vixerint? Haec peregrinatio mediocris vobis vi-
 deri potest? ⁵ Ut vero colloqui cum Orpheo, Musaeo,
 Homero, Hesiodo liceat, quanti tandem aestumatis?
 Equidem saepe emori si fieri posset vellem; ut ea*

¹ *Magna me, inquit, spes*] Ex-
 stant in Apol. Platonis pag. 368. ed.
 Lugd. Eorum nonnulla proferunt
 Eusebius Præp. Evang. lib. XIII. cap.
 X. pagg. 661, 662. Stobæus Serm. CXIX.
 pag. 605. & Theodoretus Therap. XI.
 pag. 157.

² *Cui si similis*] Media vox vul-
 gò deest. Emendatio est illustrius Bent-
 leii, quam diserte firmat Eliens. tert.

³ *Tene, cum ab his*] Vulgg. te.

⁴ *Convenireque eos*] A Platonis
 Græcis nonnihil abit noster. Haud
 tamen legerim heroumque eos, quod
 timidiusculè proposuit J. F. Gronovi-
 us ad Seneca Herc. Furent. vl. 744.

⁵ *Ut vero colloqui cum Orpheo &c.*]
 Eadem Cercidæ fuit opinio. Alianus
 V. H. lib. XIII. cap. 10. Ἀπὸ Μυ-
 γαλοπολῆτος ἔξ Ἀρχαδίας, Καρυδίας
 ὄνομαι, ἀποδύναται ἔλεγε πρὸς τὰς οἰ-
 κείας, ΕΝΟΤΜΟΤΜΕΝΟΖ ἰδί-
 quae

quae dico mihi liceret invenire. Quanta delectatione autem adficerer? cum Palamedem, cum Ajacem, cum alios, ⁶ iudicio iniquo circumventos convenirem. Tentarem etiam summi regis qui maxumas copias duxit ad Trojam, & Ulixi Sisyphique praeidentiam. Nec ob eam rem, cum haec exquirerem sicut hic faciebam, capite damnerer. Ne vos quidem, iudices, hi qui me absolvistis, mortem timueritis; nec enim cuiquam bono mali quicquam evenire potest nec vivo, nec mortuo. Nec unquam ejus res ⁷ à Dis immortalibus negleguntur; nec mihi ipsi hoc accidit fortuito. Nec vero ego his, à quibus accusatus aut à quibus condemnatus sum, habeo quod susceperim, nisi quod mihi nocere se crediderunt. Et haec quidem hoc modo; nihil autem melius ⁸ extremo. Sed tempus est, inquit, jam hinc abire me, ut moriar; vos, ut vitam agatis. ⁹ Utrum autem sit melius, Di immortales sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem. Nae ego haud paulo hunc animum malim, quam eorum omnium fortunas qui de hoc judicaverunt. Etsi quod praeter deos negat scire quemquam, id scit ipse utrum sit melius: nam dixit ante: sed suum illud,

αὐτοῦ δὲ τὸ ζῆν. δι' ἡμῶς γὰρ
ἔχειν συγχαίειν τῶν μὲν οὐδὲν Πυ-
θαγόρα, τῶν δὲ ἰσοκλῆν. Εὐσταθίου &c.
ubi mirè se fatigaverunt non modo
Jac. Perizonius, sed illo longè petiti-
or Joach. Kuhnii. Leg. ἡμῶς πρὸς
τὰς οἰκείας. Αἰῶνιότητος
ἀδελφὸς ἀπολύειν τὸ ζῆν. Familiari-
bus affectis mœrore dixit, se vitā
non illibenter excedere. Sic plana fi-
unt omnia.

⁶ Iudicio iniquo] Vulgg. iniquo-
rum. Sed recte Cl. Bentleius; nam
Plato habet δὲ τῶν ἀδίκων.

⁷ A Diis immortalibus negliguntur]
Sic legendum, non negligentur; apud
Platonem enim est ἀμελεῖται.

⁸ Extremo] Vulgo asumo.

⁹ Utrum --- neminem] Laudat La-
fantius Diy. Inst. lib. VII. cap. 2.
Vide & Stephanum Serm. CXX. pag.
610.

nihil ut adfirmet, tenet ad extremum. Nos autem teneamus, ut nihil censeamus esse malum, quod sit à natura datum omnibus: intellegamusque, si mors malum sit, esse sempiternum malum: nam vitæ miserae mors finis esse videtur; ¹ mortis, si est misera, finis esse nullus potest. Sed quid ego Socratem aut Theramenem, præstantis viros virtutis & sapientiae gloria, commemoro? cum Lacedaemonius quidam, ² cujus ne nomen quidem proditum est, mortem tanto opere contempserit: ut, cum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris; & esset voltu hilari atque laeto; dixissetque ei quidam inimicus, *Contemnisne leges Lycurgi?* responderit, *Ego vero illi maxumam gratiam habeo; qui me ea poena multaverit, quam sine mu-*

¹ Mortis, si est misera] Vulgg. mors.

² Cujus ne nomen quidem proditum est] Huic viro nomen fuisse Theſtameni tradit Plutarchus Apophth. Lacon. pag. 221.

³ In quos Simonides] Vulgg. & Victorius, simul ac MSSi Eliens. pr. ſec. Bak. habent in quo. Malè. Quapropter nos aliis Codicibus parendum cenſuimus. Nec aliter olim reposuit P. Manucius; qui *præpoſitionem* rectè notat in bonam partem hic accipi; adeò ut in quos idem valeat ac in quorum laudem. Sic certè ſumitur lib. I. N. D. cap. 28. & de Senect. cap. 17.

⁴ Dic, hospes, Sparta] Græce,

ὦ ξείν', ἄγγελλον Λακεδαιμονίοις.
ὅτι τῆδε

Κείμεθα τοῖς κείνων πεθόμενοι νομίμοις.

Sic exstat Anthol. lib. III. cap. 5. nec aliter apud Lycurgum κατὰ Ἀσπαρέτην pag. 146. ed. Aldin. ac Strab-

bonem lib. IX. p. 656. Et ea quidem legendi ratio Ciceroniana versionis melius convenit, quàm τοῖς κείνων πέμμενοι πεθόμενοι, quo modo proſtre-mum verſum referunt Herodorus lib. VII. c. 228. & Suidas in Ἀσπιδίῳ.

⁵ Pergite animo forti] Verbulo notat Aldus Nepos Ciceronem in vocis Græcæ translatione lapſum videri. Urſinus contendit, "non eſſe cur quifquam Ciceronem reprehendat, qui verterit canabimus, licet apud Græcos ſcriptores, qui hęc Leonida dictum celebrarunt, reperiatur ſcriptum ἀεισησομεν; nam reſpice-re cenſet ad Romanorum morem, qui ſoliti erant cenâ uti pro prandio." Quæ ſanè, quod cum viri docti pace ſit dictum, perquam ſunt futilia; non enim ἀεισησῶν vel ἀεισησομεῖν per cenandi vocem reddit, ſed modo prorsus contrario; quod ex Græcis mox laudandis abunde patet. Alia viâ rem aggrediuntur Gul-

uatione & sine versura possem dissolvere. O virum Spartâ dignum! ut mihi quidem, qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse videatur. Talis innumerabilis nostra civitas tulit. Sed quid duces & principes nominem; cum legiones scribat Cato saepe alacris in eum locum profectas, unde redituras se non arbitrarentur? Pari animo Lacedaemonii in Thermopylis occiderunt: 3 in quos Simonides,

** Dic hospes Spartae, nos te hic vidisse jacentis:
Dum sanctis patriae legibus obsequimur.*

[Quid ille dux Leonidas dicit? 5 *Pergite animo forti, Lacedaemonii; hodie apud inferos fortasse cenabimus.* Fuit haec gens fortis, dum Lycurgi

Canterus Nov. Lect. lib. VI. cap. 12. eumque secutus D. Lambinus; reponunt enim, *prandete animo forti.* Hanc verò conjecturam præoccupârat vir summus Des. Erasmus, quæ tamen haud est probanda. Quid enim sibi vult *prandete animo forti*? Ut benè pranderent, latrante potius stomacho, quam *animo forti* erat opus. Auctores quidem reliqui nullam *fortis animi* mentionem faciunt. *Diodorus Siculus* Bibl. lib. XI. pag. 8. *Τούτοις παρήγγειλε τάχως δεῖσθαι, ὡς ἐν ᾧ δὲ δειπνησόμενοι.* *Plutarchus* Apophth. Lacon. pag. 225. *τοῖς δὲ στρατιώταις παρήγγειλεν δεῖσθαι, ὡς ἐν ᾧ δὲ δειπνησόμενοι.* *Stobæus* Serm. VII. cap. 91. *Εὐχαρίμωνις ἔπει τοῖς συμμάχοις, Οὕτως δεῖσθαι, ὡς τελευτῶντες, ὡς ἐν ᾧ δὲ δειπνούντες.* Vide etiam *Swidam* in *Atenidæ*, & *Origenem* contra *Celsum* lib. II. pag. 71. Non aliter *Latini*. *Valerius Maximus* lib. III. cap. II,

3. ext. *Sic prandete, commilitones, tanquam apud inferos cenaturi.* Eadem verba refert *Seneca* Epist. LXXXII. ac ferè repetit *Orosius* lib. II. cap. XI. Vide sis & *Isidorum* Orig. lib. XX. cap. 2. Omnino retinenda est lectio vulgata, quam omnes omnino Codices constanter exhibent, errorque non Librariis imputandus sed ipsi *Tullio*; nam cum τὸ δεῖσθαι, vel δεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ δεῖν deducatur, quæ vox & prandium & optimum seu fortissimum denotat, *Cicero* posteriorem significatum imprudens elegit. Hæc est mea de hoc loco sententia, quam non carpendi prurigo, sed amor expressit veritatis. Quod si commoda tuendi *Ciceronis* excogitetur ratio, lubens non modo manus sed & plausum dabo; sin minus, eum dormitasse fateamur. Hoc cum sit humanum, maximis viris, quippe qui supra sortem humanam non sunt positi, quandoque contingit. Unicam quidem,

leges

leges vigeant:] ¹ è quibus unus, cum Perſes
 hostis in conloquio dixisset glorians, *Solem præ
 jaculorum multitudine & sagittarum non videbitis:
 In umbra igitur, inquit, pugnabimus.* Viros con-
 memoro? Qualis tandem Lacaena? quae cum fi-
 lium in praelium misisset, & interfectum audisset;
² Idcirco, inquit, *genueram, ut esset qui pro patria*
 43 *mortem non dubitaret occumbere.* Esto: fortes &
 & duri Spartiatae: magnam habet vim ³ publica
 disciplina. Quid? Cyrenaeum Theodorum, phi-
 losophum non ignobilem, nonne miramur? cui
 cum Lysimachus rex crucem minaretur, *Istis,*
quaeso, inquit, ista horribilia minitare purpuratis
tuis: ⁴ *Theodori quidem nihil interest, humine an*
sublime putrescat. Cujus hoc dicto admoncor,
 ut aliquid etiam de humatione & sepultura di-
 cendum existumem: rem non difficilem; his

ut puto, viam, qua Tullius culpæ red-
 datur immunis, insitit Cl. Bentleius,
 qui totam *πῶν, quid ille dux* --- le-
 ges vigeant, suppositiciam censet.

¹ E quibus unus --- in umbra igi-
 tur pugnabimus] Dieneses fuit appel-
 latus, ut tradit Herodotus lib. VII.
 cap. 226. qui tamen refert hunc La-
 conem non Perſe, sed Trachinio cui-
 piam ita respondisse; unde Cicéronem
πυνυμνικῆς σφίλματος infimulat Per.
 Victorius Var. Lect. lib. XVII. cap.
 9. Quin & Valerius Maximus, qui
 nostrum ferè ducem sequitur, ab eo
 jam diversus abit; hæc enim habet
 lib. III. cap. VII. 8. ext. Referente
quodam, Sagittis Persarum Solem ob-
scurari solere: Benè narras, inquit,
 in umbra enim melius præliabimur.
 Præterea monendus est Lector, Plu-
 tarchum Apoph. Lacon. pag. 225.

Scholiasten Aristophanis in Vespas vl.
 1079. Stobæum Serm. VII. pag. 89
 & Suidam hoc ipsi Leonidæ ἀποφθι-
 γμα tribuisse.

² Idcirco, inquit, *genueram*] Te-
 les apud Stobæum Serm. CVI. pag.
 576. Γυνὴ Λακωνικὴ ἀπαγγελῶν τὴν
 αὐτῇ τῷ κήρυκος, ὃ ὕδρ ἐν τῇ παρα-
 τάξει τετελεύτησε ποῖός τις, ἔφη, γα-
 νομένος; ἀνὴρ ἀγαθός, ὃ μῦτις. Εὖ γὰρ
 ὃ τέκνον, οὐκ ἔτι τότε γὰρ ἐνέεισε σι,
 οὐκ ἔτι, ἐγέννησε, ἵνα χρηστὸς εἴη βουβός
 ἡδὲ τῇ Σπάρτῃ. Meminit etiam
 Plutarchus Lacon. Apoph. pag. 241.

³ Publica disciplina] Vulgg. Rei-
 publica.

⁴ Theodori quidem nihil interest]
 Plutarchus Tom. II. pag. 499. καὶ
 τί Θεοδώρου μέλει πότις ἐν ὑπὲρ γῆς
 ὑπὸ γῆς σπέντα. Ea sic expres-
 sit Seneca de Tranq. cap. XIV. O te

ineptum si putas interesse, suprà ter-
 præsertim

praesertim cognitis, quae de nihil sentiundo paulo ante dicta sunt. De qua Socrates quidem quid senserit, apparet in eo libro, in quo moritur: de quo jam tam multa diximus. Cum enim de immortalitate animorum disputavisset, & jam moriundi tempus urgueret; rogatus à Critone, quemadmodum sepeliri vellet, ⁵ *Multam vero, inquit, operam, amici, frustra consumpsi; Critoni enim nostro non persuasi, me hinc avolaturum neque mei quicquam relicturum. Verumtamen, Crito, si me ⁶ adsequi poteris, aut sicubi nactus eris, ⁷ ut tibi videtur, sepelito. Sed, mihi crede, nemo me vestrum, cum hinc excessero, consequetur.* Praeclare id quidem; qui & amico permiserit, & se ostenderit de hoc toto genere nihil laborare. Durior Diogenes, ⁸ & is idem sentiens, sed ut Cynicus asperius, ⁹ projici se jussit inhumatum:

iam an infra putrescam. Ciceronem sequitur Valerius Maximus lib. vi. cap. 11, 3. ext. Similiter Alexandro respondisse fertur Anaxarchus, Aristoteles in Chriis. Ἀναρχος ὁ φυσικός, εἰπόντος αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ὅτι κριμὰς οὐκ ἀπέλει τούτοις, ἔφη, τοῖς πολλοῖς, ἡμῖν δὲ ἐδὲν διαφέρει ὑπὲρ γῆς ἢ κατὰ γῆς σήμερον. Apud Stobaeum Serm. vii. pag. 88.

⁵ *Multam vero, inquit, operam]* Hæc Latine reddita sunt ex Platonis Phædonæ pag. 401. ed. Lugd. Ea de Apollodoro dixisse Socratem refert Elianus V. H. lib. I. cap. 16.

⁶ *Adsequi poteris]* Vulgò potueris.

⁷ *Ut tibi videtur]* Vulgò videbitur. Nos Eliensi. sec. Batiol. & Bak. fidem damus; Plato enim habet, ὅπως ἂν σοι φίλον ᾖ. Stobaeus. Serm. cxii. pag. 614. Ὅπως ἂν ὑμῖν --- ᾖ φίλον.

⁸ *Et is idem sentiens]* Vulgò & id quidem sentiens.

⁹ *Projici se jussit inhumanum]* Inter scriptores hac de re non convenit. Diogenes Laërtius lib. vi. §. 79. Ἐνθα δὲ οἱ οὖν τελευταῖα αὐτῶν (Διογένη) καὶ ἐπὶ τῇ ἀπαφῇ ῥίψαι. ὡς πᾶν θνητὸν αὐτῷ ματάχοι. ἢ εἰς τὰ βόθρον συνῆσαι καὶ ὀλέθρην κόνιν ἐπαμβῆσαι. οἱ δὲ, εἰς τὸν ἱλισσὸν ἐμβάλειν, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρηστὸς γένηται. Eum quidem προστάξει τῷ παλαιῷ σερφύλακι, ἐπειδὴν εἰδύται ἀποπνεύματα αὐτῶν, ῥίψαι εἰς τὸν ἱλισσόν, confirmat Elianus V. H. viii, 14. Quæritur autem, quæ canibus (hos enim fratres suos vocat) utilis esse possit, si in flumen sit abjectus; cum potius hoc modo pilces eum devorarent. Alii aliâ ratione locum tenent; sed omnium optimè conjecit

tum

tum amici, *Volucribusne, & feris? Minime vero*, inquit; *sed* ¹ *bacillum propter me, quo abigam, ponitote. Quî poteris? illi: non enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?* Praeclare Anaxagoras: qui cum Lampfaci moreretur, quaerentibus amicis, *velletne Clazomenas* ² *in patriam, si quid accidisset, auferri: Nihil necesse est*, inquit: ³ *undique enim ad inferos tantundem viae est.* Totaque de ratione humationis unum tenendum est, ad corpus illam pertinere, sive occiderit animus sive vigeat. In corpore autem perspicuum est, vel extincto animo vel elapso, 44 nullum residere sensum. Sed plena errorum sunt omnia. Trahit Hectorem ad currum religatum Achilles: lacerari cum & sentire, credo, putat. Ergo hic ulciscitur, ut quidem sibi vide-

incomparabilis ille *Sam. Bochartus*, qui rescribit; ὁλίγην κόνιν ἐπαμῆσαι, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρησιμὸς γίνηται· οἱ δὲ εἰς τὴν Ἰλισσον ἐμβάλειν. Canes enim pulverem superinjectum solent unguibus amovere, quo facto Diogenis corpus iis esca fieret. Vide porro *Strobaum* *Serm. cxxii. pag. 614.*

¹ *Bacillum propter me*] Suppositicius *Diogenes* in *Epist. ad Hippionem* pag. 343. ed. *Genev.* Ἐγὼ γὰρ ἐγνώκα ἀποπνέουσιντί μοι παρατίθηναι τὸ βέλτερον, ἵνα τὰ δεικνύτα λυμαινέσθαι ζῶα ἀπελευθέρωμι. Ex auctore, quem prae manibus habuit *Cicero*, *Sophista* fingendae huiusce circumstantiae sumsit ansam.

² *In patriam, si quid accidisset, auferri*] Vulgg. *si quid ei accidisset, auferri.* Lectionem verò, quam recepi, praestant omnes ferè Codices. Notarunt Editores, Græcos eodem

sensu, εἰ τι πάθος, dixisse; quod quidem proletarium est. *Alexis* apud *Athenaum* lib. vi. pag. 244.

**Ἄν γὰρ πάθος τι, πῶς ἐγὼ βιάσομαι.*

Hermippus in *Mæris* apud eundem lib. xi. cap. x. pag. 448.

**Ἦν ἐγὼ πάλω τι, τῆνδε τὴν λιπύην ἐκπαύω,*

Τῷ Διονύσιῳ πάντα τὰ μυστὴ διδοῦμι χρήματα.

Sic enim legendi sunt hī versus, cum *Trochaici* sint; & omnino falsus est *Is. Casaubonus*, qui, factis *παρὰ τὴν θάλασσαν*, ad *Iambicorum* leges revocavit. Similiter *παθεῖν τι* dixerunt *Heliodorus* *Eth. viii. pag. 392. ix. p. 454.* aliique plures. Ast reperitur

loquendi ratio, quæ cum Latinâ melius congruit, eandemque prorsus obtrinet potestatem; eam tamen haud animadverterunt interpretes. *Diogenes Laertius* lib. v. §. xi. **Ἔστει μὲν εὐ-*

tur. 4 At illa sicut acerbissimam rem moeret:

5 Vidi, videre quod me passa aegerrime,

6 Hectorem curru quadrijugo raptarier.

Quem Hectorem? aut quamdiu ille erit Hector?

Melius Accius, & aliquando sapiens Achilles:

Immo enimvero corpus Priamo reddidi, Hectorem abstuli.

Non igitur Hectora traxisti, sed corpus quod fuerat Hectoris. Ecce alius exoritur è terra, qui matrem dormire non sinat.

Mater, te appello, tu quae curam somno suspensio levas,

Neque te mei miseret: surge, & sepeli natum.

Haec cum pressis & flebilibus modis, qui totis theatris moestitiam inferant, concinuntur; dis-

EA'N AE' TI ΣΥΜΒΑΙ'NH, τίς δὲ δὴ
διπλ. Ἀριστοτέλης. Paullo post §. 12.
'EA'N AE' TH, ΠΑΙΔΙ' ΣΥΜΒΗ,
TI- Νικάνωρ κύριος ἐστὶν. 'EA'N AE' TI
ΠΡΟ'ΤΕΡΟΝ ΣΥΜΒΑΙ'NH, ΝΙΚΑ'
ΝΟΠΙ. Vide & §. 51, 54.

3 Undique enim ad inferos] Dioge-
nes Laertius lib. II. §. xi. Anaxago-
ras περὶ τῆς δυσφορήτων, ὅτι ὅτι ξένος
τελευτᾷ. Πανταχόθεν, ἔφη, ὁμοίᾳ ἐστὶν
ἢ εἰς ἄδ'α καταβᾶσις. Arcefilaus in
Epigr. apud eundem IV, 31.

'Αλλὰ' γὰρ εἰς Ἀχέροντα, τὸν ὡς
φάρων, ἴσα κίλευθα.

Porro Teleti apud Stobaeum Serm.
xxxviii. pag. 233. hujusce dicti pa-
ter est Aristippus. Ἦ ὡς πανταχόθεν,
ἐκστὴν ὁ Ἀρίστιππος, ἴση καὶ ὁμοίᾳ ἢ εἰς
ἄδ'α ὁδὸς. Similiter Epictetus. Τί σοι
μίλει, inquit, πόσα ὁδῶν καταβᾶς εἰς
ἄδ'α; Ἰσοὶ πάντες εἰσιν. Apud Ar-
tanium lib. II. cap. 6.

4 At illa] Quae illa? Forfan le-

gendum, at Iliona. Certè vel hoc
vel aliud quoddam nomen proprium
sub hac voce mihi videtur latere.

5 Vidi, videre quod me passa aegerrime] Hier. Columna ad Ennii Fragm.
pag. 239. reponit, Vidi, videreque
passa sum aegerrime. At hæc sanè
conjectura metri leges violat. Nisi
forte rescribatur, Vidi videre quod sum
passa aegerrime; servanda est vulgata
lectio, quæ MSSorum fide nititur,
& versui benè convenit.

6 Hectorem curru quadrijugo rap-
tarier] Hier. Columna Fragm. Enn.
pag. 239. vocibus transpositis edidit,
Curru Hectorem quadrijugo raptarier.
Memor nempe non erat vir doctissi-
mus, Hectoris, Castoris, aliarumque
vorum similitum medias syllabas à
veteribus productas fuisse. Hoc di-
fertè testantur Varro L. L. lib. ix.
pag. 140. & Quintilianus Inst. Orat.
lib. I. cap. 5.

ficile

facile est non eos, qui inhumati sunt, miseros
judicare:

Prinsquam ferae, volucresque:—

metuit, ne laceratis membris minus bene utatur,
ne combustis, non extimescit.

*¹ Neu reliquias sic meas siris, denudatis ossibus,
Tetra sanie delibutas foede divexarier.*

Non intellego quid metuat, cum tam bonos
septenarios fundat ad tibiam. Tenendum est
igitur, nihil curandum esse post mortem, cum
² multi inimicos etiam mortuos poeniuntur. Ex-
secratur luculentis sane versibus apud Ennium
Thyestes, primum ut naufragio pereat Atreus.
Durum hoc sane: talis enim interitus non est
sine gravi sensu. Illa inania,

*Ipse summis saxis fixus asperis, evisceratus,
Latere pendens, saxa spargens tabo, sanie & san-
guine atro.*

¹ Neu reliquias sic meas siris--Tetra
sanie] Elegantissima est Cl. Bentleii
conjectura. Vulgg. *Neu reliquias se-*
missa regis--Per terram sanie &c.

² Multi inimicos etiam mortuos po-
eniuntur] Laudat Nonius in puniun-
tur & punitur. Huc facit Cambylis
facinus, quod memorat Herodotus lib.
III. cap. 16. Vide & lib. IX. cap. 78.
De prava verò hac consuetudine le-
gantur Plato de Rep. lib. V. p. 376.
Aristoteles Rhet. lib. II. cap. III. 22.
Diodorus Siculus Excerpt. Valesi pag.
182. & Stobaeus Sermon. cxxiv.

³ Vacabant] Vulgg. *vacabunt*, nec
aliter plerique MSSi. At Vitorius
editit *vacabant*, quo modo legendum

esse res ipsa demonstrat.

⁴ Quam essent----nulla sine sensu]
Vulgg. contra MSSorum fidem dant,
nulla sine sensu sunt; sed facile po-
test intelligi *verbum substantivum*.
Foran verò totus locus ita legendus,
quamquam essent dura, si sentiret; nul-
la sine sensu. Hoc modo tollitur ex-
clamatio, quæ videri possit importuna,
nec dubitari potest, quin Syllabarum
duplicatarum una sæpius omittatur.
⁵ Quanto hæc in errore versentur]
P. Manucius & D. Lambinus, rescri-
bunt, quanto hic in errore versetur;
cui conjecturæ favent ea, quæ se-
quuntur.

⁶ Condiunt Egyptii mortuos & ut

Non

Non ipsa saxa magis sensu omni² vacabant, quam
ille latere pendens, cui se hic cruciatum censeret
optare. ⁴ Quàm essent dura, si sentiret! nulla
sine sensu. Illud vero perquam inane:

*Neque sepulchrum quo recipiat habeat, portum
corporis:*

*Ubi, remissa humana vita, corpus requiescat
malis:*

Vides ⁵ quanto haec in errore versentur: portum
esse corporis, & requiescere in sepulchro putat
mortuum. Magna culpa Pelopis: qui non eru-
ierit filium, nec docuerit, quatenus esset quid-
que curandum. Sed quid singulorum opiniones⁴⁵
animadvertam? nationum varios errores perspi-
cere cum liceat. ⁶ Condiunt Ægyptii mortuos,
& eos servant domi: Persae etiam cera circum-
ditos condunt, ut quammaxime permaneant di-
turna corpora. ⁷ Magorum mos est, non hu-

uant domi] Ταφχαύουσι. De modis
quibus fiebat vide sis Herodotum lib. II.
p. 86, seqq. Silius Italicus XIII, 474.

--- Ægyptia tellus

Clandis odorato post funus stantia saxo
Corpora, & a mensis ex sanguinem haud
separat umbram.

ut spectantia veterum loca suppedi-
bunt Th. Gatakerus ad Antonini IV,
8. & Æg. Menagius ad Laërtii IX,
4. Vide & Joan. Kirchmannum de
aner. lib. I. cap. VIII. p. 60, seqq.

⁷ Magorum mos est, non humare]
hoc de omnibus Persis scripsere non-
nulli. Theodoretus Therap. IX. pag.

22. Πέρσαι--- κντὲ καὶ οἰκνῶντες τὰς τει-

κρὲς προτιθέναι πᾶρ' ἐκεῖνε (Ζαχάρου)
μαθηκότες, γὺν τὸ το δρᾶν οἱ πιστεύ-
οντες ἐκ ἀνέχονται. Sic Manes συλλή-
θητε ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῇ Περσικῇ ὑπὸ
μεντιμωρίαν, καὶ τοῦ δέματος γυμνωθεῖς,
ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΚΤΣΙ, quod tradit i-
dem Theodoretus Hær. Fab. lib. I. c.

26. Et sanè contendit Th. Hydus
Hist. vet. Pers. cap. xxxiv. eos vulgò
non humari. Adversæ tamen sen-
tentix patronos audiamus. Herodotus
lib. I. cap. 140. Τὰ δὲ μὲντοι αἷς κρυ-
πόμενα λήγεται, καὶ ἐ σφαγνῶς, καὶ
τοῦ ἀποθανόντος ὡς ἐ πρὸς τὸν δαίμονα
καὶ ἀνδρὸς Περσῶν ὁ νέκυσ, πρὶν ἀν-
ταῖς ἀριστερὸς ἢ κντὲς ἐλκνυδῆς μέγους

mare

mare corpora suorum, nisi à fêris sint ante lan-
niata. In Hyrcania plebs publicos alit canes:
optimates, domesticos: nobile autem genus
canum illud scimus esse. Sed pro sua quisque
facultate parat, ¹ à quibus lanietur: eamque op-
timum illi esse censent sepulturam. ² Permulta
talìa conligit Chrysippus, ut est in omni historia
curiosus: sed ita tetra sunt quaedam, ut ea fu-
giat & reformidet oratio. Totus igitur hic lo-
cus est contemnendus in nobis; non neglegen-
dus in nostris: ita tamen, ut mortuorum corpora
³ nihil sentire vivi sentiamus. Quantum autem
consuetudini famaeque dandum sit, id curent
vivi: sed ita ut intellegant ⁴ nihil id ad mortu-
os pertinere. Sed profecto mors tum acquisiti-
mo animo oppetitur, cum suis se laudibus vita

ἡδὴ γὰρ ἀτρέκτες οἶδα ταῦτα ποιεῖντας.
ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῖσι. Κατακρη-
σάμενος δὲ ὅτι τὸν νικῶν Πέρσαι, γῆ
ἀνέστησαν. Vide & lib. III. cap. 16.
Hinc pater rectè fecisse Pet. Victori-
um, qui Var. Lect. lib. x. cap. 6.
paullo ante legit *cerâ circumlitos* con-
dunt, non *condiunt*, ut editt. veteres.
Illam sanè scripturam firmanè cùm
alii MSSci, tum *Eliens.* pr. sec. tert.
& *Bek.* Strabo lib. XV. pag. 1068.
Οἱ ἄνθρωποι δὲ (Πέρσαι) κατὰ προσηγο-
ρίαν τὰ σώματα τῶν δὲ Μάρτυς &
δένοντες, ἀπὸ οἰκονομίας ἐγένοντο. Adi
& *Lucianum* de Luctu Tom. II. pag.
306. Plura videas licet apud *B. Bris-*
sonium de regn. Pers. lib. II. §.
149.

1 A quibus lanietur] *Silius Itali-*
cus XIII, 437.

--Cum lucem posuerunt membra, pro-
batum est

Hyrcanis, adhibere canes --

Hanc Hyrcanorum consuetudinem
memorant *Theodoretus* Ther. ix. pag.
129. *Porphyrinus* de Abs. IV, 21. &
aliique. Vide *J. B. Corelerium* ad *Cle-*
mentis Recogn. lib. ix, 25. & *Ag-*
Menagium ad *Laërtii* VI, 79.

2 Permulta talia] Vulgg. alia.

3 Nihil sentire vivi sentiamus]
Vulgò deest vox penultima, quæ
verà παρέλκει, præterquam quod paullo
post recurat. Eam tamen exhibent
omnes MSSci. Forte *Cicero* scripsit
nihil sentire INVICEM sentiamus. Vix
& *invi* vix in MSSciis distingui pos-
sunt; & ultimam syllabam neglexit
Librari quia non dissimilis erat ea
quæ sequebatur.

4 Nihil id ad mortuos pertinere]
In vulgg. deest vox secunda, quam
nos ex *Baliol.* addidimus, eaque sen-
tentia videtur necessaria.

5 Nemo parum diu --- funestum
munere] Egregiam hanc sententiam

occident

occidens consolari potest. ⁵ Nemo parum diu
vixit, qui virtutis perfectae perfecto functus est
munere. Multa mihi ipsi ad mortem tempeſtiva
fuerunt, ⁶ quam utinam potuiſſem obire. ⁷ Nihil
enim famae acquirebatur: cumulata erant officia
vitae: ⁸ cum fortunâ bella reſtabant. Quare, ſi
ipſa ratio minus perficiet, ut mortem neglegere
poſſimus; at vita acta perficiat, ut ſatis ſuper-
que vixiſſe videamur. ⁹ Quamquam enim ſen-
ſus aberit, tamen ſuis & propriis bonis lau-
dis & gloriae, [quamvis non ſentiant,] mortui
non carent. Etsi enim nihil habet in ſe gloria
ſe expetatur; ¹⁰ tantum ¹¹ virtutem tamquam
umbra ſequitur: & verum multitudinis iudicium
de bonis, ſi quando eſt, magis laudandum eſt;
quam illi ob eam rem beati: ¹² non poſſum tamen

oram rejicit *Ant. Auguſtinus*, & ab
ſnepro Grammatico profectam ſtatuit.
Sed hoc, ſiquid aliud, *ὑπερπεπρωμένον* eſt.
Eandem *ἱεροκλῆς* auctores ſapius adhi-
bent. *Antoninus* lib. III. §. 8. *Οὐδὲ*
ἱεροκλῆς τὸν βίον αὐτοῦ (τὸ κακολεπόμενον
ἢ ἱκανοποιούμενον) ἢ πεπρωμένον κατα-
λεπόμενον. Vide *Philonem* de Præm. p.
718. *Plutarchum* Conf. ad Apoll. pag.
cx. A. & *Senecam* Epp. 41, 70, 77, 93.
⁶ Quam utinam potuiſſem obire]
In MSSis, quantum conſtat, omni-
bus eſt *qua utinam*. Nos verò con-
jecturam noſtram, cū certiffima vi-
deretur, recipere nulli dubitavimus;
pronomen enim ad mortem dubio
procul eſt referendum: Mortem ve-
rò obire phraſis eſt vulgaſſima. Vi-
de ſuprà cap. 35. & de Orat. lib. III.
cap. 29. De re, quam hic agit *Cicero*,
ſic *Seneca* Conf. ad Marciam cap. xx.
M. Cicero; ſi eò tempore, quo *Catili-*
nâ ſicis deſtitavit quibus pariter cum

patria petitus eſt; concidiſſet liberatâ
Rep. conſervator ejus, ſi denique filia
ſua funus ſecutus fuiſſet, tunc felix
mori potuit. Non vidiſſet ſtriſtos in
civilia capita mucrones &c.

⁷ Nihil enim famae acquirebatur]
Vulgo jam.

⁸ Cum fortunâ bellâ] Vulgg. fortuna.

⁹ Quamquam enim ſenſus aberit,
tamen ſuis & propriis bonis] Sic op-
timè ſagaciſſimus *Bentleius*. Vulgg.
ſenſus aberit, tamen ſummis &c.

¹⁰ Tantum--& verum multitudinis]
Vulgg. tamen--verum multitudinis.

¹¹ Virtutem tamquam umbra ſequi-
tur] *Hieronymus* in Epitaph. *Paulæ*
pag. 175. A. Gloria virtutem quaſi
umbra ſequitur, & appetitores ſui de-
ſerens appetit contemptores. *Seneca*
Epist. LXXIX. Glôria umbra virtutis
eſt, etiam invitos comitabitur.

¹² Non poſſum tamen] Vulgg.
autem.

dicere, quoquo modo hoc ¹ accipietur, Lyncurgum, Solonem legum & publicae disciplinae carere gloria; Themistoclem, Epaminondam bellicae
 46 virtutis. Ante enim ² Salaminam ipsam Neptunus obruet, quam Salaminii tropaei memoriam, priusque Boeotia Leuctra tollentur, quam pugnae Leuctricae gloria. Multo autem tardius fama deferret Curium, Fabricium, Calatinum, duo Scipiones, duo Africanos, Maximum, Marcellum, Paulum, Catonem, Laelium, innumerabilis alios: quorum similitudinem aliquam qui adripuerit, non eam fama populari sed vera bonorum laude metiens, fidenti animo (³ si ita res fert) gradietur ad mortem: in qua aut summum bonum, aut nullum

¹ Accipietur] Vulgg. accipiatnr.

² Salaminam ipsam] Ex quarto Græcorum casu primum sæpe fecerunt Latini. Hieronymus Catal. cap. cxiv. Epiphanius Cypri Salaminæ Episcopus. Pari modo Salaminam dixit Justinus lib. xlv. cap. III, 2. Et lib. II. cap. 7. De proprietate Salaminæ insula prope usque interitum armis dimicatum fuerat. Sic in aliis. Ita Sulpicius Severus H. S. lib. II. cap. 9. Marathonam: cap. 25. Prolemaidam; ac Dial. I. cap. 23. Thebaidam habet; quem locum temerè sollicitat Joan. Vorstius. Quin & apud Livium lib. I. cap. 18. ex MSSeis rescribendum Crotonam, cum Crotona præ se ferant editi.

³ Si ita res fert] Vulgg. si ita refert. & ita nonnulli MSSi; sed omnino malè. Aut enim scribendum, res fert, quemadmodum dant Victor. Eliens. pr. sec. aut res feret, uti Lambinus edidit, auctoribus Lactantio Div. Inst. VII, 10. nonnullis

que Tullii Codicibus.

⁴ Secundis verò suis rebus volent jam mori] Vulgo etiam. Notus est Mimographi vericulus,

Mori est felicitas, antequam mortem invocet.

Hinc Seneca Cons. ad Marciam cap. xx. Mors de nullis melius merita, quam de his, ad quos venit antequam invocaretur. Hoc non ad solos juvenes pertinet, ut perperam vult doctissimus Lipsius; nam & ii, gravibus infortuniis pressi, mortem possunt invocare; sed ad eos, cujuscunque demum sint ætatis, quorum res eunt prospere, quique nullis adhuc molestioribus aut animi aut fortunæ aut corporis arctati sunt incommodis. Vide & cap. xxi. Sic Zarmanochegas Indus se censuit, ἀπαιτα κατὰ γνώμην περὶ πάντα μίχας οὐν. ἀπαιτα δ' αὖ, μήν τῶν ἀβελήτων χρονοζῶν συμφορῶν, ut ait Strabo lib. xv. pag. 1048. Huc facit quod Antisthenes ἐπαρ-

nialum esse cognovimus. *Secundis vero suis rebus volet jam mori: non enim tam cumulus bonorum jucundus esse potest, quam molesta decessio. Hanc sententiam significare videtur Laconis illa vox; qui, cum Rhodius Diagoras Olympionices nobilis uno die duo suos filios victores Olympiae vidisset, accessit ad senem & gratulatus, *Morere, Diagora*, inquit; *non enim in caelum ascensurus es*. Magna haec & nimium fortasse Graeci putant; vel tum potius putabant: isque, qui hoc Diagorae dixit, permagnum existumans tris Olympionicas una è domo prodire, cunctari illum diutius in vita fortunae objectum inutile putabat ipsi. Ego autem, tibi quidem quod satis esset paucis verbis,

θεῖς, τὴν μακαρίων ἐν ἀνθρώποις; ἢ ἐτυχεῖν ἀποθανεῖν. Vide Laertium VI, 5.

[Rhodius Diagoras] Plutarchus in Pelopida pag. 297. Ὁ Λάκων ὁ Ὀλυμπιονίκων Διαγόραν ἰπποδρόμῳ μὴ ὑπὲς στεφανομένους Ὀλυμπιάδων, ἰπποδρόμῳ δ' ὑπὲς καὶ θυγατέρας, ἀσπασάμενος, κατέθανε, ἔπειτα Διαγόρας ἕκκλει ὁ Ὀλυμπιονίκων ἀνακτορῶν. Aliter tamen hanc historiam refert Agellius N. A. lib. III. cap. 15. De Rhodio, inquit, etiam Diagora celebrata historiam est. Is Diagoras tres filios adolescentes habuit, unum puerilem, alterum paneratiastem, tertium luctatorem; usque omnes vidit vincere coronarique Olympiae eodem die; & quum ibi eum tres adolescentis amplexi, coronis suis in caput suis positis, saviarentur, quumque populus gratulabundus flores undique in eum jaceret; ibi in stadio, inspettante populo, in oculis atque in manibus filiorum animam efflavit. Filiorum nomina fuisse Demagetus, A-

cusilaus & Dorieus, ut docet Pausanias lib. VI. cap. VII. pag. 468, seqq. ubi pariter exstat hujusce rei memoria. Eos etiam recenset auctor Argum. Graecus in Pindari Olymp. VII. pag. 76. illic autem male Διαγόρας ἀντὶ τοῦ Δωριέως scribitur. Ob eandem causam gaudio periit & Chilon Lacedaemonius, quod tradunt Diogenes Laërtius I, 72, 73. aliique. Sanè tanta fuit apud Graecos Olympicae victoriae laus & gloria, ὥστε τὸν νικῶσαντα αὐτῶν ἰσθμίων νομίζεσθαι, ut ait Lucianus de Gymn. Tom. II. pag. 274. Id multis ostendi facile posset, sed nè longior sim ad auctorum modo locos digitum intendam. Adi sis igitur Pindarum Olymp. III, 77. Platonem de Rep. lib. V. pagg. 366, 368. ed. Cant. Athenaeum lib. VI. pag. 237. F. & lib. X. pagg. 413, 414. Artemidorum lib. II. p. 145. ac lib. v. pag. 266. nè Vitruvium; Suetonium reliquosque memorem. Vide & infra lib. II. cap. 16.

ut mihi videbar, responderam: concesseras enim nullo in malo mortuos esse. Sed ob eam causam contendi, ut plura dicerem; quod in desiderio & luctu hæc est consolatio maxuma. Nostrum enim & nostra causa susceptum dolorem modice ferre debemus, ¹ ne nosmetipsos amare videamur: illa suspicio intolerabili dolore cruciat; si opinamur eos, quibus orbatī sumus, esse cum aliquo sensu in his malis quibus volgo opinantur. Hanc excutere opinionem mihimet
 47 volui radicitus, eoque fui fortasse longior. A. Tu longior? non mihi quidem. Prior enim pars orationis tuæ faciebat, ut mori cuperem: posterior, ut modo non nollem, modo non laborarem: omni autem oratione illud certe perfectum est, ut mortem non ducerem in malis. M. Num igitur etiam rhetorum epilogum desideramus, an hanc jam artem plane relinquimus? A. Tu vero istam ne reliqueris, quam semper

1 Ne nosmetipsos amare] Vulgg. nè & nosmetipsos. Particulam vero istam rectè prætermittunt *Eliens.* pr. tert. *Baliol.* & *Bak.* At *Eliens.* sec. habet nosmetipsos SOLOS amare. Sed additamento tali nihil opus. *Plutarchus* Tom. II. pag. 65. E. Παράλειψόμεθα τὸ φιλαυτον ἐκλόπτεν ἐαυτῶν. Idem *Conf. ad Apoll.* pag. cxi. Ἐμὲν ἔν αὐτῶν (ἐνικα πινύσει τὰς ἀποθανόντας) --- φιλαυτος ἢ τῆς λήπης πρόφασις. *Cicero* de *Amic.* cap. 3. Suis autem incommodis angī, non amicum, sed seipsum amantis est. Vide sis & eundem in *Bruto* cap. 1.

2 Cleobis & Biton] De hisce viris eam quæ sequitur historiam refert *Herodotus* lib. I. cap. 31. *Stobæus*

Serm. cxix. pag. 603. Κλέβιε & Βίτων, Κυδίππης τῆς μητρός αὐτῶν ΔΕΞΑΜΕ'ΝΗΣ τῇ Ἥρᾳ (leg. εὐχαρίστης, quod à me prius observarum, sibi quoque monendum putavit *Joan. Potterus* ad *Clementis* *Sermon.* III. p. 517.) δέναι τοῖς παισὶν, ὅτι αὐτὲς ἀπελευθέρησαν τὴν μητέρα εἰς τὸ ἵερόν ἀνίστασθαι. τὸν βίον παρὰ χροῖα κατέσφα. In eandem rem *Nitidos* incerti scriptoris versus subnequit. *Æschines* *Axiogus* 730. Οἱ τῆς Ἀργίας ἱερεῖς ἦσαν, & *Rod. Agricola* vertit *Junonis Argiva sacerdotes; quasi leges. Oī δ' Ἥρας Ἀργίας ἱερεῖς, quæ parâ putâ est παρὰ δόξαντες* mater enim sacerdos erat *Argiva* cui nomen *Cydippa*. Hoc,

ornasti;

ornasti: & quidem jure: illa enim te, verum si loqui volumus, ornaverat. Sed quinam est iste epilogus? aveo enim audire, quicquid est. M. Deorum immortalium judicia solent in scholis proferre de morte: nec vero ea fingere ipsi: sed Herodoto auctore aliisque pluribus, primum Argiae sacerdotis ² Cleobis & Bito filii praedicantur. Nota fabula est. Cum enim illam ad sollemne & statum sacrificium curru vehi jus esset satis longe ab oppido ad fanum, morarenturque jumenta: tunc juvenes hi, quos modo nominavi, veste posita corpora oleo perunxerunt, ad jugum accesserunt: ita sacerdos advesta in fanum. ³ Cum currus esset ductus; filiis precata à dea dicitur, ut ⁴ illud praemii daret pro pietate, quod maximum homini dari posset à Deo: post epulatos cum matre adolescentis somno se dedisse; mane inventos esse mortuos. Simili precatione ⁵ Trophonius & Agamedes usi

praeter Stobaeum jam laudatum, disertè tradunt Servius & Philargyrius ad Virgilii Georg. III, 532. Tzetzes Chil. I, 31.

Καὶ Κλέοβιν καὶ Βίτων καὶ τοὺς παῖδας
καὶ Κούριντον.

Sic enim legas oportet, non Κλέοβιν καὶ Βίτων. Iterum vs. 35. Οἱ παῖδες καὶ Κούριντος καὶ ΠΕ'ΑΣ ἡπειρας. Scribe τις ἩΡΑΣ, Rem ipsam, praeter eos quorum jam memini, retigere Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 108. Valerius Maximus lib. v. cap. 17, 4. ext. Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. lib. III. cap. xxiv. pag. 158. Lucianus Cont. Tom. I. pag. 349. Theon Progymn. cap. II. p. 15. Tertullianus adv. Nat. lib. II. c. 9. denique Hyginus Fab. CCLIV, à quo tamen, aut

saltem à Librariis, Cleops & Bitias perperam nominantur.

³ Cum currus esset ductus; filiis precata] Vulgg. cum currus esset ductus à filiis; precata &c.

⁴ Illud praemii] Vulgg. illis praemium. Sed cum in Pithæan. Pal. quint. & Bak. sit praemii; ac Eliens. sec. illud repræsentet; illud praemii dedimus.

⁵ Trophonius & Agamedes] Hanc historiam modo planè diversè tradit Pausanias lib. IX. cap. xl. p. 792. quem vide. At cum nostro facit Aeschines in Axiochi pag. 730. Ἀγαμέδνης καὶ Τροφώνιος, οἱ δεινὰ μὲν τὸ Πυδοῖ καὶ Οἰδὸς τιμὰς, οὐδέ μιν τὸ κατὰ πρῶτον αὐτοῖς γὰρ ἰδοῖ, κοιμηθέντες ἐν ἐνδύμασιν. Et

G 3

dicuntur

dicuntur, qui, cum Apollini Delphis templum exaedificavissent, venerantes Deum petiverunt mercedem non parvam quidem operis & laboris sui, nihil certi sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo se id daturum ostendit, post ejus diei diem tertium: qui ut inluxit, mortui sunt reperti. Judicavisse Deum dicunt: & eum quidem Deum, cui reliqui Dî concessissent ut prae-

hos quidem *λίον ἔδδν, & ἄλυστον ἐν πέντε λίδων* Apollinis Delphici templo posuisse testantur *Homerus* Hymn. in Apoll. vl. 296. & *Stephanus* in *Δελφοί*. Vide & *Nonnum* ad *Gregorii* Nazianzeni Stel. I. Hist. 1. *Χαλεσιμείης* verò, quod contulit iste Deus, non meminere. Meminit autem *Plutarchus* Conf. ad Apoll. pag. 109. *Α. Περὶ Ἀγαμέμνους*, inquit, καὶ Τροφονίου φησὶ Πίνδαρον, ὅτι καὶ ἐν Δελφοῖς οἰκοδομήσαντας, αἰτεῖν παρὰ τοῦ Ἀπολλωνος μισθόν, ὃ δ' αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται εἰς ἑβδομήν ἡμέρας ἀποδώσειν. τὰς δ' ἑπτὰ ἑβδομήν νυκτὶ καὶ ἀπομυθέντας πλευσήσαι. Eandem sive fabulam sive rem gestam refert etiam *Stobaeus* Serm. CXIX. pag. 603. & ei quoque diem assignat SEPTIMUM. Hinc forsan apud nostrum rescribi debet post ejus diei diem septimum, non tertium. Certe notæ numerales VII. & III. lineolâ tantum distinguuntur, adeoque non difficulter à Librariis queunt confundi. Sic apud *Hieronymum* in Catal. c. cix. alii Codices LXXXIII. alii LXXXVII. exhibent.

1 De *Sileno fabella quadam* Eadem ex *Aristotele* narrat *Plutarchus* Conf. ad Apoll. pag. 115. qui pariter ac *Athenaeus* lib. II. p. 45. alique, cum nostro *Silenum* facit *Midæ* captivum. At *Xenophonti* de Exped. lib. I. pag. 247. *Maximo* *Tyrio* Diss. xxx. ac *Himerio* apud *Photium* Cod. cclxiii. *Satyrus* nominatur. Non raro quidem *Sile-*

nos & *Satyrus* confundunt auctores: est tamen inter eos discrimen; quâ de re videas licet *Is. Casaubonum* de Sat. Poesi lib. I. cap. II. pag. 53. & *Jac. Perizonium* ad *Aliani* III, 18.

2 Non nasci homini longè optimum esse; proximum autem quàm primum mori] *Lactantius* Div. Inst. lib. III. cap. 19. Inepta illa sententia ---- primum bonum esse non nasci; secundum citius mori. Quæ ut majoris sit auctoritatis, *Sileno* attribuitur. Notissimi sunt hi versus:

Ἀρχὴν μὲν καὶ θῆναι ἐπιχθονίῳ
ἀλυσον,
θῶντα δ' ὅπως θύσεται πύλας Ἀΐδου
πέρησαι.

Eos *Homero* tribuit auctor *Certam*, pag. 23. At, interposito pentametro, leguntur apud *Theognidem* vl. 425. quem auctorem agnoscunt *Clemens* Strom. III. pag. 517. *Theodorus* Therap. V. pag. 171. & *Stobaeus* Serm. CXIX. In eandem mentem coactuari possint quamplurima. Vide sis *Anthol.* lib. I. Tit. 13. *Ausonius* de Amb. vitæ vl. 49. *Plinius* H. N. lib. VII. Proem. *Hieronymum* in Epit. Nepot. pag. 23. *Senecam* Conf. ad Marciam cap. xxii. aliosque. Nam, quod ait *Alexis*,

----- Τὸ πολλοῖς τῶν σαρῶν εἰρ-
μὲνον,
Τὸ μὴ γινώσκον μὲν καὶ πρὸς ἑσ' αἰ-
ετῶν γένεται δ', εἰς τὰ χεῖρα ἔχον
πύλας.

ter ceteros divinaret. Adfertur etiam ¹ de Si-48
leno fabella quaedam; qui cum à Mida captus
esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse
scribitur: docuisse regem, ² *non nasci homini lon-*
ge optimum esse; proximum autem, quamprimum
mori. Qua est sententia in Cresphonte usus Eu-
ripides:

³ *Nam nos decebat coetus celebrantis, domum*

Apud Athenaeum lib. III. pag. 124.

³ Nam nos decebat coetus celebran-
tes, domum *Lugere* } In Vulgg. post
domum male ponitur interpunctio;
quam ob causam factum est ut D.
Lambinus & Fr. Fabricius legerint
coetu celebrantes domum, *Lugere* &c.
Nos autem prava tantum distinctione
sublatâ, loco medicinam fecimus.
Virgilius Aen. 1, 739.

Et vos o coetum Tyrii celebrate
frequentes.

Ubi coetum convivium interpretatur
Servius. At convivium celebrare di-
xit etiam Tacitus Annal. IV, 59. Hoc
tamen in loco *convivium* denotari
puto, quo sensu *σύλλογον ποιῆσαι* dix-
it Herodotus VII, 8. VIII, 83. Græca
nobis servarunt Clemens Strom. lib.
III. pag. 517. Theodoretus Therap. v.
pag. 71. aliique multi, quorum me-
minit Thom. Gatakerus Advers. Po-
rthum. cap. x. col. 530. Ea sic se
habent:

Ἔδει γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιούμενους
τὸν ζωτὰ θρῆναι εἰς ὅς' ἔρχεται
καὶ α'.

τὸν δ' αὖ θνόντα καὶ πόνοι πεπαι-
μένον,
κρίνοντας, βρημευώτας ἐκπέμπειν
δοῦναι.

Hosce versus in animo habuit Episte-
tus apud Arrianum lib. IV. cap. v. p.
390. Τῶν (ἀπολαύζοντα τὸ βῆρυμον,
τὸ πῶρον) συμειδόντας θρῆναι, εἰς ὅσα
καὶ ἐκλήθην· ἐχί καὶ Δία καὶ φι-
λῶντας.

τα, ἢ καὶ ἀποθνήσκοντα. ἀλλ' ὅς' ἔσονται συμ-
βίβηται (Leg. συμβίβηται) ἀπολείπει
καὶ ἰδὲ α' &c. Ad eisdem respexit &
Heliodorus Æthiop. lib. VII. pagg.
322, 323. nam falsus est Joan. Bour-
delotius, pro cuius opinione Platonis
locus ej præ oculis fuit. Videtur au-
tem Euripides ad earum nationum
morem allusisse, qua natales hominum
flebiliter, exequias cum hilaritate cele-
brant, ut ait Valerius Maximus lib.
II. cap. VI, 12. ext. Zenobius Cent.
V, 25. ΚΑΙΣΙΑΙ ὅτι γεννημένοις δε-
κνύμενοι, ὅτι καὶ ἀποθνήσκοντες χαίρουσι.
Vatic. Κανταχάι. Leg. Κανταχάι. De
Causianis enim hæc refert Stobæus
Serm. CXIX. p. 603. Idem habet de
Trausis ejusdem tituli p. 607. Vide sis
Herodotum lib. V. cap. 4. & Choricium
Sophistam in laud. Procopii Gazæ §.
35. quem primus exhibuit vir docti-
ssimus J. A. Fabricius Bibl. Græc.
Tom. VIII. Quin & Essedonas fu-
nera parentum latos & victimis & festo
coetu familiarium celebrare narrat Mela
lib. II. c. 1. Quoniam verò hujusce
populi sic mentio, alterum Zenobii lo-
cum in eodem proverbio corrigam:
Οἱ Σιδῶνες, inquit, τὰς γυνεῖς ἐδίδου
χωεῖς τ' κεφαλὰς, πλὴν δὲ καρπῶν χρο-
σέσι. Legendum Ἰασιδῶνες vel Ἰασ-
ιδῶνες. Non enim Σιδῶνες sed Σιδῶνιοι
dicuntur Sidonis incolæ: præterquam
quod hunc morem Essedonibus tri-
bunt Mela, Solinus, & Herodotus
lib. IV. cap. 26.

Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus,

Humanae vitae varia reputantis mala:

At, qui labores morte finisset gravis,

¹ Hunc omni amicos laude & laetitia exsequi.

Simile quiddam est in consolatione Crantoris: ait enim Terinaeum quendam Elysiū, cum graviter filii mortem moereret, venisse in Psychomantium quaerentem, quae fuisset tantae calamitatis causa: huic in tabellis tris hujusmodi versiculos datos,

² Ignaris homines in vita mentibus errant.

Euthynous potitur, ³ fatorum numine, letho.

Sic fuit utilius finire ipsique, tibiue.

His & talibus auctoribus usi, confirmant causam, rebus à Dīs immortalibus judicatam. ⁴ Alcidas quidem, rhetor antiquus in primis nobilis,

¹ Hunc omnes amicos laude] Versus non constat, at constabit si legamus Hunc omni amicos laude & laetitia exsequi.

Sic omni superstitione, noster de N. D. II, 24. omni fraude & perfidia, pro Roscio Amerino cap. 40. omni injuriā, Phaedrus lib. I. Fab. xxxi. & omni vigilia idem lib. III. Prol. 25. Vide & Horatium lib. II. Eclog. VIII, 67.

² Ignaris homines -- ipsique tibiue] Græci versus, ut & historia quam modo retulit Tullius, extant apud Plutarchum Conf. ad Apoll. p. 109. Illi sic se habent.

Ἦντε (f. Ἦεν) νήπιε Ἠλύτι ἡλθίσι
φρένες ἀνδράν.

Εὐθύνοθ' αἰτῶ μοι ἐλθὶν θανάτω.
Οὐκ ἔδ' γὰρ ζῶεν καλὸν αὐτῷ εἶναι
γονεῖσι.

³ Fatorum numine] Vulgg. munere. Sed præstat altera lectio, quam re-

præsentant Ursin. Eliens. pr. sec. tert. Babil. Bak. eamque jampridem receperunt Victorius & Lambinus. Sane μοι ἐλθὶν θανάτω belle respondet, (numen enim nutum sive voluntatem significat) & magis est Poëtica.

⁴ Alcidas quidem. - scripsit etiam laudationem mortis] Vulgg. Alcidas quidam. Eliens. sec. Alcidas. Legendum Alcidas, ut edidit D. Lambinus, quem sequi debebant recentiores. Alteram vocem mutavit Cl. Benileius. Tzetzes Chil. XI, 746.

Ὡς Ἀλκιδάμας ἔγραψεν ἑκαμυθὶ
θανάτω

Ὁ Ἐλαίτης σύγχρονος Ἰσθαλάου
Ἰσθαλάου.

Hujusce Rhetoris, præter Suidam, Dionysium Halicarnasenseum, Quintilianum & alios, meminērunt Athenæus lib. XIII. p. 592. & Diogenes Laërtius VIII, 56. IX, 54.

scripsit

scripsit etiam Laudationem mortis, quae constat ex enumeratione humanorum malorum: cui rationes eae, quae exquisitius à philosophis conliguntur, defuerunt; ubertas orationis non defuit. Clarae vero mortes pro patria oppetitae non solum gloriosae rhetoribus sed etiam beatae videri solent. Repetunt ab Erechtheo (cujus etiam filiae cupide⁵ mortem oppetiverunt pro vita civium) Codrum: qui se in medios inmisit hostis⁶ veste famulari, ne posset agnosci si esset ornatu regio: quod oraculum erat datum, si Rex interfectus esset, victricis Athenas fore. Menoecus non prætermittitur, qui itidem oraculo edito largitus est patriae suum sanguinem. Iphigenia Aulide duci se inmolandam jubet, ut hostium sanguis eliciatur suo. Veniunt inde ad 49

5 Mortem oppetiverunt] Vulgg. expetiverunt. Historiam suppeditant ii scriptores, quos laudat Hier. Columnus ad Ennii Fragm. p. 254.

6 Famularem vestem] In hac re famularem cultum dixit etiam Valerius Maximus lib. v. cap. vi, i ext. Δροῦμα verò seu φρυγανισμός χιτὼν vel ὄλβον vocant Polyani I, 18. Stobaeus Serm. vii. pag. 92. & Tzerzes Chil. I. Hist. 4. a. pastoralem cultum Velleius Paterculus lib. I. cap. 2. quibus omnibus in os contradicit Petr. Burmannus, dum nostro Valerioque reddendum manipulem cultum censuit: quod scilicet unum ex pabulatoribus à Codro FALCE percussum fuisse scribat Maximus. Quasi falx homini rustico lignatorique non conveniret! aut quasi gestamen esset militare! Nam murales vel navales falces hic locum non habent. De iis

vide Fr. Hotomannum ad Caesaris lib. III. B. G. cap. 14. Reverà nihil omnino movendum; famularis enim vestis vel cultus pro pauperis habitu, vilique ac humili indumento γυνικὸς est accipiendus, ut patet ex Augustino C. D. lib. xviii. cap. 19. & Servio ad Eclog. v, 11. Similiter οἰκιστικὸς ἰδῆταις usurpat Polyani Stratag. vi, 49.

7 Menoecus non prætermittitur, qui itidem] Vulgg. Menoecus verò non prætermittitur; at voculam secundam nesciunt Eliens. pr. tert. Babil. Bak. & Petrens. nec eam postulat oratio. E contra itidem, quod à vulgg. exulat, addidit Cl. Bentleius. Ceterum noster oraculum editum dicit, quod Tiresias vates futuram Thebanis victoriam promiserat, si Menoecus, Creontis filius, Marti fieret victimæ. Videbis Apollodorum Bibl. lib.

pro-

propiora. Harmodius in ore & Aristogiton: Lacedaemonius Leonidas, Thebanus Epaminondas vigent. Nostros non norunt; quos enumerare magnum est, ita sunt multi: quibus videmus optabilis mortis fuisse cum gloria. Quaecum ita sint: magna tamen eloquentia est utendum, atque ita velut superiore è loco concionandum; ut homines mortem vel optare incipiant vel certe timere desistant. Nam si supremus ille dies non extinctionem, sed commutationem adfert loci; quid optabilius? sin autem perimit ac delet omnino; quid melius quam in mediis vitae laboribus obdormiscere, & ita conniventem somno consopiri sempiterno? Quod si fiat, 'melior Ennî, quam Solonis oratio: hic enim noster,

Nemo me lacrimis decoret (inquit) ² nec funera lessum

III. cap. vi, 7. Argument. ad Euripidis Phœniss. Nonnum ad Nazianzenum Stelit. I. Hist. 9. aliosque. A reliquis diversus abijt Hyginus, qui Fabb. 67, 242. Menœceum hunc Creontis & Jocastra patrem fuisse confirmat.

1 Melior Ennii quam Solonis oratio] Noster de Senect. cap. xx. Solonis quidem sapientis ELOGIUM est, quo se negat velle suam mortem dolore amicorum & lamentis vacare. Sed haud scio an melius Ennius,

Nemo me lacrimis decoret &c. Ex hoc loco reformatus est Ursini MStus, qui dedit melius Ennii quam Solonis elogium; si tamen ullus revera fuit Codex, qui talem lectionem representaret.

2 Nec funera lessum] Vulgg. fletu.

3 Mors mea non caret] Plutarchus

Tom. I. pag. 109. ita refert, & τὸν πρὸς Μίμνερον ἀντιπρὸς πρὸς χεῖρας ζῶντος ἐπιπρώτον (Σόλων)

Μὴ δὲ μοι ἀλγαιὺς ὁ θάνατος ὁ μὲν λοι, ἀλλὰ φίλοις
ΠΟΙΗΣΑΙΜΙ θανάτων ἀλγας ὁ
συναχάς

Rursus exstant apud Stobaeum Serm. cxxi. pag. 612. ubi tamen in secundo versu legitur καλλείποιμι θανάτων, quod Ciceronis versionis melius respondet.

4 Exanclavisset omnes labores] MS. Pithœanus exaudavisset, unde Janus Gulielmus, ingenio potius quam iudicio litans, reponit exsudavisset. Licet enim non negem, quin certamina vel labores exsudare plus vice simpliciter dixerint Livius & Ammianus Marcellinus; ita tamen nullibi Tul-

Faxit:

Faxit: —

at vero sapiens ille,

³ *Mors mea ne careat lacrimis: linquamus amicis*

Moerorem, ut celebrent funera cum gemitu.

Nos vero, si quid tale acciderit ut à Deo denun-
tium videatur ut exeamus è vita, lacti & a-
gentes gratias pareamus; emittique nos è custo-
dia & levari vinclis arbitremur: ut aut in aeter-
nam & plane in nostram domum remigremus,
aut omni sensu molestiaque careamus. Sin
autem nihil denuntiabitur; eo tamen simus ani-
mo, ut horribilem illum diem aliis, nobis fau-
stum putemus: nihilque in malis ducamus, quod
sit vel à Dīs immortalibus vel à natura parente
omnium constitutum. Non enim temere nec
fortuito sati & creati sumus: sed profecto fuit
quaedam vis, quae generi consuleret humano;
nec id gigneret aut aleret, quod, cum ⁴ exancla-

lius est locutus: receptamque lectio-
nem defendunt cum reliqui Codices,
tum Nonius, qui non hunc modo
sed & alium, ubi noster eandem *exan-*
clare adhibet, locum citavit cap. II. in
exanclare. Is existat Acad. Quæst. lib.
IV. cap. 34. Vide sis & eundem cap.
IV. in *exanclare*; ut nesciam quid
in mentem fuerit accuratissimo *Quin-*
tiliano, quum lib. I. Inst. Orat. cap.
6. hoc verbum poneret inter ea,
quibus non est utendum. Ceterum
de ververbio disserunt *M. A. Mu-*
retius & *G. J. Vossius* in Etym. quo-
rum scrinia non compilabo; meam
tantum opinionem paucis efferam.
Ea nempe vox non ab *anclando*, sed
ἀντλῆν videtur deducenda,
quamvis, litterulâ mutâ, *exanclare*

potius, quam *exantlare*, dixerint La-
tini. Hoc certe testantur veteres, &
è sequentibus clarè potest intelligi.
Verum tamen *H. Stephanus* Castig. in
in *Cicer.* pag. 35. Etymologiam ἀντλῆν
ἐξαντλῆν petit, & ἐξαντλῆν πόν-
τος Græce dici non existimat. Sed
dubio procul lapsus est vir doctissi-
mus. *Theophilus* ad *Antol.* lib. II.
pag. 102. ed. Paris. Διὰ δὲ τῆς παρα-
κλῆσεως ὁ ἀνθρώπος ΕΞΗΝΤΑΗΣΕ ΠΟ-
ΝΟΝ, ὁ δὲ ὕλην, λύπην. *Euripides* in
Cyclope vs. 10. Κτὶ νῦν ἐκείνων μαι-
ζόν' ΕΞΑΝΤΑΩ' πόνον. Adi sis &
Medæ vs. 79. *Alcest.* vs. 354. *An-*
drom. vs. 1217. Similiter Latini.
Livius XXI, 21. Per totum tempus hie-
mis, quies inter labores aut jam EX-
HAUSTOS aut mox EXHAURIENDOS
visset

visset omnis labores, tum incideret in mortis malum sempiternum. Portum potius paratum nobis & perfugium putemus: quo utinam velis passis perveni liceat! Sin^t resstantibus ventis rejiciemur, tamen eodem paulo tardius referamur necesse est. Quod autem omnibus necesse est, idne miserum esse uni potest? Habes epilogum; ne quid praetermissum aut relictum putes. A. Ego vero: & quidem fecit etiam iste me epilogus firmiorem. M. Optume, inquam. Sed nunc quidem valitudini tribuamus aliquid: cras autem & quot dies erimus in Tusculano agamus haec; & ea potissimum, quae levationem habeant aegritudinum, formidinum, cupiditatum: qui omni est philosophia est fructus uberrimus.

renovavit corpora. Ovidius Art. Amand. I, 771.

Pars superat coepti, pars est EXHAUSTA laboris.

Et Metam. XII, 161.

Inque vices adita atque EXHAUSTA pericula saepe

Commemorare juvat.

Quae loca satis ostendunt non fuisse, cur Nic. Heinsius Fast. V, 388. edideret,

Venerat Alcides EXACTA parte laborum,

nam exhausta legunt plerique Codices. Statius Theb. VI, 236.

---Posito donec cum sole labores Exhausti.

Si pluribus sit opus, adeas licet Sententiam Epist. 52. Plinium lib. v. Epist. 5. & Lactantium Div. Inst. lib. vi. c. 4.

[Resstantibus ventis] Vulg. resstantibus, contra quam jubet omnium MSSorum consensus.

M. TUL-

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER II.

DE TOLERANDO DOLORE.

NEOPTOLEMUS quidem apud Ennium ¹ philosophari sibi ait necesse esse: sed paucis; nam omnino haud placere. Ego autem, Brute, necesse mihi quidem esse arbitror philosophari: nam quid possum, praesertim nihil agens, agere melius? sed non paucis, ut ille. Difficile est enim ² in philosophia vel pauca esse ei nota,

¹ Philosophari sibi ait] Ex hoc loco versus Trochaicum concinnat G.

J. Vossius ad fragm. Tragic. pag. 57.

Philosophari est mihi necesse; at paucis; non omnino haud placet.

Hanc verò conjecturam probandam non esse docet Agellius N. A. lib. v.

cap. 15. Ennium Neoptolemum probabamus, qui profecto ita ait

Philosophandum est paucis, nam omnino haud placet:

unde, pronomine praeposito, legerim, Mihi philosophandum est paucis;

nam omnino haud placet,

ut fiat Iambicus. Ab hac parum discrepat ratio, quam proponit Hadr. Turnebus Advers. lib. II. cap. 8. Huc autem respiciunt Cicero de Orat. lib. II. cap. 37. Noctium Attic. scriptor lib. v. cap. 16. & Apuleius Apol. pag. 421. Ennio praevisse videtur Callicles apud Platonem in Gorgia pag. 296, seq. cujus verba profert Agellius N. A. lib. X. cap. 22.

² In philosophia vel pauca esse ei nota] Vulgg. in philosophia pauca.

cui

cui non sint aut pleraque aut omnia. Nam nec pauca nisi è multis eligi possunt: nec, qui pauca perceperit, non idem reliqua eodem studio persequetur. Sed tamen in vita occupata atque, ut Neoptolemi tum erat, militari pauca ipsa multum saepe prosunt: & ferunt fructus, ¹ si non tantos quanti ex universa philosophia percipi possunt, tamen eos quibus aliqua ex parte interdum aut cupiditate aut aegritudine aut metu liberemur. Velut ex ea disputatione, quae mihi nuper habita est in Tusculano, magna videbatur mortis effecta contemptio: quae non minimum valet ad animum metu liberandum. Nam qui id quod vitari non potest metuit, is vivere animo quieto nullo modo potest. Sed qui, non modo quia necesse est mori, verum etiam quia nihil habet mors quod sit horrendum, mortem non timet, magnum is sibi praesidium ad beatam vitam comparat. Quamquam non sumus ignari

¹ Si non tantos --- metu liberemur] Non de se ipse, sed de iis, qui vitam ducunt militarem & occupatam, adeoque primis tantum labiis gustare possunt philosophiam, loquitur. Ergò, rescripserim liberentur: Victorius enim & plerique omnes MSSi. dant, SED non tantos --- metu liberentur. Hoc placet, ac illud ineptissimum.

² Etenim si orationes --- sed si reperiuntur nonnulli] Est ἀνέκδοτος, quod post nonnulla παραρρηκός interposita scriptoribus haud est inusitatum. Sic lib. v. Tusc. cap. 15. An dubitas, quin praestans valitudine, viribus, forma --- si fuerit is qui hac habet injustus, intemperans, timidus --- dubitabine eum miserum dicere?

Iterum cap. 19. Similene puer C. Laelii unum consulatum fuisse & eum quidem cum repulsa --- sed tamen utrum malles; te, si potestas esset, semel, ut Laelium, Consulem, an, ut Cinnam, quater? Sic & Offic. lib. III. cap. 16. Utile videbatur Ulyssi --- sed insimulant eum Tragedia, simulatione insaniam militiam suborsu gere voluisse. Plura non desunt exempla, sed haec, quod volumus, satis ostendunt. Vide tamen infra lib. v. cap. 19. & Xenophontem Cyropæd. lib. IV. cap. II, 2.

³ Effectus Eloquentia est audientium approbatio] Lambino placet effectus eloquentia, quòd oratorem ex-

multos

multos studiose contra esse dicturos: quod vitare nullo modo potuimus, nisi nihil omnino scriberemus. ² Et enim si orationes, quas nos multitudinis iudicio probari volebamus; popularis est enim illa facultas, & ³ effectus eloquentiae est audientium adprobatio: sed si reperiebantur nonnulli, qui nihil laudarent nisi quod se imitari posse considerent, quemque sperandi sibi ⁴ eundem bene dicendi finem proponerent; & cum obruerentur copia sententiarum atque verborum, jejunitatem & famem se malle quam ubertatem & copiam dicerent; unde erat ⁵ exortum genus Atticorum, his ipsis, qui id sequi se profitebantur, ignotum; qui jam conticuerunt, paene ab ipso foro inrasi: quid futurum putamus, cum adiutore populo, quo utebamur antea, nunc minime nos uti posse videamus? ⁶ Est enim philosophia paucis contenta iudicibus; multitudinem consulto ipsa fugiens, eique ipsi

eicit assensus auditorum, & magna frequentia. Præterquam verò quod omnes Codices receptam firman lectionem, non tam quid eloquentiam faciat, (licet eam quoque non sola pariat audientium approbatio) quam quæ sit ejus vis, dicendi videtur locus. Effectus ergo valere censeatur ἐπιτελεσμα, seu quod ex eloquentia, velut ex causâ, proficiscitur.

⁴ Eundem bene dicendi] Vulgg. eundem & bene dicendi.

⁵ Exortum genus Atticorum] Eos intelligit, qui, dum characterem simulant Atticum, jejunum ac enervè dicendi genus amplectuntur. Quintilianus Inst. Orat. lib. XII. cap. 10. Antiqua quidem illa divisio inter Asi-

anos atque Atticos fuit, cum hi pressè & integri, contra inflati illi & inanes haberentur; & in his nihil superflueret, illis iudicium maximè ac modus deesset. --- Mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tennes, & lucidos, & significantes, sed quadam eloquentia frugalitate contentos, & semper manum intrâ pallium continentes. Cicero in Bruto cap. 84. Attico genere dicendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem, atque utinam imitarentur, nec ossa solùm, sed etiam sanguinem. Vide & c. 82. Orat. c. 7. & Dial. de causis Corr. Eloq. c. 18.

⁶ Est enim Philosophia --- fugiens] Laudat Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. 25.

&

& suspecta & invisa: ut vel si quis universam
 velit vituperare, secundo id populo facere possit;
 vel si in eam quam nos maxime sequimur co-
 netur invadere, magna habere possit auxilia ¹re-
²liquorum philosophorum disciplinas. Nos autem
 universae philosophiae vituperatoribus respondi-
 mus in Hortensio: pro Academia autem quae
 dicenda essent, satis accurate in Academicis quat-
 tuor libris explicata arbitramur. ²Sed tamen
 tantum abest ut scribi contra nos nolimus, ut
 id etiam maxime optemus: in ipsa enim Graecia
 philosophia tanto in honore numquam fuisset,
 nisi doctissimorum contentionibus dissensionibusque
 viguisset. Quamobrem hortor omnis qui
 facere id possunt, ut hujus quoque generis lau-
 dem jam languenti Graeciae eripiant, & ³per-
 ferant in hanc urbem: sicut reliquas omnis, quae
 quidem erant expetendae, studio atque industria
 sua majores nostri transfulerunt. Atque ⁴ora-
 toria quidem laus ita ducta ab humili venit ad
 summum, ut jam, quod natura fert in omnibus
 fere rebus, senescat; brevi tempore ad nihil

¹ Reliquorum philosophorum disci-
 plinas] Vulgg. disciplinis.

² Sed tamen tantum abest --- tran-
 sulerunt] Hanc pñv adducit Boëtius
 in Topic. lib. v. pag. 839. ed. Basil.

³ Perferant in hanc urbem] Boëtii
 Codices, transferant.

⁴ Oratoria quidem locus] Vulgg.
 oratorum.

⁵ Philosophia nascitur] Vulgg. nas-
 citur.

⁶ Ultra quam id quod verisimile

occurrit, progredi possumus] Vulgg.
 dant ultra id, quam quod verisimile
 occurrerit. In hoc Eliens. sec. & Be-
 liol. in ordine verborum reliquos
 MSSos sequimur. Profert hæc etiam
 Boëtius in Topic. pag. 839.

⁷ Et refellere sine pertinacia, &
 refelli sine iracundia] Vir Cl. P. Ma-
 nucius mavult, & refelli sine pertinacia
 & refellere sine iracundia. Cum ve-
 rò receptam lectionem tueantur Bo-
 eti omnesque Tullii codices; causam

lum ventura videatur: ⁵ Philosophia nascitur, Latinis quidem literis, ex his temporibus: eamque nos adjuvemus, nosque ipsos redargui refellique patiamur. Quod hi ferunt animo iniquo, qui certis quibusdam destinatisque sententiis quasi addicti & consecrati sunt; eaque necessitate constricti, ut etiam quae non probare soleant ea cogantur constantiae causa defendere. Nos, qui sequimur probabilia, nec ⁶ ultra quam id quod veri simile occurrit progredi possumus, ⁷ & refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia parati sumus. Quod si haec studia traducta erunt ad nostros, ne bibliothecis quidem Graecis egebimus: in quibus multitudo infinita librorum propter eorum est multitudinem, qui scripserunt. Eadem enim dicuntur à multis: ⁸ ex quo libris omnia referferunt. Quod accidet etiam nostris, si ad haec studia plures confluxerint. Sed eos si ³ possumus excitemus; qui liberaliter eruditi, adhibita etiam differendi elegantia, ratione & via, philosophantur. Est enim quoddam genus eorum, qui se philosophos appellari volunt,

profecto gravis subesse debet, cur hæc ab eo tentata sit vocum transpositio. At eam celayit vir eruditissimus; quapropter nos pariter ac *Turnebus* Advers. lib. II. cap. 8. vulgaram tuebimur. *Plutarchus* de prof. Virt. sent. Tom. II. pag. 80. B. τὸ μὲν δὲν ἑστῆπιζεῖν ἐλέξαντας, ἢ καλεῖσθαι τὸν ἐλεγχόμενον. ἢ ἑλεγχόμενον. Vide sis *Origenem* contra *Celsum* lib. I. pag. 55. & *Platonis* *Gorgiam* pag. 285. E.

⁸ Ex quo libris omnia referferunt] *Eliens.* sec. referta sunt, nec aliter edidit *Aldus* nepos. A vulgata scriptura stant reliqui, nec eorum fides est deferenda, quemadmodum patet ex *Prisciani* lib. x. col. 904. *Cicero*, inquit *Grammaticus*, in II. *Tuscul.* Ex quibus verbis etiam omnia referferunt. Ex nostro rescribas oportet, ex quo libris omnia referferunt: ad hunc enim locum respicit, ut abunde liquet.

H

quo-

¹ quorum dicuntur esse Latini sane multi libri: quos non contemno equidem, quippe quos numquam legerim. Sed quia profitentur ipsi illi qui eos scribunt se neque distincte neque distribute neque eleganter neque ornate scribere, lectionem sine ulla delectatione neglego. Quid enim dicant & quid sentiant hi qui sunt ab ea disciplina; nemo mediocriter quidem doctus ignorat. Quamobrem, quoniam quemadmodum dicant ipsi non laborant: cur legendi sint, ² nisi ipsi inter suos, qui idem sentiunt, non intellego. Nam, ut Platonem reliquosque Socraticos & deinceps eos qui ab his profecti sunt legunt omnes; etiam qui illa aut non adprobant aut non studiosissime consecretantur; Epicurum autem & Metrodorum non fere praeter suos quisquam in manus sumit: sic hos Latinos hi soli legunt, qui illa recte dici putant. Nobis autem videtur, quicquid literis mandetur ³ id commodari omnium eruditorum ⁴ lectioni decere: nec, ⁵ si id ipsi minus consequi possumus, idcirco minus id ita faciendum esse sentimus. Itaque mihi semper Peripateticorum Academiaeque consuetudo de omnibus rebus in contrarias partis dis-

¹ Quorum dicuntur esse Latini sane multi libri] Ad Amasium aliosque quosdam Epicureos respicit, qui Latine de Philosophia scripserant. Eos perstrinxit cum alibi, tum supra lib. I. cap. 3.

² Nisi ipsi inter suos] Vulgg. inter se. In Eliens. sec. habes legant ipsi in-

ter se: unde rescribi possit, cur legendi sint (legant ipsi inter se, qui idem sentiunt) non intelligo. Cum tamen in eo libro maxime grassata sit audacia Librarii, nec ei Codex alius accedat sive iussor; omnino legerim, nisi ipsis inter se, quo modo primus emendavit vir doctissimus Joan. Valerendi,

ricus.
præ se
3 Id. c.
4 Lell.
Lambin.
MSSti.
5 Si i
vocalan

serendi, non ob eam causam solum placuit, quod aliter non posset quid ⁶ in quaque re veri simile esset inveniri; sed etiam quod esset ea maxuma dicendi exercitatio: qua princeps usus est Aristoteles, deinde eum qui secuti sunt. Nostra autem memoria Philo, quem nos frequenter audivimus, instituit alio tempore rhetorum praecepta tradere, alio philosophorum. Ad quam nos consuetudinem à familiaribus nostris adducti, in Tusculano, quod datum est temporis nobis, ⁷ in ea consumpsimus. Itaque cum ante meridiem dictioni operam dedissemus, sicut pridie feceramus; post meridiem in Academiam descendimus: in qua disputationem habitam non quasi narrantes exponimus, sed eisdem fere verbis ut actum disputatumque est. Est igitur ambulans ad hunc modum sermo ille nobis institutus; & à tali quodam inductus exordio. A. Dici non potest, quam sim hesternae disputatione tua delectatus, vel potius adjutus. Etsi enim mihi sum conscius, numquam me nimis vitae cupidum fuisse: tamen interdum objiciebatur animo metus quidam & dolor, cogitanti fore aliquando finem hujus lucis, & amissionem omnium vitae commodorum. Hoc genere mole-

ficus. Solceca certe est oratio, quam pra se ferunt vulgati.

3 *Id commodari*] Vulgg. *commendari*.

4 *Lectioni decere*] Vel *debere*, quod Lambino placuit, exhibentque plures MSSci.

5 *Si id ipsi minus*] Vulgg. secundam voculam nesciunt, quam nos *Victor*.

Bal. & Eliens. tert. acceptam referimus.

6 *In quaque re*] Vulgg. *unaquaque*, cum quibus faciunt nonnulli Codices. At nos eam recepimus lectionem, quam *Victorii* praestat editio; quamque firmanit *Eliens.* tert. *Baliol. & Petrens.*

7 *In ea consumpsimus*] Vulgg. *in eo*.

stiae sic, mihi crede, sum liberatus; ut nihil minus curandum putem. M. Minume mirum id quidem: nam efficit hoc philosophia: medetur animis; inanis sollicitudines detrahit; cupiditatibus liberat; pellit timores. Sed haec ejus vis non idem potest apud omnis: tum valet multum, cum est idoneam complexa naturam: *fortis* enim non modo *fortuna adjuvat*, ut est in vetere proverbio, sed multo magis ratio: quae quibusdam quasi praeceptis confirmat vim fortitudinis. Te natura excelsum quendam videlicet & altum & humana despicientem genuit: itaque facile in animo forti contra mortem habita insedit oratio. Sed haec eadem num censes apud eos ipsos valere, nisi admodum paucos; à quibus inventa, disputata, conscripta sunt? Quotus enim quisque philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita animo ac vita constitutus, ut ratio postulat? qui disciplinam suam non ostentationem scientiae, sed legem vitae putet? qui obtemperet ipse sibi,

¹ Ut cum eorum vitâ mirabiliter pugnet oratio] Lambinus transpositis vocibus legere mavult, ut eorum cum vitâ mirabiliter pugnet oratio. Sed ordinem verborum, quem præbent MSS. ti, præstat Lactantius Div. Inst. lib. III. c. 15. ex quo patet, novam non esse de philosophorum vitiis querelam. Idem multis ex locis veterum probari queat. Diodorus in Excerpt. Vales. pag. 234. Τῶν καὶ ἡμᾶς φιλοσόφων τὰς πλείους ἰδεῖν ἐστὶ λέγοντας μὲν τὰ καλὰ, πράττοντας δὲ τὰ χεῖριστα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτῶν συμ-

νόμητα καὶ συνέσιν διὰ τῆς πείρας ἰσχυρομένον. Quintilianus Inst. Orat. lib. I. Proœm. Non enim virtute ac studiis, ut haberentur philosophi, laborabant; sed vultum, & tristitiam, & dissimulantem à ceteris habitum pessimis moribus prætendebant. In eandem mentem passim Seneca. Vide sis Epist. xx. aliosque locos, quos indicat V. C. Joan. Clericus Proleg. ad Hist. Eccles. Sect. II. cap. VII, 13. quibus adde Lucianum cum alibi, tum Rev. Tom. I. pag. 407. seqq. & in Icaro menippo Tom. II. p. 202, 208, 209.

& de

& decretis suis pareat? Videre licet, alios tanta levitate & jactatione, ut his fuerit non didicisse melius; alios pecuniae cupidos, gloriae non-nullos; multos libidinum servos; ¹ ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio: quod quidem mihi videtur esse turpissimum. Ut enim, si Grammaticum se professus quispiam, barbare loquatur; aut si absurde canat is, qui se haberi velit Musicum; hoc turpior sit, quod in eo ipso peccet, cujus profitetur scientiam: sic philosophus in vitae ratione peccans, hoc turpior est; quod in officio cujus magister esse volt labitur, artemque vitae professus delinquit in vita. A. Nonne verendum est igitur, si est ita sicut ut dicis, ne philosophiam falsa gloria exornes? quod est enim majus argumentum nihil eam prodesse, quam quosdam perfectos philosophos turpiter vivere? M. Nullum vero id quidem argumentum est. Nam ut agri non omnes frugiferi sunt, qui coluntur; ² falsumque illud Accii,

² Falsumque illud ac improbe, Et si in segetem] Sic MSSi. quod cum male Latine diceretur, Lambinus emendandum putavit falsoque illud ac improbe. Sed gravius latet mendum, feliciter, ut opinor, à Mureto sublatum; nam cum liber ejus daret falsumque illud ac improba, vir ille doctissimus Var. Lect. lib. XVI. cap. 20. reponit falsumque illud ATTII, vel Accii,

Proba etsi in segetem &c.

Hæc autem correctio, licet elegans & acuta videatur, nihilo tamen minus

nonnullis habetur rejicula; nam qui sequuntur versiculi non Attium patrem, sed Euripidem vindicant, si modo scopum tetigit Hier. Columna Frag. Enn. pag. 248. illos ex hisce Euripideis Hec. vi. 592. versos existimans:

Οὐκ ἐν δένδρῳ εἰ γὰρ μὲν κερὴ
Τὸ χεῖρον καὶ πρὸ δρόδῳ εὖ σείχυν πίπει.

Hominem nobilissimum sequitur eruditissimus G. J. Vossius ad fragm. Tragic. pag. 31. At, ne versuum Euripideorum mentem prorsus esse contrariam memorem, omnia sunt incerta. Demus enim Hecubæ esse

*Probac etsi ¹ in segetem sunt deteriore datae
Fruges, tamen ipsae suapte natura enitent:*

sic animi non omnes culti fructum ferunt. Atque ut in eodem simili verfer; ut ager quamvis fertilis sine cultura fructuosus esse non potest; sic sine doctrina animus: ita est utraque res sine altera debilis. Cultura autem animi philosophia est: haec extrahit vitia radicitus, & praeparat animos ad satus accipiendos; eaque mandat his, &, ut ita dicam, ferit, quae adulta fructus uberrimos ferant. Agamus igitur ut coepimus: dic, si vis, de quo disputari velis. A. Dolorem existumo maxumum malorum omnium. M. Etiamne majus, quam dedecus? A. Non audeo id dicere quidem: & me pudet tam cito de sententia esse dejectum. M. Magis esset pudendum, si in sententia permaneres. Quid enim minus est dignum, quam tibi pejus quicquam videri dedecore, flagitio, turpitudine? quae ut effugias, quis est ² non modo recusandus, sed non ultro adpetendus, subeundus, excipiendus

verba: Hecubem etiam Accii Tragediam laudar Priscianus lib. VI. col. 716. & quamvis ex Euripide non esset translata nec ipsa discreparet immane quantum sententia: facile tamen fieri potuit, ut Accio eandem fabulam tractanti similis obversaretur *Evros*. Non igitur exhibilandam puro Mureti conjecturam.

¹ *In segetem*] Seges ipsam terram hic denotat. Tibullus lib. I. Eleg. III, 61.

Fert casiam non culta S. E. G. E. S. --- Virgilius Georg. I, 47.

*Ille seges demum votis respondet
avari*

Agricola, bis qua solem, bis frigora sensit.

Ibi vide Servium, ut & ad Aen. III, 142. VII, 526. Festus. SEGES dicitur --- aliquando etiam solum ipsum, quod nec aratum est nec constum. Hoc ex allatis patet, quibus adde quae congestit Cl. Salmasius Exerc. Plin. pag. 366. ed. Paris.

² *Non modo recusandus*] Vulg. non modo non recusandus, contra quam jubent MSSi. Eorum sane fidem sequi non dubitavimus. cum po-

dolor?

dolor? A. Ita prorsus existumo. Quare ne sit sane summum malum dolor; malum certe est. M. Videsne igitur; quantum, breviter admonitus, de doloris terrore dejeceris? A. Video plane: sed plus desidero. M. Experiar equidem: sed magna res est, animoque mihi opus est non repugnante. A. Habebis id quidem: ut enim heri feci, sic nunc rationem, quo ea me cumque ducet, sequar. M. Primum igitur de inbecillitate multorum³ & è variis disciplinis philosophorum loquar: quorum princeps & auctoritate & antiquitate Socraticus Aristippus non dubitavit summum malum dolorem dicere. Deinde ad hanc enervatam muliebremque sententiam satis docilem se Epicurus prae-buit. Hunc post, Rhodius Hieronymus, dolore vacare, summum bonum dixit: tantum in dolore duxit mali. Ceteri⁴ praeter Zenonem, Aristonem, Pyrrhonem, idem fere, quod modo tu: malum illud quidem, sed alia pejora. Ergo id, quod natura ipsa & quaedam generosa virtus statim respuit, ne scilicet dolorem sum-

steriorem particulam negantem non raro praetermitti constat. Noster supra lib. I. cap. 36. Mortuorum autem non modo vitā commodis, sed ne vitā quidem ipsa quisquam caret. *Jussinus* lib. XI. cap. 8. Interclusa voce, non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. *Hirrius* lib. VIII. B. G. cap. 33. Effugere non modo equitatum, sed ne legiones quidem possint; ubi *D. Vossius* frustra reposuit non modo non equitatum, prout ibi multis ostendimus. Vide & *M. A. Muretum* Var. Lect. lib. X. cap. 7. Porro verba, quae his adherent,

laudat *Charisius* lib. II. col. 189. Sed hujusce Grammatici Codices è nostro sunt emendandi.

3 Et è variis] Vulgg. & de variis.

4 Zenonem, Aristonem, Pyrrhonem] Zeno cum Stoicis ejus discipulis nihil bonum nisi honestum putavit, adeoque nihil praeter vitia malum. De Pyrrhonis & Aristonis sententia dicemus ad lib. V. cap. 30.

5 Ne scilicet dolorem] Vulgg. ne dolorem. At cum *Eliens.* sec. esse dolorem daret; priim. autem, tert. & *Bak.* ne se dolorem; facili conjecturā reponimus, ne esse dolorem.

num malum diceret, oppositoque dedecore, sententia depelleret; ¹in magistra vitae philosophia tot secula permanet? Quod huic officium, quae laus, quod decus erit tanti? quod adipisci cum dolore corporis velit, qui dolorem summum malum sibi esse persuaserit. Quam porro quis ignominiam, quam turpitudinem non pertulerit? ut effugiat dolorem, si id summum malum esse decreverit. Quis autem non miser? non modo tunc cum premetur summis doloribus, si in his est summum malum; sed etiam cum sciet id sibi posse evenire. Et quis est, cui non possit? Ita fit, ut omnino nemo esse possit beatus. Metrodorus quidem perfecte eum beatum putat, ²cui corpus bene constitutum sit, & exploratum ita semper fore. Quis autem est iste, cui id exploratum possit esse? Epicurus vero ea dicit, ut mihi quidem risus captare videatur: adfirmat enim quodam loco, *Si uratur Sapiens, si crucietur; expectas fortasse dum dicat, Patietur, perferet, non succumbet; magna mehercule laus, & eo*

¹ In magistra vita] Vulgg. in eo magistra vita.

² Cui corpus bene constitutum sit] Sic noster de Offic. lib. III. cap. 33. Vita omnis beata corporis firma constitutione, ejusque constitutionis spe explorata, ut a Metrodoro scriptum est, continetur. Idem Fin. lib. II. cap. 28. Metrodorus, pene alter Epicurus, beatum esse describit his fere verbis: cum corpus bene constitutum sit, & sit exploratum ita futurum. Ipsius Græca dat Clemens Alexandrinus Strom. II. pag. 498. Ἄλλο δὲ τὸ σαρκοῦ εὐσταθὲς κατὰ φύσιν.

ὅτι τὸ περὶ ταύτης πρὸν ἔλπισμα. Vide & Plutarchum Tom. II. pagg. 1087, 1089. ac Ciceronem Tusc. lib. V. cap. 9. At Agellius N. A. lib. IX. cap. 5. Epicurus voluptatem summum bonum esse ponit; eam tamen ita definit, σαρκοῦ εὐσταθὲς κατὰ φύσιν. Clemens Κυκλικὸς Θεωρ. lib. II. pag. 240. ed. Basil. Epicurus σαρκοῦ εὐσταθὲς κατὰ φύσιν ἡγάπα καὶ τὸ πρὸν ταύτην (Leg. ταύτης) πρὸν ἔλπισμα. Adi sis & pag. 250. Hæc sanè fuit vulgaris Epicureorum sententia, quod patet ex Origene contra Celsum lib. III. pag. 159.

ipso per quem iuravi Hercule digna: sed Epicuro homini aspero & duro non est hoc satis: ³ *In Phalaridis tauro si erit, dicet, Quam suave est! quam hoc non curo! Suave etiam? an parum est, si non amarum? At id quidem illi ipsi, qui dolorem malum esse negant, non solent dicere; cuiquam suave esse cruciari: asperum, difficile, odiosum, contra naturam dicunt; nec tamen malum: hic, ⁴ qui non solum hoc malum dicit, sed malorum omnium extremum, sapientem censet id suave dicturum. Ego à te non postulo, ut dolorem eisdem verbis adicias, ⁵ quibus Epicurus [voluptatem,] homo ut scis voluptarius. Ille dixerit sane idem in Phalaridis tauro, quod si esset in lectulo: ego tantam vim non tribuo Sapienti contra dolorem. ⁶ Sit fortis in perferendo; officio satis est: ut laetetur etiam, non postulo: tristis enim res est sine dubio; aspera, amara, inimica naturae, ad patiendum tolerandumque difficilis. Aspice Philoctetam: cui concedendum est gementi: ⁷ ipsum*

³ *In Phalaridis tauro si erit, dicet, quam suave est]* Vulgg. hoc adnectunt. Seneca Epist. LXVI. Epicurus ait, Sapientem, si in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Dulce est, & ad me nil pertinet. Vide Laertium X, 118. nostrum Tusc. lib. V. capp. 10, 26. aliosque, quos laudat Pet. Gassendus Oper. Tom. V. pag. 96.

⁴ *Qui non solum hoc malum dicit sed malorum omnium extremum.]* Est ex incomparabilis Bentleii conjectura. Vulgg. qui solum hoc malum dicit, & malorum &c.

⁵ *Quibus Epicurus voluptatem]* Ultimam vocem uncinis cinximus; quippe quæ delenda est; ut optime monuit Cl. Bentleius.

⁶ *Sit fortis in perferendo]* Cum nonnulli Codices si forte, alii se forte representarent, Lambinus rescribendum coniecit esse fortem, nec aliter edidit. Siquidem verò non desunt MSSi qui receptam lectionem deserte præstant, eaque prorsus est commoda; nihil incertis hariolationibus opus esse constat.

⁷ *Ipsum enim Hercule]* Labitur Pet. Victorius Var. Lect. lib. II. cap.

enim

enim Herculem viderat in Oeta magnitudine dolorum hejulantem. Nihil igitur hunc virum fagittae, quas ab Hercule acceperat, ¹ tum consolantur,

*Cum è viperino morsa venae viscerum
Veneno inbutae tetros cruciatus cient.*

Itaque exclamat auxilium expetens, mori cupiens:

² *Ecqui falsis fluctibus mandet*

³ *Me ex sublimi vertice saxi?*

Fam jam absumor: conficit animam

⁴ *Vis vulneris, ulceris aestus.*

Difficile dictu videtur, cum non in malo esse, & magno quidem, qui ita clamare cogatur. Sed videamus Herculem ipsum, qui tum dolore fran-

15. dum Ciceronem memoria lapsum statuit: quamvis enim nonnulli scriptores id Peccanti tribuant, quod Philoctetæ Tullius; hic tamen nullatenus est culpandus, quia plures eodem modo rem narrant, ut testimoniis ostendemus. Diodorus Siculus Bibl. lib. IV. pag. 243. 'Ο μὲν Ἡρακλῆς ἐπογνὺς τὰ κατ' ἐαυτὸν, καὶ παραλθὼν εἰς τὴν πυρῆν, παρὲν αὐτῷ τὸ αἶμα προσπίπτει ὑπὸ τῇ τλῇ πυρῇ. εἰδὼς δὲ τὸ λυμῶντος ὑπακῶσαι, μὲν Φιλοκτῆτις ἐπιδόμα λαβαὶν, τὴν ὑπεροχὴν χεῖρην. τλῇ δὲ τὸ ξανθὸν δωρεάν, ἥ τε πυρῇ. Ovidius Metam. IX, 231.

Inque pyram struētis, arcus phare-
træque capacem,

Regnæque visuras iterum Trojana
sagittas

Ferre jubet Peccante satuni, quò flam-
ma ministro

Subdita.

Pari modo Lactantius lib. I. cap. 9. & Hyginus Fab. xxvi. ut dubium non sit, quin immerito Ciceronem

redarguerit egregius ille Criticus.

1 Tum consolabantur] Ita vulg. sed tum demum paullo post legendum cicerent, ut edidit Pet. Victorius D. Lambinus; quâ tamen ratione verus non stabit. Hoc ut vitetur incommodum, reponas oportet consolantur, uti nos exhibendum curavimus.

2 Ecqui] Vulg. heu quis.

3 Me ex sublimi] Ex MSSctis Balin. & Vatic. legendum sublimo. Sic enim loqui solent veteres. Vide modo Nonium in sublima.

4 Vis vulneris] G. J. Vossius & Jac. Gronovius metri gratia reponunt virus vulneris; quæ non inelegantem conjecturam videri possit: omnes enim narrant Philoctetæ vulnus gravem odorem emisisse; quam ob causam à Græcis Lemni fuit relictus. Omnino tamen retinenda est vulgata lectio, nec propterea ruina versui metuenda: nam in sententiæ clausula Anapæstus Catalecticis locum habet. Vide præstantissimi viri Ric. Bentley

gebatur

gebatur, cum ⁵ immortalitatem ipsam morte quæ-
rebat. Quas hic voces ⁶ apud Sophoclem in
Trachiniis edit? cui cum Deianira sanguine Cen-
tauri tinctam tunicam induisset, inhaesissetque
ea visceribus; ait ille,

*O multa dictu gravia, perpeſſu aſpera,
Quæ ⁷ corpore exanclata atque animo pertuli!
Nec mihi Funonis terror inplacabilis,
Nec tantum invexit triſtis Eurystheus mali,
Quantum una ⁸ vecors Oeneo patre edita.
Hæc me inretivit veſte furiali inſcium,
⁹ Quæ latere inhaerens morſu lacerat viſcera,
Urguensque graviter pulmonum haurit ſpiritus:
¹⁰ Jam decolorem ſanguinem omnem exſorbuit.
Sic corpus clade horribili abſumptum extabuit;*

Epistolam Malela subnexam pag. 27.
is versus *μαρτυροῦς* dicebatur. Adi-
ſis Aristophanem in Pluto v. 618. &
ejus Scholiasten ad v. 498.

⁵ Immortalitatem ipsa morte] Sic
editi scriptique Codices. At omni-
no rescribendum ipsam, ut ad im-
mortalitatem referatur.

⁶ Apud Sophoclem in Trachiniis]
Vers. 1063, seqq.

⁷ Corpore exanclata atque animo
pertuli] Vulgg. exanclato. Græce:
καὶ ῥεῖον αὖ νοῦτον μοχθήσας ἐγὼ. Le-
gille videtur Cicero, *ΝΟΘΙΣΙ μοχθή-
σας ἐγὼ*. Nam, quod hanc vocem
itali carere jactitant, planè falsum
est. Vide Sallustium de Diis & mundo
app. 3, 12. ac Synesium Dione pag.
60. D. & de Insomni. pag. 133. C.

⁸ Vecors Oenei partu edita] Ita Co-
dices. Quæ autem nostro *vecors*, ea So-
phocli v. 1067. est *δολῶνς*. Appositè
est. Vecors est turbati & mali cordis.
Vide & eundem in *vegrande*. Andr.
eundem *Dacrius* perperam, *sine corde*;

particula minuit; non enim privatio-
nem, sed malitiam seu pravitatem ibi
denotat, quemadmodum etiam in *Ve-
jove*, licet eam vocem aliter inter-
pretetur Agellius N. A. V, 12. No-
tandum superest, Oeneum fuisse De-
ianiræ patrem, unde liquet partum
hic de masculo dici, quæ rarissima
est ejus significatio. Vide Nonium in
parere. Græcis tamen *τοῦτο* hoc modo
frequenter usurpatur. Sophocles Oe-
dip. Colon. v. 1379. *Οὐδὲς ΤΟΚΟΣ*
Τῷ δούλῳ. Et in Philoct. v. 632. *Διότῃ*
τοῦτο Ulysses. Iterum v. 1242.

Νέον μὲν δὲ τὸν Πόσειδος ΤΟ' ΕΝΙ.
Similiter Aeschylus & Euripides. Philo-
apud Eusebium Præp. Evang. lib. IX.
cap. 24. *Ἰακώβ' ὁτί τινος ΤΟ' ΚΟΣ*
Ἰωάνη. Quin & Plato lib. VI. de Rep.
pag. 65, 66. ed. Cantab. *τὸν τίνος τὸ*
ἀγαθόν dixit.

⁹ Quæ latere] Vulgg. lateri.

¹⁰ Jam decolorem] Charisius lib. II.
col. 178. Decolorem sine colore. Cicero
Tusculanarum secundo, cum Hercule

Ipsæ

*Ipse inligatus peste interimor textili.
 Hos non hostilis dextra, non terra edita
 Moles gigantum, ¹ non biformato impetu
 Centaurus, ² ietus corpori inflixit meo:
 Non Graja vis, non barbara ulla inmanitas,
 Non sacra terris gens relegata ultimis,
 Quas peragrans, undique ³ omnem hic feritatem
 expuli:
⁴ Sed feminae vir, feminae interimor manu.
 O nate, vere hoc nomen usurpa patri,
⁵ Ne me occidentem matris superet caritas.
⁶ Huc adripe ad me manibus abstractam piis.
 Jam cernam, mene an illam potiore putes.
 Perge, aude, nate; inlacrima patris pestibus:
 Miserere. Gentes nostras flebunt miseras.*

daret ingemescens, Jam decorem sanguinem omnem exsorbuit. Sophocli *χλωρόν αἷμα* dicitur. Diomedes lib. I. col. 363. Cicero in Tusculanarum secundo, sanguinem omnem sorbui. Leg. exsorbuit. Decolor autem non est sine, colore sed cui vitiatum est color.

¹ Non biformato impetu Centaurus] Sophocles vl. 1076. *Ὀὐτὶς διπλοῦς* scia, ubi Scholiastes: *Διόντος, ὁ δὲ γὰρ Κερκυρὶς καὶ λοιπὸν*. Sed rectius intellexit Cicero; nam Centauri *διπλοῖς* aliquando nominantur. Sic infra vl. MCXI. *Διπλὸν τ' ἀμικτὸν ἰπποδάμωνα* scilicet *ΦΗΡΩΝ*. Homerus Il. A, 267. de Lapichis:

*Κέρπιδος μὲν ἱστὶ καὶ κερπίδος ἱμά-
 χοντο*

ΦΗΡΩΝ ὁμοκαύοντα—

Centaurus ibi significat, ut rectè verteret. Rursus Iliad. B, 743.

*Ἥναπ πῶ. ὅτε ΦΗΡΑΣ ἰπποδάμωνα
 ἀνέχευτο*

Διὶ δὲ τὸς πανταύτως, inquit Didymus. Ita Pindarus Pyth. III, 8, Chironem centaurum vocat *φῆρ' ἀνέχοντα*. Nec aliter in eo loco, quem profert Athenaeus lib. XI. p. 476. B. Vide & Palaeophatium de Incred. c. 1, 2. *Ietus corpori inflixit meo*] Vulgg. *infixit*.

³ Omnem hic feritatem] Vulgg. *hinc*, contra quam volunt nostri Codices.

⁴ Sed femina vir, femina interimor manu] Vulgg. *Sed feminea vi, feminea* &c.

⁵ Ne me occidentem] Vulgg. *nec*.

⁶ Huc adripe ad me] Vulgg. *heu*. Malè contraque MSSorum fidem.

⁷ Heu virginalem me ore ploratum edere] Ita Codices, similique modo *virginalem verecundiam* dixit noster pro Quintio cap. XI. & Hieronymus ad Eustochium Epist. XIX. p. 136. D. autem Lambinus & Fr. Fa-

⁷ Men' virginali more ploratum edere;

Quem vidit nemo ulli ingemiscentem malo?

⁸ Sic feminata virtus adflicta occidit.

Accede nate, adsisse, miserandum aspice

⁹ Eviscerati corpus ¹⁰ laceratum patris.

Videte cuncti: tuque caelestum sator

Face, obsecro, in me vim coruscam fulminis.

Nunc, nunc dolorum anxiferi torquent vertices:

Nunc serpit ardor. O ante victrices manus,

O pectora, ô terga, ô lacertorum tori!

Vestronè pressu quondam Nemeus leo

Frendens efflavit graviter extremum halitum?

Haec dextra ¹¹ Lernam, tetra mactata excetra,

Placavit: haec bicorpoream adflixit manum:

Erymanthiam haec vastificam abjecit beluam:

bricius reponunt heu virginali more
ploratum edere; quia Sophocles vs.
1088. habet, ὅς τις ἀστὶ παρδένει, Βε-
βρυχὰ κλαίων. Miror equidem doctos
illos viros hac de causâ lectionem
vulgatam mutasse, cum cuiusvis pateat,
eum, qui, ἀστὶ παρδένει, βεβρυχὰ κλαίων,
virginalem ploratum edidisse. Henr.
tamen Stephanus Castig. in Cicer. p.
37. hanc παρδένειον est amplexus,
additque ploratum non ore, sed oculis
edi. Et sanè Servius ad Æn. VI,
427. ploratum lacrimarum tantum
esse confirmat. Sed rectius idem
Grammaticus ad Æn. XI, 211. plo-
rare, cum voce flere explicat. Noster
infra cap. xv. Videmus ex acie efferri
sepe sancios, & quidem rudem illum
& inexercitatum, quamvis levi iñu,
ploratus turpissimos edere. Livius lib.
XXII. cap. 14. Strepunt aures clamo-
ribus plorantium sociorum. Idem
XXIII, 42. Quam ploratum prope

conjugum & liberorum nostrorum exan-
dire-posses. Seneca Epist. LXIII. La-
crimandum est, non FLORANDUM.
Hinc apud veteres inclamandi signi-
ficationem obtinuit quod docebit
Festus.

⁸ Sic feminata] Sophocles vs. 1091.
Νὺν Δ' ἐν τοῖς τε θῆλος εὐρημα
τάλας.

Igitur lege, SED feminata &c.

⁹ Eviscerati corpus] Vulgg. eviscer-
atum.

¹⁰ Laceratum patris] Vulgg. lacerati
patris. Alteram verò lectionem
præstant Codices: & veteribus Poëtis
non inusitata sunt hæc ἀσύνδετα.

¹¹ Lernam, tetra mactata excetra,
Placavit] Sic Eliens. pr. Vulgg. Lernam
tetram. Malè. Vide Cl. Bentleium. For-
san etiam legendum pacavit, ut apud
Virgilium Æn. VI, 803. Pari modo pa-
catum mare de Oceano prædonibus non
dixit Horatius lib. IV. Od. 3.

Haec

*Haec è Tartarea tenebrica abstractum plagam
Tricipitem eduxit Hydra generatum canem:
Haec interemit tortu multiplicabili
Draconem, auriferam obtutu adservantem ar-
borem.*

*Multa alia victrix nostra lustravit manus,
Nec quisquam è nostris spolia cepit laudibus.*

Possumusne nos contemnere dolorem; cum ip-
sum Herculem tam intoleranter dolere videa-
mus? Veniat Aeschylus non poeta solum, sed
etiam Pythagoreus: sic enim accepimus. Quo-
modo fert apud eum Prometheus dolorem? quem
excipit ob furtum Lemnium,

*²Unde ignis cluet immortalibus
Clam divis doctus Prometheus:
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Furti expendisse supremo.*

¹ Obtutu adservantem] Vulgg. ob-
servantem.

² Unde ignis lucet mortalibus clam
divisus, eum doctus---fate expendisse
supremo] Hi procul dubio sunt versus,
& eorum quidem principium sic ex-
stat apud Varronem lib. VI. L. L. p.
67. Unde ignes cluet mortalibus Divis.
Jof. quidem Scaliger Castig. p. 103.
ad Anapæsticos hoc modo reducit:

--Unde ignes mortalibus

*Divisse cluet doctus Prometheus,
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Fate expendisse supremo.*

Hunc heroem sequitur D. Lambinus.
Octav. autem Pantagathus mitos ex
iis Iambos facit:

*Dolorem quem percipit ob furtum
Lemnium*

*Unde ignis lucet mortalibus clam
didisus:*

Eum Prometheus clepsisse est dicitur
dolo,

Poenasque Jovi fato expendisse su-
pimo.

Hæc ratio longe longèque Scaliger
deterior est; attamen infeliciore,
fieri potest, conatu rem aggredien-
tem. Hadr. Turnebus Advers. lib. II. cap.
8. Mihi præprimis arridet elegantis-
sima viri summi Ric. Bentleii con-
jectura, qui reponit

*Unde ignes cluet immortalibus
Clam Divis doctus Prometheus
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Furti expendisse supremo.*

Vide sis Epist. Malela subjectam p.
³ Jovisque numen Mulcibri ascri-
bitur] Lambinus ad suæ editionis
oram adlevit, forsitan arcivit. Quid ve-
ro in mentem fuerit viro doctissimo,
plane fugit, nisi forsitan huic verum
H

Has igitur poenas pendens, adfixus ad Caucasum
dicit haec:

*Titanum suboles, socia nostri sanguinis,
Generata caelo, aspiciite religatum asperis
Vinctumque saxis. Navem ut horrissono freto
Noctem paventes timidi adnectunt navitae:
Saturnius me sic infixit Juppiter:*

*Jovisque numen Mulcebrei adscivit manus.
Hos ille cuneos fabrica crudeli inserens,
Perrupit artus: qua miser solertia
Transverberatus castrum hoc furiarum incolo.
Jam tertio me quoque funesto die,
Tristi advolatu, aduncis lacerans unguibus,
Jovis satelles pastu dilaniat fero.*

*Tum jecore opimo farta & satiata adfatim
Clangorem fundit vastum, & sublime avolans
Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.*

endi vel arcessendi vim tribuit. Ut
unque sit, movenda non est lectio
cepta. Certè quamvis huic muneri
olum Mercurium praestant Hygi-
us Fab. cxliv. Servius ad Eclog.
I, 42. aliique; has tamen partes e-
sse cum Vulcano Mercurium pater
el ex Luciani Prom. Tom. I. pag.
73, 174.

4 Tum jecore opimo farta & satia-
] Laudat Priscianus lib. X. col. 907.
] Sublime avolans] Hadr. Tur-
bus Advers. lib. II. c. 9. D. Lam-
mus & Fr. Fabricius reponunt, subli-
e avolans: sed mutatione non est
us; cum sublime avolans idem
beat ac ad sublime, seu sublimem
tum, volans. Sanè Prometheus non
mo, sed medio Caucaſo fuit ad-
us. Vide Lucianum Prom. Tom. I.
173. Sic paullo post; Saxa assi-

due instillant, stillant assidue in saxa.
Et lib. V. cap. 23. Animum adverti
columellam, animum verti ad colu-
mellam. Lucretius I, 117.

An pecudes alias divinitus infi-
nuer se:
hoc est, sinuer se in pecudes. Et
vi. 327.

An mare que impendent--
Pendent in mare. Infinita sunt loca,
quæ hoc modo resolvi debent, qui-
bus colligendis tempus non consu-
mam. Observabo potius Nonium in
adulatio hinc versus Accii Prome-
theo acceptos referre. Is Acciana
hujus fabulæ meminit etiam in Ge-
lus, subscribente Prisciano lib. VI.
col. 685. quapropter Ciceronem dissi-
mulati scriptoris incusat Pet. Scriver-
ius Fr. Trag. pag. 142. At Tullius
hujusce libri cap. X. se hunc locum

Cum

*Cum vero adestum inflatu renovatum est jecur,
 Tum rursus tetros avida se ad pastus refert.
¹ Sic hanc custodem moesti cruciatus alo;
 Quae me perenni vivom foedat miseria.
 Namque, ut videtis, vinclis constrictus Fovis,
 Arcere nequeo diram volucrem à pectore.
 Sic me ipse viduus, pestis excipio anxias;
 Amore mortis terminum anquirens mali:
 Sed longe à leto numine aspello Fovis.
 Atque haec vetusta saeculis glomerata horridis,
 Luctifica clades nostro infixæ est corpori;
² E quo liquatae solis ardore excidunt
 Guttae, quae saxa adsidue instillant Caucaſi.*

Vix igitur posse videmur ita adfectum non miserum dicere; & si hunc miserum; certe dolorem malum. A. Tu quidem adhuc meam causam agis. Sed hoc mox video. Interea unde isti versus? non enim agnosco. M. Dicam hercule: etenim recte requiris. Videsne abundante me otio? A. Quid tum? M. Fuisti saepe, credo, cum Athenis esses, in scholis philosophorum

de Græco vertisse confirmat: nec tam inops erat, vel tam perfrixæ frontis, ut aliena sibi adscriberet. Memoria igitur lapsus est Marcellus, nec tamen Prometheum Accii fuisse fabulam negarim; nam Περμηθέα δεσμώτην, λυόμενον, & πυρραία sive πυρρογεν scriptis Æschylus; quorum δεσμώτην primum forsitan Accius in linguam Latinam transtulit; noster, hanc secundi particulam.

¹ Sic hanc custodem -- Quæ me perenni] Vulgg. hunc -- qui.

² E quo liquata] Hæc voces

temporis longitudinem denotare perperam judicavit Joach. Camerarius ad ipsum enim Promethei corpus respiciunt. Adi ſis Hadr. Turnebus Advers. II, 9.

³ Et proprium numerum] Uncia cinximus hæc voces, quas omnia nescit Bak. noster. Turbant etiam alii Codices, qui ferè dant, *Proprium noster & lecta poemata &c.*

⁴ Verti ipse] Vulgg. verti enim ⁵ Educuntur ex ea civitate] Elia fec. & Bak. ejiciuntur, quod quidem verbum est vehementius; quia

A. Vero, ac libenter quidem. M. Animadvertebas igitur, etsi tum nemo erat admodum copiosus, verumtamen versus ab his admisceri orationi. A. Ac multos quidem à Dionysio Stico. M. Probe dicis. Sed is quasi dictata; nullo dilectu, nulla elegantia: Philo noster ³ [& proprium numerum] & lecta poëmata & loco adjugebat. Itaque postquam adamavi hanc quasi senilem declamationem; studiose equidem utor nostris poetis; sed, sicubi illi defecerunt, ⁴ verum ipse multa de Graecis, ne quo ornamento in hoc genere disputationis careret Latina oratio. Sed videsne, poëtae quid mali adferant? lamentantis inducunt fortissimos viros: molliunt animos nostros: ita sunt deinde dulces; ut non elegantur modo, sed etiam ediscantur. Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem & delicatam cum accesserunt etiam poetæ; nervos omnis virtutis elidunt. Recte igitur à Platone ⁵ educuntur ex ea civitate; quam finxit ille, cum optimos mores, & optimum

si inde expelli unde invitatus recedas, prout recte Seneca Epist. LIV. Itaque loquuntur & alii scriptores, ubi Platonis hoc memorant facinus. Augustinus C. D. II, 14. An forte Platoni Græco potius palma danda est, qui cum oratione formaret, qualis esse civitas debeat, tanquam adversarios civitatis, poëtas censuit urbe pellendos? Minutius Felix Octav. cap. XXII. Platonem præclare Homerum---de civitate, quam in sermone instituebat, EJECIT. Athenæus lib. V. pag. 187. "Ομοῦς ἀνὰ γὰρ πόλιν, & "Ομοῦς ΕΚΒΑΛΕΙ

ΛΟΥΣΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ. Et lib. XI. pag. 505. Ἐν μὲν τῇ Πολιτείᾳ Ὀμῆρον ΕΚΒΑΛΛΟΝ καὶ τὴν μὲν πικρὰ ποιοῦσιν. Origene contra Celsum lib. IV. pag. 186. Οὐς εὐλόγως ΕΚΒΑΛΛΕΙ & ἐαυτὴ πολιτείας Πλάτων ὡς ἐπιτελοῦσας τὰς νῆας. Sic iterum pag. 198. quocirca magnis auctoritatibus se tueatur ista vox. Sed tamen ipse Plato de Rep. lib. III. p. 437. mitiorem φερόν ἀποπέμπειν adhibet; quod facit etiam Maximus Tyrius Diss. VII. ut temere movenda non sit recepta lectio.

reipublicae statum exquireret. At vero nos, docti scilicet à Graecia, haec & à pueritia legimus & discimus: hanc eruditionem liberalem & doctrinam putamus. Sed quid poëtis irascimur? Virtutis magistri philosophi inventi sunt, qui summum malum dolorem dicerent. At tu, adulescens, cum id tibi paulo ante dixisses videri, rogatus à me, Etiamne majus quam dedecus, verbo de sententia destitisti. Rogo hoc idem Epicurum? majus dicet esse malum mediocrem dolorem, quam maxumum dedecus: in ipso enim dedecore mali nihil esse, nisi sequantur dolores. Quis igitur Epicurum sequitur dolor, cum hoc ipsum dicit, summum malum esse dolorem? quo dedecus majus à philosopho nullum exspecto. Quare satis mihi dedisti, cum respondisti, Majus tibi videri malum dedecus, quam dolorem. Hoc ipsum enim si tenebis; intelleges, quam sit obsistendum dolori: nec tam quacrendum est, dolor malumne sit, quam firmandus animus ad dolorem ferendum. Concludunt ratiunculas Stoici, cur non sit malum:

1 Concludunt ratiunculas] Vulgg. ratiunculis.

2 Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum] D. Lambinus contra MSSorum fidem reponit nihil quidquam. Malè. Plautus Amph. Aët. I. Sc. I, 92. Numquam etiam quidquam adhuc verborum est prolocutus perperam. Idem Afin. Aët. I. Sc. III, 44. Nam si ea durarent mihi, Mulier mitteretur ad te: numquam quidquam poscerem. Et Rudent. Aët. II. Sc. VII, 23. Tibi ego nunquam

quidquam credam nisi accepto pignore. Terentius Eun. Aët. V. Sc. VII.

1. Numquam adeo quidquam jam diu, quod magis vellem evenire, Mihi venit. Vide sis & Adelp. Aët. I. Sc. II, 18. & Aët. IV. Sc. I, 12.

3 Gloriantem, dum nihil bonum Ita Codices. Nondum verò conspectu Cl. Bentleii recensione hæc sum commentatus: lego dicis enim nihil bonum. Festinantes sanè Librarii dicis non difficulter in dñm possunt mutare, præsertim si, quod sæpe con-

qual

quasi de verbo, non de re laboretur. Quid me decipis, Zeno? nam cum id quod mihi horribile videtur, tu omnino malum negas esse; capior: & scire cupio, quo modo id, quod ego miserrimum existumem, ne malum quidem sit. Nihil est, inquit, malum; nisi quod turpe atque vitiosum est. Ad ineptias redis: illud enim quod me angebat, non eximis. Scio dolorem non esse nequitiam. Desine id me docere: hoc doce, doleam, necne doleam, nihil interesse. ²Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum, quod est in una virtute positum; sed est tamen rejiciendum. Cur? Asperum est, contra naturam, difficile perpeffu, triste, durum. Haec est copia verborum, quod omnes uno verbo malum appellamus, id tot modis posse dicere. ¹²Definis tu mihi, non tollis dolorem; cum dicis asperum, contra naturam, vix quod ferri, tolerarique possit; nec mentiris: sed re succumbere non oportebat, verbis ³gloriantem dudum. Nihil bonum nisi quod honestum, nihil malum nisi quod turpe: ⁴optare hoc quidem

git, litteræ parum distincte sunt scriptæ. Si displicet hæc ratio, prima vox est cum Lambino delenda; nam supervacua prorsus & inanis videtur.

⁴ Optare hoc quidem est, non docere] Petr. Fabro legendum placet capitare, cumque viro illo docto facit D. Lambinus; quod equidem miror, si quidem loquendi modum, quem representant omnes libri, Tullio non illustratum esse probe sciret. Sic Acad. Quæst. IV, 38. *Somnia censet hæc esse*

Democriti, non docentis, sed optantis. Ac de fato cap. 20. Optare hoc quidem est, non disputare. Eodem modo Hieronymus adv. Pelagium ad Ctesiph. pag. 546. Hoc est enim hominem ex homine tollere -- OPTARE potius quam docere. Pariter Græci. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. III. cap. 25. ΕΤΧΟΜΕΝ ΩΝ ΜΑΛΛΟΝ ἢ τὰ αὐτῶν λεγόντων. Vult autem noster Zenonem rem tantum non ἀδύνατον ponere, sed id quod ponit non omnino demonstrare. Sic

I 2

est,

reipublicae statum exquireret. At vero nos, docti scilicet à Graecia, haec & à pueritia legimus & discimus: hanc eruditionem liberalem & doctrinam putamus. Sed quid poëtis irascimur? Virtutis magistri philosophi inventi sunt, qui summum malum dolorem dicerent. At tu, adulescens, cum id tibi paulo ante dixisses videri; rogatus à me, Etiamne majus quam dedecus, verbo de sententia destitisti. Rogo hoc idem Epicurum? majus dicet esse malum mediocrem dolorem, quam maximum dedecus: in ipso enim dedecore mali nihil esse, nisi sequantur dolores. Quis igitur Epicurum sequitur dolor, cum hoc ipsum dicit, summum malum esse dolorem? quo dedecus majus à philosopho nullum exspecto. Quare satis mihi dedisti, cum respondisti, Majus tibi videri malum dedecus, quam dolorem. Hoc ipsum enim si tenebis; intelleges, quam sit obsistendum dolori: nec tam quaerendum est, dolor malumne sit, quam firmandus animus ad dolorem ferendum. Concludunt ratiunculas Stoici, cur non sit malum:

1 Concludunt ratiunculas] Vulgg. ratiunculis.

2 Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum] D. Lambinus contra MSSorum fidem reponit nihil quidquam. Malè. Plautus Amph. Aët. I. Sc. I, 92. Numquam etiam quidquam adhuc verborum est prolocutus perperam. Idem Afin. Aët. I. Sc. III, 44. Nam si ea durarent mihi, Mulier mitteretur ad te: numquam quidquam poscerem. Et Rudent. Aët. II. Sc. VII, 23. Tibi ego nunquam

quidquam credam nisi accepto pignore. Terentius Eun. Aët. V. Sc. VII,

1. Numquam adepol quidquam jamdiu, quod magis vellem evenire, Mi evenit. Vide sis & Adelph. Aët. I. Sc. II, 18. & Aët. IV. Sc. I, 12.

3 Gloriantem, dum nihil bonum] Ita Codices. Nondum verò conspecta Cl. Bentleii recensione hæc sum commentatus: lego dicis enim nihil bonum. Festinantes sanè Librarii dicis non difficulter in dūm possunt mutare, præsertim si, quod sæpe con-

quasi

quasi de verbo, non de re laboretur. Quid me decipis, Zeno? nam cum id quod mihi horribile videtur, tu omnino malum negas esse; capior: & scire cupio, quo modo id, quod ego miserrimum existumem, ne malum quidem sit. Nihil est, inquit, malum; nisi quod turpe atque vitiosum est. Ad ineptias redis: illud enim quod me angebat, non eximis. Scio dolorem non esse nequitiam. Desine id me docere: hoc doce, doleam, necne doleam, nihil interesse. Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum, quod est in una virtute positum; sed est tamen rejiciendum. Cur? Asperum est, contra naturam, difficile perpeffu, triste, durum. Haec est copia verborum, quod omnes uno verbo malum appellamus, id tot modis posse dicere. Desinis tu mihi, non tollis dolorem; cum dicis asperum, contra naturam, vix quod ferri, tolerarique possit; nec mentiris: sed re succumbere non oportebat, verbis gloriantem dudum. Nihil bonum nisi quod honestum, nihil malum nisi quod turpe: optare hoc quidem

git, litteræ parum distinctè sint scriptæ. Si displicet hæc ratio, prima vox est cum Lambino delenda; nam supervacua prorsus & inanis videtur.

4 Optare hoc quidem est, non docere. Petr. Fabro legendum placet capitare, cumque viro illo docto facit D. Lambinus; quod equidem miror, si quidem loquendi modum, quem representant omnes libri, Tullio non instructum esse probè sciret. Sic Acad. Quest. IV, 38. *Somnia censet hæc esse*

Democriti, non docentis, sed optantis. Ac de fato cap. 20. Optare hoc quidem est, non disputare. Eodem modo Hieronymus adv. Pelagium ad Ctesiph. pag. 546. Hoc est enim hominem ex homine tollere -- & OPTARE potius quam docere. Pariter Græci. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. III. cap. 25. ΕΤΧΟΜΕΝ ΩΝ ΜΑΛΛΟΝ ἢ ΤΕΛΕΘΗ ΛΕΓΟΝΤΕΣ. Vult autem noster Zenonem rem tantum non ἀδύνατον ponere, sed id quod ponit non omnino demonstrare. Sic

est, non docere. Illud & melius & verius: omnia, quae natura ¹ aspernetur, in malis esse: quae adsciscat, in bonis. Hoc posito, & verborum concertatione sublata, tantum tamen excellet illud, quod recte amplexantur isti; quod honestum, quod rectum, quod decorum appellamus; quod idem interdum virtutis nomine amplectimur; ut omnia praeterea, quae bona corporis & fortunae putantur, perexigua & minuta videantur: ² ne malum quidem ullum, nec si in unum locum conlata omnia sint, cum turpitudinis malo comparanda. Quare si, ut initio concessisti, turpitudine pejus est quam dolor; nihil est plane dolor. Nam dum tibi turpe nec dignum viro videbitur gemere, hejulare, lamentari, ³ frangi, debilitari dolore; ⁴ dum honestas, dum dignitas, dum decus aderit; tuque in ea intuens, te continebis: cedit profecto virtuti dolor, & animi inductione languescet. Aut enim nulla virtus

Plato de Rep. lib. V. pag. 340. ed. Cantab. Οὐκ ἀπὸ ἀδυνατῶ γὰρ, ἀλλ' ἘΤΧΑΙΣ ὁμοίᾳ ἐννομεῖται. Et lib. VI. pag. 44. "Οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς δικαίως καταλελοίμεθα, αἷς ἄλλαις ἘΤΧΑΙΣ ὁμοίᾳ λέγοντες. Eodem sensu περὶ τῆς πόλεως ἘΤΧΑ'Σ εἰρηκέναι dicit lib. VII. pag. 152. Lucianus de mercede Conduct. Tom. 1. pag. 450. Εὐχῇ γὰρ εἰκνύται εἰν ταῦτά γα. Ubi Scholiastes Regius: αἱ γὰρ εὐχαὶ ἐπὶ τῶν τὰ ἀδύνατα προσάλλονται. Vide sis eundem in Hermotimo pag. 559.

¹ Aspernetur --- adsciscat] Vulgg. aspernetur --- adsciscit.

² Ne malum quidem ullum, nec si in unum locum collata omnia sint, cum

turpitudinis malo comparanda] Libri non variant, nisi quod in nonnullis Codicibus sit *nec malum quidem ullum*. Menda tamen subest; non enim bene procedit oratio. Hoc vidit D. Lambinus, quare legit, *ne malum quidem ullum* ---- comparandum: sed scopum tetigisse non videtur. Ipse lubens rescriberem, *nec malum quidem ullum nec VEL in unum locum collata omnia, sint cum turpitudinis malo comparanda*. Tum demum loco fiet medicina.

³ Frangi, debilitari dolore] Vulgg. debilitari, dolere. Sed omnino legendum, prout edidimus, quod recte vidit Manucius. Adi lib. II. de Fin. cap. 29. & hujusce libri cap. 28.

est,

est, aut contemnendus omnis dolor. Prudenti-
 amne vis esse, sine qua ne intellegi quidem ul-
 la virtus potest? Quid ergo? ea patieturne te
 quicquam facere nihil proficientem, & laboran-
 tem? An Temperantia finet te immoderate fa-
 cere quicquam? An coli Justitia poterit ab ho-
 mine propter vim doloris enuntiante commissa,
 prodente conscios, multa officia relinquentem?
 Quid? Fortitudini comitibusque ejus, magnitu-
 dini animi, gravitati, patientiae, rerum humana-
 rum despicientiae, quomodo respondebis? ⁴ Ad-
 afflictusne & jacens & lamentabili voce deplo-
 rans, ⁶ audieris, O virum fortem? te vero ita
 adfectum ne virum quidem quisquam dixe-
 rit. ⁷ Aut mittenda igitur fortitudo est, aut
 sepeliundus dolor. Ecquid scis igitur, si quid de ¹³
 Corinthiis tuis amiseris, posse habere te reliquam
 supellectilem salvam: virtutem autem ⁸ si unam
 amiseris (etsi amitti non potest virtus) sed si

⁴ Dum honestas -- continebis] Vulgg. sunt alii nonnulli. Laërtius VII, tum honestas, tum dignitas, tum de-
 cus aderit, tuque in ea intueberis, te continebis.

⁵ Ad afflictusne & jacens] In Baliol. est afflictusne tacens. Lege Afflictus-
 ne jacens. Vide lib. IV. cap. 16.

⁶ Audieris] Vulgg. audies.

⁷ Aut mittenda] Vulgg. amitten-
 da, omiſſa priore voculâ. Nos E-
 liens. sec. paruimus. Mitenda valet
 idem quod omittenda, deponenda.
 Vide Virgilium Æn. I, 202. Horati-
 um lib. I. Od. 38. Senecam Thyeste
 vl. 954. & Nonium in mittere.

⁸ Si unam confessus fueris te non
 habere, nullam te esse habiturum] Hæc
 Stoicorum fuit sententia quam securi

sunt alii nonnulli. Laërtius VII, 125. Τὰς δὲ ἀρετὰς λέγουσιν ἀντακο-
 λαθεῖν ἀλλήλους, καὶ τὸν μίαν ἔχοντα,
 πᾶσας ἔχειν. Noster lib. I. Acad.
 Quæst. cap. 10. Cumque superiores
 genera virtutum sejungi posse arbitra-
 rentur; hic (Zeno) nec id ullo modo
 fieri posse differebat. Et lib. I. de Orat.
 cap. 18. Mnesarchus dicebat, qui u-
 nam virtutem habet, omnes habere--ita
 qui esset eloquens, eum virtutes omnes
 habere, atque esse sapientem. Synesi-
 us Dione pag. 49. D. Οὐκ ἔστι γὰρ μὴ
 ἓκ εἰπέναι τε καὶ συναρθεῖν τὰς ἀρετὰς
 διὰ τὴν ἀναγκάειαν ἀντακολουθεῖν. In-
 finita colligi possint hanc in rem.
 Vide Plutarchum de Aud. Poët. pag.
 25. & de Repugn. Stoic. pagg. 1034.

1 3

unam

unam ¹ confessus eris te non habere, nullam esse te habiturum? Num igitur fortem virum, num magno animo, num patientem, num gravem, num humana contemnentem ² potes te dicere? aut Philoctetam illum: à te enim malo discedere: sed ille certe non fortis, qui jacet

——— ³ in lecto humido,

*Quod hejulatu, questu, gemitu, fremitibus,
Resonando, mutum flebilis voces refert.*

Non ego dolorem, dolorem esse nego: cur enim fortitudo desideraretur? sed eum opprimi

1046. Hieronymum ad Pamm. Epist. xxvi. pag. 168. ac Dial. I. adv. Pelag. pag. 561. Origenem Philof. pag. 127, 128. & Just. Lipsium Manud. ad Phil. Stoic. III, 4.

¹ Confessus eris] Vulgg. fueris.

² Potes dicere aut Philoctetam illum? à te enim malo dicere] Sic omnes nostri cum Gebhardianis plerisque; nisi quod Eliens. sec. det, potes dicere Prometheum aut Philoctetam; ac ita Manucius & Lambinus in duobus MSSis repererunt; unde viri illi docti rescribere, Potes dicere Prometheum aut Philoctetam illum: illos enim quam te malo dicere. Sanè veteres editi dant, Philoctetam illum, quam te enim malo dicere; quare, si vestigiis eorum adhæreamus, legi possit, potes dicere Philoctetam (illum quam te enim malo dicere) sed ille certe non fortis. At elegantiorum Ciceronis emendandi rationem invenisse videtur sagacissimus Bentleius; qui reponit, num humana contemnentem potes te dicere? aut Philoctetam illum; à te enim malo DISCEDERE.

³ In lecto humido &c.] Dispositi sunt hi versus ex mente doctissimi Bentleii.

⁴ Modo est aliqua — Philosophiam] Laudat Nonius in exornare. Apud eum quidem editio, qua utor, habet quid exornatur philosophia. Sed hoc librariis imputandum; nam MS. C. C. C. C. exornamur, unde Codices ejus ad Ciceronem exigendos esse manifestum; nam falsum puto Fr. Fabricium, qui Tullianos libros ex Nonianis emendandos censuit.

⁵ Vel fodiat sane] Cl. Bentleio placet fodiet.

⁶ Vulcaniis armis] Nemini later, quod Heroibus officium præstitisse fingatur Vulcanus. Hinc Augustinus adv. Acad. lib. II. cap. 1. arma invicta & quasi Vulcania dicit. Ad eandem fabulam alludit Themistius Orat. XXIII. pag. 284.

⁷ Quas sive Juppiter, sive Minos sanxit] Eliens. terr. Petr. Bak. & Cantab. omisiss duabus vocibus, dant, quas sive Minos sanxit; Pal. quart. & Ulrich. Cretum quidem leges, Minos sanxit; quæ scriptura, licet Jano Gebhardo placeat, solœcam reddit orationem. Quod ad ipsam rem, Minos se in antrum Jovis recondere & ita

dico

dico patientia, si ⁴ modo est aliqua patientia. Sin nulla est, quid exornamus philosophiam? aut quid ejus nomine gloriosi sumus? Pungit dolor? ⁵ Vel fodiat fane. Si nudus es, da jugulum: sin tectus ⁶ Volcaniis armis, id est fortitudine, resiste: haec enim te, nisi ita facies, custos dignitatis relinquet & deseret. Cretum quidem leges, (⁷ quas sive Juppiter, sive Minos sanxit, ⁸ de Jovis quidem sententia, ut poëtae ferunt) itemque Lycurgi, laboribus erudiunt juventutem, venando, currendo, esuriundo, sitiundo, algendo, aestuando. Spartae vero pueri ad a-

diu moratus leges tanquam sibi à Jove traditas adferebat, ut verbis utar Lactantii Div. Inst. lib. I. cap. 22. Et sane Minoem per novem annos cum Jove versatum esse tradidit Antiquitas. Vide Strabonem lib. X. p. 730. XVI. pag. 1105. & Stobaeum Serm. XLII. pag. 294. Praevit Homerus Odyss. T. 178. de quo loco sic Plato in Minoe pag. 46. G. Συμναίνει τὸ ἱπποῦ τὸ, Ἐννέμω, βασιλεὺς, Διὸς μάλα δαριεῖς, σωμασπαστὴν τῷ Διὸς εἶναι τὸ Μίνω· εἰ γὰρ δαριεῖς, λόγῳ εἰσι δαριεῖς, σωμασπαστὴς δὲ εἰναι ἐν λόγῳ· ἐνταῦθα δὲ Δι' ἘΝΝΑΤΟΥ ἘΤΟΤΕ εἰς τὸ τῷ Διὸς ἀντρεῖν ὁ Μίνως, τὰ μὴ μαθήσασθαι μένος, τὰ δὲ ἀποδεικνύμεναι, ἢ τῇ περὶ τὴν ἐνναετησίαν πᾶσιν τῷ Διὸς. Addas oportet ἱμαδιν vel simile verbum. Is. quidem Casaubonus ad Strabonis X. pag. 730. eos irridet qui cum vet. Grammaticis ἐννέμω per novem annos explicant, & δι' ἐννέμω ἔτης nonnum. quemque annum denotare statuit. At ἐννέμω novemnem clare significat Odyss. K, 19, 390. Et δι' ἐννέμω ἔτης esse posse per novem annos ostendit Herodotus, qui lib. I. cap. 62. δι' ἑννέμω ἔτης pro undecimo anno ponit. Accedit quod Ma-

ximus Tyrius Diss. xxii. hunc legislatorem testetur in antro Jovis latuisse δι' ἐννέμω ἔτης: at idem Diss. xl. eum à Jove doctum fuisse ἐν ἐνναετησίᾳ ἑρῶν confirmat, unde patet eandem utrique locutioni vim nonnunquam competere. Φερίστος hujus ambiguitate deceptus est Valerius Maximus, cui placet, Minoem nono quoque anno in quoddam praetium specus secedere solere. Vide lib. I. cap. II, 1. extern. Falsus etiam est Clemens Alexandrinus Strom. lib. II. pag. 439. Πᾶσι τε Ἑλλήσιν, inquit, εἰδεται ὁ Μίνως ἐννέμω βασιλεὺς, δαριεῖς Διός. Quasi scilicet ἐννέμω ad βασιλεὺς referatur; Is tamen Historiam recte prodit Strom. lib. I. p. 422.

⁸ De Jovis quidem sententia, ut Poëta ferunt] Eliens. sec. duabus vocibus interpositis, habet sive Rhadamanthus. Doctè quidem; hanc enim famam prodidère nonnulli. Vide Strabonem lib. X. p. 730. Eustathium ad Odyss. T. p. 690. & Platonem in Min. pagg. 46, 47. Hunc vero librum nimis interpolatum statuo; quàm ut ei soli credere sit tutum.

ram ¹ sic verberibus accipiuntur; ² ut multus è visceribus sanguis exeat: nonnumquam etiam, ³ ut cum ibi essem videbam, ad necem: quorum non modo nemo exclamavit umquam, sed ne ingemuit quidem. Quid ergo? Hoc pueri possunt, viri non poterunt? & mos valet, ⁴ ratio non valebit? Interest aliquid inter laborem & dolorem: sunt finitima omnino; sed tamen differunt aliquid. Labor est functio quaedam vel animi vel corporis, gravioris operis & muneris: dolor autem, motus asper in corpore, alienus à sensibus. Haec duo Graeci illi, quorum copiosior est lingua quam nostra, ⁵ uno nomine appellant. Itaque industrios homines, illi ⁶ studiosos vel potius amantis doloris appellant; nos commodius laboriosos: aliud est enim laborare, aliud dolere. O verborum inops

¹ Sic verberibus accipiuntur] Babilol. excipiuntur. Recte. Vide capp. 19, 26.

² Ut multus è visceribus sanguis] MSS. Gryph. Bak. Eliens. tert. multis, etratque ꝑ M. Brutus, qui lectionem hanc vulgatam potiore iudicat. Frustra etiam est Fr. Hotomannus, dum Observ. V, 30. legit ut multus è visceribus sanguis exeat, quod ex Seneca Thyest. vi. 765. ac huiusce libri cap. 8. bene notavit Jac. Gronovius. Isidorus Orig. lib. XI. cap. 1. Viscera non tantum intestina dicimus, sed quicquid sub corio est, à visco quod est inter cutem & carnem. Servius ad Aen. VI, 253. Viscera sunt quicquid inter ossa & cutem est. Adde quæ habet Cl. Salmasius Exerc. Plin. pag. 219. D. De more verò Laconum ad aram Dianæ Onthiæ pueros verberantium, inter

alios, adiri possint Lucianus de Gymn. pagg. 296, 297. Simplicius in Epict. p. 64, 90. noster de Fin. V, 27. Tertullianus Apol. c. 50. iique, quos laudant Interpretes ad Petronii cap. CV. pag. 488. Vide & nos ad lib. V. Tusc. cap. 27.

³ Ut cum ibi essem videbam] Sic optimè Bentleius ex lib. V. cap. 27. Vulgg. audiebam.

⁴ Uno nomine appellant] Πόνον intelligit, quod addidit doctus Eliens. secundi Librarius. Ceterum non satis æquus erga Græcos est hoc in loco Tullius; nam, præterquam quod apud illos πόνον, ἄλγος & huiusmodi plura dolorem solum denotent, non erat cur hæc in parte Cicero linguam Græcam præ sua vocaret inopem, si quidem labor inter Latinos etiam do-

interdum, quibus abundare te semper putas, Graecia! Aliud, inquam, est dolere, aliud laborare. ⁶ Cum varices secabantur C. Mario, dolebat: cum aestu magno ducebat agmen, laborabat. Est inter haec quaedam tamen similitudo: consuetudo enim laborum perpeffionem dolorum ⁷ efficiat faciliorem. Itaque illi, qui Graeciae formam rerum publicarum dederunt, corpora juvenum firmari labore voluerunt: quod Spartiatae etiam in feminas transfulerunt; quae ceteris in urbibus mollissimo cultu parietum umbris occuluntur. Illi autem voluerunt

⁸ *Nihil horum simile esse apud Lacaenas virgines: Quibus magis palaestra, Eurota, sol, pulvis, labor,*

⁹ *Militia in studio est, quam fertilitas barbara,*

eris obtinet potestatem. *Plautus* Curcul. Act. II. Sc. 1, 4. *Valetudo de- crescit, accrescit labor.* Idem *Casim.* Act. II. Sc. III, 63. *De labore pectus* undit. Plura non desunt; ex hisce ve- ro satis constat nostrum amore patrii sermonis actum fuisse transversum.

⁵ *Studiosos, vel potius amantes do-* *ris]* Φιλοπόνους.

⁶ *Cum varices secabantur C. Mario]* varices, notante *Papiâ*, sunt venæ arum. Historiam suppeditabunt offer infra cap. 21. & *Plinius* H. N. lib. XI. cap. 45.

⁷ *Efficiat faciliorem]* Vulgg. *efficit.*

⁸ *Nihil horum --fertilitas barbara]* perus sunt ex antiquo Poëta de- metri, quibus suos numeros sic red- dit *Jes. Scaliger*;

Nihil horum simile apud Lacaenas *virgines:*

Quibus magis palaestra, Eurota, sol, *pulvis, labor,*

Militia in studio est, quam fertilitas *barbara.*

Ac *Eurota* quidem, non *Eurotas*, in MSS. *Pet. Bak. & Eliens.* tert. di- fertè legitur.

⁹ *Militia in studio est quam ferti-* *litas barbara]* *Fertilitatem* ἀντὶ τοῦ πολυπραγίας perperam capit *Joach. Ca-* *merarius.* Cum *Turnebo* malim lu- xum seu rerum copiam intelligere. Ita *Sedulius* Carm. IV, 10.

---Sic *drives opima*

Fertilitate tumens.

Militia vero, cum laboriosam quam- vis exercitationem denotet, hic, ut opi- nor, εἰδικὸς venationem significat: nam, quod ait noster lib. II. N. D.,

Ergo

Ergo his laboriosis exercitationibus & dolor intercurrit nonnumquam; impelluntur, feriuntur, abjiciuntur, cadunt: & ipse labor quasi ¹callum
¹⁵quoddam obducit dolori. ²Militiae vero (nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, nec adhibetur ulla sine anapaestis pedibus hortatio) nostri exercitus primum unde nomen habeant, vides: deinde qui labor, ³quantusque agminis, ferre plus ⁴dimidiati mensis cibaria; ferre, si quid ad usum velint: ferre vallum? nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus: arma enim, membra militis esse ⁵ducunt; quae quidem ita gerunt apte, ut, si usus ferat, abjectis oneribus, expeditis

cap. 64. *exercemur in venando ad similitudinem bellicae disciplinae.* Horatius Serm. lib. II. Eclog. II, 9.

--*Leporem sectatus equove*

Lassus ab indomito; vel (si Romana fatigat

MILITIA *adsuetum gracari*) *senpila velox*

Molliter austerum &c.

Et lib. I. Epist. II, 67. *Militat in silvis Catulus.* Venationem Spartanis virginibus usitatam esse docet Virgilius Aen. I, 320. ubi vide Servium, ut & Propertium lib. III. Eleg. XII, 13. Ille quidem vs. II. ait

Gyrum pulsat equis, nivem latus ense revincit,

Virgineumque caro praeegit ense latus.

Ut militia proprio sensu capi queat. Ad harum imitationem bellicis rebus feminas immiscuisse videtur Plato. Vide lib. V. de Rep. p. 328. lib. VI. de Leg. p. 617. & Apuleium de Ha-

bit. Doct. Plat. p. 625.

¹ Callum quoddam] Petr. Eliens. sec. tert. habent *callum quendam*. Audi vero Charisium lib. I. col. 55. *Callum neutro genere dicitur.* Cicero Tusc. Ipse labor quodam callo obducit. Lege *quoddam callum*; ad hunc enim locum respicit ille Grammaticus, & vulgatam lectionem cum pluribus MSSis tuetur.

² Militiae vero, nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam &c.] Sic legendum conjecit J. F. Gronovius Observ. lib. III. cap. 6. nec emendationem, quam recepit alius, exturbare volui; probabilis enim videtur & elegans, siquidem mora Latinis etiam cohors est Lacedaemonia, quod patet ex Corn. Nepotis Iphicr. cap. 2. MSSi dant *militiam vero, nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit admodum ad tibiam.* Lambinus, praesente viro docto, rescribit, *militia verè, nostram*

armis

armis ut membris, pugnare possint. Quid exercitatio legionum? quid ille cursus, concursus, clamor, quanti laboris est? Ex hoc ille animus in praeliis paratus ad volnera. Adduc pari animo inexercitatum militem: mulier videbitur. ⁶ Cur tantum interest inter novom & veterem exercitum, quantum experti sumus? Aetas tironum plerumque melior: sed ferre laborem, contemnere volnus, consuetudo docet. Quin etiam videmus ex acie efferri saepe saucios: & quidem rudem illum & inexercitatum, quamvis levi ictu, ploratus turpissimos edere. At vero ille exercitatus & vetus, ob eamque rem fortior, ⁷ medicum modo requirens à quo obligetur,

glio non Spartiatarum, quorum procedit agmen ad modum ad tibiam, nec adhibetur ulla sine Anapastis pedibus hortatio, quam laboriosa est! Nostri exercitus &c. J. M. Brutus, ex verborum transpositione mendum esse naturam censens, hunc eorum constituit ordinem: Nostri exercitus--agminis (militiam vero--hortatio) ferre plus dimidiati mensis cibaria. Sed hic durus, ille licentiosus est emendandi modus, nec Gronovianâ leniorem corrigendi rationem facile reperies. Atamen vel illa nimis à Codicibus abit, quam ut ita scripsisse Tullium certissima sit fides. Utut autem hæc se res habeat, Lacedæmonii αὐλοῖς ἐκ τῶν μὲν χαῖς ἀντὶ σαλπύγγων αἰεὶ χρῶνται. Verba sunt Nicolai Damasceni apud Stobæum Serm. XLII. pag. 294. Idem narrant alii bene multi, è quibus vide sis Athenæum lib. XII. pag. 117. XIV. pag. 626, 627. Agellium lib. I. cap. xi. Maximum Tyrium

Diff. XXI. Plutarchum Tom. II. pag. 458, 1140. denique Lucianum de Salutar. Tom. I. pag. 790.

³ *Quantusque agminis]* Vulgg. conjunctionem nesciunt.

⁴ *Dimidiati mensis]* De loquendi modo Agellius N. A. lib. III. cap. 14. De militum verò Romanorum falce J. Fr. Gronovius ad Taciti de Mor. Germ. cap. 30.

⁵ *Esse ducunt; qua quidem ita gerunt apte; ut, si usus ferat]* Vulgg. esse dicunt: *qua quidem ita geruntur apte, ut, si usus foret &c.*

⁶ *Cur tantum interest]* Vulgg. *Cur? Tantum interest.* Malè: quod Cl. Bentleius animadvertit.

⁷ *Medicum modo requirens]* Ait Ursinus in suo MSto legi *requirit*, quod melius pronunciat. Fallitur omninò; nam σύνταξις est, *medicum modo requirens inquit*, O Patrocles &c. Movenda igitur non est lectio quæ reliquis omnibus libris nititur.

O Pa-

¹ O Patrocles, (inquit) ad vos adveniens, auxili-
um & vestras manus

Peto priusquam oppeto malam pestem, manda-
tam hostili manu:

Neque sanguis ullo potis est pacto profluens con-
sistere:

Siqui sapientia magis vestra devitari mors po-
test.

Namque Aesculapî liberorum saucii opplent por-
ticus:

Non potest accedi certe.

¹⁶ Eurypylus hic quidem est. O hominem exer-
citatum! ubi tantum luctus continuatur? Vide,
quam non flebiliter respondeat: rationem etiam
adferat, cur aequo animo sibi ferendum sit.

— Qui alteri exitium parat,

² Eum scire oportet ³ sibi paratum, pestem ut par-
ticipet parem.

⁴ Abducet Patrocles, credo, ut conlocet in cu-
bili, ut vulnus obliget: si quidem homo esset. Sed

¹ O Patrocles] Dispositi sunt hi
versus ex mente Cl. Bentleii.

² Eum scire oportet] Deleto pro-
nomine legendum Scire oportet, ut
versus sit Trochaicus.

³ Sibi paratum, pestem ut partici-
pet parem] Sic optimè doctissimus
Bentleius. Vulgg. sibi paratam pestem,
ut participet parem.

⁴ Abducet Patrocles] Vulgg. Pa-
troclus, ex conjectura Turnebi Advers.
lib. IV. cap. 18. Nihil autem opus
est à MStis recedere, cum Græcis
tam Πατροκλῆς quam Πατροκλῶς di-
catur.

⁵ Non potis cessari] Vulgg. non po-
test cessari.

⁶ Etiam si Eurypylus posset, non
posset Aesopus] Pal. tert. etiam si Eu-
rypylus non posset, posset Aesopus, Sed
ita quidem rescriptit Hadr. Turnebus
Advers. IV, 18. Incommodè qui-
dem: nec ceterorum librorum fide
videtur in dubium revocanda, nam
hæc de veterano milite dici, non de
histrione, qualis erat Aesopus, ex le-
quentibus patet.

⁷ Adhuc de consuetudine & exerci-
tatione] Vulgg. de consuetudine adhi-
exercitationis. Sed mihi non placet
loquendi modus, nec in aliis locis

nihil vidi minus; quaerit enim, quid actum sit:

— *Eloquere: res Argivum praelio ut se sustinet.*

*Non potis ecferi tantum dictis, quantum factis
suppetit*

Laboris —

Quiesce igitur, & vulnus adliga.

Etiamsi Eurypylus posset, non posset Æsopus.

*Ubi fortuna Hectoris nostram acrem aciem incli-
natam* —

& cetera explicat in dolore: sic est enim in-
temperans militaris in forti viro gloria. Ergo
haec veteranus miles facere poterit? doctus vir
sapientisque non poterit? Ille verò melius, ac
non paulo quidem. Sed adhuc de consuetu-
dine & exercitatione loquor: nondum de ratio-
ne & sapientia. Aniculae saepe in ediam bi-
tuum aut triduum ferunt. ⁸Subduc cibum u-
num diem athletae: ⁹Jovem, Jovem Olympi-
um, eum ipsum cui se exercebit, inplorabit:
Secum non posse clamabit. Consuetudinis magna

si Tullio placuit. Nos igitur Eliens.
simum sequimur, ut Ciceroniano
ori geramus morem. Sic lib. I.
Offic. cap. 18. *Ut nec medici nec
operatores --- quidquam magna laude
suum sine usu & exercitatione conse-
qui possunt; sic -- rei magnitudo usum
aque exercitationemque desiderat.*
de exercitatione & consuetudine
xit infra cap. xvii.

⁸Subduc cibum -- non posse clamabit]
oc ait, quod Athletis non modo
bi genus atque copia, verum etiam
paz quibus victum fumerent, erant
descriptæ, unde factum ut à Græcis
paz diceretur. Rationem no-

minis ab eo quidem petit Hier. Mer-
curialis Art. Gymn. lib. I. cap. 15.
quod plus, quam ferre possent, edere
cogerentur. Eadem mens est H. Ham-
mondi ad 1 Cor. IX, 25. Sed fallun-
tur. Vide Pet. Fabrum Agon. lib.
III. c. 3. & Joach. Kuhnium ad A-
liani lib. XI. c. 3. Alioqui verò ce-
lebris est Athletarum voracitas, quo-
rum visa & ars sagina est, ut loqui-
tur Hieronymus adv. Jovin. lib. II.
p. 366. Omnino vide Athenaeum lib.
X. pagg. 413, seqq.

⁹Jovem, Jovem Olympium] Vulgg.
Jovem non geminant; quod nos au-
toritate MSti Gryphiani fecimus.

vis est. ¹Pernoctant venatores in nive: in montibus uri se patiantur. Inde pugiles caestibus contusi, ne ingemiscunt quidem. Sed quid hos? ²quibus Olympiorum victoria consulatus ille antiquus videtur. Gladiatores, aut perditii homines aut barbari, quas plagas perferunt? quo modo illi, qui bene instituti sunt, accipere plagam malunt, quam turpiter vitare? quam saepe apparet nihil eos malle, quam vel domino satisfacere vel populo? mittunt etiam volneribus confecti ad dominos, qui quaerant quid velint: ³si satis his factum sit, se velle decumbere. Quis mediocris gladiator ingemuit, quis

¹ Pernoctant venatores in nive: in montibus uri se patiantur. Inde pugiles] Oratio minus rectè procedit, nam *uri* de iis, qui frigus tolerant, dici simpliciter haud potest. Igitur J. F. Gronovius Observ. lib. II. cap. 2. trajectionem suspicatus legit, *pernoctant venatores in montibus, in nive uri se patiantur*. Ant. autem Augustino & Fulv. Ursino placent *nudi*, non *inde, pugiles*. Nec hi nec ille quidem absurde. Videamus tamen an à nobis felicior adhiberi possit medicina. Lego, *pernoctant venatores in nive; NIVE in montibus uri se patiantur* INDI: pugiles caestibus &c. Urere quidem nive, gelu, frigoribus passim Latini. Ovidius Fast. I, 680.

Nec nova per gelidas ulla sit herba nives.
Et IV, 918.

Nec sic marmoreo pallet adusta gelu.
Vide sis & Metam. XIV, 763. Trist. lib. III. El. IV, 48. & lib. V. El. II, 66. Claudianus Laud. Serenæ vl. 6.

Quos neque frigoribus Boyeat, nec

Sirius urit
Aestibus.

Nè verò nimis hoc Poëticum censemus, prohibent Auctores. Minucius Felix Oct. cap. XVII. Ne hiems solâ glacie ureret. Justinus lib. II. cap. II, 9. Quamquam continuis frigoribus urantur. Ambrosius Offic. lib. I. cap. XIV. n. 55. Radices arborum urantur frigore. Sed de phrasi satis: quod verò nivis montanæ vim summa patientia tolerant Indi, constat: nam apud eos sunt, qui omne vitæ tempus nudi exigant, Caucasii montis glaciali rigore corpora sua durantes. Verba sunt Valerii Maximi lib. III. cap. III, 6. ext. Vide & nostrum lib. v. cap. 27.

² Quibus Olympiorum victoria consulatus ille antiquus videtur] MSS. Colon. & Cantab. habent, quibus Olympiorum victoria nihil antiquius videtur. Sanè licet ea lectio Scholiasta debeat, Tullii mentem non ineptè declarat; nam magnis in laudibus tantâ fuit Gracia, victorem Olympia certari, ut ait Corn. Nepos Præf. 9. 9.

voltunt

vultum mutavit umquam? quis non modo stetit; verum etiam decubuit turpiter? quis cum decubisset, ferrum recipere iussus collum contraxit? Tantum exercitatio, meditatio, consuetudo valet. Ergo hoc poterit

4 *Samnis, spurcus homo, vita illa dignus locoque?*
vir natus ad gloriam, ullam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione & ratione conroboret? Crudele gladiatorum spectaculum & inhumanum nonnullis videri solet: & haud scio an ita sit, ut nunc sit: cum vero fontes ferro depugnabant; auribus fortasse multae, oculis quidem nulla poterat esse fortior

Cicero pro Flacco cap. 13. *Atinas pugil, Olympionices?* Hoc est apud Græcos (quoniam de eorum gravitate dicimus) propè majus & gloriosius, quàm Roma triumphasse. Vide nos ad lib. I. cap. 46. & Pet. Fabrum Agon. II, 16.

3 *Si satis his factum sit?* Hadr. Turnebi Codex, si satis his factum non sit, negantemque particulam representant Pall. sec. tert. Cum iis facit vir doctissimus Advers. IV, 18. & eodem sensu D. Lambinus rescribendum conjicit *ni satisfactum sit*. At omnino sana est lectio jam recepta, nam vult Tullius miseros illos homines non ante jugulum præbere, quam à Dominis operæ gnæviter editæ reportent testimonium. Hunc sensum rectè vidit J. F. Grovius Observ. II, 2. qui tamen primam vocem, quam retinent MSS. malè repudiavit.

4 *Samnis spurcus homo?* Lucilii versus est è libro Satirarum quarto. Vide Nonium in comparare & spurcus: nam lapsus est Vistorinus qui

de rat. Metr. col. 1963. ejus auctorem facit Ennium.

5 *Haud scio an ita sit?* Plerique codices habent, & adhuc scio an ita sit; at ipse sensus postulat, ut vel recepta lectio servetur; vel rescribatur, & adhuc nescio an ita sit, quemadmodum dant Pal. quart. Babil. & Eliens. sec. Prius tamen malo. Ut cunque sit, noster gladiatorii spectaculi crudelitatem meritò damnat, quod tamen apertius & vehementius facit Seneca Epp. 7, 95. Vide & Philostratum vit. Apoll. lib. IV, cap. 22. ac Lactantium Div. Inst. lib. VI, cap. 20. Licet autem hominum jugulationem cum plausu risuque contempti sint Romani, quod monet Nicolaus Damascenus apud Athenæum lib. IV, pag. 153. Græci tamen Judæique Romanis nihilo meliores à muneribus hisce primum conspectis abhorruerunt. Vide doctissimum virum Joan. Clericum Art. Crit. Part. II, Sect. I, cap. VI, 7. Hinc constat, quanta sit consuetudinis vis & potestas,

contra

17 contra dolorem & mortem disciplina. De exercitatione, & consuetudine, & commentatione dixi. Agens, nunc de ratione videamus: nise quid vis ad haec. A. Egone ut te interpellem? ne hoc quidem vellem: ita me ad credendum tua ducit oratio. M. Sitne igitur malum dolere, necne, Stoici viderint: qui contortulis quibusdam & minutis conclusiunculis, nec ad sensus permanentibus, effici volunt ¹ non esse malum. Ego illud, quicquid sit, tantum esse quantum videatur, non puto: falsaue ejus visione & specie moveri homines dico vehementius, ² doloremque ejus omnem esse tolerabilem. Unde igitur ordiar? An eadem breviter adtingam, quae modo dixi? quo facilius oratio progredi possit longius. Inter omnis igitur hoc constat, nec doctos homines solum sed etiam indoctos, virorum esse fortium & magnanimorum & patientium & humana vincentium, toleranter dolorem pati; nec vero quisquam fuit; qui cum, qui ita pateretur, non laudandum putaret. Quod

¹ Non esse malum] Vulgg. addunt dolorem.

² Doloremque ejus omnem] Absurda est hæc lectio; quapropter *Manucius* & *Lambinus* reponunt, *doloremque eis omnem*. Sed vel hac emendatione receptâ, vox media videri possit otiosa. *Eliens.* tert. & *Petrens.* dant, *doloremque ejus modo omnem*. Probabili conjectura lego, *doloremque, velis modo, omnem esse tolerabilem*. Si tamen aliorum librorum ductus sequendus videatur; ejecto modo, rescribatur, *doloremque, velis, omnem esse tolerabilem*. Utrumque quidem

Latine, quamvis oratio priore methodo fiat numerosior. *Horatius* lib. I. Serm. IX, 54.

---Velis tantummodo, quæ tua virtus,

Expugnabis.

Seneca Conf. ad Marciam cap. XVII. Par ad honesta, libeat, facultas est. Hujusmodi plura legentibus occurrunt & nonnulla congeffit *Priscianus* lib. XVIII. col. 1145. De re ipsa vide cap. 21.

³ Appellata est enim ex viro virtus Non aliter *Lactantius* de Opif. De cap. 12. Vir itaque nominatus est, quæ

ergo & postulatur à fortibus, & laudatur cum fit; id aut extimescere veniens, aut non ferre praefens, nonne turpe est? Atqui vide, ne, cum omnes rectae animi adfectiones virtutes appellantur, non sit hoc proprium nomen omnium, sed ab ea, quae una ceteris excellebat, omnes nominatae sint: ² appellata est enim ex viro Virtus; viri autem propria maxime est fortitudo; cuius munera duo sunt maxuma, mortis dolorisque contemptio. Utendum est igitur his; si virtutis compotes, vel potius si viri volumus esse. [³ quoniam à viris virtus nomen est mutuata.] Quaeres fortasse, Quo modo? & recte: talem ¹⁸ enim medicinam philosophia proficitur. ⁴ Venit Epicurus homo minime malus vel potius vir optumus: tantum monet, quantum intellegit. *Neglege, inquit, dolorem.* Quis hoc dicit? Idem, qui dolorem summum malum? Vix fatis constanter. Audiamus. ⁵ *Si summus dolor est,* inquit, *brevem necesse est esse.* ⁶ Iterandum eadem ista mihi: non enim fatis intellego quid sum-

major in eo vis est; quam in femina, & hinc virtus nomen accepit; quem locum ferè describit Isidorus Orig. lib. XI. cap. 2. Veriverbii ratio est, quod virtus, ut Græcis ἀρετή, proprietate fortitudinem denotabat.

³ Quoniam à viro virtus nomen est mutuata] Hæc ab aliquo σχολιαστής addita meritò censet Ursinus. Ea tamen retinent omnes nostri.

⁴ Venit Epicurus--intellegit] Laudat Charisius Inst. Gramm. lib. II. col. 185.

⁵ Si summus dolor est -- necesse est brevem esse] De hoc Epicuri dicto ve-

terum loca diligenter collegit Th. Grotakerus ad Antonini VII, 33.

⁶ Iterandum eadem ista mihi] Vulgg. itera dum. Nos autem Victor. & Bak. sequimur; elegans enim est Hellenismus, veteribus Poëtis aliisque bonæ notæ scriptoribus non infrequens. Lucretius I, 112.

Eternas quoniam pœnas in moritè timendum.

Et vl. 139.

Multa novis verbis præsertim cum sit agendum.

Iterum vl. 382.

num dicas esse, quid breve. Summum, quo nihil sit superius: breve, quo nihil brevius. Contemno magnitudinem doloris; à qua me brevitatis temporis vindicabit, ante paene quam venerit: sed si est tantus dolor quantus Philoctetae, bene plane magnus mihi quidem videtur, sed tamen non summus; nihil enim dolet, nisi pes: possunt oculi; potest caput, latera, pulmones; possunt omnia: longe igitur abest à summo dolore. Ergo, inquit, 'dolor diuturnus habet laetitiae plus, quam molestiae. Nunc ego non possum tantum hominem nihil sapere dicere; sed nos ab eo derideri puto. Ego summum dolorem (summum autem dico, etiam si decem atomis est major alius) non continuo esse dico brevem: multosque possum bonos viros nominare, qui compluris annos doloribus podagrae crucientur maxumis. Sed ² homo catus numquam terminat nec magnitudinis nec diuturnitatis modum: ut sciam quid summum dicat in dolore, quid breve in tempore. Omittamus

Aut igitur motu privandum est corpora quaque.

Ac alibi passim. Vide *Casp. Scioppium* Veris. lib. III. cap. 3. & *J. F. Gronovium* Observ. lib. I. cap. 7. Ex *Ennii* Iliona desumpta verba sunt, ad eaque plus vice simplici respicit *Cicero*. Vide lib. XIV. ad *Attic. Ep.* 14. & *Acad. Quæst.* lib. IV. cap. 27.

¹ *Dolor diuturnus habet laetitia plus, quam molestia* Sic mentem suam effert *Epicurus*: Οἱ πολυχρόνιοι τῶν ἀπράσιων πλεονάζον ἔχουσιν τὸ ἡδόμενον ἐν τῇ σαρκί, ὑπὲρ τὸ ἀλγεῖν. Vide *Diogenem Laertium* X, 140.

² *Homo catus* Vulgg. *cantus*.

³ *Quamvis idem forticulum se in torminibus & instanguria sua praebeat* Laudat *Nonius* in tormines. *Epicurus* in *Epist.* ad *Hermachum* lib. II. de *Fin.* cap. 30. Cum ageremus vitam beatam & eundem supremum diem, scribebamus haec. Tanti autem morbi aderant vesica & viscerum (ineptè *Pal. pr.* & *Victorius* habent torminum, licet hanc *Tullii* manum esse vociferetur *Jac. Gronovius*) ut nihil ad eorum magnitudinem possit (Leg. possit) accedere. Hæc tanquam ex litteris ad *Idomeneum* datis Græce sic refert *La-*

hunc

hunc igitur nihil prorsus dicentem : cogamusque confiteri, non esse ab eo doloris remedia quaerenda, qui dolorem malorum omnium maximum dixerit : ³ quamvis idem forticulum se in torminibus & in stranguria sua praebeat. Aliunde igitur est quaerenda medicina, & maxime quidem (si quid maxime consentaneum sit quaerimus) ab his quibus quod honestum sit, summum bonum; quod turpe, summum videtur malum. His tu praesentibus gemere, & jactare te non audebis profecto: loquetur enim eorum voce virtus ipsa tecum. Tune, cum pueros La-¹⁹ cedaemone, adulescentis Olympiae, barbaros in arena, videris excipientis gravissimas plagas & ferentis silentio, si te forte dolor aliquis pervelerit, exclamabis ut mulier? ⁴ nec constanter, & sedate feres? Ferri non potest: natura non patitur. Audio. ⁵ Pueri ferunt; gloria ducti ferunt; pudore alii; multi metu: & tamen ⁶ veremur, ut hoc, quod à tam multis & quod tot locis perferatur, natura patiatur? Illa vero

itius X, 22. τὴν μάχαίαν ἀγόντες ἢ ἀμα ΤΕΛΕΤΤΩΝΤΕΣ ἡμέραν τῆ βίῃ, ἐρχόμενοι ὑμῖν ταυτί· σεαυτοῖς τε παρεκλογίζεσθαι, ἢ δυσινεμεῖν πᾶσι ὑπερβολῶν ἐν ἀπολείποντά τῶ ἐν αὐτοῖς μεγέθει. Ex Ciceronis versione rescribendum τὴν μάχαίαν ἀγόντες ἢ ἀμα ΤΕΛΕΤΤΑΙΑΝ ἡμέραν τῆ βίῃ, quod vel res ipsa satis doceat. Emendationem tamen nostram firmabit, si opus est, *Arrianus* Epiḡ. lib. II. cap. xxiii. pag. 249. Νῦν δὲ πῶς, Ἐπίκουρος--τὸ γράφον, ὅτι ἀπὲρ νηστῆς, ὅτι τὴν ΤΕΛΕΤΤΑΙΑΝ ἀγόντες ἢ ἀμα ἢ μάχαίαν ἡμέραν. Epituri for-

titudinem in perferendis vesicae & viscerum morbis praedicat etiam *Seneca* Epp. 66, 92.

⁴ Nec constanter] Vulgg. non. MS-tum verò *Cantab.* sequor, cum quo facit *Charisius* lib. II. col. 195.

⁵ Pueri ferunt; gloria ducti ferunt; pudore alii] Vulgò pueri ferunt gloria ducti, ferunt pudore alii. Sed pravam illam interpunctionem mutandam fuisse *Cl. Bentleius* rectè vidit.

⁶ Veremur, ut hoc--natura patiatur] Vulgg. veremur, ut hoc--natura non patiatur; contrà quam jubet Latini sermonis ratio, prout multis osten-

non modo patitur, verum etiam postulat: nihil enim habet praestantius, nihil quod magis expetat, ¹quam honestatem, quam laudem, quam dignitatem, quam decus. Hisce ego pluribus nominibus unam rem declarari volo: ²sed utor, ut quam maxime significem, pluribus. ³Volo autem dicere, illud homini longe optimum esse, quod ipsum sit optandum per se, à virtute profectum vel in ipsa virtute situm, sua sponte laudabile: quod quidem citius dixerim, solum quam non summum bonum. Atque, ut haec de honesto: sic de turpi contraria; nihil tam tetrum, nihil tam aspernandum, nihil homine indignius. Quod si tibi persuasum est, (principio enim dixisti plus in dedecore mali tibi videri quam in dolore) reliquum est, ut tute tibi imperes: quamquam hoc nescio quo modo dicatur, quasi duo simus, ut alter imperet, ⁴alter pareat. Non inscite tamen dicitur: ⁴est enim animus in partis tributus duas; quarum

dere Grammatici. Nos igitur *Victorium* nostrosque MSSos præter unum *Baliol.* jure merito sequimur.

¹ *Quam honestatem*] Vulgg. *honestum*. Nos MSSis adhaeremus, quorum fidem raxam facit *Charisius* lib. II. col. 198.

² *Sed utor*] Vulgg. *utar*, quod ipsa res malè se habere confirmat, licet ab eo stent *Victorius* & omnes fere MSS. In lectione, quam dedi, representanda, *Manucius*, *Lambinus*, *J. M. Brutus* prævivere.

³ *Volo autem dicere--laudabile*] Hunc locum profert *Charisius* lib. II. col.

183.

⁴ *Est enim animus in partes tributus duas*] Ostendimus ad lib. I. cap. 10. animam à Platonicis in tres partes fuisse divisam; iidem tamen philosophi duas aliquando solas adignant. *Tertullianus* de Anima cap. xv. *Dividetur (anima) in partes, nunc in duas à Platone &c.* Et cap. xvi. *Plato bifariam partitur animam, per rationale & irrationale. Maximus Tyrius* Diss. X. Καὶ μὲν τῆς ψυχῆς, ΔΙ-ΧΑ νεμεμορύνει. αἱ Πλάτωνος εἰσι δύο, ἡς τῶ μὲν τῶν μέρων ὀνομαζέ-ται, τῇ δὲ πάθος. Nimirum, ut ait idem Diss. xvii. ἡ τῷ ἀνθρώπῳ ψυχὴ νεμεμορύνεται ΔΙΧΑ κατὰ τὴν πρόστυν κα-

altera

altera rationis est particeps, altera expers. Cum igitur praecipitur, ut nobismet ipsis imperemus; hoc praecipitur, ut ratio coërceat temeritatem. Est in animis omnium fere natura molle quiddam, demissum, humile, enervatum quodammodo & languidum. ⁵ Si nil esset aliud; nihil esset homine deformius. Sed praesto est domina omnium & regina ratio; quae connixa per se & progressa longius fit perfecta virtus: haec ut imperet illi parti animi, quae obedire debet; id videndum est viro. Quonam modo? inquires. ⁶ Vel ut dominus servo, vel ut imperator militi, vel ut parens filio. Si turpissime se illa pars animi geret, quam dixi esse mollem; ⁷ si se lamentis muliebriter lacrimisque dedet; vinciat & constringatur amicorum propinquo- rumque custodiis: saepe enim ⁸ vidimus fractos pudore, qui ratione nulla vincerentur. Ergo hos quidem, ut famulos, ⁹ vinclis prope ac custodia: qui autem erunt firmiores, nec tamen

μὲν, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς ἐστὶ λόγος, τὸ δὲ ἀντὶ τοῦ. Rursus autem μέν & ἄλλο- γον in θυμικὸν & ἐπιθυμητικὸν distin- guitur. Vide Platonem lib. iv. de de Rep. pag. 302. & Heraclidem Pon- ticum Alleg. Homer. pagg. 431, 432.

⁵ Si nil esset aliud, nihil esset ho- mine deformius] Gebhardus *Victorium* secutus edidit, *senile*. Si nihil aliud, nihil esset homine deformius. At Can- tab. habet, *languidum*. Et si nihil aliud, nihil esset homine deformius. Non male quidem. Plures verò Codices exhibent *senile*. Sed aliud, nihil esset homine deformius; unde facile nascitur ea, quam amplexi sumus, lectio; nam *senile* sed prono Librariorum lapsu

ἀντὶ τοῦ si nil esset scribebatur, ut anim- advertit J. M. Brutus. Prævivere Ma- nucius, Lambinus, alii.

⁶ Vel ut dominus] Vulgg. *velut*, hic & postea.

⁷ Si se lamentis muliebriter lacri- misque dedet] Hic locus apud Charisium lib. II. col. 185. sic legitur, *si se lamentis muliebriter lacrimisque DE- DECORET*: receptam verò scriptu- ram præstant cum libri manu exara- ti, tum verbum futuri temporis quod antecedit, ut ex nostro corrigendus sit iste Grammaticus.

⁸ Vidimus fractos] Vulge *videmus*.

⁹ Vinclis prope ac custodia] Vulgo additur *arceantur*.

K 3

robusti-

robustissimi; hos admonitu oportebit, ut bonos milites, revocatos dignitatem tueri. Non nimis in Niptris ille sapientissimus Graeciae faucius lamentatur, vel modice potius:

¹ *Pedetentim* (inquit) & *sedato nisu*,
Ne succussu arripiat major
Dolor.

² Pacuvius hoc melius, quam Sophocles: apud illum enim perquam flebiliter Ulixes lamentatur in volnere: ³ apud hunc leviter gementi, illi ipsi qui ferunt faucium, personae gravitatem in-
 tuentes, non dubitarunt dicere,

Tu quoque, Ulixee, quamquam graviter
Cernimus ictum, nimis paene animo es
Molli, qui consuetus in armis
Aevom agere.

Intellegit poeta prudens ferendi doloris consuetudinem esse non contemnendam magistratam. ⁴ Atque ille non immoderate magno in dolore,

¹ *Pedetentim* (inquit) ite & *sedato nisu*] Charisius Inst. Gramm. lib. II. col. 190. initium sic laudat, *pedetentim ac sedato nisu*. Rectè quidem & verè, quod ostendit metrum; nam versus Anapæstici sunt, hoc modo distinguendi:

Pedetentim & sedato nisu,
Ne succussu arripiat major
Dolor.

Sententiae complendæ vox tertia *αολιστικως* fuit adjecta.

² Pacuvius hoc] Vulgg. *hæc*.

³ Tamen huic] Sic quidem Codices. At inter se comparari *Sophoclem* & *Pacuvium* satis quidem constat:

quapropter Cl. Bentleius benè rescribit apud hunc. Foran tamen ad receptam lectionem proxime reponi possit, at in hoc, vel etiam, si mavis in hoc: nam tn & in facile confundi possunt. Sane legimus in Platone tam Latinè dicitur, quàm apud Platonem. Vide modo Hieronymum in Rufin. lib. III. pag. 537.

⁴ Atque ille non immoderate] Legendum *atqui*, quod loci sensus docet.

⁵ Retinete, tenete, opprimate] Pithæanus Codex *opprimi te*, unde Janus Gulielmus legebat, *opprimi heu Ulcus*; at illi quidem metricæ leges adversantur, pro quibus, præeunte

Reti-

⁵ *Retinete, tenete, opprimite, ulcus*
Nudate, heu miserum me! excrucior.

Incipit labi: deinde ilico desinit,

— ⁶ *Operite, abscedite, jam jam*
Mittite: nam attrectatu & quassu
Sævom amplificatis dolorem.

Videsne, ut obmutuerit non sedatus corporis,
 sed castigatus animi dolor? Itaque in extremis
 Niptris alios quoque objurgat, idque moriens;

Conqueri fortunam adversam, non lamentari de-
cet.

Id viri est officium; fletus ⁷ muliebri ingenio ad-
ditu ⁸ st.

Hujus animi pars illa mollior rationi sic paruit,
 ut severo imperatori miles pudens. ⁸ In quo ²¹
 vero erit perfecta sapientia (quem adhuc nos
 quidem videmus neminem; sed philosophorum
 sententiis, ⁹ qualis hic futurus sit si modo ali-
 quando fuerit, exponitur) ¹⁰ is igitur, sive ea ra-
 tio quae erit in eo perfecta atque absoluta, sic

Joach. Camerario, sic distinguas ve-
 lim:

Retinete, tenete, opprimite, ulcus
Nudate; heu miserum me! excru-
cior.

V. C. G. J. Vossius Fragm. Tragic.
 pag. 101. interpunctione mutata, re-
 ponit,

Retinete, tenete, opprimite ulcus,
Nudate &c.

Non autem video, cur à libris scrip-
 tis abeamus.

⁶ *Operite --- dolorem*] Sic disponas,
 ut Anapæstici sint:

O operite, abscedite, jam jam
Mittite; nam attrectatu & quassu
Sævum amplificati dolorem.

Verfui, ut putabat, fulciendo G. J.
 Vossius ad Fragm. Tragic. pag. 101.
 scribebat, *sævum hunc amplificati do-*
lorem. Nihil opus est, cum, provo-
 cabulo omisso, ruina non sit metu-
 enda; quâ de re diximus ad hujusce
 libri cap. VII.

⁷ *Muliebri ingenio additu st*] Vulg.
 additus.

⁸ *In quo verò*] Vulg. viro.

⁹ *Qualis hic futurus sit*] Vulgò
qualis futurus sit.

¹⁰ *Is igitur sive ea ratio*] Vulg.
si ea ratio. Sensu duce, nos alteram
 legendi rationem cum Lambino rece-
 pitus. Eam repræsentant Bak. Pe-
 ttenf. Babil. & Eliens. vert.

illi parti imperabit inferiori, ut justus parens pro-
bis filiis; nutu quod volet conficiet, nullo la-
bore, nulla molestia: eriget ipse se, ¹ suscitabit,
instruet, armabit; ut tamquam hosti sic obsistat
dolori. Quae sunt ista arma? Contentio, con-
firmatio, sermoque intumus, cum ipse secum,
Cave turpe quicquam, languidum, non virile. Ob-
versentur species honestae animo: ² Zeno pro-
ponatur Eleates, qui perpeffus est omnia, potius
quam conscios delendae tyrannidis indicaret: de
Anaxarcho Democritio cogitetur, qui cum Cy-
pri ³ in manus Nicocreontis regis incidisset,
nullum genus supplicii deprecatus est neque re-
cusavit. Calanus Indus indoctus ac barbarus,

¹ Suscitabit, instruet] Victorium
& è suis MSSis nonnullos malè se-
cutus Gebhardus, edidit *suscitabitur*,
hoc enim modo parum Latina sit o-
ratio. Nos igitur veterem lectionem
reduximus, quam dant Bak. & Pall.
quart. quint.

² Zeno proponatur Eleates] De hac
re sic Suidas: Καθελεῖν δὲ Θελήσας
Νέαρχον, οἱ δὲ Διομήδοντα ἃ Ἐλέας
τύραννοι, ἰδὼν καὶ ἐρωτῶμεν ὅτι ἐπ' αὐ-
τῷ, πῶν γὰρ τταν αὐτὸς ἐνδεκῶν, καὶ ἀπο-
τεμῶν, προσέπτυσεν τῷ τυράννῳ καὶ ἐν
ὀλίγῳ φληθείς συνετρίβη προσόμενος.
Et Tyranno quidem Nearchi nomen
indunt Philostratus vit. Apoll. lib.
VII. cap. 2. Diodorus in excerpt. Peiresc.
pag. 250. & Valerius Maximus lib. III.
cap. III, 3. extern. Modo tamen non-
nihil diverso rem narrant, cujus e-
tiam meminere Philo Judæus in li-
bro *quod omnis probus, liber* p. 681.
Eusebius Præp. Ev. lib. X. cap. 14.
Theodoretus Therap. VIII. pag. 120.
Barnes; Conf. lib. II. Prof. vi. &

Plutarchus de Garrul. Tom. II. pag.
505. licet, quis fuerit Tyrannus ille,
non indicant. At hic de Repugn.
Stoic. pag. 1051. & adv. Color. pag.
1126. eum Demyllum vocat. Sanè
Tyrannum οἱ μὲν Νέαρχον. οἱ δὲ Δε-
μύλλον προσεγορεύουσιν, ut observat Cle-
mens Alexandrinus Strom. IV. pag.
589. Horum locorum nonnulla jam
laudarunt Henr. Valesius ad Ammia-
ni Marcellini lib. XIV. cap. 9. & Ag-
Menagius ad Laërtii IX, 26. Ab his-
ce verò diversus abit Tertullianus A-
pol. cap. 50. Zeno Eleates, inquit,
consultus à Dionysio, quidnam philo-
sophia præstaret? cum respondisset, con-
temptum mortis, flagellis Tyranni sub-
jectus sententiam suam ad mortem us-
que signabat. At cum Zeno nosset
CL. circiter annis Dionysio fuerit an-
tiquior, Rigaltius voces a Dionysio
suppositicias esse censuit; Menagius
autem legit a Demylo. Sed doctissi-
mos illos viros fugit locus è libri de
Anima cap. 18. Respice, inquit, ad

in radicibus Caucaſi natus, ſua voluntate 4 vi-
 rus combuſtus eſt: nos, ſi pes condoluit, ſi dens,
 5 ſi tactum dolore corpus, ferre non poſſumus.
 Opinio eſt enim quaedam effeminata ac levis,
 nec in dolore magis, quam eadem in volupta-
 te: qua cum liqueſcimus, fluimusque mollitia;
 apud aculeum ſine clamore ferre non poſſumus.
 At vero 6 C. Marius, ruſticanus vir ſed plane
 vir, cum ſecaretur ut ſupra dixi, principio ve-
 tuit ſe adligari: nec quiſquam ante Marium ſo-
 lutus dicitur eſſe ſectus. Cur ergo alii poſtea?
 Valuit auctoritas. Videſne igitur opinionis eſſe,
 non naturae malum? & tamen fuiſſe acrem
 morſum doloris, idem Marius oſtendit; crus e-

Zenonis (animam) cum illam DIONY-
 ſii tormenta praeſeunt. Adeo ut
 nihil in Terulliano ſit mutandum,
 ipſique, non Librariis, error ſit im-
 putandus. Pariter etiam Nemeſius de
 Nat. hom. cap. xxx. pag. 233. Ζήνων
 ὁ ἀποπαργών ἐαυτὴν τὴν γλῶτταν καὶ ἀ-
 πειτύσας ΔΙΟΝΥΣΙΩΙ τῷ τυραννίῳ
 ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αὐτῷ (Leg. μὴ αὐτῷ)
 ἔχειν τὰ ἀπορρήτα. Ibi tanē pu-
 dendus eſt ἀναχρονισμός, ejus tamen
 culpam ſubeat oportet Epīſcopus E-
 meſenus.

3 In manus Nicocreontis Regis]
 Omnes quantum conſtat MSSi dant
 in manus Timocreontis regis. Sed
 recte ſe habet recepta lectio, quam tu-
 entur Valerius Maximus lib. III. cap.
 III, 4. ext. Nemeſius nat. Hom. cap.
 xxx. pag. 233. alique tantum non
 innumerari. Vide Menagium ad Laer-
 tium IX, 59. Origenes tamen in Cel-
 ſum lib. VII. pag. 368. Γενναῖος μὲν
 ὁ Ἀναξάρχος λέγων τῷ τῆς Κύ-
 πρου τυραννίῳ ΑΡΙΣΤΟΚΡΕΟΝΤΙ,

πίπτε, πίπτε τὸν Ἀναξάρχου θύλα-
 κος. Ariſtocreontem memoriae vitio,
 prout videtur, pro Nicocreonte poſuit.
 Nonnus quidem ad Gregorii Nazian-
 zeni Stelit. I. hiſt. 15. & Elias Cre-
 tenſis ad Orat. III. hunc Tyrannum
 vocant Archelaum. Sed ii
 ---εἴτ' ἐν λόγῳ, εἴτ' ἐν ἀρετῇ
 ſunt habendi.

4 Virus combuſtus eſt] Elienſ.
 ſec. vivus ſepultus eſt; quæ quidem
 ſcriptura rejicula eſt habenda, cum
 de vivicomburio germanus ſit Au-
 ctorum conſenſus. Vide Plutarchum
 in Alex. Tom. I. pag. 703. Elia-
 num V. H. lib. V. cap. 6. Lucianum
 Peregr. Tom. II, pag. 576. Strabo-
 nem lib. XV. pag. 1045. alioſque be-
 ne multos,

5 Si tactum dolore corpus] Vulgg.
 ſed fac totum dolere corpus.

6 C. Marius --- ſe alligari] Proſert
 hæc Charifius Inſtit. Grammat. lib.
 II. col. 191.

nim

nim alterum non praebuit. Ita & tulit dolorem, ut vir; & ut homo, maiorem ferre sine causa necessaria noluit. Totum igitur in eo est, ut tibi imperes. Ostendi autem, ¹quod esset imperandi genus. Atque haec cogitatio, quid patientia, quid fortitudine, quid magnitudine animi dignissimum sit, ² non solum animum comprimit, sed ipsum etiam dolorem nescio quo pacto mitiorem facit.

22 Ut enim fit in praelio, ut ignavus miles ac ³timidus, qui simul ac viderit hostem abjecto scuto fugiat quantum possit, ob eam causam pereat nonnumquam etiam integro corpore; cum ei qui steterit nihil tale evenerit: sic qui doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se, atque ita afflicti & exanimati jacent: qui autem restiterunt, discedunt saepissime superiores. Sunt enim quaedam animi similitudines cum corpore: ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt: simillume animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum; remissus

¶ Quod esset imperandi genus] Cl. Bentleio placet, quot essent imperandi genera.

² Non modo animum comprimit] Legendum videtur componit, ut olim monuimus ad Epitom. Lactantii cap. xxxv. pag. 82. Ita certe passim loquuntur auctores. Seneca de Ira lib. III. cap. 39. Contigit jam nobis, Novate, bene componere animum. Idem Epist. IV. Quo diutius frui emendato animo & composito possis. Sic etiam Epp. XI, & LXXXIX. Petronius Satir. cap. IV. Ut sapientia praeceptis animos componereat. Ambrosius de Offic.

lib. I. cap. XXI. n. 97. Animos nostros ratio componat. Vide & Tacitum Annal. III, 1. IV, 42.

³ Timidus, qui -- ob eam causam] Vulgg. timidus -- ob eamque causam.

⁴ Hoc idem in dolore] Vulgg. quidem.

⁵ Est providendum ----- faciamus] Hæc habet Charisius lib. II. col. 18.

⁶ Hic nimirum est lessus] Vulgg. fletus. Sed nos M. A. Muretum sequimur. Si enim illi Var. Lect. lib. I. cap. 19. credimus, in antiquis Codicibus legitur lessus; eaque vox est XII. Tabularum. Noster de Legg. lib. I.

sione autem sic urguetur, ut se nequeat extolle-
re. Et, si verum quaerimus, in omnibus officiis
persequendis animi est adhibenda contentio. Ea
est sola officii tamquam custodia. Sed ⁴ hoc
idem in dolore maxime ⁵ est providendum, ne
quid abjecte, ne quid timide, ne quid ignave, ne
quid serviliter muliebriterve faciamus; in pri-
misque refutetur ac rejiciatur Philocteteus ille
clamor. Ingemiscere nonnumquam viro con-
cessum est, idque raro: hejulatus ne mulieri qui-
dem; & ⁶ hic nimirum est lessus, quem duode-
cim tabulae in funeribus adhiberi vetuerunt. Nec
vero umquam ne ingemiscit quidem ⁷ vir fortis
ac patiens, nisi forte ut se intendat ad firmita-
tem: ut in stadio cursores exclamant quam ma-
xime possunt. Faciunt idem, cum exercentur,
athletae. Pugiles vero, etiam cum feriunt adver-
sarium, in jactandis caestibus ingemiscunt: non
quod doleant animove succumbant, sed quia pro-
fundenda voce omne corpus intenditur, venitque

cap. 23. Mulieres genas ne radunto,
neve lessum funeris ergo habento. Hoc
veteres interpretes S. Aelius, L. Aci-
lius non satis se intelligere dixerunt,
sed suspicari vestimenti aliquod genus
tenebris: L. Aelius, lessum, quasi
ingubrem ejulationem, ut vox ipsa fi-
gurat. Ea forsan est restituenda
lib. II. de Legg. cap. 9. ubi vulgati
ant: sumptum in ollos (manes) lu-
umque minuunto. S. Victoris liber,
scumque. Lego, lessumque minuunto.
sic lessum facere filio dixit Plautus
mucul. Act. IV. Sc. II, 18.
7 Vir fortis ac patiens] Vulgg. ac

sapiens, nec aliter MSS. At patiens
& sapiens inter se passim confundun-
tur, sensusque vocem quam reposui-
mus omnino postulat, ut olim di-
ximus ad Epit. Lactantii cap. XXXV.
p. 81. Noster supra cap. 17. Virorum
esse fortium & magnanimatorum & PA-
TIENTIUM, & humana vincentium,
toleranter dolorem pati. Et cap. 28.
Hac cogitatio, quid PATIENTIA, quid
fortitudine, quid magnitudine animi
&c. Seneca de Tranq. animi cap. 3.
Quid PATIENTIA, quid fortitudo,
quid mortis contemptus. Vide sis &
de vita Bear. cap. 25.

plaga

23 plaga vehementior. Quid; ¹qui volunt exclamare majus? num satis habent latera, fauces, linguam intendere? ²è quibus ejici vocem & fundi videmus. Toto corpore atque ³omnibus unguiculis, ut dicitur, contentioni vocis adserviunt. Genu mehercule M. Antonium vidi, ⁴cum contente pro se ipse lege Varia diceret, terram tangere. Ut enim balistae, lapidum; & reliqua tormenta, telorum eo graviore emissiones habent; quo sunt contenta atque adducta vehementius: sic vox, sic cursus, sic plaga hoc gravior, ⁵cum est missa contentius. Cujus contentionis cum tanta vis sit; si gemitus in dolore ad confirmandum animum valebit, utemur: sin erit ille gemitus lamentabilis, si inbecillus, si abjectus, si flebilis; ⁶ei qui se dediderit, vix eum virum dixerim. Qui quidem gemitus si levationis aliquid adfer-

¹ Qui volunt exclamare majus? *Elensis*, sec. magis, nec incommoda videtur ea lectio. Vulgata tamen non est deferenda. *Plautus* Mostell. Aët. II. Sc. II, 57.

Atque ille exclamat derepente maximum.

Sic magnum loqui, & longum clamare dixit *Horatius* Art. Poët. vll. 280, 459. Græci similiter *ὀντοῦν παυμνίας*. Vide *Lucianum* Contempl. Tom. I. pag. 356.

² E quibus ejici vocem? Sic ex duobus MSSctis *Lambinus*. Ut videtur, rectè. *Lucretius* III, 57.

Nam vera voces tum demum pectore ab imo

Ejiciuntur.

Et vl. 495.

--- Omnino quod semina vocis

Ejiciuntur, & ore foras glomerata feruntur.

Vulg. elici, quo modo nostri quoque Codices; sed eâ ratione neminem locutum puto.

³ Omnibus unguiculis? *Lambinus* secum iis facere testatur, qui legunt unguiculis, & ita in suo Codice scribit dicit *Fulv. Ursinus*. At ejus fides seß fluxa. Certè vulgatam lectionem servant omnes nostri, nec satis est causæ, cur ab eâ recedamus. *Isidorus* de partibus hominis Orig. lib. XI. cap. I. UNGULAS ex Græco vocamus, illi enim has *ὀνυχας* dicunt. *Plautus* Pseud. Aët. II. Sc. II, 47.

-- Nunc certe scio

Hoc, febrim tibi esse, quia non licet hoc injicere unguilas.

Iterum Aët. III. Sc. II, 63.

ret,
mo
frust
mul
quo
enin
ne a
conc
eade
dolo
igitu
profi
hone
(¹ dic
peter
aliqu
tiamu

An i
qu
Nisi
gul
An t
post
Quin
coqu

Sic & ali
ungulas
ulpari.

4 Cum
ria dicere
Valerius

9. Contr
non enim
caussa dicit
testatus est
hem, Brui
listeris cer

ret

ret, tamen videremus, quid esset fortis & animosi viri: cum vero nihil inminuat doloris, cur frustra turpes esse volumus? quid est enim fletu muliebri viro turpius? Atque hoc praeceptum, quod de dolore datur, patet latius: omnibus enim rebus, non solum dolori, simili contentione animi resistendum est. Ira exardescit? libido concitatur? in eandem arcem confugiendum est, eadem sunt arma sumenda. Sed quoniam de dolore loquimur, illa omittamus. Ad ferendum igitur dolorem placide atque sedate, plurimum proficit *toto pectore*, ut dicitur, cogitare, quam id honestum sit. Sumus enim natura, ut ante dixi, (dicendum est enim saepius) studiosissimi appetentissimique honestatis; cuius si quasi lumen aliquod aspexerimus; nihil est, quod, ut eo potiamur, non parati simus & ferre & perpeti. Ex

An invenire postulas quemquam co-
quum

Nisi milvinis aut aquilinis un-
gulis?

An tu coquinarum te ire quoquam
postulas,

Quin ibi restrictis ungulis cœnam
coquas?

Sic & alibi; sed ex hisce satis constat,
ungulas de solis bestiis non semper
uturpant.

4 Cum contentè pro se ipse Lege Va-
ria diceret] Hunc locum illustrabit
Valerius Maximus lib. III. cap. VII,
9. Contrà M. Antonius ille disertus;
non enim respuendo sed amplectendo
causâ dictionem, quam innocens esset,
testatus est. Quaestor proficiscens in A-
liam, Brundisium jam pervenerat; ubi
litteris certior factus est incesti se postu-

latum apud L. Cassium Pratorem, (cu-
jus tribunal propter nimiam severita-
tem scopulus reorum dicebatur) cum id
vitare beneficio legis Memmia liceret,
quæ eorum, qui Reip. causâ abessent,
recipi nomina vetabat, in urbem tamen
recurrir; quo tam pleno fiducia bonæ
consilio cum absolutionem celerem, tum
profectionem honestiorem consecutus est.
Ejusdem rei meminit lib. VI. cap.
VIII, 1. Eliens. sec. lege agraria. Per-
peram. Lex Varia a Q. Vario tribuno
plebis fuit lata. Vide Ciceronem in Bruto
capp. 56, 89.

5 Cum est missa contentius] Vulg.
quæ, contra MSSorum fidem.

6 Ei qui se dediderit] Vulg. de-
derit.

7 Dicendum est enim sapius] Leg.
autem. Nemo fero nescit, quam cre-
bro Librarii voces hæc miscuerint.

hoc

hoc cursu atque ¹impetu animorum ad veram laudem atque honestatem, illa pericula adeuntur in praeliis. Non sentiunt viri fortes in acie vulnera: ²vel sentiant; sed mori malunt, quam tantillum modo de dignitatis gradu demoveri. Fulgentis gladios hostium videbant Decii, cum in aciem eorum inruebant: his levabat omnem vulnerum metum nobilitas mortis & gloria. ³Num tu ingemuisset Epaninondam putas, cum una cum sanguine vitam effluere sentiret? imperantem enim patriam Lacedaemoniis relinquebat, quam acceperat servientem. Haec sunt solatia, haec fomenta summorum dolorum. Dices, quid in pace? quid domi? quid in lectulo? Ad philosophos me revocas, qui in aciem non saepe prodeunt. E quibus homo sane levis Heracleotes Dionysius, cum à Zenone fortis esse didicisset, ⁴à dolore dedoctus est. Nam cum ⁵ex renibus laboraret, ipso in hejulatu clamitabat, falsa esse illa, quae antea de dolore ipse sensisset. Quem cum Cleanthes condiscipulus rogaret, quatenam ratio eum de sententia deduxisset, respondit: ⁶*Quicumque tantum operae philosophiae dedisset, do-*

¹ Impetu animorum ad veram laudem atque honestatem] MSSi Colon. & Cantab. annectunt tendente. Mihi verò dubium non videtur, quin ea vox à Libratio quodam semibarbaro sit addita.

² Vel sentiant] Vulgg. sentiunt.

³ Num tu ingemuisset] Vulgg. tum.

⁴ A dolore dedoctus est] Sic optime praestantissimus Bensleius. Vulgò deductus.

⁵ Ex renibus laboraret] Recte monuit Pet. Victorius, Ciceronem ab aliis & à te ipso dissentire: nam lib. V. de Fin. cap. 31. sic ait: Nobis Heracleotes ille Dionysius flagitiose descivisse videtur à Stoicis propter OCULORUM DOLOREM. Laertius in Zenone lib. VII. §. 37. Διονύσιος ὁ μεταφύλακός ἐστι τῶν ἡδονῶν διὰ τὰς οὐδ' ἔχειν ὁ ΘΑΑΜΙΑΝ ὠκνησεν ἵπ' ἀλγεῖν ἢ πόνον ἀδύνατον εἶναι τὴν ἡδοναίαν. Et §.

lorem tamen ferre non posset; satis esset argumenti malum esse dolorem: plurimos autem annos in philosophia consumpsi, nec ferre possum: malum est igitur dolor: tum Cleanthen, cum pede terram percussisset, versum ⁷ ex Epigonis ferunt dixisse,

Audisne haec Amphiarae, sub terram abdite?

Zenonem significabat, à quo illum degenerare dolebat. At non noster Posidonius; quem & ipse saepe vidi, & id dicam quod solebat narrare Pompeius: Se, cum Rhodum venisset decedens ex Syria, audire voluisse Posidonium; sed cum audisset eum graviter esse aegrum, quod vehementer ejus artus laborarent; voluisse tamen nobilissimum philosophum visere: quem ut vidisset & salutavisset honorificisque verbis prosecutus esset, ⁸ moleste se dixisse ferre, quod cum non posset audire: at ille, Tu vero, inquit, potes: nec conmittam, ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me venerit. Itaque narrabat, eum graviter & copiose de hoc ipso, Nihil esse bonum nisi quod esset honestum, cubantem disputavisse: cumque quasi faces ei doloris adnoverentur; saepe dixisse, Nihil agis dolor:

36. Διενύστος ὁ μεταδόμενος τέλη. τῶν τῶν ἰσχυρῶν διὰ πείρασιν ΟΦΘΑΛΜΙΑΣ. Hanc quidem μεταδιδόντες memorent, ejus verò causam non addunt, Lucianus bis accus. Tom. II. pag. 227. & Athenaeus lib. VII. pag. 1. ac lib. X. pag. 437.

37. Quicumque--dedisset, dolorem tamen ferre non posset] Vulgg. quia, cum audisset, dolorem tamen ferre non posset.

7 Ex Epigonis] Erat Aeschylus Tragedia, quam laudat Scholiastes Pindari ad Isthm. VI, 10. eamque videtur Accius in linguam Latinam vertisse. Vide Nonium cum alibi, tum in mactare. Falluntur ii, qui Euripidis drama fuisse censuerunt.

8 Molestè se dixisse ferre] Vulgg. molesteque se dixisset ferre.

quamvis

quamvis sis molestus, numquam te esse confitebor malum. Omninoque omnes clari & nobilitati labores contemnendo fiunt etiam tolerabiles. Videmusne, apud quos eorum ludorum, qui Gymnici nominantur, magnus honos sit; nullum ab his, qui in id certamen descendant, devitari dolorem? apud quos autem venandi & equitandi laus viget, qui hanc petessunt; ¹ nullum fugere dolorem? Quid de nostris ambitionibus, quid de cupiditate honorum loquar? Quae flamma est, per quam non cucurrerunt hi, qui haec olim ² punctis singulis conligebant. Itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat; cuius in primis laudabat illud, quod diceret, *eosdem labores non aequi gravis esse imperatori & militi: quod ipse honoris ³ laborem leviolem faceret imperatori.* Sed tamen hoc evenit, ut in vulgus insipientium opinio valeat honestatis, cum ipsam videre non possint: itaque fama, & multitudinis iudicio movetur: cum id honestum putent, quod à plerisque laudetur. Te autem, si in oculis sis multitudinis, tamen ejus iudicio stare nolim; ne quod illa putet, idem putare pulcherrimum

¹ Nullum fugere dolorem] Vulgg. fugiunt.

² Punctis singulis] Suffragiis, quæ olim punctis notabantur. Ad eundem morem respicit Horatius Art. Poët. vs. 343.

³ Laborem leviolem faceret imperatori] Vulgg. imperatorium. Sed recte Pal. quart. & Eliens. Xenophontis enim hæc sunt verba: Τὸν εὐαίαν σωματικὴν οἱ ἀν-

τὸν πόνοι οὐχ ὁμοίως ἀπέναντι, ἀλλὰ
τε ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτου ἀλλ' ὁμοίως
τὴν τὰς πόνας τῶν ἈΡΧΟΝΤΩΝ

Exstant Cyropæd. lib. I. p. 32.
⁴ Tu non modo tere] Vulgg. non modo tu te.

⁵ Altitudinem & quasi quantam exaggerationem quam altissimam animi
Pall. nostrique Codices exhibent
titudinem animi & quasi quantam

aggravatio
nec aliter
putida si
nos à ve
6 Qui
7 Se
tantum.
tuentur r
no est pr
8 Omn

Tuo tibi iudicio est utendum: tibi si recta probanti placebis, ⁴ tu non modo te te viceris, (quod paulo ante praecipiebam) sed omnis & omnia. Hoc igitur tibi propone, ⁵ amplitudinem & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi, ⁶ qui maxume eminet contemnendis & despiciendis doloribus, unam esse omnium rem pulcherrumam: eoque pulchriorem, si vacet populo, neque plausum captans, ⁷ se tamen ipsa delectet. Quin etiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quae sine venditatione & sine populo teste sunt: non quo fugiendus sit; ⁸ (omnia enim benefacta in luce se conlocari volunt) sed tamen nullum theatrum virtuti conscientia majus est. Atque in primis meditemur ²⁶ illud, ut haec patientia dolorum, quam saepe jam ⁹ animi intentione dixi esse firmandam, in omni genere se aequabilem praebeat. Saepe enim multi, qui aut ¹⁰ per victoriae cupiditatem, aut propter gloriam, aut etiam ut jus suum & libertatem tenerent, volnera exceperunt fortiter & tulerunt; idem ommissa contentione dolorem morbi ferre non possunt. Neque enim illum, quem facile tulerant, ratione aut sapientia tulerant;

exaggerationem quam altissimam animi: nec aliter edidit Gebhardus. At cum putida sit & inelegans animi repetitio, nos à veteribus editis stamus.

⁶ Qui maxume] Vulgg. qua.

⁷ Se tamen ipsa delectet] Vulgg. tantum. Lectionem, quam recepimus, videntur nostri Codices, eaque omnino est proba.

⁸ Omnia enim bene facta] Recte

facta dat Augustinus hunc locum citans lib. XIV. C. D. cap. 18. & ita loquitur noster infra lib. III. cap. 2.

⁹ Animi intentione] Batiol. & Eliens. sec. contentione. Perinde est; nisi quod hoc ad aures cadat jucundus.

¹⁰ Per victoriae cupiditatem, aut propter gloriam] Vulgg. propter victoriae cupiditatem aut propter gloria.

L

rant;

rant; sed studio potius & gloria. Itaque ¹ barbari quidem & inmanes ferro decertare acerrime possunt, aegrotare viriliter non queunt. Graeci autem homines non satis animosi, prudentes ut est captus hominum satis, hostem aspicere non possunt: idem morbos toleranter atque humane ferunt. At Cimbri & Celtiberi ² in praeliis exsultant, lamentantur in morbo: nihil enim potest esse aequabile, quod non à certa ratione proficiscatur. Sed ³ cum videas eos, quo aut studio aut opinione ducantur, in eo persequendo atque adipiscendo, dolore non frangi; debes existumare aut non esse malum, dolorem; aut, etiamsi quicquid asperum alienumque à natura sit, id appellari placeat malum, tantulum tamen esse, ut à virtute ita obruatur, ut nusquam appareat. Quae meditare, quae se,

¹ Barbari quidem] Vulgg. quidam.

² In praeliis exsultant, lamentantur in morbo] Ita se gerebant fortes illae nationes, non quod doloris stimulos metuebant; sed quia mortem in praeliis gloriosam & felicem, eorum autem excessum, qui morbo peribant, turpem ac miserabilem censuere. Valerius Maximus lib. II. cap. VI, 11. Alacris & fortis Cimbrorum & Celtiberorum (philosophia) qui in acie exsultabant, tanquam gloriose & feliciter vita excessuri: lamentabantur in morbo, quasi turpiter & miserabiliter perituri. Hoc idem Graecis quoque nonnullis videbatur. Clemens Strom. IV. pag. 570. Οἱ παλαιοὶ ὃ ἤ παρ' Ἑλλήσι θεῶ ἐν πολέμοι ἀποθνήσκοντων τὴν τελευταίαν ἡπαιδισιν, ἢ τὸ βίαιας ἀποθνήσκειν συμβαλλόντες, ἀλλ' ὅτι ἡ κατὰ

πόλεμον τελευταίαν, ἀδὲς τῆ θανάτου ἀπὸλλαντες, ἀποθνήσκουσιν τὴν σώματι, καὶ ἡ προσημασμένη τῇ ψυχῇ, ὡς κατὰ μάχην ἀδὲς, οἷα καὶ τὰς νόσους πάσχεισιν οἱ ἀνθρώποι. ἀπαλλάσσονται γὰρ ἀλκυονίδες καὶ ἰμειρόμενοι τῆ ζωῆς. Hinc Heraclitus apud Theodoretum Therap. VIII. p. 117. Ἀρνήσας ἐστὶν τοῦ θανάτου καὶ ἀνθρώποι. Vide Platonis Menexen. pag. 403. quae laudat etiam Stobaeus Sermon. XLVIII. p. 353.

³ Cum videas eos, quo aut studio aut opinione ducantur] Vulgg. qui aut studio. Sed reticenda non videtur Vaticani Codicis scriptura, qui repetat, cum videas quo quis aut studio aut opinione ducatur. Ut opinor, haud male.

⁴ Si cui naviganti, praedones insequantur, Deus quis dixerit] Pala-

dies & noctis: latius enim manabit haec ratio; & aliquanto maiorem locum, quam de uno dolore, occupabit. Nam si omnia fugiundae turpitudinis adipiscendaeque honestatis causa faciemus, non modo stimulos doloris, sed etiam fulmina fortunae contemnamus licebit: praesertim cum paratum sit illud ex hesternae disputatione perfugium. Ut enim ⁴ si cui naviganti, praedones insequantur, Deus qui dixerit, Ejice te navi; praesto est qui excipiat, ⁵ vel Delphinus ut Arionem Methymnaeum; vel ⁶ equi Pelopis illi Neptunii, qui *per undas currus suspensos rapuisse* dicuntur, excipient te, & quo velis, perferent; ⁷ omnem omittas timorem: sic urgentibus asperis & odiosis doloribus, ⁸ si tanti non sit ut ferendi sint, quo sit confugiundum vides. Haec fere hoc tempore putavi esse dicenda. Sed

tert. Eliens. text. & Petrens. dant *Deus quis dixerit* illud quæ alieno loco positum est. Lege si cui naviganti, quer praedones insequantur, Deus quis dixerit, ut habent veteres Editi.

5 Delphinus, ut Arionem Methymnaeum] Nora tabula, quam tradunt Hierodorus I, 23, 24. Plutarchus in Conviv. septem Sap. pag. 161. Agellius XVI, 19. Ovidius Fast. II, 83. Augustinus C. D. I, 14. Lucianus in Dial. Nepruni & Delphinum Tom. I. pag. 250. alique. Similem historiam ex Phylarcho refert Athenaeus lib. XIII. p. 606.

6 Equi Pelopis illi Neptunii] Pelops, ut Hippodamiam uxorem duceret, equos alatos à Nepruno fereba-

tur impetrasse. Pindarus Olymp. I, 139. post recitatas preces Pelopis ad ad Neptunum fufas sic infit:

--Τὸν μὲν ἀγάλλων θεὸς
ἔδωκεν διφρον χρούσων ἐν πρηνί-
Σιν τ' ἀρχιμαντας ἵππους.

Hinc Pausanias lib. v. cap. 17. Οἰ νόμοι δὲ δώκων Πέλοπα ὅσων ἔχοντα Ἴπποδάμειαν ἑκατέρω μὲν δὴ δύο αὐτῶν εἶπιν ἵπποι, τοῖς δὲ τὰ Πέλοπος ὅτι πεφωκότες καὶ πρηνεῖς. Eandem fabulam tetigit Lucianus in Charid. Tom. II. pag. 793. & narrant Scholiafles brevis ad Iliad. A, 38. ac Tzetzes ad Lycophronis vs. 156.

7 Omnem omittas timorem] Vulgg. omittat.

8 Si tanti non sit] Vulgg. non sint.

tu fortasse in sententia permanes. A. Minime vero: meque biduo duarum rerum, quas maxime timebam, spero liberatum metu. M. Cras ergo ¹ad clepsydram, ²(sic enim diximus) ³sed tibi & hoc video non posse deberi. A. Ita prorsus. Et illud quidem ante meridiem; hoc, eodem tempore. M. Sic faciemus, tuisque optimis studiis obsequemur.

¹ *Ad clepsydram*] Ad exercitationes Rhetoricas: nam clepsydra vas erat aquâ plenum, ad cuius mensuram Oratores verba faciebant. Vide Scholiasten *Aristophanis* in *Acharn.* v. 693. & *Suidam*. Hinc Demades de Demosthenis ὑδραποσία dixit, ὅς οἱ μὴ ἄλλοι ΠΡΟΣ "ΥΔΡΑΝ ΛΕΨΟΙΕΝ, ἢ ΔΗΜΟΔΕΤΕΛΩ Δὲ ΠΡΟΣ ὑδρὰ γράφειν. Exstat apud *Lucianum* in *Dem. Encom.* Tom. II. pag. 691. Ejus saepe meminit *Plinius* in *Epistolis*; ad eam adludunt *Synesius* *Dion.* pag. 54,

55. *Themistius* *Orat.* xxvi. p. 314. aliique; eam denique descripsit *Apuleius* *Metam.* III. pag. 73.

² *Sic enim diximus*] Vulg. diximus. At *Pal.* quart. *Fabric.* *Vatic.* *Eliens.* tert. *Petrens.* & *Bak.* lectionem, quam recepimus, exhibent. Merito quidem; nam huic verbo constituendi potestas est tribuenda. Vide *Nonium* in *dicere*.

³ *Sed tibi & hoc video*] Vulg. & tibi hoc video.

M. TUL.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER III.

DE ÆGRITUDINE LENIENDA.

QUIDNAM esse, Brute, causae putem, i
cur, cum confitemur ex animo & cor-
pore, corporis curandi tuendique cau-
sa¹ quaesita sit ars ejus, atque utilitas
deorum immortalium inventioni consecrata; ani-
mi autem medicina nec tam desiderata sit ante-

¹ *Quaesita sit ars ejus, atque utili-
tas*] Si gravius non subsit vitium,
vel cum *Manucio* legendum, atque
ejus utilitas, vel cum *Lambino*, ejus-
que utilitas; nam quæ de conjunctio-
nis hujus transpositione dixit *Lipsius*
Elect. II, 19. ea verò somnia sunt,
ut ostendit *J. F. Gronovius* ad *Agel-
li* lib. I. cap. 2. At, ut verum fa-
tear, locum tam levi manu sanari
posse non puto, nonnullæque voces
ex orâ Codicum videntur in verbo
Ciceronis irrepsisse; nam mihi sanè
lacet, quem sensum conficiat *utilitas*

*Deorum immortalium inventioni conse-
crata.* Totus, nisi fallor, hoc modo
locus est constituendus: *corporis cu-
randi tuendique quaesita sit ars Deorum*
immortalium inventioni consecrata; ut
caussa ejus atque utilitas, nota fuerit
ex exemplarium marginibus in ora-
tionem *Tullianam* translata; cujus
quidem generis plurimæ bonos scrip-
tores etiam nunc sedant & contami-
nant. *Seneca* *Conf.* ad *Marciam* cap.
XIII. *Paulus* circa illos nobilissimi tri-
umphus dies, quo victum ante currum
egit *Perses*, incliti Regis nomen, duos

quam inventa; nec tam culta posteaquam cognita est; nec tam multis grata & probata, pluribus etiam suspecta & invisa? An quod ¹ corporis gravitatem & dolorem animo judicamus; animi morbum corpore non sentimus? Ita fit, ut animus de se ipse tum judicet; cum id ipsum, ² quo judicatur, aegrotet. Quod si tales nos natura genuisset, ut eam ipsam intueri & perspicere, eademque optima duce cursum vitae conficere possemus: haud erat sane, quod quicquam rationem ac doctrinam requireret. ³ Nunc parvulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus ⁴ opinionibusque depravati sic restringuimus, ut nusquam naturae lumen appareat:

filios in adoptionem dedit. Non opus est, ut ille Lynceus sit, qui clarè videat, *incliti Regis nomen*, à Librariis adjectum fuisse, nè Persen, qui fuerit, nesciremus. *Velleius Paternulus* lib. II. cap. 5. *Tam severum Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut cum urbem, Contrebian nomine, in Hispaniâ oppugnaret, pulsas precipiti loco quinque cohortes legionarias eodem protinus subire juberet; facientibusque omnibus in procinctu testamenta, velut ad certam mortem eundem foret, non deterritis proposito, perseverantia Ducis, quem moriturum miserat, militem victorem recepit.* Totam *πῆν* apponimus, ut judicent yiri in hisce rebus exercitati, num perseverantia Ducis à nobis non esse *Velleii*, sed adnotatoris cujusdam rectè statuatur. Sed hæc hæcenus. *Ciceroniana* similis est *ἔννοια* *Plutarchi* *περὶ παιδείας*. pag. 7. D. Sanè medicina Diis primum inventores suos assignavit & calo dicavit, ut ait *Plinius* H. N. XXIX, 1. Hinc illam *θεῖναι παιδείαν* vocat *Luci-*

anus in *Abdic.* Tom. I. p. 724. *Apollo* autem præcipuè denotatur & *ἄλκυ- lapius*. Vide sis, inter alios, *Galenum* *Protr.* ad artes pag. 1. *Platonem* in *Sympos.* pag. 325. & *Theodoretum* *Therap.* I. init.

¹ *Corporis gravitatem*] Ea fit cum languescat corpus, & quasi quodam pondere prematur, ut membra suis ægre fungantur muneribus. Pari modo loquitur noster de *Fin.* IV, 12. nec alio bonæ notæ scriptores. *Celsus* *Medic.* lib. I. *Præf.* pag. 19. *Magisque ut conquiescat iisdem aut locis aut temporibus, siquis gravitatem corporis sentit.* Et cap. 10. *Si qua gravitas in corpore est, tum neque manè surgendum, neque pedibus nudis ambulandum est.* Vide & lib. II. cap. VII. pag. 65. Similiter *Græci*. *Porphyrus* de *Abst.* lib. I. cap. 51. *“Α δ’ ἀν σὺν- φελούσται ἢ παρὰ τὴν ἐμπόδιαν ἐκ τῆς ΣΩΜΑΤΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΟΣ* &c. *Plutarchus* de *sanit. tuend.* Tom. II. pag. 127. D. *ΒΑΡΥΤΗΤΕΣ* ἢ κόποι, οὗσιν Ἰπποκράτης, ἀντιμαρτυ-
sunt

sunt enim ingeniis nostris semina innata virtutum; quae si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem, simul atque editi in lucem & suscepti sumus, in omni continuo pravitare & in summa opinionum perversitate versamur: ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Cum vero parentibus redditi, ⁵ dein magistris traditi sumus; tum ita variis inbuimur erroribus, ut vanitati veritas, & opinioni confirmatae natura ipsa cedat. Accedunt etiam poetae: ⁶ qui cum magnam speciem doctrinae sapientiaeque prae se tulerunt, audiuntur, leguntur, ediscuntur, & inhaerescunt penitus in mentibus. ⁷ Cum vero

ὅσον φερίζουσι. Idem pag. 128. A. ΒΑΡΥΤΗΤΑ καὶ ΠΛΗΤΥΜΟΤΗΝ ΣΩΜΑΤΟΣ memorat.

2 Quo judicatur] Sic primus emendavit Des. Erasmus; anteriores enim editi prae se ferebant quod judicatur. At non aequè felix erat vir summus, cum priorem partem sic relexerit, Ita fit, ut animus de se ipse non judicet: si enim, animus de se ipse non judicat, cum aegrotet; nullum omnino de se fert iudicium: siquidem homines à primo ferè spiritu perturbationibus, quæ morbi sunt animorum, vexantur. Omnino vide Plutarchum Tom. II. pag. 500. F.

3 Nunc parvulus nobis dedit igniculus] Theodoretus Therap. IV. pag. 16. Διούκοιτον --- φησὶ περὶ πλητύνειν εἶναι τῇ φύσει λέγειν τὴν ἀρετὴν διδασκαλίαν μεταμορφῶν γὰρ δεῖ καὶ μεταρρυθμίζειν πρὸς τὸ βέλτιον τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς παλαιὰς ἀνανεῶναι χρεακτῆσαι, ἢ ἐξ ἀρχῆς ἢ φύσει ἐθικῆ. Præprios autem eximia sunt, quæ habet Cicero de Leg. lib. I. capp. 12, 17.

4 Opinionibusque depravatis] Alii lib. II. cap. 14.

depravatis; Bal. & Bak. nostri cum Pall. pr. sec. quint. depravatos; quam lectionem nullo suo merito probat Fr. Fabricius; igniculos enim depravatos fuisse nullus unquam dixit scriptor.

5 Dein magistris traditi] Vulgg. demum. Nos verò MStum Vatic. sequimur; id quod loci ratio postulat.

6 Qui cum magnam speciem] In eandem mentem noster supra lib. II. cap. 10. Sextus Empiricus advs. Mathematicum. pag. 59. ed. Genev. & Boëtius Conf. Philos. lib. I. Prof. 1. pag. 9. Ad eum locum vide quæ Ren. Vallinus adnotavit; quæque Jac. Ouzelius ad Minucii Felicis cap. XXII. p. 110.

7 Cum verò eodem] Huic similis est alius Tullii locus; qui, cum de Poëtis ageret, "ad quos cum accessisset, inquit, clamor & approbatio populi, quasi magni cujusdam & sapientis magistri, quas illi obducunt tenebras? quos invehant meatus? quas inflammant cupiditates?" Eum nobis servavit Augustinus C. D.

eodem, quasi maximus quidam magister, populus atque omnis undique ad vitia consentiens multitudo; tum plane inficimur opinionum pravitae, à naturaque desciscimus: ut nobis ¹ optimam magistratam invidisse videantur, qui nihil melius homini, nihil magis expetendum, nihil praestantius honoribus, imperiis, populari gloria judicaverunt, ad quam fertur optimus quisque; veramque illam honestatem expetens, ² quam unam natura maxime inquit, in summa inanitate versatur, consecraturque nullam eminentem effigiem [virtutis,] sed adumbratam imaginem gloriae. Est enim gloria solida quaedam res, & expressa non adumbrata: ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de eccellente virtute: ³ ea virtuti resonat tamquam imago: quae quia recte factorum plerumque comes est, non est bonis viris repudianda: illa autem, quae se ejus imitatricem esse vult, temeraria atque inconsiderata & plerumque peccatorum vitiorumque laudatrix, fama popularis, si-

¹ Optimam magistratam] Vulgg. naturam.

² Quam unam naturam] Vulgg. una.

³ Ea virtuti resonat tamquam imago: quae quia] Cum in nonnullis MSSis legatur imago gloria; quia; Jac. Gronovius reponit eaque virtuti resonat tamquam imago; gloriae, quia recte factorum &c. Sed pannus ille non prae se fert Ciceronis colorem, vocemque gloria recte praetermittunt Ursin. Vatic. Pall. pr. tert. Imago verò idem valet ac Echo. Phi-

laryrius in Virgilii Eclog. IV, 50. Quae Graece εἰκὼν (Leg. ὁμοία) Latine imago dicitur. Cicero Tusc. III. Resonat tamquam imago. Horatius lib. I. Od. 12.

--- Cujus resonet jocosa Nomen imago.

Et Od. 20.

Redderet laudes tibi Vaticanis Montis imago.

Eadem est vocis potestas apud Varro- nem R. R. lib. III, cap. XVI. pag. 122. Valerium Flaccum Argon. III.

mulacione

mulatione honestatis formam ejus pulchritudinemque corrumpit. Qua caecitate homines, cum quaedam etiam praeclara cuperent, eaque nescirent nec ubi nec qualia essent, funditus alii everterunt suas civitates, alii ipsi occiderunt. Atque hi quidem optuma petentes, non tam voluntate quam cursus errore falluntur. Quid, qui pecuniae cupiditate, qui ⁴ voluptatum libidine feruntur; quorumque ita perturbantur animi, ut non multum absint ab insania, quod insipientibus contingit omnibus; his nullane est adhibenda curatio? ⁵ utrumne quod minus noceant animi aegrotationes, quam corporis? an, quod corpora curari possint, animorum medicina nulla sit? At & morbi perniciosiores pluresque sunt animi, quam corporis: hi enim ipsi ⁶ ideo odiosi sunt, quod ad animum pertinent eumque sollicitant, ⁷ animusque aeger, ut ait Ennius, semper errat, *Neque pati neque ⁸ perpeti pote, cupere numquam desinit.*

Quibus duobus morbis, ut omittam alios, aegri-

597. Statium Silv. I. Carm. III, 18, aliosque.

⁴ Voluptatum libidine] Eliens. pr. voluptate libidinum. Sic lib. II. Fin. cap. 32. Ille rex Assyria gloriatur, se omnes secum libidinum voluptates abfuisse. Sed a reliquis libris non est recedendum, cum voluptatis avidas libidines, & libidinem voluptatis dixerit noster de Senect. cap. XII.

⁵ Utrumne quod minus] Vulgg. utrum.

⁶ Ideo odiosi sunt] Vulgò deest vox prima.

⁷ Animusque aeger] Hæc sunt Enniana, quæ in Iambicos Trimetros male digessit Hier. Columna Fragm. pag. 302. Hoc modo sub senariorum leges videntur mittenda:

---- Animusque aeger semper errat,
neque pati

Neque perpeti poti', cupere nunquam
desinit.

Sic vates ipse Rudius apud Macrobi-um Saturn. lib. VI. cap. I.

Quis potis ingentes oras evolvere belli.

Nec aliter passim vetustiores.

⁸ Perpeti pote] Vulgg. potest.

tudine & cupiditate, qui tandem possunt in corpore esse graviores? Quî vero probari potest, ut sibi mederi animus non possit? cum ipsam medicinam corporis animus invenerit; cumque ad corporum sanationem multum ipsa corpora & natura valeat, nec omnes, qui curari se passi sunt, continuo etiam convalescant; animi autem, ¹ qui se sanari voluerint praeceptisque sapientium paruerint, sine ulla dubitatione sanentur? Est profecto animi medicina, philosophia: cujus auxilium non, ut in corporis morbis, petendum est foris; ² propriisque opibus atque viribus, ut nosmetipsi nobis mederi possimus, elaborandum est. Quamquam de universa philosophia, quanto opere & expetenda esset & colenda, satis ut arbitror dictum est in Hortensio. De maximis autem rebus nihil fere intermisimus postea nec disputare nec scribere: his autem libris exposita sunt ea, quae à nobis cum familiaribus nostris in Tusculano erant disputata. Sed quoniam duobus superioribus de morte & de dolore dictum est; tertius dies disputationis hoc tertium volumen efficiet. Ut enim in A-

¹ *Qui se sanari voluerint*] Secundam voculam prætermisit Gebhardus, Victoriam securus. Eam nos fide MSSorum revocandam duximus.

² *Propriisque opibus atque viribus*] Vulgg. *omnibusque opibus, viribus.*

³ *Formidines, libidines, iracundia*] MSSi summo consensu hanc lectionem repræsentant. Postrema tamen

vox interpretibus haud placuit, quod iracundiam libidini subjiciat Cicero: quod cum ex aliis locis tum ex Tusc. lib. iv. cap. 7. manifestum est. Cum itaque quatuor sint perturbationes, agritudo, metus, libido, & voluptas; doctis viris non sit credibile nostrum, prætermisâ quartâ, recte partem adjecisse. Non autem Tullius ait, se perturbationes hic enumerâsse, locaque sunt alia

cademiam nostram descendimus, inclinato jam in postmeridianum tempus die; poposci eorum aliquem, qui aderant, causam differendi: tum res acta sic est. A. Videtur mihi cadere in sapientem aegritudo. M. Num reliquae quoque perturbationes animi, ³ formidines, libidines, iracundiae? haec enim fere sunt ejusmodi, quae Graeci *παθή* appellant: ego poteram *morbos*; & id verbum esset è verbo; sed in consuetudinem nostram non caderet. Nam misereri, invidere, gestire, laetari, haec omnia *morbos* Graeci appellant, motus animi, rationi non obtemperantis: nos autem hos eosdem motus concitati animi recte, ut opinor, *perturbationes* dixerimus, *morbos* autem non satis usitate, nisi quid aliud tibi videtur. A. Mihi vero isto modo. M. Haecine igitur cadere in sapientem putas? A. Prorsus existumo. M. Nae ista gloriosa sapientia non magno aestumanda est, siquidem non multum differt ab insania. A. Quid? tibi omnisne animi commotio videtur insania? M. Non mihi quidem soli, sed, id quod admirari saepe soleo, majoribus quoque nostris hoc ita visum intellego

gravissimi scriptoris, quæ satis ostendunt non esse cur à Codicibus recedatur. Sic hujusce libri cap v. Ex hisse ex potestate dicimus eos, qui effrenati feruntur aut libidine aut iracundia. Et Offic. lib. I. cap. 20. Vastandum autem est omni animi perturbatione, tum cupiditate & metu, tum etiam aegritudine & voluptate animi, & iracundia. Iterum cap. 29. Licet ipsa ipsa cernere iracundiam, aut eorum,

qui libidine aliqua aut metu commoti sunt. Audiendus igitur non est Fr. Fabricius, qui libidines, jucunditates; multò autem minus D. Lambinus, qui libidines, cupiditates rescribit: nam horum verborum eadem plane est potestas, quemadmodum docet noster intra cap. xi. quapropter ejus conjectura morbo, si qui sit, nullum adfert medicinam,

multis

multis saeculis ante Socraten, à quo haec ¹omnis, quae est de vita & de moribus, philosophia manavit. A. Quonam tandem modo? M. Quia nomen insaniae significat mentis aegrotationem & morbum, [id est, insanitatem ² & aegrotum animum, quam appellarunt insaniam.] Omnis autem perturbationes animi, morbos philosophi appellant, negantque stultum quemquam his morbis vacare: qui autem in morbo sunt, sani non sunt: & omnium insipientium animi in morbo sunt: omnes insipientes igitur insaniant: sanitatem enim animorum positam in tranquillitate quadam constantiaque censebant: his rebus mentem vacuum, ³appellarunt insanam: propterea quod in perturbato animo, sicut in corpore, sanitas esse non possit. Nec minus illud acute, quod animi adfectionem, lumine mentis carentem, nominaverunt amentiam eandemque dementiam. Ex quo intellegendum est,

¹ *Omnis, quae est de vita & de moribus* Cum, qui Socratem ætate præcibant, philosophi res physicas præcipue tractarent, is primus in Ethica totum studium collocavit, ut tradit *Diogenes Laërtius* lib. II. §. 20. ubi plura congegit *Æg. Menagius*. Fallitur autem vir ille doctus, cum sic loquitur: "Etiam *Themistius* Orat. xv. Philosophiam sparsim habitantem coëgisse atque in unum contraxisse ait, quemadmodum Athenas Theopseus". Locus, quem in animo habuit, exstat Orat. xxvi. pag. 318. ed. Harduin. nec de Socrate vel dicitur vel dici potuit, sed de Platone, qui de rebus dialecticis, Physicis, Ethicis agebat. Præcessit verò luculentum

de Socratica philosophandi ratione, testimonium, cui plura similia aliis intacta queant adjungi. Vide sis *Libanium* Orat. xxix. pag. 640. *Lactantium* Div. Inst. lib. III. cap. 13. *Hieronymum* in Rufin. lib. III. p. 334. *Augustinum* C. D. VIII, 3. *Senecam* Epist. Lxxi. *Eusebium* Præp. Evang. lib. I. cap. 8. & lib. xv. cap. 62. denique *Theodoretum* Therap. iv. pag. 60. Vide sis ad lib. v. cap. 4.

² *Et aegrotum animum* Hæc voces à sciolis additas esse puto; siquidem non modo constructionem, sed & sensum turbant. Ut huic incommodo medela fieret, alii, MSSis invictis, *egritudinem animi* rescripserunt. Præstantissimus verò *Bentleius*, ea omnia quæ

* eos, qui haec rebus nomina posuerunt, sensisse hoc idem, quod à Socrate acceptum diligenter Stoici retinuerunt, Omnis insipientis esse non sanos. Qui est enim animus in aliquo morbo (morbos autem hos perturbatos motus, ut modo dixi, philosophi appellant) non magis est sanus, quam id corpus quod in morbo est. Ita fit ut ut sapientia sanitas sit animi, ⁵ insipientia autem, quasi insanitas quaedam, quae est insania, eademque dementia. Multoque melius haec notata sunt verbis Latinis, quam Graecis: quod aliis quoque multis locis reperietur. Sed id alias: nunc, quod instat. Totum igitur id quod quaerimus, quid & quale sit, verbi vis ipsa declarat. Eos enim sanos ⁶ quoniam intellegi necesse est, quorum mens motu, quasi morbo, perturbata nullo sit; qui contra adfecti sunt, hos insanos appellari necesse est. Itaque nihil melius, quam quod est in consuetudine sermonis Latini; cum ⁷ ex-

cincta sunt uncis, insiticia iudicat.

3 Appellarunt insanam] Vulgg. insaniam, nec aliter Codices. Emendationem tamen Hadr. Turnebi, quam proposuit Advers. lib. II. cap. 6. lubens equidem sum amplexus. Refragatur quidem D. Lambinus, & insaniam tantum non insane tueretur. Certe mentem tranquillitate constantiaque vacuam, non insaniam, sed insanam, nominamus.

4 Eos, qui hac rebus nomina posuerunt] Ursini liber imposuerunt: quod vulgato quidem est usurarius, non vero rectius, ut male vult eruditus ille vir. Horatius Serm. lib. II. Eclog. 17, 1.

--- Non est mihi tempus averti

PONERE signa novis praeceptis---

Cicero N. D. lib. I. cap. 17. Sunt enim rebus novis nova PONENDA nomina. Porro de stultorum insania vide Senecam Benef. II, 35. Laertium VII, 124. Horatium Serm. lib. II. Ecl. III, 43. aut Just. Lipsium Manud. lib. III. Diss. 20. Id autem disputat Socrates apud Platonem in Alcib. II. pag. 39.

5 Insipientia --- dementia] Laudat Nonius in insanitas.

6 Quoniam --- intellegi necesse est] Ita recte Codex Gryphianus alique plures MSSci. Vulgg. primam vocem rejiciunt.

7 Exisse ex potestate] Hadr. quidem Turnebo lubens assentior, qui lib. II.

isse

isse ex potestate dicimus eos, qui ecfrenati feruntur aut libidine aut iracundia: quamquam ipsa iracundia libidinis est pars: sic enim definitur, *Iracundia, ulciscendi libido*. Qui igitur *exisse ex potestate* dicuntur; idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis: cui regnum totius animi à natura tributum est. ¹ Graeci autem *μανίαν* unde appellant, non facile dixerim. Eam tamen ipsam distinguimus nos melius, quam illi; hanc enim insaniam, quae iuncta stultitiae patet latius, à furore disjungimus: ² Graeci volunt illi quidem, sed parum valent verbo: quem nos furem, *μελαγχολίαν* illi vocant. Quasi vero atra bili solum mens, ac non saepe vel iracundia graviore vel timore vel dolore moveatur! quo genere Athamantem, Alcmaeonem, Ajacem, Orestem furere dicimus. Qui ita sit adfectus eum dominum esse rerum suarum ³ vetant duodecim tabulae. Itaque non est scriptum, SI IN-

Advers. cap. xi. hanc locutionem ex eo natam putat, quod furiosi non in sua, sed in agnatorum & gentili-um erant potestate. Dein verò usus invaluit, ut ii de potestate exisse, aut, ut loquitur Sulpicius Severus Dial. III. cap. 16. in sua se non habere potestate dicerentur, quos vehemens aliqua perturbatio tenebat: quoniam *ἐκ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς μὴ κατὰ τὴν φύσιν*, ut ait Demophilus in Sentent. pag. 623. Tullius haud ita multò post: *Qui igitur exisse ex potestate dicuntur, idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis*. Ac iterum lib. IV. Tusc. cap. 36. *Iratos propriè dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente*, Seneca de Ira lib.

I. cap. 12. *Venitque in alienam potestatem, dum in sua non est*. Vide & lib. III. cap. 12. ac Ciceronem Philipp. vi. cap. 2.

¹ Graeci vero *μανίαν* unde appellant? Lege appellant, ut edidit Lambinus, vel potius appellari.

² Graeci volunt illi quidem? Primam vocem à Librariis adiectam puto. Certè omninò est supervacanea.

³ Vetant duodecim tabulae? His verbis: *Si furiosus existit, agnatum gentiliūque in eo pecuniaque ejus potestas esto*. Vide lib. I. ad Herenn. cap. 13. & lib. II. de Invent. cap. 50.

SANUS;

SANUS, sed SI FURIOSUS ESSE INCIPIT: 4 stultitiam enim censuerunt constantia id est sanitate vacantem: posse tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitae communem cultum atque usitatum: furorem autem esse rati sunt, mentis ad omnia caecitatem. Quod cum majus esse videatur quam insania; tamen ejusmodi est, ut furor in sapientem cadere possit, non possit insania. Sed haec alia quaestio est: nos ad propositum revertamur. Cadere, opinor, in sapientem aegritudinem tibi dixisti videri. A. Et verò ita existumo. M. Humanum id quidem, quod ita existumas: non enim silice nati sumus; 6 sed est natura ferè in animis tenerum quiddam atque molle, quod aegritudine quasi tempestate quatitur. Nec absurde Crantor ille, qui in nostra Academia vel in primis fuit nobilis, *Minime*, inquit, *adsentior his, qui istam nescio quam indolentiam magno opere laudant: quae nec potest ulla*

4 Stulticiam enim censuerunt constantia id est sanitate vacantem] Ita Varic. Vulgg. stulticiam enim censuerunt inconstantiam id est sanitate vacantem. At verò Nonius in furor, licet in reliquis vulgatam lectionem seruet, loco stulticia tamen insaniam repraesentat. Ac rectè quidem; non enim stulticia, sed insania & furor inter se conferuntur, ut olim vidit Plautinus. Hoc tamen dato, manifestum restabit vitium; nam saltem locibus id est delectis, legamus oportet inconstantiam sanitate vacantem; quod in suo libro fuisse testatur Varianus. Sed hoc in loco longè præsertim Eliens. sec. qui dat, insaniam enim censuerunt esse inconstantiam mentis

sanitate vacantem; ac ita legendum videtur.

5 Furor in sapientem cadere possit, non possit insania] Stoici sapientem statuerunt & μανίασθαι πρὸς πᾶσι μὲντοι ποτὲ αὐτὸς φαντασίας ἀλλοκότους διὰ μελαγχολίας ἢ λύπης. Vide Lactertium VII, 118.

6 Sed est naturale] Lambinus edidit natura; non incommode quidem. Commodius autem, ut opinor, Cl. Bentley, cui placet natura fere. At optimi MSSi Gryph. Pall. pr. tert. quart. Pith. & Fabric. exhibent naturabile. Fortean legi possit, sed est natura HUMILE in animis & tenerum quiddam atque molle &c. Vide lib. II. cap. 20. & lib. IV. cap. 30.

esse

esse, nec debet. ¹ Ne aegrotassim, sin quid fuerit, sensus adsit, siue secetur quid, siue auellatur à corpore: nam istuc Nihil dolere non sine magna mercede contingit, inmanitatis in animo, stuporis in corpore. Sed videamus, ne haec oratio sit hominum adsentantium nostrae inbecillitati, & indulgentium mollitudini. Nos autem audeamus non solum ramos amputare miseriarum, sed omnis radicum fibras evellere: tamen aliquid relinquitur fortasse; ita sunt altae stirpes stultitiae: sed relinquetur id solum quod erat necessarium. Illud quidem sic habeto, nisi sanatus animus sit, quod sine philosophia fieri non potest, finem miseriarum nullam fore: quam ob rem, quoniam am coepimus, tradamus nos ei curandos; sanabimur, si volumus. Et progrediar quidem longius: non enim de aegritudine solum, quamquam id quidem primum, sed de omni animi, ut ego posui, perturbatione, morbo, ut Graeci volunt explicabo. Et primo, si placet, Stoicorum more agamus, qui breviter adstringere solent argumen-

¹ Ne aegrotus sim, inquit, sed si fuerim, sensus adsit] Ita vulgg. Graeca sic se habent apud Plutarchum Conf. ad Apoll. pag. 102. Μη γὰρ νοσήμι, (σηπὶν Ἀσθενεῖς Κεῖνται) νοσήμι δὲ παρὲν τις αἰδύσις, εἴτ' ἐν τέμνοισι π' ἢ νημάτεσσιν, εἴτ' ἀποσώσεται τὸ γὰρ ἀνέδνον πῶτο ἐκ ἀνὴρ μάλαων ἐγγίνεται μὲν τὸν ἀνθρώπου τελευτῶν γὰρ εἰκός, οὐκ ἔστιν ὅμως τοῦτον, (forte τοῦτε) ἐπαύδα δὲ ψυχῇ. Et paullo ante: Οὐ γὰρ ἐγὼ συμφύεσθαι τοῖς τῶν ἀγρίων ὕμνεσι καὶ σκληρὴν ἀπάθειαν ἔχει καὶ τὴν δύναται καὶ τὴν συμφύεσθαι εἶπεν. Hæc sanè prioribus verbis aptissime respondent,

ipsiusque Crautoris esse mihi peritæ deo, licet illum ibi non laudaret philosophus Chæronensis; quod etiam Pet. Victorio sit credibile. Ceterum doctissimus ille vir locum, quem per manibus habemus, ita legit, ne aegrotassim; sin quid fuerit, sensus adsit. Sanè multi Codices exhibent, nec aegrotassem, si, inquit, fuerat, sensus adsit; iique conjecturam Victoriana manifestè confirmant. Totam tamen hanc emendationem recipere non audeo, cum si quid fuerit vix nō morte κατ' ἀφαιρέσιν dicatur. Vi Th. Munckeram ad Hygini Fab. Cl.

Pall. pr. si qui si si inquan mino re unquam fuerit, s acciderit. 77. & Ph. Similiter καὶ νοσήμι, ἐγὼ δὲ, Tom. II Epicurei τῶν αὐτῶν ἀλ

ta: deinde nostro instituto vagabimur. ² Qui 7
 fortis est, idem est fidens (quoniam *Confidens*
 mala consuetudine loquendi in vitio ponitur,
 ductum verbum à *confidendo*, quod laudis est.)
 Qui autem est fidens, is profecto non extimescit;
 discrepat enim à timendo confidere. ³ Atqui in
 quem cadit aegritudo, in eundem timor: qua-
 rum enim rerum praesentia sumus in aegritudi-
 ne, easdem independentis & venientis timemus.
 Ita fit ut fortitudini aegritudo repugnet. Veri-
 simile est igitur, in quem cadat aegritudo, cade-
 re in eundem timorem & ⁴ infractionem quan-
 dam animi & demissionem: quae in quem ca-
 dunt, in eundem cadit ut serviat; ut victum ⁵ si
 quando se esse fateatur: quae qui recipit, reci-
 piat idem necesse est timiditatem & ignaviam:
 non cadunt autem haec in virum fortem: igi-
 tur ne aegritudo quidem. At nemo sapiens,
 nisi fortis: non cadet ergo in sapientem aegri-
 tudo. Praeterea, necesse est qui fortis sit, eun-
 dem esse magni animi; qui magni animi sit,

Pall. pr. sec. dant, nec agrotassem, si
 qui fuerat sensus adfit: tert. verò
 si inquam id fuerat, sensus adfit. Om-
 nino rescripserim nè agrotassim; sin
 unquam id fuerit, aut sin id quidem
 fuerit, sensus adfit. Fuerit, evenerit,
 acciderit. Vide Virgilium Aen. II,
 77. & Phadrum lib. III. Ptoem. vi. 27.
 Similiter παῖδες ἐλθεῖν βέλονται μὴ
 μὴ νοσεῖν & ἀνθροπον, νοσῶντα δὲ μὴ
 ἔγνοειν, ὅτι νοσεῖ, ut ait Plutarchus
 Tom. II. pag. 501. A. Quin &
 Epicurei λέγουσι τὴν εἰς τὸ ἀπαθὲς καθε-
 σθῆναι ἀλυπτίαν ὅφ' ἐτίον καὶ μείζο-
 νος ἰσχυρὴν, ἰσχυρότος ἢ δοξασίας

ἀκέραια ἢ λυαῖος, quod testatur idem
 pag. 1101.

² Qui fortis est -- confidere] Ὅστιν
 hanc laudat Nonius in *confidentia*;
 sed corruptis, ut solet, exemplaribus
 est usus.

³ Atqui in quem cadit aegritudo]
 Vulgg. atque. Lectionem, quam da-
 mus, exhibent Ursin. Eliens. sec. tert.
 & Petrens. Rectè.

⁴ Infractiōnem quandam animi]
 Vulgg. infractiōnem quidem animi,
 nec aliter Nonius in *infractiōnem*.

⁵ Si quando se esse] Vulgg. se
 quandoque esse.

M

invictum;

inviētum; qui inviētus sit, cum res humanas despiciere atque infra se positas arbitrari: despiciere autem nemo potest eas res, propter quas aegritudine adfici potest. Ex quo efficitur, fortem virum aegritudine numquam adfici: omnes autem sapientes, fortes: non cadet igitur in sapientem aegritudo. Et quemadmodum oculus conturbatus, non est probe adfectus ad suum munus fungendum; & reliquae partes totumve corpus, statu cum est motum, deest officio suo & muneri: sic conturbatus animus non est aptus ad exsequendum munus suum. Munus autem animi est, ratione bene uti; & sapientis animus ita semper adfectus est, ut ratione optime utatur: numquam igitur est perturbatus: at aegritudo perturbatio est animi: semper igitur ea sapiens

1 Frugi homines *χρηστικούς* appellant &c.] Glossae veteres: Frugalis, *χρηστικός*. Donatus ad Terentii Eunuch. Act. III, Sc. v, 60. Frugi utilis & necessarius, ut fruges humano generi. Frugi est ergo, in quo est aliquid, quo fruamur, id est, vivamus. His gemina germana repetit idem Grammaticus ad Act. IV. Sc. VII, 46. At recte monet Tullius, hanc vocem interdum latius patere. Sic & Tusc. IV, 16. intelligitur qualis ille sit, quem cum moderatum, tum temperantem, continentemque dicimus. Nonnunquam haec eadem vocabula ad frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus. Quod nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam ita per vulgatum illud esset, ut jam proverbii locum obtineret &c. Utramque vocis huiusce potestatem subindicat Quinctilianus Inst. Orat. lib. I. cap. 6. M. Calius se esse

hominem frugi vult probare, non quia abstinentis sit, nam id ne mentiri quidem poterat) sed quia utilis multis, id est, fructuosus, unde sit dicta frugalitas. Isidorus Orig. lib. X. pag. 1074. Frugalis à fruge nominatus, id est, à fructu vel parsimonia; sive, ut alii volunt, à modestiae temperantia. Legendum à modestia & temperantia. Res ipsa clamat.

2 At illud est latius: omnis enim abstinentia, omnis innocentia--reli- quas etiam virtutes frugalitas continet] Manucius edidit, at illud latius est enim omnis abstinentia; & ita fere D. Lambinus. Leodegarius à Quercu reponit, omnem enim abstinentiam, omnem innocentiam----reliquis etiam virtutes frugalitas continet. Ita quidem ad usitatum *σὺν τῇ* revocatur oratio; sed cum MSSi lectionem,

vacabit.

vacabit. Veri etiam simile illud est, qui sit 8
 Temperans, quem Graeci σωφρονα appellant, eam-
 que virtutem σωφροσύνην vocant, quam soleo equi-
 dem cum temperantiam, tum moderationem
 appellare, nonnumquam etiam modestiam: sed
 haud scio, an recte ea virtus Frugalitas appellari
 possit, quod angustius apud Graecos valet, qui
 1 frugi homines χρησῖμους appellant, id est, tan-
 tummodo utilis: 2 at illud est latius; omnem
 enim abstinentiam, omnem innocentiam, (quae
 apud Graecos usitatum nomen nullum habet;
 sed habere potest ἀβλάβειαν: nam est innocentia,
 adfectio talis animi, quae noceat nemini) reli-
 quas etiam virtutes frugalitas continet: quae
 nisi tanta esset, & si his angustis, quibus pleri-
 que putant, teneretur, numquam esset L. Pisonis

quam dedimus, unanimi consensu
 tepraesentent, ab iis standum censeo.
 Certe veteres initium ab una phrasi
 facientes, alterius partem nonnun-
 quam subjiciunt; id quod ἀντιθέσθον
 à Grammaticis vocatur. Terentius Hec.
 Act. III. Sc. 1, 6.

Nam nos omnes, quibus est alicun-
 de aliquis objectus labos,

Omne quod est interea tempus, prius-
 quam id rescitum est, lucro est.

Incepit tanquam dicturus esset, lu-
 cro habemus; finivit, quasi dixisset,
 nobis omnibus. Hirtius Bell. Afric.
 cap. XIX. Hac spe atque ea audacia
 inflammatus Labienus, cum equitibus
 Gallis Germanisque MDC --- in campis
 planissimis purissimisque ab hora diei
 quinta usque ad Solis occasum est de-
 certatum. Ibi tamen minima muta-
 tione legi potest; inflammato Labieno;

nec aliter scripsisse videtur auctor.
 Iterum cap. xxv. Rex Juba, cognitis
 Caesaris difficultatibus copiarumque pau-
 citate, non est visum dare spatium
 convalescendi. Euripides Hippol. vl.
 23.

--- τὰ πολλὰ δὲ

Πάλαι ΠΡΟΚΟΨΑΣ, & Πόνος ΠΟΛ-
 Λὲ ΜΕ ΔΕΙΓ.

Ubi Scholiastes: Τὸ ἐσολοίκεσθαι, in-
 quit; οὕτω γὰρ ἔδει εἰπεῖν, τὰ πολλὰ
 ὃ πάλαι περὶέλασται, ἐκ ἐπὶ πολὺν ἔχει
 πόνον. Ad iis & Phœniss. vl. 290.
 Alianum V. H. lib. II. cap. XI. ac
 Dionem Chrysostomum Orat. VII. pagg.
 115, 116. Pari modo noster loquen-
 di modum variavit; etenim si ea-
 dem uti ratione perseverasset, in
 orationis exitu ponendum fuit, reli-
 qua etiam virtutes sub frugalitate con-
 tinentur.

cognomen tanto opere laudatum. Sed quia nec qui propter metum praesidium reliquit, quod est ignaviae; nec qui propter avaritiam clam depositum non reddidit, quod est iniustitiae; nec qui propter temeritatem male rem gessit, quod est stultitiae, *frugi* appellari solet; eo tris virtutes, fortitudinem, iustitiam, prudentiam, frugalitas complexa est. Etsi ¹ hoc quidem commune est virtutum; omnes enim inter se nexae & iugatae sunt. ² Reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa Frugalitas: ejus enim videtur esse proprium, motus animi adpetentis regere & sedare, semperque adversantem libidini, moderatam in omni re servare constantiam; cui contrarium vitium ³ Nequitia dicitur. *Frugalitas*, ut opinor, à *fruge*, qua nihil melius è terra: *nequitia* ab eo

¹ Hoc quidem--iugata sunt] Habet Nonius in iugatum.

² Reliqua igitur & quarta virtus ut sit ipsa frugalitas] Sic omnes fere MSSi: nam *Elensf.* sec. habet relinquitur tum ut quarta virtus sit ipsa frugalitas. Legi possit relinquitur, ut quarta virtus sit ipsa frugalitas, quod ad plerorumque Codicum lectionem tantum non accedit, & Latinissime dicitur. *Cicero* Fin. lib. III. cap. 9. Circumscriptis igitur iis sententiis, quas posui, & si quae similes earum sunt, RELINQUITUR, ut summum bonum sit vivere, scientiam adhibentem &c. *Lucretius* V, 793.

Linguitur, ut merito maternum nomen adepta

Terra sit--

Varro R. R. lib. I. cap. 5. Relinquitur, quot partes ea disciplina habeat ut sit videndum. Vide sis & cap. 16.

ac lib. II. cap. 2. Sed melius scripseris, reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa frugalitas.

³ Nequitia ab eo -- ab eo quod ne quicquam sit in tali homine] Alii ne quicquam. *Varro* L. L. lib. IX §. 5. Ex ne & quidquam, media ex trita syllaba, coactum est nequam. Itaque ut cum quem putamus esse nihili dicimus nihili; sic in quo putamus esse NEQUIDQUAM dicimus nequam. Sed parvi refert. Hoc igitur misso, vulgata lectio est tuenda, quam temere sollicitavit *P. Manucius*. Quae voces ab eo geminantur, alteram benignam tollendam censet vir ille doctissimus. At, in longiore verborum ductu, vel praeterita, vel eorum sensus crebro repetuntur. *Casus* lib. II. B. G. cap. 22. *Adcantuannus*, summam imperii tenebat, cum devotis --- cum iis *Adcantuannus*

(et

(etsi erit hoc fortasse durius: 4 sed temptemus: luisse putemur, si nihil sit) ab eo, quod *necquicquam* est in tali homine; ex quo idem 5 *Nihil* dicitur. Qui sit frugi igitur, vel si mavis moderatus & temperans, cum necesse est esse constan-tem: qui autem constans, quietum; qui quietus, perturbatione omni vacuum: ergo etiam aegritu-dine: & sunt illa Sapientis: aberit igitur à Sapien-te aegritudo. Itaque non inscite Heracleotes Di-9 onysius ad ea disputat, quae apud Homerum A-chilles queritur; hoc ut opinor modo,

6 *Corque meum penitus turgescit tristibus iris,
Cum decore atque omni me orbatum laude re-
cordor:*

Num manus adfecta recte est, cum in tumore est? aut num 7 aliud quodpiam membrum tu-

reptionem facere conatur. Noster infra cap. 28. Ergo id, quod alii rectum opinantes aegritudini se solent dedere, id ii turpe putantes aegritudinem repu-derunt. Apuleius Apol. pag. 467. Utrum igitur putas philosopho, non secundum Cynicam &c. --- utrum ei putas turpe, scire ista an nescire. Et pag. 548. Persuasi ut filius pecuniam suam reposcentibus, de qua supra jam dixi, ut eam pecuniam sine mora red-deret. Hujusce generis multa, legenti fient obvia.

4 Sed temptemus: luisse putemur] Vulgg. male, temerius luisse putemur: nec melius est, quod ex iis Lambinus extudit, tenerius luisse. Victorius edi-dit, sed tentemus, & luisse putemur: Bene quidem; si modo ceterorum Codicum ductu particula copulans deleatur. Codex autem Vaticanus dat, sed temptemus; (ita constanter MSSi)

luisse putatos; unde non incommode reponi possit, sed tentemus: luisse puta nos si nil sit. Parum refert utram sequamur rationem.

5 Nihil dicitur] Vulgg. nihili.

6 Corque meum penitus] Graece:

Ἄλλ' ἂν μοι γινώσκωντες περὶ τὴν χόλῳ,
ὅπως ἐμὴν

Μνήσμεαι, ὅς μ' ἀσύνετον ἐν Ἀρ-
χέστῳ ἐρεξεν.

Exstat Iliad. I, 642. Pariter θυμὸν ἀνδρείον dixit Herodotus lib. VII. cap. 39.

7 Aliud quodpiam membrum]

Vulgg. aliquod quippiam, & ita fere MSSi; unde J. Fr. Gronovius ad Livii XLI, 6. facit aliquodpiam. Probo ta-men, vel aliud quippiam, quæ est Jani Gulielmii conjectura, vel aliud quodpiam; sic enim in nonnullis Co-dicibus exarati testatur Hadr. Turne-bus Advers. xxvi, 6.

M 3

midum

midum ac turgidum non vitiose se habet? sic igitur inflatus & tumens animus in vitio est: sapientis autem animus semper vacat vitio, numquam turgescit, numquam tumet: ¹ at iratus animus, ejusmodi est: ² numquam igitur Sapiens irascetur. Nam si irascitur, etiam concupiscit: proprium est enim irati cupere, à quo laesus videatur, ei quam maximum dolorem inurere: qui autem id concupierit; eum necesse est, si id consecutus sit, magno opere laetari: ex quo fit, ut alieno malo gaudeat: quod quoniam non cadit in Sapientem, ³ ne ut irascatur quidem cadet: sin autem caderet in Sapientem aegritudo; caderet etiam iracundia: quoniam vacat, aegritudine etiam vacabit. Et enim si Sapiens in aegritudinem incidere posset; ⁴ posset etiam in misericordiam, posset in invidentiam. ⁵ Non dixi *invidiam*, quae & tum est cum invidetur: ab *invidendo* autem *Invidentia* recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen

¹ At iratus animus] Forſan ex MSro Vatic. leg. irati: nam ſapientis animus præceſſit.

² Nunquam igitur ſapiens irascetur] Vulgò irascitur.

³ Ne ut irascatur quidem cadet: ſin autem caderet] Vulgò cadit: ſi autem caderet.

⁴ Poſſet etiam in miſericordiam -- nomen invidiæ] Leguntur apud Nonium in invidia.

⁵ Non dixi Invidiam, quæ & tum eſt cum invidetur] Vulgò in invidiam, quæ tum eſt.

⁶ Ut eſt in Melanippo] Vulgg. Menalippo, ſed prorfus adverſatur lin-

guæ Græcæ ratio. Hanc Accii fabulam ſæpe laudant Feſtus & Nonius. Quodnam fuerit ejus argumentum, divinando aſſequi conatus eſt G. J. Veſſius ad Fragm. Tragic. p. 163.

⁷ Quiſnam florem liberum invidit meum] Integer exſtat Trochaicus apud Nonium cap. ix. Invidit illam rem pro illa re. Accius Melanippo.

Unde aut quis mortalis florem liberum invidit meum.

Vide Sanctium Min. lib. III. cap. 3. J. Fr. Gronovium ad Taciti Ann. I. 22. & Intt. ad Quintiliani IX. 3.

⁸ Nam qui dolere rebus] Vulgò dolet.

invidiae; quod verbum ductum est à *nimis intuen-*
do fortunam alterius, ⁶ ut est in *Melanippo*:

⁷ *Quisnam florem liberum invidit meum?*

male Latine videtur, sed praeclare Accius: ut
 enim *videre*, sic *invidere florem* rectius, quàm *flori*.
 Nos consuetudine prohibemur; poeta jus suum
 tenuit, & dixit audacius. Cadit igitur in eun-¹⁰
 dem & misereri & invidere: ⁸ nam qui dolere
 rebus alicujus adversis, idem alicujus etiam secun-
 dis solet; ⁹ ut Theophrastus interitum deplorans
 Callistheni sodalis sui, rebus Alexandri prosperis
 angitur: itaque dicit Callisthenen incidisse in
 hominem summa potentia summaque fortuna,
 sed ignarum, quemadmodum rebus secundis uti
 conveniret. Atqui quemadmodum misericordia
 aegritudo est ex alterius rebus adversis: sic invi-
 dentia aegritudo est ex alterius rebus secuudis.
 In quem igitur cadit misereri, in eundem etiam
 invidere. Non cadit autem invidere in Sapien-
 tem: ergo ne misereri quidem. ¹⁰ Quod si aegre

⁹ Ut Theophrastus interitum deplo-
 rans Callisthenis] In libro cui titulus
 Καλλισθένης ἡ περὶ πένθους. Vide Mena-
 gium ad Laertii v, 44. Quam verò
 mortem obierit Callisthenes, inter au-
 ctiores non convenit. Arrianus Ex-
 ped. lib. IV. cap. 14. Καλλισθένης
 Ἀλεξάνδρου μὲν λέγει δειδόμενον ἐν πύ-
 λαις συμπεριέσθαι τῇ στρατῷ ἔπειτα
 νότῳ τελευτῆσαι. Πτολεμαῖος δὲ λέγει
 συμβαδέντα καὶ κρεμαδέντα ἀποθνήσκειν.
 Diogenes Laërtius v, 5. Callisthenes
 ἐκ πύργου περὶ τῆς γαλεῶνος, φθειραν-
 τὴν ἀνέμους, καὶ τέλος λόντι παρὰ λη-
 βεῖς, ἅπῳ κατέσβελεν. Plura veterum
 loca dabit Joan. Freinsheimius ad Curtii

lib. VIII. cap. VIII, 21.

¹⁰ Quod si aegre ferre] Vulgg. quod
 si hoc aegre ferre. Sed officit sensui
 pronomen; quare cum Bak. daret
 hoc referre, Eliens. verò sec. & Baliol.
 hac referre, nos veram lectionem non
 difficulter extudimus. Adspirationes
 enim vocibus aliquando peiperam ad-
 ditas fuisse demonstravit Janus Rut-
 gersius Venus. Lect. c. XIV. Quin &
 Librarios verba malè divisisse, notum.
 Sic apud Justinum Martyrem Orat.
 ad Græcos cap. 3. pro τῷ ἱερομένῳ
 αὐτὸν ΑΙΑΚΙΔΗΣ ΣΚΕΤΟΝΤΙ nos
 probabili coniectura rescribimus, τῷ
 ἱερομένῳ αὐτῷ ΤΑΚΙΝΘΩ ΔΙΣΚΕ-

ferre Sapiens soleret, misereri etiam soleret: abest ergo à Sapiente aegritudo. ¹ Haec si dicuntur à Stoicis concludunturque contortius; & latius aliquanto dicenda sunt & diffusius; sententiis tamen utendum eorum potissimum, ² quia maxime forti, & ut ita dicam, virili utuntur ratione atque sententia. Nam Peripatetici, familiares nostri; quibus nihil est uberius, nihil cruditi, nihil gravius; mediocritates vel perturbationum, vel morborum animi, mihi non sane probant. Omne enim malum, etiam mediocre, magnum est: nos autem id agimus, ut id in Sapiente nullum sit omnino. Nam ut corpus, etiam si mediocriter aegrum est, sanum non est: sic in animo ista mediocritas caret sanitate. Itaque praeclare nostri, ut alia multa, molestiam, sollicitudinem, angorem, propter similitudinem corporum aegrorum, aegritudinem nominaverunt. Hoc propemodum verbo Graeci omnem animi perturbationem appellant: vocant enim *πάθος*, id est, morbum, quicumque est motus in animo turbidus: nos melius. ³ Aegri enim corporis simillima animi est aegritudo: at non similis aegrotationis est libido, non inmoderata lactitia, quae est voluptas animi elata & gestiens. Ipse etiam metus non est morbi admodum si-

TONTI. Hinc origo mendi satis patet.

¹ Haec si dicuntur à Stoicis --- & latius] Vulgg. hac sic dicuntur à Stoicis -- sed latius.

² Quia maxime forti] Vulgg. qui.

³ Aegri enim corporis simillima] Vulgg. aegris enim corporibus simillima.

⁴ Sed proprie--nomen habet] Adducuntur à Nonio in agrotatio.

⁵ Opinione excitetur] Vulgg. citetur.

⁶ Altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est -- non ob-

temperans. Ergo hac duo genera &c.] Sic vulg. at Victor. Pall. quinque-

millis

milis, quamquam aegritudini est finitimus: ⁴ sed proprie, ut aegrotatio in corpore, sic aegritudo in animo nomen habet non sejunctum à dolore. Doloris igitur hujus origo nobis explicanda est, id est, causa efficiens aegritudinem in animo, tanquam aegrotationem in corpore: nam ut medici, causa morbi inventa, curationem esse inventam putant: sic nos, causa aegritudinis reperta, medendi facultatem reperiemus. Est igitur causa omnis in opinione; nec vero ¹¹ aegritudinis solum, sed etiam reliquarum omnium perturbationum: quae sunt genere quattuor, partibus plures: nam cum omnis perturbatio sit animi motus, vel rationis expers, vel rationem aspernans, vel rationi non obediens; isque motus aut boni aut mali ⁵ opinione excitetur: bifariam quattuor perturbationes aequaliter distributae sunt. Nam duae sunt ex opinione boni, quarum altera voluptas gestiens, id est, praeter modum elata laetitia opinione praesentis magni alicujus boni: ⁶ altera cupiditas, quae rectè vel libido dici potest, quae est immoderata appetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans. Ergo haec duo genera, voluptas gestiens & libido, ⁷ bonorum opinione turbantur: ut duo reliqua, metus & aegritudo, malorum. Nam &

Elens. tert. Petr. Bak. exhibent, altera cupiditas, quae rectè vel libido dici potest, quae est immoderata appetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans, vel cupiditas rectè vel libido dici potest. Liquidò sanè pater voces, quae reperuntur, utroque loco non

esse Ciceronianas; quare legi possit, altera, quae est immoderata adpetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans, vel cupiditas rectè vel libido dici potest.

7 Bonorum opinione turbantur] Fortean legendum turbant. Lucretius II, 438.

metus

metus, opinio magni mali inpendentis; & aegritudo, opinio magni mali praesentis; & quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur esse angere: id autem est, ut is qui doleat oportere opinetur se dolere. His autem perturbationibus, quas ¹ in vitam hominum stultitia quasi quasdam furias inmittit atque incitat, omnibus viribus atque opibus repugnandum est: si volumus hoc, quod datum est vitae, tranquille placideque traducere. ² Sed ceteras alias: nunc aegritudinem, si possumus, depellamus; ³ id enim fuit propositum; quandoquidem eam tu videri tibi in sapientem cadere dixisti: quod ego nullo modo existumo: tetra enim res est, misera, detestabilis; omni contentione, velis ut ita dicam remisque fugiunda.

¹² Qualis enim tibi ille videtur

Tantalo prognatus, Pelope natus, ⁴ qui quondam à socru

Oenomao rege Hippodaméam raptis nactus est nuptiis?

Jovis iste quidem pronepos —

Aut ex offensus cum turbant corpore in ipso Semina.

Noster de Fin. lib. I. cap. 10. *At id nè fera quidem faciunt, ut ita ruant, itaque turbent, ut, carum motus & impetus quo pertineant, non intelligamus.* Tacitus Annal. III, 47. *Si una alterave civitas turbet.* Vide & IV, 1. & Hist. I, 7.

¹ In vitam hominum] Vulgg. in vita. Parum Latine. Nos igitur Latini vestigiis insistimus. Balaol. qui-

dem & Pal. quint. has voces praetermittunt; nec Gebhardo videntur necessariae. Quà in re fallitur: alioquin enim non dicit noster, in quem locum perturbationes, quasi furias, immittat stultitia.

² Sed ceteras alias] Sic rectè veteres editi: refertur enim ad perturbationes. Vulgg. cetera.

³ Id enim fuit propositum] Vulgg. scilicet.

⁴ Qui quondam à socru --- raptis nactus est nuptiis] Vulgg. socero --- raptis nactus nuptiis.

Tamne

Tamne ergo abjectus, tamque fractus?

Nolite (inquit) *hospites ad me adire illico istis*
Ne contagio mea bonis umbræ obsit:

[Meo] *tanta vis sceleris in corpore haeret.*

Tu te, Thyesta, damnabis orbabisque luce
propter vim sceleris alieni? Quid? illum fi-
lium Solis? nonne patris ipsius luce indignum
putas?

Refugere oculi; corpus macie extabuit;

Lacrimae peredere humore exsanguis genas;

⁶ *Titinnit auris: barba paedore horrida at-*

Que intonsa infuscat pectus inluvie scabrum.

Haec mala, ô stultissime Aceta, ipse tibi addi-
disti: non inerant in his quae tibi casus invexe-
rat; & quidem inveterato malo, cum tumor
animi resedisset: est autem aegritudo, ut doce-
bo, in opinione mali recentis. Sed moeres
videlicet regni desiderio, non filiae: illam enim
oderas, & jure fortasse; regno non aequo animo
carebas. Est autem inpudens luctus moerore
se conficientis, quod imperare non liceat liberis.
⁷ Dionysius quidem tyrannus, Syracusis expulsus,

⁵ *Illum filium Solis*] Testatur Ur-
sinus in suo vetere legi *Aeta filium*
Solis. Saltem Librarius scribere de-
buit *Aetan*. Sed illa lectio, si
reverà talis usquam fuit, Glossematis
est damnanda.

⁶ *Titinnit auris*] Est ex acutissi-
mi Bentleii conjectura. Vulgg. *situ ni-*
toris; sed quid sibi velint ea verba
nescio. Nonnulli Codices *situ liven-*
tes, ut ad genas referantur; prout
testis est Turnebus Adverl. xxvi, 6.
Bak. noster, *situ nitoris*. Unde repo-

sueram, *situ'st in ore*, quo squalor
foetidus denotetur.

⁷ *Dionysius* ---- *Corinthis pueros doce-*
bat] Idem tradunt Valerius Maxi-
mus lib. vi, cap. ix, 6. ext. Lucianus
in Gallo Tom. II. pag. 178. alii-
que plurimi. Inter eos sic Justinus
xxi, 5. Novissime, inquit, ludimagi-
strum professus, pueros in trivio doce-
bat, ut aut a timentibus semper in pub-
lico videretur, aut a non timentibus
facilius contemneretur. At ab Alia-
no V. H. lib. ix. cap. 8. dicitur &
Corinthis

Corinthy pueros docebat : usque eo imperio carere non poterat. Tarquinio vero quid impudentius? qui bellum gereret cum his, qui ejus non tulerant superbiam. Is, cum restitui in regnum nec Vejentium nec Latinorum armis potuisset, ¹ Cumas contulisse se dicitur, inque ea
 13 urbe senio & aegritudine esse confectus. Hoc tu igitur censes sapienti accidere posse? ut aegritudine opprimatur, id est, miseria. Nam cum omnis perturbatio miseria est, tum carnificina est aegritudo : habet ardorem libido, levitatem lacticia gestiens, humilitatem metus : sed aegritudo majora quaedam, tabem, cruciatum, afflictationem, foeditatem; lacerat, exest animum, planeque conficit. Hanc nisi exuimus sic, ut abjiciamus, miseria carere non possumus. Atque hoc quidem perspicuum est, tum aegri-

Κορίνθω πολλὰς καὶ ποικίλας χρόνιμα-
 νος βίη μεταβολαῖς διὰ τὴν ὑπερβάλ-
 λουσαν ἀπορίαν, τελευταῖον δὲ μυρε-
 ζυρτῶν καὶ κρέων τύμπανα καὶ καταυλ-
 μένῳ δὲ, τὸν βίον κατασπέσει. Εἰ
 προῖκνιτ Athenens lib. XII. pag. 529.

¹ Cumas se contulisse dicitur] Vide
 Livium II, 21. & Dionysium Hali-
 carnasseum VI, 21. At in oppido Tus-
 culo quatuordecim annos privatam vi-
 tam quietus habuit, & cum uxore con-
 sensuit; optabiliore fortassis exitu, quam
 socer ejus, extinctus, si fides Augustino
 C. D. III, 15.

2. Opinionem mali. aegritudinem
 esse natura] Paullus quidem Manu-
 cius reponit, opinione mali aegritu-
 dinem esse, non natura, quod passim
 doceat Cicero, aegritudinem opini-
 oni, non naturae, ortum debere. Sed
 hoc est viri doctissimi παρρησίας,

licet ejus conjecturam disertè reprae-
 sentent Eliens. tert. & Petrens. nam,
 quod vidit etiam Fr. Fabricius, haud
 suam, sed Epicuri sententiam refert
 Tullius. Epicurus autem censet, necesse
 esse omnes in aegritudine esse, qui se in
 malis esse arbitrentur, quemadmodum
 ait noster infra cap. XV. ac proinde
 lectio, quam recepmus, non est mo-
 venda. Hinc est quod sapientem ἀ-
 πησιστάς statuatur, cum Stoici, qui aegri-
 tudinem non naturae, sed voluntati
 tribuunt, id omnino negent. Vide
 Laërtium X, 119. Eadem sunt Cyre-
 naicorum sententia. Laërtius II, 91.
 Καὶ λυτῖσται μὲντοι καὶ ἐκείνους. Φρ-
 ΣΙΚΩΣ ΓΑΡ ΓΙ'ΝΕΣΘΑΙ. Fulv. ta-
 men Ursinus ex suo MSto. legit, opini-
 one mali aegritudinem esse natam. In-
 eptè. Quis enim dubitavit, quin ex
 malo seu praesente seu expectato mal-
 tudinem

rudinem existere; cum quid ita visum sit, ut magnum quoddam malum adesse & urgere videatur. Epicuro autem placet, ² opinionem mali aegritudinem esse natura; ut quicumque intueatur in aliquod majus malum, si id sibi accidisse opinetur, sit continuo in aegritudine. Cyrenaici non omni malo aegritudinem effici censent, sed insperato & nec opinato malo. Est id quidem non mediocre ad aegritudinem augendam: videntur enim omnia repentina graviora. Ex hoc & illa jure laudantur,

Ego, cum genui, tum ³ moriturum scivi, & ei rei sustuli.

Praeterea ad Trojam cum misi ob defendendam Graeciam,

⁴ Scibam me in mortiferum bellum, non in epulas mittere.

ceretur, si qui esset, animi dolor? In eo verò discrepabant inter se Stoici & Epicurei, quod hi fieri non posse censuerint, quin aegritudinem suscitarent mala; Stoici autem hanc voluntariè susceptam esse contenderint.

³ Moriturum scivi] Vulgg. morituros; ego verò lectionem quam suppeditant Pal. quint. Baliol. Bak. & veteres editt. recipiendam censui; nec, nisi fallor, immerito. Nam quod pater ex hujusce libri cap. 24. hæc loquitur Telamo, qui duos quidem filios, Ajacem & Teucrum, misit, ut bello interessent Trojano. Ajax ob Achillis arma sibi negata gladio se transegit; alterum verò exulare jussit pater, quia fratris mortem, Ulyssea versutia præmaturam, ferro non vindicârit. Hæc veterum testimoniis non fulcio, quippe quæ Mythologis

& Poëtis sunt decantarissima; ex iis tamen liquet haud esse, cur de binis natis, tanquam fato functis, verba faciat Telamo. Ejus etiam, quam propugno, scripturæ locuples vindex est Seneca Cons. ad Polyb. cap. 30. Quanto, inquit, ille justior qui nuntiata filii morte, dignam magno viro vocem emisit: Ego cum genui, tum moriturum scivi --- Deinde adjecit rem majoris & prudentia & animi, & huic rei sustuli. Cæcus est, qui non videt hunc versum philosopho in mentem fuisse; memoriæque Justo Lipsio Tullii locum non suppeditavit, cum de Xenophonte vel Anaxagora statuerit agi. Lapsus etiam est Ag. Menagius, qui pariter hæc de Xenophonte dicta putat ad Laërtii II, 55.

⁴ Scibam me in mortiferum] Sic Ennius apud Festum in obsidio,

Hacc

14 Haec igitur praemeditatio futurorum malorum lenit eorum adventum, quae venientia longe ante videris. Itaque apud Euripiden à Theseo dicta laudantur: licet enim, ut saepe facimus, in Latinum illa convertere:

¹ Nam, qui haec audita à docto meminissim viro,

*Futuras mecum commentabar miseras;
Aut mortem acerbam, aut exsili moestam fugam,
Aut semper aliquam molem meditabar mali;
Ut, siqua invec̃ta diritas casu foret,*

² Ne me imparatum cura laceraret repens.

Quod autem Theseus à docto se audisse dicit,

³ id de se ipse loquitur Euripides: fuerat enim

Scibas natum ingenuum Ajacem, cui
tu obsidionem paras.

Apud Plautum, Terentium, aliosque, multa sunt hujusmodi quibus congerendis non immorabor. Vide *Chastus* Inst. Gram. lib. II. col. 157. Fatendum tamen in MSSis hic legi *sciebam me in mortiferum bellum, molestaeque fert Gebhardus, D. Lambinum* scriptis Codicibus non paruisse. Si redivivus factus querelas suas repeteret, eas sanè flocci non facerem; cum probè nôrim, metrum Trochaicum, quam propugnat lectionem non admittere.

¹ Nam qui haec audita] Euripidis verba leguntur apud *Plutarchum* Conf. ad Apollon. pag. 112.

Ἐγὼ δὲ τοῦτο παρὰ σοφῆ πινὸς μά-
ζων

Εἰς φροντίδας νῦν συμφορὰς τ' ἐχέ-
λουμεν.

Θυγὰς τ' ἑαυτοῦ προσηβὴς πατρὸς
ἑμῆς.

Θανάτης τ' αἰσὺς καὶ κακὴν ἄλλαν
οὐδὲν.

Ἴν' εἰ πὶ παῖχου' ὦν ἐδ' ὄζαν
φρενί.

Μὴ μοι νεχρὸν προσηβὴν μάλλιν
δάκην.

Eosdem versus, pauculis mutatis, exhibet *Galenus* lib. iv. de Dogm. Hipp. & Plat. pag. 283, ed. Basil.

² Ne me imparatum cura laceraret repens] *Henr. Stephanus* Castig. in *Cicer.* pag. 33. reponit, *ne me imparatum cura laceraret* REGENS. "Quam castigationem, inquit, homini linguæ Græcæ ignaro nescio quam facile probaverim; at Græcè docto ita legendum esse statim persuaserim, magnam inter ἔρπον & νεχρὸν non ignorantem esse differentiam". Hæc ille, quem sequitur *D. Lambinus*. At hoc insigne est παρόχως, repens enim, penultima brevi, non ἔρπον, sed αἰσινδίων, ut hoc in loco, denotat. Sic infra cap. XXII. Quamquam hostium repens adventus magis aliquantò conturbat quam exspectatus. *Terentianus Maurus* Præf. vi. 10.

auditor,

auditor Anaxagorae, quem ferunt, nuntiata morte filii, dixisse, ⁴ SCIEBAM *me genuisse mortalem*: quae vox declarat his esse haec acerba, quibus non fuerint cogitata. Ergo id quidem non dubium, quin omnia, ⁵ quae mala putentur, sint inprovisa graviora. Itaque quamquam non haec una res efficit maxumam aegritudinem; tamen, quoniam multum potest provisio animi & praeparatio ad minuendum dolorem, sint semper omnia homini humana meditata. Et nimirum haec est illa praestans & divina sapientia, & perceptas penitus & pertractatas res humanas habere; nihil admirari, cum acciderit; nihil, antequam evenerit, non evenire posse arbitrari.

Sed nè corpoream repens

Labem accerseret otium

Tacitus Ann. VI, 7. *Quid repens aut vetustate obscurum.* Ubi pariter ab Ursino Muretoque perperam emendatur recens. Ita saepe locutus est Livius, & passim Poëtae, quorum nonnulla testimonia collegit Nic. Heinsius ad Ovidii Metam. XII, 61.

3 *Id de se ipse*] Vulgg. *ipso.*

4 *Sciebam me genuisse mortalem*] Unum solummodo filium memorat molter; cum quo paria faciunt Galenus lib. IV. de Dogm. Hippocr. & Platon. p. 283. Valerius Maximus lib. V. cap. X, p. ext. Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 118. *περὶ ἀσπυρίας* pag. 461. *περὶ εὐθυμίας* pag. 474. Dion Chrysostomus Orat. XXXVII. Symmachus lib. III. Epist. 6. Hieronymus Epit. Nepot. pag. 21. denique Simplicius in Epicl. cap. XXII. pag. 125. His accensendi sunt Hierocles in Aur. Carm. XVII. & Arrianns Epicl. lib. III.

cap. XXIV. pag. 342. qui hoc quidem ἀπόφραγμα referunt, sed auctoris nomen tacent. Alit Alianus Var. Hist. lib. III. cap. 2. duorum filiorum meminit. Ἀναξαγόρας τις τῶ Κλαζομανίῳ σπευδίζοντι περὶ τῶς ἐταίρους προσελθὼν ἐρη τεινικέναι οἱ τὸς Δ' Τ' Ο' Π' Α' Ι Δ Α Σ, ἔσπερον ἢ εἴχα μόνος ὁ Ἀναξαγόρας· ὁ δὲ μὴδὲν διαταραχθεὶς, εἶπεν, Ἦδεν θνητὸς γένεσθαι. Ejus verba repetit Stobaeus Serm. CVI. pag. 571. & quoad numerum Praenestino Sophistae favet Diogenes Laërtius lib. II. §. 13. ubi nonnulla Menagius; ut & Garakerus ad Antonini IV, 5. Nos multò uberiora dedimus. Illum verò jure mireris quòd, cùm verba Plutarchi ex libro de ira cohibenda protulisset, meminisse Plutarchum libro περὶ ἀσπυρίας moneat. Quasi liber de ira cohibenda diversus esset ab eo περὶ ἀσπυρίας. Sed forsan calami lapsus est pro libro περὶ εὐθυμίας.

5 *Qua mala putentur*] Vulgò putantur.

¹ *Quam-*

¹ *Quamobrem omnis, cum secundae res sunt maxime, tum maxime*

Meditari secum oportet, quo pacto adversam aerumnam ferant:

² *Pericla, damna; peregrè rediens semper secum cogitet,*

Aut fili peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae:

Communia esse haec; ne quid horum umquam accidat animo novum:

Quicquid praeter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.

15 Ergo hoc Terentius à philosophia ³ sumptum tam commodè dixerit? nos è quorum fontibus id haustum est, non & dicemus hoc melius & constantius sentiemus? ⁴ Hic est enim ille vultus semper idem, quem dicitur Xanthippe praedicare solita in viro suo fuisse Socrate: eodem semper se vidisse exeuntem illum domo, & revertentem. Nec vero ea frons erat, quae M. Craffi illius

¹ *Quamobrem omnes*] Iambici sunt octonarii ex Terentii Phorm. Act. II. Sc. I, 11. desumpti.

² *Pericla, damna; peregrè rediens semper secum cogitet*] In Terentianis exemplaribus ita legitur hicce versus,

Pericla, damna, exilia; peregrè rediens semper cogitet.

Quin & eadem versu abhinc secundo dant, *Communia esse haec; fieri posse; ut ne quid animo sit novum.* Ad hanc formam editos à se Tullii libros redegerunt Manucius, Lambinus, &, quod mireris, ipse Victorius. Teme-rè proflus, & praeter id quod postulat fides; nostram enim lectionem

tuentur Pall. quinque, Fabr. Piib. liens. pr. sec. tert. Perrens. Bak. Balis. alique omnes, ut puto, MSSi. Multò certè probabilius est, memorum nimium tribuisse Ciceronem, quàm cunctos Librarios aberrasse.

³ *Sumptum tam commodè*] Sic rec. liber Ursini. Vulgg. *Sumptum cum tam commodè.*

⁴ *Hic est enim ille vultus*] Dicitur eius Halicarnassensis apud Stobaeum Ser. CVI. pag. 572. Ἡ Ξανθίππη ἰσχυρῶς μεταβολῶν τὴν πόλιν καὶ αὐτὴς ταχυσὼν, εἰ πάσαις ὁμοίον τὸ δαίμανος προσώπον, καὶ προϊόντων οἰκίας καὶ ἐπανιόντων, δεικνύσκει ὅτι καὶ δὴλον ὅτι πρὸς πάντα ἵμεναις

veteris; ⁴quem semel ait in omni vita risisse Lucilius: sed tranquilla & serena: sic enim accipimus: jure autem erat semper idem voltus; cum mentis, à qua is fingitur, nulla fieret mutatio. Quare accipio equidem à Cyrenaicis haec arma contra casus & eventus; quibus eorum advenientes impetus diuturna praemeditatione frangantur; simulque judico, malum illud opinionis esse non naturae: ⁵si enim in re essent, cur fierent provisà leviora? Sed est isdem de rebus quod dici possit subtilius; si prius Epicuri sententiam viderimus: qui censet, necesse esse omnis in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur; sive illa ante provisà & expectata sint, sive inveteraverint: nam neque vetustate minui mala, nec fieri praemeditata leviora: stultamque etiam esse ⁶meditationem futuri mali, aut fortasse ne futuri quidem: satis esse odiosum malum omne, cum venisset: qui autem semper cogitavisset accidere posse aliquid adversi, ei fieri illud sempi-

ἀρτοι ὡς ἐν πῶτον ἐλύπουν αὐτόν. idem narrant alii; quos cum laudat eruditissimus Gatakerus ad Antoini I, 8. actum non agam. Adde tamen Ciceronem Offic. I, 26.

⁴ Quem semel ait in omni vita risisse Lucilius] Alii Crassum non omnino risisse confirmant. Plinius N. H. VII, 19. Ferunt Crassum, avum Crassi in Parthis interempti, nunquam risisse; ob id Agellum vocatum. Solum cap. 1. Crassus avus ejus, quem peremerunt bella Parthica, quod nunciam riserit, Agellus cognominabatur. Si nosse cupias auctorum nomina, qui hoc Poëta dictum memoria tradiderunt; adeas oportet Lucilii re-

liquias à Fr. Donza collectas p. 20.

⁵ Si enim in re essent] Aut paullo ante cum praestantissimo Bentleio legendum simulque judico malà illa, aut hic ex Eliens. sec. rescribendum, si enim in re mala essent. In re enim proba est loquendi ratio, nec ullo modo tentari debet. Noster Tusc. III, 30. Cogitatio igitur diuturna nihil esse IN RE mali, dolori medetur. Vide etiam Fam. IX, 22. Fin. V, 30. & Senecam Epist. XCII.

⁶ Meditationem futuri mali] Eliens. pr. sec. praemeditationem. Sic praemeditationem futurorum malorum & praemeditationem rerum futurarum dixit hujusce libri capp. 14, 16.

N

ternum

ternum malum: si vero ne futurum quidem sit, frustra suscipi miseriam voluntariam: ita semper angere, aut accipiundo, aut cogitando malo. Levationem autem aegritudinis in duabus rebus ponit; avocatione à cogitanda molestia, & revocatione ad contemplandas voluptates: parere enim censet animum rationi posse, & quo illa ducat sequi. ¹ Vetat igitur nos intueri molestias; abstrahit ab acerbis cogitationibus; ² hebetat aciem ad miseras contemplandas: à quibus cum cecinit receptui, inpellit rursus & incitat ad conspiciundas totaque mente contrectandas varias voluptates; ³ quarum ille & praeteritarum memoria, & spe consequentium, sapientis vitam refertam putat. Haec nostro more nos diximus; Epicurei dicunt suo: sed, ⁴ quae dicantur ⁵ videamus; quo modo, neglegamus. ⁶ Principio male reprehendit praemeditationem rerum futurarum: nihil est enim, quod tam obtundat

¹ Vetat igitur nos intueri molestias] Vulgg. vetat igitur ratio intueri molestias. At hoc de Epicuro, non de ratione, dicitur; quapropter aut recipiatur praestantissimi Bentleii emendatio; aut vox illa pro libratorum additamento habeatur; eaque prorsus ommissa, legatur vetat igitur intueri molestias.

² Hebetat aciem] Vulgg. abstrahit ab acerbis cogitationibus hebetem aciem. At Manucius ex Vet. Codice reponendam vidit eam, quam recepi-mus, lectionem. Quin & ita disertè repraesentat Eliens. tert. Virgilius Aen. II, 604.

-- Quae nunc obdusta tuenti
Mortales hebetat visus tibi--

Seneca Herc. Fur. vs. 1043. Visusque
maior hebetat. Idem Conf. ad Po-
lyb. cap. 37. Haec, utcumque potui, long-
jam situ obseleto & hebetato animo
composui. Vide & de vit. Beat. cap.
15. Ammianum Marcellinum lib. xxv
cap. 7. & Macrobius Somn. Scip. 1, 3.

³ Quarum ille & praeteritarum
Vulgò quibus.

⁴ Quae dicantur videamus; quo modo
negligamus] Ita locum nos eum Ma-
nucio Lambinoque distinximus. Vulgg.
quae dicant, videamus quo modo neg-
ligamus. Ineptè prorsus & incon-
modè.

⁵ Principio malè reprehendit] Vulgg.
reprehendunt.

⁶ Eleuetque aegritudinem] Fortassis
leuetque

leuetque aegritudinem; quam perpetua in omni
 vita cogitatio, nihil esse quod accidere non pos-
 sit; quam meditatio conditionis humanae; quam
 vitae lex, commentatioque parendi: quae non
 hoc adfert, ut semper moerëamus, sed ut num-
 quam. Neque enim qui rerum naturam, qui
 vitae varietatem, qui inbecillitatem generis hu-
 mani cogitat, moeret cum haec cogitat: sed tum
 vel maxime sapientiae fungitur munere. U-
 trumque enim consequitur, ut & considerandis
 rebus humanis proprio philosophiae ⁷ fungatur
 officio, & adversis casibus triplici consolatione
 sanetur: primum, quod posse accidere ⁸ diu co-
 gitavit; quae cogitatio una maxime molestias
 omnis extenuat & diluit: deinde, ⁹ quod hu-
 mana humanè ferenda intellegit: postremo, quod
 videt malum ¹⁰ nullum esse, nisi culpa: cul-
 pam autem nullam esse, cum id, quod ab ho-
 mine ¹¹ non potuerit praestari, evenerit. Nam

eruetque; ut *arumnam* dictis allevans
 infra cap. 29. Luceius apud nostrum
 Fam. v. 14. *Non intelliges duplicari*
sollicitudines, quas elevare tua te pru-
dentia postulat. Lego *allevare*, quam-
 modum fere dant duo MSSi *Guli-*
amiani. Absurdè verò *Baliol.* & *Eliens.*
 & *enervetque*: nam nulli sunt agri-
 tudinis nervi. *Eliens.* & *Petrens.*
eruetque, & ita pais noster. Vide
 modo capp. 18, 25. & Fam. v. 16.
 7 Fungatur officio] Vulgg. *fruat*,
 modo Romanos locutos esse
 non arbitror. Igitur *Manucii Lambi-*
que seu libros seu conjecturam sum-
 ptus; & ita diserte representant
Baliol. & *Eliens.* sec.
 8 Diu cogitavit] Vulgò *cogitaverit.*

9 Quod humana humanè] Vulgg.
 mediam vocem prætermittunt, quam,
 jubente *Vatic.* simul ac sermonis ele-
 gantia, restituui. *Plutarchus* Conf. ad
 Apoll. pag. 102. *Ἀνθρώπινος φέρειν*
τὸ συμβεβηκός. Idem pag. 118. *Πείθον-*
τες τὰ κοινὰ πρὸς βίῃς συμπέμματα κοι-
νὸς φέρειν ἢ τὰ ἀνθρώπινον ἀν-
θρώπινον. Respexisse videtur ad
 illud *Menandri*:

Ἀνθρώπινος καὶ τὰς τύχας φέρειν, ξέρε.
τὰ κοινὰ κοινὸς δὲ φέρειν συμπά-
ματα.

Exstat apud *Stobaeum* Serm. CXXIII.
 pag. 615. Vide Fam. lib. vi, i.

10 Nullum esse nisi culpā] Vulgg.
culpam.

11 Non potuerit praestari] *Eliens.* sec.

revocatio illa, quam adfert cum à contuendis nos malis avocat, nulla est: non est enim in nostra potestate, ¹ fodicantibus his rebus quas malas esse opinemur, dissimulatio vel oblitio. Lacerant, vexant, stimulos admovent, ignis adhibent, respirare non sinunt. Et tu oblivisci jubes, ² quod contra naturam est, quo à natura datum auxilium extorqueas inveterati doloris? Est enim tarda illa quidem medicina, sed tamen magna; quam adfert ³ longinquitas & dies. Jubes me bona cogitare, oblivisci malorum: diceres aliquid, & magno quidem philosopho dignum; si ea bona esse sentire, quae essent homine dignissima. ⁴Pythagoras mihi sic diceret, aut Socrates, aut Plato: Quid jaces? aut quid moeres? aut cur succumbis, cedisque fortunae? ⁵ quae ut pervellere te forsitan potuerit & pungere, non potuit certe vires frangere. Magna vis est in virtutibus: eas excita, si forte dormiunt: jam tibi aderit princeps Fortitudo; quae te animo

præcaveri. Sic infra cap. 22. *Cum videtur præcaveri potuisse.* Nec disitendum est illam vocem huic loco belle convenire: sed nec male se habet lectio vulgata. Noster Fam. v, 17. *Casum quem neque vitare quisquam nostrum nec præstare ullo pacto potest:* hoc est, facere ne contingat. Vide & lib. vi. Ep. 1. & lib. ix. Ep. 16. Immo cum hæc minus usitata sit loquendi ratio; quin à Tullii manu fuerit vix dubito: doctior enim est, quam ut Librariis tribuatur.

¹ Fodicantibus his rebus] Ineptè Gebhardus ex Pal. pr. venditat fodicantibus. Adfertur autem locus à Nonio in fodicare.

² Quod contra naturam est, quo à natura datum auxilium extorqueas inveterati doloris] Ita Cl. Bensleius. Vulgg. quod contra naturam est? quia natura datum est auxilium, extorqueas inveterati doloris? Ex quo sensus quidem commodus extundi non potest. Eliens. pr. quia à natura datum auxilium extorques; unde non litterula tantum deleta legebamus, qui à natura datum auxilium extorqueas inveterati doloris. Victorius, Lambinus, alii, repræsentant quod à natura datum est auxilium, extorques, inveterati doloris? Non incommode quidem; sed ad primam vocem quod attinet, omnes refragantur MSSi.

tanto

tanto esse coget, ut omnia, quae possint homini evenire, contemnas & pro nihilo putes: aderit Temperantia, quae est eadem moderatio, ⁶ à te quidem paulo ante appellata frugalitas; quae te turpiter & nequiter facere nihil patiatur: quid est autem nequius aut turpius effeminato viro? ne Justitia quidem finet te ista facere, cui minimum esse videtur in hac causa loci; quae tamen ita dicet, dupliciter esse te injustum: cum & alienum adpetas, qui ⁷ mortalis natus conditionem postules immortalium; & graviter feras, te quod utendum acceperis reddidisse. Prudentiae vero ⁸ quid respondebis? docenti, Virtutem sese esse contentam, quo modo ad bene vivendum, sic etiam ad beate: quae si extrinsecus religata pendeat, ⁹ & non & oriatur à se & rursus ad se revertatur, & omnia sua complexa nihil quae rat aliunde; non intellego, cur aut verbis tam vehementer ornanda, aut re tantopere expetenda videatur. Ad haec bona me si revocas, E-

3 Longinquitas & dies] Dies longinqua, seu longum tempus. "Εν δὲ δόξῃ. Vide Servium ad Georg. II, 192. Aen. I, 61. & J. Fr. Gronovium in Livii I, 32.

4 Pythagoras mihi sic diceret] Vulgg. si. Male; nam deest ἀπόδοσις. Nos igitur editionibus Manucii, Victorii, Lambinique fidem dedimus. At Babil. voculam controversam nescit, & abesse potest sine sensus detrimento.

5 Quae ut pervelleret te] Ut vulgò deest.

6 A te quidem paulo ante] Vulgg. me.

7 Mortalis natus] Θνητὸς ὢν. Sulpicius ad Ciceronem lib. IV. Fam. Epist. 5. Visne te, Servi, cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Sic

etiam Phaedrus III, 8. Seneca de Const. Sap. cap. 6. Lactantius Div. Inst. III, 9. alii. Eleganter tamen hanc formulam duobus Apuleii locis eximisse videntur Librarii. Sic lib. I. Met. pag. 22. Proclamares saltem suppetiatum, si resistere vir tantus mulieri nequibas. Lege vir natus. Iterum pagg. 27, 28. Tu autem, inquit, vir, ut habitus & habitudo demonstrant, ornatus (forte natus) accedis huic fabula? Certe sic alibi loquitur doctus ille scriptor. Vide Apol. pag. 411, 423.

8 Quid respondebis? docenti] Vulgg. dicenti.

9 Et non & oriatur] Vulgg. & non oriatur.

picure; pareo, sequor, utor te ipso duce: obli-
viscor etiam malorum, ut jubes; coque facilius,
quod ea ne in malis quidem ponenda cenſeo.
Sed traducis cogitationes meas ad voluptates:
quas? corporis, credo, aut quae propter corpus
vel recordatione vel ſpe cogitentur. Numquid
eſt aliud? rectene interpretor ſententiam tuam?
ſolent enim iſti negare nos intellegere, quid
dicat Epicurus. Hoc dicit: & hoc ille acricu-
lus, ¹ me audiente Athenis, ſenex Zeno iſtorum
acutiſſimus, contendere & magna voce dicere
ſolebat: cum eſſe beatum, qui praesentibus
voluptatibus fruereſtur, conſideretque ſe frui-
turum aut in omni aut in magna parte vi-
tae, dolore non interveniente; aut, ſi inter-
veniret, ſi ſummus foret, futurum brevem; ² ſin
productior, plus habiturum jucundi, quam ma-
li: haec cogitantem fore beatum, praefertim
ſi & ante perceptis bonis contentus eſſet, nec
³ mortem nec deos extimeſceret. Habes formam
Epicuri vitae beatae, verbis Zenonis expreſſam,
nihil ut poſſit negari. Quid ergo? huius vitae
propoſitio & cogitatio aut Thyeſten levare po-

¹ Me audiente Athenis, ſenex Zeno] Vulgg. me audiente, Athenis ſenex Zeno. Nos, ipſa re duce, diſtinctionem mutavimus.

² Sin productior] Vulgg. ſi. Nos Elienſi tertio parvimus, nec non loquendi modo quem Cicero ſolet adhibere.

³ De quibus paulo ante] Vulgg. de quo.

⁴ Hicine eſt ille Telamo] Verſus

ſunt Trochaici, quos ex Ennii Telamone mutuatus eſt noſter. Eorum ultimum repetit lib. IX. Fam. Epist. 26.

⁵ Simul animus re cum concidit] Vulgg. cum re.

⁶ Etſi malo careat] Vulgg. ſi.

⁷ Quam tu idem] Forſan item vel itidem.

⁸ Nec equidem habeo quod intelligam bonum illud] Elienſi. ſec. ullum terit

terit; aut Aetan, ³ de quîs paulô ante dixi; aut Telamonem, pulsum patria, exfulantem atque egentem? in quo haec admiratio fiebat:

⁴*Hicine est ille Telamo, modo quem gloria ad caelum extulit?*

Quem aspectabant? cujus ob os Graji ora obvertebant sua?

Quod si cui, ut ait idem, ⁵ *simul animus re cum concidit*; à gravibus illis antiquis philosophis petenda medicina est, non ab his voluptariis. Quam enim isti bonorum copiam dicunt? Fac sane esse summum bonum, non dolere: quamquam id non vocatur voluptas; sed non necesse est nunc omnia: Idne est, quo traducti luctum levemus? sit sane summum malum dolere: in eo igitur qui non est; ⁶ *etsi malo careat, continuone fruitur summo bono?* Quid tergiversamur, Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem, ⁷ *quam tu idem, cum os perfricuiisti, soles dicere?* Sunt haec tua verba, necne? In eo quidem libro, qui continet omnem disciplinam tuam (fungar enim jam interpretis munere, ne quis me putet fingere) dicis haec, ⁸ *Nec equidem*

sic apud nostrum de Fin. II, 3. Epicurus testificatur ne intelligere quidem se posse, ubi sit aut quid sit bonum ullum, prater illud, quod cibo aut potione & aurium delectatione & obscena voluptate capiatur. Ex MSto Bal. leg. & potione. Fateor tamen illud Græcis melius respondere, quapropter vulgata lectio non est movenda. Diogenes Laërtius lib. X. §. 6. Οὐ γὰρ ἐγὼ γινώσκω τὴν ἡσυχίαν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς

διὰ ΧΥΤΑΩΝ ἡσυχίαν, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων καὶ τὰς δι' ἀνεργημάτων καὶ τὰς διὰ μορφῆς. Melius & integrius, excepto initio, leguntur apud Athenæum lib. VII. pag. 208. Οὐ γὰρ ἐγὼ γινώσκω δύναμαι νοῦσαι τὰς ἡσυχίαν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ ΧΥΤΑΩΝ ἡσυχίαν, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀνεργημάτων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς διὰ μορφῆς καὶ ὅτιν ἡσυχίαν κινήσεις. Idem tamen pag. 278. F. Οὐ

habeo, quod intellegam bonum illud; detrahens eas voluptates, quae sapore percipiuntur: detrahens eas, quae auditu & cantibus: detrahens eas etiam, quae ex formis percipiuntur oculis, suavis motiones, sive quae aliae voluptates in toto homine gignuntur quolibet sensu. Nec vero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis: laetantem enim mentem ita novi, spe eorum omnium quae supra dixi, fore ut natura his potiens dolore careat. Atque haec quidem his verbis: quivis ut intellegat, quam voluptatem norit Epicurus. Deinde paulo infra: Saepe quaesivi (inquit) ex his, qui 'appellabantur Sapientes, quid haberent, quod in bonis relinquerent, si illa detraxissent: nisi si vellent voces inanis fundere: Nihil ab his potui cognoscere; qui, si virtutes ²ebullire volent & sapientias, nihil aliud dicent,

ἄρ' ἐγὼ δύνάμει νοῦσαι τὰ χαθόν, ἀφελών μὲν τῷ διὰ ΧΕΙΑΩΝ, ἀφελών δὲ τὴν δι' ἀφροδισίων ἡδονάς. Et lib. XII. pag. 546. Οὐ γὰρ ἐγὼ δύνάμει νοῦσαι τὰ χαθόν, ἀφελών μὲν τὰς διὰ τοῦ ΧΕΙΑΩΝ ἡδονάς &c. Utrobique reponendum ΧΥΑΩΝ vel ΧΙΑΩΝ quod abunde docent res ipsa & Ciceronis versio, ne laudata Diogenis & Athenaei testimonia memorem; non enim labiis gustamus, sed πὲρ περὶ τὴν γλῶττιν παρὰ δίδωμεν (πάνθ' ὅσα πρὸς ἐσθλόν) τῇ ΧΙΑΟΥΣ διὰ ζῆσιν πρὸς ἐπίκρασιν. εἴτα τῇ φάρυγι. ut verbis utar Philonis de Opif. mundi p. 3. Hoc quidem in loco noster τὰς δι' ἀφροδισίων ἡδονάς non est interpretatus; at infra cap. 20. corporum complexum verecunde reddit.

1 Appellatur sapientes] Eliens. sec. rett. & Perrenf. appellabantur, quod non displicet.

2 Ebullire volent] Ita quidem laudat Nonius in ebullire. Sed ejus & Codicum Tullianorum consensus haud faciet, quin locum corruptum esse putaverim; non enim intelligo, qui virtutum & sapientiarum jactatio in causa esse possit cur Epicureum bonum agnoscant Philosophi. Immo vult Epicurus harum rerum speciosa nomina praepedire, quo minus corporeas voluptates pro solo bono habeant sapientes. Rescribo itaque, qui si virtutes ebullire NOLENT & sapientias. Noster Fin. V, 27. Dixerit hoc idem Epicurus semper beatum esse sapientem, quod quidem solet EBULLIRE nonnunquam. Hinc liquet illi verbo Metaphoricam jactandi seu fastuosae praeseferendi potestatem inesse. Certe reliquis philosophis, ut putabant Epicurei, Ἀπειται

nisi eam vim, qua efficiantur eae voluptates quas supra dixi. Quae sequuntur, ⁴in eandem sententiam sunt: totusque liber, qui est de summo bono, ⁵refertus est verbis & sentiis talibus. Ad hancine igitur vitam Telamonem illum revocabis, ut leves aegritudinem? &, si quem tuorum afflictum moerore videris, huic acipensferem potius quam Socraticum libellum dabis: Hydraulici hortabere ut audiat voces potius quam Platonis: expones, quae spectet, florida & varia: fasciculum ad naris admovebis: incendes odores: & fertis redimiri jubebis & rosa: ⁶si vero aliquid etiam, tum plane luctum omnem absterferis. ⁷Haec, Epicure, confitenda sunt, aut ea, ¹⁹quae modo expressa ad verbum dixi, tollenda de libro; vel totus liber potius abjiciendus:

ΧΟΜΠΟΙ ΚΕΝΟΙ' Ἰσοῦσι ἀντ' ὁ-
νεύων.

Verba sunt *Alexidis* apud *Athenaeum* lib. VIII. pag. 336. Similiter *Jupiter* apud *Lucianum* in *Timone* p. 76. ait oportere se ἐπιβουλεύειν τὰ ἄτακτα καὶ ἐπιπρὶνῆσαι πρὸς φιλοσόφων ἈΠΕΘΗΝ τινὰ καὶ ἀσώματα καὶ λήρη μεγάλα τῇ φωνῇ συνερόντων. Hinc illis καὶ ἔχον σοφιστικῶς objicit *Epicurus* ipse. Vide *Laertium* lib. x. §. 7.

³ Nisi eam vim] Sic *Lambinus* ex *Nonio*. Vulgg. *viam*.

⁴ In eadem sententia sunt] *Lambinus* placet in eandem sententiam; quae quidem usitatior est loquendi ratio.

⁵ Refertus & verbis & sentiis talibus] Bene quidem *Elensis*. tert.

refertus est & verbis. Malim tamen refertus est verbis & sentiis talibus, ut reliquis libris accedamus quam proximè.

⁶ Si verò aliquid etiam] *Elensis*. sec. si venereum addideris aliquid etiam. *Ven.* 1491. aliaque veteres editt, si verò etiam aliquid admoveris. Ea sanè manifestaria sunt Glössemata; nec locus aut talibus libris, aut aliis etiam conjecturis, eget; nam, quod rectè monuêrunt *Camerarius* & *Ursinus*, est honesta ἀποσιώπησης, quâ τὰ ἀφροδίσια modestè reticentur. Vide *Donatum* ad *Terentii* Eun. Act. III. Sc. II, 26. & *Servium* ad *Virgilii* Eclog. III, 8.

⁷ Hac, Epicure, confitenda] Vulgg. *Epicuro*,

¹ est enim confertus voluptatibus. Quaerendum igitur, quemadmodum aegritudine privemus eum qui ita dicat :

---Pol mihi fortuna magis nunc desit, quam genus:
Namque regnum suppetebat mihi: ut scias quan-
to è loco,

Quantis opibus, quibus de rebus lapsa fortuna ac-
cidat.

Quid? huic calix mulsi inpingendus est, ut plo-
rare desinat; aut aliquid ejusmodi? Ecce tibi ex
altera parte ab eodem poeta:

Ex opibus summis opis egens Hector tuae.

Huic subvenire debemus, quaerit enim auxilium.

² Quid petam praesidi, aut exsequar? quove nunc

³ Auxilio exili aut fugae freta sim?

Arce, & urbe orba sum: ⁴quo accidam? quo
applicem?

⁵ Cui nec arae patriae domi stant: fractae &
disiectae jacent:

Fana flamma deflagrata, tosti alti stant parietes,

¹ Est enim confertus voluptatibus] Cl. Bentleius reponit verbis talibus.

² Quid petam praesidi &c.] Tres versus priores sunt Cretici Terrame-
tti, quibus suos numeros reddidit a-
cutissimi Bentleii solertia.

³ Auxilio exili aut fugae] Vulgg.
auxilio aut fugâ.

⁴ Quo accidam] Vulgg. accedam.

⁵ Cui nec ara patriae domi stant] In
hoc Trochaico pes, ut videtur, unus
est supervacaneus. Legerim itaque,

Cui nec ara patriae stant: fractae
& disiectae jacent.

Voce domi prorsus exturbata.

⁶ Cantoribus Euphorionis] Vide

sis Is. Casaubonum ad Suetonii Tib.
cap. Lxx. & Cl. Salmasium Exerc.
Plin. pag. 856.

⁷ Exaegeratis igitur regis opibus]
Sic Baliol. & Bak. Vulgg. regis.

⁸ Eripiamus --- adducamus] Hæc
habet velut ex Ciceronis Tusc. IV. No-
ninus in culcita. Sed emendandi sunt
ejus Codices.

⁹ Hedychrum incendamus] Ph.
Beroaldus legendum conjecit cedrum
incendamus, quam odoratam esse &
uri solitam constat. Vide Cl. Salma-
si Exerc. Plin. pag. 950. Inde fa-
ctum, ut Camerarius, Manucius, Lam-
binus hanc certatim laudant conje-

Deformati, atque abiecte crispa——

Scitis, quae sequantur : & illud in primis,

O pater, ô patria, ô Priami domus,

Septum altifono cardine templum,

Vide ego te, astante ope barbarica,

Tectis caelatis, laqueatis,

Auro, ebore instructam regifice.

O poetam egregium! quamquam ab his ⁶ can-
toribus Euphorionis contemnitur. Sentit omnia
repentina & necopinata esse graviora. ⁷ Exag-
geratis igitur regiis opibus, quae videbantur sem-
piternae fore, quid adjungit?

Haec omnia vidi inflammari,

Priamo vi vitam evitari,

Jovis aram sanguine turpari.

Praeclarum carmen : est enim & rebus, & verbis,
& modis lugubre. ⁸ Eripiamus huic aegritudi-
nem : quo modo? conlocemus in culcita plu-
mea; psaltriam adducamus; ⁹ hedychrum incen-
damus; demus scutellam ¹⁰ dulciculae potionis:

auram. Et fanè *Pal. quart. hedrum*; *Elens. pr. cedricum* representat. At cum reliqui ferè Codices *hedricum* vel *hedychrum* retineant, id legitimum esse hujus loci vidit *Pet. Victorius*; nam rectè monet, haud esse vulgi verbum, sed & Græcum & elegans. Se tamen non expedit vir eruditissimus, quod *HEDYCHROM* inter ea, quæ urantur ad odores, non recensetur, sed inter unguenta. *Dioscorides* lib. I. cap. 61. Καὶ τὸ καλόμενον δὲ ἡδύχρον, σκευαζόμενον δὲ ἐν κῆρ, τῆς αὐτῆς ἐχούσης δύναμινος τε καὶ σκευασίας τῇ ἀμαρυγίνῃ· εὐωδότερον δὲ πυλάει. Forfan igitur reponi

possit, *hedychro inungamus*. Sed hoc inter meras suspiciones habeatur. Plurimi Codices ordinem verborum mutant; exhibent enim, *psaltriam adducamus, demus hedychrum, incendamus scutellam dulciculae potionis*, &c. Nec causam video, cur rejiciatur ista lectio.

¹⁰ *Dulciculae potionis*; aliquid videamus] Multi MSSi *providemus*, quod ab iis manavit, qui alterius verbi potestatem non ceperint. *Priscianus* lib. III. col. 612. *Cicero* in III. *Tusc.* Dulciculæ potionis aliquid videamus; ut hunc locum aliter interpunctum legerit ille Grammaticus.

aliquid

aliquid videamus & cibi. Haec tandem bona sunt, quibus aegritudines gravissimae detrahantur? tu enim paulo ante ne intellegere te quidem alia ulla dicebas. Revocari igitur oportere à moerore ad cogitationem bonorum, conveniret mihi cum Epicuro: si, quid esset bonum, conveniret. Dicit aliquis: Quid ergo? ¹tu Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosas ejus fuisse sententias? Ego vero minime: video enim ab eo dici multa severe, multa praeclare: itaque, ut saepe dixi, de acumine agitur ejus, non de moribus. Quamvis spernat voluptates eas, quas modo laudavit; ego tamen meminero, ²quid videatur ei summum bonum. Non enim verbo solum posuit voluptatem, sed & explanavit quid diceret: *Saporem, inquit, & corporum complexum, & ludos atque cantus, & formas eas, quibus oculi jucunde moveantur.* Num fingo? num mentior? cupio refelli: quid enim laboro, nisi ut veritas in omni quaestione explicetur? At idem ait, *non crescere voluptatem, dolore detracto; summamque voluptatem, nihil dolere.* Paucis verbis tria magna peccata: unum, quod secum ipse pugnat; modo enim, ne suspicari quidem se quicquam bonum, nisi sensus ³quasi titillentur voluptate; nunc autem summam voluptatem esse, dolore carere. Potestne magis secum ipse pugnare? Alterum peccatum, quod, cum in natura tria sint, unum

¹ Tu Epicurum existimas] Vulgg. cii Lambinique editt. res ipsa docuit, existimabas, & ita quidem plerique ut & MSti Baliol. auctoritas. Codices. At sequendos fuisse Manu- ² Quid videatur ei summum bonum

gaudere, alterum dolere, tertium nec gaudere nec dolere; hic primum & tertium putat idem esse; nec distinguit à non dolendo voluptatem. Tertium peccatum quod, cum virtus maxime expetatur ejusque adipiscendae causa philosophia quaesita sit, ille à virtute summum bonum separavit. ⁴ At laudat saepe virtutem. Et quidem C. Gracchus, cum largitiones maximas fecisset & effudisset aerarium, verbis tamen defendebat aerarium. Quid verba audiam, cum facta videam? Piso ille Frugi semper contra legem frumentariam dixerat: is, lege lata, Consularis ad frumentum accipiendum venerat. Animadvertit Gracchus in concione Pisonem stantem: quaerit audiente pop. Romano, quî sibi constet, cum ea lege frumentum petat, ⁵ quam dissuaseric. *Nolim*, inquit, *mea bona, Gracche, tibi viritum dividere libeat; sed si facias, partem petam.* Parumne declaravit vir gravis & sapiens, lege Sempronia patrimonium publicum dissipari? Lege orationes Gracchi; patronum aerarij esse dices. Negat Epicurus jucundè posse vivi, nisi cum virtute vivatur: negat ullam in Sapientem vim esse fortunae: tenuem victum antefert copioso: negat ullum esse tempus, quo Sapiens non beatus sit: omnia philosopho digna; sed cum voluptate pugnantia. Non istam dicit voluptatem. Dicat quamlibet: nempe eam dicit, in qua vir-

num] Vulgg. quod.

3 Quasi titillentur] Vulgg. titillatur.

4 At laudat saepe virtutem] Vulgg. at laudat, & saepe, virtutem.

5 Quam dissuaseric] Vulgg. dissuaseric.

tutis nulla pars insit. Age, si voluptatem non intellegimus, ne dolorem quidem? Nego igitur ejus esse, qui dolore summum malum metiatur, 21 mentionem facere virtutis. Et queruntur quidam Epicurei, viri optumi, (nam nullum genus est minus malitiosum) me studiosè dicere contra Epicurum: ita credo, de honore aut de dignitate contendimus. Mihi summum in animo bonum videtur, illi autem in corpore: mihi in virtute, illi in voluptate. Et illi pugnant, & quidem vicinorum fidem implorant: multi autem sunt, qui statim convolent: ego sum is, qui dicam me non laborare, actum habiturum quod egerint. Quid enim? de bello Punico agitur? de quo ipso cum aliud M. Catoni, aliud L. Lentulo videretur, nulla inter eos concertatio unquam fuit. Hi nimis iracunde agunt: praesertim cum ab his ¹ non sane animosa defendatur sententia; pro qua non in senatu, non in concione, non apud exercitum, ² neque ad censores dicere audeant. Sed cum istis alias: & eo quidem animo, nullum ut certamen instituiam; verum dicentibus facile cedam. Tantum admo-

¹ Non sanè animosa] Fortè, non fat animosa.

² Neque ad censores] Vulgg. apud censores. Lectionem, quam recepi-mus, firmiter Victor. Eliens. pr. sec. tert. Vatic. Petrens. & Bak. Sic Casar lib. I. B. G. cap. 31. Iidem principes civitatum, qui ante fuerant ad Cæsarem, revertèrunt. Ita nos legendum docuimus, & eam quidem emendationem pluribus exemplis jam stabiliemus. Varro R. R. lib. I. cap. 2.

Ad te enim rudes esse Agricultura nunc, olim ad Stolonem fuisse dicunt. Terentius Heaut. Act. III. Sc. III, 43. Eaque est nunc ad uxorem tuam. Vide & Act. V. Sc. II, 26.

³ Qui tum agritudinem censent ex-istere] Baliol. exhibet, QUÆ tum agritudinem censet existeret, ut ad sen-tentiam referatur. Eleganter quidem, & ita solet Cicero. Sic Tuscul. V. 29. Quorum oratio nihil ipsa judicat.

nebo;

nebo; si maxume verum sit, ad corpus omnia referre sapientem; sive, ut honestius dicam, nihil facere nisi quod expediat, sive omnia referre ad utilitatem suam: quoniam haec plausibilia non sunt, ut in sinu gaudeant, gloriose loqui desinant. Cyrenaicorum restat sententia: ³ qui ²² tum aegritudinem censent existere, si necopinato quid evenerit. Est id quidem magnum, ut supra dixi; etiam Chrysippo ita videri scio, quod provisum ante non sit, ⁴ id ferire vehementius; sed non sunt in hoc omnia: quamquam hostium repens adventus ⁵ magis aliquanto conturbat, quam expectatus; & maris subita tempestas, quam ante provisum, terret navigantis vehementius: & ejusmodi sunt pleraque. Sed cum diligenter necopinatorum naturam consideres, nihil aliud reperias, nisi omnia videri subita majora: & quidem ob duas causas; primum, quod, quanta sint quae accidunt, considerandi spatium non datur: deinde cum videtur praecaveri potuisse, si provisum esset; quasi culpa contractum malum aegritudinem acriorem facit. Quod ita esse dies declarat: quae procedens ita mitigat, ut isdem

Et lib. III. N. D. cap. 2. *Moveor auctoritate tua, Balbe, & oratione ea quae me in perorando cohortabatur. Ibi plura congesimus, ut & ad lib. II. de Divin. c. 35.*

⁴ Id ferire vehementius] Omnes MSSi dant id fieri vehementius. Sed bonam Rivii conjecturam optimo jure receperunt Lambinus & Gebhardus. Infra cap. 23. Feriunt fortasse gravius. In hac locutione multus est Seneca. Sic Conf. ad Marciam

cap. IX. *Necesse est itaque magis corrumpamur, qui quasi ex inopinato FERIMUR.* Iterum Epist. LVII. *Hujus quoque ferietur animus, mutabitur color.* Vide & Epist. CVIII.

⁵ Magis aliquanto conturbat] Vulg. aliquando. Quasi, quae sunt inopinata, non semper gravius feriant, quam expectata! Nos igitur lectionem, quam Bak. dedit, quamque jamdiu Manucius & Lambinus expresserunt, reducendam putavimus.

malis

malis manentibus non modo leniatur aegritudo, sed in plerisque tollatur. Karthaginenses multi Romae servierunt; Macedones, rege Perse capto. Vidi etiam in Peloponneso, cum essem adulescens, quosdam Corinthios: hi poterant omnes eadem illa de Andromacha deplorare, *Haec omnia vidi*: sed jam decantaverant fortasse: eo enim erant voltu, ¹ oratione, omni reliquo motu & statu, ut eos Argivos aut Sicyonios diceret. Magisque me moverant Corinthi ² subito aspectae parietinae, ³ quam ipsos Corinthios; quorum animis diuturna cogitatio callum vetustatis obduxerat. Legimus librum Clitomachi; quem ille everfa Karthagine misit consolandi causa ad captivos civis suos: in eo est disputatio scripta Carneadis, quam se ait in commentarium retulisse. Cum ita positum esset, Videri fore in aegritudine Sapientem, patria capta: quae Carne-

¹ *Oratione*] Ita omnes omnino MSSi ut *ornatu* nihil sit opus; quo modo *Manucius* & *Lambinus* emendandum censuere. Nemini sane latet, sermonem, non minus quam vultum, pro variis animi perturbationibus mutatum esse.

² *Subito aspecta parietinae*] *Parietina*, quam vocem alibi quoque non refugit *Cicero*, sunt *parietum ruinae*, ut ex *Glossemate* representant nonnulli libri tam MSSi quam editi. *Isidorus* Orig. lib. XV. cap. 8. *Parietinas dicimus, quasi parietum ruinas. Sunt enim parietes stantes sine tecto & sine habitantibus. Hieronymus* in *Rufin.* lib. III. pag. 528. A. *Vis scire* --- *vulpecularum insidias, qua habitant in parietinis. Utitur & Plinius H.*

N. XXII, 17.

³ *Quam ipsos Corinthios*] *Ursinus* se malle testatur, *quam ipsi Corinthii*. Sed hac in re nimis inconsideratum se praestitit vir ille doctus; non enim erat, cur vel minimè quidem *Ciceronem* moverent aspecti Corinthii, qui nulla prae se ferebant indicia miseriae. At urbis tam nobilis ruinae primum visae animo non prorsus inhumano dolorem possint incurere. Pari modo *Julius Caesar*, Corinthi visis ruderibus, εἰς τοιαύτην ἦλθε ΣΤΗΝΑΘΕΙΑΝ καὶ φιλοδοξίαν ὥστε μετὰ πολὺν σπεδὸν πάλιν αὐτὴν διαστῆσαι. Verba sunt *Diodori Siculi* in *Excerptis*. *Peiresc.* pag. 345.

⁴ *Tanta igitur calamitati praesentē adhibetur à philosopho medicina, quanti-*

ades

ades contra dixerit, scripta sunt. ⁴ Tanta igitur calamitati praesenti adhibetur à philosopho medicina, quanta in inveterata ne desideratur quidem: nec, si aliquot annis post idem ille liber captivis missus esset, vulneribus mederetur, sed cicatricibus. Sensim enim & pedetentim progrediens extenuatur dolor: non quò ipsa res immutari soleat, aut possit; sed id, quod ratio debuerat, usus docet; minora esse ea, quae sint visa majora. ⁵ Quid ergo opus est, dicet aliquis, ²³ oratione (aut omnino consolatione ulla) qua solemus uti, cum levare dolorem moerentium volumus? ⁶ Hoc enim ferè tum habemus in promptu, nihil oportere inopinatum videri. ⁷ Aut quì tolerabilius feret incommodum; qui cognoverit, necesse esse homini tale aliquid accidere? Haec enim oratio de ipsa summa mali nihil detrahit: tantummodo adfert, nihil evenisse, quod

in inveterata ne desideratur quidem] Vulgg. tanta igitur calamitatis praesentis adhibetur a philosopho medicina; quanta inveteratae &c.

[⁵ Quid ergo opus est --- oratione] Vulgg. ratione.

[⁶ Hoc enim ferè] Vulgg. hac. Male, contraque quam jubent Eliens. pr. &c. Bak. & Cantab.

[⁷ Aut quì tolerabilius feret] Vulgg. missa interrogationis notà, dant autem tolerabilius; quae quidem scriptura nullum hoc in loco sensum addit. Igitur Turnebus Advers. xix. & Manucius ex vetustis Codd. bene reponebant, aut quì tolerabilius. Equidem recipere nullus dubitavi, cum non modò sententia postulat, & Eliens. pr. text. Babil. Petrens.

& Bak. addicunt. Ad rem verò quam Tullius agit pertinet illud Solonis dictum, cui filium fato functum lugenti cum diceretur, 'ΑΜ' εἰς αὐτὸς. Δι' αὐτὸ δὲ τῷ, inquit, δαίμονι ὅτι εἰς αὐτὸς. Vide Laërtium I, 63. Idem refert Stobaeus Serm. CXXI. pag. 613. Quod autem Lambino placet tolerantius, non tolerabilius; id, renitentibus MSSis, haud est admitendum: licet enim toleranter dolorem pati dicat Cicero cum alibi, tum Tusc. II, 17. & Fam. IV, 6. idem tamen lib. XV. Epist. 20. Tu, mi Trebatii, inquit, ad amorem meum aliquantum olim discedens addidisti. Quò tolerabilius feramus igniculum desiderii tui crebris nos literis appellato &c. Ut proba sit utraque loquendi ratio.

O

NON

non opinandum fuisset: neque tamen genus id orationis in consolando non valet; sed id haud sciam an plurimum. Ergo ista necopinata non habent tantam vim, ut aegritudo ex his omni oriatur: ¹ feriunt tamen fortasse gravius; nam id efficiunt, ut ea, quae accidunt, majora videantur, quia repentina. Duplex est igitur ratio veri reperiendi; non in his solum quae mala sed in his etiam quae bona videntur: nam ² aut ipsius rei natura qualis & quanta sit, quae rimus; ut de paupertate nonnumquam: cuius onus disputando levamus, docentes quam parva & quam pauca sint, quae natura desideret: aut à disputandi subtilitate orationem ad exemplum traducimus. Hic Socrates commemoratur; hic Diogenes; hic Caecilianum illud,

Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia.

Cum enim paupertatis una eademque sit vis quidnam dici potest, quamobrem C. Fabricius tolerabilis ea fuerit, alii negent se ferre posse. Huic igitur alteri generi similis est ea ratio consolandi, quae docet humana esse, quae acciderint: non enim id solum continet ea disputandi ut cognitionem adferat generis humani;

¹ Feriunt tamen fortasse gravius; nam id efficiunt, ut ea quae accidunt majora videantur, quia repentina.] Eximia hæc est præstantissimi Bentleyi emendatio. Vulgati, contra rem ipsam contraque id quod supra posuerat Cicero, præ se ferebant: Feriunt enim fortasse gravius; non id efficiunt, ut ea quae accidunt majora videantur: quia recentia sunt, non quia repentina. Adeo audaces in locis inter-

polandis se præstiterunt Fratres. Ne quid tamen dissimulem, non omnia hæc verba, quia recentia non quia repentina, pro Glossæ videntur habenda.

² Aut ipsius rei natura.] Vult aut de ipsius rei natura. Illam præpositionem nesciunt Victor. quæ Gebhardiani, eorundemque quibus morem gessimus.

signifi

significat tolerabilia esse, ³ quae tulerint & ferant ceteri. De paupertate agitur? multi patientes ²⁴ pauperes commemorantur: de contemnendo honore? multi inhonorati proferuntur, & quidem propter id ipsum beatiores: eorumque, qui privatum ocium negociis publicis antetulerunt, nominatim vita laudatur: nec siletur illud ⁴ potentissimi regis anapaestum; ⁵ quo laudat senem, & fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis ad supremum diem perventurus. Similiter, commemorandis exemplis, orbitates quoque liberum praedicantur, eorumque, qui gravius ferunt, luctus aliorum exemplis leniuntur: sic perpeffio ceterorum facit, ut ea quae acciderint multo minora, ⁶ quam quanta sint existumata, videantur. Ita fit sensim cogitanti-
bus, ut, quantum sit eumentita opinio, appareat. Atque hoc idem & Telamo ille declarat,

Ego cum genui,

& Theseus,

Futuras mecum commentabar miseras:

& Anaxagoras, *Sciebam me genuisse mortalem.* hi enim omnes diu cogitantes de rebus humanis, intellegebant, eas nequaquam pro opinione vol-

[*Qua tulerint*] Vulgg. *qua & tulerint.*

[*Potentissimi regis Anapaestum*]

ambino placuit *Anapaesticum*, & ita

ant Eliens. pr. sec. Aliis tamen

SStis potius crediderim. Noster lib.

cap. 15. *Nec adhibetur ulla sine*

anapaestis pedibus horratio. Lucianus

om. I. pag. 17. 'ΑΝΑΠΑΙΣΤΟΙΣ

regis ἡννοχμῆν τὰ πολλὰ. Per poten-

tiorem vero *Regem* designatur Agame-

no, qui apud Euripidem Iphig. in

Aulid. vi. 15. sic alloquitur senem:

--Ζηλῶ σε, γέρον,

Ζηλῶ δ' αἰδεσθῆν ὅς ἀκινδυνον

βίον ἐξέπτεχες ἀγνῶς. ἀκλεῆς.

Eisdem versibus laudat Plutarchus περὶ

Ἀδουπίας pag. 471. quorum mentem

Tullius haud accurate retulit.

⁵ Quo laudat senem] Vulgg. qui.

⁶ Quam quanta] Hujusce περὶ τῶν

exempla suppeditabit Fr. Sanctius

Min. lib. III. cap. 14.

gi esse extimescendas. Et mihi quidem videtur idem fere accidere his qui ante meditantur, quod his quibus medetur dies: ¹ nisi quod ratio quidem sanat illos, hos ipsa natura: intellecto eo, ² quod rem continet; illud malum, ³ quod opinatum sit esse maxumum, nequaquam esse tantum, ut vitam beatam possit evertere. Hoc igitur efficitur, ut ex illo necopinato plaga major sit; non, ut illi putant: ut, cum duobus pares casus evenerint, is modo aegritudine afficiatur, cui ille necopinato casus evenerit. Itaque dicuntur nonnulli in moerore, cum de hac communi hominum conditione audivissent, ea lege esse nos natos ut nemo in perpetuum esse possit expers mali, gravius etiam tulisse. Quocirca Carneades, ut video nostrum scribere Antiochum, reprehendere Chrysippum solebat, laudantem Euripideum carmen illud,

*⁴ Mortalis nemo est quem non adtingit dolor,
Morbusque: ⁵ multi sunt humandi liberi,
Rursus creandi: morsque est finita omnibus:
Quae generi humano angorem nequicquam adferunt:*

¹ Nisi quod ratio quidem] Vulgg. quadam.

² Quod rem continet; illud malum] Vulgg. quod remedium illud continet, malum.

³ Quod opinatum sit] Lego quod opinati sint, postulante, ni fallor, sensu.

⁴ Mortalis nemo est] Euripidis ex Hypsipylâ sunt, ut docet Stobaeus Serm. CVI. p. 168. apud quem legi possint, vel apud Plutarchum Consol. ad Apoll. pag. 110. Graeca, sicut à viris doctis emendata sunt, proferam.

Ἐπεὶ μὲν ἔστις, ὅστις ἔστι πᾶσι βροτοῖς
Θάνατος τὸ τέλεον καὶ ἀπὸ τοῦ καὶ τῆς
αὐτοῦ τὸ θνήσκειν, καὶ τὸ αὐτὸ καὶ τῆς
βροτοῖς
Εἰς γὰρ φέροντες γὰρ ἀναγκάσιος ὁ
ἔχει
Εἰς δὲ πᾶσι, ὅστις καὶ πᾶσι βροτοῖς
E versibus hisce tres priores adducit
Clemens Alexandrinus Strom. IV. p.
588. ultimum Antoninus lib. VII.
§. 40. Ibi vide doctissimum Gatakerum, ut & Miscell. lib. II. cap. x.
pag. 327.

*Reddenda terrae est terra: tum vita omnibus
Metenda, ut fruges; sic jubet necessitas:*

Negabat genus hoc orationis quicquam omnino ad levandam aegritudinem pertinere; id enim ipsum dolendum esse dicebat, quod in tam crudelem necessitatem incidissemus: nam illam quidem orationem ex commemoratione alienorum malorum ad malivolos consolandos esse accomodatam. Mihi vero longe videtur secus: nam & necessitas ferendae conditionis humanae, ⁶ quasi cum Deo pugnare prohibet, admonetque esse hominem; quae cogitatio magno opere luctum levat: & enumeratio exemplorum non, ut animum malivolorum oblectet, adfertur; sed ut ille qui moeret, ferendum sibi id censeat, quod videat multos moderate & tranquille tulisse. Omnibus enim modis fulciundi sunt, qui ruunt nec cohaerere possunt propter magnitudinem aegritudinis: ex quo ipsam ⁷ aegritudinem λύπῃ Chrysippus, quasi solutionem totius hominis, appellatam putat; quae tota poterit evelli, explicata, ut principio dixi, causa aegritudinis:

5 Multi sunt humandi liberi] Cl. Bentleio placet multis.

6 Quasi cum Deo pugnare prohibet] Vulgg. cohibet. Melior autem videbatur lectio, quam suppeditat Eliens. sec. quamque Lambinus olim, postulante Latinitate, repraesentarat. Optime Dion Orat. xxx. pag. 300. τὰ μὲν καὶ ἡμεῖς ἄνω γίγνεν, ὡς ἐ-
δοξε τοῖς Θεοῖς· χρὴ δὲ μηδὲν ὑπὸ ἐκείνῃ
γίγνόμενον χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσ-
χερὲς φέρειν, ὡς παροινῶσιν ἄλλοι τὸ
σπῆναι, καὶ ἔχ' ἡμισυ· Ομηροῦ, λέγων μη-

δαμῶν ἀπόβλητα εἶναι ἀνθρώποις τὰ
θεῶν δῶρα καλῶς ἰονομίζαν δῶρα, τὰ
ἔργα τῶν θεῶν, ὡς ἅπαντα ἀγαθὰ ὅλη καὶ ἐπ'
ἀγαθῶ γιγνόμενα. Leguntur etiam apud
Stobaeum Serm. CXXIII. pag. 617.
Sed vitiose quidem; ut ad hanc nor-
mam emendandi sint ejus Codices.

7 Aegritudinem λύπῃ Chrysippus,
quasi solutionem] Λύσιν. Simile veri-
verbium prior attulerat Plato in Cra-
tylo pag. 271. nam divinus ille phi-
losophus λύπῃ ἀπὸ τῶ διελύσσεαι τῷ
σώματι ἐπωνομασθῆναι pronuntiat.

est enim nulla alia, nisi opinio & iudicium magni praesentis atque urgentis mali. Itaque & dolor corporis, cuius est morsus acerrimus, ¹ perferitur spe proposita boni: & acta aetas honeste ac splendide tantam adfert consolationem; ut cos, qui ita vixerint, ² aut non adtingat omnino, aut perleviter pungat animi dolor. Sed ad hanc opinionem magni mali, cum illa etiam opinio accessit; oportere, rectum esse, ad officium pertinere, ferre illud aegre quod acciderit; tum denique efficitur illa gravis aegritudinis perturbatio. Ex hac opinione sunt illa varia & detestabilia genera lugendi, ³ padores muliebres, lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones; hinc ille ⁴ Agamemno Homericus, & idem Accianus,

Scindens dolore identidem intonsam comam:

¹ Perfertur spe proposita boni] Vulgg. perferetur.

² Aut non adtingat omnino] Codd. habent aut non adtingat aegritudo. Sed ultima vox planè vacat: ideòque vel in omnino mutanda est, quod Cl. Bentleius statuit; vel si inavis, prorsus delenda.

³ Padores--capitis percussiones] De detestabilibus huius lugendi generibus adis Joann. Kirchmannum de Funer. lib. II. capp. 11, 12. & Everh. Feithium Ant. Homer. lib. III. cap. 15.

⁴ Agamemno Homericus] Is, ut ait Homerus Iliad. K, 15.

Πολλὰς ἐν κηφαλῇς περιελύμνης ἔλκετο χεῖρας.

Ἐπαρτομένην quidem κόμην res erat in luctu solennis. Vide Lucianum

de Luct. Tom. II. pagg. 303, 304. & Martinum Geierum de Luctu Hebraeorum cap. VIII. §. 3.

⁵ Quod is septimo die post filia mortem hostias immolavisset] Haec verba sunt Aeschini in Orat. contra Ctesiphontem pag. 440. ed. Francos. Ἐξ ὁμοῦ δ' ἡμέραν τ' θυγατρὸς αὐτοῦ (Δημοδένους) τετελευτηκίας, πολλὰ περιελύμνης καὶ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι, στεφανώμεν καὶ λευκῶν ἰδῶντα λαβόν, ἰκεδύμεν καὶ παρρησίᾳ, τὴν μόνην ὁ δέλεον καὶ πρότερον αὐτὸν πατέρα προσεπύσαν ἀπολέσας καὶ τὸ δυσχερὲς ὀνειδίξας, ἀλλὰ τ' ἑσπέρῳ ἐξελθόν, ὁ γὰρ μισήσαν καὶ πατὴρ ποινὴς ἐν ἅν ποτε γένετο δυνάστητος χρεῖστος &c. Vide & Plutarchum Conf. ad Apoll.

in

in quo facietum illud Bionis, *Perinde stultissimum regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio moeror levaretur*. Sed haec omnia faciunt, opimantes ita fieri oportere. Itaque & Aeschines in Demosthenen invehitur, 'quod is septimo die post filiae mortem hostias immolavisset. At quam rhetorice! quam copiose! quas sententias conligit! quae verba contorquet! ut licere quidvis rhetori intellegas: quae nemo probaret, nisi insitum illud in animis haberemus, omnis bonos interitu suorum quam gravissime moerere oportere. Ex hoc evenit, ut in animi doloribus alii solitudines captent; ut ait Homerus de Bellerophonte,

*6 Qui miser in campis moerens errabat Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans:*

7 & Nioba fingitur lapidea, propter aeternum,

pag. 119. Hujusce facti causam atque fontem sic refert idem vit. Demosth. Tom. II. pag. 847. *Ἥναι δὲ Φίλιππος ἐπιβήκει, λαμπρὸν ἰδὼν το πομπὴν ἔχων, καίτοι τ' οὐγαρὲς αὐτῷ νῶστ' ἐτελευτήκει, ἰσχυρῶς τὸ τῷ Μάκεδόνῳ θανάτῳ. Aeschines autem non modo hostias immolasse, sed etiam coronam gessisse Demostheni vitio dedit, quod veteres in rebus tantum lætioribus σπexνφορέαν adhibebant. Adi sis Joan. Schefferum ad Eliani V. H. lib. III. cap. 3.*

6 Qui miser in campis] Sic Homerus Il. 2, 201.

Ἦναι ὁ καππίδιον τὸ Ἀλίων οἶος ἀλάτο, Ὅν θυμὸν κατέβω, πάπον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Ubi monet Scholiastes Ἀλίων esse πῆλιν τῆς Κιλικίας καλεόμενον ἀπὸ τῆς

τῷ Βιλλεσφόντι ἄλκι, τῇ τῇ πλάτῃ. Adi sis Herodotum lib. VI. cap. 95. Strabonem lib. XIV. pag. 993. & Etymologicon M. in Ἀλίων.

7 Niobe fingitur lapidea] In Siplyo Phrygiæ monte. Vide Scholiasten ad Homeri Iliad. Ω, 602. Pansaniam in Atticis pag. 49. Ovidium Metam. VI, 303. seqq. & Laëtantium ad Statii Theb. VI, 124. Eodem ferè modo, quo noster, hanc enarrat fabulam Tzetzes Chil. IV, 449. Τῶν δὲ Νιόβῳ ἔφασκεν ἰνδακρυὸν λίθον εἶναι, Ὅτι πατρὸς ἀγαθῆτος ἐν πάτρῃ γαργύα, Περὶ μόνον ἦν τὸ δακρυὸν ἄγαν θάλασσαν. Vide sis & Hieronymum Epir. Nepot. pag. 23. ac V. C. Joan. Clerici Dissert. de Stat. Salin. §. VII. Niobes etiam τῶν ἐν τῷ πένθει σὺν γῇ memorat Lucianus de Saltat. Tom. I. pag. 802.

credo, in luctu silentium: Hecubam autem putant, ¹propter animi acerbitatem quandam & rabiem, fingi in canem esse conversam. Sunt autem alii, quos in luctu cum ipsa solitudine loqui saepe delectat, ut illa apud Ennium nutrix:

*Cupido cepit miseram nunc me proloqui
²Caelo atque terrae Medaei miseras.*

27 Haec omnia recta, vera, debita putantes, faciunt in dolore; ³maximeque declarant, hoc quasi officium iudicio fieri. Quod si qui forte, cum se in luctu esse vellent, aliquid fecerunt humanius, aut si hilarius locuti sunt; revocant se rursus ad moestitiam, peccatique se insimulant, quod dolere intermiserint: pueros vero matres & magistri castigare etiam solent; nec verbis

¹ Propter animi acerbitatem quandam & rabiem] Vide Th. Munckerum ad Hygini Fab. CXI.

² Caelo atque terra Medaei miseras] Vulgg. *Medea*, nec aliter MSSSti. Cum verò repugnet metri ratio, conjecturam, cujus auctor est Desf. Erasmus, ipsi recepimus. Joach. quidem Camerarius rescribebat, *Caelo atque terra Medea miseras vices*: Paulus autem Manucius, verbis transpositis, legebat *Medea caelo atque terra miseras*. Sed hæc meræ sunt nugæ præcæ, quam laudavimus, emendatione. Porro Græca sic se habent apud Euripidem Med. vf. 59.

Ὡδ' ἴμερος μὲν ὑπῆλθε γῆν τε καὶ ἕρπονός
 Αἰέτω μόλῳ δ' ἔσθ' Ὀδυσσεύς Μυδίας τύχας.
 Hosce versus in rem suam comice transduxit Philemon apud Athenaeum lib. VII. p. 298.

Ὡς ἴμερος μὲν ὑπῆλθε γῆν τε καὶ ἕρπονός

Αἰέτω μόλῳ δ' ἔσθ' Ὀδυσσεύς
 Ipse tamen loquendi modus nihil habet inusitatum. Homerus II. O. 36.

Ἴσθ' ὦν τόδ' ἐστι γαῖαν καὶ ἕρπονός ὁρῶν
 ὑπέρθεον.

Vide & Odyss. E. 184. Theognetus apud Athenaeum lib. XV. p. 671.

Περὶ λοσσόφονος γῆν τε καὶ ἕρπονός λαλῶν,
 Οἷς ἐσθ' ἐν ἐσ' ἐπιμελὲς τὸ σὺν λόγῳ.

Est autem ab Hebræis desumptus, qui saepe testes invocant עֲדָוָתָא

: וְהָאֵתְוָא Vide Deuter. IV. 26.

xxx. 19. & alibi. Pariter Latini. Vide Plautum Mercat. Prol. vf. 4. & Acronem ad Horatii Epod. xvii. 30.

Adi porro Victorium Var. Lect. IV. 7.

³ Maximeque declarant, hoc quasi officium iudicio fieri] Vulgg. *maximeque* declaratur, hoc quasi officii iudicio fieri.

⁴ Intellectumque est nihil profici] Vulgg. *intellectaque* nihil profici; quo-

solum

solum, sed etiam verberibus, si quid in domestico luctu hilarius ab his factum est aut dictum, plorare cogunt. Quid? ipsa remissio luctus, cum est consecuta, ⁴ intellectumque est nihil profici moerendo, ⁵ nonne re declarat fuisse totum illud voluntarium? Quid ille Terentianus ⁶ ipse se poeniens? id est *ἑαυτὸν τιμωρόμενος*:

⁷ *Decrevi tantisper me minus injuriae,*

Chremes, meo gnato facere dum fiam miser:

hic decernit, ut miser sit: numquis igitur quicquam decernit invitus?

⁸ *Malo quidem me quovis dignum deputem:*

malo se dignum deputat, nisi miser sit. Vides ergo opinionis esse, non naturae, malum. ⁹ Quid, quos res ipsa lugere prohibet? ut apud Homerum cotidianae neces interitusque multorum,

modo etiam *Pall.* quinque, *Baliol.* *Bak.* & *Victor.* Cum verò commodam *σύνταξιν* in illa non viderem lectione; vetustiores editi sequendi videbantur, quibus disertè faver MS. *Petrus.* Accedit *Eliens.* tert. nisi quod ille conjunctionem netciat.

⁵ Nonne re declarat? Vulgg. res.

⁶ Ipse se poeniens? id est *ἑαυτὸν τιμωρόμενον*. Vulgg. puniens; at cum in MSSis esset fere poenitens, antiquam hujusce verbi formam revocari debere vidit *Janus Gulielmus.* Rectè quidem & verè. Voculas autem sequentes, ut alienas delet *Lambinus,* praeunte *Manucio;* qui putat etiam fieri posse ut *Cicero* scriptum reliquerit, quid ille *Terentianus* *ἑαυτὸν τιμωρόμενος* eoque modo priora illa Glossematis incusantur; quæ quidem sententia *Fr. Fabricium* habet assecutam. At verò non est cur in hanc

suspicionem veniant vel hæc vel illa verba; non aliter enim aliis in locis *Cicero* loquitur. Sic *Acad.* Quæst. IV, 29. Placet enim *Chrysippo* --quiescere, id est quod ab iis dicitur *ἡσυχάζειν.* Et *Tusc.* lib. V. cap. 3. Hos se appellare sapientia studiosos, id est enim philosophos. *Apuleius* de *Habit.* Doct. *Platon.* pag. 622. Sapientem ---sequi arbitramur Deum, id enim est *ἡσυχάζειν.* Ea verba Glossematis perperam damnat *Joan. Wowerius.* Hæc ut opinor vulgaram lectionem satis defendunt muniuntque; præsertim si rescribas id est ENIM *ἑαυτὸν τιμωρόμενον*. Eo certè ducit *Baker.* qui idem repræsentat.

⁷ *Decrevi tantisper*] *Heaut. Act. I. Sc. I. 95.*

⁸ *Malo quidem*] *Heaut. Act. I. Sc. I. 83.*

⁹ *Quid, quos res ipsa lugere pro-*
sedatio-

sedationem moerendi adferunt: apud quem ita dicitur;

¹ *Namque nimis multos atque omni luce cadentis Cernimus; ut nemo possit moerore vacare.*

Quo magis est aequom. tumultis mandare peremptos

Firmo animo, & luctum lacrimis finire diurnis.

Ergo in potestate est, abjicere dolorem cum velis, tempori servientem. An est ullum tempus, (quoniam quidem res in nostra potestate est) cui non ² ponendae curae & aegritudinis causa serviamus? Constabat eos, qui concidentem vulneribus Cn. Pompeium vidissent, cum in illo ipso acerbissimo miserrumoque spectaculo sibi timerent, quod se classe hostium circumfusus viderent; nihil aliud tum egisse, nisi ut remiges hortarentur, & ut salutem adipiscerentur fuga: posteaquam Tyrum venissent, tum afflictari lamentarique coepisse. Timor igitur ab his aegritudinem potuit repellere: ³ ratio ab sa-

hibet] Vulgg. quid, quod res ipsa &c.

¹ *Namque nimis multos atque omni luce cadentes Cernimus*] Sic optimè primus reposuit *Manucius*; omnes enim MSSi carentes exhibent. Ei viam munivit *Homerus*, cuius verba sic se habent Il. T, 226.

Αἴτω γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπὶ τοῖς ἡμέ-
ται πάντα

ἡ ἵππουσιν· ποτὶ κινεῖ τις ἀνα-
πνεύσει πάνοιο;

Ἀλλὰ χεῖρ ἢ μὲν καταδαίμων, ὅσκι
δαίμων,

Ναλὲν θυὸν ἔχοντα, ἐπ' ἡμεῖσι δα-
κρύσσειας.

Ad hunc locum respexit *Seneca* Epist. LXIII.

² *Ponenda cura & aegritudinis cau-*

sa] Vulgg. *ponenda cura aegritudinis causâ*; nec aliter plerique MSSi. Hinc factum, ut *Manucius* & *Lambinus* altera voce deleta rescripserint *ponenda aegritudinis causâ*. Sed medicinam multò leniorem praestiterunt *Eliens.* sec. & *Colon.* quos omninò sequendos duximus. Si verò Epitheton quoddam sub voce *cura* latere censeas; rescripserim, *ponenda dura aegritudinis causa*. Sic *Fin. I. 13.* *Durissimis animi doloribus torqueantur.* Ita enim cum *Lambino* legimus. Pariter *Virgilius* *Aen. V, 5.*

---DURI magno sed amore dolores
Polluto---

³ Ratio ab sapienti viro non pot-
pienti

pienti viro non poterit? Quid est autem, quod plus valeat ad ponendum dolorem, quam cum est intellectum nihil profici, & frustra esse susceptum? Si igitur deponi potest; etiam non suscipi potest. Voluntate igitur & iudicio suscipi aegritudinem confitendum est: idque indicatur eorum patientia; ⁴ qui, cum multa & saepe perpeffi facilius ferant quicquid accidit, obduruisse quasi se contra fortunam arbitrantur: ut ille apud Euripiden,

*Si mihi nunc tristis primum inluxisset dies,
Nec tam aerumnoso navigavissem salo,
Esset dolendi causa: ut injecto eculei
Freno repente tactu exagitantur novo.
Sed jam subactus miseriis obtorpei.*

Defetigatio igitur miseriarum ⁶ aegritudines cum faciat leniores; intellegi necesse est, ⁷ non rem ipsam, causam atque fontem esse moeroris. ⁸ Philosophi summi quique, nondum tamen sapientiam consecuti, nonne intellegunt in sum-

nis] Sic optimè Bentleius. Vulgg. ratio ac sapientia vera non poterit?

⁴ Qui, cum multa & saepe perpeffi facilius ferant quicquid accidit, obduruisse quasi se contra fortunam arbitrantur] Vulgg. qui, cum multa sint saepe perpeffi, facilius ferunt quicquid accidit, obduruisseque sese &c.

⁵ Si mihi nunc tristis] Græcè:

Εἰ μὲν τὸδ' ἤμαρ πρῶτον ἦν κακὸν
καὶ μὴ μακρὸν διὰ πόνων ἐχέον,
Εἰκὸς σφαιδρῶσαι ἦν αὖ, οὗς νεόφυτοι
Πάλλον, χαλινὸν ἀρτίως δεδεγμένον.
Νῦν δ' ἀμολύς εἰμι, καὶ κατηρτυκὸς
πόνων.

Exstant apud Galenum de Dogm.

Hipp. & Plat. lib. IV. p. 283. Ed. Basil.

⁶ Aegritudines cum faciat leniores] Baliol. leviores.

⁷ Non rem ipsam, causam atque fontem esse moeroris] Vulgg. non rem ipsam atque causam, fontem esse moeroris. Quasi causa moeroris, non esset ejus fons! Sed tam ineptum est, ut non nisi ab indoctis Librariis proficisci posse liquidò jures. Nos igitur eam revocavimus lectionem, quam Erasmus, Victorius & Manucius erant sequuti, quamque res ipsa flagitat.

⁸ Philosophi summi quique, nondum tamen] Vulgg. Philosophi summi, neque dum tamen.

mo se malo esse? sunt enim insipientes: neque insipientia ullum majus malum est: neque tamen lugent. Quid ita? quia huic generi malorum ¹ non adfingitur illa opinio, rectum esse & aequum, & ad officium pertinere, ægre ferre quod sapiens non sis: quod idem adfingimus huic aegritudini in qua luctus inest, quæ omnium maxuma est. ²Itaque Aristoteles veteres philosophos accusans, qui existumavissent philosophiam suis ingeniis esse perfectam, ait eos aut stultissimos, aut gloriosissimos fuisse: sed se videre, quod paucis annis magna accessio facta esset, brevi tempore philosophiam plane absolutam fore. Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur; quod ³cervis & corni-

¹ Non affingitur illa opinio--quod idem affingimus] Gebhardus primus ex duobus Pall. recepit affigitur, affingimus, eamque locutionem, qua nemo hominum usus est, velut elegantissimam venditavit. Nos veterem scripturam, quamque firmanz plerique omnes Codices & Latinæ linguæ ratio, jure reduximus.

² Itaque Aristoteles ---- absolutam fore] Hunc locum in animo habuit Lactantius Div. Inst. lib. III. c. 28. quod animadvertere debuêrunt illius elegantissimi scriptoris editores.

³ Cervis & cornicibus] Fabric. & Cantab. habent corvis, eamque lectionem recepit Gebhardus, quod illi vivaces alites rectè jungi viderentur. At cum reliqui MSSi alteram representent lectionem, eam temerè loco movit vir ille doctus; nam scriptores, ubi de longævitate verba faciunt, cervos & cornices unâ memorant.

Vetus Poëta apud Stobæum Serm. X. pag. 127.

Εἰ μὴ ζῆς ἙΛΛ' ΦΟΥ ταναόν χοῖον, ἢ ΚΟΡΩΝΗΣ,
Συγγνώμη πλείστον πλεῖστον ἀγέρον.

Ovidius Metam. VII, 273.

Vivacisque jecur CERVI, quibus insuper addit

Ora caputque novem CORNICIS secula passi.

Pedo Albinovanus Eleg. II, 115.

Vivacesque magis CERVOs decet esse paventes,

Si quorum in torva cornua fronte rigent.

Vivere CORNICES multos dicuntur in annos;

Cur nos angustâ conditione sumus?

Sed exemplorum satis est. Vide tamen Ausonium Eidyll. XI, 12. XVIII, 3.

⁴ Quorum id nihil interesset] Vulgè interfuisse. Nos, re ipsa duce, V-

cibus

cibus vitam diuturnam, ⁴quorum id nihil interesset; hominibus, quorum maxime interfuisset, ⁵tam exiguam dedisset: quorum si aetas potuisset esse longinquior; futurum fuisse, ut, omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur: ⁶querebatur igitur se tum, cum illa videre coepisset, exstingui. Quid? ex ceteris philosophis nonne optimus & ⁷gravissimus quisque confitentur, multa se ignorare? & multa sibi etiam atque etiam esse discenda? neque tamen, cum se in media stultitia, qua nihil est pejus, ⁸haerere intellegant, aegritudine premuntur: nulla enim admiscetur opinio officiosi doloris. Quid, qui non putant lugendum viris? qualis fuit ⁹Q. Maximus, efferens fi-

Hor. & Eliens. pr. sec. omninò putavimus sequendos.

[⁵ Tam exiguam dedisset] Vulgg. tam exiguam vitam dedisset.

[⁶ Querebatur igitur] Diogenes Laërtius lib. v. §. 41. Theophrastum moribundum discipulis suis dixisse tradit, 'Ημεῖς, ὅπου ἀρχόμεθα ζῆν, τί ἀποθνήσκομεν. Hieronymus ad Nepotianum Epist. II. pag. 9. ed. Victor. Sapiens ille vir Gracia Theophrastus, cum expletis centum & septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quod tunc egrederetur e vitâ, quando sapere cepisset. In MSS. tis quidem legitur, non Theophrastus, sed Themistocles; hoc verò Librariis est imputandum, quod olim monuit is. Casaubonus ad Charact. Ethic. Proem. quodque Joan. Martianeus rescivisse debuit. Addam duntaxat, me nullo modo dubitare, quin quærela, quam memorat Seneca de Brev. vitæ cap. 1. immerito sit Aristoteli

tributa, quum revera pater ejus fuerit Theophrastus. Hac autem de re notus est Hippocratis Aphorismus quem refert etiam Lucianus Hermot. Tom. I. pag. 505, 551. eique simile est illud R. Tarphonis Apophthegma, quod occurrit in Pirke Aboth cap. II. §. 15.

[⁷ Gravissimus quisque confitentur] Vulgg. confitetur.

[⁸ Haerere intelligant] Omninò placeat hæc lectio, quam cuncti ferè MSS. ti tuentur. Quod enim, Turnebo præeunte, Gebhardus ediderit habere; id, ut opinor, eos in medio luto hæsisse satis demonstrat.

[⁹ Q. Maximus -- quales reliqui, quos in Consolatione collegimus] Hieronymus in Epitaph. Nepotiani pag. 21. L. Paullus septem diebus inter duorum exsequias filiorum triumphans urbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Pisones, Brutos, Scaevolas, Metellos, Scauros, Marios, Cras-

lium

lium consularem; qualis L. Paullus, duobus paucis diebus amissis filiis; qualis M. Cato, praetore designato mortuo filio; quales reliqui, quos in consolatione conlegimus. Quid hos aliud placavit, nisi quod luctum & ¹moerorem esse non putabant viri? ergo id, quod alii rectum opinantes aegritudini se solent dedere, id hi turpe putantes aegritudinem reppulerunt. Ex quo intellegitur, non in natura, sed in opinione esse
 29 aegritudinem. ²Contra dicunt, Ecquis tam demens, ut sua voluntate moereat? natura adfert dolorem; cui quidem ³Crantor, inquiunt, vester cedendum putat: premit enim atque instat, nec resisti potest. Itaque Oileus ille apud Sophoclem, qui Telamonem antea de Ajacis morte consolatus esset, is cum ⁴audivisset de sui, fractus est. De cuius conmutata mente sic dicitur:

⁵ *Nec vero tanta praeditus sapientia*

Quisquam est, qui aliorum aerumnam dictis adlevans,

Non idem, cum fortuna mutata impetum

Convertat, ⁶cladi subita frangatur sua;

fos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non minor in luctu quam in bellis viris fuit, & quorum orbitates in Consolationis libro Tullius explicavit.

¹ *Moerorem esse non putabant viri]* Secunda vox in vulgatis deest. Eam reppeditarunt Eliens. tert. Petrens. & veteres editi.

² *Contra dicunt, Ecquis]* Vulgg. contra dicuntur haec. *Quis* &c.

³ *Crantor, inquiunt, ---- vester]* Vulgg. noster.

⁴ *Audivisset de suo]* Lego de sui,

morte videlicet. Sic infra cap. 23. Altera, & de communi conditione vita, & propriè, si quid sit de ipsius qui mereat, disputandum. Sic & alibi passim. Hæserè tamen Librarii: nam Eliens. pr. Baliol. & Bak. dant de filio. Eliens. autem sec. de suo filio.

⁵ *Nec verò tanta]* Græca sic se habent.

Τὸς δ' αὖ μάλιστα καὶ σπονδαὶς ὀρεῖ
Τὴν δ' ἰδὼς αὖ, οἷος ἐστὶν ὄψε,

Ut

Ut illa ad alios dicta & praecepta excident.

Haec cum disputant; hoc student efficere, naturae obsisti nullo modo posse: hi tamen fatentur graviores aegritudines suscipi, quam natura cogat. Quae est igitur amentia? ut nos quoque ab illis idem requiramus. Sed plures sunt causae suscipiundi doloris; primum illa opinio mali, quo viso atque persuaso, aegritudo insequitur necessario: deinde etiam gratum mortuis se facere, si graviter eos lugeant, arbitrantur: accedit superstitio muliebris quaedam; existumant enim diis immortalibus se facilius satisfacturos, si eorum plaga perculsi, adfectos se & stratos esse fateantur. Sed haec inter se quam repugnent, plerique non vident: laudant enim eos qui aequo animo moriantur; qui alterius mortem aequo animo ferant, eos putant vituperandos. Quasi fieri ullo modo possit, quod in amatorio sermone dici solet, ut quisquam plus alterum diligat quam se! Praeclarum illud est, & si quacris, ⁸rectum quoque & verum, ut eos, qui nobis carissimi esse debeant, aequae ac nosmet ipsos

Καλῶς καὶ ὡς περισσόντι συμπαρα-
νίσται.

Ὅταν δὲ δαίμων ἀνδρὸς ἐντυχῆς τὸ
περὶ.

Μάστιγ' ἐρεῖται τῷ βίῳ παλίντροπον,
τὰ πολλὰ φρεσὶ καὶ καλῶς εἰρημένῃ.

Exstat apud Stobaeum Serm. CXIII.

6 Clade subita frangatur sua] Vulgg.
clade ut subita. Sed mediam vocem

non agnoscunt Eliens. pr. Ven. 1491.

Erasm. Lambin. nec eam recipit La-

ctini sermonis ratio; quapropter à me
circillis est ejecta.

7 Idem ab aliis requiramus] Urfr-
ni liber ab illis, quod viro illi docto
iure placet: respicit enim ad id, quod
supra dixerant Epicurei: Quis tam
demens, ut sua voluntate mereat?

8 Rectum quoque & verum] Ae-
quum, justum: eaque est huiusce vo-
cis apud optimos scriptores potestas.
Caesar lib. iv. B. G. cap. 8. Neque
verum esse, qui suos fines tueri non
potuerint, alienos occupare. Horatius lib.
I. Epist. vii, 98.

amemus:

amemus: ¹ut vero plus, fieri nullo pacto potest: ne optandum quidem est in amicitia, ut me ille plus, quam se, ego illum plus, quam me: perturbatio vitae, si ita sit, atque officiorum ²omnium consequatur. Sed de hoc alias: nunc illud satis est, non adtribuere ad amissionem amicorum miseriam nostram, ne illos, plus quam ipsi velint si sentiant, plus certe quam nosmetipsos, diligamus. Nam quod ajunt, plerisque consolationibus nihil levare; adjunguntque, consolatores ipsos confiteri se miseros, cum ad eos impetum suum fortuna converterit, utrumque dissolvitur: sunt enim ista, ³non naturae vitia, sed culpae: stultitiam autem accusare quamvis copiose licet; nam & qui non levantur, ⁴ipsi se ad miseriam invitant: & qui suos casus aliter ferunt atque auctores aliis ipsi fuerunt, non sunt vitiosiores, quam fere plerique; qui avari avaros, gloriae cupidos gloriosi

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

Qui plura vult, inter alios videat *7*. *F. Gronovium* ad *Livii* II, 48. & ad *Seneca* de *Ira* lib. II. cap. 29.

¹ Ut verò plus] Vulgg. at verò plus. Ipsa verò sententiae vis mihi fuit auctor, ut lectionem, quam secuti sunt *Manucius* & *Lambinus*, ipse reducerem.

² Non naturae vitia, sed culpae] Sic lib. IV. cap. 37. Qui autem non natura sed culpa vitiosi esse dicuntur. D. tamen *Lambinus* reponendum censuit, non natura vitia, sed stultitiae. Credo, quia stultitiam mox addit noster. Quasi vero culpa non sit stultitia! De-

natus in *Terentii* *Hecyr*, Act. II. Sc. I, 31. Videtur unum dixisse opera & culpa; & tamen non est idem. Opera enim est, si scientes laesimus; culpa, si nescientes: quorum alterum sceleris, alterum stultitiae est. Similiter *Erato* *sthenes* apud *Homerum* *Odyss.* I, 6. legit

Ἡ δὲ τὰν εὐθεσύνην μὲν ἔχῃ, ΚΑΚΟ-
ΤΗΤΟΣ ἈΠΟΤΣΗΣ,

Φάσκων τῆς ἀποσύνης. Auctor est *Athenaeus* lib. I. pag. 16. Quin & *Origenes* in *Celsum* lib. III. pag. 155. Κατὰ γὰρ, inquit, τὸ ἀνεπίς, πᾶς ἐπὶ ἀνόντος ἐστὶν. Vide *Scholiam* ad *Euripidis* *Hippol.* vl. 643. & *Diadem* in *ἀνόντος*. Ne verò solum

repre-

reprehendunt: est enim proprium stultitiae, aliorum vitia cernere, oblivisci suorum. Sed nimis mirum hoc maximum est experimentum, cum constet aegritudinem vetustate tolli, hanc vim non esse in die positam, sed in cogitatione diuturna: nam si & eadem res est, & idem est homo; quî potest quicquam de dolore mutari, si neque de eo propter quod dolet, quicquam est mutatum, neque de eo qui dolet? Cogitatio igitur diuturna, nihil esse in re mali, dolori medetur, non ipsa diuturnitas. ⁶ Hic mihi adferunt mediocritates; quae si naturales sunt, quid opus est consolatione? natura enim ipsa terminabit modum: sin opinabiles, opinio tota tollatur. Satis dictum esse arbitror, aegritudinem esse opinionem mali praesentis, in qua opinio-
ne illud insit, ut aegritudinem suscipere oporteat. Additur ad hanc definitionem à Zenone recte, ut illa opinio praesentis mali sit recens. Hoc

esse Christianorum *peccatorum*, ex sacris scriptoribus haustam, putes, en tibi Dionem Chrysostomum, qui Orat. III. pag. 39. ait, Ποτὲ μὲν ὁ πονηρὸς ἀνὴρ ἐκ λήθης. Hæc vulgatam lectionem abundè, nisi fallor, muniunt firmiterque.

³ Ipsi ad se miseriam invitant] Vulgg. ipsi ad miseriam invitant, & ita ferè MSS. Manucius autem & Lambinus habent, ipsi alios ad miseriam invitant. Eadem est utriusque lectionis sententia, sed ea falsa prorsus & tebus ipsis repugnans. Nam vix est, ut qui consolatione nihil letatus, miser esse pergît; vix est, ut is alios ad miseriam possit invitare. Re-

liqui porius, ejus forte deterriti, consolationem non respiciunt; cavebuntque ne nimias suscipiant aegritudines. Quantivis pretii est Codicis *Ursiniani* scriptura, quam nos recepimus; etenim, ut rectè monuit vir ille doctus, non minus est stultum ultrò sibi accersere mala, quàm aliorum vitia cernere, oblivisci suorum.

⁴ Atque auctores] Vulgg. atque ut auctores.

⁵ In cogitatione diuturna] Ineptè Gebhard, hic & paulò post edidit diuturna.

⁶ Hic mihi afferunt ---- consolatione] Laudat Nonius in *mediocritas*, ita tamen, ut à Ciceronis exemplaribus nonnihil abeat diversus:

P

autem

autem verbum 'sic interpretantur, ut non tantum illud recens esse velint, quod paulo ante acciderit; sed, quàm diu in illo opinato malo vis quaedam 'insit ut vigeat & habeat quandam viriditatem, tam diu appelletur recens: ut Artemisia illa ³ Mausoli Cariae regis uxor, quae nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quàm diu vixit, vixit in luctu; ⁴ eo denique etiam confecta contabuit: huic erat illa opinio cotidie recens: quae tum denique non ⁵ appellabitur recens, cum vetustate exaruit. Haec igitur officia sunt consolantium, ⁶ aut tollere aegritudinem funditus, aut sedare, aut detrahere quam

¹ Sic interpretantur, ut non tantum illud recens esse velint] Vulgg. interpretatur... velit.

² Insit ut vigeat] Vulgg. & vigeat.

³ Mausoli Caria Regis] Huc respicit Agellius N. A. lib. X. cap. 18. Mausolus autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terra Caria: ut quidam Graecarum historiarum scriptores, provincia Graecia praefectus. Satrapen Graeci vocant. Apud eum decantatissima illa, quam noster hic refert, sequitur historia. Vide sis & Strabonem lib. XIV. pag. 969, 970. ac Hieronymum adv. Jovin. lib. I. pag. 345. Horum uterque cum Tullio Mausolum Cariae Regem fuisse statuunt, ut faciunt etiam Plinius H. N. lib. XXXVI. c. 5 & Lucianus in Dial. Diogenis & Mausoli Tom. I. p. 311. Idem clare conficitur ex Herodoti lib. VII. c. 99. & Valerii Maximi lib. IV. c. VI, 1. ext. Me certe fugiunt scriptores, qui eum provincia Graecia praefectum dixerunt. Adeatur etiam Suidas in 'Αρταμισί'.

⁴ Eo denique etiam confecta] Vulgg. eodemque.

⁵ Appellabatur recens] Sic vulgg. Bak. noster appellatur; quam tamen lectionem tempus praeteritum, quod statim sequitur, haud admittit. Legendum appellabitur; ut edidimus.

⁶ Aut tollere aegritudinem] Primam vocem nesciunt vulgg.

⁷ Ad alia traducere] Vulgg. ad aliam. Quasi sicut amor amore alio sic animi dolor alio dolore sit expellendus! Sed hoc minimè vult Tullius quare nos eam recepimus lectionem quam praestant Vatic. Pall. quare quint. Babil. Bak. & Eliens. sec. ter.

⁸ Putant docere] Vulgg. putent. Noster autem ex Eliensi sec. modum mutavimus, quod in reliquis verba sunt indicativa. Docere verò nos adjecimus Lambinum secuti; orationi enim complendae deest vel hoc vel simile vocabulum.

⁹ Ut Peripateticis] Vulgg. ut Peripatetici.

¹⁰ Ut Cyrenaeici] Vulgg. nihil magis eaque est cunctorum MSSorum lectio; quae cum absurda fuerit, M. Tullius & Lambinus rescripserunt novam. Sed altius latet mendum, quam

plurimum

plurimum, aut suppressere nec pati manare longius, aut ⁷ad alia traducere. Sunt, qui unum officium consolantis ⁸putant docere malum illud omnino non esse, ut Cleanthi placet; sunt, qui non magnum malum, ⁹ut Peripateticis: sunt qui abducunt à malis ad bona, ut Epicurus: sunt qui satis putant, ostendere nihil inopinati accidisse, ¹⁰ut Cyrenaici. Chrysippus autem caput esse censet in consolando, detrahare illam opinionem ¹¹moerenti, si se officio fungi putet justo atque debito: sunt etiam, qui haec omnia genera consolandi conligunt; alius enim alio modo movetur: ¹²ut fere nos in Consolatione omnia in

putarunt eruditi illi viri. Omnino reponendum ut *Cyrenaici*; quum enim ceterorum, quae hic refert, dogmatum fautores nominat Cicero, parum decore se gesserat, si patronos hujusce sententiae tacuisset. Hos autem fuisse Cyrenaicos, abunde constat. Noster lib. III. cap. 13. *Cyrenaici non omni malo agritudinem effici censent; sed insperato & NEC OPINATO malo.* Iterum cap. 22. *Cyrenaeorum restat sententia, qui tum agritudinem censent existere, si NEC OPINATO quod evenerit.* Mirum tamen fortasse videatur, quod à rectà vià immane quantum discesserint omnes Librarii. Sed qui MSSros trivere, non nesciunt, quam frequentia sint in propriis nominibus eorum peccata; si verò ductus attendas litterarum, à vulgata tam longè non abeunt, quàm prima facie censeriqueat. Utcunque sit, ipsa sententia vis facit, ut hæc emendatio mihi palmaria videatur & ab omnibus probanda. Prætermittendum tamen non est, quod tradit *Plutarchus* πρὸς Διονυσίου pag. 474. Ὁ ὅψ, inquit, Καρ-

νάδης ἐπὶ περὶ μεγάλων καὶ ἐν-
μίμησκαν, ὅτι πᾶν καὶ ὅλον ὅτιν εἰς
λυπῶν καὶ ἀθυμίαν τὸ Αἰπροσαόκη-
TON. Sed is, quum fuerit Academicus, adeoque vinculis opinionum liber, nunc hanc, nunc illam pro libitu defendit, ut Stoicis, cum quibus disputabat, negotium facesseret. Cyrenaeorum verò tum temporis adoptabat sententiam, quos *improvisè* tantum species exterre, ut loquitur Horatius lib. I. Ep. VI, 11.

11 *Mærenti, si se officio fungi putet justo atque debito*] Cl. Bentleius reponit *mærenti, se officio fungi pio & justo atque debito.*

12 *Ut fere nos in Consolatione omnia in consolationem unam coniecimus*] Sic optimi Codices; nam vulgg. in *Consolatione* nesciunt. Vatic. repræsentat, ut *fere nos in Consolatione fecimus, & omne genus consolandi in consolationem unam coniecimus.* Ad me quidem quod attinet legerim, ut *fere nos in Consolatione; vel ut fere nos in Consolatione fecimus; reliquis additiorum loco positus.*

consolationem unam coniecimus: erat enim in tumore animus, & omnis in eo temptabatur curatio. Sed sumendum tempus est non minus in animorum morbis, quam in corporum: ut Prometheus ille Aeschyli, cui cum dictum esset,

¹ *Atqui, Prometheu, te hoc tenere existumo,*

² *Mederi posse rationem iracundiae:*

respondit,

*Siquidem qui tempestivam medicinam admoventis,
Non ad gravescens volnus inlidat manus.*

- 32 Erit igitur in consolationibus prima medicina docere, aut nullum malum esse, aut admodum parvum: altera, & de communi conditione vitae, & proprie si quid sit de ipsius qui moereat disputandum: tertia, summam esse stulti-

¹ *Atqui, Prometheu*] Apud Aeschylum Prom. Vincto vs. 378, ait Oceanus,

Οὐκ ἐν, Πεγμυθῶ, τῷ το γινώσκεις,

ὅπ
ΟΡΓΗ Σ νοσήσης εἶπεν ἱατροὶ
λόγοι;

Cui Prometheus,

Ἐάν τις ἐκ χειρὸς μαλδίαται κίεαρ,
Καὶ μὴ σφριζῶντα θυμὸν ἰχναίνει
βία.

Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 102.
& Eustathius in Iliad. Θ. 696. secundum versum ita laudant

ΨΥΧΗ Σ νοσήσης εἶπεν ἱατροὶ λόγοι.

eoque modo legi debere statuunt bene multi. Ne in illorum sententiam pedibus iverim, fecerunt omnia Poëtarum exemplaria, Scholiastis auctoritas, nec non ipsa Ciceronis versio quæ receptam scripturam manifestò vindicat. Vocibus ὁρῆς νοσήσης iram agrotare facientem puto denotari. Scriptores nimirum, suis verbis, tertia

conjugationis apud Hebræos vim sapienter tribuunt. Euripides in Rheso vs. 445.

-- Ἡμέραν δ' ἐξ ἡμέρας

Πίπτεσ --

Iterum Bacchis vs. 146.

Πυρσώδῃ φλόγα πύρας
Ἐκ τάρβηκος αἵσεται.

Lucianus Timon. pag. 89. Οὐδὲν ἀδικεῖντά μοι ὑπὸ τοσούτοις θεοῖς ΚΑΤΑΣΗΠΟΝΤΑΣ. Polyani Strateg. lib. II. cap. 1, 26. Ἀμυλᾶκνοι πάντες ΜΕΤΑΛΛΕΤΟΤΕΙΝ ὅς ἐν λείωνι Dionysius apud Eusebium H. E. lib. VI. c. 41. de Martyribus Alexandinis: ΘΡΙΑΜΒΕΤΟΝΤΟΣ αὐτὸς ἐκ δόξης τῶ θεῷ. Locutionem, ut obiter dicam, desumpsit ex Pauli Epist. II. ad Corinth. cap. 11, 14. Origenes lib. III. p. 157. Ἰνῶσις ΣΦΑΡΑΕΙ τὸς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆ κατὰ ψυχὴν ὑγείας. Democrates in sent. pag. 638. Ὁ θενέων, ἐαυτὸν ὅς ἐχθρὸν ἈΤΠΕ. Infinita sunt huiusmodi, quorum nonnulla dedimus ad Ciceronem etiam

tiam frustra confici moerore, cum intellegas nihil posse proficili. Nam Cleanthes quidem Sapientem consolatur, qui consolatione non eget; nihil enim esse malum quod turpe non sit, si lugenti persuaseris; non tu illi luctum, sed stultitiam detraxeris: alienum autem tempus docendi. Et tamen non satis mihi videtur vidisse hoc Cleanthes, fuscipi aliquando aegritudinem posse ex eo ipso, quod esse summum malum Cleanthes ipse fateatur. Quid enim dicemus, cum Socrates Alcibiadi persuasisset, ut acceperimus, cum nihil hominis esse, nec quicquam inter Alcibiadem summo loco natum & quemvis bajolum interesse; cum se Alcibiades affligeret, lacrimansque Socrati supplex esset, ut sibi virtutem

Faro cap. xx. & ad Epit. Laſtantii cap. xxxiii. pag. 72. Idem quoque Hebræis usu venit ut monet V. C. Joan. Clericus ad Num. XIX, 3.

2 Mederi posse rationem iracundia] Cum λόγος sermonem vel orationem denotent, D. Lambinus olim reponerat, orationem mederi iracundia; sed ea sanè conjectura metricas in leges peccat, quæ pedem Trochæcum in versu Iambico non admittunt. Post, sententia mutata, rescriptis, mederi posse orationem iracundia, nec aliter H. Stephanus ad Æschylum & in Castig. Cicer. pag. 38. At nec ea ratione procedit versus. Forsan igitur, nisi Tullio velis errorem impingere, legit noster, ὁρῆς νοσέσσης ὅτιν ἐλθῆς λόγῳ. Menander apud Stobæum Serm. xx. p. 172.

Οὐκ ἔστιν ὁρῆς, αἷς εἰσιν. φάρμακον, ἄλλ' ἢ ΛΟΓΟΣ σπασαίῳ ἀνθρώπου φάλα.

Themistius Orat. VII. pag. 98. φάρμακον δὲ ὁρῆς οὐδ' αὖν ἐστὶν τὸ μὲν

ἀντιπρὸς ΛΟΓΟΣ ὅτιν, ὃ σὺ τῇ καὶ ἐπεὶ ὅτιν σπασαίῳ καὶ ζέσται ἐπ. Symmachus lib. III. Epist. 6. Solet quidem aegritudines animi RATIO mitigare. Hieronymus Epist. XXV. p. 166. Recens vulnus est, & tactus iste, quo blandior, non tam curat quam exasperat. Attamen quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Vide & Epist. xxvi. p. 167. Cum λόγος vel orationem, vel rationem significet, posterior vocis potestas Cicero placuit: nisi cum celeberrimo Bentleio eum scripsisse putes mederi orationes iracundia.

3 Cum Socrates Alcibiadi persuasisset] Augustinus C. D. lib. XIV. cap.

8. Alcibiadem ferunt, si me de nomine hominis memoria non fallit, cum sibi beatus videretur; Socrate disputante, & ei, quam miser esset quoniam stultus esset, demonstrante, fleuisse. Hoc autem præstitit Socrates apud Platonem in Alcib. I. pag. 38.

traderet turpitudinemque depelleret: quid dicemus, Cleanthe? ¹num in illa re, quae aegritudine Alcibiadem adficiebat, mali nihil fuisse? Quid? illa Lyconis qualia sunt? qui aegritudinem extenuans, parvis ait eam rebus moveri, fortunæ & corporis incommodis, non animi malis. Quid ergo? illud, quod Alcibiades dolebat, non ex animi malis vitiisque constabat? Ad Epicuri consolationem satis est ante dictum.

³³ Ne illa quidem firmissima consolatio est, ²quamquam & usitata est, & saepe prodest: *Non tibi hoc soli.* Prodest haec quidem, ut dixi, sed nec semper, nec omnibus: sunt enim, qui respuant: sed refert, quo modo adhibeatur. Ut enim tulerit quisque eorum qui sapienter tulerunt; non quo quisque incommodo adfectus sit, praedicandum est. Chrysippi, ad veritatem firmissima est: ad tempus aegritudinis, difficilis. Magnum opus est, probare moerenti; illum suo iudicio, ³quod se ita putet oportere facere, moerere. Nimirum igitur, ut in causis non semper utimur eodem statu, (sic enim appellamus controversiarum genera) sed ad tempus, ad controversiae naturam, ad personam accommodamus; ⁴sic in ae-

¹ Num in illa re? Vulgg. tum in illa re, quod ex Pall. suis male recipit Gebhardus. Nos Victorium, Manucium, Lambinum, duces habemus.

² Quamquam & usitata est, & saepe prodest? Huc spectant elegantissimi Timoclis versus, qui leguntur apud Athenaeum lib. vi. pag. 223. & Stobaeum Serm. cxxiii. pag. 616. Eorum duntaxat partem, ne sim longi-

or, apponam.

Τὸς γὰρ τετραφιδὲς πρῶτον, εἰ βέλεις, σκόπη,

Ὅς ἀφιλέσσι πάντας· ὁ μὲν γὰρ αἰπίνης

Πτωχότερον αὐτὴ καταμαθεὶν ἢ τὴν λεφόν

Γενόμενον, ἢ δὴ τὴν πέναν ῥᾶτον φέρει.

Ὁ νοσῶν τὴν μανικὴν, Ἀλκυμαίαν ἰσκέλειται.

gritudine leniunda : nam quam quisque curationem recipere possit, videndum est. Sed nescio quo pacto ab eo, quod erat à te propositum, aberravit oratio. Tu enim de sapiente quaesieras : cui aut malum videri nullum potest, quod vacet turpitudine ; aut ita parvum malum, ut id obruatur sapientia vixque appareat : qui nihil opinione adstringat adsumatque ad aegritudinem ; nec id putet esse rectum, se quam maxime excruciaci luctuque confici : quo pravius nihil esse possit. Edocuit tamen ratio, ut mihi quidem videtur, cum hoc ipsum proprie non quaeretur hoc tempore, numquod esset malum, nisi quod idem dici turpe posset ; tamen ut videremus, quicquid esset in aegritudine mali, id non naturale esse sed voluntario iudicio & opinionis errore contractum. Tractatum³⁴ est autem à nobis id genus aegritudinis, quod unum est omnium maxumum ; ut, eo sublato, reliquorum remedia ne magno opere quaerenda arbitremur. Sunt enim certa quae de paupertate, certa quae de vita inhonorata & ingloria dici soleant : separatim certae scholae sunt de exilio, de interitu patriae, de servitute,

Ὁρθολογία τις ; εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ
φλοῖ.

Τὴν γὰρ τὴν πάσιν ; ἢ Νέβη καὶ φε-
κα &c.

Ἀπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πένοντι τις
Ἀποχρηματ' ἄλλοις γρηγόρ' ἐνοῦ-
μενος

Τὰς αὐτὰς αὐτῶν συμφορὰς ἥπουν ἐν τῇ.
Sic enim, comparatis inter se variis
lectionibus, emendandum Jacum

censui. Rem ipsam tetigit noster
supra capp. 23, seqq.

3 Quod se ita putet] Vulgg. & quod.

4 Sic in aegritudine lenienda : nam
quam] Vulgg. lenienda quam.

5 Reliquorum remedia ne magnopere
quaerenda arbitremur] Vulgg. arbitra-
remur. Nos Eliens. pr. Babil. &

Videtur. poscentes sicut arbitror ipsa re,
sequimur.

de debilitate, de caecitate, ¹ de omni casu, in quo nomen poni solet calamitatis: haec Graeci in singulas scholas, & in singulos libros dispertiunt: opus enim quaerunt: ² quanquam plenae disputationes delectationis sunt. Et tamen ut medici, toto corpore curando, minumae etiam parti si condoluit medentur: sic philosophia cum universam aegritudinem sustulit; tamen, si quis error aliunde exstitit, si paupertas momordit, si ignominia pupugit, si quid tenebrarum obfudit exsilium, aut eorum quae modo dixi si quid exstitit; ³ & si singularum rerum sunt propriae consolationes: de quibus audies tu quidem, cum voles. Sed ad eundem fontem revertendum est aegritudinem omnem procul abesse à sapiente, quod inanis sit; quod frustra suscipiatur; quod non natura exoriatur, sed iudicio, sed opinione, sed quadam invitatione ad dolendum, cum id decreverimus ita fieri oportere. Hoc detracto, quod totum est voluntarium, aegritudo

¹ De omni casu] Vulgg. & de omni casu.

² Quanquam plena disputationes delectationis sunt] Sic emendavit Hadr. Turnebus Advers. lib. XIX. cap. 5. eamque conjecturam receperunt Lambinus, Fabricius & Gebhardus. Multi Codices, quamquam planè disputationis sunt delectationis. Unde Manucius ex vetere libro rescribebat, quamquam planè disputationis sunt & delectationis. Nos, ut videretur, felicius; quamquam planè disputationes sunt delectationi, vel delectationi sunt, ut ordinem verborum sequamur, quam praestant plures MSSi. Hanc hariolationem diserte

firmat Pal. quart. nisi quod is male delectationi. Nemo certe nescit Graecum ingenii fuisse disputacis, quos ea propter contentionis cupidiores quam veritatis dixit Cicero de Orat. lib. I. c. 1.

³ Et si singularum] Turbatus est locus, quem restituere multi sunt conati. Hadr. Turnebus Advers. xix. 5. ac Joach. Camerarius reponunt etiam singularum. Violentior est D. Lambini medicina, pro qua duae priores voculae ressecandae sunt. Manucius, servata sectione vulgata, ἀνὸς ἀνδρὶ agnoscit. Equidem rescribendum censeo, ei singularum rerum propriae consolationes. Lenissima quae

erit sublata illa moerens: ⁴ morsus tantum & contractiuncula quaedam animi relinquetur: hanc dicant sane naturalem: dum aegritudinis nomen absit, grave, tetrum, funestum; quod cum sapientia esse, atque ut ita dicam habitare nullo modo possit. ⁵ At quae stirpes sunt aegritudinis! quam multae, quam amarae! quae, ipso trunco everso, ⁶ omnes eligendae sunt, & si necesse erit, singulis disputationibus: superest enim nobis hoc, cuicumodi est, otium. Sed ratio una omnium est aegritudinum, plura nomina: nam invidere, aegritudinis est; & aemulari, & obrectare, & misereri, & angere, lugere, mœrere, aerumna adfici, lamentari, sollicitari, dolere, in molestia esse, affligi, desperare. Haec omnia definiunt Stoici: eaque verba, quae dixi, singulorum rerum sunt; non, ut videntur, easdem res significant, sed aliquid differunt: ⁷ quod alio loco fortasse tractabimus. ⁸ Haec sunt illae fibrae stirpium, ⁹ quae sunt, ut initio dixi, persequendae,

dem est hæc curandi ratio. Si enim appetitis primis proximæ vocis litteris ortum debuit. Cl. autem Bentleius reponit & singularum harum rerum &c.

⁴ Morsus ramen & contractiuncula quaedam animi relinquentur] Sic vulgati, nec aliter Nonius in contrahi: sed tum demum absque solæcismi vitio sequi nequit, hanc dicant sane naturalem. Forsan legendum, has dicant sane naturales.

⁵ At quæ stirpes] Vulgg. atqui.

⁶ Omnes eligendæ sunt] Elegans est hæc lectio. Plures verò Codices habent, omnes eligendæ sunt; ut etiam paullo post Fibra stirpium eligendæ.

Hoc monendum duxi, quamvis potior videatur altera ratio. Vide ramen Varronem R. R. lib. I. cap. 47.

⁷ Quod alio loco fortasse tractabimus] Id præstitit infra lib. IV. c. 8.

⁸ Hæc sunt illæ] Vulgg. hæc.

⁹ Quæ sunt ut initio dixi persequendæ & omnes eligendæ] Sic Eliens. tert. Vulgg. quas initio dixi, persequenda. Lambinus rescribendum censuit persequenda. Eliens. sec. dat quas initio dixi persequendas & omnes eligendas. Sed tum demum sequi debet ne unquam ulla posset, non possit, existere. Lego quæ sunt, ut initio dixi, persequendæ & omnes eligendæ.

& omnes

& omnes eligendae, ne umquam ulla possit
 exsistere. Magnum opus & difficile: quis negat?
 quid autem praeclarum, non idem arduum?
 sed tamen ¹ id se effecturam philosophia pro-
 fitetur: nos modo curationem ejus recipiamus.
 Verum quidem haec haftenus: cetera, quoti-
 encumque voletis, & hoc loco & aliis, parata
 vobis erunt.

¹ *Id se effecturam] Vulgg. se nesciunt, quod ex MSSis adjecimus.*

M. TUL-

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER IV.

DE RELIQUIS ANIMI PERTUR-
BATIONIBUS.

CUM multis locis nostrorum hominum,
ingenia virtutesque, Brute, soleo mira-
ri; tum maxume in his studiis, quae
fero admodum expetita, in hanc civi-
tatem è Graecia transtulerunt. Nam cum à
primo urbis ortu, regiis institutis, partim etiam
legibus, auspicia, caeremoniae, comitia, provo-

[Comitia, provocationes] Ultima
vox *Ursino* est suspecta; non enim
putat, invitis Regibus, ad populum
potuisse provocari. Reponit igitur
prensesiones. Quo nihil est absurdius:
nam nullus unquam populus *pren-
sationes* instituit; ex sunt enim
ambitiosorum hominum blandimen-
ta, quibus freri munia magistratus-
que caprabant. Hi scilicet, id quod
de Antiocho Roqe narrat *Atheniensis*

lib. v. pag. 193. τὰς μὲν ΔΕΞΙΟΤ-
ΜΕΝΟΙ, τὰς δὲ καὶ περιπύσαντες,
παρεκαλεῖσθαι φέρειν αὐτοῖς πλὴν ψῆφον,
ποτέ μὲν, ὡς ἀγορευόμενοι γένωνται ποτέ
δὲ, ὡς δήμαρχοι. Itaque per se ruit
ista conjectura, quamvis bene se non
haberet vulgata lectio; sed & ipsa
pessimè fuit in dubium revocata: nam
*provocationem ad populum etiam à Re-
gibus fuisse* docet ex Tullio de Rep.
Seneca Epist. CVIII.

cationes,

cationes, ¹patrum consilium, equitum peditumque descriptio, tota res militaris, ²divinitus essent constituta; tum progressio admirabilis incredibilisque cursus ad omnem excellentiam factus est, dominatu regio Republica liberata. Nec vero hic locus est, ut de moribus institutisque majorum, & disciplina ac temperatione civitatis loquamur: aliis haec locis satis accurate à nobis dicta sunt, maxumeque in eis sex libris quos de Republica scripsimus. Hoc autem loco consideranti mihi studia doctrinae, multa sane occurrunt; cur ea quoque arcessita aliunde, neque solum expetita sed etiam conservata & culta videantur. Erat enim illis paene in conspectu praestanti sapientia & nobilitate Pythagoras; qui fuit in Italia temporibus îdem, quibus L. Brutus patriam liberavit, praeclarus auctor nobilitatis tuae. Pythagorae autem doctrina, cum longe lateque flueret, permanavisse mihi videtur in

¹ *Patrum consilium*] Eliens. sec. tert. *patrum, consulum*. Ita etiam MS. *Petrens*. nec absurdam hanc lectionem correxit *Raphaël de Marcattellis*, qui in illo Codice veram scripturam sexcenties delevit. Egregiam scilicet rerum Romanarum notitiam habuere fraterculi! cum Coss. non nisi post exactos Reges fuerint creati, *Patrum* verò consilium instituerit *Romulus*. *Ovidius Fast.* v, 71.

Romulus hoc vidit, selectaque pectora PATRES

Dixit; ad hos urbis summa relata nova. Sallustius Catil. cap. vi. Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, Reip. consultabant. Hi vel atate, vel cura simi-

litudine, PATRES appellabantur. Inter alios vide Livium I, 8. Justinum lib. XLIII. cap. 3. & Lactantium Div. Inst. II, 6.

² *Divinitus essent constituta*] Vulg. esset.

³ *In Italia Græcia--ea qua magna dicta est*] *Origenes* in *Celsum* lib. I. pag. 6. *Οι γὰρ Πυθαγόρειοι ἐπὶ πλείους διατελεῖς συνεήσαντο ἐν Ἰταλίᾳ, τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη Ἑλλάδι.* Adeuntur *Iamblichus vit. Pythag.* §. 166. & *Porphyrus vit. Pyth.* §. 20. Totum verò Italia latus, quod infero nomen alluitur, major Græcia fuit, ut ait *Seneca Conf. ad Helv. cap. vi.* Videtur *Athenaeum* lib. XII. pag. 523. E. & *Justinum* lib. XX. capp. 1, 2.

hanc

hanc civitatem: idque cum conjectura probabile est, tum quibusdam etiam vestigiis indicatur. Quis enim est qui putet, cum floreret ³ in Italia Graecia potentissimis & maxumis urbibus, ea quae Magna dicta est; in hisque primum ipsius Pythagorae, deinde postea Pythagoreorum tantum nomen esset; nostrorum hominum ad eorum doctissimas voces auras clausas fuisse? Quin etiam arbitror, propter Pythagoreorum admirationem, Numam quoque regem ⁴ Pythagoreum à posterioribus existumatum: nam cum Pythagorae disciplinam & instituta cognoscerent, regisque ejus aequitatem & sapientiam à majoribus suis accepissent; aetates autem & tempora ignorarent propter vetustatem; eum, ⁵ quia sapientia excelleret, Pythagorae auditorem crediderunt fuisse. Et ² de conjectura quidem haecenus. Vestigia autem Pythagoreorum quamquam multa conligi possunt, paucis tamen utemur; quoniam non id

⁴ Pythagoreum à posterioribus existumatum] Vulgari fama captus est Ovidius Metam. lib. xv. init. & Fast. lib. III, 153. Quod Poëta forsan ignoscendum. Ab hac tamen culpa sibi non caverunt Patres. Clemens Alexandrinus Strom. I. pag. 358. Νεμῆς ὃ ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Πυθαγόρειος ὡς ἦν. Rursus lib. v. pag. 648. Εὐκρίτης ἄρα ὁ μὲν βασιλεὺς Ῥωμαίων (Νεμῆς ὄνομα αὐτοῦ) Πυθαγόρειος ὡς περὶ ἀνθρώπων ἀπάντων, πίστεως καὶ εὐσεβείας ἰσθὺν ἰδρύσαστο. Hieronymus in Jovin. lib. II. pag. 380. Adhuc sub Regibus & sub Numa Pompilio facilius majores tui Pythagoræ continentiam, quam sub Coss. Epicuri luxuriam suscepérunt. Ibi cum Presbyte.

ro Stridonensi lapsus est vir summus Des. Erasmus. Cyrillus in Julian. lib. vi. pag. 193. Ἐπειδὴ γὰρ (ὁ Νεμῆς) τὴν τῆ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ φιλοσοφίαν ἐπαυεῖν ἠξίε, καὶ ὅπως ἦν ἥδη ἐκείνη δολιχῶς, ἀνείδεον μὲν τὸ θεῖον καὶ μορφῆς εἰς ἅπαν ἡμερικὸς ὑπολάμβανε. Sed iis facillima quidem venia debetur; Historicos enim pariter errasse testis est Plinius H. N. lib. XIII. cap. 13. Diodorus in Excerpt. Peires. p. 230. Λέγεται δὲ πῖς (Numam Pompilium) ἀκαστὴν γενόμενον Πυθαγόρειον παρ' ἐκείνου λαβεῖν τὰ τε περὶ θεῶν νομοθετήματα, καὶ πολλὰ διδάσκειν. Adi Livium I. 18. XL, 29. & Dionysium Halicarnassensem lib. II. cap. 59.

⁵ Quia sapientia excelleret] Vulg. qui.

agitur

agitur hoc tempore. Nam cum carminibus fortis illi esse dicantur ¹ praecepta quaedam occultius tradere; & mentis suas à cogitationum intentione cantu fidibusque ad tranquillitatem traducere; gravissimus auctor ² in Originibus dicit Cato, morem apud majores hunc epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, ³ canerent ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes. Ex quo perspicuum est, & cantus tum fuisse ⁴ rescriptos vocum sonis, & carmina: quamquam id quidem etiam Duodecim tabulae declarant, condi jam tum solitum esse carmen: ⁵ quod ne liceret fieri ad alterius injuriam, lege sanxerunt. Nec vero illud non eruditorum temporum argumentum est; quod & ⁶ deorum pulvinaribus, & epulis magistratuum fides praecinunt: quod proprium ejus fuit, de qua loquor, disciplinae.

¹ Praecepta quaedam] Vulgg. & praecepta quaedam.

² In Originibus dicit Cato] Vulgg. dixit.

³ Canerent ad tibiam] De hoc more diximus ad lib. I. Tusc. cap. 2. Est verò quod ostendat vetustissimos Romanos à Pythagoreis illum non accepisse; nam hi sane lyra sunt usi: τὰς γὰρ ἀνὰ τὴν ὑπερμελίαν ὁρῶντες τὴν καὶ πανηγυρικὴν καὶ ἑδαμῶς ἐλευθέρων καὶ ἡχὸν ἔχειν, ut tradit Iamblichus vit. Pythag. §. cxi. Vide & Quintilianum Inst. Orat. lib. IX. c. 4. Ad horum imitationem ἀναποιῶντες & ἀναποιῶντες ejiciens è sua Rep. Plato, lyram tamen & citharam retinuit. Vide lib. III. de Rep. pag. 196. ed. Cantab. Hinc Anacharsis, ἐρωτῶντες εἰ εἰσὶν ἐν Σωθῆαις ἀνὰ τὸν αἶθρῳ ἀμπελῶν. Quasi tibia solis com-

positionibus esset apta nata. Responsum memorant Diogenes Laertius I, 104. aliique plurimi. Si tamen Athenaeo credimus, apud Pythagoreos aliter se res habebat. καὶ ἡσυχίαν inquit ille lib. IV. pag. 184. καὶ ἡσυχίαν Πυθαγορικῶν ὅτι πολλοὶ τὴν ἈΤΑΗΤΗΚΗΝ ἡσυχίαν, αἷς Εὐφρόνῳ τε καὶ Ἀρχοῦ, Φιλόλοῦς τε ἄλλοι τε ἐκ ὁλίγων. Uticunque sit, sapientiae studiosos ante Lalii aetatem & Scipionis non reperio Cicero, quos appellare posset nominatim, ut ait infra c. 3. & ex evanidis hujusmodi vestigiis perperam colligitur, veterrimos Quirites instituta Pythagorica sequutos esse; cum talis morum similitudo forte fortunā possit evenire. Noster tamen non solus fuit qui Romanos mores Pythagoricis similes fuisse censuit; eadem enim Castoris erat opinio. Vide Plu-

Mihi quidem etiam Appi Caeci carmen, (quod valde Panaetius laudat epistola quâdam quae est ad Q. Tuberone) Pythagoreorum videtur: multa etiam sunt in nostris institutis ducta ab illis: quae praetereo, ne ea, ⁸ quae repperisse ipsi putamur, aliunde didicisse videamur. Sed, ut ad ad propositum redeat oratio; quam brevi tempore, quot & quanti poetae, qui autem oratores exstiterunt? facile ut appareat, nostros omnia consequi potuisse, simul ut velle coepissent. Sed de ceteris studiis alio loco, & dicemus, si usus fuerit, & saepe diximus. Sapientiae studium, ³ vetus id quidem in nostris: sed tamen ante Laeli aetatem & Scipionis non reperio quos appellare possim nominatim: quibus adolescentibus Stoicum Diogenem & Academicum Carneadem video ad Senatum ab Atheniensibus

archum Quæst. Rom. pag. 266.

4 Rescriptos *vocum sonis & carmina* J. F. Gronovius ad Livii VII, 2. emendabat *descriptos*. Eamque lectionem præ se fert editio Colonienfis à Fr. Fabricio curata. Pantagathus etiam reponit *vocum notis*, quod non placet. Vide *Augustinum* C. D. II, 21. Si qui sunt, quibus à vulgata scriptura recedere sit religio, videant *Turnebum* Advers. lib. VII. cap. 17. is enim eam non incommodè defendit.

5 Quod nè liceret fieri ad alterius injuriam, lege sanxerunt] Noster de Rep. lib. IV. apud *Augustinum* C. D. lib. II. cap. 9. Duodecim tabula cum paucas res capite sanxissent, in his quoque sancendam putaverunt, si quis -- CARMEN condidisset, quod in-

famiam faceret flagitiumve alteri. Vide *sis & capp.* 12, 14. ac Interpretes ad *Horatii* Serm. lib. II. Eclog. I, 82. & lib. II. Epist. I, 152.

6 *Deorum pulvinaribus*] Solennibus epulis, cum fierent lectisternia. Vide *Cl. Salmasium* Exercit. Plin. pag. 122.

7 Mihi quidem etiam Appii Caci carmen - Pythagoreorum videtur] Bal. noster, *mihi quidem Appii Caci carmen* -- Pythagoreum videtur. Certe illud etiam nesciunt *Elens.* pr. & *Bak.* ac omnino deleri debet; cum paullo post recurrit, nec multo ante ponatur.

8 Quae peperisse ipsi putamur] Cum nonnulli MSSi *percepisse* vel *perperisse* nobis exhibeant, eo quidem ducunt, ut non inepte corrigatur *reperisse*.

missos

missos esse legatos. Qui cum reipublicae nullam umquam partem adtigissent; essetque eorum alter Cyrenaeus, alter Babylonius; numquam profecto scholis essent excitati, neque ad illud munus electi; nisi in quibusdam principibus, temporibus illis, fuissent studia doctrinae: qui, cum cetera literis mandarent, alii jus civile, alii orationes suas, alii monumenta majorum; hanc amplissimam omnium artium bene vivendi disciplinam vita magis quam literis persecuti sunt. Itaque illius verae elegantisque philosophiae (quae ducta à Socrate in Peripateticis adhuc permanfit & idem alio modo dicentibus Stoicis, cum Academici eorum controversias disceptarent) nulla fere sunt aut pauca admodum Latina monumenta: sive propter magnitudinem rerum occupationemque hominum, sive etiam quod inperitis ea probari posse non arbitrabantur. Cum interim illis silentibus ²C. Amafinius ³existit di-

¹ Nunquam profecto scholis &c.] Hoc ratiocinium (manes ignoscant Ciceronis) insubidum prorsus est & ficulneum; nam nè minimè quidem ostendit, Romanos philosophiam tum temporis in precio habuisse; docet solummodo, hosce viros illi muneri pares ab Atheniensibus existimatos esse; ut erant sanè propter dicendi facultatem, quæ cum apud studiorum rudes, tum apud peritos vim suam exterit. Audiamus Plutarchum vit. Caton. Maj. Tom. I. pag. 349. Πρέσβεις Ἀθήνησιν ἦλθον εἰς τὸν Πάμψυλον οἱ πρὸς Κερκεδῶνα καὶ Ἀκαδημαϊκὸν καὶ Διογένη καὶ Στωικὸν φιλόσοφον, καταδύκω πρὸς περὶ τῶν πραγμάτων τῶν δὴ μὲν τῶν Ἀθη-

ναίων, ἢν ἐρῆμεν ἄφρον. Ὡς οὖν πρὸς διωξάντων, Σικωνίων δὲ καταφρονέσμενων, πύμνα πεντακοσίων ταλάντων ἔχουσαν. Ἐμίμνηστο (Κάτων) τοῖς ἀρχαῖσιν ὅτι πρὸς τῇ καὶ διηγεῖται πολλῶν χρόνων ἀπράκτος ἀνδρῶν, Οἱ περὶ Παντοῦ, ὅτι βοῦ τὰ οἰκίοντο, ΠΑΔΩΣ ΠΕΙΘΕΙΝ ΔΥΝΑΤΑΙ. His Critolaum Peripateticum accenset, eorumque omnium facundiam laudat Agellius N. A. VII, 14. Plutarchus dabit Joann. Schefferus & Joach. Kuhnii ad Eliani V. H. lib. III. c. 17. ² C. Amafinius] Sic & paullo post Epicureus iste nominatur, ut etiam lib. XV. Fam. Ep. 19. Alibi vero dicitur Amafinius.

cens; cujus libris editis commota multitudo contulit se ad eandem potissimum disciplinam: sive quod erat cognitu perfacilis, sive quod invitabatur ⁴ inlecebris blandis voluptatis; sive etiam quia nihil erat prolatum melius, illud quod erat, tenebant. Post Amasium autem, multi ejusdem aemuli rationis multa cum scripsissent, Italiam totam occupaverunt: quodque maximum argumentum est non dici illa subtiliter, quod ⁵ tam facile ediscantur & ab indoctis probentur; id illi firmamentum esse disciplinae putant. ⁶ Sed defendat quod quisque sentit: sunt ⁴ enim judicia libera: nos institutum tenebimus; ⁷ nulliusque unius disciplinae legibus adstricti, quibus in Philosophia necessario pareamus, quid sit in quaque re maxime probabile, semper requiremus. Quod cum saepe alias, tum nuper in Tusculano studio egimus. Itaque expositis tridui disputationibus, quartus dies hoc libro

3 *Exstitit* dicens] Ultimam vocem delet *Lambinus*; at illius loco *Gulielmus* legit *Picens*. Quid sibi velint traditi illi viri, plane nescio. Nam Amasium Picentem fuisse non constat, & dicens commode prorsus illis silentibus opponitur. Loquendi certe ratio bene se habet. *Cicero* in Orat. cap. 13. Est enim, ut scis, quasi in extrema pagina Phadri his ipsis verbis loquens *Socrates*. *Lactantius* lib. II. cap. XIII, 12. Aberrantes à notitia Dei gentes esse cœperunt. Vide quæ notavimus ad scriptorem de Bell. Hispan. cap. 29.

liens. sec. Baliol. & Petrens. à prima manu blanda voluptatis; quo modo locuti sunt *Lucretius* & *Ovidius*: sed *ποιντικώτερον* videtur.

5 Tam facile ediscantur] Vulgg. etiam.

6 Sed defendat, quod quisque sentit] Sic *Horatius* Serm. lib. II. Ecl. I, 50.

Ut, quo quisque valet, suspectos terreat --

At *Pal.* quartus, sed defendat unusquisque, quod sentit. Librarius ad usitatum verborum ordinem propius voluit accedere.

7 Nulliusque unius disciplina legibus adstricti] Vulgg. nullisque.

& Inlecebris blandis voluptatis] E-

concluditur: ut enim in inferiorem ambulatio-
nem descendimus, quod feceramus idem superi-
oribus diebus, acta res est sic. M. Dicat, si quis
volt, qua de re disputari velit. A. Non mihi
videtur omni animi perturbatione posse Sapiens
vacare. M. Aegritudine quidem hesternae dispu-
tatione videbatur: ¹nisi forte temporis causa
nobis adsentiebare. A. Minime vero: nam mihi
egregie probata est oratio tua. M. Non igitur
existimas cadere in Sapientem aegritudinem? A.
Prorsus non arbitror. M. Atqui, si ista pertur-
bare animum Sapientis non potest, nulla poterit.
Quid enim? metusne conturbet? at earum re-
rum est absentium metus, quarum praesentium
est aegritudo; sublata igitur aegritudine, ²subla-
tus est & metus. Restant duae perturbationes,
laetitia gestiens, & libido: quae si non cadent
in Sapientem, semper mens erit tranquilla Sapien-
tis. A. Sic prorsus intellego. M. Utrum igitur
mavis? statimne nos vela facere? an quasi è
portu egredientis paululum remigare? A. Quid-

¹ Nisi temporis causa nobis adsen-
tiebare] Penultima vox à vulgg. ab-
est. Plerique MSSi novi: Gryph. au-
tem novis. Legendum nobis, ut edide-
re Victorius & Lambinus. Vatic. exhi-
bet non vi, quod ex conjecturâ pla-
cebat Gulielmio. Sed illi vi nullus
est locus; quam enim vim significet,
haud memorat. Si simile quiddam
voluerat Tullius, proculdubio dixisset;
temporis causa, non rationum vi &
pondere coactus adsentiebare.

² Sublatus est & metus] In Vulgg.
deest &.

³ Chrysippus & Stoici] Reliquis

generali nomine designatis, Chrysi-
pus πρῶτος appellatur, quia vir ille
præcipue fuit inter Stoicos auctori-
tatis. Ac ita solent Scriptores. Ho-
merus Il. T, 63.

Ἐκτοστὲς μὲν καὶ Τρῶν τὸ κέρδιον
Machon apud Athenaeum lib. VIII. p.
337. Περὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ὀδῶν. Noster
de Divin. I, 53. Fore ut armis Dari-
us & Persæ ab Alexandro & Mace-
donibus vincerentur. Petronius Satira
cap. 2. Cum Pindarus novemque Ly-
rici Homerici versibus canere timue-
runt. Plura videlicet apud J. F. Gro-
novium ad Livii lib. III. cap. 25.

nam est istuc? non enim intellego. M. Quia
 3 Chrysippus & Stoici cum de animi perturba-
 tionibus disputant, magnam partem in his parti-
 tiundis & definiendis occupati sunt: illa eorum
 perexigua oratio est, qua medeantur animis, nec
 eos turbulentos esse patiantur. Peripatetici au-
 tem ad placandos animos multa adferunt: spinas
 partiundi, & definiendi praetermittunt. Quae-
 rebam igitur, utrum panderem⁴ vela orationi statim,
 an eam ante paululum dialecticorum remis pro-
 pellerem. A. Isto modo vero: erit enim hoc
 totum, quod quaero, ⁵ex utroque perfectius.
 M. Est id quidem rectius: ⁶& post requires, si
 quid fuerit obscurius. A. Faciam equidem: tu
 tamen, ut soles, dices ista ipsa obscura planius,
 quam dicuntur à Graecis. M. Enitar equidem:
 sed intento opus est animo, ne omnia dilaban-
 tur, si unum aliquod effugerit. Quoniam, quae
 Graeci *πᾶν* vocant, nobis perturbationes appel-
 lari magis placet, quam morbos; in his expli-
 candis veterem illam equidem, ⁷Pythagorae pri-

⁴ Vela orationi] Vulgg. orationis.

⁵ Ex utroque perfectius] *Eliens. pr.*
sec. Bak. & Cantab. dant perfectum:
 & sanè gradus positivus non inhu-
 manum magis decet Auditorem.

⁶ Et post requires] Vulgg. sed.

⁷ Pythagora primum, deinde Pla-
 tonis] Cum Stoicorum definitionibus
 & partitionibus utatur Cicero, illique
 philosophi τὰ πᾶν locent in eadem
 sede ac rationem; Pythagoras autem
 & Plato diversos locos adsignent,
Tullium disciplinæ, quam æmulatur,
 oblitum esse perperam censet *Hadr.*
Turnebus Advetf. VII, 17. Nam clarè

monet noster, se in animæ divisione
 Pythagoricos & Platonicos sequi, in
 reliquis autem Stoicos. Illorum sen-
 tentiam dicat *Plutarchus* Plac. Philos.
 lib. IV. cap. 4. Πυθαγόρας, Πλάτων
 κατὰ μὲν τὸ ἀνατάτω λόγον διμερῆ τιμῶν
 ψυχῶν (τὸ μὲν γὰρ ἔχει, forsan ἐστὶ, λογι-
 κὸν, τὸ δὲ ἄλογον) κατὰ δὲ τὸ πρὸς χάριν καὶ
 ἀκρίβειαν, τριμερῆ, τὸ γὰρ ἄλογον διαίρεσθαι
 εἰς τὸ θυμικὸν καὶ ὁπθυμιατικόν. Hæc
 latius diducunt *Apuleius* de Habit.
 Doct. Plat. lib. I. pag. 586. *Alci-
 nous* Doctr. Plat. cap. 23. & *D'ogenes*
Laertius lib. VIII. §. 30. At verò
 Stoici φασὶν εἶναι τὴν ψυχὴν ἀνάτατον

num, dein Platonis, descriptionem sequar: qui animum in duas partis dividunt; alteram rationis participem faciunt, alteram expertem: in partice rationis ponunt tranquillitatem, id est, placidam quietamque constantiam: in illa altera motus turbidos cum irae tum cupiditatis, contrarios inimicosque rationi. Sit igitur hic fons: ¹utemur tamen, in his perturbationibus describendis, Stoicorum definitionibus & partitionibus; qui mihi videntur in hac quaestione versari acutissime. Est igitur Zenonis haec definitio; ut perturbatio sit, quod *πάθος* ille dicit, ²aversa à recta ratione, contra naturam, animi conmotio: quidam brevius, perturbationem esse adpetitum vehementiorem; sed vehementiorem eum volunt esse, qui longius discesserit à naturae constantia. Partis autem perturbationum volunt ex duobus opinatis bonis nasci, & ex duobus opinatis malis; ita esse quattuor:

μέγας, τὸ ἡγεμονικὸν, τὸ ποιεῖν τὰς φαντασίας καὶ τὰς συγκαταθέσεις, καὶ αἰδμήσεις, καὶ ὀρυγμὸς καὶ τὸ τοιοῦτον λογισμὸν καλεῖται. Verba sunt Chæronensis philosophi lib. IV. Plac. cap. 21. Perturbationes etiam ἐν τῷ λογικῷ τῆς ψυχῆς posuisse Stoicos testatur idem de Virt. Mor. pagg: 441, 443. & περὶ ψυχρογόνων pag. 1025. Hinc factum, ut illis in perturbationes incidere bestiæ non viderentur, id quod monet noster infra cap. 14. Posidonius tamen Stoicus Pythagoreorum rationem secutus est. Vide Galenum de Dogm. Hipp. & Platon. lib. IV. pag. 277.

1 Utemur tamen] Vulgg. utamur.

2 Aversa à recta ratione, contra

naturam, animi perturbatio] Cl. Simplicius ad Simplicium pag. 55. addita conjunctione reponit, & contra naturam. Nihil opus est. Vide cap. 21. Sic tamen scriptores Græci. Laertius VII, 110. "Ἐστὶ δὲ αὐτὸ τὸ πάθος κατὰ ζήνηνα ἢ ἄλογος καὶ παρὰ φύσιν ψυχῆς κίνησις, ἢ ὁρμὴ πλεονάζουσα. Huius excerptor est Suidas in πάθος. Iisdem ὁρισμοῖς usus Chrysippus, ut patet ex Galeni lib. IV. de Dogm. Hipp. & Plat. pagg. 276, 280. Andronicus Rhodius περὶ παθῶν pag. 523. Πάθος ἐστὶν ἄλογος ψυχῆς κίνησις δι' ὑπόληψιν κακῆς ἢ ἀγαθῆς, ΚΑΙ παρὰ φύσιν τῇ ὁρμῇ πλεονάζουσα. Lege καὶ παρὰ φύσιν, ἢ ὁρμὴ πλεονάζουσα. Vide & Stobæum Ecl. Ethic. pag. 175.

ex bonis libidinem & laetitiam; ut sit laetitia, praesentium bonorum; libido, futurorum. Ex malis metum & aegritudinem nasci censent: metum futuris, aegritudinem praesentibus: quae enim venientia metuuntur, ³ eadem adficiunt aegritudine instantia. Laetitia autem & libido in bonorum opinione versantur: cum libido ad id, quod videtur bonum, ⁴ inlecta & inflammata rapiatur; laetitia, ut adepta jam aliquid concupitum, exferatur & gestiat: natura enim omnes ea, quae bona videntur, sequuntur; fugiuntque contraria. Quamobrem, simul objecta species est cuiuspiam, quod bonum videatur, ad id adipiscendum inpellit ipsa natura: id cum constanter prudenterque fit, ejusmodi adpetitionem Stoici *βούλησιν* appellant, nos appellamus *voluntatem*: eam illi putant in solo esse Sapiente: quam sic definiunt, ⁵ Voluntas est, quae quid cum ratione desiderat. Quae autem, ⁶ ratione averfa, in-

³ Eadem adficiunt aegritudine] Hanc lectionem pro germanissima venditârunt *Gulielmus & Gebhardus*. At eam solus exhibet *Vatic*. Sed id non queror; sapius enim fit, ut unus *MStus* ceteris praestet omnibus. Aliud magis urget, quod ad orationem complendam planè desit accusandi casus. Nos igitur cum veteribus editis legimus *efficiunt aegritudinem*; eoque modo concinnior est oratio. *Eliens.* sec. faciunt aegritudinem. Non incommode. *Arrianus* *Epicl.* lib. III. cap. xxvi. pag. 360. *Ὡν γὰρ προσδοκῶμεν φόβος γίνεται, καὶ λύπη παρόντων.* Vide *Hieronymum* ad *Ctesiph.* contra *Pelag.* pag. 546. & lib. II. adv. *Pe-*
lag. pag. 576. ac in *Joëlis* cap. 1.

⁴ Inlecta & inflammata] Vulgg. *inlecta*.
⁵ Voluntas est -- effrenata] Voluntatis & libidinis definitiones è mente Stoicorum sic refert *Laërtius* VII, 116. *Τῇ δὲ ἐπιθυμίᾳ ἐναντίαν οὖσιν εἶναι τὴν βούλησιν, ἣσαν εὐλογον οὖρεξιν.* *Augustinus* C. D. XIV, 8. *Voluntas, inquit Stoici, appetit bonum, quod facit sapiens.* *Adi & Joan. Stobaeum* pag. 175. Idem p. 176. *Τὴν μὲν ἐν ἐπιθυμίᾳ λέγουσιν οὖρεξιν εἶναι ἀπειδὴ λόγου.* Sic etiam *Clemens Alexandrinus* *Pædag.* lib. I. cap. 13. *Andronicus* verò & *Laërtius* VII, 113. *Ἐπιθυμία ὅστιν ἄλογος οὖρεξις,* nec aliter *Suidas*. Eadem est sententia, verba diversa.

⁶ Ratione averfa] Vulgg. *adversa* ratione.

citata est vehementius, ea libido est vel cupiditas effrenata; quae in omnibus stultis invenitur. Itemque, cum ita movemur, ut in bono simus aliquo, dupliciter id contingit: ¹nam cum cum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur: cum autem inaniter & effuse animus exultat, tum illa laetitia gestiens vel nimia dici potest: quam ita definiunt, Sine ratione, animi elationem. Quoniamque ut bona natura adpetimus, sic à malis natura declinamus; ²quae declinatio cum ratione fiet, cautio appelletur, eaque intelligatur in solo esse sapiente: quae autem sine ratione, & cum exanimatione humili atque fracta, nominetur metus: est igitur ³metus ratione averfa cautio. ⁴Præsentis autem

¹ Nam cum cum ratione--animi elationem] Vulgg. nam cum ratione. Gaudium verò χαρά laetitia gestiens, ἡδονή Græcis nominatur. Andronicus Rhodius pag. 523. Ἡδονή, ἄλογος ἔπαρσις. Ac pag. 525. Χαρά ὅ, εὐλογος ἔπαρσις. Diogenes Laertius VII, 114. Ἡδονή ὅστιν ἄλογος ἔπαρσις ἐστὶ αἰρεσις δακνύτι παρὰ χεῖρα. Et §. 116. Τὴν μὲν χαρὰν ἐκάντια φασὶν εἶναι τῇ ἡδονῇ. Ἔσται εὐλογον ἔπαρσιν. Eadem repetit Suidas in ἡδονή. χαρὰ & ὑπαθεῖα. Vide & Clementem Alexandrinum Pædag. lib. I. cap. 13. ac Hieronymum in Epist. ad Galat. cap. v. pag. 153.

² Quae declinatio cum ratione fiet &c.] Vulgg. quae declinatio si cum ratione fiet. Male; quod vidit Cl. Bentleius. Andronicus pag. 523. Φρόνησις ἔστιν ἄλογος ἐκκλισίς -- ἀλλὰ βεῖα ὅ, εὐλογος ἐκκλισίς. Diogenes VII, 116. Ἦν δὲ ἀλλὰ βεῖα (ἐναντίαν φασὶν εἶναι) τῇ φρόνῃ, ἔσται εὐλογον ἐκκλίσιν, φρόνησις μὲν γὰρ τὸ σφόν ἐδαμῶς, ἀλλὰ

ἐνθουσιάζει δέ. Hæc exscripsit Suidas in ὑπαθεῖα. Vide nos infra cap. 31.

³ Metus ratione averfa cautio] Vulgg. adversa.

⁴ Præsentis autem mali sapienti adfectio nulla est: stultis autem agritudo] Est à Cl. Bentleio. Vulgg. sapientis adfectio nulla est: stulti autem &c. Ac in Codicibus est stulta autem agritudo. Mihi verò, nè quid de constructione quam præ se ferunt vulgati dicam, odiosa illa particula repetitio non arridet. Forte legi possit, præsentibus autem malis, sapientis adfectio nulla est: Stultorum agritudo est ea &c.

⁵ Agritudo sit animi, adversante ratione, contractio] Si Græca desideres, exhibet Stobæus Eclog. Ethic. p. 176. quo norante, Stoici tradunt λόγῳ εἶναι συστολὴν ψυχῆς ἀπὸ τῆς λόγῳ, vel συστολὴν ἄλογον, ut habent Andronicus pag. 523. Diogenes VII, 111. ac ex hoc Suidas in Αὐτῇ & παρὰ.

mali,

mali sapienti adfectio nulla est: stultis autem aegritudo est, ea qua adficiuntur in malis opinatis, animosque demittunt & contrahunt, rationi non obtemperantes. Itaque haec prima definitio est, ut ⁵ aegritudo sit animi, adversante ratione, contractio. Sic quattuor perturbationes sunt, ⁶ tres constantiae; quoniam aegritudini nulla constantia opponitur. Sed omnis perturbationes iudicio censent fieri & opinione. Itaque eas definiunt pressius; ut intellegatur, non modo quam vitiosae, sed etiam quam in nostra sint potestate. ⁷ Est ergo aegritudo, opinio recens mali praesentis, in quo demitti contrahique animo rectum esse videatur. Laetitia, opinio recens boni praesentis, in quo efferri rectum esse

⁶ Tres constantiae] *Augustinus C.* D. XIV, 8. *Quas enim Græci appellant ἀπαθείας, Latine autem Cicero constantias nominavit, Stoici tres esse voluerunt, pro tribus perturbationibus, in animo sapientis--pro aegritudine vero vel dolore --- negaverunt esse posse aliquid in animo sapientis &c. Εὐπαθείαι vero sunt χαρὰ, λύπη, καὶ φόβος. Vide *Diogenem* VII, 115. & *Suidam* in ἀπαθεία. In *Andronico* pag. 525. lege ἀπαθείας ἴδου, non ἀπαθείας.*

⁷ Est igitur aegritudo --- in quo efferri rectum esse videatur] *Longius* à nostro recedunt *Diogenes* & *Stobæus*, quos ea de causa prætermisi. Aegritudinis autem lætitiæque definitiones, quas ex mente *Chrysippi* sic refert *Galenus* lib. IV. de Dogm. Hipp. & *Plat.* pag. 175. propius accedunt. τὴν λύπην, inquit, οὐκ ἐξοµεν ὅτι δόξαν πρόσφατον κακῆς παρούσης. --- τὴν δὲ ἡδονήν, δόξαν πρόσφατον ἀγαθῆς παρούσης. *Ciceronianas* tamen plenius exprimunt illæ apud *Andronicum Rhodium* pag.

523. Λύπη. δόξα πρόσφατος κακῆς παρούσης, ἐφ' ᾧ οἷόν τε δεῖν (Leg. οἰονταί δεῖν) συσπλεῖσθαι. Ἡδονή. δόξα πρόσφατος ἀγαθῆς παρούσης, ἐφ' ᾧ οἷόν τε δεῖν ἐκτείνεσθαι. Iterum reponas oportet οἰονταί δεῖν. Simile mendum quod ex hodiernâ Græcorum pronuntiatione nascitur, in multis invaluit veterum locos. *Arrianus* *Epict.* lib. II. cap. XXI. pag. 238. *Ενὶ πᾶσι καὶ τῷ φιλοπόνη. ὡς οἷόν τε, τὸ ἀκρίβως. Scribendum, ὡς οἰονταί. *Dion Chrysostomus* *Orat.* VII. pag. 106. C. Τὰς δὲ τὸ γυμνάσιον περιγυρῶντας καὶ τὴν ἀγορὴν κατανέμοντας οὐδὲν Οἷον ΤΕ ποιεῖν δεῖνόν. Auctor dubio procul οἰονταί reliquit. *Alciphron* lib. III. *Epist.* 62. Ἀλλ' ἐκκορακιδεῖς (foras ἐκκορακιδεῖς) ὅτι ἀκαίρως εἰ καὶ λόγος. Μυσθέρειον ἐν αὐταῖς στρέφεται ταῖν θεῶν ταῖν Ἑλευσινίων ἀσφράζεσθαι καὶ βέλονται ἡμᾶς ἀγνοεῖν τὰς εἰδήσεις, ἢ καὶ Οἷον ΤΕ ἀνυποτάτως ἔπωπιπεῖσθαι. Leg. οἰονταί. Sed hæc ha-

Q 4

videatur.

videatur. Metus, opinio inpendentis mali, quod intolerabile esse videatur. Libido, opinio venturi boni, quod sit ex usu jam praesens esse atque adesse. Sed quae iudicia quasque opiniones perturbationum esse dixi, non in eis perturbationes solum positas esse dicunt; 'verum illa etiam, quae efficiuntur perturbationibus: ut aegritudo quasi morsum aliquem doloris efficiat; metus, recessum quendam animi & fugam; laetitia profusam hilaritatem; libido effrenatam appetentiam: opinationem autem, quam in omnis definitiones superiores inclusimus, volunt esse inbecillam adfensionem. Sed singulis perturbationibus partes ejusdem generis plures subjiciuntur; ² ut Aegritudini invidentia, (utendum est enim,

¹ Verum illa etiam] Omnino legendum crediderim, *verum* IN illis etiam. Nam cum Chrysippus sola iudicia perturbationes esse statuerit, Zenon alique multi non ea modo, sed & eorum effectus hoc nomine donabant. *Galenus* lib. IV. Dogm. pag. 277. Ζήνωνι κατὰ γὰρ τὸ καὶ αὐτῷ καὶ πολλοῖς ἄλλοις (Χρύσιππος) μέχεται τῶν Στωικῶν οἱ ὅτι τὰς κρίσεις αὐτὰς τῆς ψυχῆς, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγως συσπλάς καὶ ταπεινώσεις καὶ δόξαις ἐπαρσεις τὴ καὶ διαχύσεις, ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. *Ciceroni*, quasi qui duas opiniones confuderit, dicam impingunt *Cl. Salmasius* ad *Simplicium* pag. 59. & *Ag. Menagius* ad *Laertii* VII, III. nam Zenon illis videtur perturbationes in solis effectis iudiciorum collocasse. Graviter autem lapsi sunt praestantes illi viri; quippe *Galenus* à *Tullii* partibus omnino stat: nam quum dicit Chrysippum Stoicis adversari, οἱ ὅτι τὰς κρίσεις, eodem sedit ac si scripsisset, οἱ ὅτι ΜΟ'ΝΟΝ

τὰς κρίσεις, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγως συσπλάς -- ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. In huiusmodi certe locutionibus haud raro fit, ut μόνον subaudiatur. *Theocritus* Idyll. X, 19.

--- Τυφλὸς δ' ὅτι αὐτὸς ὁ Πλάτων, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' ἀφρόντιστος Ἔρως. *Democrates* in *Sent. Aur.* pag. 630. Ἐχθρὸς ὅτι ὁ ἀδικῶν, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' ὁ βεβελύων. *Zosimus* lib. I. pag. 36. ὅτι ἀπαξ, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' διύπνισι. Si plura vis, adi qua notavimus ad lib. II. de *Nat. Deor.* cap. 64.

² Ut aegritudini --- invidetur] Profert *Nonius* in invidia.

³ Malevolentia latans alieno malo, delectario, iactatio & similia] Hæc, si libris editis similibus, laudat *Nonius* in iactare, legitque malevolentia iactans; unde vir eruditus ad *Eliensis* Codicis oram rescribit, iactans alieno malo. Sed, quod optima fide testor, in *MSto Coll. Corp. Christ. Cant.* apud *Nonium* exhibetur malevolentia iactans malo alieno. Hinc

docendi

docendi causa, verbo minus usitato; quoniam invidia non in eo qui invidet solum dicitur, sed etiam in eo cui invidetur) aemulatio, obtrectatio, misericordia, angor, luctus, moeror, aerumna, dolor, lamentatio, sollicitudo, molestia, afflictatio, desperatio, & si quae sunt de genere eodem. Submetum autem subiecta sunt pigritia, pudor, terror, timor, pavor, exanimatio, conturbatio, formido: Voluptati³ malivolentia [laetans malo alieno,] delectatio, iactatio, & similia: Libidini ira, excandescentia, odium, inimicitia, discordia, indigentia, desiderium, & cetera ejusmodi. Haec autem definiunt⁸ hoc modo. ⁴Invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti: ⁵nam si qui doleat ejus rebus

vel ipsam *Marcellum* mutilum esse, vel hanc è *Tullio* *ῥῆσιν* additiciam spuriamque censi debere, mihi nata est suspicio. Utcunque sit, lectio, quam dant *Ciceronis* exemplaria, prorsus est retinenda; si modo, quod *Cl. Gentileio* mihi per suum est, latens alieno malo non sit à Librariis injectum. Hic enim nuda ponit noster adfectuum nomina; malevolentiamque idoneam esse vitam quæ Græcorum *ἐπιχαιρεκακία* exprimeret, patet ex c. ix. Malivolentia sit, inquit, voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. Vide & *Laertium* VII, 114.

⁴ Invidentiam esse dicunt &c.] Invidentia, *φθόνος*, ὅτι λύπη ἐπ' ἄλλοις ἀγαθοῖς. Aemulatio, *ζῆλος*, λύπη ὅτι τῷ ἄλλῳ παρέρχεται, ὃν αὐτὸς ὀφείδει. Vide *Diogenem Laertium* VII, 111. Frustra quidem sunt *Henr. Stephanus* Lex. *Cicer.* pag. 60. & *Paulus Leopardus* Emend. VII, 5. qui legunt *ὀφείδει*, ΚΑΙ ΟΥΚ ἔχει, si quidem ipsa *ὀφείδει* satis ostendit

rem ipsam non possideri; præterquam quod *Andronico* etiam pag. 523. *Ζῆλος* est λύπη ὅτι τῷ ἑτέρῳ τυγχάνειν, ὃν αὐτὸς ὀφείδει. Adeo ut nihil sit addendum. *Stobæus* tamen *Eclog. Ethic.* pag. 176. *Ζῆλος*, inquit, λύπη ὅτι τῷ ἑτέρῳ ὀφείτῃ τυγχάνειν, ὃν αὐτὸς ὀφείδει, αὐτὸν δὲ μὴ. Subjicit ille consarcinator λέγειν καὶ ἑτέρῳ ζῆλον, μακαροῦ μὲν ἐνδοξόν, καὶ πᾶσι ἄλλοις μίμνηται ὡς ἀνὴρ κρείττωνος. Corruptissimè. Reponendum credo, μακαρισμὸς ἐνδοξόν, ἡτοὶς ἄλλοις μίμνηται ὡς ἀνὴρ κρείττωνος. Hæc illis respondent, quibus dixit noster æmulationem esse virtutis imitationem. *Suidas* in *ζῆλος* æmulationem laudabilem describit, quam *Cl. Kestherus* cum viciosa perperam miscuit.

⁵ Nam si qui doleat ejus rebus secundis, à quibus ipse laedatur, non rectè dicatur invidere; ut si *Hæctoris Agamemno*] Vulgg. nam si quis doleat ejus rebus secundis, à quo ipse laedatur, non rectè dicitur invidere; ut si *Hæctori Agamemno*.

secundis

secundis, à quîs ipse laedatur, non recte dicatur invidere; ut si Hectoris Agamemno: qui autem, cui alterius commoda nihil noceant, tamen eum doleat his frui, ¹is invideat profecto. Aemulatio autem dupliciter illa quidem dicitur, ut & in laude & in vitio nomen hoc sit: nam & imitatio virtutis aemulatio dicitur: (sed ea nihil hoc loco utimur; est enim laudis) & est aemulatio aegritudo, si eo quod concupierit, alius potiat, ipse careat. ²Obtrectatio autem est, ea quam intellegi zelotypian volo, aegritudo ex eo, quod alter quoque potiat, eo, quod ipse concupiverit. Misericordia, est aegritudo ex miseria alterius, injuria laborantis: nemo enim parricidae aut proditoris supplicio misericordia commoveatur: ³Angor, aegritudo premens: Luctus, aegritudo ex ejus, qui carus fuerit, interitu acerbo:

¹ Is invideat profecto] Vulgg. invidet.

² Obtrectatio autem est, ea] Diogenes Laertius VII, III. Δοκεί αὐτοῖς ζήλοτυπιαν, λύπῃ (εἶναι) ὅτι τῷ καὶ ἄλλῳ παρῆναι ἂν καὶ αὐτὸς ἔχει. Locum non esse integrum pronuntiat Ag. Menagius. Henr. autem Stephanus & P. Leopardus emendant, ὅτι αὐτὸς ἔΠΕΘΥΜΗΣΕ ΚΑΙ ἔχει. Isto tamen additamento nihil opus; nam quod ait noster infra cap. 26. Obtrectantis est angri alieno bono, quod id etiam alius habeat. Receptæ lectioni patrocinatur & Andronicus pag. 524. Ζήλοτυπιαν δὲ inquit, ὅτι λύπη ὅτι τῷ καὶ ἄλλῳ ὑπάρχειν, καὶ ἡμῖν ὑπάρχειν. Legendum, nisi fallor, ἂν καὶ ἡμῖν ὑπάρχει. Ciceronis verbis propior est definitio, quæ exstat apud Stobæum Eclog. Ethic. pag. 176. Ζήλοτυπιαν δὲ

λύπῃ ὅτι τῷ ἔπρεον ὁπποτέρῳ εἶναι αὐτὸς ὁπποτέρῳ. Scribendum ὁπποτέρῳ ut ex nostro patet, & res ipsa docet; alioquin enim hæc definitio ab aemulationis definitione non erit diversa.

³ Angor, aegritudo premens] Vulgg. angor est aegritudo premens.

⁴ Pudorem & terrorem] In vulgatis desunt duæ primæ voculæ.

⁵ Terrorem; metum concutientem] Cum terror, qui est ἐκπληξίς, Græcè fere definiatur φόβος ἐν φαντασίᾳ ἀσύνετος πᾶσι καὶ, P. Manucius definitionem Ciceronis imperfectam censet; quamobrem supplet ex cogitatione inusitata rei. Absque causâ, sicut opinor, fontica; nam Græcorum ὁρσμός terroris exprimit originem Tullii verò definitio, effectum solum

Moereri

Moeror, aegritudo flebilis: Aerumna, aegritudo laboriosa: Dolor, aegritudo crucians: Lamentatio, aegritudo cum hejulatu: Sollicitudo, aegritudo cum cogitatione: Molestia, aegritudo permanens: Adflctatio, aegritudo cum vexatione corporis: Desperatio, aegritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. Quae autem subiecta sunt sub metum, ea sic definiunt: Pigritionem, metum consequentis laboris: ⁴ Pudorem & Terrorem, metum concutientem; ex quo fit ut pudorem rubor, terrorem pallor & tremor & dentium crepitus consequatur: Timorem, metum mali adpropinquantis: Pavorem, metum mentem loco moventem, ex quo illud Ennî,

⁶ Tum pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat:

Exanimationem, metum subsequenter, & quasi comitem pavoris: Conturbationem, metum ex-

aspicit. Minus etiam necessaria videtur J. G. Gravii conjectura, qui metum mentem concutientem rescribit ad lib. I. Offic. cap. 36. non enim mentem solam, sed & corpus concutit, siquidem eum pallor, & tremor, & dentium crepitus consequatur.

⁶ Tum Pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat] Vulgg. omnem mihi, quo modo peccatur in Trochaïcorum leges, nisi forte repositus exanimato, quemadmodam lib. III. de Orat. capp. 38, 58. nunc editur. At Nonius in expectorare: Cicero de Oratore lib. III. Tum pavor sapientiam omnem mihi (Leg. mihi omnem, cum MSto Coll. Corp. Christi Cantab.) EX ANIMO expectorat:

ut dubium non videatur, quin ibi lectio sit reducenda, quam constanter hoc in loco ferunt omnes Codices. Accius in Phœnissis quem Marcellus in eadem voce laudat:

Incusant ultro, a fortuna opibusque omnibus

Desertum, abjectum, afflictum ex animo expectorant.

Hinc patet errare Turnebum, qui lib. VII. Advers. cap. 17. ex animo expectorare non minus ridiculum censet, quam si quis vicissim ex pectore exanimare dicat, ut etiam vidit Hier. Columna ad Ennii Fr. pag. 283. Sed quum viro tam docto tales exciderint natiæ, nemo jure miretur, si Librariorum *naidæ* phrasin sibi prorsus ignotam pro libitu mutaverint.

cutientem

cutientem cogitata: Formidinem, metum per-
 9 manentem. Voluptatis autem partis hoc modo
 describunt, ut Malivolentia sit voluptas ex malo
 alterius sine emolumento suo: Delectatio, vo-
 luptas suavitate auditus animum deleniens; &
 qualis est haec aurium, tales sunt oculorum &
 tactuum & odorationum & saporum: quae
 sunt omnes unius generis ad perfundendum a-
 nimum tamquam inliquefactae voluptates: Ja-
 ctatio, est voluptas gestiens, & se ecferens inso-
 lentius. Quae autem libidini subjecta sunt, ¹ea
 sic definiunt; ut ²Ira sit libido poeniundi ejus,
 qui videatur laesisse injuria: Excandescencia au-
 tem sit ira nascens & modo existens; quae *θυμωσις*
Græcè dicitur: Odium, ira inveterata:
 Inimicitia, ira ulciscendi tempus observans: Dis-
 cordia, ira acerbior, ³intimo animo & corde
 concepta: Indigentia, libido inexplibilis: Desi-
 derium, libido ejus, qui nondum adsit, videndi.
 Distinguunt illud etiam, ⁴ut desiderium libido
 sit earum rerum, quae dicuntur de quodam
 aut quibusdam, quae *κατηρημένα* dialectici ap-
 pellant; ut habere divitias, capere honores: in-
 digentia, ⁵rerum ipsarum sit, ut honorum, ut

¹ Ea sic definiunt] Vulgg. *desi-*
niuntur.

² Ira nascens & modo existens] *Gebhardus* ex duobus *Pall.* fidenter
 legit, & modo *desistens*, quod citò de-
 crescendi vel evanescendi sensu nē
 Latinum quidem est. Hoc vidit *Des.*
Erasmus, cujus editio cū prae se
 ferret modo *desistens*, is reponendum

conjecit *mox desistens*. Sed nec
 placet emendatio, nam *Græci* scrip-
 tores *ira desistentis*, si ita loqui lice-
 ret, haud ullam faciunt hanc in re men-
 tionem; excandescencia enim, quae
Ciceroni θυμωσις est, *Andronico*, *De-*
ogeni, *Stobæo θυμὸς*, ab iis definitur
ὁρὴ ἀρχομένη vel *ἐναρχόμενη*. Præ-
 terea *Nonius* in excandescencia locum

pecuniae. Omnium autem perturbationum fontem esse dicunt Intemperantiam; quae est à totale [à recta ratione] defectio, sic averſa à praescriptione rationis, ut nullo modo adpetitiones animi nec regi nec contineri queant. Quemadmodum igitur temperantia ſedat adpetitiones, & efficit, ut eae rectae rationi pareant, conſervatque conſiderata iudicia mentis: ſic huic inimica intemperantia, omnem animi ſtatum inflammatur, conturbatur, incitat. Itaque & aegritudines, & metus, & reliquae perturbationes omnes gignuntur ex ea. ⁶ Quemadmodum cum ſan- 10
guis corruptus eſt, aut pituita redundat aut bilis; in corpore morbi aegrotationeſque naſcuntur: ſic pravarum opinionum conturbatio, & ipſarum inter ſe repugnantia, ſanitate ſpoliat animum, morbiſque perturbatur: ex perturbationibus autem primum Morbi conſiciuntur, quae vocant illi *νοήματα*; eaque quae ſunt eis morbis contraria, quae habent ad res certas vitioſam Offenſionem atque faſtidium: deinde Aegrotationes, quae à Stoicis *ἀπρωτήματα*, hiſque item oppoſitae contrariae Offenſiones. Hoc loco nimium operae conſumitur à Stoicis, maxime à Chry-

ſic proferat: *excandescencia autem est ira nascens & sine modo existens*: adeo ut vetus ille ſcriptor receptam meatur in ultima voce lectionem, quamvis apud eum *propositio* ſit à Librariis inſerpta. Reverà nihil hic eſt innovandum: *existens* enim eſt apparens & ſemet oſtendens. Vide nos ad lib. I. de Divin. cap. 28.

3 *Intimo animo & corde*] Vulgg. *intimo odio & corde*.

4 *Ut desiderium ſit libido*] A vulgatis abest *desiderium*.

5 *Rerum ipſarum ſit*] Vulgg. *eſt*.

6 *Quemadmodum cum ſanguis --- offenſiones*] Vide *Menagium* ad Laertii VII, 115.

ſippo;

sippo; dum morbis corporum comparatur morborum animi similitudo: qua oratione praetermissa minime necessaria, ea, quae rem continent, pertractemus. ¹Intellegatur igitur, perturbationem, iactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in motu esse semper: cum autem hic fervor concitatioque animi inveteraverit, & tamquam in venis medullisque insederit, tunc existit & Morbus, & Aegrotatio, & Offensiones eae, quae sunt eis morbis aegrotationibusque contrariae. Haec, quae dico, cogitationes inter se differunt, re quidem copulata sunt; ²quae oriuntur ex libidine & ex laetitia: nam

¹ *Intellegatur igitur, perturbationem, iactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in motu esse semper*] Cum perturbatio sit, motus animi turbidus, aut, ut Zeno definivit, *aversa à recta ratione, contra naturam, animi commotio*; nos certe beat Cicerone, quum docet perturbationem in motu esse semper, seu motum turbidum, quamdiu movetur, semper moveri! Cave credas nostrum delirasse tam turpiter, eaque, quae sunt vel anniculis indigna, balbutisse. Grave proculdubio latet mendum, cui tollendo quasi viam sternit *Pal. quart.* Is habet, *intelligatur igitur perturbatione iactantibus opinionibus inconstanter & turbido in animo motus esse semper.* Unde, deleta perturbatione, lego, *intelligatur igitur, iactantibus se opinionibus, inconstantes & turbidos in animo motus esse semper.* Forſan etiam minore mutatione rescribi possit, *intelligatur igitur, perturbationum, iactantibus se opinionibus &c.* Hoc inconstantes & turbidos motus iactantibus se opinionibus tribuit, quod omnes perturbatione opiniones fieri cen-

sent Stoici; quapropter in earum definitiones opinionem semper includunt. Vide supra cap. VII. *Hinc nunquam opinaturum esse sapientes statuunt, quod is ἀπαθείς sit, nec huiusmodi animorum morbis laboret.*

² *Ea quae oriuntur*] Vulgg. *eaque*

³ *Quae sanet eam cupiditatem*] Vulgg. *sanaret.*

⁴ *Inhaeret in visceribus illud malum existitque morbus*] Quod *Pall.* nonnulli praese ferant, *existit* qui morbus & aegrotatio; *Jarus Gebhardus* leposse censet, *inhaeret in visceribus*; *alicui malum existit, qui morbus aegrotatioque avelli inveterata non possunt.* At haec insignis est *παράδοξος* eaque recepta, nec sensus nec Latinitas constabit. Ob leves certe barbariorum lapsus, quae bene se habent, non sunt movenda. Vulgatae vero lectionem à Ciceronis manu fuisse, satis constat; nam secundum Stoicos hoc inter morbos animi inter est & affectus, ut morbi sint inveterata vitia; affectus verò, motus animi subiti & concitati, qui frequentes non

cum est concupita pecunia; nec adhibita continuo ratio, quasi quaedam Socratica medicina, quae sanet eam cupiditatem; permanat in venas & inhaeret in visceribus illud malum, existitque morbus, seu aegrotatio quae avelli inveterata non possit: eique morbo nomen est avaritia. Similiterque ceteri morbi; ut gloriae cupiditas, ut mulierofitas, ut ita appellem, ea quae Graece *Φιλογυνεία* dicitur; ceteri, inquam, similiter morbi aegrotationesque nascuntur: quae autem sunt his contraria, ea nasci putantur à metu, ut odium mulierum, quale in *μισογύνῳ* Atili est; ut in hominum universum genus,

delique fecere morbum. Verba fere sunt Seneca Epist. LXXV. Vide sis & Epist. LXXXV.

5 Morbus, seu aegrotatio quae avelli inveterata non possit] Vulgg. morbus & aegrotatio, quae avelli inveterata non possunt.

6 Ut ita appellem, ea quae] Vulgg. appellem eam, quae.

7 Ceteri, inquam, similiter morbi] Vulgg. ceterique similiter morbi.

8 Quale in *μισογύνῳ* Atilii est] Vulgg. quale in *μισογυνεία* est. Interprete, cum *μισογυνεία* sit ipsum femininarum odium. MSS. Colon. & Lambin. scripturam, quam dedi, clare representant; eoque adludunt reliqui Codices, qui ferè *misso gino* vel *misso gyno* Atili prae se ferunt. Nos agitur eam recepimus lectionem quam Mercerus & alii veram censuerunt. Ii forsan opponi possint nonnulli, quae vix solvantur, quoniam cum Cicerone vel Atilio colloqui non liceat; & in rebus longe manifestioribus, si dubitationem Academicam suscipiamus, omnes eximere scrupulos haud conceditur.

9 Ut in hominum universum genus, quod accepimus de Timone] Lambinus reponit, ut hominum universi generis; quod ante, non odium in mulieres, sed mulierum, dixerat. At haec ratio nihili videtur; nam Latine dicitur utrumque: nec video cur Ciceroni phrasin variare non liceat. Sic supra cap. VII. Sub metum *subiecta* sunt *pigritia, pudor* --- Voluptati *malevolentia* --- Libidini *ira*. Ibi quoque propter eandem causam *metus subiecta* perperam legit vir ille doctus. Sed haec haec. Timonis autem historiam nitidissimo Dialogo Lucianus expressit, eamque tradidit etiam Tzetzes Chil. VII. Hist. 129. Mores ejus descripsit Plutarchus in Anton. pagg. 948, 949. ubi hoc Epigramma Callimacho tribuitur:

Τίμων μιστὸν θραύπος ἰσοκλήω· ἀλλὰ
παράλθῃ,

Θιμώζειν εἶπας πολλά, παράλθῃ
μόνον.

Leg. *ἰσοκλήω*, quod pater ex Anthol. lib. III. cap. 7. Illic exstat integrum, & Hegesippum prae se fert auctorem.

quod

quod accepimus de Timone, qui *μισάνθρωπος* appellatur; ut inhospitalitas est: quae omnes aegrotationes animi ex quodam metu nascuntur earum rerum, quas fugiunt & oderunt. Definiunt autem ¹animi Aegrotationem, opinionem vehementem de re non expetenda, tamquam valde expetenda sit, inhaerentem & penitus insitam: quod autem nascitur ex Offensione, ita definiunt: opinionem vehementem de re non fugienda, inhaerentem & penitus insitam, tamquam fugienda: haec autem ²opinatio, est judicatio se scire, quod nesciat. Aegrotationi autem talia quaedam subjecta sunt avaritia, ³ambitio, mulierositas, pervicacia, ligurritio, vinolentia, cuppedia, & si qua similia. Est autem avaritia, opinatio vehemens de pecunia, ⁴quasi valde expetenda sit, inhaerens & penitus insita: similisque est ejusdem generis

¹ *Animi aegrotationem, opinationem vehementem*] Cum animorum morbi & aegrotationes cogitatione tantum differant; Tullius aegrotationem, ἀρετή-σημα, eo modo, quo reliqui νόσημα, definivit. Laërtius VII, 115. Νόσημα, οὗτος σφόδρα δοκῶντος αἰρετῶ. Seneca Epist. LXXV. Morbus est judicium in pravo pertinax, tanquam valde expetenda sint, qua leviter expetenda sunt. Ad id, quod agimus, præclare Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 177. Νόσημα δ' εἶναι δόξαν ἐπιθυμίας ἐρ-ρυνκῆαν εἰς ἕξιν καὶ ἐνσκηρόμενην. καὶ θ' ἂν ὑπολαμβάνοι τὰ μὴ αἰρετὰ σφόδρα αἰρετὰ εἶναι, οἷον φιλογονεῖαν, φιλοειαν, φιλαργυρίαν εἶναι δὲ πᾶν καὶ ἐναντία τῷ νόσῳ κατὰ περὶ τὴν γυνή-κα, οἷον μισογονεῖαν &c.

² *Opinatio est judicatio se scire* Sic rectè MS. Gryph. Vulgg. judicare.

³ *Ambitio --- cuppedia*] Hunc locum adducit Nonius in cuppedia. Et tamen malè cupiditas exponitur, nam φιλοφίαν vel immoderatam delicatiorum ciborum cupiditatem denotat.

⁴ *Quasi valde expetenda sit*] Vulgg. quasi petenda sit. Nos autem MSS. eorum fide nitimur, nec minus ipse; vox enim à recentioribus omi-ssa, vehementiam seu σφοδρότητα denotat, quæ definitioni prorsus est necessaria. Sic paullo post: ut inhospitalitas sit opinio vehemens, VALDE fugiendum esse hospitem &c.

⁵ *Ad validitudinis similitudinem veniamus*] Vulgg. veniam. Leditio

definitio

definitio reliquarum. Offensionum autem definitiones sunt ejusmodi, ut inhospitalitas sit opinio vehemens, valde fugiendum esse hospitem, eaque inhaerens & penitus insita: similiterque definitur & mulierum odium, ut Hippolyti; &, ut Timonis, generis humani. Atque ut ⁵ ad 12 valetudinis similitudinem veniamus, eaque conlatione utamur aliquando; sed parcius, quam solent Stoici. Ut sunt alii ad alios morbos procliviores; itaque dicimus ⁶ gravedinosos quosdam, quosdam torminosos, ⁷ non quia jam sint, sed quia saepe: sic alii ad metum, alii ad aliam perturbationem: ex quo in aliis anxietas, unde anxii; in aliis ⁸ iracundia efficitur, quae ab ira differt: estque ⁹ aliud iracundum esse, aliud iratum: ut differt anxietas ab angore: neque enim omnes anxii, qui anguntur aliquando, nec qui anxii, semper anguntur: ut inter ebrietatem, &

quam admisimus auctores sunt vetus Lambini Codex, Colon. Bak. & Cantab. eamque veram esse suadent frequentia, quæ pluraliter efferuntur.

⁶ Gravedinosos quosdam, quosdam torminosos] Nonnulli MSSi, ut & Nonius in *gravedinosi*, dant *gravedinosos, quosdam torminosos*. Sed solentis incuria Librariorum vocem, quam bis adponere debuerat, semel tantum posuit. Hoc ex eo manifestum est, quod receptam lectionem plerique Codices exhibeant, nec aliter ipse Nonius in *Torminos*, ubi rursus adducitur hicce locus. Vereor etiam, ne magna pars eorum, quæ laudat J. Fr. Gronovius ad Livii III, 37. pari negligentia sit adscribenda.

⁷ Non quia jam sint, sed quia saepe: sic alii] Vulgg. non quia jam sint, sed quia saepe sint: alii; qua quidem ratione deest *amodum*, & similitudo redditur imperfecta. Nos igitur, re ipsa flagitante, Manucii conjecturam recepimus; & simile prorsus mendum primi observavimus ad Minucii Felicis cap. XVI. pag. 79.

⁸ Iracundia efficitur] Vulgg. dicuntur. Sed cum illa lectio sensum non pareret idoneum; nos conjecturam nostram, quæ MSSis accedit quam proximè, recepimus. Sic infra cap. XIII. *Morbus efficiatur & aggritatio*.

⁹ Aliud iracundum --- aliud amantem] Hæc omnia proferuntur à Nonio in *iracundus*. Vide & Senecam de Ira lib. I. cap. 4. & Epist. 85.

R

ebriof-

ebriositatem interest; aliudque est amatorem esse, aliud amantem. Atque haec aliorum ad alios morbos proclivitas late patet: nam pertinet ad omnis perturbationes: in multis etiam vitiis apparet, sed nomen res non habet: ergo & invidi, & malivoli, & lividi, & timidi, & misericordes, ¹quia proclive ad eas perturbationes, non quia semper feruntur. Haec igitur proclivitas ad suum quodque genus, à similitudine corporis, ²Aegrotatio dicatur; dum ea intellegatur ad aegrotandum proclivitas: sed haec in bonis rebus, quod alii ad alia bona sunt aptiores, Facilitas nominetur: ³in malis Proclivitas, ut significet lapsum: in neutris habeat superius ¹³nomen. Quo modo autem in corpore est morbus, est aegrotatio, est vitium, sic in animo. Morbum appellant totius corporis corruptionem: Aegrotationem, morbum cum inbecillitate: Vitium, cum partes corporis inter se dissident, ex quo pravitas membrorum, distortio, deformitas. Itaque duo illa, morbus & aegrotatio, ex totius valetudinis corporis conquassatione & perturbatione gignuntur; vitium autem, integra valetudine, ipsum ex se cernitur. Sed in ani-

¹ Quia proclive] Vulgg. *proclives*.

² Aegrotatio dicatur] Vulgg. *dicatur*.

³ In malis proclivitas] Εὐχαραστία vel εὐπρωσία Græcè dicitur. Vide Diogenem Laertium lib. VII. §. 115. & Stobæum Eclog. Ethic. p. 177.

⁴ Non enim omne vitium partes habet dissidentes] Hunc locum sicco

pede reliqui prætereunt interpretes; se non intelligere faretur Joach. Camerarius. Ad me sanè quod attinet, haud equidem capio, quid omne vitium partes non habeat dissidentes, cum eorum qui non longè à sapientia absunt affectio sit illa discrepans ipsa sibi? Si enim vitium partes non habet dissidentes, quomodo fieri po-

mo tantummodo cogitatione possumus morbum
ab aegrotatione sejungere: vitiositas autem est
habitus, aut adfectio, in tota vita inconstans &
à se ipsa dissentiens. Ita fit, ut in altera cor-
ruptione opinionum morbus efficiatur & aegro-
tatio; in altera, inconstantia & repugnantia.
*Non enim omne vitium paris habet dissiden-
tias; ut eorum, qui non longe à sapientia ab-
sunt, adfectio est illa quidem discrepans sibi ipsa,
dum est insipiens, sed non distorta nec prava.
Morbi autem & aegrotationes, partes sunt vitio-
sitatis: sed perturbationes sintne ejusdem partes,
quaestio est: vitia enim adfectiones sunt manen-
tes; perturbationes autem, moventes: ut non
possint adfectionum manentium partes esse. At-
que ut in malis adtingit animi naturam corpo-
ris similitudo, sic in bonis: sunt enim in cor-
pore praecipua, pulchritudo, vires, valetudo, fir-
mitas, velocitas: sunt item in animo. *Sicut
enim corporis temperatio, cum ea congruunt
inter se, è quibus constamus, sanitas: sic ani-
mi dicitur, cum ejus judicia opinionesque
concordant. Eaque animi est virtus; quam alii
ipsam temperantiam dicunt esse, alii obtempe-

est, ut sit affectio sibi ipsa discre-
pans? Sed hunc nodum, ut & alios
bene multos, sagacissima conjectura
solvit eruditissimus Bentleius, qui re-
ponit pares habet dissidentias. De re
ipsa vide Senecam Epist. 75.
§ Sicut enim corporis ---- sanitas:
sic animi dicitur] Vulg. omissa pri-
ma voce dant, enim corporis tempera-

tio, cum ea congruunt inter se è quibus
constamus: sanitas sic animi dicitur.
Sed à nobis est recepta (nisi quod
quod sicut ex Ursin. non ut scripsi-
mus) interpunctio simul & emenda-
tio Camerariana, quam quodammodo
firmat Pal. quint. dum repræsentat
est enim; certam verò reddunt Græ-
cæ, quæ leguntur apud Stobæum Ec-

rantem temperantiae praeceptis, & eam subsequenter, nec habentem ullam speciem suam: sed si hoc, si illud sit, in solo esse Sapiente. ¹ Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat, cum, curatione & ² gubernatione medicorum, perturbatio mentis aufertur. ³ Et, ut corporis est quaedam apta figura membrorum cum coloris quaedam suavitate, ⁴ ea quae dicitur Pulchritudo: sic in animo, opinionum judiciorumque aequalitas & constantia, cum firmitate quadam & stabilitate, virtutem subsequens aut virtutis vim ipsa continens, Pulchritudo vocatur. Itemque viribus corporis & nervis & efficacitati, ⁶ similes similibusque verbis animi vires

log. Ethic. pag. 168. Ὅτι περὶ γὰρ τὴν τοῦ σώματος ὑγίαν ἐνδεχεται εἶναι τὴν τῆς σώματος θερμότην καὶ ψυχρότην καὶ ξηρότητα καὶ ὑγρότητα καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίαν, ἐνδεχεται εἶναι τὴν τῆς ψυχῆς δογματισμὸν. Similiter, Plato statuit, ut aequalitas ista siccī, humidī, ferventis, ac frigidi, corpori sanitatem, vires, speciemque, largitur: sed tunc animae dicit SANITATEM adesse, vires, & pulchritudinem, cum ratio totam regit. Verba sunt Apuleii lib. I. de Habit. Doct. Plat. pag. 191. Hinc ex quatuor principiis vel superans aliquid vel deficiens adversam valetudinem creat, ut quidam ex sapientia professoribus dixerunt, testante Celso lib. I. pag. 4.

¹ Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat] Miror Hadr. Turnebum Advers. VII, 17. rescripsisse, est autem quaedam animi insanitas, quae in sapientem etiam ca-

dat. Nam, praeterquam quod in sapientem cadere non possit insania, ex mente Stoicorum docuit nostrum lib. III. cap. 1. illam conjecturam absurdam esse docent sequentia: prorsus enim repugnat esse quandam insanitatem, quae in sapientem cadat, quum curatione medicorum perturbatio mentis aufertur; siquidem perturbatio mentis est in causa, cur insaniant animi. Adde quod virtutis ἀρετὴς insipienti competere non net Laertius VII, 91. inter quos ὑγίαν ψυχῆς ponit Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 168.

² Et gubernatione] A vulgaris sunt. Codices ferè dant, & perturbatione, pro quâ Lambinus conjectat purgatione; Brutus autem pertractatione. Nos eam scripturam reprobendam esse censuimus, quam Babilol. & Vatic. pro variâ lectione

nominantur

nominantur. Velocitas autem corporis, Celeritas appellatur: quae eadem ingenî etiam laus habetur, propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem. Illud animorum corporumque dissimile: quod animi valentes morbo temptari possunt, ut corpora possunt: sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt; animorum non item: quorum omnes morbi & perturbationes ex aspernatione rationis eveniunt: itaque in hominibus solum existunt: nam ⁸bestiae simile quiddam faciunt, sed in perturbationes non incidunt. Inter acutos autem & inter hebetes interest; quod ingeniosi, ut aes Corinthium in aeruginem, sic illi in morbum & incidunt tardius & recreantur o-

quamque Ven. 1491. & Erasmi editione praestant.

3 Et ut corporis est quaedam -- vires nominantur] Stoici apud Stobaeum Ecl. Ethic pag. 168. Καὶ ὁμοίως περ (Leg. ὡς περ) ἰχθύς τῷ σώματι τὸ ἐστὶν ἰκανὸς ἐν νύκτι, ἔτι καὶ τῆς ἡμέρας τὸν ὄντα ἐστὶν ἰκανὸς ἐν τῷ καί τῷ περὶ τὸν καὶ μὴ. Ὡς περ τὸ τῷ σώματι ἐστὶ συμμιγνύμενα τῶν καὶ καθεστῶτων αὐτῷ πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον· ἔτι καὶ τὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἐστὶ συμμιγνύμενα τῷ λόγῳ τῶν μελῶν αὐτῷ πρὸς ὅλον τὸ αὐτῷ ὁριῶν αὐτὸν) καὶ πρὸς ἀλλήλα. Sensus est idem, sed à Cicerone differt rationis ordo.

4 Ea quae dicitur pulchritudo] Vulgg. eaque.

5 Vim ipsa continens] Vulgg. vim.

6 Similes similibusque verbis] Vulgg. similes, similibus verbis.

7 Morbo temptari possunt, ut corpora possunt] Vulgg. morbo tentari non possunt, corpora possunt.

8 Bestiae simile quiddam faciunt, sed in perturbationes non incidunt] Sic Seneca de Ira lib. I. cap. 3. Dicendum est feras ira carere, & omnia praefer hominem; nam cum sit inimica rationi, nusquam tamen nascitur nisi ubi rationi locus est --- Muta animalia humanis affectibus careant; habent autem similes illis quosdam impulsus. Hinc Stoici apud Stobaeum Ecl. Ethic. pag. 175. diversam esse statuunt τὴν τὴν ἐν τοῖς λογικοῖς γιγνομένην ὁρμὴν καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις. Vide & Galenum de dogm. Hippocr. & Platon. lib. IV. pag. 253. Certè cum Stoici perturbationes in animae parte rationali collocent, eaque careant bestiae, perturbationibus careant necesse est.

cuius: hebetes non item. Nec verò in omnem morbum ac perturbationem animus ingeniosus cadit; ¹ non enim in ullam efferatam, & inmanem: quaedam autem humanitatis quoque habent primam speciem, ut misericordia, aegritudo, metus. Aegrotationes autem morbique animorum difficilius evelli posse putantur, quam summa illa vitia, quae virtutibus sunt contraria: morbis enim manentibus, ² vitia sublata esse possunt, ³ qui non tam celeriter sanantur, quam illa tolluntur. Habes ea, quae de perturbationibus enucleatè disputant Stoici: quae Logici appellant, quia differuntur subtilius: ⁴ ex quibus quoniam tamquam ex scruposis cotibus enavigavit oratio, reliquae disputationis cursum tenemus, modo satis illa dilucidè dixerimus pro rerum obscuritate. A. Prorsus satis: sed si quae diligentius erunt cognoscenda, quaeremus alias: nunc vela, quae modo dicebas, ex-

¹ Non enim in ullam efferatam & inmanem] Vulgg. non enim multa efferata & immania.

² Vitia sublata esse possunt] Sic rescribendum conjecit Lambinus, e jusque conjecturam ratam facit Eliens. sec. Vulgg. vitia sublata esse non possunt. Ineptè prorsus, licet ita dent MSSi præter unum illum, cujus meminimus, universi. Nam si morbi non tam celeriter sanantur, quam vitia tolluntur; ipsa res indicat, morbis manentibus vitia sublata esse posse.

³ Qui non tam celeriter] Vulgg. quia.

⁴ E quibus quoniam tamquam ex scruposis cotibus enavigavit oratio] Conres aut cautes aequè dici notat Scho-

liafter ad Juvenalis Sat. VI, 344. Virgilius Georg. IV, 203.

----- Errando in cotibus alas Attrivère.

Prudentius Apoth. vl. 429.

Caucaesa de core-- Ipsam verò loquendi rationem sapius adhibet Hieronymus. Sic ad Heliodorum Epist. I. pag. 4. ed. Victor. Quoniam è scopulosis locis ENAVIGAVIT oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba processit. Adversus Helvidium cap. IX. pag. 315. Quoniam jam è cauribus & confragosis locis enavigavit oratio. Et in Rusticum lib. I. cap. VII. pag. 499. Quoniam de confragosis & asperis locis

spectamus

spectamus & cursum. M. ⁵ Quando & aliis lo-
cis ⁶ de Virtute & diximus & saepe dicendum e-
rit, (pleraque enim quaestiones, quae ad vitam
moresque pertinent, à virtutis fonte ducuntur)
quando igitur Virtus est adfectio animi constans
conveniensque; laudabilis efficiens eos, in qui-
bus est; & ipsa per se, sua sponte, separata
etiam utilitate, laudabilis: ex ea proficiscuntur
honestae voluntates, sententiae, actiones, omnis-
que recta ratio; quamquam ipsa virtus brevissu-
me recta ratio dici potest. Hujus igitur virtu-
tis contraria est Vitiositas (sic enim malo, quàm
malitiam appellare, eam quam Graeci κακίαν ap-
pellant: nam malitia, certi cujusdam vitii no-
men est; vitiositas, omnium) ⁷ ex qua coori-
untur perturbationes, quae sunt, ut paulo ante
diximus, turbidi animorum concitatique motus,
aversi à ratione, & inimicissimi menti vitaeque
tranquillae: inportant enim aegritudines anxias

navigavit oratio. Hæc loca faciunt ut
suspicer è Ciceronis exemplaribus ali-
quid excidisse: quum enim MSSi-
quantum constat, omnes, ut & vulgati,
dent è scrupulosis cotibus, puto fuisse
primitus, è scopulosis locis & cotibus;
nam cantes ipsæ, saxa sunt aspera;
& scrupus est lapillus minutus & as-
per, unde scrupæ saxa, id est aspera.
Vide Isidorum Orig. XVI, 3. Utcun-
que sit, obiter emendandus est Cypri-
anus; nam de Mortal. pag. 159. le-
gendum scopulosa saxa confringunt,
non confringunt, ut est in editis.

⁵ Quando & aliis locis] Ita quid-
em Codices, eam MSSi quam ty-
pis impressi. Sed nescio quid est in
oratione, quod omnino displicet. Ei

suus restituetur nitor, si minima mu-
tatione legas: quando, ut aliis locis
de virtute diximus & saepe dicendum
erit --- quando igitur virtus est affectio
animi constans &c. ad id enim refer-
tur, quod de virtute subdit, nec exi-
tum alio reperies modo. Hanc au-
tem emendationem præcepisse Ma-
nucium video, eaque omnino est
vera.

⁶ De virtute & diximus] Vulgg.
deest &.

⁷ Ex qua cooriuntur] Vulgg. cogi-
tantur: nec aliter omnes Codd. præ-
ter unum Manucianum, qui dat con-
citantur, uti quidem emendarat Ca-
merarius. Aliis arrisit agitantur vel
coagitantur: mihi gignuntur.

R 4

atque

atque acerbis, animosque adfligunt & debilitant Metu: idem inflammant Adpetitione nimia; quam cum Cupiditatem, tum Libidinem dicimus, inpotentiam quandam animi, à temperantia & moderatione plurimum dissidentem; quae, si quando se adeptam retur id, quod ei fuerit concupitum, ² tam effertur alacritate, ut ³ nihil ei constet, quid agat: ut ille qui Voluptatem animi nimiam, ⁴ summum esse aegrorem arbitratur: eorum igitur malorum in una virtute posita sanatio est. Quid autem est non minus solum, sed foedius etiam & deformius;

¹ *Qua si quando adepta est id] Ita Vulg. Nonnulli vero MSSci eadem praetur; at vetus Lambini Codex, Bak. Baliol. & Pal. quint. adeptaretur id, unde ne litterula quidem mutata rescribendum puto adepta retur. Hellenismus est, idemque valet ac se adeptam esse retur. Virgilius Aen. II, 377.*

---- Sensit medios delapsus in hostes.

Horatius lib. I. Epist. VII, 22.

Vir bonus ac sapiens dignis ait esse paratus.

Propertius lib. II. Eleg. VII, 45.

Visura & quamvis nunquam speraret Ulixen.

Ovidius Metam. XIII, 141.

----- Retulit Ajax

• *Esse Jovis pronepos-----*

Nec dubito, quin ejusdem libri vs. 733. reponi debeat, ut habet MS. Basf.

---- *Quod, ut est, hebes esse* F A-

T E T U R,

non videtur; Ajax enim se dicendo parum valere fassus est. Sed exemplorum satis. Adi tamen sis Priscianum lib. XVIII. col. 1183. Ex binis voculis in unam compactis naturam mendum, cujusmodi etiam nunc haeret apud Justinum Martyrem Apol. I. cap. 8. ubi vir sanctissimus,

postquam locutus est de sempiternis malorum poenis, sic infit: *Ei μὲν ἐν ἀμείνων καὶ ἀδύνατον τὸ πῦρ τις πρὸς ἡμᾶς, ἥδε ἢ πλεον ἐστὶν ἄλλῃ πρὸς ἑαυτὸν, ὥς ἔργον μὲν ἀδύνατον ἐστὶν ἡμῶν.* Scribe & interpunge *ei μὲν ἐν ἀμείνων καὶ ἀδύνατον τὸ πῦρ τις, πρὸς ἡμᾶς ἥδε ἢ πλεον ἐστὶν, ἄλλῃ πρὸς ἑαυτὸν &c.* Similis plane locus est apud Arhenagoram Leg. cap. xxxi. pag. 136. qui meam stabilit conjecturam. Ut ad nostrum redeam, si Graecismus ille Lectoribus non placet, haud intercedo quin eam sequantur rationem, quam doctissimus Bentleius amplexus est. Ei placet, *qua si quando se adeptam retur id.*

² *Tum fert alacritatem] Sic Vulg. At à Tullii manu non est hæc lectio. Nonnulli Codices tum affert vel affertur alacritate; Gryph. autem tum eâ fertur alacritate. Lego tum eâ effertur alacritate; quæ minima est mutatio, Ciceronianoque loquendi modo consona.*

³ *Nihil ei constet quid agat] Vulg. nihil esse constet, quod agat.*

⁴ *Summum esse ægrorem] Vulg. errorem.*

⁵ *Debilitatus, jacens] Bak. noster, quam*

quam aegritudine quis afflicto, ⁵ debilitatus, jacens? cui miseriae proximus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi: quam vim mali significantes poetae, ⁶ impendere apud inferos saxum Tantalum faciunt,

Ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam:

ea communis poena stultitiae est: omnibus enim, quorum mens abhorret à ratione, semper aliqui talis terror impendit. Atque ut ⁸ haec ta-

debilitateque jacens? Boliol. verò debilitatus atque jacens? Lege debilitatusque jacens? & ita dant veteres edicti. Sic cap. XVII. *Oppressus jaceas.* Et lib. II. cap. 22. *Afflicti & exanimati jacent.* Nec aliter aliis in locis.

⁶ Impendere apud inferos saxum Tantalum faciunt] Ut mendacibus sollet evenire, de Tantali poenis variae sunt Poëtarum sententiae, quas recensuit Scholiastes ad *Pindari Olymp.* I, 95. Noster *Euripidem* habuit ducem *Orest.* v. 5. pro cujus sententia

----- Τάνταλῳ

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρῳ

Ἄετ' ἐπιτάται κ' ἵκει τάντην δίκην.

Ex eadem mente *Lucretius* III, 993.

Nec miser impendens magnum times
aëre saxum

Tantalus.

Ita plures alii. Vide nostrum *Fin.* I,

18. *Plutarchum* de *Superst.* pag. 170.

Philostratum vit. *Apoll.* III, 25. *Athenaeum* lib. VII. pag. 281. *Dionem*

Chrysostomum Orat. VI. pag. 97. *Suidam* in Τάνταλῳ, *Gregorium Nazianzenum* apud *L. A. Muratorium* in

Anc. Græc. p. 4. denique *Nonnum* ad

Gregorii Nazianzeni Stelit. II. Hist. 31.

⁷ Ob scelera animique impotentiam

& superbiloquentiam] Hæc pro *Tul-*

lii verbis habent editores, eaque sub

ejus nomine laudat *Nonius* in *super-*

biloquentia. At verò versus est *Tro-*

chaicus antiqui cujusdam Poëtae,

quod dictio satis ostendit, & ante

me docuit *Had. Turnebus* *Adverf.*

VII, 18. Non magis autem de ipso

supplicio quam de ejus causâ digla-

diantur scriptores. Plurimi conten-

dunt loquacitatem fecisse, ut tantas

pœnas subiret. Hinc *Theophylactus*

Simocatta *Epist.* LXVIII. Ἐντεῦθεν κ'

Τάνταλῳ ἐκολάζετο περὶ τὰ δῆα

γὰρ ἔχε τὴν γλῶττιν ἀκόλαστον. Ne-

icio quis apud *Athenaeum* lib. VII.

pag. 281. eum tam duiis modis ac-

ceptum tradit, quod τὸ ζῆν & αὐτὸν

τὸν τοῖς θεοῖς optatit. At vero

Pindarus *Olymp.* I, 95. Ἐχει δ' ἐ-

πάλαμον βίον τῶτον, ἐμπεδμοχθον

Μετὰ τοῖαν τίταρον Πόνον ἀδανάτων

ὅτι κλέψας Ἀλκίνοοι συμποταῖς Νέκ-

ταρ ἀμβροσίαν τε δάκναι. Hunc secu-

ti sunt alii nonnulli. Vide *Tzetzen*

Chil. V. Hist. 10.

⁸ Haec tabifica mentis perturbationes

sunt] Laudat *Nonius* in *Tabificabile.*

bificac

bificae mentis perturbationes sunt, aegritudinem dico & metum: sic hilariores illae, cupiditas avide semper aliquid expetens, & inanis alacritas, id est, laetitia gestiens, non multum differunt ab amentia. Ex quo intellegitur, qualis ille sit, ¹quem tum moderatum, alias modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus: nonnumquam haec eadem vocabula ²ad Frugalitatis nomen, tamquam ad caput, referre volumus. Quod nisi eo nomine virtutes continerentur, numquam ita pervolgatum illud esset, ut jam proverbii locum obtineret, *hominem Frugi omnia rectè facere*: quod idem cum Stoici de Sapiente dicunt, nimis admirabiliter nimisque magnifice dicere videntur.

17 ³Ergo hic, quisquis est, qui moderatione & constantia quietus animo est, sibi que ipse placatus; ut nec tabescat molestiis, nec frangatur timore, nec sitienter quid expetens ardeat desiderio, nec alacritate futili gestiens deliquescat; is est Sapiens, quem quaerimus, is est beatus: cui nihil humanarum rerum aut intolerabile ad demittendum animum, aut nimis laetabile ad efferendum videri potest. Quid enim videatur ei

¹ *Quem tum moderatum, alias modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus*] Non dubito quin *alias modestum, alias constantem* huc infererint Librarii. Cum enim exadversus *moderatum*, notata varia lectione, scripserant priores *als modestum*; & exadversus *temperantem*, similiter *als constantem* (quod & inter lineas interdum sit) quattuor illas

voces imperite Tullio tribuerunt posterii. Locum igitur sic lego *quem cum moderatum, tum temperantem continentemque dicimus*. Adi lib. III. cap. 8.

² *Ad frugalitatis nomen*] Vide quæ diximus ad lib. III. cap. 8.

³ *Ergo hic, quisquis est*] Vulgg. *ergo is, quisquis est*.

magnum

magnum in rebus humanis? cui aeternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo. ⁴ Numquid aut in studiis humanis, aut in tam exigua brevitate vitae magnum sapienti videri potest? qui semper animo sic excubat, ut ei nihil inprovisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil omnino novum. Atque idem ita acrem in omnis partis aciem intendit; ut semper videat sibi sedem ac locum, sine molestia atque angore vivendi; ut quemcumque casum fortuna invexerit, hunc apte & quiete ferat: quod qui faciet, non aegritudine solum vacabit, sed etiam perturbationibus reliquis omnibus. His autem vacuus animus perfecte atque absolute ⁵ beatos efficit; idemque concitatus, & abstractus ab integra certaue ratione, non constantiam solum amittit, verum etiam sanitatem. Quocirca mollis & enervata putanda est Peripateticorum ratio & oratio: qui ⁶ perturbari animos necesse dicunt esse; sed adhibent modum quendam, quem ultra progredi non oporteat. Modum tu adhibes vitio? an vitium nullum est, non parere rationi? an ratio parum praecipit, nec bonum illud esse, quod aut cupias ardentem, aut adeptus exferas te in-

⁴ Nam quid aut in studiis humanis] Vel cum Cl. Bentleio reponas oportet *numquid*: vel legas *quidnam*, vocula transposita. Statius Theb. I, 438.

-- Quæ causa furoris

-- Quisnam implacabilis ardor &c.

⁵ Beatos efficit] Omnino legendum crediderim, *beatus efficitur*, quum reliqua singulariter efferantur.

⁶ Perturbari animos necesse esse dicunt] Ita statuere Peripatetici, quod illi, cum reliquis vetustioribus philosophis, perturbationes naturales esse censuerunt, ut docet Cicero Acad. I, 10. Laërtius Div. Inst. VI, 15. *ὅτι τὰ φυσικά* sic loquitur: Hæc naturalia esse, non voluntaria, omnium viventium ratio demonstrat, quæ iisdem omnibus quæritur adfectibus. Peripa-

solenter?

solenter: nec porro malum, quo aut oppressus jaceas, aut, ne opprimare, mente vix constes? eaque omnia aut nimis tristia, aut nimis laeta errore fieri? qui si error stultis extenuetur die, ut, ¹ cum re eadem maneant, aliter ferant inveterata, aliter recentia: sapientis ne adtingat. quidem omnino. Et enim quis erit tandem modus iste? ² quaeramus enim modum aegritudini; in qua operae plurimum ponitur. ³ Aegre tulisse P. Rutilium fratris repulsam consulatus, scriptum apud Fannium est: sed tamen transisse videtur modum; quippe qui ob eam causam à vita recesserit. Moderatius igitur ferre debuit. Quid, si cum id ferret modice, mors liberorum accessisset? Nata esset aegritudo nova. ⁴ Sit ea modica: magna tamen facta esset accessio. Quid, si deinde dolores graves corporis, si bonorum amissio, si caecitas, si exsilium? Si pro singulis malis aegritudines accederent; summa ea fieret, ¹⁸ quae non sustineretur. Qui modum igitur vitio quaerit; similiter facit, ut si posse putet eum, qui se ⁵ è Leucatâ praecipitaverit, sustinere se

tetici ergo rectius, qui hac omnia de-
trahi negant posse, quia nobiscum simul
nata sint. Contrà Stoici adfectus ju-
dicio & opinione susceptos putant,
ideoque contendunt eos extirpari
posse radicitus. Hieronymus adv. Pe-
lag. ad Ctesiph. pag. 546. Stoici per-
turbationes--asserunt extirpari posse de
mentibus, & nullam fibrâ radicem-
que vitiorum in homine omnino reside-
re, meditatione & assidua exercitatione
virtutum. Vide & Proem. Dial. adv.
Pelag. pag. 554. ac Just. Lipsium

Manud. lib. III. Diss. 7.

¹ Cum re eadem maneant] Vulgg.
cum res eadem maneat.

² Quaeramus enim modum aegritu-
dini] Vulgg. aegritudinis.

³ Aegre tulisse P. Rutilium fratris
repulsam consulatus] Audiendus non
est Manucius, qui Rupillii nomen in-
culcat, ut designetur is, qui Consul
fuit A. U. C. DCXXI. Eandem hi-
storiam narrat Plinius H. N. lib. VII,
36. P. Rutilius morbo levi impeditus,
nuntiata fratris repulsa in consulatus

cum

cum velit. Ut enim id non potest: sic animus perturbatus & incitatus nec cohibere se potest, nec, quo loco vult, insistere: omninoque quæ crescentia pernicioſa sunt, eadem sunt vitioſa nascentia: aegritudo autem ceteraeque perturbationes, amplificatae certe pestiferae sunt: igitur etiam susceptae, continuo in magna pestis parte versantur. Et enim ipsae se inpellunt, ubi semel à ratione discessum est: ipsaeque sibi inbecillitas indulget, in altumque provehitur imprudens, nec reperit locum consistendi. Quamobrem nihil interest, utrum moderatas perturbationes adprobent, an moderatam injustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam. Qui enim vitiis modum adponit, is partem suscipit vitiorum: quod cum ipsum per se odiosum est, tum eo molestius; quia sunt in lubrico, incitataque semel ⁷ proclivi labuntur, sustinerique nullo modo possunt. Quid? quod idem Peripatetici ¹⁹ perturbationes istas, quas nos extirpandas putamus, non modo naturalis esse dicunt, sed etiam utiliter à natura datas: quorum est talis oratio.

petitione, illicò expiravit. Ejus fratri prænomen fuit Lucio, quod discimus ex libri de Amic. cap. xx.

4 Sit ea modica] Vulgg. sed ea modica.

5 E Leucata] Vulgg. Leucade; non malè quidem, si faverent MSSi. Sed cum Codices aliam summo consensu præstent formam, eaque sit probi commatis, eos aspernari non potuimus. Sic Virgilius Æn. III, 274.

Mox & Leucata nimboſa cacumina montis.

Ibi vide Servium. Sic & ipse Cicero lib. v. ad Attic. Epist. 9.

6 Nec quo loco vult insistere omnino: quæque crescentia] Sic vulg. at Bak. habet nec quo loco vult insistere: omninoque quæ crescentia. Elegantius multò, Ciceronèque dignius. Quod cum ita sit, nos eam recepi-
mus lectionem.

7 Proclive labuntur] Plures Codices proclivi, quod eodem redir. Agellius N. A. lib. x. cap. 24. Sanè quàm consuetum iis veteribus fuit, lit-

Primum

Primum multis verbis ¹ iracundiam laudant: cotem fortitudinis esse dicunt, multoque & in hostem & in inprobum civem vehementiores iratorum impetus esse: levis autem ratiunculas eorum, ² qui ita cogitarint, *Praelium rectum est hoc fieri; convenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro patria*: ³ haec nullam habere vim, nisi ira excanduit fortitudo. Nec vero de bellatoribus solum disputant: imperia severiora nulla esse putant sine aliqua acerbitate iracundiae. Oratorem denique non modo accusantem, sed ne defendentem quidem probant sine aculeis iracundiae: quae etiam si non adsit, tamen verbis atque motu simulandam arbitrantur; ut audito-

teris his plerumque uti indifferenter, sicut praescini & praescine, proclivi & proclive. Eadem repetit Macrobius Saturn. lib. I. cap. iv. p. 141.

¹ Iracundiam laudant; cotem fortitudinis esse dicunt &c.] Noster distinctionem, quam supra cap. 12. posuit, sibi non duxit observandam; iracundia enim non ὀργή, quam malum esse statuit Aristoteles, sed iram, θυμὸν, hic denotat. Sic pro P. Sextio cap. 2. Quantum & pio dolori & iusta iracundia concedendum putetis ----- Neque iracundia magis ulla laudanda, quam ea &c. Sed de hac vocis illius potestate, ut & de ipsa re quam Tullius agit, vide M. A. Muretum ad lib. I. Off. cap. 25. Nos quaedam illi non tacta profereamus. Laetantius Div. Inst. lib. vi. c. 19. Peripatetici -- iram cotem dicunt esse virtutis, tanquam nemo possit adversus hostes fortiter dimicare, nisi fuerit ira concitatus. Vel ad hunc ipsum locum respicit, vel ad huiusce libri cap. 21. ubi ardores animorum, cotes-

que virtutum memorat. Seneca de Ira lib. III. cap. 3. Stat Aristoteles defensor ira, & vetat illam nobis exsecari. Calcar ait esse virtutis: hac erepta, inermem animum & ad conatus magnos pigrum inertemque fieri. Aristoteli faciem praetulit vetus Academia. Cicero Acad. iv. 44. Illi quidem etiam utiliter à natura dicebant peremotioni istas animis nostris datas -- ipsam iracundiam fortitudinis quasi cotem esse dicebant. Et sanè τὸ δὲ τὸ κίνημα τὸ θυμὸς ὡς ἀντιθέτης τῇ γυναικὶ ἰσχυροῦς testatur Themistius Orat. I. pag. 7.

² Qui ita cogitarint] Vulgg. cogitarent.

³ Hac nullum habere vim] Vulgg. habent.

⁴ Qui irasci nesciet] Vulgg. nesciat.

⁵ Eamque, quam lenitatem nos dicimus, vitioso lenitudinis nomine appellat] Aristoteles Ethic. lib. II. c. 7. Ἔστι δὲ καὶ περὶ ὀργῆν ὑπερβολὴ καὶ ἄλλω-
ς καὶ μεσότης -- τὴν μεσότητα, ΠΡΑΙ-

ris iram oratoris incendat actio. Virum denique videri negant, ⁴qui irasci nesciet: ⁵eamque, quam *lenitatem* nos dicimus, vitioso *lentitudinis* nomine appellant. Nec vero solum hanc libidinem laudant (⁶est enim ira, ut modo definivi, ulciscendi libido) sed ipsum illud genus vel libidinis vel cupiditatis ad summam utilitatem esse dicunt à natura datum: nihil enim quemquam, nisi quod lubeat, praeclare facere posse. Noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset: quaerentibusque respondebat, *Miltiadis tropæis se è somno suscitari*. Cui non sunt auditaë Demosthenis vigiliae? qui ⁸dolere se aiebat, si quando opificum antelucana victus

ΟΤΗΤΑ καλέσμεν ἥ δ' ἄκραν, ὃ μὴ ὑπερβάλλον, ΟΡΓΙΛΟΣ ἔστι, ἢ ὃ καλεῖται ΟΡΓΙΛΟΤΗΣ· ὃ δ' ἐλλείπων ΑΟΡΓΗΤΟΣ τις· ἢ δ' ἐλαττωδὲς ΑΟΡΤΗΣΙΑ, quam noster *lentitudinem* reddit. Hæc autem Ciceronis verba profert Nonius in *lentitudine*, nec à recepta lectione discedit, ut nesciam quid sibi velint Beroaldus, Lambinus & Fabricius, quibus Grammaticus ille *lentitudinis* nomen hic videtur agnoscere.

⁶ Est enim ira --- ulciscendæ libido] Ad hunc locum respicit Lactantius de Ira Dei cap. XVII, 20.

⁷ Miltiadis tropæis se è somno suscitari] Bak. noster, *Miltiadis tropæa se è somno suscitare*; nec aliter multi Codices, ad vocem ultimam quod attinet. Sed perinde est. Valerius Maximus lib. VIII. cap. XIV, 1. ext. Themistoclem ferunt stimulis virtutum excitatum, & ob id noctes inquietas exagentem, quaerentibus quid eo tempore in publico versaretur, respondisse; quia tropæa Miltiadis de somno exci-

tant. *Marathon nimirum animum ejus & Artemisium & Salamis* --- tacitis facibus incitabant. At Plutarchus vit. Them. Tom. I. p. 113. eum dixisse testatur, ὡς κατέπυθεν αὐτὸν ἐκ ἐῶν τὸ τῆς ΜΙΑΤΙΑΔΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΝ. quo sola Marathonia designatur victoria. Sic & in Apophthegm. Tom. II. pag. 185.

⁸ Dolere se aiebat, si quando opificum] Hieronymus advt. Rufinum lib. I. cap. IV. p. 495. *Demosthenes plus olei quam vini expendisse dicitur, & omnes opifices nocturnis semper vigiliis praevenisse*. Prius ipse confitebatur Demosthenes, ἐρωτηθεὶς γὰρ, πῶς τ' ἐν τοιαύτῃσιν ἀπεμύνη; πλέον, ἔφη, ἑλαίων ὀίνου δαπανήσας. Hoc refert Aristoteles apud Stobæum Serm. XXIX. pag. 206. Plutarchus in Demosth. Tom. II. p. 848. Ἰσορῶσι δ' ὡς εἰδὲ λύχνον ἰσχυρῶν. ἀχρεὶ πενήτων ἐπὶ τῶν ἐγγενέτω διακρίνων τὰς λόγους. Hinc αὐτῇ τὰ ἐνδυμήματα ἐλλυχνίων ὄζειν, exprobat Pytheas. Vide sis inter alios *Ælianum* V. H. VII, 7.

efficit

esset industria. Philosophiae denique ipsius principes numquam in suis studiis tantos progressus sine flagranti cupiditate facere potuissent. Ultimas terras lustrasse Pythagoran, Democritum, Platonem accepimus: ¹ ubi enim quid esset, quod disci posset, eo veniendum judicaverunt. Num putamus haec fieri sine summo cupiditatis ardore potuisse? Ipsam aegritudinem, quam nos ² ut tetram & inmanem beluam ³ fugiendam diximus, non sine magna utilitate à natura dicunt constitutam; ut homines castigationibus, reprehensionibus, ignominiis adfici se in delicto dolerent. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui ignominiam & infamiam ferunt sine dolore: morderi est melius conscientia. Ex quo est ⁴ illud è vita ductum ab Afranio: nam cum dissolutus filius,

Heu me miserum! — tum severus pater

— *Dummodo doleat aliquid, ⁵ doleat quid lubet.*

Reliquas quoque partis aegritudinis utilis esse dicunt; misericordiam ad opem ferendam, & ⁶ calamitates hominum indignorum sublevandas:

¹ Ubi enim quid esset] Vulgg. quid. quid esset; quod tam absurdum est, ut mihi vitium Typographicum videretur, nisi sic edidisset etiam Victorius. Nos igitur Bak, editosque veteres sequimur. Certè quidquid hic idem quod quidque denotare non potest, ut apud Lucretium II, 956. V, 1387, 1453. Nec quidquam, prout arbitror, ullibi significat; licet alia mens sit Ob. Giffanii Observ. in L. L. pag. 205.

² Fugiendam diximus — qui ignominiam] Vulgg. fugiendam esse diximus

— qui & ignominiam. Contrà MSS-torum ipsiusque Victorii fidem. Hæc cum minuta sint, quasi per saturam congesta posuimus.

³ Illud è vita ductum] Sic omnes MSS-ti: quibus invitis, Lambinus edidit illud scitè dictum. Si tantà licentia grassari sit concessum, nihil in veterum libris erit facti, nihil intaminati.

⁴ Doleat quid lubet] Vulgg. quod lubet.

⁵ Calamitates hominum indignorum] Minimè meritorum, ut ratio

ipsum illud aemulari, obrectare, non esse inutile; cum aut se non idem videat consecutum quod alium, aut alium idem quod se: metum vero si qui sustulisset, omnem vitae diligentiam sublatam fore; ⁶ quae nulla esset in eis, qui leges, qui magistratus, qui paupertatem, qui ignominiam, qui mortem, qui dolorem non timerent. Haec tamen ita disputant; ut rescan- da esse fateantur, evelli penitus dicant nec posse nec opus esse: ⁷ & in omnibus fere rebus mediocritatem esse optumam existiment. Quae cum exponunt, nihilne tibi videntur, an aliquid dicere? A. Mihi vero dicere aliquid: itaque ex- pecto, quid ad ista. M. Reperiam fortasse: sed ² illud ante. Videsne, quanta fuerit apud Aca- demicos verecundia? plane enim dicunt quod ad rem pertineat. Peripateticis respondetur à Stoicis: digladiantur illi, per me licet; cui nihil est necesse, nisi ubi sit illud, quod veri simillu- mam videatur, anquirere. Quid est igitur, quod occurrat ⁸ in hac quaestione, qua possit adtingi aliquid veri simile? quo longius mens humana

MSS-
Hæc
aturam
omnes
us edi-
licen-
n vere-
minari-
3. quod
indigno-
ur talia
psum

terentur. *Erasmus* enim malè dedit
digorum. *Plautus* *Curc.* Act. IV. Sc.
23. Indignis si male dicitur, male-
illum id esse dico. *Ovidius* *Metam.*
631.
--Indigno circumdat vincula collo.
IV, 138.
Percurrit indignos claro plangore la-
certos.
cum alibi, tum XIII, 141. He-
id. V, 8. *Art. Am.* III, 708. &
id. II, 780. *Martialis* I. Ep. 79.

Indignas premeret pestis cum tabida
fauces.

Vide & *Pedonem* *Eleg.* I, 49. ac
Lambinum ad *Horatii* *Serm.* lib. II,
Eclog. II, 103.

⁶ Quae nulla esset in eis--qui dolo-
rem non timerent] Vulgg. quae summa
esset in eis--qui dolorem timerent.

⁷ Et in omnibus fere rebus] Vulgg.
ut: qua lectione servata, rescriben-
dum conjeceram existimant.

⁸ In hac quaestione, qua possit ad-
tingi] Vulgg. è qua.

S

progredi

progredi non potest. Definitio perturbationis: qua recte Zenonem usum puto: ita enim definit; ut *Perturbatio sit* ¹ *aversa à ratione, contra naturam, animi commotio*: vel brevius, ut *Perturbatio sit appetitus vehementior*: vehementior autem intellegatur is, qui procul absit à naturae constantia. Quid ad has definitiones ² possint dicere? atqui haec pleraque sunt prudenter acutaeque differentium: illa quidem ex rhetorum pompa, *ardores animorum, cotesque virtutum*. An vero vir fortis, nisi stomachari coepit, non potest fortis esse? ³ Gladiatorum id quidem: quamquam in eis ipsis videmus saepe constantiam: conloquuntur, congregiuntur, ⁴ queruntur aliquid, expostulant, ut magis placati quam irati esse videantur. Sed in illo genere sit sane ⁵ Pacideianus aliquis hoc animo, ut narrat Lucilius:

¹ Aversa à ratione] Vulgg. *adversa ratione*; qui loquendi modus & ipse probus est. Sed cum Codices dent *adversa à ratione*, vel *aversa ratione*, lectionem representavi, quam secutus est Erasmus, & in Massai libro repertam probavit Manucius. Quin & in hac definitione noster eandem *perceptionem* adhibet supra cap. vi. Vide & cap. 15.

² Possint dicere] Vulgg. *possim*.

³ Gladiatorum id quidem] Vulgg. *gladiatorium*. Et paullo ante *coeperit*.

⁴ Queruntur aliquid, expostulant] Vulgg. *queruntur*, aliquid postulant.

⁵ Pacideianus aliquis] Alii *Placideianus*. Vide Lambinum ad Horatii Serm. lib. II. Eclog. vii, 97.

⁶ Quam gladium in stomacho, fura,

ac pulmonibus sisto] Liberior est Joss. Scaligeri conjectura, cui placet

Quam gladium stomacho, sicam pulmonibus sisto.

Vulgari lectione in reliquis servata Turnebus Advers. vii, 18. reponit *fibra ac pulmonibus sisto*, uti jecur primavoce denotetur; vel etiam *luna* ut os ventriculi, qui ceu utris aut culeus quidam est, intelligatur; aut posterior quidem sententia D. Lambinum fautorem reperit. Jano Donz. Plaur. Explan. lib. I. cap. 22. *aride hira*, quae intestinum est jejunum. At vero cum in Fabric. Pal. quart. & Cantab. legatur *furia*, rescriptum *quam gladium in stomacho Furi ac pulmonibus sisto*, ut gladiator, qui cum Pacideiano componitur, Furius Aesculapius sit nominatus. Et irascentium

Occidant

*Occidam illum equidem & vincam, si id quæ-
ritis, inquit:*

Verum illud credo fore: in os prius accipiam ipse,

⁶ Quam gladium in stomacho Furî ac pulmonibus sisto.

Odi hominem: iratus pugno: nec ⁷ longius quicquam

*Vobis, quam dextra gladium dum adcommo-
det alter.*

⁸ Usque adeo studeo, atque odio illius ecferor ira.

*⁹ At sine hac gladiatoria iracundia, videmus pro-
gredientem apud Homerum Ajacem multa cum
hilaritate, cum depugnaturus esset cum Hectorē:
cujus, ut arma sumpsit, ingressio lætitiā ad-
tulit fociis, terrorem autem hostibus: ut ipsum
Hectorem, quemadmodum est apud Homerum,
toto pectore trementem provocasse ad pugnam*

*est uti proprio nomine, si verax est
Servius ad Æn. I, 144. Possis etiam,*

*Quam gladium in stomacho Fulvî
ac pulmonibus sisto.*

*Horatius Serm. lib. II. Eclog. VII,
96.*

-- Cum Fulvî Rutubæque

*Aut Placideiani contento poplite
miror*

Prælia.

*Utrunque sit, recepta scriptura prorsus
videtur inducenda; quippe *sura* à
stomacho & pulmonibus nimium
distat, nec lethalia sunt in ea parte
vulnera.*

*⁷ Longius quicquam Vobis] Vulgg.
vobis.*

⁸ Usque adeo studeo] Vulgg. studio.

⁹ At sine hac gladiatoria] Vulgg.

*ac sine hac. Nos MSti Petrenf. &
veterum editorum fidem secuti su-
mus, id quod res ipsa postulat. Sed
hoc leviculum. Versus autem Ho-
merici, quos in animo noster habuit,
hi sunt:*

*-- "Αἶας ὦρτο πηλώεσθ', ἔρκος Ἀ-
χαιῶν,*

*Μειδίῳ δ' αἰσχυροῖσι προσώπασ' ἐνθε-
ῖ' πρῶτον*

*"Ἡς μακρὰ βίβας, κραδίαν δ' ὀλε-
χόσκιον ἔγχος.*

*Τὸν δ' ἢ καὶ Ἀργεῖοι μέγ' ἐγείναι εἰσ-
εράντες.*

*Τεθῶας δ' ἐτάρμος αἰνὸς ὑπὸ λυγρῇ
ἔκασον.*

*"Ἐκτορεῖ τ' αὐτῇ θυμὸς ἐπὶ στήθεσσι
πατασεν.*

Exstant II. H, 211, seqq.

S 2

poeni-

poeniteret. Atque hi conlocuti inter se, priusquam manum consererent, leniter & quiete; nihil ne in ipsa quidem pugna iracundè rabiose fecerunt. Ego ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen invenit, iratum existimo Gallo torquem detraxisse: nec Marcellum apud Clastidium ideo fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, quia notior est nobis propter recentem memoriam, vel jurare possum, non illum iracundia tum inflammatum fuisse; ¹ cum in acie M. Allienum Pelignum scuto protexerit, gladiumque hosti in pectus infixerit. De L. Bruto fortasse dubitarim, an propter infinitum odium tyranni effrenatius in Aruntem invaserit: video enim utrumque comminus ictu cecidisse contrario. Quid igitur huic adhibetis iram? an fortitudo, nisi insanire coepit, impetus suos non habet? Quid? Herculem, quem in caelum ista ipsa, quam vos iracundiam esse vultis, sustulit fortitudo; iratumne censet conflixisse cum Erymanthio apro, aut leone

¹ Cum in acie M. Allienum] Ut priores illæ, quas tetigit noster, historiae sunt notissimæ; ita huiusce facti nulla restat apud alios scriptores memoria. Vulgarum tamen lectionem, quæ M. *Haliennum* præfert, mutare nullus equidem dubitavi: nam Codex Vatic. *Mallienum*; alii M. *Allienum* repræsentant. Sed M. *Allienum* reponendum esse rectè monuit *Orsinus*, auctoritate veterum denarium fretus. Id sanè nomen est Romanum. Sic apud *Gruterum* p. CCXLI. memoratur C. *Allienus Epigonus*. Acp. CXXVIII, 3. TI. ALLIENI SICINI QUINTIANI fit mentio. Vide & p.

CCCXLIX, 7. ac *Ciceronem* *Divin.* in *Cæcil.* cap. 15.

² *Marathonii tauri*] *Theseus taurum, qui fuit Marathone, quem Hercules à Creta ad Eurystheum adduxerat, occidit, ut ait Hyginus Fab. 38. Hinc Ovidius Metam. VII, 433.*

—Te, maxime *Thesen*,
Mirata est *Marathon* *Cretæ sanguine tauri.*

Paullo aliter *Diodorus Siculus* *Bibl. lib. IV. pag. 262.* & *Plutarchus* in *Thes.* pag. 5. quos si lubet vide.

³ Illa fortitudo] Vulgg. ulla.

⁴ Nunquam privatum esse *Sapientem*

Nemaco

Nemeaeo? an etiam Theseus² Marathonii tauri cornua comprehendit iratus? Vide ne fortitudo minime sit rabiosa; sitque iracundia tota levitatis: neque enim³ est illa fortitudo, quae rationis est expers. Contemnendae res humanae²³ sunt: negligenda mors est: patibiles & dolores & labores putandi. Haec cum constituta sint iudicio atque sententia; tum est robusta illa & stabilis fortitudo: nisi forte quae vehementer, acriter, animose fiunt, iracunde fieri suspicamur. Mihi ne Scipio quidem ille Pontufex maxumus, qui hoc Stoicorum verum esse declaravit, ⁴*Numquam privatum esse Sapientem*, iratus videtur fuisse Tib. Graccho: ⁵tum cum consulem languentem reliquit; atque ipse privatus, ut si consul esset, *Qui rempublicam salvam esse vellet*, se sequi iussit. Nescio ecquid ipsi nos fortiter in republica fecerimus: si quid fecimus, certe irati non fecimus. An est quicquam similis insaniae, quam ira? quam bene Ennius *initium dixit insaniae*. Color, vox, oculi, spiritus, in-

dialogitur, quod pro Stoicorum sententia solus sapiens est Magistratus. Adiri possint *Horatius* Serm. lib. I. Ecl. III, 124. *Lucianus* vit. Auct. Tom. I. p. 382. & in *Hermot.* pag. 516. *Plutarchus* Var. Lect. XI, 24. & *Lip- sius* Manud. lib. III. Diss. 17.

[Tum cum Consulem languentem reliquit] Consul erat Mucius Scævola a quo Scipio Nasica petiit ut opem ferret Reip. Gracchumque tolleretur; *παραναμύνει ὃ πρᾶτος ἐκείνῃς βίας μὲν ἑαυτοῦ ὑπάρχειν, εἰδ' ἀναμίσθην εἰδέναι τοὺς πολέτων ἀκέραιον, εἰ μὲντοι ἄνθρωπος πρὸς παρρησίαν ὁ δῆμος ὑπὸ*

Τίτῳ (Γράχῃ) παιδῶν ἢ βιαιωτέρῳ, τὸτο κύριον μὴ φοβέσθην, ἀναπηδήσας ὁ Νασικῆς, Ἐπεὶ τοίνυν, ἴσθι, παρδίδω- σιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν. οἱ βυλόμενοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν, ἀκολουθεῖτε, quae verba sunt *Plutarchi* Tom. I. pag. 883. Melius verò *Appianus* Bell. Civ. lib. I. pag. 613. Κορήλιος Σκιπίων ὁ Νασικῆς ἰσὺς μέγιστον, Ἐπεὶ οἱ τοὺς ἐξελόντας σώζεσθαι τὴν πατρίδα. Dixit enim Scipio, *Qui Remp. salvam esse vult, me sequatur*. Ea certe forma fuit, quā Romanos in tumultu vel alio repentino casu usos fuisse testatur *Servius* ad *Aen.* VII, 614. VIII, 1.

potentia dictorum ac factorum, quam partem habent sanitatis? Quid Achille Homérico foedius, quid Agamemnone ¹in iurgio? nam Ajacem quidem ira ad furorem mortemque perduxit. Non igitur desiderat fortitudo advocatam iracundiam: satis est instructa, ²parata, armata per sese: nam isto modo quidem licet dicere, utilem vinolentiam ad fortitudinem, utilem etiam dementiam, quod & insani & ebrii multa faciunt saepe vehementius. Semper Ajax fortis, fortissimus tamen in furore:

Nam facinus fecit maximum,

Cum, Danais inclinantibus,

Summam rem perfecit manu,

³*Rem restituit insaniens:*

24 dicamus igitur utilem insaniam? ⁴Tracta definitiones fortitudinis; intelleges eam ⁵stomacho non egere. Fortitudo est igitur Adfectio animi, legi summae in perpetuandis rebus obtemperans: vel Conservatio stabilis iudicii in eis rebus, quae formidolosae videntur, subeundis & repellendis: vel Scientia rerum formidolosarum, ⁶contrariarumque aut omnino neglegendarum, conservans earum rerum stabile iudicium: vel brevius, ut Chrysippus; nam superiores definitiones erant Sphaeri, hominis in primis bene definientis, ut

¹ In iurgio] *Homerus Iliad A, 122.* seqq. hoc refert iurgium.

² Parata, armata per sese] *Vulgg.* armata, parata per sese.

³ Rem restituit insaniens] *Vulgg.* pralium.

⁴ Tracta definitiones] *Vulgg.* de finitionem.

⁵ Stomacho non egere] *Stomachus* hic iram denotat, ut & alibi apud *Ciceronem.* Sic *μῆνιν Πηληϊδῆος* *Horatius* lib. I. Od. 6. *Pelida stomachum* vertit. *Quintilianus* Inst. Orat. lib. X. cap. 1. *Cassius Severus* plus stomacho quam consilio dedit. Vide & *Sto-*

putant

putant Stoici: ⁷ sunt enim omnino omnes fere
similes, sed declarant communis notiones, alia
magis alia. Quomodo igitur Chrysippus? For-
titudinem est, inquit, scientia rerum perferenda-
rum: vel adfectio animi in patiundo ac perfe-
rendo summae legi parens sine timore. Quam-
vis licet insectemur istos, ut Carneades solebat:
metuo, ne soli philosophi sint: quae enim ista-
rum definitionum non aperit notionem nostram,
quam habemus omnes de fortitudine tectam
atque involutam? qua aperta, quis est qui aut
bellatori, aut imperatori, aut oratori quaerat a-
liquid; neque eos existimet sine rabie quicquam
fortiter facere posse? Quid? Stoici, qui omnis
insipientis insanos esse dicunt, nonne ista con-
ligunt? remove perturbationes, maximeque ira-
cundiam: jam videbuntur monstra dicere. Nunc
autem ita differunt, Sic se dicere omnes stultos
insanire, ut male olere omne coenum. At non
semper: commove; senties: sic iracundus non
semper iratus est: laceffe; jam videbis furem.
Quid? ista bellatrix iracundia, cum domum re-
diit, qualis est cum uxore, cum liberis, cum fa-
milia? an tum quoque est utilis? Est igitur ali-
quid, quod perturbata mens melius possit fa-
cere, quam constans? An quisquam potest sine

necam Epist. 112. Hinc *stomachum*
digerere, pro eo quod est iram effun-
dere, dixit Hieronymus in Epitaph.
Marcellæ p. 123.

⁶ *Contrariarumque aut omnino negli-
gendarum*] Vulgg. *contrariarumque per-
turbandarum aut omnino negligendarum*.

⁷ *Sunt enim omnino omnes*] Lege,
sunt autem omnino omnes fere similes.
Hoc docet orationis ipsa vis; non
enim putabant Stoici Sphaerum homi-
nem esse inprimis bene definientem,
quod omnes fortitudinis definitiones
essent fere similes.

perturbatione mentis irasci? Bene igitur nostri,
¹ cum omnia essent in moribus vitia; quod
 nullum erat iracundia foedius, iracundos solos,
 25 morosos nominaverunt. Oratorem vero irasci
 minime decet, simulare non dedecet. An tibi
 irasci tum videmur, cum quid in causis acrius
 & vehementius dicimus? quid? cum jam rebus
 transactis & praeteritis orationes scribimus, num
 irati scribimus? ² *Ecquis hoc animadvertit? Vin-*
cite. Num aut egisse umquam iratum Aesopum;
 aut ³ scripsisse existumas iratum Accium? Agun-
 tur ista praeclare; & ab oratore quidem meli-
 us, si modo est orator, quam ab ullo histrione:
 sed aguntur leniter, & mente tranquilla. Libi-
 dinem vero laudare, cujus est libidinis? The-
 mistoclem mihi & Demosthenen profertis: ad-
 ditis Pythagoran, Democritum, Platonem. Quid?
 vos studia, libidinem vocatis? quae vel optima-
 rum rerum, ut ea sunt quae profertis, sedata ta-
 men & tranquilla esse debent. Jam aegritudi-
 nem laudare, unam rem maxime detestabilem,

¹ Cum omnia essent in moribus
 vitia -- iracundos solos morosos no-
 minaverunt] Vulgg. cum omnia essent
 in morbis vitia -- iracundos solos mor-
 bidos nominaverunt. Sed hoc plane
 falsum; non enim soli iracundi mor-
 bosi dicuntur, sed morbo aliquo infe-
 sti, quod docebit Festus. Vide sis &
 Agellium N. A. IV, 2. Fabr. Cantab.
 Vatic. & à prima manu Petrenf. ira-
 cundos solos morosos nominaverunt;
 quod omnino verum. Seneca de Ira
 lib. I. cap. 4. Inter hos (iracundos)
 morosum penas licet, delicatum ira-

cundia genus. Sed, hoc dato, cur, cum
 omnia essent in morbis vitia, -- ira-
 cundos solos morosos nominaverunt?
 An putavit Cicero, morosum à morbo
 deductum esse? Non opinor. Omni-
 nò rescribendum, uti quidem edidi-
 mus, cum omnia essent in MORIBUS
 vitia -- iracundos solos MOROSOS no-
 minaverunt. A moribus enim dicitur
 morosus. Donatus in Terentii Hecyra.
 Act. IV. Sc. II, 2. Mores proprie se-
 num dicuntur, unde senectus morosa
 & morosi homines qui sui cuiusdam
 moris sunt. Nonius, Morosa est con-

quorum

quorum est tandem philosophorum? At com-
mode dixit Afranius:

Dummodo doleat aliquid, ⁴doleat quid lubet.

Dixit enim de adulescente perduto ac dissoluto:
nos autem de constanti viro ac sapienti quaeri-
mus. Et quidem ipsam illam iram centurio ha-
beat aut signifer, vel ceteri de quibus dici non
necesse est: ne rhetorum aperiamus mysteria.
⁵Utile est cum uti motu animi, qui uti ratione
non potest: nos autem, ut testificor saepe, de
Sapiente quaerimus. At etiam aemulari utile est, ²⁶
obtrectare, misereri. Cur miscreare potius, quam
feras opem, si id facere possis? an sine misericordia
liberales esse non possumus? non enim suscipere
ipsi aegritudines propter alios debemus; sed alios,
si possumus, levare aegritudine. Obtrectare vero
alteri; aut illa vitiosa aemulatione, quae rivali-
tati similis est, aemulari, quid habet utilitatis?
cum sit aemulantis, angi alieno bono, quod ip-
se non habeat: obtrectantis autem, angi alieno
bono, quod id etiam alius habeat. ⁶Qui id

trariis perversisque moribus. Ut autem
noster in moribus esse vitia dixit; sic
Augustinus C. D. V, 19. Sunt enim,
inquit, multa in moribus bona. Am-
brosius de Offic. lib. I. n. 14. Sermo
vitium aliquod esse in moribus aperi-
at & prodatur. Vide & n. 89. Hinc illud,
Nam monstra fato, moribus scelera
imputes.

Est Seneca in Hippol. vs. 144.

² Ecquis hoc animadvertit? Vinci-
te] Vulgg. & quis. Non ita bene; qua-
propter Victorium Lambinumque se-

quimur. Hæc autem versus particu-
la desumpta videtur ex Accii Atreo.
Vide lib. III. de Orat. cap. 58.

³ Scripsisse existumas iratum Ac-
cium] Vulgg. existimamus.

⁴ Doleat quid lubet] Vulgg. quod
lubet.

⁵ Utile est cum uti] Vulgg. utile
est enim uti; unde Lambinus reponen-
dum censuit, utile est enim cum uti.

⁶ Qui id adprobari possit, te aegri-
tudinem] Vulgg. Quis id approbare
possit, aegritudinem.

adprobari

adprobari possit, te aegritudinem suscipere pro experientia, si quid habere velis? nam solum habere velle, summa dementia est. Mediocritates autem malorum quis laudare recte possit? quis enim potest, in quo libido cupiditasve sit, non libidinosus ¹ aut cupidus esse? in quo ira, non iracundus? in quo angor, non anxius? in quo timor, non timidus? ² libidinosum igitur, & iracundum, & anxium, & timidum censemus esse Sapientem? de cuius excellentia multa quidem dici quamvis fusc lateque possint, sed brevissime illo modo, ³ Sapientiam esse rerum divinarum & humanarum scientiam, cognitionemque quae cujusque rei causa sit. Ex quo efficitur, ut divina imitetur, humana omnia inferiora virtute ducat. ⁴ In hunc tu igitur, tamquam in mare quod est ventis subiectum, perturbationem cadere tibi dixisti videri? Quid est, quod tantam gravitatem constantiamque perturbet? ⁵ an improvisum aut repentinum quid potest accidere ei, cui nihil tale, quod homini evenire possit? Nam quod ajunt nimia refecari oportere, naturalia relinquere: quid tandem po-

¹ Aut cupidus] Vulgg. & cupidus.

² Libidinosum igitur] Vulgg. annectunt & cupidum.

³ Sapientiam esse rerum divinarum] Sic Origenes in Celsum lib. III. pag. 134. Ἡ σοφία ὁμολογῶν θεῶν ὅτι καὶ ἀνθρώπων περὶ μὲν τῶν κατὰ φύσιν αἰτιῶν. Pari modo nosse infra lib. v, 3. & Offic. lib. II. cap. 2. At ea definitio non probatur Seneca Epist. LXXXIX. Quidam, inquit, ita sapientiam finiunt: Sapientia est

nosse divina & humana & horum causas. *Supervacua mihi videtur hac adjectio, quia causa, divinarum humanorumque partes sunt.* Et σοφία quidem ὁμολογῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων περὶ μὲν τῶν κατὰ φύσιν αἰτιῶν sine illa adiectione definiunt quamplurimi.

⁴ In hunc tu igitur] Vulgg. In hanc.

⁵ An improvisum aut repentinum quid &c.] Hæc est Cl. Bentlei conjectura. Vulgg. An improvisum aliquid

test esse naturale, quod idem nimium esse possit? Sunt enim omnia ista ex errorum orta radicibus: quae evellenda & extrahenda penitus, non circumcidenda nec amputanda sunt. Sed²⁷ quoniam suspicor te non tam de Sapiente, quam de te ipso quaerere: illum enim putas omni perturbatione esse liberum, ⁶ te vis: videamus ⁷quanta & quae à philosophia remedia morbis animorum adhibeantur. Est enim quaedam medicina certe: nec tam fuit hominum generi infensa atque inimica natura, ut corporibus tot res salutaris, animis nullam invenerit: de quibus hoc etiam est merita melius; quod corporum adjumenta extrinsecus, animorum salus inclusa in his ipsis est. ⁸ Sed quo major est mentis praestantia & diviniore, eo majore indiget diligentia: ⁹ itaque bene habita cernit quid optimum sit; neglecta, multis implicatur erroribus. Ad te igitur mihi jam convertenda omnis oratio est: simulac enim quaerere te de sapiente, quaeris autem fortasse de te. Earum igitur perturbationum, quas exposui, variae sunt curationes: nam neque omnis aegritudo una ratione sedatur: a-

ant. repentinum? Quid potest accidere tale, & cui nihil quod homini evenire possit? Si aliam quæras huiusmodi, forte rescribi queat: An improvisum aliquid aut repentinum? qui id potest accidere? Tale est ei (vel huic) nihil quod homini evenire possit.

⁶ Te vis] Quid Ant. Augustinum moverit, ut hæc verba censuerit esse delenda, nescio. Rem verò sinistris auspiciis ab eo gestam probe novi. Nisi enim adolescentem hunc perturbationibus li-

berari velle statuerat Tullius; inanem profus operam explicandis, quas adhibet philosophia, medicinis impenderet.

⁷ Quanta & quæ] Vulgg. quanta sint, quæ.

⁸ Sed quo major est mentis praestantia & diviniore, eo majore indiget diligentia] Vulgg. sed quo major est in eis praestantia & diviniore, eo majore indiget diligentia.

⁹ Itaque bene habita cernit] Vulgg. itaque bene adhibita ratio cernit.

lia est enim lugenti, ¹alia miseranti ²aut invidenti adhibenda medicina: est etiam in omnibus quattuor perturbationibus illa distinctio, utrum ad universam perturbationem, quae est aspernatio rationis aut appetitus vehementior; an ad singulas, ut ad metum, libidinem, reliquasque, ³melius adhibeatur curatio: ⁴& utrum illudne non videatur aegre ferendum, ex quo suscepta sit aegritudo; ⁵an omnium rerum tollenda omnino aegritudo: ut si quis aegre ferat, se pauperem esse: idne disputes, paupertatem malum non esse, an hominem aegre ferre nihil oportere. Nimirum hoc melius: ne, si forte de paupertate non persuaseris, sit aegritudini concedendum: aegritudine autem sublata propriis rationibus, quibus heri usi sumus, quodam modo etiam paupertatis malum tollitur. Sed omnis ejusmodi perturbatio animi placatione abluatur illa quidem, cum doceas, nec bonum illud esse, ex quo laetitia aut libido oriatur: nec malum, ex quo aut metus aut aegritudo. Verumtamen haec est certa & propria sanatio, si doceas, ipsas perturbationes per se esse vitiosas, nec ha-

¹ *Alia miseranti*] D. Lambinus conjicit *alia miseranti*, cui statim paruit Fr. Fabricius. Nihil opus est; nam miseror & misereor unum significant, ut recte Servius ad Aen. I, 601. Quod si distinctionem probes, quam inter haec verba commentari sunt Grammatici quidam, vel eo modo retineri debet MSSorum lectio. Vide Festum & Nonium in *miserari*.

² *Aut invidenti*] Vulg. *alia invidenti*.

³ *Melius adhibeatur curatio*] Vulg. *oratio*.

⁴ *Et utrum illudne --- tollenda omnino aegritudo*] Haec tantum clarius explicant id, quod supra posuerat Tullius: ut mihi legendum videatur, id est, *utrum illudne non videatur omnino tollenda aegritudo*. Quod si quis haec omnia Glossatoris esse censeat, non equidem repugnabo.

⁵ *An omnium rerum tollenda omnino* bere

bere quicquam aut naturale aut necessarium: ut ipsam aegritudinem leniri videmus; cum obijcimus moerentibus inbecillitatem animi effeminati, cumque eorum gravitatem constantiamque laudamus, qui non turbulente humana patiantur. Quod quidem solet eis etiam accidere, qui illa mala esse censent, ferenda tamen aequo animo arbitrantur. Putat aliquis esse voluptatem bonum, alius autem pecuniam: tamen & ille ab intemperantia, & hic ab avaritia avocari potest. Illa autem altera ratio & oratio, quae simul & opinionem falsam tollit & aegritudinem detrahit, ⁶ est ea quidem subtilior; sed ratio proficit, neque est ad vulgus adhibenda. Quaedam autem sunt aegritudines, quas levare illa medicina nullo modo possit. Ut si quis aegre ferat, nihil in se esse virtutis, nihil animi, nihil offici, nihil honestatis: propter mala is quidem angatur, sed alia quaedam sit ad eum admovenda curatio; & talis quidem, quae possit esse omnium, etiam de ceteris rebus discrepantium, philosophorum. Inter omnis enim convenire oportet, commotiones animorum, à recta

nino aegritudo] Sic rectè Petrenf. alii-
que Codices numero pauci; nam Vi-
derius edidit an omnium rerum tole-
randa omnino aegritudo, nec aliter li-
brorum pars pleraque. Sed ita de-
etrasse Librarios haud equidem mi-
ror; illud autem miror, tam absur-
dam lectionem viro docto J. M. Bruto
optimam videri potuisse. Quid enim?
Cum morbis animorum curandis in-
cumbimus, an expedit, omnium re-
curatur aegritudinem ferre? (Hæc enim

est tolerandi potestas, si Latina sit ea
locutio, quod nec Lambino nec mihi
videtur.) An dum quiescamus, nec
animorum conemur amoliri morbos,
adhibere perturbationibus remedium,
quod pollicetur philosophia, censea-
mur? Sed nihil verbis est opus; res
ipsa clamat, τὰ πάλιν non esse tole-
randa, sed tollenda, si modo volumus
iis esse liberi.

⁶ Est ea quidem subtilior] Sic op-
timè Cl. Bentleius. Vulgg. utilior.

ratione

ratione averſas, eſſe vitioſas: ut, ¹etiam ſi mala ſint illa, quae metum aegritudinemve; bona, quae cupiditatem laetitiāve moveant, tamen ſit vitioſa ipſa conmotio: conſtantem enim quendam volumus, ſedatum, gravem, ²humana omnia prementem, illum eſſe; quem magnanimum & fortem virum dicimus: talis autem nec moerens, nec timens, nec cupiens, nec geſtiens eſſe quiſquam poteſt: eorum enim haec ſunt, qui eventus humanos ſuperiores quam ſuos animos eſſe ducunt. Quare omnium philoſophorum, ut ante dixi, una ratio eſt medendi; ut nihil, quale ſit illud quod perturbet animum, ſed de ipſa ſit perturbatione dicendum. Itaque primum in ipſa cupiditate, cum id ſolum agitur ut ea tolla-

¹ Etiamſi mala ſint illa quae metum aegritudinemve; bona, quae cupiditatem laetitiāve moveant] Ita quidem Urſini liber, ſi ei fides. Vulgg. etiamſi nec mala ſint ----- nec bona; quae ſentum menti Ciceronis contrarium faciunt. Hoc vidit Lambinus; quapropter legit etiamſi & mala ſint -- & bona: Cl. verò Bentleius, etiamſi vel mala ſint -- vel bona. Mihi placet, etiamſi RE mala ſint illa, quae metum aegritudinemve; RE bona, quae cupiditatem laetitiāve moveant. Re, non opinione tantum. Plautus Rudent. Act. III. Sc. III, 21. Nifi quid re praſidium apparatus, Trachalio, acta hac res eſt. Et ita paſſim noſter. Certè negans illa particula non de nihilo videtur libris omnibus inhaſiſſe; meras enim conjecturas pro MSSorum lectionibus Urſinum venditaſſe, queſti ſunt eruditi.

² Humana omnia prementem] Sic omnes MSSi. Non deſunt tamen

qui ſpernentem reponendum contendunt. Haud ineptè quidem; ea enim mens eſt Ciceronis, & ita paſſim loquitur. Mihi tamen cum Lambino non temerè deſerenda videtur lectio; quam Codicum, quotquot ſunt, deſendit auctoritas. Premere eſt calcare, quod docet Nonius. Seneca Troad. vl. 1085.

Semiſta at ille teſta, vel ſaxum imminens

Muri cadentis PRESSIT.

Et Epist. XCI. Omnium, quae terram PREMUNT, ſiremps lex eſto. Idem Epist. XCIV. Pedibus aurum & argentum ſubjecit, calcandumque ac PREMENDUM dedit, quibus nos calcamur ac premimur. Ovidius Trist. lib. III. El. XI, 23.

Subruere eſt arces & ſtantia moenia virtus:

Quamlibet ignari praecipitata premunt.

tur, non est quaerendum, bonum illud necne sit, quod lubidinem moveat; sed lubido ipsa tollenda est: ut sive quod honestum est, id sit summum bonum, sive voluptas, sive horum utrumque conjunctum, sive tria illa genera bonorum; tamen, etiam si virtutis ipsius vehementior adpetitus sit, eadem sit omnibus ³ ad deterrendum adhibenda oratio. Continet autem omnem sedationem animi, humana in conspectu posita natura: quae quò facilius expressa cernatur, explicanda est oratione communis conditio lexque vitae. Itaque non sine causa cum ⁴ Oresten fabulam doceret Euripides, primos tris versus revocasse dicitur Socrates:

'Neque tam terribilis ulla fando oratio est,

is igitur humana omnia premit, qui ea calcat & despicit; iis factus est superior & ea subter se habet, ut loquitur noster V, 1.

³ Ad deterrendum] Codex Fabric. ad deterendum. Sed nihil juvat. Ut liberè dicam quod sentio, voces hæ, non *Ciceronis*, sed Librariorum videntur. Certè sensus sine iis constat; cum iis vero vix, ac nē vix quidem.

⁴ Oresten fabulam] Benè quidem. Sed lancem deprimit *Priscianus*, qui lib. vi. col. 705. hæc habet: Cicero in I. Tusculan. (Lege iv.) Non sine causa cum *Orestis* fabulam doceret Euripides. Quin & ita dant *Victor*. & *Pal.* quart. Sic *Oedipi* fabulam dixit *Hieronymus* ad *Nepotianum* pag. 9. & *δεξια Βαρεχων Τετρες* Chil. VIII, 462. In aliis Codicibus legas *Orestis* fabulam; de qua forma vide *Nic. Heinsium* ad *Ovidii* *Heroid.* viii, 9.

⁵ Neque tam terribilis] Hæc laudat *Priscianus* de metr. Com. col. 1327. Apud *Euripidem* *Orest.* vl. 1. Græca sic se habent:

Οὐκ ἔστιν ἐδὲν δεινὸν, ὡδ' εἰπεῖν ἔπος,

Οὐδ' ἐπὶ πάθος, ἐδὲ συμφορὰ δούλοισι,
ἥς ἐκ ἀν' ἀρετῆς ἀχθεῖς ἀνθρώποι φέουσιν.

Exstant etiam apud *Dionem Chrysostomum* Orat. iv. pag. 72. Hosce versus sic παραδείξαι *Lucianus* *Jov. Trag.* Tom. II. pag. 128.

Οὐκ ἔστιν ἐδὲν δεινὸν, ὡδ' εἰπεῖν ἔπος,

Οὐδ' ἐπὶ πάθος, ἐδὲ συμφορὰ τετραδούλοις,

ἥς ἐκ ἀν' ἀρετῆς ἀχθεῖς ἢ δούλοις φέουσιν.

Memoria verò lapsus est *Fulgentius*, qui *Virgil.* Contin. pag. 149. eos *Euripidis* *Iphigeniæ* tribuit. Quin & ipse *Cicero* primum tertiumque versum malè prorsus capit: vult enim Ποῦτα, nullum omnino malum esse, cui

Nec

¹ *Nec fors, nec ira coelitus inuectum malum,
Quod non natura humana* ² *patiundo exferat.*

³ Est etiam utilis, ad persuadendum ea quae acciderint ferri & posse & oportere, enumeratio eorum qui tulerunt: etsi aegritudinis sedatio & hesternae disputatione explicata est, & in Consolationis libro, quem in medio (non enim sapientes eramus) moerore & dolore conscripsimus: quodque vetat Chrysippus, ad recentis quasi tumores animi remedium adhibere, id nos fecimus, naturaeque vim attulimus, ⁴ ut magnitudini medicinae doloris magnitudo concederet. Sed aegritudini, de qua satis est disputatum, finitimus est metus; de quo pauca dicenda sunt. ⁵ Est enim metus, ut aegritudo praesentis, sic ille futuri mali: itaque nonnulli aegritudinis partem quandam metum esse dicebant: ⁶ alii autem metum, praemolestiam appellabant, ⁷ quod esset quasi dux consequentis molestiae. Quibus igitur rationibus instantia feruntur, eisdem contemnuntur sequentia: nam videndum

non obnoxia sit humana natura. Vide *M. Ant. Muretum* Var. Lect. VIII, 16. & *Paullum Leopardum* Emend. VIII, 21.

¹ *Nec fors*] Vulgg. *fors*.

² *Patiendo exferat*] *Ferat* habent *Priscianus*, *Bal. noster*, & veteres editi.

³ *Est etiam utilis ad persuadendum ea quae acciderint*] Vulgg. *est autem acciderunt*.

⁴ *Ut magnitudini -- concederet*] *Laudat Nonius in concedere*. Ex nostro tamen emendandus est; nam in editione *D. Gothofredi*, quae utor, male se habet locus.

⁵ *Est enim metus, ut aegritudo praesentis, sic ille futuri mali*] Deleatur *metus*; orationis enim cursum lulentum reddit.

⁶ *Alii autem metum, praemolestiam appellabant*] *Lego, alii autem eum praemolestiam appellabant*. Nam *metus* ad nauseam usque repetitur.

⁷ *Quod esset quasi dux*] Vulgg. *est*.

⁸ *Ad animi perturbationes*] Vulgg. *perturbationem*.

⁹ *Hic igitur error est eripiendus, haec detrahenda opinio*] *Quem, quae*

est

est in utrisque, ne quid humile, summissum, molle, effeminatum, fractum, abjectumque faciamus. Sed quamquam de ipsius metus instantia, inbecillitate, levitate dicendum est; tamen multum prodest, ea, quae metuuntur, ipsa contemnere. Itaque, sive casu accidit sive consilio, percommode factum est, quod eis de rebus, quae maxime metuuntur, de morte & de dolore, primo & proximo die disputatum est: quae si probata sunt, metu magna ex parte liberati sumus. Ac de malorum opinione, haecenus: videamus; nunc de bonorum, id est, de laetitia & de cupiditate. Mihi quidem in tota ratione ea, quae pertinet ⁸ ad animi perturbationes, una res videtur causam continere, omnis eas esse in nostra potestate, omnis iudicio susceptas, omnis voluntarias. ⁹ Hic igitur error est eripiendus, haec detrahenda opinio: atque ut in malis opinatis, tolerabiliora; sic in bonis, sedatiora sunt efficienda ea, quae magna & laetabilia dicuntur. Atque hoc quidem commune malorum & bono-

erroris eripiendum, quam opinionem detrahendam statuit Tullius? An eam, quae perturbationes omnes in nostra potestate, omnes iudicio susceptas, omnes voluntarias esse ponit? At ea moderandis, ac, si mavis, tolerandis affectibus est utilissima; nec poster aut Oratoriam aut Logicam perverſe didicit, ut non modo sibi repugnaret (hanc enim Stoicorum sententiam passim laudat) sed & id, quod causam suam continet, detrahendum pronunciaret. MS. Gryph. & cuncti ferè libri veteres, hic testatur Lambinus, exhibent, hic error est eripiendus; haec detra-

henda opinione, vel opinio ne, consererent. Postrema verba sunt nihilis Joan. verò M. Brutus rescribendum coniecit; haec detrahenda opinio ne consenescat. Ipse legerim, HAC: (nempe re, quam paullo ante posuit Cicero) HAC igitur error est eripiendus: HACQUE, ut in malis opinatis &c. Voces, quas delendas arbitror, primò forsan codicum marginibus adscriptae sic se habebant, has detrahendas opiniones censuerunt; dein textui receptae, in eam quam libri dant, formam sunt redactae. Sed hoc est harrolari.

10 Tolerabiliora] Vulgg. tolerabili-

T

rum?

rum: ut, si jam difficile sit persuadere, nihil earum rerum, quae perturbent animum, aut in bonis aut in malis esse habendum, tamen alia ad alium motum curatio sit adhibenda, aliaque ratione malevolus, alia amator, alia rursus anxius, alia timidus corrigendus. Atque erat facile, sequentem eam rationem, quae maxime probatur de bonis & malis, negare umquam laetitia adfici posse insipientem, quod nihil umquam haberet boni. Sed loquimur nunc more communi. Sint fanè ista bona, quae putantur, honores, divitiae, voluptates, cetera: tamen in eis ipsis potiundis exsultans gestiensque laetitia turpis est; ut, si ridere concessum sit, vituperetur tamen cachinnatio: eodem enim vitio est ecfusio animi in laetitia, quo in dolore contractio: eademque levitate cupiditas est in adpetendo, qua laetitia in fruendo: & ut nimis adflicti, molles; ita nimis elati laetitia, jure ju-

1 *Aut in bonis aut in malis*] Vulgg. *aut in malis aut in bonis.*

2 *Ut nimis adflicti, molles; ita nimis elati laetitia, jure judicantur leves*] Hæc est eximia præstantissimi Bentleii conjectura. Vulgg. *ut nimis adflicti molestia, sic animi, vel nimis elati laetitia, jure judicantur leves.*

3 *Atque ut confidere decet, timere non decet: sic gaudere decet, letari non decet*] Sic hunc locum exhibet Nonius in *letari*; sic & omnes, quantum constat, MSSi. Nisi verò dormitaret Tullius, haud ita dare potuit; oppositio scilicet inter *confidere* & *timere* non pari gressu procedit ac inter *gaudere* & *letari*. Lambinus igitur rescribendum conjecit *diffidere*. Non

incommodè quidem, si vulgarem loquendi modum spectes; sin autem sermonem Stoicum, quem Tullius hoc in loco sequi debet, attendas, non ita benè; his enim philosophis vitiosa est diffidentia. Stobæus Eclog. Ethic. pag. 183. Aiunt Stoici sapientem οὐκ ἈΠΙΣΤΕΙΝ, τὴν γὰρ ἀπιστίαν εἶναι ψεύδους ὑπόληψιν, τὴν δὲ πᾶν ἀσέβειν ὑπάρχειν. En igitur nostram conjecturam! Legendum *confutendo, atque ut CAVERE decet, timere non decet: sic gaudere decet, letari non docet.* Omnino rectè; & ita edendum curavi. Noster supra cap. VI. *Cum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur: cum autem inau-*

dicuntur

dicantur leves: & cum invidere, aegritudinis sit; malis autem alienis voluptatem capere, laetitiae; utrumque inmanitate & feritate quadam proponenda castigari solet. ³ Atque ut cavere decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet; quoniam docendi causa à gaudio laetitiam distinguimus. Illud jam supra diximus, contractionem animi recte fieri numquam posse, elationem posse: aliter enim Naeivianus ille gaudet Hector,

⁴ *Laetus sum laudari me abs te, pater, à laudato viro:*

aliter ille apud Trabeam,

*Laena delenita argento nutum observabit meum,
Quid velim, quid studeam: adveniens digito in-*
pellam januam:

⁵ *Foris patebit; de improvviso Chrysis ubi me as-*
xerit,

ter & effuse animus exultat, tum illa laetitia gestiens vel nimia dici potest: quoniamque ut bona natura appetimus, sic à malis natura declinamus; qua declinatio cum ratione fiet, CAUTIO appelletur, eaque intelligatur in solo esse sapiente; qua autem sine ratione nominetur METUS. Vide quae notavimus ad eum locum. Augustinus C. D. XIV, 8. Stoici tres constantias esse voluerunt, pro tribus perturbationibus, in animo sapientis; pro cupiditate voluntatem; PRO LAETITIA GAUDIAM; PRO METU CAUTIONEM. Seneca Epist. 85. Non timebit illa (vir fortis) sed vitabit. CAUTIO illam decet. TIMOR non decet. Adi sis de Arrianum Epictet. lib. II. cap. 1.

⁴ *Laetus sum laudari*] Vulgg. distinguunt ac legunt,

Laet' sum

Laudari me abs te, pater, laudato viro;

quo modo nec Iambicum metrum constat, nec Trochaicum. Nos continua serie scribimus, ut versus sit Trochaicus, reponimusque à laudato viro; quemadmodum jubent Petrensi. Babil. & Bak. Quin etiam sic, ut edidimus, laudat noster lib. xv. Fam. Ep. 6. ubi monet Hectoris apud Naeivium esse verba. Vide & lib. v. Epist. 12. Ad ea respicit Seneca Epist. CII.

⁵ *Foris patebit*] Ita recte Cl. Benileius. Vulgg. *foris patebunt*, metron renitente.

*Alacris obviam mihi veniet, complexum exoptans
meum,*

Mihi se dedet.——

Quam haec pulchra putet, ipse jam dicet :

—— *Fortunam ipsam anteibo fortunis meis.*

32 Haec laetitia quam turpis sit ; ¹ facile est diligenter adtendentem penitus videre. Et ut turpes sunt, qui efferunt se laetitia, tum cum fruntur Venereis voluptatibus : sic flagitiosi, qui eas inflammato animo concupiscunt. Totus vero iste, qui volgo appellatur Amor, (nec hercule invenio, quo nomine alio possit appellari) tantae levitatis est, ut nihil videam, quod putem conferendum : quem Caecilius,

² —— *deum qui non summum putet,*

Aut stultum, aut rerum esse inperitum existimat :

Cui in manu sit, quem esse dementem velit,

³ *Quem sapere, quem sanari, quem in morbum injici,*

¹ Facile est diligenter adtendentem]
Vulg. satis est &c.

² Deum qui non summum putet]
Hæc ex Euripideis illis ducta censent
viri docti :

"Ερωτα δ' ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν
καὶ τῶν ἀπαντῶν δαιμόνων ὑπερ-
τάτον,

"Ἡ σκαῖός ἐστιν ἢ καλῶν ἀπειροῦς ὢν
οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.
Exstant apud Stobæum Serm. LXI. p.
387. quod primus, nisi fallor, mo-
nuit Petr. Victorinus Var. Lect. XIV.
4. Leguntur etiam apud Athenæum
lib. XIII. pag. 600. & hoc quidem
modo :

"Ὅστις ἔρωτα μὴ ΜΟ'ΝΟΝ κρίνει
θεόν.

"Ἡ σκαῖός ἐστιν &c.

Corrupte; secundus enim versus ex-
cidit, & in primo legi debet,

"Ὅστις δ' ἔρωτα μὴ ΜΕΤΑΝ κρίνει
θεόν &c.

Quid tamen Euripidi cum Comædia
Reverà Caecilii Menandri Συναρπασ-
τας vertit, quod ex Nennio discimus.
Illic autem Amoris potestatem miris
modis extulerat, ut ex hisce patet,
quæ Stobæus ibidem laudat :

--- "Ερως δὲ τῶν θεῶν
ἱχθύν ἱχθὺν πλεῖστην ἐπὶ πύττῃ δέμα-
νται.

Quem

Quem contra amari, quem expeti, ⁴ quem arcessier.
O praeclaram emendatricem vitae, Poeticam!
quae Amorem, flagitii & levitatis auctorem, in
concilio deorum conlocandum putet: de co-
moedia loquor: quae, ⁵ nisi haec flagitia nos
probaremus, nulla esset omnino. Quid ait ⁶ ex
tragoedia princeps ille Argonautarum?

*⁷ Tu me amoris, magis quam honoris, servavisti
gratia.*

Quid ergo? hic amor Medae quanta miseria-
rum excitavit incendia? atque ea tamen apud
alium poetam patri dicere audet, se conjugem
habuisse

*Illum Amor quem dederat, qui plus pollet po-
tiorque est patre.*

Sed poetas ludere sinamus; quorum fabulis in 33
hoc flagitio versari ipsum videmus Jovem: ad
magistros virtutis, philosophos veniamus: qui

Διὸς τῶτον ἐποικῆσθαι τὰς αἰμῆς διὰς.
In deperditis itaque versibus Euripi-
dem Menander est imitatus; Menan-
dri Cacilius expressit.

³ *Quem sapere, quem sanari]* Vulgg.
insanire.

⁴ *Quem arcessiri, quem expeti]* Sic
vulg. quum verò MSSi omnes re-
praesentent, *quem expeti, quem arcessi-*
ti; omnino legendum

*Quem contra amari, quem expeti,
quem arcessier,*

prout edendum curavimus; & ita
ferè olim dedit Erasmus. Vide Te-
rentium Eunuch. Act III. Sc. III, 4.

⁵ *Nisi hac flagitia nos probaremus]*

Vulg. si hac flagitia non probaremus.

⁶ *Ex tragoedia]* Non ex tragoedia,
sed apud Tragicum, sicut puto, Tulli-
us dixisset. Lego, quid ait in tra-
goedia princeps ille &c.

⁷ *Tu me amoris]* Verba sunt Jaso-
nis ad Medeam, quae Graece sic le-
guntur apud Euripidem Med. v. 530.

--- ἔρως σ' ἠνέγκας
Πόντων ἀφικτῶν τέμνον ἐκώσσαι δέ-
μας.

In vulgatis erat, *honoris servasti gra-
tia;* quam lectionem, licet agnos-
cant MSSi, respuit tamen metri
ratio.

1 amorem negant stupri esse; & in eo litigant cum Epicuro, non multum, ut opinio mea fert, mentiente. Quis est enim iste amor amicitiae? cur neque deformem adulescentem quisquam amat, 2 neque formosum senem? Mihi quidem haec in Graccorum gymnasiis nata consuetudo videtur; in quibus isti liberi, & concessi sunt amores: bene ergo Ennius,

Flagitî principium est nudare inter civis corpora:

qui ut sint, quod fieri posse video, pudici; solliciti tamen & anxii sunt: coque magis, quod se ipsi continent & coercent. Atque ut muliebris amores omittam, quibus majorem li-

1 Amorem negant stupri esse, & in eo litigant cum Epicuro] Decrevere Stoici, Amorem μὴ εἶναι συνουσίας, ἀλλὰ φιλίας. Vide Diogenem Laertium lib. VII. §. 130. Athenaeus lib. XIII. p. 561. Ποντιγός δὲ Ζήνωνά ἐστι καὶ Κίπια ὑπολαμβάνειν τὸ ἔρωτα διὸν εἶναι, ΦΙΛΙΑΣ, καὶ ἐλευθερίας, ἐπὶ δὲ τῇ ὁμονοίας, παρὰ σκευαχρὸν, ἀλλὰ δ' ἔδειός. Contra Epicurus amorem definit σύντονον ὁρεξίν ἀφροδισίων, ut docet Alexander Aphrodisiensis apud Suidam in ἔρωτα. Et Hac Venus est nobis; hinc autem est numen Amoris,

si Lucretio fides IV, 1052. Utrique falsi; nam duplex vel etiam triplex est Amor; de quo multa multi. Vide sis, inter alios, Maximum Tyrium Diss. VIII. Apuleium Apol. pag. 419. Habit. doct. Plat. pag. 610. Lucianum Amor. Tom. I. pag. 899, 900. Themistium Orat. XXII. pag. 281. & Himerium apud Photium col. 1032. Hinc recte decrevit Aristoteles, εἶναι τὸ ἔρωτα μὴ μόνον συνουσίας, ἀλλὰ φιλοστορίας, ut Laertius V, 31, sed om-

nino legendum ΦΙΛΙΑΣ, quem admodum pater ex Stobaei Eclog. Ethic. pag. 193.

2 Neque formosum senem] Hoc facetissime notat Lucianus in Amor. Tom. I. pag. 890.

3 Quid apud Euripidem & loquatur & cupiat Laïus] Ph. Beroaldo videtur Laïus apud Euripidem in Phoenissis amores praeposteros optare; nec alia mens est Aldi nepotis. In animo habuerunt Phoeniss. vs. 15. ubi Laïus

Ἐλθὼν ἔρωτά Φοῖβον, ἔχαιτ' ὁ ἄμα Παιδὼν ἐς δίκας ἀρσένων κοινονίαν. At verò turpiter se dedērunt hi Catones; nihil enim aliud hoc voto continetur, nisi ut Laïus ex Jocasta prolem masculam suscipiat: quod à nefandâ istâ παυδεσχίᾳ distat quam longissimè. Interpretes reliqui ne γρὺ quidem. Videamus igitur, an à nobis solvi possit hoc Problema. Laïus Chrysippum filium Pelopis ardebat. Vide Scholiasten in Phoeniss. vs. 1748. & quæ notarunt Interpre-

centiam

centiam natura concessit; quis aut de Ganymedi raptu dubitat quid poetae velint? aut non intellegit, ³ quid apud Euripiden & loquatur & cupiat Laius? quid denique homines doctissimi & summi ⁴ Poetae de se ipsi & carminibus edant & cantibus? fortis vir in sua Republica cognitus, quae de juvenum amore scribit Alcaeus? nam Anacreontis quidem tota potestis est amatoria. Maxume vero omnium flagrasse amore Rheginum Ibycum, apparet ex scriptis. Atque horum omnium libidinosos esse amores videmus. Philosophi sumus exorti (& ³⁴ auctore quidem nostro Platone, quem non injuria Dicaearchus accusat) qui amoris auctorita-

tes ad *Æliani* V. H. XIII, 5. Hoc argumentum Chrysippo Fabula tractatur *Enripides*; & in Agathonis sanè gratiam, si nonnullis credimus. Ad istis eundem *Ælianum* lib. II. cap. 21. Ad illud drama respexisse nostrum, cunctis, ut puto, fiet credibile.

4 Poeta de se ipsi] Vulgg. ipsis.

5 Auctore quidem nostro Platone]

Turpia sunt in *Phadro* & *Symposio*, quæ de amore scripsit ille Philosophus. Eorum nonnulla repetit *Maximus Tyrius* Diss. VIII. Vide & *Enselium* Pr. Ev. lib. XIII. c. 20. Quin immodè παιδεραστὴς adeo amicum se prebuit, ut dixerit τὰς παρὰ τὴν φύσιν ἀσχηγὲν ἀπαζομένους ἢ τῆδε μακαρεῖας -- ἢ ἐνδημῶσιν εὐδαιμονίας ἴσασθαι, quod adductis ejus verbis probat *Theodoretus* Therap. IX. pag. 131. *Tertullianus* de Anima cap. LIV. Plato quidem non temerè philosophorum animabus hæc præstat, (ut eas in supernis mansionibus collocet) sed eorum, qui philosophiam scientiæ exornaverint amore puerorum.

Adeo etiam inter philosophos magnum habet privilegium impuritas. Huc addudit etiam *Lucianus* Amor. Tom. I. pag. 909. Scelerata alia dicta *Platonis* ad amorem spectantia refert *Cyrillus* in *Julian.* lib. VI. p. 187. ejusque versus amatorios suppeditabunt *Athenaus* lib. XIII. pag. 589. *Diogenes Laërtius* III, 29. seqq. & *Apuleius* Apol. pag. 416. Sed & *Dionem Platonis* fuisse παιδικὸν tradit *Ælianus* V. H. IV, 21. Quod si, prout testatur *Hesychius Milesius*, & ex eo *Suidas*, Πλάτων ὁ φιλόσοφος λέγεται μὴ γάμον τινὰ μὴδὲ ὁμιλίαν σώματος καὶ πάρεξ ἀναγκῆς,

Lascivus scriptis, corpore castus erat.

Sanè Platonem aliquod perpetrâsse flagitium nullus historicorum vel Poëtarum dixit aut finxit, si fides *Augustino* C. D. lib. II. cap. 14. ejusque de amore sententia vitio vacat, si modo interpretem accipimus *Apuleium* de Habitu. Doctr. Plat. pag. 610, 611.

tem tribueremus. Stoici vero & ¹ Sapientem amaturum esse dicunt; & ² amorem ipsum, conatum amicitiae faciundae ex pulchritudinis specie, definiunt. Qui si quis est in rerum natura sine sollicitudine, sine desiderio, sine cura, sine suspirio; sit sane: vacat enim omni libidine: haec autem de libidine oratio est. Sin autem est aliquis amor, ut est certe, qui nihil absit aut non multum ab insania, qualis ³ in Leucadia est;

Si quidem sit quisquam deus, cui ego sim curae.
At id erat deis omnibus curandum, quemadmodum hic frueretur voluptate amatoria.

Heu me infelicem! ———

Nihil verius: probe & ille,

———Sanusne es, qui temere lamentare?

Sic insanus videtur etiam suis. At quas ⁴ tra-
goedias effutit?

*Te Apollo sancte, fer opem, teque omnipotens Ne-
ptune invoco;*

Vosque adeo venti. ———

Mundum totum se ad amorem suum sublevan-

¹ Sapientem amaturum esse dicunt] Vide Menagium ad Laertii VII, 129.

² Amorem ipsum conatum amicitiae faciundae] Diogenes Laërtius VII, 130. Εἶναι δὲ τὸν ἔρωτα. ὁπότε μὲν φιλοπορίας διὰ κέλλος ἐμφαινόμενον. Eadem reperit Suidas in ἔρωτι. Andronicus Rhodius περὶ παθῶν pag. 525. Ἐὼς δὲ ἐπιθυμία φιλίας ἢ ἐπιθυμία θεῶν εἰς γυναικῶν κατὰ κόσμῳ καλῶν ἢν ἐπὶ ἑλπίδι καλῶς φιλοπορίας διὰ κέλλος ἐμφαινόμενον. Corruptissime. Scribendum videtur, ἔρωτι δὲ ἐπιθυμία φιλίας.

ἢ ἐπιθυμία ἀνθρώπων εἰς νεῶν κατὰ κόσμῳ καλῶν. ἢν ἐπιθυμία δὲ καλῶς ἐμφαινόμενον. Huc facientia Sexti Stobaeique verba jam dedit Ag. Menagius ad Laertii VII, 113.

³ In Leucadia] Turpilii fabula, quam ex Alexidis Leucadia vertit. Vide Casaubonum in Athenai III, 15.

⁴ Tragoedias effutit] Vulgg. effecit.

⁵ Venerem unam excludit ut inquam] Non video, quid sit, cur

dum conversurum putat: ⁵ Venerem unam excludit, ut iniquam:

— *Nam quid ego te appellem Venus?*

Eam prae lubricine negat curare quicquam: quasi vero ipse non propter lubricinam tanta flagitia & faciat & dicat. Sic igitur adfecto haec ³⁵ adhibenda curatio est, ut & illud quod cupiat ⁶ ostendat quam leve, quam contemnendum, ⁷ quam nihili sit omnino; quam facile vel aliunde vel alio modo perfici, vel omnino negligi possit: abducendus etiam est nonnumquam ad alia; studia, sollicitudines, curas, negotia: loci denique mutatione, tamquam aegroti non convalescentes, saepe curandus est: ⁸ etiam novo quidam amore veterem amorem, ⁹ tamquam clavo clavum, ejiciendum putant: maxime autem admonendus, quantus sit furor amoris. Omnibus enim ex animi perturbationibus est profecto nulla vehementior: ut, si jam ipsa illa accusare nolis, stupra dico & corruptelas & adulteria, incesta denique, quorum omnium accusabilis est turpitudine: sed ut haec omittas, pertur-

cum Turnebo Advers. VII, 18. repomamus, *Venerem unam excludit ut NEQUAM*: adversantur enim Codices &, nisi me fallit animus, ea, quae voluptatibus advocata iustas preces non curat, *iniqua* merito censetur.

⁶ Ostendat, *quam leve*? Quis hoc ostendat? an *curatio*? Sed id quidem absurdum. Scribendum *ut ei* (sic leg. non *et*) *illud quod cupiat ostendatur, quam leve* &c. Tum demum recte se locus habebit.

⁷ *Quam nihili*] Vulgg. *nihil*.

⁸ *Etiam novo quidam amore*] Vulgg. *quodam*.

⁹ *Tanquam clavo clavum*] Hieronymus ad Rusticum pag. 39. Philosophi saeculi solent amorem veterem amore novo, quasi clavum clavo, expellere. Notum proverbium

Ἡλῶ τ' ἥλων, πατράλῳ τὸν πατέραλον.

Vide Pollucem lib. IX. cap. VII, 120. Suidam in Ἡλῶ, Lucianum Apol. pro merc. cond. pag. 489. pro lapsu inter: Saur. pag. 499. aliosque.

batio

batio ipsa mentis in amore foeda per se est: nam ut illa praeteream, quae sunt furoris; haec ipsa per sese quam habent levitatem, quae videntur esse mediocria?

—————¹ *injuriae,*

Suspiciones, inimicitiae, induciae,

Bellum, pax rursum: incerta haec si tu postules

Ratione certa facere; nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Haec inconstantia mutabilitasque mentis, quem non ipsa pravitate deterreat? Est enim illud, quod in omni perturbatione dicitur, demonstrandum, nullam esse nisi opinabilem, nisi iudicio susceptam, nisi voluntariam. Et enim si naturalis amor esset; & amarent omnes, & semper amarent, & idem amarent: neque alium pudor, alium cogitatio, alium satietas dederet. ³⁶ Ira vero, cum diu perturbat animum, dubitationem insaniae non habet: cuius impulsu existit etiam inter fratres tale iurgium:

³ *Qui homo te exsuperavit usquam gentium impudentia?*

Qui autem malitia te?

¹ *Injuria, Suspiciones*] Terentii sunt versus Eunuch. Act. I. Sc. I, 14. Vide Horatium Serm. lib. II. Eclog. III, 260, seqq.

² *Ira vero, quamdiu*] Vulgg. *qua quamdiu*. Sed primam voculam praetermittit Pal. pr. & eam delendam esse Manucius ac Lambinus recte statuerunt. Sin autem malis, cum doctissimo Bentleio legas *cum diu*.

³ *Qui homo te exsuperavit usquam*

gentium impudentia] Vulgg. *Quis homo te exsuperavit unquam gentium* &c.

⁴ *Miscendum malum*] Sic iterum loquitur Cicero Catil. IV. cap. 3. Pariter Phadrus lib. I. Fab. 28. Hosti dolorem damno miscens sanguinis. Hos autem versus repetit noster de Orat. lib. III. cap. 58. & Accii videntur ex Atreo fabula.

⁵ *Quo igitur haec erumpit moles*] Vulgg. *quae igitur haec erunt moles*.

Nosti quae sequuntur: alternis enim versibus intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae: ut facile appareat Atrei filios esse, ejus qui meditatur poenam in fratrem novam:

*Major mihi moles, majus ⁴miscendum malum,
Qui illius acerbum cor contundam & conpri-
mam.*

⁵Quo igitur haec erumpit moles? ⁶audi Thyesten:

*Inpius me hortatus frater, ⁷ut meos malis miser
Manderem natos, eorum viscera adponit.* —

⁸Quid enim est, quo non progrediatur ira? eo demum quo furor. Itaque iratos proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente: horum enim potestas in totum animum esse debet. His aut subtrahendi sunt ei, in quos impetum conantur facere, dum se ipsi conligant (quid est autem se ipsum *conligere*, nisi dissipatas animi partis rursus in suum locum cogere?) aut rogandi orandique sunt; ut, si quam habent ulciscendi vim, differant in tempus aliud, dum defervescat ira. *Defervesce* autem certe significat ardorem animi

⁶ Audi Thyesten: Inpius me hortatus frater] Vulgg. *audi Thyesten* ipsum: Impius hortatur me frater &c.

⁷ Ut meos malis miser Manderem natos] In aliis est, *mandarem*. Sic Lucretius II, 637.

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus.

Ableganda tamen non est recepta lectio. Virgilius Georg. III, 168.

Potniades malis membra absumfers

quadriga.

Eodem modo locutus est Aen. III, 257. Ovidius Metam. XV, 92.

--- Nil te nisi tristia mandere sava
Vulnera dente juvat.

Quinetiam versiculos hosce reperias licet lib. III. de Orat. cap. 58.

⁸ Quid enim est, quo non progrediatur ira? Eo demum quo furor?]

Vulgg. *quid enim est, quo non progrediatur eodem ira, quo furor.*

invita

invita ratione excitatum: ex quo 'illud laudatur Archytae: qui cum villico factus esset iratior, *Quo te modo*, inquit, *accepissem, nisi iratus*
 37 *essem?* Ubi sunt ergo isti, qui iracundiam utilem dicunt? potest utilis esse insania? ²at naturalem: an quicquam est secundum naturam, quod fit repugnante ratione? Quo modo autem, si naturalis esset ira; aut alius alio magis iracundus esset? ³aut finem haberet prius, quam esset ulta, ulciscendi libido? aut quemquam poeniteret, quod fecisset per iram? ut Alexandrum regem videmus, qui cum interemisset Clitum familiarem suum, vix à se manus abstinuit: tanta vis fuit poenitendi. Quibus cognitis, quis est qui dubitet, quin hic quoque motus animi sit totus opinabilis ac voluntarius? ⁴quis enim dubitarit, quin aegrotationes animi, qualis est

1 Illud laudatur Archyta] Hoc plurimi memorant. Vide Plutarchum Tom. II. pagg. 10, 551. Valerium Maximum lib. IV. cap. I. 1. ext. Laetantium de Ira Dei cap. XVIII. Ambrosium Offic. lib. I. cap. XXI. n. 94. & Hieronymum ad Salvinam Epist. IX. p. 76. G. ac in Joelis cap. I. Seneca tamen de Ira lib. I. cap. 15. *Inde est, quod SOCRATES servo ait, cederem te nisi irascerer.* Sed videtur σφάλμα μνημονικόν, qualia sunt in Seneca frequentia. Simile quidem dictum Platoni tribuitur, ut patet ex iis quæ congeffit Menagius ad Laërtii III, 38. Ejus collectaneis addas licet ipsum Senecam de Ira lib. III. cap. 12. & Stobaeum Serm. XX. pagg. 174, 175.

2 At naturalem: an quicquam est secundum naturam] Vulgg. aut natu-

ralem? An quicquam esse potest secundum naturam &c.

3 Aut finem haberet, priusquam esset ulta, ulciscendi libido] Sic hunc locum præclare restituit P. Manucius, quem merito secutus est D. Lambinus. Vulgg. ulla, nec aliter MSS: quorum apud se poriozem esse consensum testatur Gebhardus, quam magnificas editiones Lambini. At homo noster, malæ causæ pessimus est patronus; nam planè ineptam esse Codicum scripturam statim videbit is, cui non omnino deest ratiocinandi facultas. Ira, definiente Cicerone, est ulciscendi libido. Si igitur ira finem haberet, priusquam esset ulla ulciscendi libido; finem haberet ira, priusquam esset; hoc est, existere definirer, priusquam existeret; quod plane repugnat. Igitur si non cæcus,

avaritia

avaritia, gloriae cupiditas, ex eo quod magni aestumetur ea res ex qua animus aegrotat, oriantur? unde intellegi debet, perturbationem quoque omnem esse in opinione. Et si fidentia, id est, firma animi confisio, scientia quaedam est & opinio gravis, non temere adsentientis; ⁶ diffidentia quoque est metus expectati & inpendentis mali: & si spes est expectatio boni, mali expectationem esse necesse est metum. Ut igitur metus, sic reliquae perturbationes sunt in malo: ergo ut constantia, scientiae, sic perturbatio, erroris est. Qui autem natura dicuntur iracundi, aut misericordes, aut invidi, aut tale quid; ⁷ eis sunt constituti quasi mala valetudine animi; sanabiles tamen: ⁸ ut Socratis dicitur. ⁹ Cum multa in conventu vitia collegisset in eum Zopyrus, qui se naturam cujus-

hac tamen in re luscitiosus *J. M. Bruns*, qui cur improbanda fuerit illa lectio non intelligebat.

⁴ *Quis enim dubitarit, quin -- oriatur*] Lege dubitat, ne confundantur tempora.

⁵ *Non temere adsentientis*] Vulgg. *adsentiens*.

⁶ *Metus quoque est diffidentia expectati & inpendentis mali*] Quid hoc est monstri? Lege *diffidentia quoque est metus expectati & inpendentis mali*. Sic & Latine loquetur Cicero, & inter fidentiam & diffidentiam servabitur oppositio.

⁷ *Eis sunt constituti*] Vulgg. *ii sunt constituti*.

⁸ *Ut Socratis dicitur*] Vulgg. *Socrates*.

⁹ *Cum multa in conventu vitia collegisset in eum Zopyrus*] Parum Latina, nisi fallor, est oratio. Certè,

quoad memini, in aliquem vitia colligere nemo dixit. Mutatione non nimiam lego, cum multa in conventu vitia collegisset ejus Zopyrus, vel conjecisset in eum Zopyrus; nam iste physiognomon stupidum esse Socratem dixit & bardum -- addidit etiam mulierosum. Verba sunt Tullii de Faro cap. 5. ubi vide Interpretes. Huc referendum videtur, quod tradit Diogenes Laertius lib. II. §. 45. Φυσὶ δ' Ἀριστοτέλης, inquit, ΜΑΤΟΝ πρὸς ἰλδόντα ἐν Συρίας εἰς Ἀθήνας, τὰ τε ἄλλα καταγινῶναι τῷ Σωκράτει, καὶ δὴ καὶ βίαιον εἶναι τὴν τελευτὴν αὐτοῦ. Quicquid sit hujus, omnino falsum crediderim *Gul. Spencerum*, qui ad Origenis in Cels. lib. I. pag. 26. Physiognomonem, de quo loquimur, Zopyrum Thracem, Alcibiadis paedagogum, fuisse statuit. Vide *Maximum Tyrium* Diss. xv.

que

que ex forma perspicere profitebatur; derisus est à caeteris; qui illa in Socrate vitia non agnoscerent: ab ipso autem Socrate sublevatus, cum illa sibi signa, sed ratione à se dejecta diceret. Ergo ut ²optima quis valetudine adfectus potest videri; at natura ad aliquem morbum proclivior: sic animus alius ad alia vitia propensior. Qui autem non natura sed culpa vitiosi esse dicuntur, eorum vitia constant è falsis opinionibus rerum bonarum & malarum; ut sit alius ad alios motus perturbationesque proclivior. Inveteratio autem, ut in corporibus, acrius depellitur quam perturbatio; citiusque repentinus oculorum tumor sanatur, ³ quam ³⁸diuturna lippitudo depellitur. Sed cognita jam causa perturbationum, quae omnes oriuntur ex iudiciis opinionum & voluntatibus; sit jam hujus disputationis modus. Scire autem ⁴nos oportet, cognitis, quoad possunt ab homine cognosci, bonorum & malorum finibus, nihil à philosophia posse aut majus aut utilius optari, quam haec quae à nobis hoc quatrinduo disputata sunt. Morte enim contempta, & ⁵dolore ad

¹ Illa sibi signa, sed ratione à se dejecta diceret] Nullo modo ferri potest hæc lectio; nec enim signa, quibus conjecturas suas faciunt nugivenduli Physiognomones, ratione queunt deijci; nec, si dejecta fuissent, ulla iudicii, quod tulit Zopyrus, daretur ansa. Mihi locum consideranti legendum videbatur, cum illa (sc. vitia) sibi insita natura, sed ratione à se dejecta diceret. Si Librariis nstratum

calceas scripturæ compendium, mutatio levis & exigua censetur.

² Ut optima quis valetudine adfectus potest videri; at natura ad aliquem morbum proclivior] Vulg. ut optima quisque valetudine adfectus potest videri; ut natura &c.

³ Quam diuturna lippitudo depellitur] Ultimam vocem non omnino postulat sententia. Certè quum paullo ante dixerit, inveteratio acrius depel-

patiundum

patiundum levato; adjunximus sedationem aegritudinis; qua nullum homini malum majus est. Etsi enim omnis animi perturbatio gravis est, nec multum differt ab amentia: ⁶tamen ita ceteros, cum sint in aliqua perturbatione aut metus aut laetitiae aut cupiditatis, conmotos modo & perturbatos dicere solemus: at eos, qui se aegritudini dediderunt, miseros, afflictos, aerumnosos, calamitosos. Itaque non fortuito factum videtur, sed à te ratione propositum, ut separatim de aegritudine, & de ceteris perturbationibus disputaremus: in ea est enim fons miseriarum & caput. Sed & aegritudinis & reliquorum animi morborum una sanatio est omnis opinabilis esse & voluntarios; ea reque suscipi, quod ita rectum esse videatur. Hunc errorem, quasi radicem malorum omnium, stirpitus philosophia se extracturam pollicetur: demus igitur nos huic excolendos, patiamurque nos sanari: ⁷his enim malis insidentibus, non modo beati, sed ne sani quidem esse possumus. Aut igitur negemus quicquam ratione confici, cum contra nihil sine ratione

liur, quam perturbatio; vix dubitem, quin, invito Cicerone, repetitionem, nullo modo vel utilem vel elegantem, fecerit Librariorum stultitia.

4 Nos oportet] Vulgg. vos.

5 Dolore ad patiundum levato] Hoc nec Latine dici videtur, nec ad sensum commodè. Lego dolore levato, vocibus ad patiendum pro Librariorum emblemate valere jussis.

6 Tamen ita ceteros] Media vox in

hac structura prorsus est otiosa; quapropter vel cum Lambino Fabricioque delenda est; vel legendum, attamen ceteros, quod Codicum lectioni propius accedit.

7 His enim malis insidentibus] Insidentibus habet optimus Pal. quod Gebhardus observavit. Nisi verborum fuisset perparcus; Lectores eadem operà monere potuit, quàm stulta sit & ad rem nihil faciat ista lectio.

recte

recte fieri possit; aut, cum philosophia ex rationum conlatione constet, ab ea, si & boni & beati volumus esse, omnia adjumenta & auxilia petamus bene beateque vivendi.

M. TUL

VIN
DPlace
libro
multi
vendu
diffici
multa
labori Ex e
fime sc
liber de V
scripfit, u

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER V.

VIRTUTEM AD BEATE VIVEN-
DUM SE IPSA ESSE CONTENTAM.

QUINTUS hic, Brute, dies, finem fa-
ciet Tusculanarum disputationum: quo
die est à nobis ea de re, quam tu ex
omnibus maxime probas, disputatum.
Placere enim tibi admodum sensi, & ¹ ex eo
libro quem ad me accuratissime scripsisti, & ex
multis sermonibus tuis, Virtutem ad beate vi-
vendum se ipsa esse contentam. ² Quod etsi
difficile est probatu, propter tam varia & tam
multa tormenta fortunae: tale tamen est, ut
elaborandum sit, quo facilius probetur: nihil

¹ Ex eo libro, quem ad me accuratissime scripsisti] Intelligitur Bruti
liber de Virtute, quem ad Ciceronem scripsit, ut ait noster lib. I. de Fin.

cap. 3. Ex eo nonnulla profert Seneca Conf. ad Helviam cap. ix.

² Quod etsi --- fortuna] Adducit Nonius in probatu.

V

est

est enim omnium, quae in philosophia tractantur, quod gravius magnificentiusque dicatur: nam, ¹ cum aliqua causa inpulerit eos, qui primi se ad philosophiae studium contulerunt, ut, omnibus rebus posthabitis, totos se in optumo vitae statu exquirendo conlocarent: profectò spe beate vivendi tantam in eo studio curam operamque posuerunt. Quod si ab his inventa & perfecta virtus est, & si praesidi ad beate vivendum in virtute satis est: quis est, qui non praeclare & ab illis positam & à nobis susceptam operam philosophandi arbitretur? Sin autem virtus subiecta sub varios incertosque casus famula fortunae est; nec tantarum virium est, ut se ipsa tueatur: vereor, ne non tam virtutis fiducia nitendum nobis ad spem beate vivendi, quam vota faciunda videantur. Equidem eos casus, ² in quibus me fortuna vehementer exercuit, mecum ipse considerans, ³ huic incipio sententiae diffidere: interdum & humani generis inbecillita-

¹ Cum aliqua causa inpulerit eos] Vulgg. ea.

² In quibus me fortuna vehementer exercuit] Non erat, cur Lambinus propositionem deleteret. Cicero pro Archia cap. xi. Gloria quidem detracta, iudices, quid est quod in hoc tam exiguo vita curriculo & tam brevi, tantis nos in laboribus exerceamus? Sallustius Epist. I. ad Caes. de Rep. Ordin. p. 524. In labore, patientia, bonisque praeceptis & factis fortibus exercitando. Quin & ita legit Nonius in exercere, ubi hunc adducit locum.

³ Huic incipio sententiae diffidere: interdum & humani generis] Inter-

punctione mutata malim, huic incipio sententiae diffidere interdum, & humani generis inbecillitatem fragilitatemque extimescere; quemadmodum, probante Bruto, locum distinxit MS. Gryphianus.

⁴ Corporum doloribus congruentes] In ultimo verbo mendum latere suspicatur D. Lambinus; nam cum significat Cicero naturam dedisse nobis animos ex corporum doloribus dolorem contrahentes, illa vox viro erudito non videtur hanc exprimere sententiam; quapropter reponit corporum doloribus coagregantes seu coagregcentes, vel congravoscentes, vel consungentes. Fr. autem

tem

tem, fragilitatemque extimescere: vereor enim, ne natura, cum corpora nobis infirma dedisset, hisque & morbos insanabilis & dolores intolerabilis adjunxisset, animos quoque dederit & 4 corporum doloribus congruentis, & separatim suis angoribus & molestiis implicatos. 5 Sed in hoc me ipse castigo, quod ex aliorum & ex nostra fortasse mollitia, non ex ipsa virtute, de virtutis robore existumo. Illa enim (si modo est ulla virtus; 6 quam dubitationem avunculus tuus, Brutus, sustulit) omnia, quae cadere in hominem possunt, subter se habet; eaque despiciens casus contemnit humanos; culpaque omni carens, praeter se ipsam, nihil censet ad se pertinere. Nos autem omnia adversa, cum venientia metu augentes, tum moerore praesentia, rerum naturam quam errorem nostrum damnare malumus. Sed & hujus culpaе & ceterorum vitiorum peccatorumque nostrorum omnis à philosophia petenda correctio est: 7cujus in sinum cum à pri-

tem *Fabricius* vulgatam lectionem retinet, & ita explicat, ut dicat *Tullius*, se vereri, ne, ut corpora, sic animos quoque natura nobis dederit imbecillos, qui corporum doloribus congruant, id est, convenient, ita ut animorum dolores non secus atque corporum intolerabiles sint. Si à *Ciceronis* manu fuit recepta scriptura, malim animos corporum doloribus congruentes, eos esse qui perturbantur, cum dolent corpora, & proinde cum doloribus corporum quodammodo concordant. At, ne quid dissimulem, *Tullium* reliquisse puto, corporum doloribus congruentes. Mi-

nima certè est mutatio; quæ tamen & loquendi modum & sensum commodum suppeditat.

5 Sed in hoc me ipse--existimo] Hunc locum non sine levi quadam variatione profert *Nonius* in castigare.

6 Quam dubitationem avunculus tuus] Intelligit *Cicero* *Catonem* *Uticensem*, summæ constantiæ virum: is enim *Serviliæ*, *Bruti* matris, frater erat *uterinus*. Vide *Plutarchum* in *Caton*. p. 759: & in *Bruto* p. 984.

7 Cujus in sinum--nostra voluntas studiumque nos contulisset] Sic MS. *Bak.* & editio *Manuciana*. Vulgg. commulisset, quod cum *J. M. Bruto* du-

mis temporibus aetatis nostra voluntas studiumque nos contulisset, his gravissimis casibus in eundem portum, ex quo eramus egressi, magna jactati tempestate confugimus. O vitae Philosophia dux! ô virtutis indagatrix, ¹ expultrixque vitiorum! quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? tu urbis peperisti; tu dissipatos homines in societatem vitae convocasti; tu eos inter se primo domiciliis, deinde conjugiiis, tum literarum & vocum communione junxisti; tu inventrix legum, tu magistra morum & disciplinae fuisti: ad te confugimus, à te opem petimus: tibi nos, ut antea magna ex parte, sic nunc penitus totosque tradimus. Est autem unus dies bene & ex praeceptis tuis actus, ² peccanti immortalitati anteponendus. Cujus igitur potius opibus utamur quam tuis? quae & vitae tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti. Ac

riusculè dici videretur, eum propter eà *baronem* vocavit *Gebhardus*. Bonus autem vir conviciis alium petens, semet ipse percussit; nam verbo *compellendi* nullus est hac in re locus. *Cicero* quidem sponte sua philosophiae studio se dedit; at ei, qui *compellitur*, aut corporea vis aut rationalis adhibeatur necesse est.

¹ Expultrixque *vitiorum*] Cum in Cod. *Fabriciano* scriberetur *excultrix vitiorum*, dubitavit *Gebhardus*, an non ea esset vera lectio, & *expurgatricis* obtineret potestatem. Hic scilicet ille est, qui contumelioso *baronum* nomine dehonestat alios -- Sed ad rem. *Excultrix vitiorum*, non nisi

flagitiorum servam & ornatricem potest denotare, quod est rei contrarium. Omnino sana est aliorum MSS. torum lectio. *Apuleius* de Mundo cap. 1. *Mihi* virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum, *divinarum* princeps rerum, *philosophia* videbatur. Quae cum scripsit, *Ciceronis* locus ei fuit in mentem. Quin & eum laudant *Lactantius* Div. Inst. III, 13. ac *Priscianus* lib. VIII. col. 784. nec à vulgatis abeunt.

² Peccanti *immortalitati*] MS. *Colen.* habet *perpetuitati & immortalitati*; quam lectionem probasse *Fr. Fabricium*, vehementer equidem miror.

Philo-

Philosophia quidem," tantum abest ut proinde ac de hominum est vita merita, laudetur; ut à plerisque neglecta, à multis etiam vituperetur. 3 Vituperare quisquam vitae parentem, & hoc parricidio se inquinare audet? & tam inpie ingratus esse, ut eam accuset; quam vereri deberet, etiam si minus percipere potuisset? Sed, ut opinor, hic error & haec indoctorum animis of- fusa caligo est; quod tam longe retro respicere non possunt, nec eos, à quibus vita hominum instructa primis sit, fuisse philosophos arbitran- tur. Quam rem antiquissimam cum videamus, nomen tamen esse confitemur recens. Nam Sa- 3 pientiam quidem ipsam quis negare potest, non modo re esse antiquam, verum etiam nomine? 4 quae cum divinarum humanarumque rerum, tum initiorum causarumque cujusque rei cog- nitione, hoc pulcherrimum nomen apud anti- quos adsequebatur. Itaque & illos septem, qui

nam unum certè diem ex philoso- phiae praeceptis actum, perpetuitati & immortalitati, vel, ut alii Codd. non minus ineptè dant, panè toti immor- talitati, ex iisdem praeceptis acta, non anteponendum censuit Tullius. Ele- gantissima est recepta lectio, quam nostri quidem confirmant MSSi; nec eiat cur amicus Ursini reponeret pec- cantis immortalitati. De re ipsa sic Posidonius apud Senecam Epist. Lxxviii. Unus dies, inquit, hominum erudito- rum plus patet, quam imperitii longissi- ma aetas. Sed praepimis huc facit locus Philonis à Lipsio jam laudatus, ubi ait: Ὑποχρεῖται ὃ τῷ ποιῶντι ἄνθρωπος εἰσένειν καλὸν γένος, ὃ δὲ τῷ πο-

λυχρόνιον, ἀλλὰ τὸ μετὰ φρονήσεως ζῆν· τὸ γὰρ ὁλίμμερον πολυετίας κρεῖττον. ὅσῳ καὶ βραχυτέρον φῶς σκοτεῖ αἰώνιος· μία γὰρ ἡμέραν ὀφεινὴς εἶπε προσήτης ἀνὴρ, βέλτερόν βιώνει μετὰ ἀρετῆς. ἡ μωρία ἐστὶ ἐν σκιά τῆς θανάτου, σκιά δὲ θάνατον εἰνιπτόμενον βίον. Exstat in libro περὶ τοῦ τίς ὁ τῷ θίον παρμύ- των κληρονομία, pag. 407. F. edit. Genev.

3 Vituperare -- ingratus esse] Pro- fect Lactantius Div. Inst. III, 14. & non quidem nihil à Tullii Codicibus abscedit.

4 Quae cum divinarum] Vulgo deest cum.

à Graecis Σοφοί, Sapientes à nostris & habebantur & nominabantur; &, multis ante seculis
¹ Lycurgum (cujus temporibus Homerus etiam fuisse ante hanc urbem conditam traditur) etiam heroicis aetatibus Ulixen & Nestorem, accepimus & fuisse & habitos esse Sapientis. ² Nec vero Atlas sustinere caelum, ³ nec Prometheus adfixus Caucaſo, nec ⁴ stellatus Cepheus cum uxore, genero, filia traderetur: nisi caelestium divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulae traduxisset. A quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, Sapientes & ha-

¹ Lycurgum, *cujus temporibus Homerus etiam fuisse traditur*] Chronologiam, quam ponit Cicero, secuti sunt ii, qui, quemadmodum tradit Strabo lib. X. p. 739. Lycurgum dixerunt ἐν τυχόντα Ὀμήρου διατρέχοντι ἐν Χίῳ κατὰ εἰς πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν. Quibus cur *J. Casaubonus* non sit assensus, nescio; pariter enim refert *Plutarchus* in Lycurg. pag. 39. eum pro nonnullorum opinione καὶ ὅτι ἐν τυχὲν Ὀμήρου. Adi sis *Joan. Marshamum* ad Sæc. xv. rerum Ægypt. pag. 437. seqq. edit. Franequer. Hac in re mendosus est *Suidas*, cui medicinam dabo. Λυκέρῳ, inquit, Σπαοπίαν, νομοθέτης ὅς γεροντὶ τῷ Τροϊκῶν μετὰ ἑπὶ ΟΚΤΩ. MS. Paris. ἑπὶ v. quod quinquaginta denotat. At omnino leg. ὀδύκοντα. Lycurgum γερονταί κατὰ τὸς Ἡρακλείδας statuit *Xenophon* de Rep. Laced. p. 845. At Homero coævus censetur ille Legislator; & Crates vult περὶ τὴν Ἡρακλείδων γεροντὶν Ὀμήρου γερονταί, μετὰ ἑπὶ ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ τῷ Ἰλίῳ ἀλάστως. Vide *Clementem* Strom. I. p. 389. & auctorem vitæ *Homericæ*, quam

Dionysio Halicarnasseo tribuit *Th. Galeus*, pag. 284. Res videtur manifesta.

² Nec vero Atlas sustinere calumniam caelestium divina cognitio] *Heraclitus* de Incred. cap. iv. Ἄτλας ἀνὴρ σοφὸς ὢν τὰ κατὰ ἀστρολογίαν πρῶτος κατέπτευσεν, περιέχων ὃ χειμῶνας καὶ μεταβολὰς ἀστρον καὶ δυσίης, ἐμωδύσθη φέρειν ἐπ' αἰῶνα τὸ κόσμον. Pari ratione fabulam enarrant *Diodorus Siculus* Bibl. lib. III. pag. 193. *Herodorus* apud *Clementem* Strom. I. pag. 360. *Servius* ad Æn. I, 745. & *Isidorus* Orig. xiv, 8. Hinc eum philosophis accensent *Diogenes Laertius* Proem. §. 1. & *Suidas* in ὈΧΘ.

³ Nec Prometheus affixus Caucaſo] Hanc in rem præclare *Servius* ad Eclog. VI, 42. Ipsum etiam *Promethæum* per *Mercurium* in monte Caucaſo religaverunt ad saxum, & adhibita est *Aquila*, qua cor ejus exederet. Hac autem omnia non sine ratione finguntur. Nam *Prometheus* vir prudentissimus fuit -- Hic primus *Astrologiam* *Affryiis* indicavit, quam residens in monte altissimo Caucaſo nimia cura & sollicitudineprehenderat &c. Vide &

bebantur

bebantur & nominabantur: idque eorum nomen usque ad Pythagorae manavit aetatem: quem ut scribit auditor Platonis Ponticus Heraclides vir doctus in primis, Phliuntem ferunt venisse; cumque Leonte, principe Phliasiorum, docte & copiose differuisse quaedam: cuius ingenium & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quaesivisse ex eo, qua maxume arte confideret: at illum, artem quidem se scire nullam, sed esse *Philosophum*: admiratum Leontem ⁶ novitatem nominis quaesivisse, quinam essent Philosophi, & quid inter eos & reliquos interesset: Pythagoran autem respondisse, ⁷ *Similem sibi videri*

Aeschyli Prom. Vincit. vñ. 456, 483.

4 Stellatus *Cepheus*] Inter astra positus, *καταστερόεις*. *Cepheus*, uxor ejus *Cassiopeia*, filia *Andromeda*, generque *Perseus* in sidera fuerunt relati. Videantur *Cicero* N. D. II, 43. *Lucianus* de Saltat. Tom. I. pag. 803. & *Theon* in *Aratum* p. 26.

5 Eumque cum *Leonte* principe *Phliasiorum*] *Eum* locus non recipit. Legendum *cumque Leonte*, ut monuimus ad *Epit. Lactantii* cap. xxii. pag. 63. De re ipsa sic *Diogenes Laertius* Proem. §. 12. *Φιλοσοφίαν ἢ πρῶτος ἐβόησεν Πυθαγόρας ἢ ἐν τῶν φιλοσόφων ἔν Σικυῶνι διελθόμενον Λέοντα τῷ Σικυῶνι ὄν τυχάνον. ἢ Φίλας τῶν, καὶ αὐτὸν φωνήν. Ἡρακλείδης ὁ Περικλῆς ἐν τῇ Περὶ τῆς Ἀπνοῦ.* *Heraclidi Pontico Socrates* adfentitur. Vide sis eundem *Diogenem* VIII, 8.

6 Novitatem nominis] *Pythagoras* nominis illius erat inventor, ut ait nos- ter cap. 4. Nonnullos veterum locos hanc in rem protulit *Menagius* ad *Laertii* Proem. §. 12. sed augeri facile possunt ejus collectanea. *Stobaeus* Eccl. Phys. pag. 27. *Πυθαγόρας πρῶτος*

τὸς ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ τέτρω τὸς ὀνόματι περὶ ἀρρεῦσαι. Lege *φιλοσοφίαν*, ut recte scribitur apud *Plutarchum* *Placit.* I, 3. Vide *Valerium Maximum* lib. VIII. cap. vii, 2. ext. *Quintilianum* *Inst. Orat.* XII, 1. *Lactantium* *Epit.* cap. xxxvi. pag. 87. *Augustinum* C. D. VIII, 2. de *Trin.* XIV, 1. *Iamblichum* vit. *Pyth.* §. 58. denique *Joan. Sarisberiensem* *Polict.* lib. VII. c. 4.

7 *Similem sibi videri*] Nos, iis praetermissis quae collegit *Aeg. Menagius* ad *Laertii* lib. VIII. §. 8. nostra proferemus. Totum igitur hunc locum Graece tantum non servavit *Iamblichus* vit. *Pythag.* §. 58. *Ἐοικέναι γὰρ ἴσθι (Πυθαγόρα) τῷ εἶς τὸ βίον ἄνθρωπον πάροδον τῷ ὅτῃ τὰς πανηγύρεις ἀπαντῶντι ὁμίλῳ· οἷς γὰρ οὐκ εἰς παντοδαποὶ φοιτῶντες ἄνθρωποι ἄλλος καὶ ἄλλος χρεῖαν ἀφικνεῖται, ὁ μὲν χορηγισμῷ τε καὶ κέρδους χάριν ἀπεμπολεῖται τὸν φόρον ἐπειρόμενον· ὁ δὲ δόξης ἐνεκα ὀπιδειζόμενος ἡκεῖ τῷ βίῳ τὸ σάματος· ἐστὶ δὲ καὶ τρίτον εἶδος, καὶ τούτῳ ἐλευθερωτάτων, συναλιζόμενοι τῶπαν δόξας ἐνεκα καὶ δημοκρατικῶν καὶ ἁνῶν καὶ ἀρετῆς ἐργῶν καὶ λόγων· ἐστὶ*

vitam hominum, & mercatum eum qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Graeciae celebritate: nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem coronae peterent; alii emendi aut vendendi quaestu & lucro ducerentur: esset autem quoddam genus eorum, idque vel maxime ingenuum, qui nec plausum nec lucrum quaererent; sed visendi causa venirent, studioseque perspicerent quid ageretur & quo modo: ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua, sic in hanc vitam ex alia vita & natura profectos; alios gloriae servire, alios pecuniae: raros esse quosdam, qui ceteris omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam studiose intuerentur: hos se appellare sapientiae studiosos; id est enim philosophos: & ut illic liberalissimum esset, spectare nihil sibi adquirentem: sic in vita longe omnibus studiis contemplationem rerum
4 cognitionemque praestare. Nec vero Pythagoras

δὴ καὶ τῶ βίῳ παντοδαπὸς ἀνθρώπος ταῖς σπουδαῖς εἰς ταῦτο συναθροίζεται· τὰς μὲν γὰρ χρημάτων καὶ τρυφῆς αἰρεῖ πόθος· τὰς δὲ ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἡμεροῦς, φιλονεικίαι τε δόξουσιν κατεχέουσιν· εὐκλεινέστατον δὲ εἶναι τῶν ἀνθρώπων τὸ τῶν καλίστων θεωρίαν, ὃν καὶ περὶ τοὺς φιλοσόφους. Ad hoc dictum clarè respicit Dion Chrysostomus Orat. XXVII. pag. 287. Arrianus Epict. lib. II. cap. XIV. pag. 208.

Τοιοῦτά οὖν τὰ ἡμέτερά· αἷς ἐν πανηγύρεσι, τὰ μὲν κτῆνη παροδησόμενα ἀγίται, καὶ οἱ βόες· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ἀνιστάμενοι, οἱ δὲ πωλοῦντες· οἱ μὲν δὲ πνέει εἰς τὴν κατὰ θεὸν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως &c. Synesius de Provid. pag. 128. "Ο τοι Σίμω Πυθαγόρας τὸ σφόν ἀμ' ἐδὲ

δεύμονα (cum Petavio scribe ἄλλο ἐδὲν ἢ δεύμονα) φησὶν εἶναι τῶν τε ὄντων καὶ γινόμενων· παροδησεῖν γὰρ αὐτὸν (legendum credo παροδησεῖν γὰρ αὐτὸν) εἰς τὸ κόσμον, ὥσπερ εἰς ἀγῶνα ἵεσθαι, ἐφ' ᾧ δεύσασθαι τὰ γινόμενα. Menander apud Stobaeum Serm. CXX. pag. 608.

Πανήγυριν νόμισεν πν' εἶναι τὸ χροῖον, "Ον φημι, τέτυκ'.

Alexis apud Athenaeum lib. XI. pag. 463.

Ἀποδημίας δὲ τυγχάνειν ἡμεῖς αἰετὶ τὰς ζῶντας, ὥσπερ εἰς πανήγυριν πναι.

Ἀριγμείνης.

Vide & Senecam Epist. CXVIII.

I Ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua] Habet Nonius in merk, Pythagoras autem ad

nominis

nominis solum inventor, sed rerum etiam ipsarum amplificador fuit; qui cum post hunc Phlasiū sermonem in Italiam venisset, exornavit eam Graeciam, quae Magna dicta est, & privatim & publice, praestantissimis & institutis & artibus: cujus de disciplina aliud tempus fuerit fortasse dicendi. Sed ab antiqua philosophia usque ad Socraten, qui Archelaum Anaxagorae discipulum audierat, numeri motusque tractabantur; & unde omnia orerentur, quove reciderent: studiosaeque ab his siderum magnitudines, intervalla, cursus anquirebantur, & cuncta caelestia. Socrates autem primus philosophiam devocavit à caelo, & in urbibus conlocavit, & in domus etiam introduxit, & coëgit de vita & moribus rebusque bonis & malis quaerere: cujus multiplex ratio disputandi rerumque varietas & ingenii magnitudo, Platonis memoria

suam περί τῆς μετεμψυχέσεως doctrinam respicit, de qua vide *Conr. Ritterhusius* in *Porphyrium* vit. Pyth. §. 19, 45.

2 *Usque ad Socratem*] Hac de re diximus ad lib. III. cap. 4. Cave tamen credas Philosophos vetustiores physica tantum curasse, res autem Ethicas omnino neglexisse. *Diogenes Laërtius* lib. II. §. 16. "Εοίκα ἢ καὶ ἴσως (Ἀρχέλαος) ἀπαλὴ τῆς ἡθικῆς· ἢ γὰρ περὶ νόμων περιλοστέον καὶ καλῶν ἢ δικαίων παρ' ἑκατέρων Σακράτης, τοὶ ἀνέστησαν εἰς τὸ διρεῖν ἑσπέρην. Quinetiam de rebus ad vitam & mores spectantibus praecepisse Pythagoram, satis ostendunt *AUREA CARMINA*, quae doctrinam repraesentant illius Philosophi. Hinc *Iambli-*

chus §. 158. Τὴν τε ἙΘΙΚΗΝ φιλοσοφίαν καὶ τὴν λογικὴν ἐτελεύτατο, quod quidem clare monstrat vit. Pyth. capp. 30, seqq.

3 *Quove reciderent*] Vulgg. recederent.

4 *In domus etiam introduxit*] *Al-lii domos.* *Diogenes Laërtius* II, 21. Socratem tradit γιόντα τῷ εὐσημῶν θεωρίαν μὴδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἡθικὰ ἀρξάμενος φιλοσοφεῖν ὅτι τε τῶν ἰορασμένων ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ· καὶ κἀκεῖνα δὲ φάσκεν ζητεῖν.

"Ο,ττι τοὶ ἐν μεγάροισι καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τίτονται.

Ubi *Aldobrandinus* & *Menagius* nonnulla contulerunt. Iis addas licet *Eusebium* Pr. Evang. lib. xv. cap. LXII. pag. 855. Χαίρειν, inquit, αὐ-

&

& literis consecrata, plura genera effecit differentium philosophorum. E quibus nos ¹id potissimum consecuti sumus, ²quo Socraten usum arbitrabamur; ut nostram ipsi sententiam tegeremus, errore alios levaremus; & in omni disputatione quid esset simillimum veri, quaerere-
 5 remus. Quem morem cum Carneades acutissime copiosissimeque tenuisset, fecimus & alias saepe & nuper in Tusculano, ut ad eam consuetudinem disputaremus; & quatruidi quidem sermonem superioribus ad te perscriptum libris misimus: quinto autem die, cum eodem in loco confedissemus, sic est propositum, de quo disputaremus. A. ³Non mihi videtur ad beate vivendum satis posse virtutem. M. At Hercule Bruto meo videtur: cuius ego iudicium, pace tua dixerim, longe antepono tuo. A. Non dubito: nec id nunc agitur, tu illum quantum ames; sed ⁴hoc, quod mihi dixi videri, quale sit: de quo à te disputari volo. M. Nempe

τὸν (Σακράτη) εἰπόντα τῇ Ἀναξαγόρῃ
 ὁ Ἀρχελάος ρυσιπολοῖα ζητεῖν
 "Ο, ττι οἱ ἐν μακάριοι κακὸν τ' ἀ-
 γαθὸν τιτυται.

Vide sis & *Philonem* de Somniis pag. 446. Hoc versu in eandem rem usos fuisse *Menedemum* & *Aristippum* tradunt *Diogenes Laertius* VI, 103. & *Plutarchus* apud *Eusebium* P. E. lib. I. cap. VIII. pag. 24. Est autem *Homerus* *Odys.* Δ, 392.

¹ Id potissimum consecuti sumus] Vulgg. consecrati sumus. Ea sanè lectio *Grutero* & *Gebhardo* satisfacere non debuit, cum renstantur MSSi, scripturaque, quam exhibent, sana sit & sincera. *Plantus* *Afin.* Aët. II. Sc. I, 13. Certum hercle est nostram con-

sequi sententiam. *Cicero* N. D. lib. I. cap. 15. Quem *Babylonius Diogenes* consequens in eo libro, qui inscribitur de *Minerva*. Plura *Nonius* in consequi.

² Quo Socraten usum arbitrabamur] Vulgg. arbitramur.

³ Non mihi videtur ---- satis posse virtutem] *Lambino* placet virtus, nec inficiari possum, quin ita ferè loquantur *Romani*. Quùm tamen alteram lectionem præstent omnes, quicunque sunt, Codices, ea quidem non temerè videtur rejicienda. *Agellius* N. A. lib. II. cap. 4. *Gallii Bassi* ratio imperfecta vel magis inopæ & jejuna: sed videtur eum significare velle &c. Non verò nimis urgen-

ne-

negas ad beate vivendum satis posse virtutem? A. Prorsus nego. M. Quid? ad rectè, honestè, laudabiliter, postremò ad bene vivendum satisne est praesidi in virtute? A. Certe satis. M. Potes igitur, aut qui male vivat, non eum miserum dicere; aut, quem bene fateare, eum negare beate vivere? A. Quidni possim? nam etiam in tormentis rectè, honestè, laudabiliter, & ob eam rem bene vivi potest, dummodo intellegas, quid nunc dicam bene: dico enim, constanter, graviter, sapienter, fortiter: haec etiam in eculeum conjiciuntur, quo vita non adspirat beata. M. Quid igitur? solane beata vita, quaeso, relinquitur extra ostium limenque carceris: cum constantia, gravitas, fortitudo, sapientia, reliquaeque virtutes rapiantur ad tortorem, nullumque recusent nec supplicium nec dolorem? A. Tu, si quid es factururus, nova aliqua conquiras oportet: ista me minime movent: non solum quia pervolgata sunt; sed multo magis, quia tamquam levissima quaedam

est hic locus, cum sint MSSi qui dant, videtur tamen significare velle. At pari certè modo passim Augustinus. Sic contra Acad. lib. I. cap. 1. *Alieri vestrum videtur beatam vitam sola investigatione veritatis -- posse contingere.* Et lib. III. cap. 3. *Cui ergo videtur sapientem scire sapientiam, non utique videtur nihil scire sapientem.* Sic & ejusdem libri cap. 5. *Ut mihi, ita etiam illi videtur, sapientem scire sapientiam.* Vide nos infra cap. VIII.

4 Sed de hoc --- de quo à te disputari volo] Scabra lectio, quam, Victorio praeeunte, Gebhardus exhibuit. Omnino legendum sed hoc, scilicet agitur, ut habent veteres editi. Vel,

quod istam praepositionem retinent MSSi, sed de hoc, quod mihi dixi videri quale sit, de eo à te disputari volo. Sic enim nonnulli Codices, & in his Eliens. sec. pro varia lectione.

§ In eculeum conjiciuntur] Eculeus ita dictus, quod ad equi formam concinnatus esset, machina fuit lignea torquendis hominibus comparata. De ea crebra fit & apud Ethnicos & apud Christianos mentio, eamque multis descripsit, & Car. Sigonii aliorumque doctorum virorum errores hac in re notavit Ant. Gallonius de Martyr. Cruciat. cap. III. pagg. 94, seqq.

vina

vina nihil valent in aqua, sic Stoicorum ista magis gustata quam potata delectant. Velut iste chorus virtutum in eculeum inpositus imagines constituit ante oculos cum amplissima dignitate; ut ad eas cursim ¹ perrectura beata vita, nec eas à se desertas passura videatur: cum autem animum ab ista pictura imaginibusque virtutum ad rem veritatemque traduxeris; hoc nudum relinquitur, possitne quis beatus esse, quamdiu torqueatur. Quamobrem hoc nunc quaeramus: virtutes autem noli vereri, ne expostulent & querantur se à beata vita esse relictas: si enim nulla virtus prudentia vacat, prudentia ipsa hoc videt, non omnis bonos esse etiam beatos; multaque ² de M. Atilio, ³ Q. Caepione, ⁴ M. Aquilio recordatur.

¹ Perrectura beata vita, nec eas] Vulgg. perrectura, nec eas beata vita.

² M. Atilio] Regulum dicit, cujus mors cruciabilis est decantatissima. Inter alios plures vide Valerium Maximum lib. IX. cap. II, 1. ext. Agellium N. A. VI, 4. & Augustinum C. D. I, 15.

³ Q. Caepione] Is aurum Tolosarum abstulit, quod sacrilegium caussum exscidii Capioni exercituique ejus postea fuit, ut tradit Justinus XXXII, 3. Vide sis & Agellium III, 9. Si Valerio Maximo fides lib. VI. cap. IX, 13. in publicis vinculis spiritum deposuit, corpusque ejus, funesti carnificis manibus laceratum, in scalis Gemoniis jacens magno cum horrore totius feri Romani conspectum. Diverso tamen modo rem narrat lib. IV. cap. VII, 3. ut forsitan alius ab eo, qui Ciceroni memoratur, fuerit is, cujus priore loco meminit Valerius. Sanè Caepionem hunc ἐν δυστυχίᾳ καταλείπει τὸν βίον, ὡς ἰσορροπὴν ἐκβληθεῖσαν

ὑπὸ τῇ πατρίδος docet Strabo lib. IV. p. 286, 287. eumque Smyrna exulasse, testis est noster pro Corn. Balbo c. XI.

⁴ M. Aquilio] Hunc à Mithridate coniectum in vincula tradunt Athenaeus lib. V. pag. 213. Epitome Liviana LXXVIII. & Valerius Maximus lib. IX. cap. XIII, 1. Alià tamen & diversa prorsus ratione rem, si modo locus integer est, nec quidquam deficit, narrat Diodorus Siculus in Excerpt. Peiresc. pag. 401. Οἱ δὲ τῇ Λέσβῳ, inquit, διέγνωσαν τὸν Ἀνίλλιον εἰς Μιτυλήνην συμπνευστότα καὶ νοσοκομῆμενον παραδέναι τῷ Μιθριδάτῃ. Ἐπλέξαντες δὲ τῶν νέων τὴν ἀλκὴν διαφέροντας ἐπέμψαν ἐπὶ τὸ κατὰ λυμὰ οἱ δὲ ἀδελφοὶ προσπεσόντες τῷ τῷ, καὶ τὸν Ἀνίλλιον ἀρπάσαντες ἰδὼσαν ὡς καλλίστην τῇ βασιλῇ καὶ καλεσμένην δαρεῖαν ἐκπέμψοντες. Ille vero φθίσας τὰς μέκοντας συναρπάξας sibi manus intulit. Velleius Paternulus lib. II. cap. 18. Mitylenæi M. Aquilium aliosque Mithridati. vincula

Beatam

Beatamque vitam, ⁵ si imaginibus potius uti quam rebus ipsis placet, conantem ire in eculeum ⁶ retinet ipsa prudentia; negatque ei cum dolore & cruciatu quicquam esse commune. M. Facile ⁶ patior te isto modo agere: etsi iniquum est praescribere mihi te, quemadmodum à me disputari velis. Sed quaero, utrum aliquid actum superioribus diebus, an nihil arbitremur? A. Actum vero, & aliquantum quidem. M. Atqui, si ita est, ⁷ profligata jam haec & paene ad exitum adducta quaestio est. A. Quo tandem modo? M. Quia motus turbulenti iactationesque animorum incitatae & impetu inconsiderato elatae, rationem omnem repellentes, vitae beatae nullam partem relinquunt. Quis enim potest, mor-

tradiderunt; quibus libertas, in unius Theophrasti gratiam, postea à Pompeio restituta est. At, si credimus Appiano Bell. Mithrid. pag. 316. eum Mithridates ἐλὼν, δεδεμένον ἐπὶ ὄντι περὶ τοῦ κρητύσσοντα τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι Μάριος εἶν' μέγας ἐν Περσέμω τῷ ἐσόμενῳ αὐτῷ καταχάμενοι χρυσίον. Ejus meminērunt Arnobius & alii. Vide nos ad Minucii Felicis cap. XXXVII. pag. 179.

⁵ Si imaginibus potius uti, quam rebus ipsis placet] Falluntur Lambinus & Fabricius, qui legendum proponunt, NISI imaginibus potius uti. Nam figurata illa dictione, quam paullo ante Tullius adhibuit, statim videtur Adolefcens.

⁶ Retinet ipsa prudentia] Duas ultimas voces à Librariis profectas censet; non enim erat cur paullo ante posita, repeterentur.

⁷ Profligata jam haec & paene ad

exitum adducta quaestio est] Hanc loquendi rationem parum Latinam censuit Agellius N. A. XV. §. quapropter eum jamdiu notavit Lipsius ad Taciti Hist. II. 4. Et merito quidem, quod ostendit Gravins ad Justinii lib. XXII. cap. 8. Nonius autem, licet hunc locum Ciceronis adducat in profligare, tamen Agellio fidem videtur dedisse, verbumque pessimum ad usum trahi coepisse queritur. Quasi Cicero Latinitatis auctor non sit idoneus! Sic lib. XII. Fam. Epist. 30. Qui, profligato bello ac paene sublato, renovatum bellum gerere conamur. Livius lib. XXI. cap. 40. Sed ita forsitan decuit, cum fœderum ruptore duce ac populo, Deos ipsos sine ulla humana ope committere ac profligare bellum; nos autem --- commissum ac profligatum conficere. Seneca de Benef. lib. VII. cap. 13. Hac quoque, qua venit, quaestio, profligata est in prioribus. Non aliter Florus alique-

tem

tem aut dolorem metuens, quorum alterum saepe adest, alterum semper inpendet, esse non miser? Quid, si idem (quod plerumque fit) paupertatem, ignominiam, infamiam timet; si debilitatem, caecitatem; si denique, quod ¹ non singulis modo hominibus, sed potentibus populis saepe contigit, servitutem: potest ea timens esse quisquam beatus? Quid, qui non modo ea futura timet, verum etiam fert sustinetque praesentia? adde eodem exilia, luctus, orbitates, qui rebus his fractus ² aegritudine eliditur, potest tandem esse non miserrimus? Quid verò illum, quem libidinibus inflammatum & furentem videmus; omnia rabide adpetentem cum inexplebili cupiditate; quoque adfluentius voluptates undique hauriat, eo gravius ardentiusque sitientem; nonne recte miserrimum dixeris? Quid ille elatus levitate, inanique laetitia exultans & temere gestiens; nonne tanto miserior quanto sibi videtur beatior? Ergo ut hi miserrimi sic contra illi beati, quos nulli metus terrenae nullae aegritudines exedunt, nullae libidines incitant, ³ nullae fuitiles laetitiae & exultantes languidis liquefaciunt voluptatibus. Ut ⁴ mar-

¹ Non singulis modo hominibus, sed potentibus populis saepe contigit] Vulgg. non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contingit.

² Aegritudine eliditur] In nonnullis libris debilitatur; sed à recepta lectione merito stat Nonius in elidere.

³ Nulla fuitiles laetitia, exultantes] Lege, nulla fuitiles laetitia ET exul-

tantes, languidis liquefaciunt voluptatibus. Vide lib. IV. capp. 16.

⁴ Maris igitur tranquillitas] Graecis dicitur *ἡσυχία*, quam vocant Romana civitate donabant Caesar G. III, 15, & Seneca Epist. LXV. Ad horum imitationem Sulpicio vero Dial. I. cap. 4. & Aur. Vili de vitis Illust. cap. 21. mellicies

igitur tranquillitas intellegitur, nulla ne minima quidem aura fluctus conmovente: sic animi quietus & placatus status cernitur, cum perturbatio nulla est, qua moveri queat. Quod si est, qui vim fortunae, qui omnia humana, quae cuiquam accidere possunt, tolerabilia ducat, ex quo nec timor eum nec angor attingat; idemque si nihil concupiscat, nulla efferatur animi inani voluptate: quid est, cur is non beatus sit? & si haec virtute efficiuntur, quid est, cur vir ipse ipsa per se non efficiat beatos? A. ⁶Atqui alterum dici non potest, quin hi, ⁷qui nihil metuant, nihil angantur, nihil concupiscant, nulla in potentia laetitia efferantur, beati sint; itaque id tibi concedo: alterum autem jam integrum non potest: superioribus enim disputationibus effectum est, vacare omni animi perturbatione sapientem. M. Nimirum igitur confecta res est: videtur enim ad exitum venisse quaestio. A. Propemodum id quidem. M. Verumtamen mathematicorum iste mos est; non est philosophorum: nam geometrae, cum aliquid docere volunt, si quid ad eam rem pertinet eorum quae ante docuerunt, id sumunt pro con-

voluptas nuncupatur. At antiquis Latinis
 16. *OSTRA dicuntur, cum in mari*
] *non moventur, quam Graeci μω-
] *vacant, uti docet Festus.*
 vocat. *Quae cuiquam accidere possunt]*
 Caesar. *cuique.*
 LXV. *Atqui alterum dici non potest]*
 spicio. *Lambinus rescribit, atqui alterum*
 r. *dici non potest; vel atqui alterum*
 licies. *non potest. Si quid sit mutan-*
 igitur*

dum, leniore medicinâ possis, atque
 IN vel AD alterum dici non potest;
 hoc est, adversus alterum. Vide nos
 ad Epit. Lactantii cap. XXIX. pag.
 56. & ad Ciceronem de fato cap. 2.
 Sed forte locus remedio non indiget.
 7 *Qui nihil--efferantur]* Hæc af-
 fert Nonius in *impotens*: cuius libri
 si corrupti non sunt, ipse Codicibus
 vitiosis est usus.

cesso

cesso & probato: illud modo explicant, de quo ante nihil scriptum est: philosophi, quamcumque rem habent in manibus, in eam quae conveniunt congerunt omnia, etsi alio loco disputata sunt. Quod ni ita esset; cur Stoicus, si esset quaesitum, Satisne ad beate vivendum virtus posset, multa diceret? cui satis esset respondere, Se ante docuisse nihil bonum esse, nisi quod honestum esset: hoc probato, consequens esse, beatam vitam virtute esse contentam: & quo modo hoc sit consequens illi, sic illud huic; ut, si beata vita virtute contenta sit, nisi honestum quod sit nihil aliud sit bonum. Sed tamen non agunt sic: nam & de honesto, & de summo bono separatim libri sunt: & cum ex eo efficiatur, satis magnam in virtute ad beate vivendum esse vim, nihilominus hoc agunt separatim; propriis enim & suis argumentis & admonitionibus tractanda quaeque res est, tanta praesertim: cave enim putes ¹ullam à philosophia vocem ²emissam elatiorem, ullumve esse philosophiae promissum uberius aut majus. Nam

¹ Ullam à philosophia vocem] Vulgg. nullam in philosophia vocem. Nos autem Vatic. Codicis lectionem recepi-
mus; hic enim, ut in sequentibus verbis, *περὶ σωφροσύνης* philosophia.

² Emissam elatiorem] Vulgg. clariorem.

³ Nam Xerxes quidem] Valerius Maximus lib. IX. cap. 1, 3. ext. Age, Xerxes opum regiarum ostentatione eximiam, eo usque luxuriâ gauderat, ut edicto praeium ei proponeret, qui novum voluptatis genus reperisset. Idem de Dario, quem vicit Alexander, re-

statum reliquit Clearchus apud Athenaeum lib. XII. pag. 539. Id autem de cunctis Persarum Regibus affirmat Theophrastus apud eundem lib. IV. p. 144. *Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Κόσμου δέον περὶ βασιλείας* ----- *τὸς Περσῶν βασιλεῖς ὑπὸ τρυφῆς περὶ κερύττες τοῖς ἐπιχειροῦσι πινὰ καὶ νὴν ἡδονὴν ἀργυρεῖς πλῆθος.* Vide & lib. XII. pag. 545.

⁴ Omnibus praemiis donisque fortuna] Lambinus rescribendum conjecit, omnibus muneribus donisque fortuna. Mihi nihil videtur innovan-

quic

quid proficitur, ô Dî boni? perfecturam se, qui legibus suis paruisset, ut esset contra fortunam semper armatus, ut omnia praesidia haberet in se bene beateque vivendi, ut esset semper denique beatus. Sed videro, quid efficiat: tantisper hoc ipsum magni aestumo, quod pollicetur: ³nam Xerxes quidem refertus ⁴omnibus praemiis donisque fortunae, non equitatu, non pedestribus copiis, non navium multitudine, non infinito pondere auri contentus, ⁵praemium proposuit ei, qui invenisset novam voluptatem: ⁶qua ipsa non fuisset contentus: neque enim umquam finem inveniet libido. Nos vellem praemio elicere possemus, qui nobis aliquid adtulisset, quo hoc firmius crederemus. A. Vellem id quidem: sed ⁸habeo paulum, quod requiram; ego enim adsentior, eorum quae posuisti alterum alteri consequens esse, ut, quemadmodum si quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur vitam beatam virtute confici: sic, si vita beata in virtute sit, ⁷nihil esse nisi honestum bonum. Sed Brutus tuus ⁹auctoribus ⁹Aristone & Antio-

dum. *Julius Firmicus de Error. Prof. Relig. pag. 17. Custodes primum regalibus praemiis muneribusque corrupti. Lactantius Epit. cap. LIX. pag. 178. Ipsi praesides legum praemiis muneribusque corrupti. Cum eadem sint munera & dona, non video cur noster praemiis donisque, sicut illi praemiis muneribusque, uti non possit.*

⁵ *Praemium proposuit ei] Ultimam vocem suppeditavit Eliens. séc. deest enim in vulgatis.*

⁶ *Qua ipsa non fuisset contentus] Vulgg. ipse non fuit. Perlarum vero*

regibus τὰ πεπρωμένα ἐν τῷ πρῶτῳ ὅσα τε πρῶτον εὐρητο, ἐδὲν αὐτῶν ἀφῆρται, ἀλλὰ τε ΚΑΙΝΑ ἀεὶ ἐμνηχανῶνται, καὶ ὅσα γε αἰσώτως καὶ γὰρ ΚΑΙΝΟΠΟΙΗΤΑΣ ἀμφοτέρων τέτων κέκηνται. Verba sunt Athenai lib. XII. pag. 515.

⁷ *Nihil esse nisi honestum bonum] Vulgg. nihil esse nisi virtutem bonum.*

⁸ *Auctoribus Aristone & Antiocho] Vulgg. auctore.*

⁹ *Aristone & Antiocho] Sic paulo post: Cum Aristone nuper --- dissensio fuit. Leon. autem Malaspina &*

cho non sentit hoc: ¹ disputat enim, etiam si sit bonum aliquod praeter virtutem. M. Quid igitur? contra Brutumne me dicturum putas? A. Tu vero, ut videtur: nam praefinire non est meum. M. Quid cuique igitur consentaneum sit, alio loco: nam ista mihi & cum Antiocho saepe, & cum Aristone nuper, cum Athenis imperator apud eum deversarer, dissensio fuit: mihi enim non videbatur quisquam esse beatus posse, cum in malis esset: ² in malis autem sapientem esse posse, si essent ulla corporis aut fortunae mala. Dicebantur haec, ³ quae scripta sunt etiam Antiocho locis pluribus, Virtutem ipsam per se beatam vitam efficere posse, neque tamen beatissimam: deinde ex maiore parte plerasque res nominari, ⁴ etiam si quae pars abesset; ut vires, ut valetudinem, ut divitias, ut honorem, ut gloriam; quae genere, non numero cernerentur.

D. Lambinus utrobique reponunt *Aristo*. Sanè *Cicero* in *Bruto* cap. 97. *Aristum* vocat hospitem & familiarem suum; ac lib. V. ad *Attic.* Epist. 10. monet se apud eum fuisse. Idem *Acad.* I, 3. *Brutus ARISTUM Athenis audivit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum.* Iterum de *Fin.* V, 3. *Antiochi sententiam tibi (Bruto) qui fratrem ejus ARISTUM frequenter audieris, maxime probatam existimo.* *Antiochi* tamen fratrem *Ἀεῖστωρ* vocat *Plutarchus* in *Bruto* pag. 984. ubi *Ἀεῖστωρ* rescribendum censuerim; *Aristo* enim philosophus erat peripateticus, in *Ceo* insula natus, & ab *Antiochi* fratre distinguendus, qui fuit *Ascalonita*. Vide *Plutarchum* de *Exil.* pag. 605. *Strabonem* lib. X. pag. 745. XIV. p. 972.

XVII. pag. 1139. & *Diogenem Laertium* V, 64. De hoc intelligendus videtur *Ælianus* V. H. VII, 21. Οὐκ ἐπὶ τοῖς Καίσαρ, inquit, ἐπὶ τοῖς ἈΠΙΣΤΩΝΟΣ δούκας εὐτράν. Nam *Jac. Perizonius* de *Antiochi* fratre minus rectè cepit, quem *Cicero* non *Aristonem*, sed *Aristum* semper nominat. Hinc *Acad.* lib. IV. cap. 4. *Complures dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus & in his Antiochi fratre Aristi, & praeterea Aristone & Diogene, quibus ille secundum fratrem plurimum tribuebat, multum temporis in ista una disputatione consumpsimus.* Hæc etiam loca faciunt, ut nihil, in vitis libris, hic mutandum statuam.

¹ Disputat enim, etiam si sit bonum
Vulgg. putat.

tur

tur: item beatam vitam, etiam si ⁵ ex aliqua parte clauderet, tamen ex multo maiore parte obtinere nomen suum. Haec nunc enucleare non ita necesse est: quamquam non constantissime dici mihi videntur: nam & qui beatus est, non intellego quid requirat, ut sit beator: si est enim quod desit, ne beatus quidem est: & quod ex maiore parte ⁶ unamquamque rem appellari spectarique dicunt, est ubi id isto modo valeat. Cum vero tria genera malorum esse dicant: qui duorum generum malis omnibus urgeatur, ut omnia advorsa sint in fortuna, omnibus oppressum corpus & confectum doloribus; huic paulumne ad beatam vitam deesse dicemus, non modo ad beatissimam? Hoc illud est, quod Theophrastus sustinere non potuit: nam, cum statuisset verbera, tormenta, cruciatus, patriae eversiones, exsilia, orbitates, magnam vim habere ad male misereque vivendum; ⁷ non

2 In malis autem sapientem esse posse] Subintelligas oportet, mihi videbatur; adeo ut ea sit hoc in loco loquendi ratio, quam legitimam esse docuimus ad huiusce libri cap. 5. Attamen, ne quid dissimulem, Bak. exhibet, in malis autem sapiens esse posset, unde, postrema litterula demta, rescribi queat, sapiens esse posse.

3 Quae scripta sunt Antiocho] Vulgg. quae scripsit Antiochus.

4 Etiam si quae] Vulgg. quae.

5 Ex aliqua parte clauderet] Sic Gelbhardus e suis edidit MSSis, quibuscum faciunt nostri. Veteres impressi, claudicaret; quod à Librariis alterius verbi potestatem non capientibus videtur natum. Noster in Orat. cap. 51. Quid est, cur claudere, aut insistere orationem malint. Terentius

Andr. Act. III. Sc. III, 41. Nolo tibi ullum commodum in me claudier. Agellius N. A. XIII, 20. Senties suavitatem sonitus CLAUDERE. Apuleius de Deo Socratis pag. 692. Ut ubi dubitatione CLAUDERET, ibi divinatione consisteret: sic enim tres MSS. Cantab. non claudicaret, ut vulgati. Sic etiam Symmachus lib. I. Epist. 33. Ausonius in Prol. Sap. vs. 32. & alii. Vide Just. Lipsium Var. Lect. lib. II. cap. 6. G. J. Vossium in Etym. v. claudus, & J. Fr. Gronovium ad Livii XXII, 39.

6 Unamquamque rem appellari] Absurdè Pall. omnes dant partem, cum quibus facit etiam Bak. noster.

7 Non est ausus ---- sentiret] Hæc pro more suo parum emendatè profert Nonius in demissum.

est ausus elate & ample loqui, cum humiliter demisseque sentiret: quam bene, non quaeritur; constanter quidem certe. Itaque mihi placere non solet, consequentia reprehendere, cum prima concefferis. Hic autem, elegantissimus omnium philosophorum & eruditissimus, non magnopere reprehenditur, cum tria genera dicit bonorum: vexatur autem ab omnibus; primum in eo libro, quem scripsit de vita beata, ¹ quod multa disputarit, quamobrem is, qui torqueatur, qui crucietur, beatus esse non possit: in eo etiam putatur dicere, ² in rotam (id est genus quoddam tormenti apud Graecos) beatam vitam non escendere? ³ non usquam id quidem dicit omnino; sed, quae dicit, idem valent. Possum igitur, cui concefferim in malis esse dolores corporis, in malis naufragia fortunae, huic succenfere dicenti, non omnis bonos esse beatos? cum in omnis bonos ea, quae ille in malis numerat,

¹ Quod multa disputarit] Vulgg. in quo multa disputat.

² In rotam] Multi Codices post haec voculas addunt, id est genus quoddam tormenti apud Graecos; quod Glossematis loco, post Erasmus, Manucius, Lambinus, Gebhardus habuerunt. Eadem mihi stat in animo sententia; licet enim *rota* Graecum fuerit tormenti genus, adeoque non importunus foret Cicero, si qualem vellet *rotam* suis indicasset: attamen cum plures sit MSSi, qui voces istas nesciunt; mihi dubium non videtur, quin Scholiastæ cuidam suum debeant ortum. Apuleius Metam. lib. III. pag. 79. Nec mora, cum ritu

GRÆCIENSI ignis & ROTA,

tum omne flagrorum genus inferuntur. Idem lib. x. pag. 326. Nec ROTA

vel eculus, more GRÆCORUM, tormentis ejus apparatus jam deerant. Rota, περισσός, ξύλινόν τι ἢν. ἐν ᾧ δαμάμενοι οἱ οἰκίται ἐκολάζοντο, ut ex Aristophanis Scholiastæ Suides docet.

³ Non usquam id quidem dicit] Vulgg. nusquam.

⁴ Vitam regit fortuna, non sapientia] Dubitat Erasmus, an hic apud nostrum *senarius* casu sit elapsus. Non animadvertit vir summus illum ex Iambico Graeco translatus esse, qui sic se habet:

Τύχη τὰ θνητῶν πράγματα, καὶ ἐν βελία.

Exstat apud Plutarchum περὶ τύχης

cadere

cadere possint. Vexatur idem Theophrastus & libris & scholis omnium philosophorum, quod in Callisthene suo laudavit illam sententiam,

**Vitam regit fortuna, non sapientia..*

Negant ab ullo philosopho quicquam dictum esse languidius: recte id quidem: sed nihil intellego dici potuisse constantius: si enim tot sunt in corpore bona, tot extra corpus in casu atque fortuna; nonne consentaneum est, plus fortunam, quae domina rerum sit & externarum & ad corpus pertinentium, quam consilium valere? An malumus Epicurum imitari? qui multa praeclare saepe dicit: ⁵ quam sibi constanter convenienterque dicat, non laborat. ⁶ Laudat tenuem victum: philosophi id quidem: sed si Socrates aut Antisthenes diceret; non is qui finem bonorum voluptatem esse dixerit. ⁷ Negat quemquam jucunde posse vivere, nisi idem honeste,

pag. 97. Exstat etiam apud Stobaeum Eclog. Phys. pag. 14. & Charemoni tribuitur. Imitatur suppositicius iste Poëtaris Epp. 10, 32.

⁵ Quam enim sibi constanter] Leg. *antem*, postulante sententiâ; vel etiam, quod Cl. Bentley voluit, prorsus deleatur illa vocula.

⁶ Laudat tenuem victum] Vide Laertium X, 130, seqq. & ibi Menagium. Nonnulli tamen Epicurum gulæ & luxûs incusarunt. Hinc Timocrates apud Laertium X, 6. dixit εὐδὸν δὲς ἡμέρας ἔμεῖν ἀπὸ τροφῆς &c. Athenæus lib. VII. pag. 279. Περί δὲ τῆς Ἐπικύρου Τίμων ἐν τρίτῃ Σίλλων φησὶ τὰς εἰς χαλεζόμην, τῆς δὲ λαμπερώτερον ἔσθῃ.

Ταύτης γὰρ ἕνεκεν ὁ αὐτὸς καὶ τῆς ἄλλης τῆς κατὰ σάρκα ἡδονῆς ἐκολάκων καὶ Ἰδμανία καὶ Μητροδόωρον. Videndus etiam Suidas in Ἐπικύρῳ. Sed hæc aliaque similia calumniarum loco sunt habenda; hunc enim philosophum parcè duriterque vixisse scriptores idonei testantur. Eorum suffragia collegere Petr. Gassendus de vit. & mor. Epic. lib. VI. cap. 3. & Joach. Kuhnii ad Aliani V. H. lib. IV. cap. 13.

⁷ Negat quemquam jucundè] Cicero de Fin. lib. 1. cap. 18. Clamat Epicurus, is, quem vos nimis voluptatibus esse deditum dicitis, non posse jucundè vivi nisi sapienter, honestè, justèque vivatur; nec sapienter, ho-

sapienter, iusteque vivat: nihil gravius, ¹nihil philosophia dignius; nisi idem hoc ipsum, honeste, sapienter, iuste, ad voluptatem referret. Quid melius, quam ²Fortunam exiguam intervenire sapienti? sed hoc isne dicit, qui, cum dolorem non modo maximum malum sed solum malum etiam dixerit, toto corpore opprimi possit doloribus acerrumis, tum cum maxime contra fortunam gloriatur? quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus, ³*Occupavi te*, inquit, *fortuna, atque cepi, omnisque aditus tuos interclusi, ut ad me adspirare non posses*. Praeclare, si Aristo Chius, aut si Stoicus Zeno diceret, qui, nisi quod turpe esset, nihil malum duceret. Tu vero, Metrodore, qui omne bonum in visceribus medullisque condideris; & definieris, summum bonum firma corporis adfectione ⁴explorataque spe contineri, fortunae aditus interclusisti? quo modo? isto enim bono jam exspoliari potes. Atqui his capiuntur inperiti; & propter huiusmodi sententias, istorum hominum est multotitudo. Acute autem disputantis illud est, non quid quisque dicat, sed quid cuique dicendum

nestè, iustè, nisi jucunde. Græca sic se habent: *Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἀνευ τοῦ φρονίμως ἢ καλῶς ἢ δικαίως· ἀλλ' ὁ φρονίμως ἢ καλῶς ἢ δικαίως ἀνευ τοῦ ἡδέως*. Exstant apud Laertium X, 132, 140. Vide & lib. XV. Fam. Epist. 19.

¹ Nihil philosophia dignius] Eliens. sec. *philosopho*. Non malè. Sed nec malè se habet aliorum codicum lectio. Vide sis infra cap. 25.

² Fortunam exiguam intervenire sa-

pienti] Seneca de Const. Sap. cap. 15. *Epicurus*, Raro, inquit, sapienti intervenit Fortuna. Eiusdem dicti meminere noster de Fin. I, 19. & *Vitruvius* lib. VI. Præf. Græcè: *Βεγχεῖται σοφῶς τύχη παρεμπιπτεῖ*. Exstat apud Laertium X, 144. *Plutarchum* περὶ τύχης pag. 99. A. & *Stobæum* Eclog. Ethic. pagg. 199.

³ *Occupavi te*] Græcè: *Περγατέλημιμαί σε, ὅτι τύχη, ἢ πάσαν τὴν σὴν ἀφ' ὧν μακάριος παρέρχεται*. Legitur apud sit,

fit, videre. Velut in ea ipsa sententia, quam in hac disputatione suscepimus, omnis bonos semper beatos volumus esse. Quid dicam bonos, perspicuum est: omnibus enim virtutibus instructos & ornatos, cum sapientis tum viros bonos dicimus. Videamus, qui dicendi sint beati. Equidem hos existimo, qui sint in bonis, nullo adjuncto malo: neque ulla alia huic verbo, cum beatum dicimus, subjecta notio est, nisi, secretis malis omnibus, cumulata bonorum complexio. Hanc adsequi virtus, si quicquam praeter ipsam boni est, non potest: aderit enim malorum, si mala illa ducimus, turba quaedam, paupertas, ignobilitas, humilitas, solitudo, amissio suorum, graves dolores corporis, perdita valetudo, debilitas, caecitas, interitus patriae, ⁵ exsilium, servitus denique. In his tot & tantis, ⁶ ad quae etiam plura possunt accedere, potest esse Sapiens: nam haec casus inportat, qui in sapientem potest incurrere. At si ea mala sunt, quis potest praestare, semper Sapientem beatum fore? cum vel in omnibus his uno tempore esse possit. Non igitur facile concedo neque Bruto meo neque communibus magistris neque veteri-

Plutarchum *μετὰ ἐὶς* pag. 476. Nonius in *occupare*: Cicero *Tusc.* lib. V. Quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus occupavit. Leg. occupavi te.

4 *Explorataque spe*] D. Lambinus legendum censet, *explorataque ejus spe*. Sed, libris invitis, pronomen facile subintelligendum non immiserim. De hoc effato sat multa collegimus ad lib. II. cap. 6.

5 *Exsilium, servitus denique.* In

his tot & tantis] Vulgg. *exsilium, servitus. Denique in his tot & tantis.*

6 Ad quae etiam plura possunt accedere] Vulgg. atque etiam quae plura possunt accidere. Sed Lambini conjecturam, quam merito certissimam pronuntiat, ipsi recepinus. Ad eam quasi manu ducunt *Pall. sec. tert. Vatic. Baliol. & Petrenf.* qui dant, atque etiam plura possunt accidere. Ducit & Fabric: at quae etiam plura possunt accedere representans.

bus illis, Aristoteli, Speusippo, Xenocrati, Polemoni; ut, cum ea, quae supra enumeravi, in malis numerent, idem dicant semper beatum esse Sapien-tem: ¹ quos si titulus hic delectat insignis & pulcher, Pythagora, Socrate, Platone dignissimus; inducant animum, illa, quorum splendore capiuntur, viris, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemnere; eaque, quae his contraria sint, pro nihilo ducere: tum poterunt clarissima voce profiteri, se neque fortunae impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, nec paupertate terreri, omniaque sibi in sese esse posita, nec esse quicquam extra suam potestatem, quod ducant in bonis: ² neque enim & haec loqui, quae sunt magni cujusdam & alti viri, & eadem, quae vulgus, in malis & bonis numerare, concedi ullo modo potest. Qua gloria conmotus Epicurus exoritur: cui etiam, si Dîs placet, videtur semper Sapiens beatus. Hic dignitate hujus sententiae capitur: sed numquam id diceret, si ipse se audiret. Quid est enim, quod minus conveniat, quam ut is, qui vel summum vel solum malum dolorem esse dicat, idem censeat, ³ *Quam hoc suave est*, tum cum dolore crucietur, dicturum esse

¹ Quos si titulus hic delectat insignis] Vulgg. quod.

² Neque hunc & hac loqui --- ullo modo potest] Locus, nisi fallor, est vitiosus; non enim de Metrodoro, sed de Aristotele, Speusippo, aliisque proxima verba sunt intelligenda. Pe-

trens. habet NAM hunc & hac loqui --- NULO modo potest. Ad vocem antepenultimam quod spectat, accedunt Babil. Bak. & Cantab. Omnino legerim NAMQUE & hac loqui --- & eadem, qua vulgus in malis & bonis numerare, concedi NULO modo potest. Ne in dubium revocari

Sapientem? Non igitur ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia. A. Adducis me, ut tibi adsentiar: sed tua quoque vide ne desideretur constantia. M. Quonam modo? A. Quia legi tuum nuper quartum de Finibus: in eo mihi videbare, contra Catonem differens, hoc velle ostendere, * quod mihi quidem probare, inter Zenonem & Peripateticos nihil praeter verborum novitatem interesse. Quod si ita est; quid est causae, quin, si Zenonis rationi consentaneum sit, satis magnam vim in virtute esse ad beate vivendum; liceat idem Peripateticis dicere? rem enim opinor spectari oportere, non verba. M. Tu quidem ⁵ tabellis obsignatis agis mecum, & testificaris quid dixerim aliquando aut scripserim. Cum aliis isto modo, qui levis inpositis disputant: nos in diem vivimus: quodcumque nostros animos probabilitate pertransit, id dicimus: itaque soli sumus liberi. Verumtamen, quoniam de constantia paulo antea diximus, non ego hoc loco id quaerendum puto, verumne sit, quod Zenoni placuerit, quodque ejus auditori Aristoni, bonum esse solum quod honestum esset: sed ⁶ ni ita esset, utrum to-

¶ Sicut haec disputationes, facit Eliens, qui ita disertè repræsentat.

¶ Quam hoc suave est] Vide nos lib. II. cap. 7.

¶ Quod mihi quidem probare] Vulg. probatur.

¶ Tabellis obsignatis agis mecum]

Me scriptorum meorum testimonio redarguis. Metaphora ducta est à Syngraphis annulo vel manu signatis, quas in causarum actione proferunt.] Cri.

⁶ Ni ita esset, utrum totum hoc -- poneretur] Vulg. si ita esset, tum ut hoc totum ---- poneret.

tum

tum hoc, beate vivere, in una virtute poneretur. Quare demus hoc sane Bruto, ut sit beatus semper sapiens: quam sibi conveniat, ipse viderit: gloria quidem hujus sententiae quis est illo viro dignior? nos tamen teneamus, ut sit idem
 12 ¹ beatissimus. Etsi Zeno Cittieus, ² advena quidam, & ignobilis verborum opifex, insinuas se in antiquam philosophiam videtur: hujus sententiae gravitas à Platonis auctoritate repetatur: apud quem saepe haec oratio usurpata est, ut nihil praeter virtutem diceretur bonum: velut in Gorgia Socrates, cum esset ex eo quaesitum, Archelaum Perdiccae filium, qui tum fortunatissimus haberetur, nonne beatum putaret? ³ *Haud scio*, inquit; *numquam enim cum eo conlocutus sum. Ain' tu?* ⁴ *an aliter id scire non potes?* Nullo modo. Tu igitur ne de Persarum quidem rege magno potes dicere, *beatissime sit?* ⁵ *An ego possim, cum ignorem quam sit doctus, quam vir bonus?* Quid tu in ea sitam vitam beatam putas?

¹ *Beatissimus.* XII. Etsi Zeno --- videtur; hujus sententia] Vulgg. beatissimus: etsi Zeno --- videtur. XII. Hujus sententia. Qua quidem pravâ distinctione sensum pessime turbant. Nos igitur interpunctionem re ipsa ducti mutavimus, caputque suo loco sumus exorsi, quod alienissimo fecerant alii.

² *Advena quidem --- videtur*] Laudat Nonius in opifex.

³ *Haud scio*] Græca sic se habent. Σακ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πάρις· ἐ γάρ πο συγγέγονα τῷ ἀνδρὶ. Π. Τί δαί; συγγεγόμενος ἀν γυνὴς, ὅπως δὲ αὐτόθεν ἐ γυνώσκεις, ὅτι εὐδαίμονε; Σ. Μα δαί, ἐ δὴ τα. Π. Διόλον δὲ, ὦ Σώκρα-

τες, ὅτι ἐδὲν (Leg. ἐδὲ) τὸν μέγαν βασιλέα γινώσκεις φήσεις εὐδαίμονα ὄντα. Σ. Καὶ ἀληθῆ γὰ ἔρω· ἐ γάρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης. Π. Τί δέ; ἐν τῷ πᾶσι ἡ εὐδαιμονία ἐστίν; Σ. Ὡς γὰ ἔρω λέγω, ὦ Πάρις· τὸν μὲν γὰ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἀνδρα καὶ ὑπερῷον εὐδαίμονα εἶναι φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν, ἀθλιον. Π. Ἀλλ' ἔγω εἶπὸς ἐστὶν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὸν σὸν λόγον; Σ. Εἴπερ γὰ, ὦ φίλε ἄδικε. Hæc ultima repetit Athenæus lib. V. pag. 217. Plutarchus de liber. Educ. pag. 6. A. Σακράτης ἐρωτήσαντος αὐτὸν (μοὶ δοκεῖ) Γοργίῳ ἢν ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ πόλις-φιν, καὶ εἰ νομίζει πάντιν εὐδαίμονα εἶναι. Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀμ-

Ita prorsus existumo: bonos beatos, improbos miser-
 ros. Miser ergo Archelaus? Certe, si injustus. Vi-
 deturne omnem hic beatam vitam in una vir-
 tute ponere? Quid vero? in Epitaphio quo
 modo idem? ⁶ Nam cui viro, inquit, ex se ipso
 apta sunt omnia, quae ad beate vivendum ferunt,
 nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario,
 pendere ex alterius eventis & errare coguntur, huic
 optime vivendi ratio comparata est: hic est ille mo-
 deratus, hic fortis, hic sapiens, hic, & nascenti-
 bus & cadentibus cum reliquis commodis, tum ma-
 xime liberis, parebit & obediet praecepto illi vete-
 ri: neque enim laetabitur umquam, nec moerebit
 nimis, quod semper in se ipse omnem spem repo-
 net sui. Ex hoc igitur Platonis quasi quodam
 sancto augustoque fonte nostra omnis manabit
 oratio. Unde igitur ⁷ ordiri rectius possumus,
 quam à communi parente natura? quae quicquid
 genuit, non modo animal, sed etiam quod ita or-
 tum esset è terra, ut stirpibus suis niteretur, ⁸ in

τὸς καὶ παιδείας ἔχει. Levis in his
 inest memoriae lapsus; non enim
 haec Socratem Gorgias interrogat, sed
 Polus apud Platonem in Gorgia p. 290.
 Ad eadem respiciunt Julianus Orat.
 II. pagg. 78, 79. & Dion Chrysosto-
 mus Orat. III. pag. 36.

4 An aliter] Vulgg. an tu aliter.

5 An ego possum] Vulgg. possum.

6 Nam cui viro] Hæc sunt Plato-
 nis verba: "Ὅτι γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἐυ-
 τεινὴν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμο-
 νίαν φέροντα --- καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώ-
 ποις, ἐξ ὧν ἢ ἐν ἡ κακῶς περὶ πάντων
 πραγμάτων ἡνέγκασται καὶ τὰ σκηνεῖν. τῷ
 τῷ ἀρετῇ παραινέσας ζῆν. Οὗτος
 ὅτι οὐ σῶφρον, καὶ ὅτι οὐ ἀνδρὶς καὶ

ἀρετῆς ὅτις χρηστέων χρηστέων
 καὶ παιδῶν καὶ διαφθειρομένων, καὶ ἡμεῖς
 πείσεται τῇ παρομιᾷ, (noster vertit
 ac si legisset, ὅτις χρηστέων καὶ δια-
 φθειρομένων χρηστέων, καὶ ἡμεῖς
 παιδῶν, πείσεται &c.) οὕτως γὰρ χαί-
 ρων ὅτι λυπόμενοι ἀγαθὰ φανήσεται,
 διὰ τὸ αὐτῷ πεποιδέναι. Exstant in
 Epitaph. pag. 408. Eorum nonnulla
 quasi παραδεί Julianus Orat. II. pag.
 68.

7 Rectius ordiri possumus] Pall.
 tert. quart. & Bak. noster oriri; ea-
 que scriptura, licet inepta sit & in-
 fulta, Gebhardo proba videtur.

8 In suo quidque genere] Vulgg.
 quodque.

suo

tum hoc, beate vivere, in una virtute poneretur. Quare demus hoc sane Bruto, ut sit beatus semper sapiens: quam sibi conveniat, ipse viderit: gloria quidem hujus sententiae quis est illo viro dignior? nos tamen teneamus, ut sit idem
 12 ¹ beatissimus. Etsi Zeno Cittieus, ² advena quidam, & ignobilis verborum opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam videtur: hujus sententiae gravitas à Platonis auctoritate repetatur: apud quem saepe haec oratio usurpata est, ut nihil praeter virtutem diceretur bonum: velut in Gorgia Socrates, cum esset ex eo quaesitum, Archelaum Perdiccae filium, qui tum fortunatissimus haberetur, nonne beatum putaret? ³ *Haud scio*, inquit; *numquam enim cum eo conlocutus sum. Ain' tu?* ⁴ *an aliter id scire non potes?* *Nulla modo.* Tu igitur ne de Persarum quidem rege magno potes dicere, beatusne sit? ⁵ *An ego possim, cum ignorem quam sit doctus, quam vir bonus?* *Quid tu in eo sitam vitam beatam putas?*

¹ *Beatissimus.* XII. Etsi Zeno --- videtur; hujus sententiae] Vulgg. beatissimus: etsi Zeno --- videtur. XII. Hujus sententia. Qua quidem pravâ distinctione sensum pessime turbant. Nos igitur interpunctionem re ipsa ducti mutavimus, caputque suo loco sumus exorssi, quod alienissimo fecerant alii.

² *Advena quidem* --- videtur] Laudat Nonius in opifex.

³ *Haud scio*] Graeca sic se habent. Σακ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πάλλας· εἰ γὰρ πῶς συγγένητα τῷ ἀνδρὶ. II. Τὶ δαί; συγγεγόμενος δὲ γνώμης. ἄλλως δὲ αὐτόθεν εἰρηναίως, ὅτι εὐδαιμονεῖ. Σ. Μὰ Δί, εἰ δὴτα. II. Δῶλον δὲ, ὅτι Σώκρας

τας, ὅτι ἐδὲν (Leg. ἐδὲ) τὸν μέγαν βασιλέα γνώσκων φήσεις εὐδαιμονεῖν. Σ. Καὶ ἀληθὴ γὰρ ἐρῶ· εἰ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης. Π. Τί δέ; εἰ τὰ τῶ πᾶσι ἡ εὐδαιμονία ἐστίν; Σ. Ὡς γὰρ ἐγὼ λέγω, ὦ Πάλλας· τὸν μὲν γὰρ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ ἡμεῖς εὐδαιμονεῖν εἶναι φημί, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν, ἄθλιον. II. Ἀθλίῳ ἄρα ἕως ἐστὶν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὸν σὺν λόγον; Σ. Εἴπερ γὰρ, ὅτι φημι ἄδικος. Hæc ultima repetit Athenæus lib. V. pag. 217. Plutarchus de liber. Educ. pag. 6. A. Σωκράτης ἐρωτῶντος αὐτὸν (μοὶ δοκεῖ) Γοργίῳ ἢν ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ πόλις, καὶ εἰ νομίζει τῶν εὐδαιμονεῖν εἶναι. Οὐκ οἶδα, ἔφη, πῶς ἀρε-

Ita

Ita prorsus existumo: bonos beatos, improbos miser-
ros. Miser ergo Archelaus? Certe, si injustus. Vi-
detur enim omnem hic beatam vitam in una vir-
tute ponere? Quid vero? in Epitaphio quo
modo idem? ⁶ Nam cui viro, inquit, ex se ipso
apta sunt omnia, quae ad beate vivendum ferunt,
nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario,
pendere ex alterius eventis & errare coguntur, huic
optime vivendi ratio comparata est: hic est ille mo-
deratus, hic fortis, hic sapiens, hic, & nascenti-
bus & cadentibus cum reliquis commodis, tum ma-
ximè liberis, parebit & obediet praecepto illi vete-
ri: neque enim laetabitur umquam, nec moerebit
nimis, quod semper in se ipse omnem spem repo-
net sui. Ex hoc igitur Platonis quasi quodam ¹³
sancto augustoque fonte nostra omnis manabit
oratio. Unde igitur ⁷ ordiri rectius possumus,
quam à communi parente natura? quae quicquid
genuit, non modo animal, sed etiam quod ita or-
tum esset è terra, ut stirpibus suis niteretur, ⁸ in

ἡς καὶ παιδείας ἔχει. Levis in his
haec Socratem Gorgias interrogat, sed
Polus apud Platonem in Gorgia p. 290.
Ad eadem respiciunt Julianus Orat.
II. pagg. 78, 79. & Dion Chrysosto-
mus Orat. III. pag. 36.

4 An aliter? Vulgg. an tu aliter.

5 An ego possum? Vulgg. possum.

6 Nam cui viro? Haec sunt Plato-
nis verba: "Ὅτιο γὰρ ἀνδρὶ εἰς εὐ-
τυχίαν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμο-
νίαν φέροντα --- καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώ-
ποις, ἐξ ἧς ἂν ἢ εὐὴ ἢ κακὴς περὶ ἀνθρώπων
πλανάων ἡγήσασθαι καὶ τὰ κείνη. τὸ
τῷ ἀρίστῳ παρῆσθαι ζῆν. Οὐτός
ἐστιν ὁ σωφρων, καὶ ἔπος ὁ ἀνδρεῖος καὶ
ἡ

ἀρετή. ἔπος γνησίων καὶ χρησίων
καὶ παίδων καὶ διαφθερομένων. μέγιστα
πείσεται τῇ παρεμνίᾳ, (noster vertit
ac si legisset, ἔπος γνησίων καὶ δια-
φθερομένων χρησίων, καὶ μέγιστα
παίδων, πείσεται &c.) οὕτε γὰρ χαί-
ρων ἔτε λυπόμενος ἄγαν φηήσεται,
διὰ τὸ αὐτῷ πεποιδέναι. Exstant in
Epitaph. pag. 408. Eorum nonnulla
quasi παραδεί Julianus Orat. II. pag.
68.

7 Rectius ordiri possumus? Pall.
tert. quart. & Bak. noster oriri; ea-
que scriptura, licet inepta sit & in-
falsa, Gebhardo proba videtur.

8 In suo quidque genere? Vulgg.
quodque.

suo

suo quidque genere perfectum esse voluit. Itaque & arbores, & vites, & ea quae sunt humiliora neque se tollere à terra altius possunt, alia semper virent, alia hieme nudata, verno tempore tepefacta frondescent: neque est ul- lum, quod non ita vigeat interiore quodam mo- tu & suis in quoque seminibus inclusis, ut aut flores aut fruges fundat aut bacas; omniaque in omnibus, quantum in ipsis sit, nulla vi inpedi- ente, perfecta sint. Facilius vero etiam in be- stiis, quod his sensus à natura est datus, vis ip- sius naturae perspicui potest: namque alias be- stias nantis, aquarum incolas esse voluit; alias, volucres, caelo frui libero; serpentis quasdam; quasdam esse gradientis: earum ipsarum partim solivagas, partim congregatas; inmanis alias, quas- dam autem cicures; nonnullas abditas terraque tectas. Atque earum quaeque suum tenens mu- nus, cum in disparis animantis vitam transire non possit, manet in lege naturae. Et ut be- stiis ¹ aliud alii praecipui à natura datum est, quod suum quaeque retinet, nec discedit ab eo: sic homini multo quiddam praestantius: etsi

¹ Aliud alii] Bak. Baliol. & E-
liens. sec. aliis.

² Decerptus ex mente divina] Lo-
quitur ex eorum sententia, qui hu-
manos animos Dei partes esse statuê-
runt. Hieronymus ad Ctesiph. contra
Pelag. pag. 547. Juxta dogma Pytha-
goricorum, qui hominem exaquant Deo,
& de ejus dicunt esse substantia. I-
dem inter Epist. Augustin. XXVII.
Anima est à propria Dei substantia,

ut Stoici, Manichaeus, & Hispania Pri-
scilliani Haereses suspicantur. Theodo-
verus Hær. Fab. lib. V. cap. 5. Κατὰ
τὴν διδασκαλίαν τῶν Μανιχαίων ὁ λόγος ὁμοούσιος
ἐστὶν ἢ ψυχὴ τῷ πεποιημένῳ Θεῷ. Vi-
de sis & ejusdem libri cap. 9. Servi-
um ad Æn. VI, 714. Augustinum C.
D. IV, 12, 13. Leon. Coquæum ad e-
jusdem Operis VII, 5. & Nos ad lib.
I. de Divin. cap. 49.

³ Ut ne cæcetur erroribus] Vulg.
prae-

praestantia debent ea dici, quae habent aliquam
 conparationem: humanus autem animus, ² de-
 ceptus ex mente divina, cum alio nullo nisi
 cum ipso Deo (si hoc fas est dictu) compara-
 ri potest. Hic igitur, si est excultus, & si ejus
 acies ita curata est ³ ut ne caecetur erroribus,
 fit perfecta mens, id est, absoluta ratio; quod
 est idem virtus. Et, si omne beatum est, cui
 nihil deest, & quod in suo genere expletum at-
 que cumularum est, idque virtutis est proprium:
 certe omnes virtutis compotes beati sunt: & hoc
 quidem mihi cum Bruto convenit; item cum
 Aristotele, Xenocrate, Speusippo, Polemone. Sed ¹⁴
 mihi videntur etiam beatissimi: quid enim deest
 ad beate vivendum ei, qui confidit suis bonis: aut,
 qui diffidit, beatus esse quâ potest? at diffidat ne-
 cesse est, qui bona dividit tripertito: quâ enim
 poterit ⁴ aut corporis firmitate aut fortunae sta-
 bilitate confidere? atqui, nisi stabili & fixo & per-
 manente bono, beatus esse nemo potest. Quid
 ergo ejusmodi istorum est? ut mihi Laconis il-
 lud dictum in hos cadere videatur: qui ⁵ glo-
 rianti cuidam mercatori, quod multas navis

caeretur.

⁴ Aut corporis firmitate aut fortuna
 stabilitate confidere] Sic omnes MSSi.
 Lambinus tamen eumque secutus Fa-
 bricius emendabant, aut corporis fir-
 mitati, aut fortuna stabilitati confidere;
 nec aliter edidit Erasmus. Reâne an
 secus exempla declarabunt. Noster
 hujusce libri cap. 3. Cujus ingenium
 & eloquentiam cum admiratus esset
 Leon, quasivisset ex eo, quâ maxime

arte consideret. Sic & alibi non ra-
 rō Tullius. Hirtius Bell. Afric. cap.
 1. Tamen non deterrebat, animoque
 & spe confidebat. Idem c. 79. Adver-
 sarios non eorum virtute confidere, sed
 aquarum inopia fretos, despicere se
 intellexit. Sic & Ovidius Metam. XIII,
 240. aliique plurimi. Sed exemplo-
 rum satis est.

⁵ Glorianti cuidam mercatori] Paul-
 lo aliter Plutarchus Apophth. Lacon.

in

in omnem oram maritimam dimisisset, *Non sane optabilis quidem ista*, inquit, *rudentibus apta fortuna*. An dubium est, quin nihil sit habendum in eo genere, ¹quo vita beata completur, si id possit amitti? nihil enim interarescere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit: nam qui timebit, ne quid ex his deperdat, beatus esse non poterit: volumus enim eum, qui beatus sit, tutum esse, ²inexpugnabilem, septum atque munitum; non ut parvo metu praeditus sit, sed ut nullo. Ut enim innocens is dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet: sic sine metu is habendus est, ³non qui parum metuit, sed qui omnino metu vacat. Quae est enim alia fortitudo, nisi animi adfectio, cum in adeundo periculo, & in labore ac dolore patiens, tum procul ab omni metu? Atque haec certe non ita se haberent, nisi omne

pag. 237. Πρὸς τὸν μετακλιζόντα Ἀδμ-
πιν τὸν Αἰγυπτίαν, διότι εἰδὼς πλεσι-
στίως εἶναι ναυκλήσια πολλά ἔχων,
Ἀδμιν εἶπεν, 'Οὐ προσέχω εὐδαιμονίᾳ
ἐν χοινίᾳ ἀτυχημάτων. Igitur si sco-
pum tēgit Philosophus Charonensis,
non ipse Lampis de suis iactavit na-
vibus; sed alius quidem virum feli-
cem praedicabat; quod tam multas
possidet onerarias.

¹ Quo vita beata completur] Sic
optimè Cl. Behtleius. Vulgg. com-
pletitur.

² Inexpugnabilem, septum atque mu-
nitum] A reliquis libris recedit Bأك.
qui dat *inexpugnabilem* semper atque
invictum. Sic lib. III. cap. 7. Qui
invictus sit, eam res humanas despice-
re. Infra cap. 18. At nos virtutem
semper liberam volumus, semper IN-

VICTAM --- ut nulla umquam re
terreamur, SEMPERQUE simus
INVICTI. Et lib. II. de Fin. cap.
14. Altum quiddam & excelsum, ni-
hil timens, nemini cedens, SEMPER
INVICTUM. Vide & lib. III.
cap. 22. ac Senecam de vita Beat. cap.
VII. Adeo ut illa lectio tam rebus
ipsis, quam Ciceroniano loquendi mo-
do, probè conveniat. Cum tamen
illi Codici, non admodum vetusto,
sit proptia, nec vulgata malè se ha-
beat; suum, me volente, teneat locum.

³ Non qui parum metuit, sed qui
omnino metu vacat] Vulgg. parva
metuit; unde rescripsit Ursinus, non
qui parva non metuit. Ea quidem
conjectura recepta lectioni praeferen-
da, quā nihil fieri potest absurdius.

bonum

bonum in una honestate confisteret. Quî autem illam maxume optatam & expetitam securitatem (Securitatem autem nunc appello, vacuitatem aegritudinis, in qua vita beata posita est) habere quisquam potest; cui aut adsit aut adesse possit multitudo malorum? Quî autem poterit esse celsus & erectus & ea quae homini accidere possunt omnia parva ducens, qualem sapientem esse volumus? ⁴ nisi omnia sua in se posita censebit. An ⁵ Lacedaemonii, Philippo minitante per literas se omnia quae conarentur prohibiturum, ⁶ quaesiverint, *nun se esset etiam mori prohibiturus*; vir is, quem quaerimus, non multo facilius tali animo reperietur, quam civitas universa? Quid? ad hanc fortitudinem, de qua loquimur, temperantiâ adjunctâ, quae sit moderatrix omnium conmotionum; quid potest ad beate vivendum deesse ei, quem fortitudo ab a-

At nos ipsam Ciceronis manum re-
duximus. Scriptura certè, quam da-
mus, oppositionem rectè servat, eam-
que præstant Fabric. Cantab. & Baliol.

⁴ Nisi omnia sua in se posita cense-
bit. Vulgg. nisi omnia sibi in se posita
censebit.

⁵ Lacedaemonii, Philippo minitante]
Vulg. minitanti. Hanc autem histo-
riam aliter refert Stobaeus Serm. VII.
pag. 9c. Φίλιππος, inquit, ἦλθεν ὅτι
Λακεδαιμόνια, καὶ προσεκαποπέυσας,
ἐπημύεν ἀπειλῶν πολλὰ καὶ χαλεπὰ,
ὡς μὴ ποιῶσι τὰ προστασόμενα· ἥ δ' ἔ-
Λακεδαιμονίαν τις ἀκίστας τ' ἀπειλῶν,
ἔχον αὐτὰς ἔφη εἰδέναι, ὅτι καὶ καλύψ-
ῃ τοῖς μαχόμενοις ὄσιν, ἀποθανεῖν.
Aliter etiam Plutarchus, qui Lacon.
Apophthegm. p. 235. rem sic exponit.

Φίλιππος ὅτε ἐπέβλεπεν εἰς τὴν Λακε-
δικὴν, καὶ εἶδεν ὅτι πάντες ἀπολείδω-
ντες πρὸς τὴν ἑστῆσαν Σπάρταν, τὴν
νῦν ποιοῦντες, ὡς Λακωνες; Τί γὰρ, ἔφη,
ἄλλο ἢ ἀνδρείως ἀποθανούμεθα; Ab
his, non minus quam à nostro, di-
versus abit Valerius Maximus lib. VI.
cap. IV, 4. ext. Vox, qua legati La-
cedaemoniorum apud patrem ejus (A-
lexandri Philippum) miseram fortuna
sua conditionem testati sunt, generosior
quàm optabilior. Intolerabilibus enim
oneribus civitatem eorum implicantem, si-
quid morte gravius imperare perseve-
raret, mortem se praelaturos responde-
runt. Omnium venustissima quidem
est Ciceronis narratio.

⁶ Quaesiverint. Vulgg. quasi-
runt.

gritudine

gritudine & à metu vindicet: temperantia cum à libidine avocet, tum insolenti alacritate gestire non sinat? Haec efficere virtutem ostenderem, nisi superioribus diebus essent explicata. ¹ Atque cum perturbationes animi miseriam, sedationes autem, vitam efficiant beatam: duplexque ratio perturbationis sit, quod aegritudo & metus in malis opinatis: in bonorum autem errore ² laetitia gestiens libidoque versentur; quae omnia cum consilio & ratione pugnent: his tu tam gravibus concitationibus tamque ipsis inter se dissentientibus atque distractis, quem vacuum, solutum, liberum videris, hunc dubitabis beatum dicere? Atqui Sapiens semper ita adfectus est: semper igitur Sapiens beatus est. ³ Atque etiam omne bonum laetabile est: quod autem laetabile, id praedicandum & prae se ferendum: quod tale autem, id etiam gloriosum: si vero gloriosum, certe laudabile: quod laudabile autem, profecto etiam honestum: quod bonum igitur, id honestum. At quae isti bona numerant, ne ipsi quidem honesta dicunt: solum igitur bonum, quod honestum: ex quo efficitur, honestate una vitam contineri beatam. Non sunt igitur ea bona dicenda nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. An dubitas, quin ⁴ praestans valetudine, viribus, forma, accerrimis in-

¹ Atque cum perturbationes animi miseriam] Vulgg. atqui cum perturbationes animi miseriam.

² Laetitia gestiens libidoque versentur:

cum hæc omnia] Vulgg. versetur, cum omnia. At verò pronomen orationi prorsus est necessarium. Nos igitur MSto Vatic. parimus & veteribus editis. Cl. autem Bentleius legit, laetitia ge-

tegeru-

regerrumisque sensibus, adde etiam si lubet pern-
 nitatem & velocitatem; da divitias, honores,
 imperia, opes, gloriam; si fuerit is, qui haec
 habet, injustus, intemperans, timidus, hebeti in-
 genio atque nullo; dubitabisne eum miserum di-
 cere? Qualia igitur ista bona sunt, quae qui habeat
 miserrumus esse possit? Videamus, ne, ut acervus
 ex sui generis granis, sic beata vita ex sui similibus
 partibus effici debeat: quod si ita est, ex bonis,
 quae sola honesta sunt, efficiendum est beatum:
 ea mixta ex dissimilibus si erunt, honestum ex his
 effici nihil poterit: quo detracto, quid poterit be-
 atum intellegi? Et enim quicquid est, quod bonum
 sit, id expetendum est: quod autem expeten-
 dum, id certe adprobandum: quod vero adpro-
 baris, id gratum acceptumque habendum: ergo
 etiam dignitas ei tribuenda est: quod si ita est,
 laudabile sit necesse est: bonum igitur omne lau-
 dabile: ex quo efficitur, ut, quod sit honestum, id
 sit solum bonum: quod ni ita tenebimus, multa
 erunt, quae nobis bona dicenda sint. Omitto divi-
 tias: quas cum quivis, quamvis indignus, habere
 possit, in bonis non numero: quod est bonum, id
 non quivis habere potest. Omitto nobilitatem,
 famamque popularem stultorum inproborum-
 que consensu excitatam: haec, quae sunt minu-
 ma, tamen bona dicantur necesse est; candiduli

fiens libidoque versentur, quæ omnia &c.

3 *Atque etiam omne bonum*] Vulgg.
atque. Lectionem, quam damus effla-
 gitat sententia. Eam exhibet Petrens.

nec aliter Manucius & Lambinus edi-
 derunt.

4 *Præstans -- perniciatē*] Laudat
 Nonius in perniciatē.

Y

dentes

dentes, venusti oculi, color suavis, & ea, ¹ quae Anticlea laudat Ulixi pedes abluens,

² *Lenitudo orationis, mollitudo corporis:*

ea si bona ducemus; quid erit in philosophi gravitate, quam in volgi opinione stultorumque turba, quod dicatur aut gravius aut grandius?

³ At enim eadem Stoici praecipua vel producta dicunt, quae bona isti. Dicunt illi quidem: sed his vitam beatam conpleri negant: ⁴ hi aut sine his esse nullam putant; aut, si sit beata, beatissimam certe negant: nos autem volumus beatissimam; idque nobis Socratica illa conclusio-
ne confirmatur. Sic enim princeps ille philosophiae differebat: ⁵ Qualis cujusque animi adfectus esset, talem esse hominem; qualis au-

¹ *Quae Anticlea laudat*] Cum Anticlea fuerit Ulyssis mater, ut inter alios docebunt *Servius* ad *Æn.* VI, 529. & Scholiae ad *Callimachi* Hymn. in *Dian.* vs. 211. *Euryclea* vero nutrix, quae apud *Homerum* *Odyss.* T, 392. seqq. Ulyssi pedes abluit; nonnulli libris adversantibus *Eurycleam* inculcant; alii *μνημοτιδὸν* hic *ἀμάρτημα* suspicantur. His equidem adsentior; nam nominum similitudo facilem lapsui sternit viam. In *Pacuvii* certe *Niptris* nullus Anticleae potuit esse locus; quippe ea diu prius mortua fuit, quam res, quae fabulae ortum dedit, evenerat. Ulyssi certe inferos visenti

Ἦλθεν δὲ πρὸς ψυχῇ μνηστὴρ κατα-
πνηστὴς

Ἀυτολύκῃ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀν-
τικλείης.

Versus Homericus sunt ex *Odyss.* A, 84.

² *Lenitudo orationis*] Adducit hæc *Nonius* in *lenitudo*. Ea vox *Ciceroni*

reddenda lib. I. *Offic.* cap. 25. In liberis, inquit, populis & in juris equabilitate exercenda etiam est facilitas & ALTITUDO animi qua dicitur. Rescribatur LENITUDO animi, prout diserte repræsentat MS. *Elensis*. nam altitudo animi planè nihil ad rem facit.

³ *At enim Stoici praecipua vel producta dicunt*] Laudat *Ursinus* Codicem, qui totum hunc locum sic exhibet: At enim eadem Stoici praecipua vel producta dicunt, quae bona isti. Illi quidem sine iis vitam beatam compleri, hi autem sine iis esse nullam putant. Sed longè melior est reliquorum librorum lectio. Ceterum quæ *Peripatetici* bona corporis & fortunæ vocant, ea *Stoici* nuncupant *προηγμένα*; definiunt autem indifferentia cum aestimatione mediocri. Vide *Ciceronem* de fin. III, 16. *Sextus Empiricus* *Pyrrhon.* Hyp. lib. III, cap. 24. Οἱ μὲν Στωϊκοὶ τῶν ἀδιαφόρων φασὶ τὰ μὲν προηγμένα εἶναι, τὰ δὲ ἀποπροηγμένα, τὰ

beatus.

tem ipse homo esset, talem ejus esse orationem: orationi autem facta similia, factis vitam: adfectus autem animi in bono viro laudabilis, & vita igitur laudabilis boni viri: ⁶& honesta ergo, quoniam laudabilis: ex quibus bonorum beatam vitam esse concluditur. Et enim, pro deorum atque hominum fidem! parumne cognitum est superioribus nostris disputationibus, an delectationis & otii consumendi causa locuti sumus, Sapientem ab omni concitatione animi, quam perturbationem voco, semper vacare? semper in animo ejus esse placidissimam pacem? Vir igitur temperatus, constans, sine metu, sine aegritudine, ⁷sine alacritate futili, sine lubricidine, nonne beatus? at semper sapiens talis: semper igitur

ἢ ἔτε προηγμένα ἢ τε ἀποπροηγμένα προηγμένα μὴ τὰ ἰκανῶς ἀξίαν ἔχοντα, ὡς ὕψιστον, πλεον &c. Sic etiam contra Mathem. pag. 449. De his fuse disserit *Lipsius* Manud. lib. II. Diff. 23.

4 Hi aut sine his] Vulgg. autem.

5 Qualis cujusque animi affectus] Respicere videtur ad *Platonis* de Rep. lib. III. pag. 438. ubi Socrates, Τί δ' ὁ τέρας τ' λέξεις καὶ ὁ λόγος; καὶ πῶς τ' ψυχῆς ἡθεὶ ἐπέται-- τῇ ᾗ λέξει τὰλλα; Apud auctores passim feruntur hujusmodi dicta, quorum nonnulla corrasit *Ag. Menagius* ad *Lactantii* I, 58. Nos, iis omissis, alia dabimus. *Demophilus* in sent. Pythag. pag. 620. Οἷον γὰρ τὸ ἡθὺς ἰσχύει, τοῖοσδε ὁ βίος καὶ αἱ πράξεις. *Ψυχὴ* γὰρ ὅτι ταμείον, ἀγαθὴ μὴ ἀγαθὴ, κακὴ δὲ κακὴ. *Clemens Alexandrinus* Protr. p. 95. Οἷαι μὴ αἱ βέλαι, τοῖσι καὶ οἱ λόγοι. ὁποῖοι ᾗ οἱ λόγοι, τοῖσι δὲ καὶ αἱ πράξεις καὶ ὁποῖα τὰ ἔργα, τοῖσι τοῖς

ὁ βίος. Omnino fallitur V. C. *Joan. Potterus*, qui parum felici conatu versus Iambicos, eosque malè natos, hinc extudit. *Quintilianus* Inst. Orat. lib. XI. cap. 1. Profert enim mores plerumque oratio & animi secreta detegit; nec sine causa Graci prodiderunt, ut vivat, (lege vivit,) quemque etiam dicere. *Seneca* Epist. cxiv. Apud Gracos in proverbium cessit, talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Videtur & *Aristidem* Orat. Sacr. I. pag. 499. & *Eusebium* H. E. lib. VI. cap. 3.

6 Et honesta ergo, quoniam laudabilis: ex quibus] Vulgg. & honesta. Ergo, quoniam laudabilis, ex quibus &c. Se *Victorii* distinctionem secutum testatur *Gebhardus*, & ita præclare sibi suo munere functus videtur, licet hac ratione sensus omnino nullus sit factus. Nos igitur interpunctionem commodam revocavimus.

7 Sine alacritate nulla] Ita MSSi & beatus:

beatus. Jam vero quî potest vir bonus non ad id, quod laudabile sit, omnia referre quae agit quaeque sentit? refert autem omnia ad beate vivendum: beata igitur vita laudabilis: nec quicquam sine virtute laudabile: beata igitur vita
 17 virtute conficitur. Atque hoc sic etiam concluditur. Nec in misera vita quicquam est praedicabile aut gloriandum; nec in ea, quae nec misera sit nec beata: & est in aliqua vita praedicabile aliquid & gloriandum ac prae se ferendum: ut Epaminondas,

¹ *Consiliis nostris laus est attonsa Laconum:*
 ut Africanus,

A sole exoriente, ² supra Maeotis paludes,

Nemo est, ³ qui factis me aequiperare queat.

⁴ Quod si est; beata vita glorianda & praedicanda & prae se ferenda est: nihil est enim aliud, quod praedicandum & prae se ferendum sit: quibus positis, intellegis quid sequatur. Et quidem nisi

Nonius in alacritatem. Cogitâram, sine alacritate VANA vel inani. Sed eodem redit sive Benteleianam rationem sequaris sive nostram!

¹ *Consiliis nostris*] Graece sic legitur apud *Plutarchum* Tom. II. pag. 1098.

Ἡμετέρις βουλῆς Σπάρτη μὲν ἐκεί-
 κειτο δὲ ξαν.

Integrum Epigramma fuit huiusmodi,

Ἡμετέρις βουλῆς Σπάρτη μὲν ἐκεί-
 κειτο δὲ ξαν,

Μεσσήνη δ' ἰσθ' ἔκιν' ἡ χερσὶ δὲ-
 χεται.

Θῆβαι δ' ὅπλοισιν μεγάλη πόλις ἐστ-
 φάνωται.

Αἰτῶμεθ' δ' Ἑλλὰς πᾶσ' ἐν ἰ-
 λυδρείῃ.

Id exhibet *Pausanias* in *Bœot.* pag. 565.

² *Supra Maeotis paludes*] Ita meliora *Ciceronis* exemplaria habere fatetur *Hier. Columna* ad *Ennii* fragm. p. 163. Cum tamen in aliis sit *Maeotidas paludes*, legendum conjicit *Maeotido* pludes. Sed cur optimos libros deseruerit, ut conjiciendi sibi licentiam sumeret, equidem sum nescius. Aliquo modo receptam scripturam firmat *Cl. Mamertinus*, qui versum sic laudat,

*A sole exoriente adusque Maeoti-
 paludes.*

Vide *Paneg.* II. cap. 16. *Leg. Martii* adusque paludes.

ca

ea vita beata est, quae est eadem honesta; sit aliud necesse est melius vita beata: quod erit enim honestum, certe fatebuntur esse melius: ita erit beata vita melius aliquid; quo quid potest dici perversius? Quid? cum fatentur satis magnam vim esse in vitiis ad miseram vitam, nonne fatendum est, eandem vim virtuti inesse ad beatam vitam? contrariorum enim contraria sunt consequentia. Quo loco quaero, quam vim habeat libra illa Critolai? qui, cum in alteram lancem animi bona inponat, in alteram corporis & externa; ⁶ tantum propendere illam animi lancem putet, ut terram & maria deprimat. Quid ergo aut hunc prohibet, aut etiam Xeno-¹⁸craten illum gravissimum philosophorum, ⁷ exaggerantem tanto opere virtutem, extenuantem cetera & abjicientem, in virtute non beatam modo vitam sed etiam beatissimam ponere? ⁸ quod quidem nisi fit, ⁹ virtutem interitus con-

3 Qui factis me aquiperare queat] Me titium MSSorum suffragiis male ablegaverat Janus Gebhardus. Cum verò pronomen illud flagitaret sensus, reducendum putavi.

4 Quod si est; beata vita] Vulgg. quod si beata vita.

5 Vim in virtute esse] Benè quidem Latine; cum tamen Pall. tres & Cantab. exhibeant vim virtutem esse; ut opinor Cicero scripsit vim virtuti inesse, vel saltem vim in virtute inesse.

6 Tantum propendere illam animi lancem] Vulgg. boni.

7 Exaggerantem tantopere virtutem] In libris, ut videtur, περὶ ἀρετῆς, quos memorat Laertius IV, 12. Ejus

mentem sic exponit Clemens Alexandrinus Strom. II. p. 500. Ἐνοχρότης ὁ Χαλκηδόνιος τὴν βουδαιμονίαν ἀποδίδωσι κτήσιν τῆς οὐκείας ἀρετῆς ἢ τῆς ὑποηρετικῆς αὐτῇ δυνάμεως· εἶτα, ὡς μὴ ἐν ᾧ γίνεται, φαίνεται λέγων τὴν ψυχὴν ὡς δ' ὑφ' αὐτῆς τὰς ἀρετὰς ὡς δ' ἐξ αὐτῆς μερῶν, τὰς καλὰς πράξεις, ἢ τὰς σπουδαίας ἔχεις τε ἢ διαδέσεις ἢ κινήσεις ἢ χεῖρεις ὡς τῶν ἐκ ἀνευ τὰ σωματικὰ ἢ τὰ ἐκτὸς. Adī & hujus libri cap. 31.

8 Quod quidem nisi fit] Vulgg. fit. Sed congruentior videtur illa lectio, quam veteres quosdam Codices exhibere Lambinus testatur.

9 Virtutem interitus consequetur] Vulgg. virtutum.

Y 3

sequetur:

sequetur: nam in quem cadit aegritudo, in eundem metum cadere necesse est; est enim metus futurae aegritudinis sollicita expectatio: in quem autem metus, in eundem formido, timiditas, pavor, ignavia: ergo ut idem vincatur interdum; nec putet ad se praeceptum illud Atrei pertinere,

Proinde ita parent se in vita, ut vinci nesciant: hic autem vincetur, ut dixi; nec modo vincetur sed etiam serviet: ¹ nos autem virtutem semper liberam volumus, semper invictam; quae nisi sunt, sublata virtus est. ² Atque si in virtute satis est praesidi ad bene vivendum, satis est etiam ad beate: satis est enim certe in virtute, ut fortiter vivamus: si fortiter, etiam ut magno animo; & quidem ut nulla re umquam terreamur semperque simus invicti: sequitur, ut nihil poeniteat, nihil desit, nihil obset: ergo omnia profluent, absolute, prospere: igitur beate: satis autem ad fortiter vivendum virtus potest; satis ergo etiam ad beate. Et enim ut stultitia, etsi adepta est quod concupivit, numquam se tamen satis consecutam putat: sic sapientia semper eo contenta est, quod adest; neque eam unquam sui poenitet. Similene putas C. Laeli

¹ Nos autem virtutem] Vulgg. at nos virtutem.

² Atque si in virtute] Vulgg. atqui.

³ Si cum sapiens] Ita rectè Vatic. & Pal. quart. Vulgg. sic.

⁴ A malo populo] Vulgg. bono.

[An, ut Cinnam, quater? non dubito]

Vulgg. orationem sic continuant, an ut Cinnam quater, non dubito, tu quid responsurus sis. Nos sensui consulentes, commodam sequimur distinctionem.

⁶ Consulibus Cn. Octavii] Primam vocem, sicut arbitror, immerito delendam statuunt Manucius & Lambi-

unum consulatum fuisse, & cum quidem cum repulsa, ³ (si cum sapiens & bonus vir, qualis ille fuit, suffragiis praeteritur, non populus à bono consule potius, quam ille ⁴ à malo populo repulsam refert) sed tamen utrum malles, te, si potestas esset, semel ut Laelium consulem, ⁵ an ut Cinna quater? non dubito, tu quid responsurus sis: itaque video, cui committam. Non quemvis hoc idem interrogarem: responderet enim alius fortasse, se non modo quattuor consulatus uni antepone, sed unum diem Cinnae multorum & clarorum virorum totis aetatibus. Laelius si digito quem adtigisset, poenas dedisset: at Cinna collegae sui, ⁶ consulis Cn. Octavi, praecidi caput iussit; P. Crassi, L. Caesaris, nobilissimorum hominum; quorum virtus fuerat domi militiaeque cognita; ⁷ M. Antonî, omnium eloquentissimi quos ego audierim: C. Caesaris, in quo mihi videtur specimen fuisse humanitatis, salis, suavitatis, leporis. Beatusne igitur, ⁸ quia hos interfecit? mihi contra non solum eo videtur miser, quod ea fecit; sed etiam quod ita se gessit, ut ea facere ei liceret: etsi peccare nemini licet; sed sermonis errore labimur; id enim licere dicimus, ⁹ quod cui con-

nus. Ita certè loquuntur *Livius* XXXI, 14. & *Velleius Paterculus* lib. II. cap. XXII, 2.

⁷ *M. Antonii, omnium eloquentissimi*] Cum Cinnae noster adscribat Antonii eadem, vir ille discretissimus iussu Marii confossus est, si veri sunt *Plutarchus* Tom. I. pag. 431. *Appi-*

anus Bell. Civil. lib. I. pag. 662. & *Valerius Maximus* lib. IX. cap. II, 2. At Cinnae Mariumque facinoris huius auctores facit *Velleius Paterculus* II, 22.

⁸ *Quia hos interfecit*] Vulgg. *qui*.

⁹ *Quod cui conceditur*] Vulgg. *cuique*.

ceditur. Utrum tandem beatior C. Marius, tum cum Cimbricae victoriae gloriam cum collega Catulo communicavit, paene altero Laelio: nam ¹ hunc illi duco simillimum? an cum civili bello victor, iratus, necessariis Catuli deprecantibus ² non semel respondit, sed saepe, Moriatur? in quo beatior ille, qui huic nefariae voci paruit, quam is, qui tam scelerate imperavit: nam cum ³ accipere quam facere praestat injuriam; tum morti jam ipsi adventanti paulum procedere obviam, quod fecit Catulus, quam, quod Marius, talis viri interitu sex suos obruere consulatus & contaminare extremum tempus aetatis.

20 Duodequadraginta annos tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, cum quinque & viginti natus annos dominatum occupavisset. Qua pulchritudine urbem, quibus autem opibus praeditam servitute oppressam tenuit civitatem? Atqui de hoc homine à bonis auctoribus sic scriptum accepimus; summam fuisse ejus in victu temperan-

¹ Hunc illi duco simillimum] Vulgg. huic illum.

² Non semel respondit, sed saepe, MORIATUR] Plutarchus in Mario p. 431. Κάτλος ὃ Λετιάτῳ. Μαρίας συν-αρχῶν καὶ συνδεσμεύσας ἀπὸ Κίμβρων, ἐπεὶ πρὸς τὰς δεομένας ὑπὲρ αὐτῶν καὶ παραιτημένους ὁ Μάρκος ποσῶτον μόνον εἶπεν, ΑΠΟΘΑΝΕΙΝ ΔΕΙΤ', κατὰ-κλυσάμενῳ εἰς οἴκημα, καὶ πολλὰς ἀνδραγὰς ἐκζωπυρίσας, ἀπέπνιγν. Fleat non potuit Marius, quod Catulus illius exsulis vehemens fuisset insectator, ut docet Appianus Bell. Civil. lib. I. p. 663.

³ Accipere quam facere praestat injuriam.] Ex decreto Socratis, qui

apud Platonem in Gorgia pag. 290. αἰσ. Εἰ ἀναγκαῖον εἶν ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλπίσω εἰ μὲλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. Vide Senecam de Const. Sap. cap. 16. & Agellium N. A. lib. XII. c. 9.

⁴ Et si id quidem aliis alio modo tradidit] In his est Helladius Besantinus, qui apud Photium Cod. cclxxix. tradit, ὅτι ὀνηλάτε μὲν ὑπὸς Διονύσιος ἦν ὁ τῆς Σικελίας ἀρχῆς ἔτη μ', δοῦν ἀποδόντα. Diodorus Siculus lib. XIII. p. 26. Διονύσιος μὲν ἔν, ἐν γραμματέ-ας καὶ τῷ τοῦ λόγῳ ἰδιώτῃ, τ' μεγίστης πόλεως ἦν Ἑλληνίδων ἐγενήθη τυραννος. Non dissimilia sunt, quae refert Isocrates, ut olim monuit Pet. Victorius Var. Lect. lib. XI. cap. 13.

tiam;

tiam; in rebusque gerundis virum acrem & industrium, eundem tamen maleficum natura & injustum; ex quo omnibus bene veritatem in-tuentibus videri necesse est miserrimum: ea enim ipsa, quae concupierat, ne tum quidem cum omnia se posse censebat, consequebatur. Qui cum esset bonis parentibus atque honesto loco natus, (⁴ etsi id quidem alius alio modo tradidit) abundaretque & aequalium familiaritatis & consuetudine propinquorum; haberet etiam more Graeciae quosdam adolescentis amore conjunctos; ⁵ credebat se eorum nemini: sed his, quos ex familiis locupletium servos delegerat, quibus nomen servitutis ipse detraxerat; & quibusdam ⁶ convenis, & feris barbaris, corporis custodiam committebat. Ita propter injustam dominatus cupiditatem in carcerem quodammodo ipse se incluserat. Quin etiam, ne tonsori collum committeret, tondere filias suas docuit. Ita fordido ⁷ ancillarique officio ⁸ regiae virgines,

⁵ Credebat se eorum nemini] Vulgg. se nesciunt.

⁶ Convenis & feris barbaris] Ita cuncti MSS. D. autem Lambinus & Fr. Fabricius reponunt *convenis* & fere barbaris. At non tantum ferè, sed omnino barbari fuerunt hi satellites, quos propterea *ferocissimarum gentium homines* vocat *Valerius Maximus* lib. IX. cap. XIII, 4. ext. Noster infra cap. 22. *Vivebat cum fugitivis, cum facinorosis, cum BARBARIS.* Retinenda mihi videtur Codicum lectio, nam barbarus apud bonos auctores adjectivum sibi conjunctum recipit. *Lactantius* Div. Inst. lib. V. cap. XIX, 7.

Qua nec savissimi latrones, nec iratissimi hostes, nec immanissimi barbari aliquando fecerunt. Pari modo truculentos barbaros & immanes barbaros dixit *Augustinus* C. D. lib. I. capp. 1, 4. *Celsus* apud *Origenem* lib. VIII. pag. 323. Τὰ δ' ὅτι ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν ἁνθρωποῖς καὶ ἀνθρώποις βαρβαροῖς ἰσχυροῦται quæ paullò post ipse repetit *Origenes*.

⁷ Ancillarique officio] Vulgg. artificio.

⁸ Regia virgines, ut tonstricula, tondebant barbam & capillum patris] Hæc affert *Priscianus* lib. VIII. col. 784.

ut

ut tonstriculae, tondebant barbam & capillum patris: & tamen ab his ipsis, cum jam essent adultae, ferrum removit: instituitque, ¹ ut cadentibus juglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent. Cumque duas uxores haberet, ² Aristomachen civem suam, Doridem autem Locrensem; sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur ante: & ³ cum fossam latam cubiculari lecto circumdedisset, ejusque fossae transitum ponticulo ligneo conjunxisset; cum ipsum, cum forem cubiculi clauserat, detorquebat: idemque cum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat. Atque is cum pila ludere vellet (studiose enim id facitabat) tunicamque poneret; adulescentulo, quem amabat, ⁴ tradidisse gladium dicitur. Hic cum qui-

¹ Ut cadentibus juglandium putaminibus] Laudat Nonius in juglandes. Inter se verò discrepant auctores. Noster Offic. lib. II. cap. 7. Dionysius cultros metuens tonsorios, cadenti carbone sibi adurebat capillum. Plutarchus in Dione pag. 961. Οὕτω γὰρ ἢν ἄριστος, καὶ περὶ πάντας ἀνθρώπους ὑποπῆται καὶ περιελημένος διὰ φόβον ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος, ὥστε μὴ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας ἀφαιεῖν περικαῖς μαχαιραῖς, ἀλλὰ καὶ πλῆσυν τῆς ὀπιθιῶν ἀνθρώπου τῶν κόμην ἀδελφαιεν. Insignis hujusce dissidentiae meminere Diodorus Siculus lib. xx. pag. 797. Valerius Maximus lib. ix. cap. 13. & Amm. Marcellinus lib. xvi. cap. 8. Initio tamen usus est tonsore Dionysius, quod patet ex Plutarcho de Garrul. pag. 508.

² Aristomachen civem suam, Do-

ridem autem Locrensem] Valerius Maximus lib. IX. cap. XIII. 4. ext. Durum enim eodem tempore Aristomaches Syracusana & Locrensis Cloridis matrimonii illigatus. Legendum Doridis. Vide Aelianum V. H. lib. IX. cap. 8. ac lib. XIII. cap. 10.

³ Cum fossam latam cubiculari lecto circumdedisset] Nonnulli Codd. fossa lata cubicularis lecto circumdedisset: quasi vellent fossa lata cubicularis lectos, quemadmodum dedit Erasmus. Ipse quidem nihil moveo. Valerius Maximus lib. IX. cap. XIII. 4. ext. Dionysius CUBICULAREM LECTUM, perinde quasi castra, lata fossa cinxit. Ammianus Marcellinus lib. XVI. cap. 8. ADEMQUE BREVEM, ubi cubitare sueverat, alta circumdedit fossa. Forte latâ. Hæc, nisi fallor, in Cicerone vulgatam sa-

dam familiaris jocans dixisset, *Huic quidem certe vitam tuam committis*, adrisissetque adulescens; utrumque iussit interfici: alterum, quia viam demonstravisset interimendi sui: alterum, quia dictum id risu adprobavisset: atque eo facto sic dolluit, nihil ut tulerit gravius in vita: quem enim vehementer amarat, occiderat. Sic distrahuntur in contrarias partis inpotentium cupiditates: cum huic obsecutus sis, illi est repugnandum. Quamquam hic quidem ⁵ tyrannus ²¹ ipse indicavit, quam esset beatus. Nam ⁶ cum quidam ex ejus assentatoribus Damocles commemoraret in sermone copias ejus, opes, majestatem dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum, negaretque umquam beatiorem quemquam fuisse: *Visne igitur*, inquit, *ô Damocle, (quoniam te haec vita delectat)*

tis tuentur lectionem.

4 Tradidisse gladium dicitur] Huc fortè pertinet, quod refert *Ælianus* V. H. lib. XIII. cap. 34. *Ὅτι τὸν Δίονυσον ὁ Διονύσιος μετὰ τὴν πρῶτα ξιν τὴν κατ' αὐτὴν ἀνευρὼν, εἰς τοὺς τοῖς δρυφόροις ἐκέλευσεν ἀπάγειν, καὶ μετέγνω τοὺς καὶ κατ' ἐκείνην μεταπομπὴν κατὰφίλει κλαίων καὶ καταρώμενος ἐκείνῳ ὅτι ἔλαβε τὸ ξίφος. Τελιυτῶν ἡττητῶν τῷ φόβῳ καὶ περιστάξιν ἀποσφαγῆναι.* Si eandem, quam *Cicero*, narrat historiam, (idque non improbabile reddit τὸ ξίφος mentio) legatur καταρώμενος αὐτῷ, nempe Δίοντος. Sed tam multos ex suis amicis obtruncavit *Dionysius*, ut nihil ῥητῶς adfirmem: præterquam quòd hic adulescens sine dilatione casus videatur.

5 Tyrannus ipse indicavit] Vulgg. *judicavit.*

6 Cum quidam ex ejus assentatoribus *Damocles*] Memorabilem hanc historiam tacito *Damoclis* nomine refert *Philo* apud *Eusebium* P. Evang. lib. VIII. cap. XIV. pag. 391. *Macrobii* Som. Scip. lib. I. cap. 10. *Dionysius*, *aula Sicula* inclementissimus incubator, familiari cuidam suo, solam beatam existimanti vitam tyranni, volens quam perpetuo metu misera quamque impendentium semper periculorum plena esset ostendere, gladium vagina raptum & à capulo de filo tenui pendentem mucrone demisso iussit familiaris illius capiti imminere &c. *Boëtius* Conf. Philos. lib. III. Prof. 5. *Expertus* fortis sua periculorum *Tyrannus*, regni metus pendens supra verticem gladii terrore simulavit. Forte similit. Vide & *Sidonium Apollinarem* lib. II. Epist. 13. Ad eandem respi-

ipse

ipse eandem degustare & fortunam experiri meam? cum se ille cupere dixisset, conlocari iussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrumo, textili stragulo magnificis operibus picto; abacosque compluris ornavit argento auroque caelato: tum ad mensam ¹ eximia forma pueros delectos iussit consistere, eosque nutum illius intuentis diligenter ministrare: aderant unguenta, coronae: incendebantur odores: mensae exquisitissimis epulis exstruebantur: fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio adparatu fulgentem gladium è lacunari ² seta equina aptum demitti iussit; ut inpenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos ministratores aspiciebat, nec plenum artis argentum; nec manum porrigebat in mensam: jam ipsae defluebant coronae: denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod jam beatus nollet esse. Satisne vide-

ciunt *Horatius* lib. III. Od. I, 17. *Persius* Sat. III, 49. *Dion Chrysostomus* Orat. VI. pag. 97. & *Ammianus Marcellinus* lib. XXIX. cap. 2.

¹ *Eximia forma pueros delectos*] *Delicatos* rescribit *Marq. Gudius* ad *Phadri* lib. IV. fab. 4. Sed renituntur MSSi; nec res ipsa postulat, ut à lectione quam praestant, recedamus.

² *Seta equina aptum*] *Eliefs*, sec. *Petrensi*. Bak. aliique Codices appensum. Ea quidem lectio Glossemati debetur, siquidem receptam teruat *Nonius* in *aptam*.

³ *In improvida atate*] Vulgg. *improvida atate*. Male. Illa praepositio pari modo sapius est absorpta. Sic apud *Velleium Paterculum* lib. II. cap. XXVIII, 2. de *Sullâ*: *Disfator crea-*

tus---imperio, quo priores ad vindicandam maximis periculis Remp. usi fuerant, immodicæ crudelitatis licentiâ usus est. Omnino rescribendum *IN immodica crudelitatis licentiam usus est.* Eiusdem libri cap. XXXI, 3. contrario vitio legitur, *Sed tamen idem hoc ante biennium* in *M. Antonii* praetura decretum erat. Reponas velim, *ante biennium M. Antonio* praetori decretum erat. Vide *Lactantium* Div. Inst. lib. I. cap. XI, 32.

⁴ *In Pythagoreis duobus illis*] *Damonem* & *Phintiam* significat. Historiam latè referunt noster *Offic.* lib. III. cap. 10. *Diodorus Siculus* in Excerpt. Peiresc. pagg. 242, 244. & *Valerius Maximus* lib. IV. cap. VII, 1. ext. Apud hunc *Phintia* loco perpe-

tur

tur declarasse Dionysius, nihil esse ei beatum, cui semper aliqui terror impendat? Atque ei ne integrum quidem erat, ut ad iustitiam remigraret, civibus libertatem & jura redderet: his enim se adulescens ³ in improvida aetate inretierat erratis, eaque commiserat; ut salvus esse non posset, si sanus esse coepisset. Quanto opere vero amicitias desideraret, quarum infidelitatem extimescebat, declaravit ⁴ in Pythagoreis duobus illis: quorum cum alterum vadem mortis accepisset; alter, ut vadem suum liberaret, praesto fuisset ⁵ ad horam mortis destinatam: *Utinam ego, inquit, tertius vobis amicus adscriberer!* Quam huic erat miserum! carere consuetudine amicorum, societate victus, sermone omnino familiari, homini praesertim ⁶ docto & à puero artibus ingenuis erudito, ⁷ musicorum vero perstudioso, poetae etiam tragico:

ram legitur Pythias, ut ex Plutarcho *περὶ πολυφιλίας* pag. 93. dudum monuit Hadr. Turnebus Advers. XX, 13. Vide & Cl. Salmasium Exerc. Plin. pag. CXI. Multis sanè veterum locis confirmari potest hæc emendatio; Damonis enim amicum Phintiam, non Pythiam, vocant Porphyrius vit. Pythag. §. 60. Iamblichus *περὶ βίης Πυθαγόρου* §. 127, 234. & Latinus Pacatus Paneg. XII. cap. 17. Ambrosius de Virginibus lib. II. cap. V, 34. At etiam Philosophorum gymnasia Damonem & Pythiam Pythagoreos in calum ferunt &c. Leg. Damonem & Phintiam, quod Benedictini quidem monere neglexerunt. Vide sis & eundem lib. III. de Offic. cap. XII. n. 80. Lactantium Div. Inst. lib. V. cap. XVII, 22. & Cicronem de Fin. II, 24.

⁵ *Ad horam mortis destinatam*] Vulgg. morti.

⁶ *Docto, & à puero artibus ingenuis erudito*] Vulgg. docto à puero, & artibus ingenuis erudito.

⁷ *Musicorum verò perstudiosum; poetam etiam Tragicum, quam bonum nihil ad rem*] Hæc nihil habent, à quo pendeant. Eliens. quidem sec. & veteres editi dant, *musicorum verò perstudiosum accepimus; Poetam etiam Tragicum; quam bonum nihil ad rem.* Etiam Baliol. dat, *musicorum verò perstudiosum, Poetam etiam Tragicum accepimus.* Ita quidem rectè procedit oratio & hoc malim, quam balbutientem facere Tullium. Quum tamen eam vocem nesciant reliqui Codices; & Bak, noster exhibeat *POETÆQUE etiam Tragicum, for-*

quam

quam bono nihil ad rem; in hoc enim genere nescio quo pacto magis quam in aliis suum cuique pulchrum est. Adhuc neminem cognovi poetam, (& ² mihi fuit cum Aquinio amicitia) qui sibi non optumus videretur: sic se res habet, Te tua, me delectant mea: sed ut ad Dionysium redeamus: omni cultu & victu humano carebat: vivebat cum fugitivis, cum facinorosis, cum barbaris: neminem, qui aut libertate dignus esset, aut vellet omnino liber esse, sibi amicum arbitrabatur. Non ego jam cum hujus vita, quae tetrius, miserior, detestabilius excogitare nihil possum, Platonis aut Archytæ vitam comparabo,

tē noster scripsit *Muscorum* verò pyrrus studioso, Poetaque etiam Tragico, quam bono nihil ad rem; ut hæc cum superioribus connectantur. Idem Cl. Bentleio placere video.

1 *Quam bonum nihil ad rem*] *The-mistius* Orat. IX. pag. 126. *Τετραπόδιος δὲ, inquit, ἱκανὸς γὰρ εἶναι καὶ Διονύσιον* οὐ τὴν γὰρ ἱκανὸν ἦν. De Poëtica ejus facultate non tam benè sentiunt reliqui, & in horum sententia fuisse se non obscurè docet *Tullius*. *Ammianus Marcellinus* lib. XV. cap. 5. *Legimus Dionysium intentalisse Poëta Philoxeno mortem, cum eum recitantem proprios versus absurdos & inconcinnos, laudantibus cunctis, solus audiret immobilis*. *Lucianus* advf. *Indoct.* Tom. II. pag. 387. *Ἀέχεται γὰρ καὶ Διονύσιον τετραπόδιον ποιεῖν ΦΑΤΑΩΣ πάνυ καὶ ΓΕΛΟΙΩΣ. ὥστε τὸν Φιλόξενον πολλοὶς δὲ αὐτὸν ἐς τὰς λατομίας ἐμπέσειν, ἃ δυνάμενον κατέχειν τὸν γέλωτα*. Alia de *Philoxeno* in lapicidinas conjecto testimonia corrahit *Jac. Perizonius* ad *Aliani* V. H. lib. X. cap. 9. at de *Dionysii* Tra-

gædiis vide *Schefferum* & *Kuhnium* ad lib. XIII. cap. 18.

2 *Mihi fuit cum Aquinio amicitia*] *Philipp. Beroaldum* mala mens urgebat, cum pro *Aquinio* rescripserit *Archiam*; hic enim egregius erat Poëta, quem impensè laudavit *Tullius*; at hoc in loco vares stultus & ineptus denotatur, qualis reverà fuit *Aquinius*. *Catullus* Epigr. XIV.

Nam, si luxerit, ad Librarium Curram scrinia; *Casios*, *Aquinius*, *Suffenum*, omnia colligam venena, *Ac te his suppliciis remunerabor*.

Elens. sec. cum *Attilio* amicitia. Is, durissimus erat Poëta, quem memorat noster ad *Attic.* lib. XIV. Epist. 20. & de *Fin.* lib. I. cap. 2. Cave tamen, quidquam mutes.

3 *Humilem homunculum*] De *Archimede* sic etiam *Silius Italicus* XIV. 342.

Vir fuit Isthmiacis decus immortalis colonis, Ingenio facile ante omnes telluris alumnos;

doctorum

doctorum hominum & plane sapientium; ex eadem urbe ³humilem homunculum ⁴à pulvere & radio excitabo, qui multis annis post fuit, Archimeden: cujus ego quaestor ignoratum ab Syracusanis, cum esse omnino negarent, septum undique & vestitum vepribus & dumetis indagavi sepulchrum: tenebam enim quosdam senariolos, quos in ejus monumento esse inscriptos acceperam; qui declarabant, in summo sepulchro sphaeram esse positam cum cylindro. Ego autem, cum omnia conlustrarem oculis (est enim ⁵ad portas Agragianas magna frequentia sepulchrorum) ⁶animum adverti columellam non

NUDUS OPUM, sed cui calum
terraque paterent.

Attamen Ἰέρωνι τῷ βασιλεῖ συγγενὲς ἦν καὶ φίλος, ut tradit Plutarchus in Marcello pag. 305.

4 A pulvere & radio] Mathematicis studiis deditum. Locutionis ratio est; quod radius sit instrumentum, quo Geometris in mensa, pulvere conspersa, σχήματα sua describere, moris erat. Adi quæ diximus ad lib. II. N. D. cap. 18. Augustinus Epist. XXXIX. pag. 50. (Bened. Epist. XXVI.)

Inde figurarum positas SINE pulvere formas

Posco amens.

Lege positas IN pulvere formas. Hinc Seneca Epist. LXXXVIII. Itane? in Geometria pulvere habeo? Idem Epist. LXXIV. Utrum majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam: licet alter diu manserit, alterum statim obdlexeris, & IN EUM quo scriptus est PULVEREM solveris, in eadem utique forma fuit. Ibi vide Just. Lip-

sum, & Joan. Brodaum Miscell. lib. I. cap. 1.

5 Ad portas Agragianas] Ita Nonius in lustrare, si fides editis; nam MS. C. C. C. C. Gaianas. At cum Pal. pr. agraginas, tert. sagraginas exhibeat, mihi recipienda videtur Ursiniani Codicis lectio, qui dat Achradinas. Stephanus. Ἀχερδίνη νῆσος ἔχουσα πόλιν, ἣν ἐπολιόρουντο Μάρκελλον καὶ Ἀχερδίνη μοῖρα Συρακουσῶν. Achradina meminērunt Cicero in Verrem IV, 53. Athenaus lib. V. pag. 207. F. Plutarchus Timol. pag. 244, 245. & in M. Marcello pag. 308. denique Livius lib. xxiv. capp. 21, 22, 23, 25, 32, 33. &c. Hinc cuius facile constat, cur Achradina dictæ sint illæ Syracusarum portæ.

6 Animum adverti columellam] Vulgg. animadverti columellam. Vaticanus Codicis lectionem nos admisimus, quæ valet idem quod animum ad columellam verti. Plautus Pseudol. Act. I. Sc. II, 10.

Nunc adeo hanc editionem nisi animum advortitis omnes.

multum

multum è dumis eminentem, in qua inerat sphaerae figura & cylindri: atque ego statim Syracusanis (erant autem principes mecum) dixi, me illud ipsum arbitrari esse quod quaererem. Inmissi cum falcibus multi purgarunt & aperuerunt locum. Quo cum patefactus esset aditus, ad adversam basim accessimus: apparebat epigramma, ex his posterioribus partibus versiculorum, ¹dimidiatum fere. Ita nobilissima Graeciae civitas, quondam vero etiam doctissima, sui civis unius acutissimi monumentum ignorasset, nisi ab homine Arpinate didicisset. Sed redeat unde aberravit oratio. Quis est omnium, qui modo cum Musis, id est, cum humanitate & cum doctrina habeat aliquod commercium, qui se non hunc mathematicum malit, quam illum tyrannum? Si vitae modum actionemque quaerimus: alterius mens rationibus agitandis exquirendisque alebatur, cum oblectatione solertiae; qui est unus suavissimus pastus animorum: alterius in caede & injuriis cum & diurno & nocturno metu. Age, confer Democritum, Pythagoran, Anaxagoran. Quae regna, quas opes studiis eorum & delectationibus antepones? Et enim quae pars optima est in homine, in ea

Lucretius lib. II, 124.

Hoc etiam magis hac animum te
advertere par est

Corpora ----

Sic navem --- instructam propugnatoribus
animum adverti, dixit Hirtius
de Bell. Alex. cap. LXV. uti quidem
MSti fide dedimus.

¹ Dimidiatum fere] Vulgg. dimidiat.

² Illud quod quaerimus optimum] Vulgg. quavis.

³ Sed dicendum illud idem] Haud sanè capio, quid sibi velit And. Schottus, qui Nodor. Cicér. lib. II. cap. 20. ait se ex veteris scripturae

situm

fitum esse necesse est ² illud quod quaerimus optimum. Quid est autem in homine, sagaci ac bona mente melius? ejus bono fruendum est igitur, si beati esse volumus: bonum autem mentis est virtus: ergo hac beatam vitam contineri necesse est. Hinc omnia, quae pulchra, honesta, praeclara sunt (ut supra dixi; ³ sed dicendum idem illud paulo uberius videtur) plena gaudiorum sunt: ex perpetuis autem plenisque gaudiis cum perspicuum sit vitam beatam existere, sequitur ut ea existat ex honestate. Sed ne verbis solum adtingamus ea, quae ²⁴ volumus ostendere; proponenda quaedam quasi moventia sunt, quae nos magis ad cognitionem intellegentiamque convertant. Sumatur enim nobis quidam praestans vir optimis artibus,isque animo parumper & cogitatione fingatur. Primum ingenio eximio sit, necesse est; tardis enim mentibus virtus non facile comitatur: deinde ad investigandam veritatem studio incitato: ex quo triplex ille animi foetus existet; unus in cognitione rerum positus & in explicatione naturae; alter ⁴ in descriptione expetendarum fugiendarumve rerum; tertius in judicando quid cui-

vestigiiis rescribere, sed illa (dicendum illud idem paulo uberius videtur) plena gaudiorum sunt. Hoc modo certum est, Codices nostros recepta nomina sua dare lectioni, quae satis prorsus est & sincera.

⁴ In descriptione expetendarum fugiendarumve rerum] Quattuor Codices

ces fugiendarumque rerum ne vivendi: Eliens. sec. fugiendarumve rerum arteve vivendi. Lego in descriptione expetendarum fugiendarumque rerum, arteve vivendi; nam philosophia moralis circa res fugiendas & expetendas versatur, artemque adeo vivendi subministrat. Apuleius de Habitu

Z

que

que rei sit consequens, quid repugnans: in quo inest omnis cum subtilitas differendi, tum veritas judicandi. Quo tandem igitur gaudio adfici necesse est sapientis animum, cum his habitantem pernoctantemque curis? ¹ cum totius mundi motus conversionesque perspexerit, sideraque viderit innumerabilia caelo inhaerentia cum ejus ipsius motu congruere certis infixis sedibus; septem alia suos quaeque tenere cursus, multum inter se aut altitudine aut humilitate distantia, quorum vagi motus rata tamen & certa sui cursus spatia definiant. Horum nimirum aspectus impulit illos veteres & admonuit, ut plura quaererent. Inde est indagatio nata initiorum & tamquam feminum, unde essent omnia orta, generata, concreta; quaeque cujusque generis vel inanimi vel animantis, vel muti vel loquentis origo: quae vita, quis interitus, quaeque ex alio in aliud vicissitudo atque mutatio; ² unde terra aequis librata ponderibus: ³ quibus cavernis maria sustineantur: qua omnia delata gravi-

Doct. Plat. pag. 606. *Iustitiam verò, quod ex trinis animae regionibus sparsa sit, ARTEM VIVENDI ac disciplinam putat. Vide Augustinum C. D. IV, 21.*

¹ Cum totius mundi motus] Vulgg. ut cum totius. Mundus autem hoc in loco caelum denotat: terram enim immotam stare censebant plerique veterum. Virgilius in Ciri vl. 7.

Altius ad magni subterdit sidera mundi.

Ac vl. 218.

Respicit ad culti nutantia sidera mundi.

Ita persæpe Manilius & alii. Vide Corn. Severum in Aetna vs. 43, 69. & Plinium H. N. lib. II. capp. 1, 4.

² Unde terra aequis librata ponderibus] Vulgg. unde terra & quibus librata ponderibus; incommodè: nam qui rerum initia diligenter indagabant, unde tellus esset concreta, proculdubio quærebant; adeoque τρωτολογίας reus fieret Cicero. Nos igitur eximiam Eliensis sec. lectionem damus, eaque prorsus est vera.

tate

tate medium mundi locum semper expetant; qui est idem infimus in rotundo. Haec tra-²⁵ctanti animo, & noctis & dies cogitanti, existit illa à deo Delphis praecepta cognitio, ut ipsa se mens agnoscat, conjunctamque cum divina mente se sentiat: ex quo ⁴insatiabili gaudio completur: ipsa enim cogitatio de vi & natura deorum, studium incendit illius aeternitatis imitandae; ⁵neque se in brevitae vitae conlocatum putat, cum rerum causas alias ex aliis aptas & necessitate nexus videt: quibus ab aeterno tempore fluentibus in aeternum ratio tamen mensque moderatur. Haec ille intuens atque suspiciens, vel potius omnis partis orasque circumspiciens, quanta rursus animi tranquillitate humana & ceteriora considerat? hinc illa cognitio virtutis existit: efflorescunt genera partesque virtutum: invenitur, quid sit quod natura spectet extremum in bonis, ⁶quid in malis ultimum: quo referenda sint officia: quae degendae aetatis ratio diligenda. Quibus & talibus rebus exquisitis;

3 Quibus cavernis maria sustineantur; qua omnia delata gravitate] Vulgg. sustineat, in qua; unde Lambinus facit in quam. Id autem incommodi continet hæc conjectura, quod tum demum nihil de gravitate quaeratur, sed nuda sit eaque huc parum conveniens affirmatio. Præterea non est, ut in quam possis ad aliud, quam ad terram referre; medius autem mundi locus, cujus postea meminit, est terra; proinde Tullius diceret, in terram omnia delata gravitate; terram semper expetere. Menti

Ciceronis optime congruit ea, quam representamus, lectio. Et sustineantur quidem est à Petrensi. & veteribus editis: præpositionem verò, re ipsa duce, delevimus. Plures quidem Codices sustineant in qua; quod ex sustineantur qua facile nasci potuit.

4 Insatiabili gaudio completur] Vulg. compleatur.

5 Neque se in brevitae vitæ collocatum putat] Vulgg. collocatam.

6 Quid in malis ultimum] Vulgg. quod.

hoc vel maxume efficitur, quod hac disputatione agimus, ut virtus ad beate vivendum sit se ipsa contenta. Sequitur tertia, quae per omnis partis sapientiae manat & funditur; quae rem definit, genera dispertit, sequentia adjungit, perfecta concludit, vera & falsa dijudicat; Dissendi ratio & scientia: ex qua cum summa utilitas existit ad res ponderandas, tum maxume ingenua delectatio & ¹digna Sapientia. Sed haec otî: transeat idem iste Sapiens ad rempublicam tuendam: quid eo possit esse praestantius, ² cum prudentiâ utilitatem civium cernat, justitiâ nihil in suam domum inde derivet, reliquis utatur tot tam variisque virtutibus? Adjunge fructum amicitiarum: in quo doctis positum est, cum consilium omnis vitae, consentiens & paene conspirans, tum summa jucunditas è cotidiano cultu atque victu. Quid haec tandem vita desiderat, quo sit beatior? ³ cui refertae tot tantisque gaudiis fortuna ipsa cedat necesse est. Quod si gaudere talibus bonis animi, id est virtutibus, beatum est; omnesque Sapientes his gaudiis perfruuntur: omnis eos confiteri ²⁶beatos esse necesse est. Etiamne in cruciatu

¹ *Digna sapientia*] *Ursini* MStus *sapiente*, quod ei rectius videtur. Equidem mihi non displiceret, si plures accederent libri. Quod cum sit secus, receptam lectionem non moveo; nam saepe fit, ut pro *concreto* ponatur *abstractum*. Vide supra c. 9.

² *Cum prudentiâ utilitatem civium cernat*] Ut sic ederem, auctor mihi

fuit ipsa sententia. Vulgg. *cum contineri prudentia utilitatem civium cernat*. Sed secunda vox à quibusdam veteribus libris abest, & ab omnibus abesse debere *Lambinus* & *Fabricius* rectè statuunt.

³ *Cui referta*] Vulgg. *cui rei referta*. At verò mediam vocem *trensis* noster à primâ manu prae-

atque

mit
Olin
nuci
orat
sens
cent

4
in re
habe

atque tormentis? ⁴ An tu me in viola putabas, aut in rosa dicere? An Epicuro, ⁵ quia tantummodo induit personam philosophi & ⁶ sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit (quod quidem, ut habet se res, me tamen plaudente dicit) nullum sapienti esse tempus, etiamsi uratur, torqueatur, secetur; quin possit exclamare, *Quam pro nihilo puto?* cum praesertim omne malum dolore definiat, bonum voluptate; haec nostra, honesta, turpia, inrideat; dicatque, nos in vocibus occupatos, inanis sonos fundere; neque quicquam ad nos pertinere, nisi quod aut leve aut asperum in corpore sentiat. Huic ergo, ut dixi, non multum differenti à iudicio ferarum, oblivisci licebit sui? & cum fortunam contemnere, cum sit omne & bonum ejus & malum in potestate fortunae? tum dicere se beatum in summo cruciatu atque tormentis; cum constituerit non modo summum malum esse dolorem, sed etiam solum? Nec vero illa sibi remedia comparavit ad tolerandum dolorem; firmitatem animi, turpitudinis verecundiam, exercitationem consuetudinemque patiendi, praecepta fortitudinis, duritiam virilem: ⁷ sed

mittit, cui meritò sum obsecutus. Olim quidem notavit *Paullus Ma-*
nucius, eà deletà, concinniorem fore
orationem. Ego sanè eam sine gravi
sensù detrimento retineri non posse
censeo.

⁴ *An tu me in viola putabas, aut*
in rosa dicere] Legendum putas, ut
habet *Baliol.* nec aliter *Lambinus* ex

suis edidit Codicibus.

⁵ *Quia tantummodo induit*] Vulgg.
qui.

⁶ *Sibi ipse hoc nomen inscripsit*] *Bak.* & *Baliol.* dant *inscribit.* Epicurum
verò se sapientem professum esse te-
statur noster lib. II. de Fin. cap. 3.

⁷ *Sed una se dicit recordatione*] *Plenius lib. III. cap. 15. Levationem*

una se dicit recordatione adquiescere praeteritarum voluptatum: ut si quis aestuans, cum vim caloris non facile patiat, recordari velit se aliquando in Arpinati nostro gelidis fluminibus circumfusus fuisse: non enim video, quo modo sedare possint mala praesentia praeteritae voluptates. Sed cum is dicat semper beatum esse sapientem, cui dicere hoc, si sibi constare vellet, non liceret; quidnam faciundum est his, qui nihil expetendum, nihil in bonis ducendum, quod honestate careat, existumant? Me quidem auctore, etiam Peripatetici veteresque Academici balbutire aliquando desinant, aperteque & clara voce audeant dicere, beatam vitam in
 28 Phalaridis taurum descensuram. Sint enim tria genera bonorum, ut jam à laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus quam soleo intellego, recedamus: sint sane illa genera bonorum. Dum corporis & externa jaceant humi, & tantummo-

autem agritudinis in duabus rebus ponit (Epicurus,) avocatione à cogitanda molestia, & revocatione ad contemplandas voluptates. Infra cap. 31. Epicurus maximis doloribus adfectus, eos ipsos inventorum suorum memoria & recordatione confutat. Ejus verba sunt apud Laertium X, 22. Ἀντιπα-
 τίστητο δὲ πᾶσι τέτοις (moribus quibus laborabat) τὸ κατὰ ψυχὴν ἐν τῇ τῶν γονόντων ἡμῶν διαλογισμῶν μνήμῃ. Interprete Tullio, Compensabatur tamen cum his omnibus animi latitia, quam capiebam memoria rationum inventorumque nostrorum. Vide lib. II. de Fin. cap. 30.

1 Ea qui adeptus sit] Vulgg. ut

ea &c. Sed primam vocem rectè dele-
 vit Lambinus.

2 Doloremne sapiens extimescet?] Vulgg. dolorem vero.

3 Hinc maximè sententiæ] Vulgg. maxima, quod quidem mendum videretur Typographicum, nisi Manu-
 cius & Lambinus illo vitio suas edi-
 tiones temerassent.

4 Patientiam se debilitaturum mi-
 natur] Eliens. sec. debellaturum: ean-
 demque lectionem in Maffai libro
 repertam probavit Manucius. Ipse
 non item: cum Tullius alteram lo-
 quendi rationem passim adhibeat.

5 Pueri Spartiata non ingemiscunt
 do,

do, quia fumenda sint, appellentur bona; alia autem illa divina longe lateque se pandant, caelumque contingant: ¹ ea qui adeptus sit, cur eum beatum modo, & non beatissimum etiam dixerim? ² Doloremne Sapiens extimescet? is enim ³ huic maxime sententiae repugnat: nam contra mortem nostram atque nostrorum, contraque aegritudinem & reliquas animi perturbationes satis esse videmur superiorum dierum disputationibus armati & parati: dolor esse videtur acerrimus virtuti adversarius; is ardentis faces intentat; is fortitudinem, magnitudinem animi, ⁴ patientiam se debilitaturum minatur. Huic igitur succumbet virtus? huic beata sapientis & constantis viri vita cedit? Quam turpe! ô di boni. ⁵ Pueri Spartiatae non ingemiscunt verberum dolore laniati: adulescentium greges Lacedaemone vidimus ipsi, incredibili contentione certantis pugnis, calcibus, un-

verberum dolore laniati] Ad aram Orthiae vel Orthosiae Dianae; nam Lacedaemonii solent ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθίας ὁμοίως μὲν δ' ἄλλως, ὁμοίως δ' ἑλευθέρας ἀνέχεσθαι. μεταγινώσκον γὰρ τὸ ἀγῶνισμα, καὶ ὁ σέβας. Verba sunt Themistii Orat. XXI. pag. 250. Musonius apud Stobaeum Serm. XIX. p. 169. Ὡς δὲ ἔτε αἰχρὸν, ἔτε ὑβριστικόν, ἔχουσιν (πληγαὶ) μηδὲν, δηλοῦν Λακεδαιμονίων παίδας δημοσίᾳ μεταγινόμενους, καὶ ἐπ' αὐτῷ τέτρωτοι ἀγῶνιζόμενους. Alciphron lib. III. Epist. 54. Ἦμεν οἱ δὲ περ Σπαρτιάταις ἀνὰρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας (sic recit. Cl. Berglerus) τυπτόμενοι. Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. lib. III. cap. 24. Λακωνοὶ δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς

Ὀρθίας Ἀρτέμιδος μεταγινώσκοντες περὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς γινώσκοντες ἑαυτοὺς. Plures hanc in rem veterum locos indicavimus ad lib. II. cap. 13. Vide sis & ejusdem libri cap. 19. Hujus autem severissimae consuetudinis originem dicit Lactantius Placidus ad Statii Thebaid. lib. VIII. pag. 376. ed. Cruceanae. Obiter emendetur idem ad lib. I, 118. Quibus (Lacedaemoniis) VIRTUTI EST in sacris caedi verberibus, sine corporis motu. Lego, in usu est &c. Adi sis Plutarchum Inst. Lacon. Tom II. pag. 239.

guibus, ¹ morfu denique; cum exanimarentur, priusquam victos se faterentur. Quae barbaria, Indiâ vastior aut agrestior? In ea tamen gente primum ² ei, qui sapientes habentur, nudi aetatem agunt, & Caucasi nives hiemalemque vim perferunt sine dolore; cumque ad flammam ³ se adplicaverunt, sine gemitu aduruntur: ⁴ mulieres vero [in India,] ⁵ cum est cujus earum vir mortuus, in certamen iudiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: plures enim

1 Morfu denique; cum exanimarentur] Vulgg. morfu; denique ut exanimarentur. Nos autem sententia ducti, distinctionem mutavimus, penultimamque vocem, ut edidimus, exhibent omnes MSSi.

2 Ei, qui sapientes habentur---sine gemitu aduruntur] Brachmanas seu Gymnosophistas dicit, qui nudi per opacas India solitudines perhibentur philosophari, prout ait Isidorus Orig. lib. VIII. cap. 6. Valerius Maximus lib. III. cap. III, 6. ext. Apud Indos vero patientia meditatio tam obstinate usurpari creditur, ut sint qui omne vitae tempus nudi exigant, modo Caucasi montis glaciali rigore corpora sua durantes, modo flammis sine ullo gemitu obijciantes. Sanè βραχμανες, ἐπὶ δὲ νηπιῶσι, πλυσίον παρυσάντες ἀνέντοι, ἀνέχονται παρυστώμενοι εἰς ἡμέρας κατὰ χῆμα κκίονται, ἐδ' ὅσον ὀλίγον ἐκτρέφαντες τῆς κατακλίσεως. Verba sunt Luciani de Mort. Peregr. Tom. II. pag. 579. Idem in Fugit. pag. 594. Ἐπὶ πνεύν μαγιστὴν ἀναβάντες, ἀνέχονται καίόμενοι, ἐδὲν τῷ χῆματος ἢ τῆς κατὰ δέρας ἐκτρέποντες. Inter alios eandem Brachmanum consuetudinem memorant Plutarchus Tom. II. pag. 499. C. Philo, quod omnis probus liber, pag. 680. G. & Porphyrius περὶ ἀποχῆς lib. IV. §.

18. Ob hanc eorum patientiam dixit Zenon, ἐν τῇ Ἰνδῶν παρυστώμενοι ἰσχυρὴν ἰδέσθαι, ἢ πάσας τὰς περὶ πόλεως ἀποδείξεις μάθειν, quemadmodum refert Clemens Alexandrinus Strom. II. pag. 494.

3 Se applicaverunt] Vulgg. applicaverint.

4 Mulieres vero in India] Dux voces ultimæ, supervacaneæ sunt & à Librariis adjectæ; non enim erat, cur Indiam rursus memoraret, cum de ea tantum gente superiora verba sint intelligenda. Nos igitur eas uncinis cinximus. Similes glossæ multos veterum locos fœdant. Sic pro P. Sextio cap. 4. Venit cum exercitu Capuam; quam urbem--- ab illa impia & sceleratâ manu attentari suspicabamur; & inde M. Aulanum, tribunum militum Antonii Capua precipitem eiecit. Leg. & inde M. Aulanum trib. mil. Antonii, precipitem eiecit; abundat enim Capua. Iterum cap. 6. Sed ut quam moderatè huic potius tempori serviam quam dolori meo, si qui occultè a salute nostra dissentiant, lateant. Importunæ sunt istæ voces quàm moderatè, furcillisque prorsus ejiciendæ. Parentes earum sunt Librarii, qui morem, quo se gessit Tullius, adnotandum putarunt. Ἄλλ' ὥς ἂν παρυστῶ ταῦτα. Porro hunc Indarum fe-

singulis

singulis solent esse nuptae: quae est victrix,
ea laeta, prosequentibus suis, una cum viro in
rogum inponitur: ⁶illae victae, moestae disce-
dunt. Numquam naturam mos vinceret: est
enim ea semper invicta; sed nos umbris, deli-
ciis, otio, languore, desidia animum infecimus:
opinionibus, maloque more delenitum molli-
vimus. Aegyptiorum morem quis ignorat? quo-
rum inbutae mentes ⁷pravitatis erroribus quam-
vis carnificinam prius subierint, quam ⁸ibim

minarum morem eleganter describit
Propertius lib. III. Eleg. XI, 15.

*Felix Eois lex funeris una maritis,
Quos Aurora suis rubra colorat
equis.*

*Namque ubi mortifero jacta est fax
ultima lecto,*

*Uxorum positis stat pia turba comis;
Et certamen habent leti, qua viva
sequatur*

*Conjugium; pudor est non licuisse
mori.*

*Gaudent viatrices, & flamma pecto-
ra praebeat,*

Imponuntque suis ora perusta viris.

Nicolaus Damascenus apud Stobaeum
Serm. CXXII. pag. 614. Ἰνδοὶ συ-
γκαταγείσιν, ὅταν τελευτήσωσι. τῶν γυ-
ναϊκῶν τὴν προσφιλεστάτην αὐτῶν δὲ
ζυγαίαν ἀγῶν μέγιστος γίνεται σπασδα-
ζόντων νικῆσαι ἐνάστιν τῶν φίλων. Si
plura testimonia sint cordi, vide Plu-
tarchum Tqm. II. pag. 499. C. Vale-
rium Maximum lib. II. cap. VI, 14.
ext. Hieronymum advs. Jovin. lib. I.
pag. 345. Servium ad Aen. V, 95.
& Solinum cap. LII. Non disparem
Thresiarum quarundam consuetudi-
nem referunt Herodotus lib. V. cap. 5.
& Mela lib. II. cap. 2.

⁵ Cum est cujus earum] Vulgg.
cujusvis.

⁶ Illa victa moesta discedunt] Vulgg.
illa victa moesta discedit.

⁷ Pravitatis erroribus] Quis hoc
ferat in scriptore tam terso, quam est
Tullius? Lambinus conjecit pravis
erroribus. Haud incommode.

⁸ Ibim aut aspidem --- violent] Sic
lib. I. N. D. cap. 29. Ne fando qui-
dem auditum est crocodilum, aut ibim,
aut selem violatum ab Aegypto. He-
rodotus lib. II. cap. 65. Αἰγυπτῶν
--- ἡ μάλα θηριώδης ἐστὶ τὰ δὲ ἐόντα
σοι, ἀπαντα ἔρα νενόμισται --- Τὸ δ'
ἀν τις τῶν θηρίων τέτων ἀποκτείνῃ,
ἢν μὲν ἐκὼν, θάνατον ἢ ζημίαν ἢν δὲ
ἀέκων, ἀποτίνει ζημίαν, τὴν ἀν οἱ ἱερεῖς
τάξονται ὅς δ' ἀν ἱεὺς ἢ ἱερὰ ἀπο-
κτείνῃ, ἦν τε ἐκὼν, ἢν τε ἀέκων, τιθῆ-
ναι ἀνάγκη. Ita & Diodorus Siculus
Bibl. lib. I. pag. 74. nisi quod ἀντὶ
τῆς ἱερᾶς ponat αἰλῶρον. Vide &
Origenem in Celsum lib. I. pag. 40.
De iis jure dicas quod Timocles apud
Athenaeum lib. VII. pag. 380.

Πᾶς ἀν μὲν ἔν σωσιν ἱεὺς ἢ κύων.
Ὅπως γὰρ εἰς θεὸς τὲς ὁμολογούμενος
Θεὸς ἀσπεύοντες, & διδάσιν εὐθείας
Δίκην, τὴν αἰλῶρε γ' ἐπιτελεῖται ἀν
Βωμός ---

Sic enim corrigendi sunt hi versus,
quos Jf. Casaubonus successu parum
felice tentavit.

aut

aut aspidem aut felem aut canem aut ¹corcodilum violent: quorum etiam si imprudentes quidpiam fecerint, poenam nullam recusent. De hominibus loquor. Quid bestiae? non frigus, non famem, non montivagos atque silvestris cursus, lustrationesque patiuntur? non pro suo partu ita pugnant, ut volnera excipiant; nullos inpetus, nullos ictus reformident? Omitto, quae perferant quaeque patiantur ambitiosi, honoris causa: laudis studiosi, ² gloriae [gratia:] amore incensi, cupiditatis. Plena vita exemplorum est: sed adhibeat oratio modum; & redeat illuc unde de-
²⁸ flexit. Dabit, dabit, inquam, se in tormenta vita beata; nec iustitiam, temperantiam, in primisque fortitudinem, ³ magnitudinem animi, patientiam profecuta, cum tortoris os viderit, consistet; virtutibusque omnibus sine ullo animi terrore ad cruciatum profectis, resistet extra fores (ut ante dixi) limenque carceris: quid enim ea foedius, quid deformius sola relicta, comitatu pulcherrumo segregata? quod tamen fieri nullo pacto potest: nec enim virtutes sine beata vita

¹ Corcodilum] Ita MSSi. de quâ scribendi ratione vide Marg. Gudium ad Phadri I, 25. Vulgg. crocodilum.

² Gloria gratia] Alii gloria causa. Utrumque institutum; quod rectè monuerunt Ursinus & Gronovius. Cum enim prius honoris causâ dixerat, in reliquis eadem vox subaudiatur; ut vel gratia, vel causa prorsus hic sit supervacanea. Id ut ostenderetur, uncinos ei circumdeditus. Vide lib. II. de Invent. cap. 6.

³ Magnitudinem animi, patientiam

profecuta] Vulgg. patientia profecuta. At verò Gebhardus ex Pall. suis (quibus accedit Gryph. probante Bruto) sententiam corrumpit; non enim de patientia, sed de vitâ beatâ, patientiam reliquasque virtutes prosequente, fit sermo. Nos igitur lectionem reduximus, quam præstant Eliens. sec. Bak. editique veteres.

⁴ Quod poenitere possit] A vulgo Grammaticorum deceptus est Lambinus, cum rescribendum conjicit, cuius poenitere possit. Altero enim mo-

cohaerere

do lo-
tus S
quiden-
ter.
13. U
nitere
Minuc
ubi fir-
5 A
vitâ,
etiam
ferat il-
scriptu

cohaerere possunt, nec illa sine virtutibus. Itaque eam tergiversari non sinent; secumque rapiant ad quemcumque ipsae dolorem cruciatumque ducentur: Sapientis est enim proprium, nihil ⁴quod poenitere possit facere; ⁵nihil invitum: splendide, constanter, graviter, honeste omnia: nihil ita exspectare, quasi certo futurum: nihil cum acciderit admirari, ut inopinatum ac novum accidisse videatur: omnia ad suum arbitrium referre: suis stare judiciis. Quo quid sit beatus, mihi certe in mentem venire non potest. Stoicorum quidem facilis conclusio est: qui cum finem bonorum esse senserint, congruere naturae cumque ea convenienter vivere: cum id sit ⁶in sapientis situm non officio solum, verum etiam potestate: sequatur necesse est, ut, cujus in potestate summum bonum, in ejusdem vita beata sit: ita sit semper vita beata sapientis. Habes, quae fortissime de beata vita dici putem; & quomodo nunc est, nisi quid tu melius adtuleris, etiam verissime. A. 29

⁷Melius equidem adferre nihil possum: sed à te inpetrarim libenter, ⁸nisi molestum sit (quoniam te

do loquuntur boni scriptores. *Plautus* Stichus Act. I. Sc. I, 50. *Et me quidem hac conditio nunc non poenitet.* *Noster* de Invent. lib. II. cap. 13. *Utrum id facinus sit, quod poenitere fuerit necesse.* Vide nos ad *Minucii Felicis* cap. XXVIII. p. 141. ubi similis occurrit loquendi ratio.

⁵ *Nihil invitum*] *Eliens.* sec. invirè, quod non displicet. Accedit etiam *Bak.* nisi quod *injusè* præ se ferat ille liber. Corrupta tamen ista scriptura, quæ fuerit vocis termina-

tio, satis ostendit. Sapientem verò nihil cogi posse docuerunt Stoici. Vide sis inter alios *Agellium* N. A. lib. XII. cap. 5.

⁶ *In sapientis situm non officio solum, verum etiam potestate*] Vulgg. *in sapiente*, nec aliter Codices. At nos, iis invitis, *Lambini* conjecturam sumus amplexi, quam postulat oratio.

⁷ *Melius equidem*] Vulgg. *quidem.*

⁸ *Nisi molestum sit*] Vulgg. *ut nisi molestum sit.*

nulla

nulla vincula inpediunt ullius certae disciplinae, libasque ex omnibus quodcumque te maxime specie veritatis movet) quod paulo ante Peripateticos veteremque Academiam hortari videbare, ut sine retractatione libere dicere auderent, Sapientis esse semper beatissimos: id velim audire, quemadmodum his putes consentaneum esse id dicere: multa enim à te contra istam sententiam dicta sunt, & Stoicorum ratione conclusa. M. Utamur igitur libertate, qua nobis solis in philosophia licet uti: quorum oratio nihil ipsa judicat, sed habetur in omnis partis; ut ab aliis possit ipsa per sese, ¹ nullius auctoritate adjuncta, judicari. Et quoniam videris hoc velle, ut quaecumque dissentientium philosophorum sententia sit de Finibus, tamen virtus satis habeat ad vitam beatam praesidi: ² quod quidem Carneadem disputare solitum accepimus: sed is, ut contra Stoicos, quos studiosissime semper refellebat, & contra quorum disciplinam ingenium ejus exarserat: nos illud quidem omnium pace agemus: si enim Stoici finis bonorum recte posuerunt,

¹ Nullius auctoritate adjuncta] Cl. Bentleio placet adjuncta.

² Quod quidem Carneadem ---- nos illud quidem cum pace agemus] In hac lectione nihil est, quod me male habear; nec equidem video, quid Lambinum impulerit, ut rescribendum censeret, HOC quidem Carneadem disputare solitum accepimus -- nos autem illud cum pace agemus. Receperam quidem scripturam maximo consensu tuerentur Codices, nec mutatione n quampiā res ipsa flagitat. A-

liter tamen Ursino visum: quapropter reponit, nos illius, vel illorum, cum pace agemus. Quod cum facit, se loci mentem non percepisse declarat; vult enim noster, se placide & absque nimio acturum fervore; cum Carneades violentius & iracundius se gesserit. Cl. autem Bentleius reponit, nos illud quidem omnium pace agemus.

³ Nisi vacuitatem doloris] Ultima vox in vulgatis non compareret.

⁴ Nisi natura primis bonis] *Fanus confecta*

confecta res est : necesse est semper beatum esse Sapientem. Sed quaeramus unamquamque reliquorum sententiam ; si fieri potest, ut hoc praeclarum quasi decretum beatæ vitæ possit omnium sententiis & disciplinis convenire. Sunt autem ³⁰ hae de finibus, ut opinor, retentæ defensæque sententiae : primum simplices quattuor : Nihil bonum, nisi honestum, ut Stoici : Nihil bonum, nisi voluptatem, ut Epicurus : Nihil bonum, ³ nisi vacuitatem doloris, ut Hieronymus : Nihil bonum, ⁴ nisi naturæ primis bonis aut omnibus aut maxumis frui, ut Carneades contra Stoicos differebat. Haec igitur simplicia : illa mixta : tria genera bonorum, maxuma animi, secunda corporis, externa tertia, ut Peripatetici, nec multo veteres Academici secus. Voluptatem cum honestate Dinomachus & Callipho copulavit : indolentiam autem honestati Peripateticus Diodorus adjunxit. Hae sunt sententiae, quae stabilitatis aliquid habeant : nam ⁵ Aristonis, Pyrrhonis, Herilli, nonnullorumque aliorum evanuerunt. Hi quid possint obtinere vi-

Gulielmus ex conjectura legebat, nisi natura plurimis bonis. Sed à scopo prorsus aberravit vir eruditus. Prima natura sunt sana mens, valetudo prospera, & si qua similia. Noster de fin. lib. II. cap. XI. Carneadi frui principiis naturalibus esset extremum. Ea paullo ante nominarat prima naturalia. Idem lib. V. cap. 7. Ab his alia, quæ prima secundum naturam nominant, profisciscuntur : in quibus numerant incolumitatem, conservationemque omnium partium, valetudinem,

sensus integros &c. Agellius N. A. lib. XII. cap. 5. A veteribus philosophis τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν appellata sunt, ut omnibus scilicet corporis sui commodis gauderet, ab incommodis omnibus abhorreret. Lucianus Βίον πρῶτον Tom. I. pag. 384. Περὶ τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν καταγνήσκει· λέγει δὲ πλεον, ὑγίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Vide & Senecam Epist. LXVI.

5 Aristonis, Pyrrhonis, Herilli]
Horum sententiis explicandis varia Ciceronis loca congescit Aldus nepos
deamus :

deamus: omiſſis Stoicis, quorum ſatis videor defendiſſe ſententiam. Et Peripateticorum quidem explicata cauſa eſt; praeter Theophraſtum & ſi qui illum ſecuti inbecillius horrent dolorem & reformidant: reliquis quidem licet facere, id quod ferè faciunt, ut gravitatem dignitatemque virtutis exaggerent: quam cum ad caelum extulerint, quod facere eloquentes homines copioſe ſolent, reliqua ex conlatione facile eſt conterere atque contemnere: nec enim licet his, qui laudem cum dolore ¹petendam eſſe dicant, negare eos eſſe beatos, qui illam adepti ſunt: quamquam enim ſint in quibuſdam malis, tamen hoc nomen
³1 beati longe & late patet. Nam ut quaefuſoſa mercatura, fruſtuſoſa aratio dicitur, non ſi altera ſemper omni damno, altera ²omni tempeſtatis calamitate ³ſemper vacat, ſed ſi multo maiore ex parte extat in utraque felicitas: ſic vita, non ſolum ſi undique referta bonis eſt, ſed ſi

ad Offic. lib. I. cap. 2. Nos ex aliis auſtoribus nonnulla proferemus. Nemo ſanè non novit, Pyrrhonem boni malique, veri falſique diſcrimen ſuſtulſiſſe. Ariſtonis mentem ſic exponit Laertius lib. VII. §. 160. Ἀρίστων ὁ Χίῳ -- τέλῳ ἔφησεν εἶναι τὸ ἀδιάφορον ἔχοντα ζῆν πρὸς τὰ μετὰ τὸ ἀρετῆς καὶ κακίας, μὴδὲ ἡγνῆν ἐν αὐτοῖς παραλλαγῶν ἀπολείποντα, ἀλλ' ἐπίσης ἐπὶ πάντων ἔχοντα. Clemens Alexandrinus Strom. II. pag. 497. Τί δὴ σοὶ Ἀρίστων καταλείρουμι; Τέλῳ ἔτῳ εἶναι τῷ ἀδιαφορίαν ἔφω τὸ ὃ ἀδιαφορον ἀπλᾶς ἀδιαφορον ἀπολείπει. Hæc tamen clarius explicantem fas ſit audire Tullium noſtrum lib. IV. Acad. cap. 42. Ariſto, cum Zenonis fuiſſet auditor, re probavit ea, quæ illè verbis,

nihil eſſe bonum, niſi virtutem, neque malum, niſi quod virtuti eſſet contrarium: in mediis ea momenta, quæ Zeno voluit, nulla eſſe cenſuit. Huic ſummum bonum eſt, in his rebus neutram in partem moveri, quæ ἀδιαφορία ab ipſo dicitur. Pyrrho autem ea nē ſentire quidem ſapientem; quæ ἀπαθὴ nominantur. Sic abſurdè Gruterus. Lege, quæ ἀπάθεια nominatur; ut habet MS. Cantab. ſimul ac veteres editi. Herilli bonum ſic effert idem Clemens verbis ſequentibus. Ἡ τὰ Ἡρίλλα εἰς μέσον παραίρουμι; τὸ καὶ ὅπῃ μὲν ζῆν, τέλος εἶναι τίθεισιν Ἡελλῶ. Laſſantius Div. Inſt. lib. III. cap. 7. Herilli ſummum bonum eſt ſcientia. Vide & Epit. cap. xxxiii. pag. 76. Laertius VII, 165. & Ambro-

multo

ſum
 1 P
 2
 Vulg
 3
 alteru
 Recte
 teris,
 4 P
 ration
 5 M
 minim
 6 D
 diſertu
 7
 bonorum
 Hæc it
 are, &

multo majore & graviore ex parte bona pro-
pendent, beata recte dici potest. Sequetur igitur ⁴ horum ratione vel ad supplicium beata vita virtutem; cumque ea descendet in taurum, Aristotele, Xenocrate, Speusippo, Polemone auctoribus; nec eam ⁵ minis aut blandimentis corrupta deseret. Eadem Calliphontis erit Diodorique sententia: quorum uterque honestatem sic complectitur, ut omnia, quae sine ea sint, longe & retro ponenda censeat. Reliqui habere se videntur angustius, enatant tamen; Epicurus, Hieronymus, & si qui sunt, qui ⁶ desertum illum Carneaden curent defendere: ⁷ nemo est enim, quin verorum bonorum animum putet esse judicem, eumque condocerit ut ea, quae bona malave videantur, possit contemnere: nam ⁸ quod tibi Epicurus videtur, eadem erit Hieronymi & Carneadis causa, & hercule omnium reliquorum: quis enim parum

sum Offic. lib. II. cap. II. n. 4.

1 *Petendam esse dicant*] Vulgg. *dicunt*.

2 *Omni tempestatis calamitate*] Vulgg. *omnis*.

3 *Semper vacat*] Vulgg. *vacet*. Sed alterum volunt *Ursin.* & *Petrenf.* Rectè quidem; hic enim, ut in ceteris, postulatur indicandi modus.

4 *Horum ratione*] Vulgg. *bonorum ratione*.

5 *Minis aut blandimentis*] Vulgg. *minimis blandimentis*.

6 *Desertum illum Carneaden*] Vulgg. *desertum*.

7 *Nemo est enim, qui eorum bonorum animum putet esse judicem*] Hæc ita laudat Nonius in *condocerare*, & ita dant vulgati. Sed illius

& Codicum auctoritas non facit, ut mendosa non esse credam, cum rei, quam vult Cicero, planè repugnet; si enim bonorum animum non putant esse judicem; cur eum, quæso, ea, quæ bona malave videantur, docent contemnere? Id vidit Lambinus, adeoque legit, *quin eorum bonorum*. Ego sanè totum locum sic restituendum puto, *nemo est enim eorum, qui bonorum animum non putet esse judicem*. Particulam negantem suppeditavit *Eliens.* sec. levem vero illam transpositionem fecimus conjectura freti, eam tamen, quam, nisi fallor, *Tullii* mens efflagitat.

8 *Quod tibi Epicurus videtur*] Vulgg. *quæ tibi Epicuri videtur*.

est

est contra mortem aut dolorem paratus? Ordiamur ab eo, si placet, quem mollem, quem voluptarium dicimus. Quid? is tibi mortemne videtur, an dolorem timere? qui eum diem, quo moritur, beatum appellat; maximisque doloribus adfectus, ¹ eos ipsos inventorum suorum memoria & recordatione confutat? nec haec sic agit, ut ex tempore quasi effutire videatur: ² de morte enim ita sentit, ut dissoluto animante sensum extinctum putet: quod autem sensu careat, nihil ad nos id iudicet pertinere: item de dolore certa habet quae sequatur: ³ cuius magnitudinem brevitatem consolatur, longinquitatem lenitate. ⁴ Quî tandem isti grandiloqui contra haec duo, quae maxime angunt, melius se

¹ Eos ipsos inventorum suorum me-

moriam & recordatione confutat] *Compensat* habet MStus, *Ursino* teste. Quod si ita se res haberet, dubium non esset, quin Epicuri verbo τῶν ἀντιπαρκατὰ πείδη probe responderet: cum ita verterit noster Fin. II, 30. Sed in multis laborat hominis fides, nec alius quicquam librum manu exaratum vidit qui talem dederit lectionem. Eò fit ut verear, nè conjecturae, non Codici, debeatur. Utcunque sit, mihi recepta scriptura facit satis; haud enim opus erat, ut verbum verbo redderet *Tullius*. *Confutare* est reprimere, sedare, rejicere. Sic *Titinius* apud *Nonium* in *confutare*: *Cocus magnum abenum, quando fervit, paullâ confutat trua*. Non commovet, ut ineptè Grammaticus iste. *Cato* apud *Agellium* VII, 3. Nè quid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confuteret. Noster suprà lib. II. cap. 22. Refutetur ac rejiciatur *Philosthenas*

ille clamor. Vide & Cl. *Fabricium* Tom. III. Cod. Apocr. N. T. pag. 575. *Arrianus* Epict. lib. IV. cap. 1. Οὐ γὰρ ἐμπληροσθὲς τῆς ὀπθιδυμένην ἐλευθερίαν παρορκεύαζενται, ἀλλὰ ἌΝΑΣΚΕΤΗΙ τῆς ὀπθιδυμίας. Locum, quem noster in animo habuit, partim protulimus ad lib. II. cap. 18. partim ad hujusce libri cap. XXVI.

² De morte enim ista sentit, ut, dissoluto animante] Forſan ita sentit, ut habent editi veteres. Epicurus apud *Diogenem Laertium* X, 125. Τὸ ὀπθιδυμένον ἐν τῇ κακῶν ὀδῶν οὐ θάνατον, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ περὶ ὅταν μὴ ἡμῖς αἶμα, ὁ θάνατος ἐπάρσιν ὀταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τότε ἡμῖς ἐκίστην. Et §. 139. Ὁ θάνατος ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀνασθῆναι, τὸ δὲ ἀνασθῆναι, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς. Plura congeſſit *Ag. Menagius* ad ejusdem libri §. 124.

³ Cuius magnitudinem brevitatem] *Vulgg. quorum*. Noster de Fin. lib. habent;

habent, quam Epicurus? An ad cetera, quae mala putantur, non & Epicurus & reliqui philosophi satis parati videntur? quis non paupertatem extimescit? neque tamen quisquam philosophorum. Hic vero ipse quam parvo est contentus? nemo de tenui victu plura dixit. Et enim quae res pecuniae cupiditatem adferunt, ut amor, ut ambitioni, ut cotidianis sumptibus copiae suppetant; cum procul ab his omnibus rebus absit, cur pecuniam magno opere desideret, vel ⁶potius cur curet omnino? An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere; nostrates philosophi ⁷[facere] non potuerunt? Illius epistola fertur his verbis:

⁸ *Anacharsis Hannoni salutem. Mihi amictui est,*

II. cap. 7. Jam doloris medicamenta illa Epicurea tanquam de iarthecio promant, si gravis, brevis; si longus, levis. Vide Diogenem Laertium X, 140. aliosque plurimos.

⁴ Qui tandem isti grandiloqui? Vulgg. quid tandem? isti grandiloqui. Sed multò concinnior est ea lectio, quam suppeditarunt MSS. Baliol. & Bak. quamque sequendam duximus.

⁵ Neque tamen quisquam philosophorum] Lambinus reponit, neque tamen non quisquam philosophorum. Conjectura non aridet, cum rei, de qua agitur non convenit, ut quisquam philosophorum paupertatem timeat; nunc enim probat Cicerò, virtutem, juxta omnes disciplinas, ad vitam beatam satis habere praesidium.

⁶ Potius cur curet omnino] Vulgg. potius curet omnino.

⁷ Facere non potuerunt] Vulgg. potuerunt. Vox autem prima Manucio

Bentleioque Glossematis est merito suspecta.

⁸ Anacharsis Hannoni] Græcè sic legitur inter Epistolas Geneva editas pag. 349. Ἀναχάρσις Ἀναγι. Ἐμοὶ μὲν περὶ βέλγημα, χλαίνα Σκυθικὴ ὑπόδημα, δέρμα ποδῶν κοίτη ἢ πᾶσα γῆ δειπνον καὶ ἀλγιστον, γάλα καὶ τυρὸς καὶ κρέας ὁππότε πείνῃ ὕδωρ. Ὅς εἰ ἀποτός με χαλῶ, ὥν οἱ πλείστοι ἐνεκεν ἀχολῶνται, παρεχόμενός με, εἰ πινά με χρῆται ἔχεις δῶρα ἢ, οἷς ἐντροφᾶται, ἀντιδωρῆμαί σοι. Ὑμεῖς δ' ὅσοι Καρχηδονίαν, εἰς χάριν σὺν ἀνέδιδεθε θεοῖς.

Ultima verba, si modo sana sunt, versioni Tulliana non conveniunt, quae de re vide Petr. Victorium Var. Lect. xv, 19. Forte reponi possit ὕμεῖς ἢ ΤΟΙΣ Καρχηδονίοις ΧΑΡΙΖΕΣΘΕ, ἢ ἀνέδιδεθε θεοῖς. A Cicerone πείν, ὕδωρ non transferuntur; contra nihil est in Græcis, quo pulpamentum, fames denotentur. Ad ineuntem hanc Epistolam respicit Clemens

A a

¹ Scy-

¹ *Scythicum tegimen*; *calciamentum*, ² *solorum callum*; *cubile*, *terra*; ³ *pulpamentum*, *fames*; *lacte*, *caseo*, *carne vescor*. *Quare ut ad quietum me licet venias: munera autem ista*, ⁴ *quibus es delectatus*, *vel civibus tuis*, *vel Dīs immortalibus dona*. Omnes fere philosophi omnium disciplinarum, nisi quos à recta ratione natura vitiosa detorsisset, eodem hoc animo esse potuerunt. ⁵ *Socrates*, in pompa cum magna vis auri argentique ferretur, *Quam multa non desidero*, inquit. *Xenocrates*, cum legati ab Alexandro ⁶ *quinquaginta ei talenta adtulissent*, quae erat pecunia temporibus illis, Athe-

Alexandrinus Strom. I. pag. 364. Οὗτος, (Ἀνάχαρσις) inquit, ἦν ὁ παρ' Ἑλλήσι δαυμάδεϊς ὁ φήσας, Ἐμοὶ περιβλήμενα χλαῖνα· δῖπνον, γάλα, τυγές.

¹ *Scythicum tegmen*] Erat ex pellibus confectum. *Justinus* de Scythis lib. II. cap. 2. Lana iis usus ac vestitum ignotus -- pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur. Vide & *Senecam* Epist. 90.

² *Solorum callum*] *Solum* pedis denotat plantam. *Varro* R. R. lib. I. cap. XLVII. Solum enim hominis, exitium herba, & semita fundamentum. *Lucretius* lib. I, 925.

Avia Pieridum peragro loca, nullius ante

Trita solo.

Eadem repetit IV, 1. *Lactantius* de mort. Pers. cap. XXI. Donec callum solorum contractum igni ab ossibus revelleretur. Vide etiam *Prudentium* Perist. VII, 65. *Cathem*. III, 129. ac *Isidorum* Orig. lib. XI. cap. 1.

³ *Pulpamentum, fames*] *D. Lambinus* reponendum conjecit *pulmentum*: ac ita quidem *Pal. sec. Petrensis*. nec aliter edidit *Erasmus*. Cum ta-

men & *pulpamentum* vox sit proba, quam plures, iique optimi, MSSi praestant, cur vulgaram lectionem moveamus, haud equidem video. Ad *J. F. Gronovium* ad *Justini* lib. III. cap. III, 7. De re ipsa legendus *Horatius* Serm. lib. II. Eclog. 2.

⁴ *Quibus es delectatus*] *Lambino* placet *delicatus* vel *deliciatus*, ut in Graecis οἱς ΕΝΤΡΥΦΑΤΕ. Et in *Petrensi* quidem nostro *delicatus* legitur.

⁵ *Socrates in pompa*] *Paullo* aliter *Laertius* II, 25. Πολλὰ μὲν δ' ἀφορῶν (Σωκράτης) εἰς τὰ πλήθη τῶν περὶ σκομιάν, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, Πόσων ἐγὼ χρεῖαν ἔχω; At cum nostro facit *Philo Judaeus* in libro, quod *Deus sit immutabilis*, pag. 245. ed. *Genev.* licet *Socratem* nomine non appelleret. Τῶν παλαιῶν, inquit, πινὰ λόγος ἔχει παστέμενον ἐσταμένῳ πολυτελεῖ πομπῇ, πρὸς πινὰς τῶν γνωρίμων ἀπιδόντα εἰπεῖν· ὁ ἱταῖος, ἴδετε ὅσων χρεῖαν ἔχω. Ad hoc *Socratis* effatum respondit *Porphyrus*, cum dixit, πολὺ γὰρ τὸ ἡδὺ ἐν τῷ κατανόειν, ὅσων αὐτὸς χρεῖαν ἔχει. Vide lib. I. de *Abst.* §. 54.

⁶ *Quinquaginta ei talenta*] *Talen-*
nis

nis praefertim, maxuma, abduxit legatos ad cenam in Academiam; his adposuit tantum quod satis esset nullo adparatu. Cum postridie rogarent eum, cui numerari juberet; *Quid? vos hersterna*, inquit, *cenula non intellexistis, me pecunia non egere?* ⁷ quos cum tristiores vidisset, xxx minas accepit, ne aspernari regis liberalitatem videretur. At vero Diogenes liberius, ut Cynicus, Alexandro roganti, ut diceret ⁸ si quid opus esset, ⁹ *Nunc quidem paululum*, inquit, *à sole*. Offecerat videlicet apricanti. Et hic quidem ¹⁰ disputare solebat, quanto regem Persarum vita

torum numerum non ponunt *Valerius Maximus* lib. IV. cap. III, 3. ext. & *Diogenes Laertius* lib. IV. §. 8. At, quod observavit *Ag. Menagius*, triginta fuisse talenta dicunt *He-sychius Milesius* & *Suidas*, cum *Plutarchus* vit. Alex. pag. 668. & de fort. Alex. pag. 331. quinquaginta, sicut & *Cicero*, memorat. Addatur *Themistius*, qui in eundem censum venit Orat. II. pag. 26. & Orat. XXI. pag. 252. *Stobaeus* Serm. v. pag. 74. *Ξινοκράτης*, χρημάτων αὐτοῦ κομίζοντων ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐστίαςας τὰς κομίζοντας τὸ αὐτὸ τέρας, ἀπαγγέλλας, ἔφη, Ἀλεξάνδρω, ἔς' αὐτὸν ζῶν, & δέομαι τάλαντων ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ τοσαῦτά γάρ ἢν τὰ πεμφθέντα. In *He-sychiano* libro Α τάλαντα pro N dedit vel ipse scriptor vel Librarius; & is in *Suidam* manavit error.

⁷ Quos cum tristiores] Vulgg. quod. Id perperam *Gebhardus*, ut solet, invexit. Nos igitur lectionem, quam praestant *Eliens.* sec. *Baliol.* & *Petrens.* reducendam curavimus.

⁸ Si quid opus esset] Vulgg. si quis, quod durum. Alii, si quid sibi, nonnulli si quid ei, opus esset. Utraque

vocula manavit à Librariis, pronomen, quod deesse censebant, interci-entibus. Nos igitur *Pall.* pr. tert. quint. *Fabric.* *Baliol.* & *Petrens.* sequimur.

⁹ Nunc quidem paululum, inquit, à sole] Quidam codices adjiciunt abscede, nonnulli verò absis; unde *Janus Gulielmus* conjecit, à sole abis. Sed operam lusit vir eruditus, cum vox illa sit à Librariis inserta, nec in plurimis MSSis compareat. Ad historiam quod attinet, sic *Plutarchus* περὶ φυγῆς pag. 205. Ἀδοξός ἐστι Διογένης, ὃν ἰδὼν Ἀλέξανδρος ἐν ἡλίῳ καθεήμενον, ὅπως ἡρώτησεν, εἰ πινθεῖται τῷ ᾧ μηδὲν ἄλλ' ἢ σμικρὸν ἀποσκοτίσαι κτείναντο, ἐμπλαγὲς τὸ φερόμενον &c. *Dion Chrysostomus* Orat. IV. pag. 61. Καὶ ὁ (Διογένης) ἀνέβλεψε πρὸς αὐτὸν (Ἀλέξανδρον) γρηγρὸν αἶε οἱ λείοντες, καὶ ἐκέλευσεν ἀποσῆναι σμικρὸν ἐν γυμνασίῳ γὰρ ἀλεινόμενον πρὸς τὸ ἥλιον. Vide & *Nonnum* ad *Gregorii Nazianzeni* Stelit. I. Hist. 26. Hæc addantur iis quæ laudat *Ag. Menagius* ad *Laertii* VI, 38.

¹⁰ Disputare solebat, quanto Regem Persarum &c.] *Basilius* Hom. XXIV. p. 583. Ἐγὼ δὲ τὴν Διογένης ἀγῶμα τὴν

A a 2

fortu-

fortunaque superaret : sibi nihil deesse ; illi nihil
 fatis umquam fore : se ejus voluptates non de-
 siderare , quibus numquam satiari ille posset ;
 33 suas eum consequi nullo modo posse. Vides,
 credo, ut Epicurus cupiditatum genera diviserit,
 non nimis fortasse subtiliter ; utiliter tamen :
¹ partim esse naturalis & necessarias ; partim
 naturalis & non necessarias ; partim neutrum :
 Necessarias satiari posse paene nihilo ; divitias
 enim naturae parabilis esse : secundum autem
 genus cupiditatum nec ad potiundum difficile
 esse censet, nec vero ad carendum : tertias, quod
 essent plane inanes, ² neque necessitatem modo,
 sed ne naturam quidem adtingerent, funditus e-
 jiciundas putavit. Hoc loco multa ab Epicureis
 disputantur, caeque voluptates singillatim exte-
 nuantur, quarum genera non contemnunt : ³ nec
 quaerunt tamen copiam ; nam & obscenas vo-
 luptates, de quibus multa ab illis habetur ora-
 tio, facilis, communis, & in medio sitas esse di-
 cunt : easque, si natura requirat, non genere,
 aut loco, aut ordine, sed forma, aetate, figura
 metiundas putant : ab hisque abstinere minu-

πάντων ὁμοῦ ἢ ἀνθρώπων ἀπορροφίαν
 ὅς γε καὶ βασιλεὺς τῆς μεγάλης ἐκ τῶν
 ἀπείρων πλεονάτων τῶν ἐλαττωμένων ἢ
 ἰκτείνῃ κατὰ τὴν φύσιν προσδίδω. Vide
 & Dionem Chrysostomum Orat. VI.
 pag. 93. seqq.

¹ Partim esse naturales] Operam
 nostram supervacaneam fecit Ag.
 Menagii diligentia ad Laertii lib. X.
 §. 149. Vide & §. 127.

² Neque necessitatem modo] D. Lam-
 bins videtur legendum, neque non ne-

cessitatem modo, vel neque modo non
 necessitatem. Sed aut hæc aut illa con-
 jectura nihil opus, cum altera parti-
 cularum negantium, quod vidit eti-
 am Fr. Fabricius, haud rarò subaudi-
 atur. Adi nos ad lib. II. cap. 5.

³ Nec quarunt tamen copiam] A
 vulgaris abest vox prima.

⁴ Omninoque genus hoc voluptatum
 oprabile esse si non obsit, prodesse num-
 quam] Amicus nescio quis Ursini
 legebat prodesse non numquam. In-
 me

me esse difficile; si aut valetudo, aut officium, aut fama postulet: ⁴omninoque genus hoc voluptatum optabile esse, si non obfit; prodesse numquam. Totumque hoc de voluptate ⁵ sic ille praecipit, ut voluptatem ipsam per se, quia voluptas sit, semper optandam & expetendam putet; eademque ratione dolorem ob id ipsum, quia dolor sit, semper esse fugiundum: ⁶ itaque hac usurum compensatione Sapientem, ut voluptatem fugiat, si ea maiorem dolorem effectura sit; & dolorem suscipiat maiorem efficientem voluptatem: omniaque iucunda, quamquam sensu corporis judicentur, ad animum referri tamen: quocirca corpus gaudere tam diu, ⁷ dum praesentem sentiat voluptatem: animum, & praesentem percipere pariter cum corpore, & prospicere venientem, nec praeteritam praeterfluere finire: ita perpetuas & contextas voluptates in sapiente fore semper; ⁸ cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoriae jungetur. Atque his similia ad victum etiam transferuntur: extenuanturque magnificentia & sumptus epularum; quod parvo cultu

peritè. *Diogenes Laertius* X, 118. Σουφία δὲ ὄντισι μὲν ΟΥΔΕΠΟΤΕ, ἀγαπῶν δὲ εἰ μὴ καὶ ἔβλαψεν. Ibi *Menagius* plura.

5 Sic ille praecipit] Vulgg. praecipit. Malè; nam sequitur, ut voluptatem ipsam per se ----- semper optandam ----- PUTET. Nos igitur ipsa Latinitate moti, MSSis *Petrens.* & *Bak.* paruius.

6 Itaque hac usurum compensatione] *Epicurus* in *Epistola* ad *Menoceum*:

Ἀλλ' ἔστιν ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνωμεν, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ θυχερές ἐκ τῶν ἐπιτηδίων καὶ πολλὰς ἀληθοῦς ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν, ἐπειδὴν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρὰ πολλὰς πολὺν χρόνον ὑπομείνῃσι τὰς ἀληθοῦς. Existat apud *Laertium* lib. X. §. 129.

7 Dum praesentem sentiat voluptatem] Vulgg. sentiret.

8 Cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoriae jungetur] Vulgg. memoria jungeretur.

natura contenta sit. Et enim quis hoc non videt, desideriiis omnia ista condiri? ¹ Darius in fuga, cum aquam turbidam, & cadaveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse jucundius: numquam videlicet sitiens biberat. Nec esuriens Ptolemaeus ederat: ² cui cum peragranti Aegyptum, comitibus non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane jucundius. Socraten ferunt, cum ³ usque ad vesperum contentius ambularet, quaesitumque esset ex eo, quare id faceret; respondisse, ⁴ *Se, quo melius cenaret, obsonare ambulando famem.* Quid? victum Lacedaemoniorum in Phiditiis nonne videmus? ⁵ quae cum

¹ Darius in fuga] Maximus Tyrimus Diss. XXXV. Ἀρταξέρξης ὁ Περσῶν βασιλεὺς ---- ἐπεὶ πόλεμος αὐτῷ ἐν θαλάττῃς ἦλθε, καὶ Ἕλληνες μύριοι, καὶ στρατηγὸν δεινὸν, ἡττηθεὶς ἐφύγεον ἐπὶ ψιλὸν λόφον, ὅπου τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἐδύψησεν ὁ δούλητος πρῶτον τότε ---- καὶ ἡγαπήσθαι παρὰ ἀνδρὸς Μάρδου λαβὼν ἐν ἀσκήῳ ὕδωρ ὁδωδὸς καὶ τότε ἀρχὴν οὐ δειλὰ ἐγὼ, τίς μὲν δὴ τις χρεῖα, (sic ex MSto Regio legendum, non ἡδονῆς χρεῖα, ut vulgg.) τίς δὲ ἡδονὴ ποτὺ. Eadem est historia, sed quod Dario nostri, id Artaxerxi philosophus Platonice adscribit. Vide & Plutarchum in Artax. Tom. I. pag. 1017. & Apophth. Tom. II. p. 174.

² Cui cum peragranti Aegyptum ---- cibarius in casa panis datus esset] Panis cibarius est vilior. Isidorus Orig. lib. XX. cap. 2. Panis cibarius est, qui ad cibum servis datur, nec delicatus. Celsus Medic. lib. II. cap. 18. Infirmissimus, cibarius panis. Et cap. 29. At alvum movent panis fermentatus, magisque si cibarius vel hor-

deaceus est; brassica &c. Apuleius Metam. VI. pag. 184. Frusto cibarii panis ei projecto. Et pag. 191. Cibario pane contenta. Ita persæpe loquitur Hieronymus; at exemplorum satis. Quod autem Nonius in cibarium repræsentet, cui cum peregrinanti Aegyptum; Lambinus, Aldus nepos, & Fabricius apud nostrum rescribunt, cui cum peregrinanti ---- cibarius in casa panis datus esset. Iis accedit Car. Langius ad Offic. lib. III. c. 1. Hoc autem nullo prorsus iudicio factum est: quo enim jure delent Aegyptum, quam vocem tam Nonii quam Ciceronis agnoscunt Codices? apud illum verò Librariis debetur, quod peregrinanti, non peragranti, legas. Vide infra cap. 39.

³ Usque ad vesperum] Memorabilis est Nonii lectio, qui in contentum dat usque ad PIRÆUM. Omnes verò Tullii Codices vulgatam tulerunt, quæ commodissima videtur.

⁴ Se, quo melius cenaret] Athenæus lib. IV. pag. 157. E. Σακεγ-

tyrannus

tyrannus cenavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, quod cenae caput erat, delectatum: tum is, qui illa coxerat, Minume mirum: condimenta enim defuerunt. Quae tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ⁶ad Eurotam, fames, sitis: his enim rebus Lacedaemoniorum epulae condiuntur. Atque hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestiis intellegi potest; quae, ⁷ut quid objectum est, dummodo à natura non sit alienum, eo contentae non quaerunt amplius. Civitates quaedam universae, more doctae, parsimonia delectantur, ut de Lacedaemoniis paulo ante diximus. Persarum à Xenophonte victus exponitur: ⁸quos negat ad

τις δὲ πολλὰς καταλαμβάνει δια-
πειρατῶν ἰσπέρας βλάβας πρὸς τῆς
οἰκίας· καὶ πρὸς τὰς πυνθανομένους τὴν
τινικῶν, ἐλεγεὶν ὅσον συνάγειν πρὸς
τὸ δεῖπνον. Xenophon Memor. lib. I.
cap. III, 5. Ἐπὶ τέτῳ (σίτῳ) ὅπως
παροικισμένῳ ἦει, ὥστε τὴν ἐπιθυ-
μίαν τῷ σίτῳ, ὅσον αὐτῷ εἶναι. Por-
phyrius de Abst. lib. III. cap. 26.
Συγκρατὴς ὅσον τερψῆς τὸ πεινῆν ἐλεγεῖν.
Vide & lib. II. de Fin. cap. 28.

5 Quae cum Tyrannus cenavisset
Dionysius] Vulgg. ubi cum. Stobaeus
Serm. XXIX. pag. 208. Διενύσθη
Λακωνικὸν ὑστέρον περιάμενθ', ἐκέ-
λευσεν αὐτὸν σκευάσαι ἢ Λακωνικὸν
ζῶμον· καὶ σκευάσαιτθ'. καὶ ἡδύν· ἡ-
ρετο δὲ κατὰ τὴν αὐτῷ ἡδονὰν ἀνδε-
σεῖται ὅντι οἱ Λάκωνες. Ὁ δὲ ἐκ ἔχ-
ειν ἔφη ὅτεον τὰ ἡδύσματα, ἀ' ἐκείνθ'
ἔχει· (Leg. ἀ' ἐκεῖνοι ἐκεῖ·) διὰ τὸ
αὐτῷ μὴ ἀρεῖσαι. Καὶ ὅς ἐπύθετο τίνα
εἶν ταῦτα· αὐτὸν γὰρ καλεῖσαι τῷ τα-
μίᾳ πάντα ἐκπλεῖα αὐτῷ δέσναι. Ὁ
δ' εἶπεν, ἀ' μὴ ἐστὶ παρὰ σοι, πρὸς τὴν
δείπνῃ πόνοι καὶ τὸ ἐν τῷ Ἑυρώτῃ λε-
τεῖν. Non aliter Plutarchus Instit.

Lacon. pag. 236. Videmus autem
Ciceronem ab his scriptoribus dissen-
tire; quod etiam dudum notavit
Petr. Victorius Var. Lect. lib. IV. cap.
19. Vide & Joan. Meursium Miscell.
Lacon. lib. I. cap. 8.

6 Cursus ad Eurotam] Vulgg. ab
Eurota.

7 Ut quicquid objectum est, quod
modo natura] Lego ut quid objectum
est, dummodo, prout Eliens. sec. vel
quod à natura non sit alienum, quem-
admodum Vatic. exhibet. Possis eti-
am ut quid objectum est, modo à na-
tura non sit alienum. Lucretio quidem,
quod notavit Manucius, quicquid idem
est ac quidque; sed id hic locum non
habet. Vide nos ad lib. IV. cap. 19.

8 Quos negat ad panem] Hoc tra-
dit Xenophon Cyropæd. lib. I. pag. 5.
Hieronimus in Jovin. lib. II. p. 367.
Persarum regis Cyri vitam Xenophon
octo voluminibus explicat, polenta &
CARDAMO & sale ac pane cibario
eos asserens visitare. Vide sis eun-
dem in Danielis cap. VII. nostrum

panem adhibere quicquam praeter nasturcium. Quamquam, si quaedam etiam suaviora natura desideret, quam multa ex terra arboribusque gignuntur ¹ cum copia facilia, tum suavitate praestantia? adde siccitatem, quae consequitur hanc continentiam in victu: adde integritatem valetudinis: confer sudantis, ructantis, refertos epulis, tamquam opimos boves; tum intelleges, qui voluptatem maxime sequantur, eos minime consequi; jucunditatemque victus esse in
 35 desiderio, non in satietate. Timotheum, clarum hominem Athenis & principem civitatis, ferunt cum cenavisset apud Platonem, eoque convivio admodum delectatus esset, vidissetque eum postridie, dixisse; ² *Vestrae quidem cenae non solum in praesentia, sed etiam postero die jucundae sunt.* Quid, quod ne mente quidem recte uti possumus, multo cibo & potione completi? Est praeclara epistola Platonis ad Dionis propinquos: in qua scriptum est his fere ver-

de fin. lib. II. cap. 28. & Strabonem lib. xv. pag. 1067. Quibus autem de causis arideret nasturcium, docebit Suidas in *γρίδαμα*.

1 *Cum copia facilia, tum suavitate praestantia*] Ita Cl. Bentleius. Vulgg. *facili*; quod si retineatur, post reponendum *praestanti*, quemadmodum fecit D. Lambinus.

2 *Vestra quidem cena*] Duplex erat fama, quod paret ex Athenaeo lib. X. pag. 419. Τιμέθεος, inquit. ὁ Κόρωνος ---- ἀφελῶς καὶ μεσηκῶς ἔην, ὥς οἱ παρὰ Πλάτωνι δειπνῶντες, καὶ τῇ ὑπερρίᾳ καλῶς γίνονται. Ἡγήσαντο δὲ ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἔην. αἷς καὶ

τῇ ὑπερρίᾳ ὁ Τιμόθεος ἀπαντήσας τῷ Πλάτωνι εἶπεν, Ὑμεῖς, ὦ Πλάτων, εὖ δειπνεῖτε μάλλον εἰς τὴν ὑπερρίαν, ἢ εἰς τὴν παρεσσαν ἡμέραν. Haec descripsit Aelianus V. H. lib. II. cap. 18. Plura suppeditabit Petr. Victorius Var. Lect. lib. xviii. cap. 3.

3 *Quo cum venissem, vita illa beata*] Graeca sic se habent: Ἐλθόντα δὲ με ὁ ταύτη λεγόμενος αὐτὸς βίῳ εὐδαίμων, Ἰταλιωτικῶν τε καὶ Συρακουσίων τραπέζων πλήρης, ἑδάμην ἑδάμῳς ἡρεσι. δις τε τὴν ἡμέραν ἐμπιπλάμενον ζῆν, καὶ μετέποτε κοιμάμενον μόνον νύκτωρ, καὶ ὅσα τέτων ἐπιτηδεύματα ζυγέπεται τῶν βίων. (Leg. τέτρω ---- τῷ βίῳ, ut vidit H. Stephanus Lex. Cicer. pag. 41. & ita

bis:

bis: ³ Quo cum venissem, vita illa, beata quae ferebatur, plena Italicarum Syracusiarumque mensarum, nullo modo mihi placuit: bis in die saturum fieri, nec umquam pernoctare solum; ceteraque, quae comitantur huic vitae, in qua sapiens nemo efficietur umquam, moderatus vero multo minus. Quae enim natura tam mirabiliter temperari potest? Quo modo igitur jucunda vita potest esse, à qua absit prudentia, absit moderatio? Ex quo Sardanapalli ⁴ opulentissimi Syriae regis error agnoscitur, qui incidi iussit in busto,

⁵ Haec habeo, quae edi, quaeque exsaturata libido

Haufit: at illa jacent multa & praeclara relictæ.

Quid aliud, inquit Aristoteles, in bovis, non in regis sepulchro inscriberes? Haec habere se mortuum dicit; quae ne vivus quidem diutius habebat, quam fruebatur. Cur igitur divitiae desidererentur? aut ubi paupertas beatos esse non si-

rectè scribitur apud *Athenaeum* lib. XII. pag. 527.) ἐν γὰρ τέττων τῶν ἰσθῶν ἔτ' αὖ φρόνιμος εἰδὲς ποτὶ γανέδῃ τῶν ὑπὸ τ' ἑσπέρων ἀνθρώπων ἐν νύκτι ἐπιτηδεύων δύνατο, εἰ' ἔτιος δαυμά-
σῃ φύσει κεκδήσεται· σῶφρον δὲ εἰδ' αὖ μελήσται (in *Athenaeo* μελήσται, for-
san leg. μελήσται) ποτὶ γανέδῃ. Ex-
stant in *Platonis* *Epist.* VII. pag. 712.

⁴ Opulentissimi Syriae Regis] *Ur-
sus* scribendum pronuntiat *Assyria*.
Et quidem, si propriè loquamur, *As-
syriae* fuit Rex; & ita eum vocat no-
ster lib. II. *Fin.* cap. 32. Sed usus
auctorum facit ut petinde sit, utrum
Syria vel *Assyria* regem dicas; hæc

enim voces passim synonymæ sunt;
quod eum fugisse miror. Vide mo-
do virum summum *Joan. Seldenum*
Prol. ad libb. de *Diis Syris* cap. 1.
cum *Beyerianis* additamentis, & In-
terpretes ad *Iustini* lib. I. cap. 2. Ideo
retinenda est *Codicum* lectio.

⁵ Haec habeo, quae edi] Apud *Di-
odorum* *Siculum* *Bibl.* lib. II. pag.
110. & *Strabonem* lib. XIV. pag.
989. sic leguntur:

Ταῦτ' ἔχω, ὅσο' ἐφαγον καὶ ἐφύβρισα
καὶ μετ' ἑσπέρου

Τερπν' ἐπαθον, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ἑλ-
βια κείνα λήλειπται.

nit?

nit? ¹ Signis, credo, tabulis, ludis. Si quis est, qui his delectetur, nonne melius tenues homines fruuntur, quam illi, qui his abundant? est enim earum rerum omnium ² nostra urbe summa in publico copia: quae qui privati habent, nec tam multa; & raro vident, cum in sua rura venerunt: quos tamen pungit aliquid, cum, illa unde habeant, recordantur. ³ Dies deficiat, si velim paupertatis causam defendere: aperta enim res est, & cotidie nos ipsa natura admonet; quam paucis, quam parvis rebus egeat, quam vilibus. Num igitur ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offensio Sapientem beatum esse prohibebit? Vide, ne plus commendatio in vulgus & haec, quae expetitur, gloria molestiae

At apud *Athenaeum* lib. VIII. p. 336.

ΚΕΙΝ' ἔχω ὅσο' ἔφρων καὶ ἐρύερισσα, καὶ ΣΤ'Ν' ἘΡΩΤΙ

Τετρὴν ἔπαδον, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὀλίγια πάντα ΛΕ'ΑΤΝΤΑΙ.

Sic ex antiquis Codd. edidit *Is. Casaubonus*; at cum alii dent

----- τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὀλίγια πάντα ΛΕ'ΑΕΙΠΤΑΙ,

ultimam vocem sic scribi debere prorsus existimo; illam enim lectionem defendit versio *Ciceronis*, ut & *Clemens Alexandrinus Strom.* II. pag. 491. *Dion Chrysostomus Orat.* IV. p. 81. *Tzetzes Chil.* III, 455. & *Anthol. Epigr.* lib. III. cap. 7. Ibi tamen est,

Τετρὴν ἔδωκον, τὰ δὲ πολλὰ &c.

Sed perperam. *Plutarchus Tom.* II. pag. 546. Πάνυ δὲ χαλεπόντος καὶ ὁ Κράτης πρὸς τὸ

Ταῦτ' ἔχω, ὅσο' ἔφρων καὶ ἐρύερισσα, καὶ μετ' ἔρατος

Τέτρων ἔπαδον,

ἀντίγραφα τὸ

Ταῦτ' ἔχω, ὅσο' ἔμαδον καὶ ἐφρόνισα καὶ μετὰ ΜΟΥΣΩΝ

Τέτρων ἔδωκον,

unde patet illam scripturam Crateris parodiæ deberi. Vide & *Laertium* VI, 86. *Athenaeus* lib. VIII. pag. 337. hanc Chrysippo tribuit

Ταῦτ' ἔχω ὅσο' ἔμαδον καὶ ἐφρόνισα καὶ μετὰ ΤΟΤΤΩΝ

Ἐδωλ' ἔπαδον.

Ibi lege, μετὰ ΜΟΥΣΩΝ. Versum, quos *Cicero* transtulit, pater est *Charilus*, quod discimus ex *Deipnosophistæ* lib. XII. pag. 529. Ad eodem respicit *Suidas* in *Συρρανὸς παλός*, dein addit: ψευδὲς ταῦτα ἐπιγράσαντες· εἰ γὰρ ἔχει ὁ τελευταίος ἀπὸ ἔφρων καὶ ἔπιν, ἀλλ' εἰς τὴν δυσωδίαν φθορὰν ἐκείνη πάντα καχώρηκεν &c. Ea, quod *Kusterum* fugit, desumpta sunt ex *Theodoreti Ther.* XII. pag. 179. Vide nostrum lib. II. de *Fin.* cap. 32. & *Augustinum* C. D. II, 20.

¹ Signis, credo, tabulis, ludis] Corrupta dubio procul est vox ulti-

habeat

habeat quàm voluptatis. 4 Leviculus sane noster Demosthenes, qui illo susurro delectari se dicebat aquam ferentis mulierculae, ut mos in Graecia est, insusurrantisque alteri, *Hic est ille Demosthenes*. Quid hoc levius? At quantus orator? sed apud alios loqui videlicet didicerat, non multum ipse secum. Intellegendum est igitur, nec gloriam popularem ipsam per se esse expectandam, nec ignobilitatem extimescendam. 6 *Veni Athenas*, inquit Democritus: *neque me quisquam ibi agnovit*. Constantem hominem & gravem! qui gloriatur à gloria se afuisse. An tibicines hique qui fidibus utuntur, suo, non multitudinis arbitrio, cantus numerosque moderantur: vir Sapiens, multò arte majore praeditus, non quid

ma; quapropter sunt qui reponunt, tabulis PICTIS. An Cicero dedit, signis, credo, tabulis, COLUMNIS? Seneca Epist. LXXXVI. Quid cum ad balnea libertinorum pervenero? quantum statuarum, quantum COLUMNARUM est nihil sustinentium, sed in ornamentum positarum, impense causa? Et Epist. CXV. Nos circa tabulas & statuas insanimus -- Nos (delectant) ingentium macula COLUMNARUM. Probabilis saltem est conjectura.

2 Nostra urbe] Vulgg. nostra in urbe.

3 Dies deficiat] Vulgg. deficiet.

4 Leviculus sanè noster Demosthenes] Scholiastes ad Persii Sat. I, 28. *Hic requiritur historia Demosthenis, qui cum transiret, & à MERCENARIO taberna digressi demonstraretur, fertur latatus esse, quòd ab ignobilibus sciretur.* Id cum nostro levitatis incusat Alianus V. H. lib. IX. cap. 17. Κερότιτα ἵστικα κερτιγγεῖν εἶπεν ὁ λόγος, ὁ λέγων περὶ Δημοσθένους, ἐπὶ

ἄρα τύχε αὐτὸν ὑπεπλήρην καὶ οἱ ὑδερφορέντας, εἴποτε, παρόντων αὐτῶ, ὑπὲρ αὐτῶ πειθόμενους. Plinius tamen Demosthenem jure latatum esse censet, quod illum anus Attica ita demonstravit, Οὗτος ἐστὶ Δημοσθένης. Vide lib. IX. Epist. 23.

5 Ipsam per se esse] Vulgg. ipsam per sese.

6 Veni Athenas ---- neque me quisquam agnovit] Sic Pall. pr. tert. & Eliens. sec. Plerique vero MSSi dant, *neque me quisquam ibi agnovit*. Parum sanè refert utro legamus modo: rationi verò receptæ favent Græca: Ἡλθον εἰς Ἀθήνας, καὶ οὐκ ἔγνωκαν. Vide Diogenem Laertium IX, 36. Demetrius tamen Phalereus Democritum negat Athenas venisse, quod prodidit idem §. 37. Si tamen aliis fides, Democritus Athenis compluribus annis moratus ---- ignotus illi urbi vixit, quod ipse in quodam volumine testatur. Verba sunt Valerii Maximi lib. VIII. cap. VII, 4. ext.

verissu-

verissimum sit, sed quid velit volgus, exquiret?
 1 An quicquam stultius, quàm quos singulos
 sicut operarios barbarosque contemnas, eos ali-
 quid putare esse universos? ille verò nostras am-
 bitiones levitatesque contemnet, honoresque po-
 populi etiam ultro delatos repudiabit: nos autem
 eos nescimus, antequam poenitere coepit, con-
 temnere. Est apud Heraclitum physicum de
 principe Ephesiorum Hermodoro, 2 Universos
 Ephesios esse morte multandos, quòd, cùm ci-
 vitate expellerent Hermodorum, 3 ita locuti sint:
Nemo de nobis unus excellat: sin quis extiterit,
alio in loco & apud alios sit. An hoc non ita fit
 omni in populo? nonne omnem exsuperantiam
 virtutis oderunt? quid? Aristides (malo enim
 Graecorum, quàm nostra proferre) nonne ob eam
 causam expulsus est patria, 4 quod praeter mo-
 dum justus esset? Quantis igitur molestiis vacant,
 qui nihil omnino cum populo contrahunt? quid
 est enim dulcius otio literato? his dico literis,
 quibus infinitatem rerum atque naturae, & in

1 *An quicquam stultius, quam*
quas singulos] Egregium hoc monitum
 Socrati debetur, qui Alcibiadem, in
 concionem populi prodire veritum,
 ita excitavit: Οὐ καταφρονεῖς, εἴπε
 Σακεράτης, ἡκεῖνος τῷ συντοπιμαί; τὸ ὀ-
 νομα εἰπὼν αὐτῷ. Φύσαντος δὲ τῷ Ἀλ-
 κibiάδῃ, ὑπολαβὼν πάλιν ὁ Σακεράτης,
 εἴπε δὲ ἡκεῖνος τῷ ἐν τοῖς κύκλοις κρυπ-
 τόντος, ἢ ἡκεῖνος τῷ συννορήδῃ; Ὁμο-
 λογῶντος δὲ τῷ Κλειτίῳ μετράλῃ, οὐκ ἔν-
 ῃον ὁ Σακεράτης, ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐκ
 τέταν ἤθερσαι; καὶ εἰ τῶν κατ' ἑνα
 κατ' ἑκατέρωθεν, ἀρετὴ καὶ τῶν ἡγεσιμάνων.
 Similia Charmidæ dixisse Socratem

refert Xenophon Memor. lib. III. cap.
 VII, 6. Vide & Laërtium II, 34.

2 *Universos Ephesios]* Vulgg. uni-
 versos ait Ephesios. Diogenes Laërtius
 lib. IX. §. 2. Κατάπληται ὃ ('Heg-
 κλειος) καὶ τ' Ἐφεσίων. ὅτι τῷ τ' ἐταίρῳ
 ἐκβαλεῖν Ἐρμόδωρον ἐν οἷς φησὶν, ἀξίον
 Ἐφεσίοις ἡκούδην ἀποθανεῖν πᾶσι, καὶ τοῖς
 ἀνέμοις τὴν πόλιν καταλιπεῖν, οἱ πνεῖ
 Ἐρμόδωρον ἐαυτῶν ὀνιστὸν ἐξέβαλαν, λέ-
 γοντες, Ἡμεῖς μὴδὲ εἰς ὀνιστὸς ἔσω· εἰ
 δὲ πῃ ταῦτος, ἀλλ' ἢ τε καὶ μὴ ἄλλαν.
 lis, quos laudavit Menagius addatur
 Stobæus Serm. XXXVIII. pag. 236.
 Εὐ δὲ ('Ερμόδωρον) καὶ Ἡεγκλειτος, ὅτι

hoc

hoc ipso mundo caelum, terras, maria cognoscimus. Contempto igitur honore, contempta ³⁷ etiam pecunia, quid relinquitur, quod extimescendum sit? exsilium, credo, quod in maxumis malis ducitur. Id si propter alienam & offensam populi voluntatem malum est: quàm sit ea contemnenda, paulo ante dictum est. Sin abesse patria miserum est; plenae miserorum provinciae sunt, ex quibus admodum pauci in patriam revertuntur. At multantur bonis exsules. Quid tum? parumne multa de toleranda paupertate dicuntur? jam verò exsilium, si rei naturam, non ignominiam nominis quaerimus; quantum denuò à perpetua peregrinatione differt? in qua aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt, Xenocrates, Crantor, Arcesilas, Lacydes, Aristoteles, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, Antipater, Carneades, Panaetius, Clitomachus, Philo, Antiochus, Posidonius, innumerabiles alii: qui semel egressi, numquam domum reverterunt. At enim sine,

ἐξουγαν, ἡ ἐκδὸν ἐκέλευεν Ἐπιστοίῃ ἀπαγ-
ξαῖν. Hac de re corruptus est Iambli-
chi locus, quem frustra, sicut puto,
tentârunt alii. Is sic se habet vit.
Pyth. §. 173. ubi loquitur de Legis-
latoribus Pythagoreis: Οὐ γὰρ, καὶ ἀ-
πὸ Ἡράκλειτου, γράψαν Ἐπιστοίῃ
ἐπὶ τὰς νόμους, ἀπαγξαῖν τὰς πολίτας
ἡ ἐκδὸν ἐκέλευεν. Mihi rescribendum
videtur, ἔ γὰρ, καὶ ἀπὸ Ἡράκλειτου
γράφαν Ἐπιστοίῃ ἐπὶ τὰς νόμους, ἀπαγ-
ξαῖν τὰς πολίτας ἡ ἐκδὸν ἐκέλευεν.
Mutatio certè minima fit & sensus
exurgit commodus.

3 Ita locuti sint] Vulgg. sunt.

4 Quod prater modum justus esset]

Memorabilis est historia, quam hisce
verbis narrat Corn. Nepos Aristid. cap.
1. Aristides quidem cùm intelligeret
reprimi concitatam multitudinem non
posse, cedensque animadverteret quen-
dam scribentem, ut patria pelleretur,
quassisse ab eo dicitur, quare id faceret,
aut quid Aristides commisisset, cur
tanta pœna dignus duceretur? Cui ille
respondit, se ignorare Aristidem; sed
sibi non placere, quod cupidè elaborasset,
ut prater ceteros JUSTUS appellaretur.
Eandem ferè refert Plutarchus Tom.
I. p. 323.

5 Si rei naturam] Vulgg. rerum.

ignomi-

ignominia adficere Sapientem: de sapiente enim haec omnis oratio est, cui jure id accidere non possit: nam jure exsulantem consolari non oportet. Postremò ad omnis casus facilluma ratio est eorum, qui ad voluptatem ea referunt, quae sequuntur in vita; ut ¹ quocunque haec loco suppeditet, ibi beatè queant vivere. Itaque ² ad omnem rationem Teucris vox adcommodari potest,

———³ *Patria est, ubicumque est bene.*

Socrates quidem cum rogaretur, cujatem se esse diceret, ⁴ Mundanum, inquit: totius enim mundi se incolam & civem arbitrabatur. Quid T. Albius? nonne animo aequissimo Athenis exsul philosophabatur? cui tamen illud ipsum non accidisset, si in republica quiescens, ⁵ Epicuri legibus paruisset. ⁶ Quis enim beatior Epicurus, quòd in patria vivebat; quàm, quòd Athenis, Metrodorus? ⁷ aut Plato Xenocratem vincebat, aut

¹ Quocunque hac loco suppeditet] Vulgg. suppeditetur.

² Ad omnem rationem] Ita quidem Codices; forte tamen Cicero scripsit ad omnem NATIONEM.

³ Patria est, ubicumque est bene] Versus est ex deperdita Tragedia desumptus, cui responder hic Aristophanis in Pluto juxta finem:

Πατρίς γάρ ὅτι πᾶς, ἴν' ἂν παρῆταις εἴη.

Eadem mens est illius Euripidei:

Ὡς πάντα καὶ γὰρ πατρίς, ἢ βίσκεται γῆ.

Ejusdem est & istud,

Ἄπαν δὲ χθὼν ἀνδρῶν γυναικῶν πατρίς.

Exstant apud Stobaeum Serm. XXXVIII. pagg. 230, 234.

⁴ Mundanum, inquit] Plutarchus περὶ φύλης p. 600. Ὁ δὲ Σακερᾶτος βέλτων, καὶ Ἀθηναῖος εἰδὲ Ἑλλῶν, ἀλλὰ ΚΟ'ΣΜΙΟΣ εἶναι φησας. Arrianus Epict. lib. 1. cap. 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ πρὸς Σακερᾶτος, μηδέποτε πρὸς τὸν πυθόμενον ποδῶπις ὄναι, εἰπὴν ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορινθῖος, ἀλλ' ὅτι ΚΟ'ΣΜΙΟΣ; Similia Democriti, Theodori, Diogenis feruntur dicta. Vide Laertium II, 99. VI, 63, 98. Stobaeum Serm. XXXVIII. pag. 231. Lucianum βίαν περὶ pag. 375. & Arrianum Epict. lib. III. cap. 24.

⁵ Epicuri legibus paruisse] Pro E. Polemo

Polemo Arcesilam, quo esset beatior? Quanti verò ista civitas aestumanda est, ex qua boni sapientesque pelluntur? ⁸Damaratus quidam ⁹Tarquini regis nostri pater, tyrannum Cypselum quod ferre non poterat, fugit Tarquinius Corintho; & ibi suas fortunas constituit, ac liberos procreavit. ¹⁰Non stultè anteposuit exsilii libertatem domesticæ servituti. Jam verò motus ani-³⁸mi, sollicitudines, aegritudinesque oblivione leniuntur, traductis animis ad voluptatem. Non sine causa igitur Epicurus ausus est dicere, ¹¹semper in pluribus bonis esse sapientem, quia semper sit in voluptatibus. Ex quo effici putat ille, quod quaerimus, ut Sapiens semper beatus sit. Etiamne, si sensibus carebit, ¹²si oculorum, si aurium? Etiam: nam ista ipsa contemnit. Primum enim horribilis ista caecitas quibus tandem caret voluptatibus? cùm quidam etiam disputent, ceteras voluptates in ipsis habitare sensi-

picuti mente sapientem non πολιτὺ-
σας tradunt benè multi. Vide *Me-
nagium* ad *Laertii* X, 119. Hinc λέγει
βίωσας decantatissimum fuit hujusce
philosophi dictum, de quo *Plutarchus*
Tom. II. pag. 1128. *Themistius* Orat.
XXVI. pag. 324. Ἐπίκουρος ἐπὶ τῇ
ΑΑΘΡΑ ΒΙΩΣΑΣ. Leg. λέγει βίωσας.

6 Qui enim beatior Epicurus] Leg.
autem.

7 Aut Plato Xenocratem vincebat,
aut Polemo Arcesilam] *Dionys. Lam-
bino* placet an Plato--an Polemo. For-
san melius reponas, ut Plato Xeno-
cratem vincebat, aut Polemo Arcesi-
lam, quemadmodum discretè *Bak.* &
Petrans.

8 Damaratus quidam] Vulgg. *De-
maratus quidem.*

9 Tarquini regis nostri] Tarqui-
nium Priscum dicit. Historiam fusè
narrant *Livius* lib. I. cap. 34. *Dio-
nysius Halicarnassensis* lib. III. cap.
46. & alii.

10 Non stultè -- servituti.] Vulgg.
num stultè -- servituti?

11 Semper in pluribus bonis esse sa-
pientem] Sapiens videlicet est vir bo-
nus, at Epicurus ἀχάριστον φησι τῆς
ἡδονῆς τῶν ἀρετῶν. Vide *Laertium* X,
132, 138. Hinc καὶ ἐπεὶ ἡδονὴ ὁ σο-
φός, εἴναι αὐτὸν ἀδαιμόντα statuit §. 118.

12 Si oculorum, si aurium] Vulgò
deest vox prima.

bus:

bus: quae autem aspectu percipiantur, ea non versari in oculorum ulla jucunditate: ut ea, quae gustemus, olfaciamus, tractemus, audiamus, in ea ipsa, ubi sentimus, parte versentur; in oculis tale nihil fit; animus accipit quae videmus. Animo autem multis modis variisque delectari licet, etiam si non adhibeatur aspectus. Loquor enim de docto homine & erudito, cui vivere est cogitare: Sapientis autem cogitatio non fermè ad investigandum adhibet oculos advocatos. Et enim si nox non adimit vitam beatam, cur dies nocti similis adimat? nam illud Antipatri Cyrenaici est quidem paulo obscoenius, sed non absurdâ sententiâ est: cujus caecitatem cùm mulierculae lamentarentur, *Quid agitis?* inquit: *an vobis nulla videtur voluptas esse nocturna?* Appium quidem veterem illum, qui caecus annos multos fuit, & ex magistratibus & ex rebus gestis

1 C. Drusi] Valerius Maximus lib. VIII. cap. 7. *Consimilis perseverantia Livius Drusus, qui atatis (forsan esfoetis) viribus & acie oculorum defectus, jus civile populo benignissimè interpretatus est, utilissimaque distere id cupientibus monumenta composuit. Nam us senem illum natura, cecum fortuna facere potuit; ita nostra interpellare valuit, nè non animo & videret & vigeret.* Merito mirantur, hunc Livium inter JCtos non fuisse relatum à Pomponio Digg. lib. I. Tit. II, 35. seqq.

2 Vivebat in literis] Vulgg. videbat.

3 Diodorus Stoicus] Ejus passim meminit Cicero. Auctor Dialogi de Orator. cap. 30. Cicero refert se apud Quintum Mucium jus civile didicisse;

apud Philonem Academicum, apud Diodorum Stoicum omnes philosophia partes penitus hausisse. Omnino lege Diodotum Stoicum. Respicit egregius ille scriptor ad nostri Brutum capp. 89, 90.

4 Geometriae munus] Legendum videtur Geometra. Longè verò mirabilius est, quod de Didymo narratur Alexandrino. Hieronymus de viris Illust. cap. cix. Didymus Alexandrinus captus à parva aetate oculis, & ob id elementorum quoque ignarus, tantum miraculum sui omnibus praeiit, ut Dialecticam quoque & Geometriam, quae vel maximè visu indiger, usque ad perfectum didicerit. Vide sis etiam Sotomenum III, 15. Socratem IV, 25. & alios. Ne autem laboret Annaeum fides, facit Nicolaus Sanderfö-

intel-

intellegimus, in illo suo casu nec privato nec publico muneri defuisse. ¹ C. Drusi domum conpleri à consultoribus solitam accepimus: cum, quorum res esset, sua ipsi non videbant, caecum adhibebant ducem. Pueris nobis Cn. ³⁹ Aufidius praetorius, & in senatu sententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deerat, & Graecam scribebat historiam, & ² vivebat in literis. ³ Diodotus Stoicus, caecus multos annos nostrae domi vixit: is verò, quod credibile vix esset, cum in philosophia multo etiam magis assidue quam antea versaretur, & cum fidibus Pythagoreorum more uteretur, cumque ei libri noctes & dies legerentur, quibus in studiis oculis non egebat: tum quod sine oculis fieri posse vix videtur, ⁴ geometriae munus tuebatur, verbis praecipiens discipulis, unde, quo, quamque lineam scriberent. Asclepiadem ferunt, non ignobilem ⁵ E-

nus, apud Cantabrigienses Matheseus Professor; nam eum, dum secundus laberetur ætatis annus, oculis privarunt variolæ. Nihilominus tamen Mathematicarum disciplinarum peritissimus est, easque summa cum laude jam nunc docet vir eximius.

5 *Eretticum philosophum*] Veteres editt. nec *inexercitum philosophum*, quod *Andr. Schotto* Nod. *Cicer. II*; 21. placere non debuit. MSSi fere vel *Hareticum* vel *metricum* vel *criticum* vel *hereticum*; quæ quidem lectiones ad *Petr. Victorii* conjecturam quasi manu ducunt, eamque merito receptam esse suadent. Illi tuendæ hunc *Diogenis* locum profert vir doctissimus: *Καὶ τρεῖς αὐτῶν οἱ περὶ Μενέδημον ἔπειτα καὶ Ἀσκληπιάδην*

† *Φλίδιον, μεταρρίπτε ἀπὸ Σπύλωνος καὶ ἔως μὲν τέτων Ἠλειῶν προσηγορεύοντο ἀπὸ δὲ Μενέδημου, ἘΠΕΤΡΙΚΟΙ*; Exstat lib. II. §. 105. &, nisi fallor, rem planè conficit. Addi tamen potest illud §. 126. *Ἀσκληπιάδης ὃς τὸ Φλιδίον ἀποκαταστάσας αὐτὸν, (Μενέδημον) ἔργοντο ἐν Μεγάροισι πρὸς Σπύλωνα -- καὶ μέχρι μὲν τέτων Ἠλειῶν προσηγορεύοντο. ἘΠΕΤΡΙΚΟΙ δὲ ἐκλήθησαν ἀπὸ τῆς πατρὸς αὐτοῦ, αὐτῆς δὲ ὁ λόγος.* Hinc patet non esse eum *Eretrium* vel *Eretticum* cum *D. Lambino* reponamus; licet enim *Eliens.* sec. *Eretrium* repræsentet, ad rationem tamen *Victorianam* proprius accedunt reliqui Codices, hique philosophi passim dicuntur *Ἐπειτακοί*. Vide *Laertium* I, 17, 18; 19. II, 61, 85, 126, 144. IV, 33; VI, 91. & *Athenanum* lib. II. p. 55. D.

B b

retri-

retricum philosophum, cum quidam quaereret, quid ei caecitas adtulisset, respondisse, ¹ *Puero ut uno esset comitator.* Ut enim vel summa paupertas tolerabilis sit, ² si liceat, quod quibusdam Graecis cotidie: sic caecitas ferri facile possit, si non desint subsidia valetudinum. Democritus, luminibus amissis, alba scilicet discernere & atra non poterat; at verò bona, mala; aqua, iniqua; honesta, turpia; utilia, inutilia; magna, parva poterat: ³ & ei sine varietate colorum licebat vivere beate: sine notione rerum non licebat. Atque hic vir ⁴ impediri etiam animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur: & ⁵ cum hi saepe, quod ante pedes esset, non viderent, ⁶ illa infinitatem omnem peragrabat, ut nulla in

¹ *Puero ut uno esset comitator]* Malim essem comitator; ut diserte repraesentat MS. Cantab.

² *Si liceat, quod quibusdam Graecis quotidie]* Nimirum mendicare; quæ honesta est ἀπορώτης, & à Lambino probe intellecta. Ursinus coniecit, si liceat, quod quibusdam Graecis, quiritare. Sed non est audiendus.

³ *Et ei sine varietate]* Vulgg. & sine varietate.

⁴ *Impediri animi etiam aciem]* Hanc ob causam oculis se privasse dicitur; Plutarchus tamen rem non ita se habuisse contendit. Vide Menagium ad Laërtii IX. §. XLIII, 3. Noster de Fin. lib. V. cap. 29. Democritus (verè falsone quæreremus) dicitur oculis se privasse. Lego verè falsone non quæremus; hanc enim disquisitionem sibi non suscipiendam esse Tullius arbitratur. Hieronymus ad Abigaum Epist. XXXII. p. 205. Quosdam etiam mundi philosophos legimus, ut totam

cogitationem ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse. Vide & lib. II. advf. Jovin. p. 365. Porphyrium ad ἐκπρόχως lib. I. cap. 36. & Agellium X, 17.

⁵ *Cum hi saepe quod ante pedes esset non viderent]* Sic Cl. Bentleius, ut hi ad oculos referantur. Vulgg. cum alii saepe quod ante pedes esset non viderint.

⁶ *Illam infinitatem omnem peragrabat]* Vulgg. ille infinitatem omnem peregrinabatur: sed præpositionem deesse vidit Lambinus; quare legit, ille in infinitatem omnem peregrinabatur. Ejus conjecturam quodammodo firmant Pal. quint. & Bak. qui illam infinitatem repraesentant. Eliens. autem sec. præclare dat, ille infinitatem omnem peragrabat. Lucretius I, 75.

Atque omne immensum peragravit mente animoque.

Opus tantum est, ut illa, scilicet acies animi, legatur: si modò scopum tetigit acutissimus Bentleius.

extre-

extremitate confisteret. ⁷Traditum est etiam, Homerum caecum fuisse. ⁸At ejus picturam, non poësin, videmus. Quae regio, quae ora, qui locus Graeciae, ⁹quae species formaeque pugnae, quae acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum, non ita expictus est, ut, quae ipse non viderit, nos ut videremus, effecerit? ¹⁰Quid ergo? An Homero delectationem animi ac voluptatem, aut cuiquam docto defuisse umquam arbitramur? ¹¹An, ni ita se res haberet, ¹²Anaxagoras, aut hic ipse Democritus, agros & patrimonia sua reliquissent? huic discendi quaerendique divinae delectationi toto se animo ¹³dedidissent? Itaque augurem Tiresiam, quem Sapientem fingunt poetae, numquam in-

⁷ Traditum est etiam, Homerum caecum fuisse] Sunt qui volunt hoc praesentio contigisse. Vide Joann. Brodaum Miscell. V, 9. & Scholasten ad Luciani Tom. II. pag. 17. Sanè, quod monuit Velleius Paterculus lib. I. cap. 5. Homerum si quis caecum GENITUM putat, omnibus sensibus orbis est. Quin & Lucianus Ver. Hist. lib. II. pag. 676. "Οτι μὲν γὰρ, inquit, εἰδὲ τυφλὸς ἦν. ("Ομῆρος) ὃ καὶ αὐτὸ περὶ αὐτοῦ λέγουσιν, αὐτὸν καὶ ἡμισέμελον. Fabulam exinde natam tradit Suidas, ὅτι καὶ ἡμισέμελον ὠνομάσθη, καὶ διὰ τὸ ἡμισέμελον ὀνόματι. Ex Hesychio Milesio legendum ὀνόματι. At vero caecum fuisse nullus dubito. Hinc sub Demodoci personam semet ipsum describere suspicatur Maximus Tyrius Diss. XXII. eumque velut oculis caput fixerit statuarii; quod ex Pausania & Cedreno notavit V. C. Giss. Cuperus Apotheos. pag. 6. Vide & L. Allatium de Patr. Hom. cap. 8.

⁸ At ejus picturam, non poësin, videmus] Vult noster, Homerum ita res describere, ut ex ipsa nobis ante oculos esse videantur, & hinc ἀγαθὸ ζωεῖσθαι comparatur apud Athenaeum lib. IV. pag. 182. A. eumque ἡ ἀπεικόνισσις γράφεται vocat Lucianus Imag. Tom. II. p. 6. Vide & scriptorem vitæ Homericae in Opusc. Galeanis p. 401. Certè non tradit Cicero, se Homeri picturam, seu faciem pictam vidisse; quod perperam censuit vir doctissimus Giss. Cuperus Apotheos. pag. 10.

⁹ Qua species formaeque pugna] Vulgg. quae species formae, quae pugna.

¹⁰ Quid ergo? an Homero delectationem animi] Vulgg. quid ergo aut Homero ad delectationem animi.

¹¹ An, ni ita se res haberet] Vulgg. aut, ni ita se. Nos Eliens. sec. parvulus.

¹² Anaxagoras -- Democritus] Vide Menagium ad Laertii II, 6. IX, 35.

¹³ Dedidissent] Vulgg. dedissent.

ducunt deplorantem caecitatem suam: at verò Polyphemum Homerus, cùm inmanem ferumque finxisset, ¹ cum ariete etiam conloquentem facit, ejusque laudare fortunas, quòd, quà vellet, ingredi posset, & quae vellet, adtingere. Rectè hic quidem: nihilo enim erat ipse Cyclops, quàm aries ille, prudentior. ² In surditate verò quidnam est mali? Erat furdaster M. Crassus: ³ & aliud molestius, quòd malè audiebat: etiam si, ut mihi videbatur, injuria. ⁴ Epicurei nostri Graecè ferè nesciunt, nec Graeci Latine: ergo hi in illorum, & illi in horum sermone surdi ⁵ omnes. Quid? nos in his linguis, quas non intellegimus, quae sunt innumerabiles, surdi profectò sumus. At vocem citharoedi non audiunt: ne stridorem quidem serrae tum, cùm acuitur; ⁶ aut grunditum, cum jugulatur, suis; nec, cùm quiescere volunt, fremitum murmu-

¹ Cum ariete etiam colloquentem facit] Arietem sanè Polyphemus adloquitur Odyss. I, 447. Sed nullibi dicit, quæ narrat Cicero: quapropter hoc *μυνηστικὸν* videtur *ἀνέκδοτον*.

² In surditate -- M. Crassus] Laudat Nonius in *surditate*.

³ Et aliud molestius] Vulgg. sed.

⁴ Epicurei nostri Graecè ferè nesciunt] Faërnus legendum putabat *opiei nostri*, eamque conjecturam optimam judicabat *Ursinus*. Forfan Epicureos fugillat ob neglecta linguarum humaniorumque litterarum studia, sicut eorum pater, *Ciceroni* passim *indoctus* audit. Huic tamen obstat, quod tum temporis Romanorum nobilium magna pars Epicuri se parti-

bus dedisset, iique ferè Græcis literis erant exculti. An igitur reponendum, *operarii nostri*? an potius vox prima pro *Glossemate* habenda?

⁵ Omnesque id nos] Officit sensui vox media. *Manucius* & *Lambinus* reponunt *omnesque item*, vel *itidem*, nos. Mihi prorsus videtur delenda, nec eam agnoscunt MSS. *Batiol.* & *Bak.* Forte tamen, interpunctione mutata, rescribamus, *illi in horum sermone surdi omnes*. Quid? Nos in his linguis, quas non intelligimus --- surdi profectò sumus.

⁶ Aut grunnitum, cum jugulatur, suis] Vulgg. *jugalatur* sus. Nos autem *Victorianos* Codices sequendos duximus. Ita sanè legit etiam *Noni-*

rantis maris. Et, si cantus eos fortè delectant, primum cogitare debent, antequàm hi sint inventi, ⁷ multos beatè vixisse [sapientes:] deinde multo majorem percipi posse legendis his, quàm audiundis, voluptatem. Tum, ut paulò antè caecos ad aurium traducebamus voluptatem, sic licet surdos ad oculorum. Et enim qui secum loqui poterit, sermonem alterius non requirer. Congerantur in unum omnia, ut idem & oculis & auribus captus sit: prematur etiam doloribus acerrumis corporis; qui primum per se ipsi plerumque conficiunt hominem: sin fortè longinquitate producti vehementius tamen torquent, quàm ut causa sit cur ferantur: quid est tandem, dî boni! quod laboremus? portus enim praestò est, [⁸ quoniam mors ibidem est] aeternum ⁹ nihil sentienti receptaculum. ¹⁰ Theodorus Lyfimacho mortem minitanti: *Magnum verò, inquit, effecisti, si cantharidis vim con-*

us in grunnire, si MSto Coll. Corp. Christi Cantab. fidem habeamus; nam in editione D. Gothofredi, quâ utor, sus exhibetur.

⁷ Multos beatè vixisse sapientes] Uncinis vocem cinximus ultimam; quod faciendum notavit Cl. Bentleius.

⁸ Et oculis] Vulgò deest &.

⁸ Quoniam mors ibidem est] Apertum Glossema, quod primus vidit sagacissimus Bentleius.

⁹ Nihil sentienti receptaculum] Lego sentiendi, prout diserte Bak. & hanc lectionem præstat Augustinus Epist. LII. In portu, inquit, non SENTIENDI vel nullus omnino sit -- vel beatus.

¹⁰ Theodorus Lyfimacho] Hac de re sic Seneca de Tranq. cap. XIV. Mina-

batur Theodoro philosopho Tyrannus mortem -- Habes, inquit, ut tibi placeas; hemina sanguinis in tua potestate est. Valerius autem Maximus lib. VI. cap.

II, 3. ext. Theodorus Cyrenaeus Lyfimacho regi mortem sibi minitanti, Enimvero, inquit, magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim affecutus es. Stobaeus Serm. II. pag. 31. Θέλω

ὁ Κυρηναῖος, Λυσίμαχε τί βασιλεὺς ἀπειλήσατος αὐτὸν ἀναρρῆν, Ἐλεῖσθεις με, ἔπειν, ἢ βασιλεὺς, ἀλλὰ ΚΩΝΕΙ'ΟΤ δὴναμιν ἔχων. Vel ibi scribendum καὶ δαίρει, vel, quod puto verisimilius, aliam famam secutus est auctor ille. Pari modo Perdiccæ respondit Diogenes, uti quidem tradit Laërtius VI, 44.

secutus es. ¹ Paullus Persae deprecanti, ne in triumpho duceretur: ² *In tua*, inquit, *id potestate est.* Multa primo die, cum de ipsa morte quaereremus: non pauca postero, cum ageretur de dolore, sunt dicta de morte: quae qui recordetur, haud fanè periculum est, ne non mortem aut optandam aut certè non timendam putet. Mihi quidem in vita servanda videtur illa lex, quae ³ in Gracorum conviviis obtinet; Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cum aliis voluptate potandi; aut, ⁴ ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante discedat: sic injurias fortunae, quas ferre nequeas, defugiendo relinquant. Haec eadem, quae Epicurus, totidem verbis ⁵ dicat Hieronymus. Quòd si hi philosophi, quorum ea sententia est, ut virtus per se ipsa nihil valeat; omneque quod honestum nos & laudabile esse dicimus, id illi cassum quiddam, & inani vocis sono decoratum esse dicant; ⁶ tamen semper

¹ *Paullus Persae deprecanti*] Petrensi. *Persi*, quod eodem redit; nam rex ille Macedonum *Perses* vel *Persa* vel *Persens* Latinis dicitur. Vide Nic. Heinssium ad Velleii Paterculi lib. I. cap. IX, 4.

² *In tua*, inquit, *id potestate est*] Vulgg. *in tua id quidem potestate est.*

³ *In Gracorum conviviis obtinet*] Vulgg. *obtinetur.* Eliens. *sec. continetur*, quod nihili est. Omnino legendum *obtinere*, ut nos edidimus; id quod flagitavit Latini sermonis ratio. Πιστὶ τῷ, ἢ πιστὶ ἢ ἀμδι, vide Des. Eustathium Adag. Chil. I. Cent. X, 47.

⁴ *Ne sobrius in violentiam vinolentorum*] Baker. habet *vinolentiam multorum*; Baliol. autem *multorum vinolentiam*. Ipse quidem vulgaram retineo lectionem: nam quod ait *Mnesitheus* apud *Athenaeum* lib. II. p. 36.

Τοῖς μὲν μᾶλλον πίνουσιν καὶ κακὰ μένον
Εὐθυμίααν φέρει γ', ἰὰν δ' ὑπερβάλῃς,
ἔσθιν.

Euripides ibidem:

Πληγὰς ὁ καὶ μὲν λείδωρὸν θ' ἔσθιν
φέρει.

Vide & pag. 38. E. *Alexis* apud eundem lib. X. pag. 421.

beatum

beatum censent esse Sapientem: quid tandem à Socrate & Platone profectis philosophis ⁷ faciundum sit, vides: quorum alii tantam praestantiam in bonis animi esse dicunt, ⁸ ut ab his corporis & externa obtruantur: alii autem haec ne bona quidem ducunt; in animo reponunt omnia. Quorum controversiam solebat, tamquam honorarius arbiter, judicare Carneades: nam cum, quaecumque Bona Peripateticis, eadem Stoicis Commoda viderentur: neque tamen Peripatetici plus tribuerent divitiis, bonae valetudini, ceteris rebus generis ejusdem quam Stoici: cum ea, re, non verbis ponderarentur; ⁹ causam esse dissidendi negabat. Quare hunc locum ceterarum disciplinarum philosophi quemadmodum obtinere possint, ipsi viderint: mihi tamen gratum est, quod de Sapientium perpetua bene vivendi facultate dignum quiddam philosophorum voce profitentur. Sed quoniam manè est cun-42
dum, has quinque dierum disputationes memoria comprehendamus. Equidem me etiam con-

----- Φιλέϊ γὰρ ἡ μακρὰ συνουσία
καὶ τὰ συμπόσια τὰ πολλὰ καὶ κατ'
ἡμέραν, ποιεῖν

Σκώψιν· ἢ σκώψας δὲ λυπεῖ πλείον
ἢ τέρπει πολὺ·

Τὸ κακὸς λέγειν γὰρ ἀρχὴ γίνεται· ἀν
δ' εἰπὴς ἀπαξ,

Εὐδὺς ἀντήκουσας· ἢ δὲ λοιδορεῖσθαι λεί-
πεται

Εἴτα τύπτει δέδεικται καὶ παροί-
νειν ----

Sic recte distinxit hos versiculos magnus ille Grotius Excerpt. p. 581. Adis & Horatium lib. I. Od. XVIII, 7. ac Lucianum in Dial. Junonis & Jovis Tom. I. pag. 216.

5 Dicat Hieronymus] Vulgg. dicit & Hieronymus.

6 Et tamen semper beatum] Vel cum Cl. Bentleio delenda est vox prima; vel leg. attamen.

7 Faciendum sit, vides] Vulgg. faciendum putes.

8 Ut ab his corporis & externa obtruantur] Vulgg. ut ab his corporis externa observent. At Baliol. & veteres editi, ut ab his corporis & externa obsecurentur. Non malè.

9 Causam esse dissidendi] Vulgg. desiderandi.

Scripturum

scripturum arbitror: ubi enim melius uti possu-
mus hoc, ¹ cuicumodi est, otio? ad Brutumque
nostrum hos libros alteros quinque mittemus:
à quo non modò impulsus sumus ² ad philoso-
phas scriptiones, verùm etiam laceffiti. In quo
quantum ceteris profuturi sumus, non facilè di-
xerimus: nostris quidem acerbissimis doloribus,
variisque & undique circumfusus molestiis alia
nulla potuit inveniri levatio.

¹ Cuicumodi est]. De hac voce
multis egit J. F. Gronovius ad *Agel-
lii* lib. II. cap. 8. Eum vide.

² Ad philosophas scriptiones] Nonius
in *laceffere* & *scriptio* dat *philosophia*
scriptionem & *scriptiones*. Multi Co-
dices *philosophicas scriptiones*. At re-
cte recepta est lectio, quam præstant
*Ursin. Pall. sec. quart. alii*que libri.
Sic φιλόσοφον σύγγραμμα, σπουδὴν ὑπό-
δεικτον, λόγον, μέθοδον &c. passim dicunt
Græci. Vide modo *Synesium* Dion. p.

35, 36, 38, 48. & *Theodoretum* Hæc.
Fab. lib. II. cap. 3. *Origenes* in Cel-
sum lib. I. pag. 50. de Phædone:
Ἀπὸ οὐκ ἔχοντος, inquit, ἔτε' ὅτ'
αὐτὸν μετήγαγον εἰς φιλόσοφον διατριβὴν
ὁ Σωκράτης. Vox ἔτε' nihil signifi-
cat. Lego ἐπὶ τὸν αὐτόν. *Pacuvius*
apud *Agellium* N. A. XIII, 8. Ego
odi homines ignava opera, & philo-
sopha sententia. Cui quidem dicto
lubens assentior, simulque finem
hiscæ pono, Commentariis.

F I N I S.

ADDENDA

VEL

EMENDANDA.

PAG. 6. ad finem not. 3. adde: Pariter *Lucianus* de *Timocle*:
 Συνέταξ μὲν ἥδ' εἰς ὑπερβολὴν ὀξύς ἐστι καὶ λεπτογνώμων, ὥς φασιν οἱ
 ἄμεινον τὰ τῶν Στωικῶν εἰδότες, λίγων ὃ καὶ ἑρμηνειῶν ὑπ' ἀδυναμίας δι-
 αφθεῖρει αὐτὰ ἔσυχαι, ὅτι δὲ ποταφῶν ὃ, π βούλεται. Vide *Jovem*
Tragedum Tom. II. pag. 143.

Pag. 16. col. 2. lin. 19. post *Genes. IX, 5.* adde: quo loco prola-
 to sic loquitur *Chalcidius* in *Platonis Timæum* §. ccxvii. *Qua si ita*
intelliguntur ut debent, animam esse animalium sanguinem, quia sit ve-
hiculum irrationabilis animae, cujus partes sunt importuni appetitus,
habet plane rationem talis assertio. ——— *Rationem qua ratiocina-*
mur, sanguinem putare esse, non recta opinio est. Post corporis
 quidem fata μένει πᾶς ψυχῆς crediderunt *Hebræi*, quod è *Pytho-*
nissa Samuele evocante merito collegit *Justinus Martyr* Dial.
 cum *Tryphon.* pag. 333.

Pag. 17. ad finem not. 8. adde: Et sane πόπρον τὸ αἷμά ἐστιν ἢ
 φεγνύμεν, res erat vulgo disputata, quod patet ex *Platonis Phaedon.*
 §. xxxii. *Ambrosius* Epist. 34. Non enim aut SANGUINEM aut ignem
 aut nervorum harmoniam animam putas, ut VULGUS philosophorum
 interpretatur. Idem de *Noe & Arca* cap. xxv. n. 92. *Critias* & ejus
 DISCIPULI sanguinem esse animam dicentes. *Lucretius* III, 41.

Nam quod saepe homines morbos magis esse timendos

Infamemque ferunt vitam, quam Tartara lethi,

Et se scire Animi naturam sanguinis esse &c.

Omnino lege sanguinem esse. Finalis syllaba, quæ pro more sequen-
 tium saeculorum deberet elidi, solet ab illo Poeta corripi. Vide sis
 ejusdem libri vs. 197.

Pag. 18. col. 1. lin. 18. post pag. 300. adde: Ea tamen *Galeno*
 placebat. Vide sis *Isidorum Pelusiotam* lib. IV. Ep. 125.

Pag. 19. ad finem not. 5. adde: Illud tantum monebo, quod, cum
 reliqui codices dent & duas partes separare voluit, minima muta-
 tione legerim, ET duas partes EI PARERE voluit.

Pag. 21. ad finem not. 4. adde: quibus licet accenseas *Laertium*
 IX, 43. & *Stobaeum* Eclog. Phys. pag. 93.

Pag. 24. ad finem not. 1. adde: ut & exitus vite Latinis. Vide
Suetonium in *Claudio* cap. 43. & in *Nerone* cap. 54.

C c

Pag. 30.

394 ADDENDA VEL EMENDANDA.

Pag. 30. ad finem not. 3. adde: *Dion Chrysostomus Orat. XII. pag. 195.* Τῆς τε Φειδῆς τέχνης παρ' Ἀθηναίους ἔτυχεν (ἢ γλαυξ) ὥς ἀπαξιώσαντος αὐτὴν συγκαταβρόσσει τῇ θεῷ, συνδοκᾷ τῷ δήμῳ. Περικλέα δὲ καὶ αὐτὸν λαβὼν ἐποίησεν, ὡς φασιν, ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. Corruptus est locus & à Metaphraste perperam versus. Lege ΣΥΝΔΟΚΟΥΝ τῷ δήμῳ. Περικλέα δὲ καὶ αὐτὸν λαβὼν, ΕΑΥΤΟΝ ἐποίησεν, ὡς φασιν, ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. *Clam vero vel ipso Pericle suam, ut aiunt, in clypeo fecit imaginem.* Sic ad rem nostram faciet iſte locus.

Pag. 35. ad finem not. 4. adde: nec aliter legit Cl. *Bentleius*. Et recte quidem.

Pag. 83. ad finem not. 7. adde: *Hesychius*: ΕΦΗΜΕΡΟΝ, — ζῶον ἔτι καλεῖται, ὅπερ ζῇ μίαν ἡμέραν. Rem ipsam refert etiam *Antigonius Carystius* Hist. Mir. cap. xcii.

Pag. 93. dele notam quartam ut illius vice reponatur: *At illa*] Sana est hæc lectio: idemque loquendi genus adhibet *Cicero* lib. III. N. D. cap. 29. *Parumne subtiliter disputat ille in Eunuchis* — Ille vero in *Synephebis*. Sic & alibi.

Pag. 99. col. 2. lin. 7. post *Δωδεκάτης* scribitur, adde: Hoc liquet ex *Aristotelis Rhet. lib. I. cap. II. 16.*

Pag. 105. ad finem not. 5. adde: Vide sis & *Joan. Meursium* de Reg. Athen. lib. II. cap. 9.

Pag. 166. col. 2. lin. 6. post *Therap. I. init.* adde: Forſan tamen apud nostrum reponi possit, *quæſita ſit ars, ejus ex utilitate Deorum immortalium inventioni consecrata.* Hæc sane minor est mutatio, sensumque commodum gignit.

Pag. 174. ad finem not. 1. adde: Varias autem *μανίας* Etymologias tradit *Cælius Aurelianus* Morb. Chron. lib. I. cap. v. pag. 325.

Ibid. ad finem not. 2. add. De re ipsa vide *Cælium Aurelianum* Morb. Chron. lib. I. cap. vi. p. 339.

Pag. 179. adde: *Sed habere potest ἀδράχεια*] Hanc certe vocem postea receperunt Græci. Glossarium vetus ab *H. Stephano* editum. *Αδράχεια, innoxia, innocentia.* Sic etiam Lexicon illud, cujus initium ex Bibliotheca S. Mariæ Lugdunensis exhibuit *V. C. Bern. Montfalconius* Palæog. Græc. lib. III. cap. vii. p. 248. Quin & *ἀδραχης* vox est optimis scriptoribus usitata.

Pag. 202. dele not. 5. & ejus loco rescribe: Cum vox *domi* vel pro una syllaba possit numerari, vel ejus ultima queat corripī; non non est cur hunc versum male se habere statuamus. Vide *Chr. Wafium* de Senar. cap. XV. p. 219, 220.

Pag. 209. ad finem not. 7. adde: Sic dolores eorūdem tolerabilius pati dixit etiam lib. III. Fin. cap. 13.

Pag. 235. ad finem not. 1. add: *Valerius Maximus* lib. VIII. c. 1. *M. Horatius interfectæ sororis crimine à Tullo Rege damnatus, ad populum*

populum provocato iudicio absolutus est. Forſan, ad *populum* provocatus, iudicio absolutus est. M. Fabius apud Livium VIII, 33. Videro *ceſſurusne* provocationi ſis, cui Rex Romanus Tullus Hoſtilius ceſſit.

Pag. 298. ad finem not. 4. add. Vide & lib. III. N. D. cap. 26.

Pag. 361. dele not. 7. & hanc adde: *Prævitatis erroribus*] Loquendi modus *Lambino* non placuit; quapropter reponendum cenſuit *prævis erroribus*. Cum tamen vulgatam lectionem cuncti retineant Codices, ea mihi non videtur expellenda. *Plautus* Mil. Glor. Act. IV. Sc. IV, 36. Formam amœnitatis illius, faciem, pulchritudinem conlaudato; id eſt, formam amœnam. Sic *pereminitatis* eibum pro cibo perenni dixit idem Perſæ Act. III. Sc. I, 2. *Lucretius* lib. IV, 339.

Quia cum propior caliginis aer

Ater inat oculos prior

pro aere caliginoso. Vide & vſ. 350. Hebræi ſane paſſim ſubſtantiva ponunt adjectivorum loco, Vide, ſi nescis, *Sal. Glaſſium* Phil. Sacr. lib. III. Tr. I. Can. VIII, 2, 3. aut *Th. Gatakerum* de ſtilo N. T. cap. 15.

I N D E X

AUCTORUM veterum, qui in notis
emendantur aut notantur.

Numeri paginas denotant.

Aelianus emendatus	87.
Alciphron em.	247.
Ambrosius em.	349.
Anacharsis em.	369.
Andronicus Rhodius em.	244, 247, 250, 296.
Apuleius em.	197, 323.
Arrianus em.	103, 247.
Athenæus em.	200, 292, 379.
Augustinus em.	351.
notatus.	34.
Cicero em. Acad.	366.
Fin.	146, 199, 386.
Offic.	338.
Cyprianus em.	263.
Cyrillus em.	50.
Diogenes Laertius em.	147, 294.
Dion Chrysostomus em. addend.	30, 247.
Eustathius not.	48.
Hirtius em.	179.
Iamblichus em.	381.
Isidorus em.	25.
Justinus M. em.	183, 264.
Lactantius Placidus em.	359.
Lucianus em.	33.
Lucretius em. addend.	17.
Mamertinus em.	340.
Maximus Tyrius defensuſ	24.
emendatus	374.
Nemesius em. & not.	153.
Origenes em.	50, 392.
Plato em.	135, 330, 376, 377.

Plutarchus

Plutarchus emend.	176, 243, 255.
notatus	331.
Quinctilianus em.	51, 339.
Seneca em.	166.
Synesius em.	312.
Stobæus em.	50, 100, 249, 250, 261, 311, 375.
Suidas em.	50, 310, 387.
Tatius (Achilles) em.	34.
Tertullianus notatus	152.
Themistius em.	383.
Tzetzes notatus	34.
emend.	101.
Valerius Maximus em. addend.	235, 384.
Velleius Paternulus em.	166, 348.
Zenobius em.	103.

ERRATA

ERRATA in verbis Tullii.

PAG. 31. lin. 13. pro *conſebant* lege *ceſebant*. Pag. 170. lin. 6. pro
valeat lege *valeant*. Pag. 358. ad marginem lege 27. pro 28.

IN NOTIS.

PAG. 9. col. 1. lin. 14. lege *cap. XI*. Pag. 46. col. 2. lin. 9. lege
quin ita. Pag. 89. col. 1. lin. 18. lege *pag. 91*. Pag. 94. col. 1.
lin. 4. lege *femiaſſi regis*. Pag. 125. col. 2. lin. penult. lege *pradonibus*
non infeſto. Pag. 145. col. 1. lin. 7. lege *à viris*. Pag. 188. col. 2.
lin. 14. lege *eadem fuit*. Pag. 251. col. 1. lin. 2. lege *quemadmodum*.
Pag. 254. col. 1. lin. ult. lege *perturbationes opinione*. Pag. 255. col.
1. lin. 22. lege *nonnulla*. Pag. 257. col. 2. lin. 18. lege *agrotatio*. Pag.
271. col. 2. lin. antepen. lege *exprobravit*. Pag. 324. col. 1. lin. 13.
lege *plures ſint*. Pag. 347. col. 2. lin. 19. dele *forte ſimilavit*. Pag.
369. col. 2. lin. 20. lege *avantiſſime*.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100